

Володимир Сергійчук, директор Центру українознавства, професор Київського національного університету імені Тараса Шевченка, академік Академії наук вищої школи України.

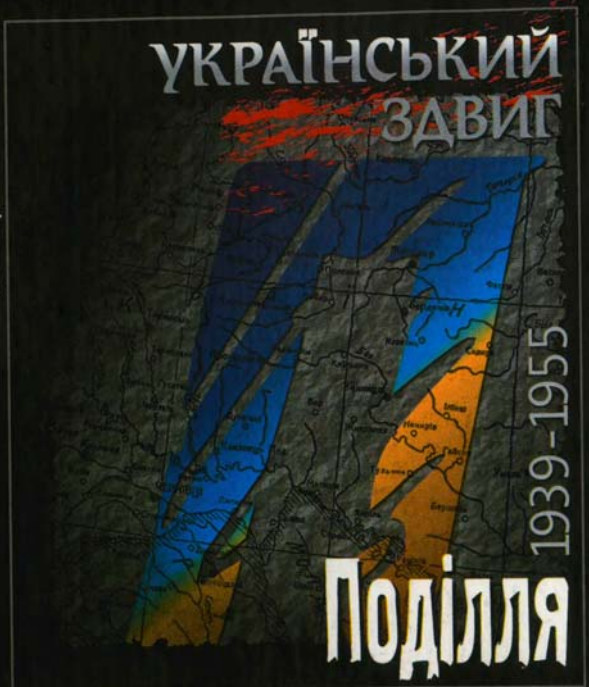
Народився 13 березня 1950 року в селі Прибережному на Житомирщині. Закінчив факультет журналістики Київського державного університету імені Тараса Шевченка в 1972 році та економічний факультет Української сільськогосподарської академії в 1977 році. До 1987 року працював у редакції газети "Сільські вісті".

Автор численних публікацій у періодиці. Окремі монографічні видання: "Іменем Війська Запорозького" (1991), "Національна символіка України" (1992), "Німці в Україні" (1994) "Етнічні межі і державний кордон України" (1996, 2000), "ОУН-УПА в роки війни" (1996), "Армія Богдана Хмельницького" (1996), "Наша кров – на своїй землі" (1996, 1997, 2000), "Уся правда про єврейські погроми" (1996), "Як нас морили голодом" (1996, 2003), "Богдан Хмельницький та його старшина" (1996), "Трагедія українців Польщі" (1997), "Погроми в Україні. 1914–1920" (1998), "Десять буремних літ. Західноукраїнські землі в 1944–1953 роках" (1998), "Українська соборність" (1999), "Депортація поляків з України" (1999), "Симон Петлюра і єврейство" (1999), "Правда про "золотий вересень" 1939-го" (1999), "Українізація Росії" (2000), "Радянські партизани проти ОУН-УПА" (2000), "Новітня каторга" (2001), "Український Крим" (2001), "Нескорена церква. Подвижництво греко-католиків у боротьбі за віру і державу" (2001), "У боротьбі за рідну віру римо-католики України завжди були нескитними" (2001), "Неусвідомлення України" (2002), "Тавруючи визвольний прапор" (2002), "Трагедія Волині" (2003), "Поляки на Волині в роки Другої світової війни" (2003), "Самі себе звоювали" (2003), "Дмитро Вишневецький" (2003), "Переяславська рада – трагедія України і програш Європи" (2003), "Симон Петлюра" (2004), "Український здвиґ. Закарпаття. 1939-1947" (2004), "Український здвиґ: Волинь. 1939-1955" (2005), "Український здвиґ: Прикарпаття. 1939-1955" (2005).

Український Поділля 1939-1955

IV

Володимир СЕРГІЙЧУК

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
ЦЕНТР УКРАЇНОЗНАВСТВА

Володимир СЕРГІЙЧУК

УКРАЇНСЬКИЙ ЗДВИГ:
ПОДІЛЛЯ.
1939—1955

Українська Видавнича Спілка
Київ—2005

ББК 63.5 (4 Укр.)
С 33

Сергійчук Володимир. Український здви́г: Поділля. 1939—1955. — К.: Українська Видавнича Спілка, 2005. — 840 с.

У черговій книзі п'ятитомного видання документів і матеріалів про український національно-визвольний рух за відновлення й утвердження власної держави нашого народу з початком Другої світової війни розповідається про пробудження національної свідомості українців Подільського краю.

Видання розраховане на всіх, хто цікавиться історією України.

Автор висловлює щирі подяку за фінансову підтримку голові Конгресу Українських Націоналістів, народному депутату України Олексію Івченку (внуку учасника визвольних змагань Василя Шиптяка), Всеукраїнському благодійному фонду "Соборність" (голова правління Степан Брацюнь), голові правління ЗАТ "Тернопільський центральний універмаг" Володимирі Фостіку.

Окрема подяка висловлюється "Адвокатській компанії "Моор і Кросондович", правники якої вже кілька років надають безкоштовну юридичну допомогу подолянам у рамках соціальної програми "Народний адвокат", започаткованої народним депутатом України Миколою Катеринчуком (Вінницька область, виборчий округ №13).

© Володимир Сергійчук
© Михайло Черненко, художнє оформлення
© Григорій Сергійчук, Тетяна Сергійчук,
іменний покажчик

ISBN 966-7060-74-8 © Українська Видавнича Спілка

ВСТУПНЕ СЛОВО

Терновим полем України споконвіків називали Поділля, що "розкинулось мило, недбало". Але не тільки за рясний терновий цвіт саме так нарекли цю квітучу землю — вона, крім того, протягом усієї нашої історичної пам'яті несла і терновий вінець України.

Саме на Поділлі розбивалися постійні набіги кочовиків на українські землі, саме тут, на межі Дикого поля, з кінця XV століття починає формуватися новий соціальний стан нашого суспільства, що поряд з хліборобським освоєнням степу витворює стихійну збройну силу, яка не тільки подивує світ своїми величними подвигами в боротьбі проти ординського світу, а й могутнім виступом подолянина Северина Наливайка струсоне Річчю Посполитою, а відтак стане гарантом відродження й утвердження української державності.

До цього процесу приєднаються й ті з українства, предки котрих уже давно відреклися рідної мови й традицій, пішовши на службу до чужинських пришельців, — син підстарости Тербовельського Станіслав Павлович Мрозовицький, як тільки загукав Богдан Хмельницький нащадків славних русичів підніматися за волю і віру, одразу ж став до лав козацтва, очоливши повстанський полк. І так хоробро бився з ворогами України, що його героїчна смерть під Збаражем у червні 1649 року сколихнула весь наш народ: "Ой, Морозе-Морозенку, ти — славний козаче! За тобою, Морозенку, вся Вкраїна плаче!.."

Плакала Україна і за славним полковником козацьким Данилом Нечаєм, що поклав свою голову в Краснім навесні 1651 року, стримуючи віроломний напад польських наїзників на наші землі, і за видатним полководцем Іваном Богунном, котрий увійшов до нашої історії водночас і великим державником...

Відчуваючи потужну національну енергію цієї землі, чужинці-агресори завжди намагалися розірвати Поділля на шматки, а Збручем поділити наш народ, щоб підірвати мо-

жинці-агресори завжди намагалися розірвати Поділля на шматки, а Збручем поділити наш народ, щоб підірвати могутність усєї України. Однак у годину революційного здвигу українці обох берегів Збруча об'єднувалися в ім'я майбутнього своєї Матері-Батьківщини. Так було в добу Хмельниччини, так сталося і в 1917, коли саме на Поділлі під синьо-жовтими прапорами відбувається перше масове братання українців-воjakів у російських і австро-угорських одностроях. У січні 1919 Поділля, як і всій нашій землі, вдається повернутися до одвічної української соборності.

Та після того протягом майже двох років Поділля одягає на себе терновий вінець України. Саме ця земля приймає вищу легітимну українську владу — спочатку у Вінниці, а потім у Кам'янці. Саме тут, на Поділлі, антиукраїнські сили спровокують Проскурівський погром, саме тут не витримують нерви в галичан, котрі подадуться спочатку до білих, а потім і червоних росіян. Саме тут витвориться чотирикутник смерті...

Саме ця земля, зрештою, стане останнім бойовим плацдармом для захисників Української Народної Республіки аж до листопада 1920. Однак і тут, на Збручі, справжні патріоти рятували честь української зброї — коли від генерал-хорунжого армії УНР Всеволода Петріва поляки зажадали здати іменну шаблю, він переламав її і викинув у Збруч...

Незважаючи на те, що в березні 1921 року Москві й Варшаві вдалося вчетверте — якраз по Збручу — поділити нашу землю, український здвиг нуртував синхронно по обох берегах цієї річки. На західному через творення націоналістичного підпілля, яке ставило своїм завданням відродження соборної України, на східному — через потужний повстанський рух, який неспроможна була придушити більшовицька влада збройною силою протягом тривалого часу. Однозначно, що Поділля в цей час готувалося до нового українського здвигу.

1.09.1939—22.06.1941

Не питаючи згоди українського народу, поляки тричі ділили з Москвою наші землі у XVII столітті, за що одержали Божу кару у XVIII, коли їхні нові східні й вічні західні сусіди також тричі рвали Польщу, після чого вона взагалі впала. Не забарилася кара Всевишнього полякам і після їхньої віроломної участі у четвертому поділі України в березні 1921 року—23 серпня 1939 Москва і Берлін у четверте розібрали Польщу. Але, на відміну від Гітлера, Сталін не поспішив через якийсь тиждень форсувати Збруч і йти до Вісли — він вичікував до того моменту, поки II Річ Посполита розвалиться під ударами гітлерівців. А вже 17 вересня Червона армія увійшла в Тернопіль, Збараж та інші населені пункти Галицького Поділля. За таких умов місцеві оунівці мали вирішувати: чи піддатися долі і стати ще однією безіменною жертвою в підвалах НКВД, чи шукати права на вільне життя в нерівній боротьбі. Як правило, сильні духом обирали другий шлях. Наприклад, заарештованого в Золотниках на Підгаєччині освітнього діяча Кушніриху троє енкаведистів вели до міліції. Коли біля церкви йому було заборонено помолитися, то він витягнув револьвер і, застреливши двох, а третього смертельно поранивши, втік до Німеччини (Українські щоденні вісти. — 1941. — 23 липня).

Той же, хто в Галицькому Поділлі залишався наївним і продовжував вірити в справедливість радянської влади, дуже швидко переконувався в тому, що із-за Збруча повністю перенесено всю методологію застосування до місцевого населення "найгуманнішої в світі сталінської конституції". Тепер слідчі НКВС типу Краковича і тут заявляли своїм жертвам, котрі посилалися на гарантовані права людини: "Сталінська конституція там, за стіною, для таких дурнів, як ти, а тут УНКВС, і у нас своя конституція" (Державний архів Хмельницької області — ДАХМО: Ф. П-487. — Оп. 1. — Спр. 172. — Арк. 70).

Терор, який запроваджувала більшовицька влада на теренах Галицького Поділля проти національно свідомих українців, змушував багатьох з них переходити в підпілля. Тим

паче, що ознайомившись з документами польської охоранки, енкаведисти розпочали масові арешти оунівців — таких в архівних матеріалах значилося понад чотири тисячі. В зв'язку з цим понад п'ятдесят відсотків української провідної інтелігенції покинули рідні землі, тієї, як правило, яку визнавали як націоналістів за матеріалами польських процесів.

На місце заарештованих оунівців треба було настановити нових людей — не тільки невідомих за польської окупації, але й незнаних місцевим комуністам. Саме українські націоналісти в той час були найбільш послідовними борцями за відродження Української держави, єдиною політичною силою, яка не тільки не підкорилася наказові більшовицької влади про самороспуск, але й повела проти неї ідеологічну боротьбу й паралельно широку підготовку до антирадянського повстання.

Так, українські націоналісти не змогли протистояти в жовтні 1939 року більшовицькій владі під час виборів до так званих Українських Народних Зборів. Але треба мати на увазі, що спосіб, у який відбувалося скликання Народних Зборів, виключав можливість легальної перевиборчої боротьби різних політичних сил. Тому опозиційні настрої могли виявитися лише у формі поодиноких "контрреволюційних виступів".

Розчарування західноукраїнського населення "визволителями" спричинило потяг його, особливо молоді, до українського націоналістичного підпілля. Незважаючи на перші арешти свідомих українців, скрізь розширювалася нелегальна мережа ОУН.

На Тернопільщині, наприклад, кожен новий вступаючий до лав ОУН мав присягнути такими словами: "...на пам'ять наших предків і їхньої слави в Україні я віддаю свої сили, розум і тіло, щоб підняти невірний могутній народ, щоб заспокоїти тиху невірничу смутну пісню.

Даю клятву важкої гри, поборююсь з життям, як працею в полі, лише б уберегтися від зради; а влітку на крилах орлиних полечу по степу України, пізнаю тернистий її шлях.

Добру справу буду вести для щастя народу на щасливий

шлях. Я присягаю, що вірно і чесно, без зради виконаю свої обіцянки" (Державний архів Тернопільської області — ДАТО: Ф. П.-1. — Оп. 1. — Спр. 3. — Арк. 86).

Виконуючи вказівку ОУН про припинення діяльності "засвічених" у часи польської окупації учасників націоналістичного підпілля провідник Копичинецького повіту Ярослав Костів ("Зелений") змушений був також перебиратися за кордон. Справи він передав Ярославу Венгеру ("Чорний", "Павук") (*Савка Б.* Забути не маємо права. — Тернопіль, 2000. — С. 27).

Одержавши завдання, той протягом жовтня—листопада 1939 відновлює діяльність майже всіх йому відомих сільських осередків ОУН. Не знаючи, хто конкретно входив у Копичинецьку міську організацію, створює нову, залучаючи до неї багатьох відомих йому українських патріотів.

У структурі ОУН Копичинецький повіт ділився на три надрайони, до кожного з яких входило більше десятка населених пунктів. Так, до Гусятинського надрайону були віднесені Великі Чернокінці, Малі Чернокінці, Воля, Коцюбинчики, Босири, Товстенке, Кривеньке, Васильків, Васильківці, Сидорів, Щидлівці, Зелене, Чабарівка, Гусятин.

До складу Пробижнянського надрайону входили Пробижна, Гадинківці, Швайківці, Оришківці, Яблунів, Тудорів, Майдан, Коцюбинці, Котівка, Крогульці, Новий Нижбірок, Старий Нижбірок, Михайлівці, Целіїв, Увисла.

Села Сухостав, Перемилів, Верхівці, Ключинці, Каращинці, Хлюпівка, Постолівка, Раків Кут, Городниця, Сорока, Самолусківці, Личківці та Трибухівці були віднесені до третього, Хоростківського надрайону (*там само.* — С. 27).

До проводу Копичинецької ОУН, крім її керівника Ярослава Венгера, входили: Ярослав Палій ("Ланківський"), Клим Михайлюк ("Мороз"), Ярослав Ковальський ("Ас"), Володимир Созанський ("Хмара"), Зеновій Федьків ("Ігор"), Іван Білінський ("Метелик"), Іван Процишин ("Азерко"), Іван Базник ("Гамалія"), Степан Будика, Петро Дейка ("Варяг").

Надрайони очолювали відповідно Іван Третяк ("Явір"), Володимир Созанський і Григорій Друль ("Луговий"), а пред-

ставниками Чортківського окружного проводу в повіті були "Варнак", "Арпат" і "Тирса". В кожному надрайоні, що ділився на два райони, нараховувалося близько 40 членів організації, сільські осередки налічували від 3 до 10 підпільників. Зв'язуючою ланкою повітового проводу були Стефанія Брухальська і Євгенія Літвінська. Зашифрованим кодом могли користуватися тільки провідники (*там само.* — с. 30, 31).

За свідченням НКВС, на Тернопільщині українські націоналісти з приходом Червоної Армії розгорнули свою діяльність у таких напрямках:

1. Створення повстанських формувань з української націоналістичної контрреволюції і підготовка збройного виступу проти Радянської влади навесні 1940 року.

2. Підготовка і здійснення терористичних актів проти партійно-радянських працівників.

3. Створення політичних бандформувань і влаштування бандитських нальотів на вперше організовані колгоспи в області" (ДАТО: Ф. П-1. — Оп. 1. — Спр. 3. — Арк. 84).

Таку концепцію подальшого розвитку націоналістичного руху енкаведисти будували на основі показань багатьох арештованих підпільників. Так, один з них, "М", засвідчив, що від ОУН ним одержано завдання "придбати необхідну кількість зброї для членів організації, влаштувати диверсії на залізничному транспорті і підготовляти терористичні акти проти працівників комуністичної партії і радянських органів" (*там само.* — Арк. 85).

До певної міри ці напрямки відповідають тим завданням, які були відомі оунівському активу. Так, на час більшовицької окупації Копичинецька ОУН мала основним своїм завданням:

а) залучення в організацію найбільш свідомих українських патріотів з метою їх підготовки до масових виступів, партизанської війни у випадку розв'язання війни Німеччиною чи Англією проти СРСР;

б) ведення антибільшовицької пропаганди серед населення з метою підготовки його до рішучих виступів у слушний час;

- в) збір і магазинування зброї;
- г) збір інформації про антинародну діяльність керівників місцевої влади та окремих громадян;
- д) збір даних про дислокацію військових частин, наявність у них видів зброї, розташування складів;
- е) збір даних про ворожу місцеву агентуру, "5-у колону";
- є) збір даних про польське підпілля Армії Крайової" (*Савка Б. Забути не маємо права. — С. 32*).

У серпні 1940 року до рук НКВС потрапила інструкція Революційного Проводу "Завдання ОУН", котрою детально регламентувалася підпільна діяльність українських націоналістів на території західних областей УРСР. Зокрема, у вступних зауваженнях наголошувалося, що основними завданнями організації в даний час є:

1. Створення, а там, де вже є, перебудова і розширення української націоналістичної сітки;
2. Підготовка військових кадрів (підстаршин і старшин) української національної армії;
3. Забезпечення якомога більшої кількості зброї та інших засобів боротьби;
4. Ознайомлення з районом боротьби та роботи (терен, ворожі позиції, наші сили);
5. Намічення планів революційної акції на терені, планів підготовки революційної діяльності, планів технічного перевороту, планів організації сил в момент зриву (початку дій);
6. вирощування юних кадрів революціонерів, які будуть продовжувати боротьбу" (*Патфільяк І. Діяльність Організації Українських націоналістів (бандерівців) у 1940—1942 роках (військовий аспект). Дис. на здобуття наук. ступеня кандидата іст. наук. — К., 2001. — С. 64*).

Зазначений документ передбачав посилення військової підготовки серед членів та прихильників ОУН з огляду на неминучість війни. При кожній організаційній одиниці передбачалося створити військову секцію, головним завданням якої мало бути:" а) військовий вишкіл всіх друзів (членів ОУН в селі; б) забезпечення всіма доступними засобами якомога більшої кількості зброї та військового спорядження" (*там само. — С. 65*).

Щодо нагромадження останнього, то в інструкції підкреслювалося, що "в кожному селі повинні обов'язково бути: скорострільна зброя; 12—15 гвинтівок; 13—16 багнетів; військові намети; саперні лопатки; газові маски (протигази); набої, гранати (2 наступальні та 2 оборонні на кожну людину); ножі" (*там само.* — С. 65).

Завдяки цьому можна було б організувати в кожному населеному пункті загін як мінімум з 12 осіб, 3—5 таких загонів мали підпорядковуватися підрайонному комендантові, в розпорядження котрого, таким чином, переходило 40—70 осіб, озброєних легкою стрілецькою зброєю та одним важким кулеметом (*там само.* — С. 65).

Ще одним з важливих завдань підпілля ОУН було виявлення й ліквідація тих, хто діяв проти українського національно-визвольного руху. Так, у селі Теляче Підгаєцького району 3 провокаторів боївка ОУН знищила ще 1939 року (Підгайчани в боротьбі за волю України. — Тернопіль, 2000. — С. 341).

Зрозуміло, що для організації збройної боротьби необхідно було мати відповідну кількість зброї. Якусь кількість її оунівці переховували ще з часів польської окупації, чимало вдалося дістати під час відступу польської армії.

Наприклад, з донесення польського командування від 18 вересня 1939 року із Золочева видно, що "армія залишила дуже багато зброї, яку забрали селяни, організуючи напади" (Центральний державний архів громадських об'єднань України — ЦДАГОУ: Ф. 1. — Оп. 1. — Спр. 606. — Арк. 2).

Але для всенародного повстання цього було, природно, замало. Тому націоналісти змушені були вдаватися до насильного здобуття червоноармійської зброї. Для придбання її від радянських військовослужбовців використовувалися в багатьох випадках українські дівчата-націоналістки, котрі мали завдання заводити з ними знайомства таким розрахунком, аби вони призначали їм зустрічі в задалегідь обумовленому місці, а оунівці могли "несподівано робити напади і відбирати в них зброю" (ДАГО: Ф. П-1. — Оп. 1. — Спр. 3. — Арк. 85).

Для ефективної боротьби з радянською владою були на-

мічені диверсії, насамперед, на залізниці, аби "завдати відчутного удару і зірвати перевезення..." (*там само.* — Арк. 86).

З метою здійснення терористичних актів тут була створена спеціальна боївка. Інші члени ОУН виясняли для неї "домашні адреси партійних і радянських працівників, щоб уночі робити засади" (*там само.* — Арк. 86).

Однак і каральні органи Москви не дримали. На Тернопільщині вже наприкінці 1939—на початку 1940 років були викриті організації українських націоналістів у Бережанському, Зборівському, Козівському і Бучацькому районах (*там само.* — Арк. 12).

У цьому регіоні також відзначено було і збройні виступи проти більшовицької влади, зокрема, в Бучацькому, Зборівському та Монастириському районах (*там само.* — Арк. 12).

Особливого розголосу набуло повстання проти нових окупантів у Збаразькому повіті Тернопільської області в ніч з 17 на 18 грудня 1939 року в селах Кобиліє, Іванчани, Курники, в зв'язку з чим бюро Тернопільського обкому КП(б)У вказало бюро Збаразького повіткому КП(б)У "на його благодуже ставлення, яке виявилось в nereагуванні на сигнали, що надходили з місць, та невжиття заходів, що забезпечили б простеження положення, що трапилося в ніч з 17 на 18 грудня ц. р." (*там само.* — Спр. 1. — Арк. 35).

Збаразьке повстання як один з поодиноких збройних виступів проти більшовицької влади вже в перші місяці після її становлення заслуговує на особливу увагу.

За свідченням ще живих учасників повстання, зокрема Данила Скалецького з Чернихівців, "перед святом Миколая провідники молоді Збаражчини і Тернопільщини отримали повідомлення про майбутнє повстання. В селі знали про це всі люди, організовував теолог з Розкошниць Пастушенко Володимир. В селі Чернихівці керував Здирка Афтан, 1925 р. н. Лікар із Збаража Павло Таращук дав аптечку з необхідними ліками.

Біля клубу звели солому. Розставили пости біля дзвіниці, як тільки буде даний приказ, вогонь спалахне, це сигнал до повстання. Хоч був мороз, всі чекали. Тихенько

під'їхала легкова машина, а з нею вантажна з червоноармійцями з рушницями в руках. Вони арештували 3-х чоловік: Комар Данила, Турок Михайла і Скалецького Теодора, які дижурили з рушницями. Тоді від'їхали на Збараж, звідкіля чути було кулеметні вистріли. В селі всі з переполоху розбіглись.

На другий день арештували свідомих селян. Із села Чернихівці арештовано 12 чоловік: 1. Комар Данило. 2. Скалецький Теодор. 3. Турок Михайло. 4. Скалецький Михайло. 5. Скалецький Володимир, 6. Скалецький Данило. 7. Муравський Іван. 8. Лановий Дмитро. 9. Джус Йосиф. 10. Кипипіда Лука. 11. Ходачок Теодор. 12. Закерничний Володимир).

Із сусіднього села Верняки арештували 7 чоловік. Слідство вели в Тернополі 42 дні. Судили в Одесі всіх на розстріл. Після касації замінили на 10 років каторжних робіт з конфіскацією особистого майна. 3-х перших, яких забрали зі зброєю в руках, розстріляли.

Родини заарештованих у березні 1940 року вивезли на Сибір" (спогади Д. Скалецького, записані п. Євгенією Нагай з Тернополя, зберігаються в автора).

Матеріали Львівського процесу над українськими націоналістами в 1941 році засвідчують однозначно, що Збаразьке повстання готувалося місцевою повітовою ОУН, яку очолював Михайло Данилевич. Після невдалого збройного виступу він переховувався в Станіславові як Василь Рубинський, де він встановив зв'язок з активним оунівцем Дмитром Клячківським.

Водночас треба наголосити, що збройне повстання українських націоналістів у Збаразькому повіті в грудні 1939 року, цілком резонно вважали енкаведисти, "організовано за прямим завданням закордонного проводу ОУН.

Повстали, перш за все зробили напад на повітовий відділ НКВС, з підспілим підкріпленням оперативного складу з управління НКВС вступили в перестрілку, під час якої важко поранили одного оперативного працівника Москальова..., котрому лікарі змушені були ампутувати ногу" (ДАТО: Ф. П-1. — Оп. 1. — Спр. 3. — Арк. 87).

Більшовицькі зверхники визнавали, що "виступ було організовано за всіма правилами військового мистецтва: підрозділи на чолі з командиром, план нападу на НКВС, радянські установи, розвідка, зв'язки, заслони і т. д." (*там само.* — Арк. 88).

Водночас НКВС мало зізнання заарештованих учасників повстання: вони усвідомлювали, що в умовах, які склалися, не зможуть повалити радянську владу, а тому мали іншу мету — політичну, про яку "Б" сказав так: "Радянська влада скрізь у пресі пише, що українське населення активно допомагає в організації радянської влади на території Західної України, підтримує комуністичну партію і Радянську владу, тому оунівці не могли і не мали права говорити за кордоном від імені українського народу, котрий населяв Польщу, для них були потрібні яскраві факти прояву незадоволення Радянською владою з боку українського населення — ось з якою метою і було організовано збаразький виступ проти Радянської влади, про нього на третій день знали за кордоном. Цього і треба було закордонному прововоді ОУН" (*там само.* — Арк. 88).

Невдовзі й органи НКВС мали відомості про нову директиву ОУН, яку вони виявили при затриманні одного з діячів націоналістичного руху, котрий прибув до краю для інструктажу українського підпілля. Згаданий документ передбачав відомим націоналістам законспіруватися або залишити західноукраїнські землі. Замість себе вони повинні були висувати на керівну роботу рядовий склад, який не був раніше помічений у приналежності до ОУН. Рядового складу, визнавали тоді високі енкаведисти, ми ще не знаємо. Наше завдання — приглянутися до націоналістів-оунівців і своєчасно їх розвінчати (ЦДАГОУ: Ф. 1. — Оп. 20. — Спр. 7448. — Арк. 41).

До речі, більшовицька влада хотіла, аби до цієї акції залучити власне саме населення, роблячи ставку на селі, скажімо, на середняків і бідняків. Зокрема, в цьому плані ставилося завдання, "щоб на виробництві, в установах робітники і службовці самі викривали всі антирадянські формування. Щоб наш актив, наш народ, який у більшості йде

за Радянського владою (так треба було говорити — В. С.), сам викривав, брав за шиворот і показував усьому народові, як контрреволюційна сволоч хоче боротися з Радянською владою" (*там само.* — Арк. 38).

На жаль, знаходилися такі, котрі хотіли вислужитися перед новою владою. Наприклад, керівництво Копичинецької повітової організації видав один місцевий уродженець, після чого арешти не забарилися, почавши з її керівника Ярослава Венгера. Протягом місяця всі члени Копичинецької ексекютиви міської організації та сільських осередків потрапили за ґрати. В неволі, зокрема, опинилися: Ярослав Палій, Петро Дутка, Антін Безкоровайний, Діонісій Безкоровайний, Володимир Шахнович, Дем'ян Іванків, Ярослав Марак, Володимир Киба, Євстахій Доленга, Михайло Хоростківський з Копичинець, Володимир Созанський з Пробіжної, Зеновій Федьків — з Кривенького, Василь Рога, Дмитро Старенький, Іван Процишин, Михайло Майський — з Крогульців, Іван Федишин, Йосип Бала — з Коцюбинець, Іван Базник — з Целієва, Іван Потикевич, Іван Лесицин, Мар'ян Стельмашук, Петро Пилипчук, Михайло Кульчицький — з Оришковець, Антін Ковальчук, Григорій Ковальчук, Микола Ковальчук, Іван Козак — з Гадинковець, Микола Колодницький, Дем'ян Сагайдак, Петро Гондз — з Котівки, Іван Бойко — з Нижебірка та багато інших — усього в справі Ярослава Венгера та його заступника Омеляна Бережанського ("Блакитний") заарештували й засудили в більшості до вищої міри покарання 60 осіб (*Савка.* Б. Забути не маємо права. — С. 34, 35).

Однак, ця боротьба продовжувалася, незважаючи на масові арешти — націоналістичне підпілля постійно поповнювалося відданими молодими людьми, котрі готові були йти на смерть у боротьбі проти нового окупанта.

Так, після арешту вже згадуваного Ярослава Венгера та його заступника Омеляна Бережанського Копичинецьку повітову ОУН очолив "Гарт" (прізвище його досі не встановлено — В. С.), з жовтня 1940 року йому допомагали в підпіллі окружний військовий референт Павло Мальований

("Бір") та Степан Ворох ("Оріх"). Було відновлено підпільну мережу ОУН, організовано навчання її членів у зв'язку з можливим початком німецько-радянської війни, чутки про яку ставали все голоснішими (*там само.* — С. 48).

З Кракова, де розміщувався оунівський центр, регулярно надходили вказівки низовим організаціям щодо подальших дій, і каральні органи більшовицької влади ніяк не могли припинити цей зв'язок, хоч спрямовували на це великі зусилля. З Німеччини, визнавали енкаведисти Тернопільщини, "ОУНівський провід систематично посилає в УРСР своїх представників для допомоги в реорганізації ОУН, підготовці збройного повстання і переправляє через них до СРСР націоналістичну літературу.

Уся ця література просякнута антирадянським змістом, що закликає до безпощадної боротьби з більшовиками і викривляє політику партії і радянської влади з усіх винятково питань" (ДАТО: Ф. П-1. — Оп. 1. — Спр. 3. — Арк. 87).

Оунівські нелегали, за свідчення УНКВС Тернопільської області, вчинили ряд терористичних актів проти представників більшовицької влади та її прислужників. Зокрема, на початку 1940 року за активну діяльність у сільраді й викриття націоналістів-нелегалів у Козівському районі був убитий Кузів, у Золотопотіцькому — працівник міліції, в Усть-Зеленському активні оунівці намагалися обеззброїти міліціонера Андріяшева тощо (*там само.* — Арк. 88).

Ці акції були свого роду й одночасною відповіддю на виселення з області 349 родин українських націоналістів (*там само.* — Арк. 89).

Але стратегічний напрям націоналістичного підпілля залишався незмінним — збройне повстання. У селі В. Гнилиця Тернопільської області керівник місцевої ОУН Ярослав Процик на інструктивній нараді учасників організації заявив, що збройний виступ намічено на 22—25 квітня 1941 року, а також попередив присутніх, аби вони були на своїх місцях і були готовими.

Додаткові вказівки про підготовку до повстання мали дати активні члени ОУН Ярослав Савчук та Іван Гевко, прибуття

котрих із-за кордону очікували в середині квітня 1941 року (Органы государственной безопасности СССР. — Т. II. — С. 86).

Комуністична влада, яка силою нав'язувала місцевому населенню свій тоталітарний режим, намагалася водночас всіляко таврувати діяльність українських націоналістів. Проте ці більшовицькі наклепи не сприймалися більшістю населення західноукраїнських областей, оскільки воно бачило націоналістів у своєму середовищі, тут, на українській землі, де вони боролися за власну державу. Навпаки, така брехлива пропаганда змушувала багатьох зацікавитися ОУН. Про ОУН довідалися пришельці зі східних земель, окремі шукали зв'язків з нею, вступали в її ряди, охороняли своїми впливами.

Наочним прикладом цього є підхід повітового проводу ОУН Теробовельщини до вивчення подружжя Беказів. Зрештою, оунівці на святвечорі 1941 року почули від дружини грізного районного начальника: "Я... я прошу вас усіх, прошу ще однієї молитви, за тих, які там... там далеко-далеко, Сибір, Владивосток, Камчатка! Усюди, де є Москва — де є голгота нашого народу... які виглядали цієї зірки правди і не діждалися її! Моліться за тих, що з вірою у свій невмирущий народ ішли, ідуть і будуть іти. Доки не діждуться Правди, правди людської, правди Господньої..."

А потім схвильована жінка проказала до присутніх за святковим столом: "Він — не Беказ... Ми побралися молодими далеко від України... Тепер ми знову прийшли до неї, до України... Я вірю, що усі сини й дочки таки прийдуть до України, до вільної України" (Національна Трибуна. — 1987. — 18 січня).

Так, справжні сини й дочки України готувалися прийти до своєї матері, рятувати її від чужинського нашестя. І коли навесні 1941 року стало загально зрозуміло, що найближчим часом вибухне німецько-більшовицька війна, то найвідданіші патріоти виробили концепцію своєї діяльності, яка спрямовувалася на відродження Української держави. Залишалося чекати лишень слушного часу.

ДОКУМЕНТИ

Витяг із доповіді заступника народного комісара внутрішніх справ СРСР В. Меркулова і наркома внутрішніх справ УРСР І. Сєрова про діяльність оперативно-чекістських груп на території Західної України

19 вересня 1939 року

ИЗ ДОКЛАДА ЗАМЕСТИТЕЛЯ НАРОДНОГО КОМИССАРА ВНУТРЕННИХ ДЕЛ СССР И НАРКОМА ВНУТРЕННИХ ДЕЛ УССР № 0036 О ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ОПЕРАТИВНО-ЧЕКИСТСКИХ ГРУПП НА ОСВОБОЖДЕННОЙ ТЕРРИТОРИИ ЗАПАДНОЙ УКРАИНЫ

19 сентября 1939 г.

18 сентября в 6 часов вечера приехали в Тарнополь, в 46 км от границы. Дорога забита частями войск, часто образовывались пробки, надолго задерживавшие движение. Макаров с частью своей группы прибыл раньше нас на 5 часов, однако должной распорядительности в деле организации порядка не проявил.

До наступления темноты оставалось мало времени, поэтому спешно были приняты необходимые меры. Заняты важнейшие правительственные здания, выставлена охрана. Собрано огромное количество оружия и боеприпасов. Пленных и арестованных насчитывается несколько тысяч человек.

Идет их учет, сортировка и допросы. Первая часть РККА, вошедшая в город 17 сентября, вечером разбила тюрьму, выпустила всех заключенных и уничтожила тюремные документы. Часть бывших заключенных удалось вернуть обратно.

Имели место со стороны населения попытки расхищения складов (попытки пресечены, выставлена охрана). Через город в направлении ко Львову непрерывно идут части РККА.

Армейского командования в городе нет, поэтому наблюдается беспорядок: части не знают, где находятся их штабы. Назначенный комендантом города майор Вервицкий не имеет в своем распоряжении ни одного человека. Поэтому вопросами охраны и конвоирования пленных приходится заниматься нам, хотя это дело армии, в частности комен-

данта гарнизона. Предложили ему взять в свое распоряжение какую-либо пехотную часть, проходящую через город, для наведения порядка.

Солдаты и офицеры польской армии приходят группами сами и сдаются. На улицах брошено большое количество автомашин, которые нами собираются и используются.

Вечером, после наступления темноты, прибыла отставшая часть группы Макарова с двумя ротами погранбатальона. Часть еще не успела с нами связаться, как раздалось несколько провокационных выстрелов с крыш и окон домов. На центральной улице города в это время расположилась какая-то часть РККА, как раз напротив прибывших пограничников.

Красноармейцы РККА в панике открыли беспорядочную ружейную и пулеметную стрельбу.

Мы все в это время находились в разных частях города, выполняя различную работу. Неизвестными лицами было брошено несколько гранат. Совершая перебежки, удалось к середине ночи подтянуть в основном весь состав отряда к помещению полицейского управления, которое было нами еще днем занято под штаб. В комнатах управления находилось около 200 арестованных полицейских, жандармов, уголовников и других лиц, которые не были переведены в тюрьму потому, что двери и замки в тюрьме были разбиты.

Организовали охрану их, оцепили квартал, связались с разбросанными по городу группами сотрудников и пограничников.

За ночь стрельба возобновлялась несколько раз, причем первая вспышка продолжалась около часа. Пограничники, за исключением нескольких выстрелов, не стреляли...

С наступлением рассвета приступили к наведению порядка: арестованных перевели в тюрьму, исправив повреждения.

Арестовали ряд подозрительных лиц, провели обыски в домах, откуда, по наблюдениям, ночью велась стрельба.

Сегодня утром, 19 сентября, когда все части РККА ушли из города, контрреволюционные элементы вновь открыли

стрельбу из окон. Были получены агентурные сведения, что за городом собираются группы до 40 человек подозрительных лиц (польских офицеров). Выслали группу для их ликвидации.

Считая, ввиду описанной обстановки, что наших сил недостаточно для оперирования в таком городе, как Тарнополь, задержали в городе проходящий батальон пехоты с артиллерией и взяли его в свое подчинение. Укрепили штаб. Получены сведения, что из костела ведет подземный ход в дом воеводства и что в нем прячется вооруженное офицерство. Проверяем сведения и приступим к проведению операции.

Партийно-советский актив еще не прибыл. Газета не выпускается, агитация не ведется, а нам некогда этим заниматься, приходили к нам в штаб отдельные, случайно оказавшиеся в Тарнополе работники армии, военной прокуратуры и суда и возмущались бездеятельностью армейских частей, беспорядком среди них, отсутствием работы политотделов. Примем решительные меры к подавлению возможных вспышек со стороны враждебных элементов.

От имени коменданта города выпускаем соответствующее обращение к населению, в котором предупреждаем, что лица, задержанные с оружием, будут расстреливаться.

СЧИТАЕМ:

1. Для проведения нашей работы в более или менее крупных городах требуются более значительные оперечкистские группы, чем мы предполагали.

2. Армейские части, занимая город, должны оставлять в нем соответствующий гарнизон и взять на себя заботы о пленных.

3. Советско-партийный актив не должен отставать, а, идя совместно с нами, быстро развертывать работу, организуя в первую очередь временные управления.

Цифровой материал о количестве пленных, арестованных, захваченного оружия и т. д. сообщим дополнительно.

Дали распоряжение о переводе нашего штаба из Проскурова в Волочиск и проводке туда телефона ВЧ. Ввиду

создавшейся обстановки считаем необходимым временно остаться в Тарнополе.

Зам. наркома внутренних дел Союза ССР
комиссар государственной безопасности 3 ранга
Меркулов

Народный комиссар внутренних дел УССР
комиссар государственной безопасности 3 ранга
Серов.

Органы государственной безопасности СССР в Великой Отечественной войне. — М., 1995. — Т. 1. — Кн. 2. — С. 88—90.

Витяг з постанови ЦК КП(б)У про затвердження питань,
пов'язаних із встановленням більшовицької влади в
Західній Україні 27 листопада 1939 року
27.XI.1939 р.

860-оп. Про склад бюро обкомів КП(б)У і

облвиконкомів областей бувшої Західної України

1. Затвердити бюро обкомів КП(б)У в складі таких
товаришів:

а) по Тарнопольській області

1) Компанець І. Д. — перший секретар обкому КП(б)У, увільнивши його від роботи секретаря Чернігівського обкому КП(б)У;

2) Слонь М. В. — другий секретар обкому КП(б)У, увільнивши його від роботи зав. оргінструкторського відділу Харківського обкому КП(б)У;

3) Белишев І. О. — третій секретар обкому КП(б)У, увільнивши його від роботи третього секретаря Миколаївського обкому КП(б)У;

4) Приходько А. Г. — секретар по пропаганді, увільнивши його від роботи секретаря Вінницького обкому КП(б)У по пропаганді;

5) Крамар Н. М. — секретар обкому КП(б)У по кадрах, увільнивши його від роботи секретаря Молдавського обкому КП(б)У по кадрах;

6) Ягленко В. М. — голова облвиконкому, увільнивши його від роботи заст. голови Ворошиловградського облвиконкому;

7) Кушнір С. Ф. — редактор обласної газети "Вільне життя", увільнивши його від роботи заст. редактора газети "Комсомолец України";

8) Бугайченко І. Ф. — перший секретар обкому АКСМУ, увільнивши його від роботи секретаря Кам'янець-Подільського обкому АКСМУ;

9) Вадис О. А. — начальник УНКВС, увільнивши його від роботи начальника III-го відділу УНКВС по Кам'янець-Подільській області;

10) Ткаченко Г. А. — секретар Тернопільського міськкому КП(б)У, увільнивши його від роботи першого секретаря Ракитянського райкому КП(б)У Київської області.

2. Затвердити членами облвиконкому таких товаришів:

а) по Тернопільській області

1) Ягленко В. М. — голова облвиконкому;

2) Компанець І. Д. — перший секретар обкому КП(б)У;

3) Слонь М. В. — другий секретар обкому КП(б)У;

4) Орап І. Г. — заступник голови облвиконкому, увільнивши його від роботи голови Обухівського райвиконкому Київської області;

5) Герасютенко Д. В. — секретар облвиконкому, увільнивши його від роботи голови Новоархангельського райвиконкому Кіровоградської області;

6) Бузигнік М. Х. — нач. облземвідділу, увільнивши його від роботи зав. райземвідділу Генічеського району Запорізької області;

7) Дробиш М. Г. — зав. облфінвідділу, увільнивши його від роботи зав. фінвідділу Сумської області;

8) Мороз Р. І. — зав. облздорввідділу;¹

9) Бохан А. А. — зав. облторгвідділу, увільнивши його від роботи директора міськторгу міста Кременчуга;

10) Вадис О. А. — начальник УНКВС.

Оригінал. Машинопис.

ЦДАГОУ: Ф. 1.—Оп. 6.—Спр. 513.—Арк. 162, 196—97, 232—234.

1) До призначення в Західну Україну відомостей про місце роботи не вказується.

Витяг з виступу начальника управління НКВС по Тернопільській області О. Вадіса про діяльність українського націоналістичного підпілля в області

Січень 1940 року

...Из украинской националистической контрреволюции наиболее активную антисоветскую деятельность развернула реакционная часть из членов организации украинских националистов "ОУН". Эти профашистские элементы развернули свою вражескую деятельность по линии:

1. Создания повстанческих формирований из украинской националистической контрреволюции и подготовки вооруженного выступления против Советской власти весной 1940 года.

2. Подготовка и проведение террористических актов против партийно-советских работников.

3. Создание политических бандформирований и устройство бандитских налетов на вновь организованные колхозы в области.

Так, арестованный член "ОУН" "А" по вопросу ОУНовского повстанческого центра на допросе показал:

"Я был завербован в повстанческую организацию ОУН в 1939 году представителем Тернопольского отдела ОУН под кличкой "КОЧУБЕЙ".

ОУН надеялся, что народное собрание провозгласит организацию самостийной Украины, но когда этого не получилось и народное собрание решило организовать Советскую власть, то наша организация перешла к активной подготовке вооруженного выступления с целью насильственного свержения Советской власти и создания самостийной Украины фашистского типа".

Допрошенный "С" по этому вопросу показал:

"Брат мне сообщил, что хотя вооруженное выступление в Збаражском уезде подавлено, но ОУНовские организации Тернополя, Подгаецкого и Бережанского уездов подготовлены к восстанию, которое все же будет начато в 1940 г."

Наиболее активную деятельность развернула ОУНов-

ская организация г. Тарнополя, которая до последних дней занималась вовлечением в члены ОУН из числа учащейся молодежи и активно готовилась к проведению террористических актов над партийно-советскими работниками и лицами украинской национальности из местного населения, ставших на активную путь помощи Советской власти во всех ее мероприятиях, проводимых в западных областях Украинской ССР.

Арестованный "М" по этому вопросу показал:

"Мною, ст. "И", получены задания: организовать среди учащейся молодежи антисоветскую националистическую организацию "ОУН", в которую я должен вовлекать националистически настроенную молодежь. Пропагандировать среди молодежи идеи ОУНовской организации, прививать дух национализма и ненависть к Советской власти.

Приобретать необходимое количество оружия для участников организации, организовывать диверсии на железнодорожном транспорте и подготавливать террористические акты против работников коммунистической партии и советских органов".

По части терактов и приобретения оружия арестованный "М" заявил:

"Я дал ей задание заводить знакомство с военнослужащими с таким расчетом, чтобы она этих знакомых уводила в условленные заранее места, а участники нашей организации внезапно делали нападения и отбирали у них оружие".

По вопросу диверсионных актов арестованный "М" заявил:

"Для эффективной борьбы с Советской властью наша ОУНовская организация на сборищах боевой группы обсуждала вопросы диверсии и было намечено проводить, в первую очередь, диверсии на железнодорожном транспорте, чтобы нанести чувствительный удар и сорвать перевозки по железной дороге."

С целью совершения террористических актов была создана террористическая боевая группы, которая получила задания:

"Для этой цели я участникам организации дал задание установить домашние адреса партийных и советских работников с тем, чтобы ночью сделать засады для осуществления террористических актов".

В первую очередь наметили провести террористический акт над:

"Учителем первой школы "Т" за то, что он проявлял большую активность в школе в деле воспитания молодежи в коммунистическом духе. Его активная работа стала влиять на учащуюся молодежь, учитывая все это, я лично решил прекратить его активную деятельность и совершить теракт над ним".

Данная организация проводила активную вербовочную работу новых членов, при чем для новых членов была выработана присяга следующего содержания:

"В пожарах вселенной луны, под звуки храбрых усилий борьбы, и в память наших предков и их славы на Украине, я отдаю свои силы, ум и тело, чтобы увеличить невольный могучий народ, чтобы успокоить тихую невольную грустную песню.

Принимаю обещание (клятву) трудной игры, поборюсь с жизнью, как с трудом в поле, лишь бы уберечься от измены: а летом на крыльях орлиных полечу по степи Украины, проверю тернистый ее путь.

Хорошее дело буду вести для счастья народа на счастливый путь.

Я присягаю, что верно и честно, без измены выполняю свой обещания — "ПРИСЯГАЮ" (подпись).

Значительное количество руководящего состава ОУН с приходом Красной Армии ушло на нелегальное положение и затем перешло советскую границу на сторону Германии.

Из Германии систематически ОУНовский провод посылает в СССР своих представителей для помощи в работе по реорганизации ОУН, подготовки вооруженного выступления против советской власти и переправляет через них в СССР националистическую литературу.

Вся эта литература пронизанная антисоветским содер-

жанием, призывающая к беспощадной борьбе с большевиками и извращающая политику партии и советской власти по всем исключительно вопросам.

Не так давно нами задержан курьер-террорист ОУН, прибывший в конце марта м-ца из Германии, при аресте изъяли:

Два револьвера "Стеэр" и "Браунинг".

Патронов к ним до 50 штук.

Масса антисоветской националистической литературы, в том числе манифест "Вождя ОУН — Андрея Мельник".

Вот к чему призывает этот материй враг украинскую молодежь.

Товарищи, как видите этот манифест призывает к активной борьбе с коммунистической партией, советской властью у нас имеются проверенные данные, что ОУНовцы в Германии проходят военное учение, готовят из своей среды военных руководителей, террористов, которых периодически забрасывают в наш тыл для вражеской работы.

Вооруженное выступление украинских националистов в Збаражском уезде в декабре 1939 года, организовано по прямому заданию заграничного провода ОУН.

Восставшие, прежде всего, сделали нападение на уездный отдел НКВД, с подоспевшим подкреплением оперативного состава из управления НКВД вступили в перестрелку, во время которой тяжело ранили одного оперативного работника МОСКАЛЕВА, который до сего времени лежит в больнице на излечении и у которого врачи вынуждены были ампутировать одну ногу.

Выступление проходило под лозунгом "Создание самостійної України" и против Советской власти.

Восставшие не преследовали цели свержения Советской власти, они понимали, что одни ничего не сделают, они преследовали другую политическую цель, о которой участник восстания "Б" сказал:

"Советская власть везде в печати пишет, что украинское население активно помогает в организации Советской власти на территории Западной Украины и поддерживает комму-

нистическую партию и Советскую власть, поэтому ОУНовцы не могли и не имели права говорить за границей от имени украинского народа, населяющего Польшу, для них нужны были яркие факты проявления недовольства Советской властью со стороны украинского населения, вот с этой целью и было организовано збаражское выступление против Советской власти, о нем на третий день знали за границей, этого и нужно было заграничному проводу ОУН".

Выступление было организовано по всем правилам военного искусства: подразделения во главе с командиром, план нападения на НКВД, советские учреждения, разведка, связные, заслоны и т. д.

Значительное количество руководящего состава ОУН от арестов скрылось, часть из них сбежало за кордон, а часть проживает на нелегальном положении в западных областях УССР.

Эти нелегалы за последнее время перешли к активным формам борьбы: терактам над советскими работниками и местным сельским активом и бандитским налетом на вновь организованные колхозы, так например:

В КОЗОВЕЦКОМ РАЙОНЕ — Активным ОУНовцем был убит местный сельский активист КУЗИВ. За активную деятельность в сельском совете и активное задержание скрывающихся нелегалов.

В ЗОЛОТОПОТОКСКОМ — Активным ОУНовцем был убит выстрелом из револьвера сотрудник милиции.

В УСТЬ-ЗЕЛЕНСКОМ — Активные ОУНовцы пытались обезоружить милиционера АНДРИЯШЕВА, при перестрелке был убит руководитель банды ОУНовец "К".

В МОНАСТЫРИССКОМ — Бандиты под руководством "П" сделали налет с целью грабежа на организованный колхоз, убили и унесли с собой несколько овец.

Аналогичный налет на колхоз был произведен в Збаражском районе. Налетчики арестованы и предаются суду.

Работа большой политической важности проведена областной парторганизацией по специальному заданию партии и правительства, по выселению осадников и семей репрессированных а/с элементов.

Как сама подготовка, так и выселение проведено в сроки, установленные правительством, и прошло более или менее удовлетворительно, без каких бы то ни было эксцесов.

Надо отметить, как особенно положительный факт обоих выселений, это активное участие в этой работе нового созданного парторганизацией сельского актива, представляющего большую цифру — более 15 тысяч человек.

Итоги работы областного УНКВД по разгрому вражеских элементов таковы:

1. Выселено из области осадников 7 тыс. семей, 31.700 душ.

2. Выселено семей:

а) польская нац. к-р	239 семей	703 чел.	
б) украинской -"- -"-	349 -"-	1074 -"-	
в) офицеров -"- -"-	513 -"-	1520 -"-	
г) полиции -"- -"-	482 -"-	1499 -"-	
д) агентура разведки	341 -"-	1063 -"-	
е) жандармерия	61 -"-	189 -"-	
ж) чиновников	66 -"-	175 -"-	
з) фабрик. и помещ.	37 -"-	109 -"-	
и) тюремщиков	15 -"-	42 -"-	
ИТОГО:	9103	38074	-"

Это проделано в порядке массовой операции по специальному заданию партии и правительства.

Кроме того, за этот же срок управлением НКВД много арестовано за различную вражескую работу. Из числа польской и украинской контрреволюции, офицерства, агентуры, разведок и другой разной нечисти.

Товарищи, сделано очень много, здесь всего не расскажешь, можно было бы приводить еще большее количество фактов, но коллектив управления НКВД, преданный делу партии Ленина—Сталина, этими успехами не зазнается, а твердо отдает себе отчет в том, что предстоит сделать на фронте борьбы с контрреволюцией еще больше.

Копія. Машинопис.

ДАТО: Ф.П. -1. — Оп. 1. — Спр. 3. — Арк. 84—88.

Постанова Політбюро ЦК КП(б)У про затвердження
перших секретарів райкомів партії Тернопільської області
13 лютого 1940 року

13/11-40

ПБ-18/218-оп

П.Б.

ПРО СЕКРЕТАРІВ РАЙКОМІВ КП(б)У
ТАРНОПІЛЬСЬКОЇ ОБЛАСТІ
ПОСТАНОВА ЦК КП(б)У

1. Прийняти пропозицію Тарнопольського обкому
КП(б)У про затвердження першими секретарями райкомів
КП(б)У т.т.:

ЗОЗУЛЬОВА А. Н. — Бережанського, звільнивши його
під обов'язків другого секретаря Славутського райкому
КП(б)У Кам'янець-Подільської області;

КУЧЕРА І. Я. — Білобожницького, звільнивши його від
обо-в'язків першого секретаря Новоодеського райкому
КП(б)У Миколаївської області;

ДЕМ'ЯНЮКА П. В. — Борщівського;¹

БЛІНОВА М. П. — Буданівського, звільнивши його від
обов'язків начальника політвідділу радгоспу ім. Паризької
Комуни Кегичівського району Харківської області;

УДОВИЧЕНКО П. П. — Бучачського;²

ПАСІЧЕНКО К. А. — Велико-Борківського;³

ЛИСЕНКО Д. А. — Велико-Глибочицького, звільнивши
його від обов'язків першого секретаря Ольховатського
рай-кому КП(б)У Харківської області;

Буланого С. І. — Вишневецького;⁴

КРУТНІКА І. Г. — Гримайлівського, звільнивши його від
обов'язків другого секретаря Ново-Українського райкому
КП(б)У Кіровоградської області;

ТЕРЕЩЕНКО М. П. — Гусятинського, звільнивши його
від обов'язків першого секретаря Яблунівського райкому
КП(б)У Чернігівської області;

КЛИМЕНКО П. І. — Заліщицького;⁵

КУХАРЯ С. І. — Заложцівського, звільнивши його від
обов'язків першого секретаря Чернянського райкому
КП(б)У МАРСР;

ЧЕРНИШЕНКО П. Т. — Збаражського, звільнивши його від обов'язків директора Чапаївської МТС Полтавської області.
БОРОХОВІЧА М. А. — Зборівського;⁶
КУЦЕНКО Ф. Н. — Золотниківського;⁷
ОНИКІЄНКО Г. К. — Золото-Потікського, звільнивши його від обов'язків другого секретаря Ріпкінського райкому КП(б)У Чернігівської області;
КИСЛОМЕДА В. М. — Катербургського, звільнивши його від обов'язків другого секретаря Дарницького райкому КП(б)У м. Києва;
МАЙСАКА М. В. — Козлівського, звільнивши його від обов'язків секретаря Н. Басанського райкому КП(б)У Чернігівської області;
МАМЧЕНКО В. Р. — Козівського, звільнивши його від обов'язків першого секретаря Березнегуватського райкому КП(б)У Миколаївської області;
КАРАСЕНКО М. М. — Копичинського;⁸
ЛАПТЄВА М. І. — Кременецького;⁹
КУЗЬМІНА Т. П. — Ланівецького;¹⁰
ХРАПОВА С. Ф. — Мельницького, звільнивши його від обов'язків першого секретаря Дубосарського райкому КП(б)У МАРСР;
ДОЛБУСІНА В. К. — Микулинецького;¹¹
ТКАЧЕНКО К. К. — Монастирського;¹²
СНІСАРЕНКО Г. С. — Ново-Сільського, звільнивши його від обов'язків начальника політвідділу радгоспу "Акмететські ставки" Доманівського району Миколаївської області;
КОСТЮКОВА С. Й. — Підволочиського, звільнивши його від обов'язків начальника політвідділу племрадгоспу "Акермань" Мелітопольського району Запорізької області.
КОЛЕСНИКА В. Д. — Підгаєцького;¹³
СИЧОВА Л. І. — Почаївського, звільнивши його від обов'язків другого секретаря Менського райкому КП(б)У Чернігівської області;
ТЯГНИРЯДНО С. К. — Пробіжнянського, звільнивши його від обов'язків другого секретаря Комаровського райкому КП(б)У Чернігівської області;

КРАВЧЕНКО Я. В. — Скала-Подільського, звільнивши його від обов'язків другого секретаря Щорського райкому КП(б)У Чернігівської області;

ЗІНЧЕНКО К. З. — Скалатського, звільнивши його від обов'язків другого секретаря Червонозаводського райкому КП(б)У м. Харкова;

ЦИГАНЕНКО П. Г. — Струсівського;¹⁴

ПЕЛІПАСА М. Ф. — Трємбовлянського;¹⁵

ВОРОБІЙОВА П. С. — Тлустенського, звільнивши його від обов'язків начальника політвідділу радгоспу ім. Куйбишева Чкаловського району Дніпропетровської області;

АНТОНЮКА С. І. — Усть-Зеленівського;¹⁶

ОСАУЛЕНКО П. П. — Чортківського;¹⁷

НОВОСЕЛОВА І. П. — Шумського, звільнивши його від обов'язків першого секретаря Сталінського райкому КП(б)У м. Одеса.

2. Просити ЦК ВКП(б) затвердити.

Хрущов, Бурмистенко, Коротченко, Корнієць, Гречуха. Співак.

ЦК ВКП(б), тт. Співаку, Крячуну, обліку — 38.

Оригінал. Машинопис.

ЦДАГОУ: Ф. 1. — Оп. 6. — Спр. 597. — Арк. 1—4.

На документі є помітка:

Затв. ЦК ВКП(б) 8/VI-40 р. ОБ-49/262 гс

Затв. ЦК ВКП(б) 23/VII-40 р. ОБ-47/217 гс

-"-   -"-   ОБ-47/420 гс

-"-   -"-   ОБ-49/256 гс

1) До призначення в Західну Україну працював першим секретарем Чутівського райкому КП(б)У Полтавської області (*там само.* — Арк. 7).

2) До призначення в Західну Україну працював першим секретарем Великобурлуцького райкому КП(б)У Харківської області (*там само.* — Арк. 9).

3) До призначення в Західну Україну працював головою Великоолександрівського райвиконкому Миколаївської області (*там само.* — Арк. 10).

4) До призначення в Західну Україну працював другим

секретарем Пологівського райкому КП(б)У Запорізької області (*там само.* — Арк. 12).

5) До призначення в Західну Україну працював першим секретарем Біляївського райкому КП(б)У Одеської області (*там само.* — Арк. 15).

6) До призначення в Західну Україну працював першим секретарем Борівського райкому КП(б)У Харківської області (*там само.* — Арк. 18).

7) До призначення в Західну Україну працював головою Дзержинського райвиконкому Сталінської області (*там само.* — Арк. 19).

8) До призначення в Західну Україну працював першим секретарем Старосалтівського райкому КП(б)У Харківської області (*там само.* — Арк. 24).

9) До призначення в Західну Україну працював другим секретарем Грушківського райкому КП(б)У Одеської області (*там само.* — Арк. 25).

10) До призначення в Західну Україну працював інструктором Одеського обкому КП(б)У (*там само.* — Арк. 26).

11) До призначення в Західну Україну працював другим секретарем Приморського райкому КП(б)У Запорізької області (*там само.* — Арк. 28).

12) До призначення в Західну Україну працював другим секретарем Вінницького райкому КП(б)У Вінницької області (*там само.* — Арк. 29).

13) До призначення в Західну Україну працював першим секретарем Краснокутського райкому КП(б)У Харківської області (*там само.* — Арк. 32).

14) До призначення в Західну Україну працював начальником політвідділу бурякорадгоспу Юр'ївського району Дніпропетровської області (*там само.* — Арк. 37).

15) До призначення в Західну Україну працював першим секретарем П'ятихатського райкому КП(б)У Дніпропетровської області (*там само.* — Арк. 38).

16) До призначення в Західну Україну працював начальником відділу заводу №175 в м. Великий Токмак Запорізької області (*там само.* — Арк. 40).

17) До призначення в Західну Україну працював першим секретарем Кагарлицького райкому КП(б)У Київської області (*там само.* — Арк. 41).

Витяг із доповідної записки УНКВС по Тернопільській області №1597489 в НКВС УРСР про результати роботи оперативно-чекістської групи НКВС СРСР

26 квітня 1940 року

**ИЗ ДОКЛАДНОЙ ЗАПИСКИ УНКВД ПО
ТАРНОПОЛЬСКОЙ ОБЛАСТИ № 1597489 В НКВД
УССР О РЕЗУЛЬТАТАХ РАБОТЫ ОПЕРАТИВНО-
ЧЕКИСТСКОЙ ГРУППЫ НКВД СССР**

26 апреля 1940 г.

В соответствии с приказом народного комиссара внутренних дел Союза ССР тов. Берии оперативно-чекистская группа НКВД СССР совместно с начальником Управления НКВД проверила все имеющиеся агентурно-следственные материалы, выявила лиц, ведущих активную контрреволюционную работу, из числа которых было в течение 22—23 марта сего года арестовано 242 человека.

Агентурно-следственным путем было установлено, что существовавшие на территории Тарнопольской области контрреволюционные повстанческие организации готовили вооруженное восстание против Советской власти в западных областях Украины и Белоруссии. Руководители этих повстанческих организаций сознались и выдали ряд новых своих соучастников.

Таким образом, за время с 22 марта по 25 апреля 1940 г. арестовано 540 человек.

Материалами следствия вскрыто, что в Тарнопольской области существовал областной повстанческий центр, начало которого относится к ноябрю 1939 г. Этот центр имел непосредственную связь с повстанческой организацией Львовской области, с ее руководителем, работающим под кличкой "Эмиль". Указанная повстанческая организация была создана главным образом из числа младшего и среднего комсостава быв. польской армии и учащихся старших классов средних учебных заведений.

Для вооруженного восстания ликвидированная антисоветская повстанческая организация располагала необходимым оружием, а именно: револьверов разных систем — до 70, винтовок — до 20, патронов к ним — 3500—4000, станковых и ручных пулеметов — 3.

Путем произведенных обысков на еврейском кладбище изъято 3 винтовки, 1875 винтовочных патронов, 13 гранат, отравляющее и взрывчатое вещество.

У члена областного центра Самбура изъят один револьвер, 25 винтовочных патронов и взрыватель к гранате.

У руководителя районной повстанческой организации капрала Белецкого изъято 4 револьвера и 44 боевых патрона к ним.

У одного из членов польской молодежной повстанческой организации Раубо также изъят большой маузер.

Вскрыта и ликвидирована польская националистическая повстанческая молодежная организация, в состав которой входила учащаяся молодежь старших классов средних школ г. Тарнополя в количестве 17 человек.

Из числа учащихся украинских националистов была вскрыта и ликвидирована организация в количестве 9 человек.

Руководитель этой организации Майко на следствии показал, что он изготовил контрреволюционные листовки, направленные против Советской власти, а также готовил в день выборов в Верховные Советы контрреволюционные воззвания к населению не являться на голосование.

Кроме этого, вышеупомянутая антисоветская организация вела подготовку к вооруженному выступлению в контакте с польскими националистами при поддержке буржуазных государств.

Для успешного проведения следствия по ликвидированным антисоветским организациям были созданы четыре следственные группы в Тарнополе, Чорткове, Кременце и Бережанах из числа оперработников районных отделений.

В результате по состоянию на 25 апреля 1940 г. закончено:

в Бережанах — 45 дел на 45 человек;

в Чорткове — 133 дела на 147 человек;
в Кременце — 133 дела на — .*

Следственной частью УНКВД совместно с оперработниками райотделений окончено 174 дела на 242 человека.

Оперативно-чекистской группой закончено 27 следственных дел на 60 человек.

Начальник УНКВД по Тарнопольской области
капитан государственной безопасности Вадис
Начальник оперативно-чекистских групп

НКВД СССР старший лейтенант госбезопасности
Шкурин

Органы государственной безопасности СССР в Великой Отечественной войне. — М., 1995. — Т. 1. — Кн. 2. — С. 184—186.

---

* Так у документі. — В. С.

22.06.1941—1944

Там, де українська територія внаслідок наступу німецької армії була звільнена від більшовицької влади, Організація Українських Націоналістів негайно ж розпочала перебудову життя, що до цього часу базувалося на державницькій фікції та фактичному національному гнобленні. Тепер, після проголошення у Львові 30 червня 1941 року Акта про відновлення Української держави, йшлося про здобуття справжньої свободи та державного суверенітету. І цей заклик до нового українського здвигу знаходив масову підтримку на Поділлі. Всенародні збори українців Збаразького району, наприклад, заявили про тверду віру в те, що "українська нація буде самостійною і ні від кого незалежним господарем і володарем на своїй українській землі, що дасть змогу українській нації розвинути всі Богом дані сили" (Центральний державний архів вищих органів влади та управління України — ЦДАВОВУ: Ф. 3833. — Оп. 1. — Спр. 15. — Арк. 15).

Водночас Крайовий провід ОУН організував плебісцит населення Галичини проти включення її до складу Генеральної Губернії. На народних зборах, що відбувалися по всіх населених пунктах регіону, ухвалювалися протести щодо "злуки з Польщею, що її dokonано актом з 1 серпня 1941 року", а з огляду на те, що ОУН є "єдиною політичною силою, що може покермувати українським народом", висловлювалося прохання до уряду "німецької держави дозволити Провідникові Степанові Бандері та Голові Уряду Ярославові Стецькові вернутися на рідні землі, щоб далі кермувати боротьбою українського народу" (*там само.* — Спр. 32. — Арк. 3).

У селах Зборівського повіту, наприклад, протягом 14—18 серпня 1941 року відбулося понад 70 народних зборів, на яких мешканці масово підписувалися під декларацією підтримки Українського Державного Правління під проводом Ярослава Стецька. Скажімо, в Олієві під цим документом свої підписи поставили 900 громадян, в Озірній —

1045, Великій Плавучій — 536, Букачівцях — 534, Білоголовах — 596, Годові — 615, Кудинівцях — 509, Лопушанах — 575, Перепельниках — 576, Манаєві — 576, Ярославичах — 426 (*там само.* — Арк. 3, 4).

Тим часом через Галицьке Поділля вслід за німецькою армією рухалися на схід похідні оунівські групи, котрі мали своїм завданням вихід на окраїни всіх українських земель. Одразу ж за Збручем вони зіткнулися із земельною проблемою, розв'язання якої домагалось тамтешнє населення. З метою полегшення роз'яснювальної роботи серед підрадянських подолян члени похідних груп мали при собі витяги з праці Голови Крайового Державного Правління Ярослава Стецька "За зміст державного життя", де чітко вказувалося, що "націоналізм визнає національною власністю, зокрема, землю як вартість, що її не творить людина, а тільки працює на ній..." (Відновлення Української держави в 1941 році. — К., 2001. — С. 98).

Тож для українських націоналістів залишалось однозначним напрямком діяльності відродження хліборобської верстви, оскільки вона "є тривалим консерватором національної ідеї, зберігачем традиції і прихильником суворої героїчної моралі, тривалості подружжя й родинної єдності, остоею, моральним і фізичним відродителем народу та його кормителем" (*там само.* — С. 98).

Що ж до розв'язання цієї проблеми в конкретних умовах, то члени похідних груп повинні були "в першій мірі почути думку місцевого населення" (*там само.* — С. 101).

Відмова Гітлера задовольнити законну вимогу українського населення жити в Українській державі, репресії проти бандерівців викликали глибоке обурення серед подолян. Від осені 1941 року оунівці переходять в підпілля, розгортаючи всенародну боротьбу проти нового окупаційного режиму. Поряд з активною діяльністю на теренах Поділля галичан, по обох берегах Збруча значну підпільну роботу здійснювали також вихідці із-за Дністра, зокрема буковинці. Справа в тому, що одразу ж після окупації Північної Буковини румунськими військами в липні—серпні 1941 ро-

ку розпочалися репресії проти українців. Румуни заборонили українцям признаватися до рідного народу, розмовляти материнською мовою, носити свій національний одяг. В органах окупаційної влади не дозволялося вживати мову корінного народу, можна було спілкуватися лише румунською та російською. Переслідувалися в першу чергу ті, хто боровся проти більшовиків у 1940—1941 роках.

Особливого розмаху вони набувають навесні 1942 року, коли в Північній Буковині було заарештовано понад тисячі представників інтелігенції і дві тисячі селян, яких запроторили в тюрми Чернівців і Ясс. З огляду на це понад дві тисячі молодих патріотів змушені були перейти Дністер, аби уникнути репресій (ЦДАВОВУ: Ф. 3833. — Оп. 1 — Спр. 22. — Арк. 11).

До вихідців із-за Збруча й Дністра на середньому й східному Поділлі долучалися місцеві патріоти, які досить швидко розгорнули пропагандистську антигітлерівську діяльність. Чимало з місцевих патріотів, котрі вступили до ОУН в 1941 році після приходу німців, навесні 1942 відбули вишкіл на західноукраїнських землях (*там само.* — Спр. 188. — Арк. 1, 2).

Ретельний аналіз архівних документів засвідчує про реальну діяльність українського націоналістичного підпілля в роки гітлерівської окупації на теренах нинішньої Хмельниччини і Вінничини на відміну від більшовицького, яке в багатьох випадках виявлялося віртуальним. Так, підпільна організація "Україна", яка з 12 вересня 1944 року визнавалася Вінницьким обкомом КП(б)У, через п'ять років була виключена із списків комуністичного підпілля як така, що не існувала (ЦДАГОУ: Ф. 1. — Оп. 23. — Спр. 5941. — Арк. 16, 17).

До речі, саме в донесеннях радянських партизанів з Поділля зустрічаємо не лише описи боїв відділів УПА проти гітлерівців, а й свідчення про територіальне та соціальне походження українських повстанців (*там само:* Ф. 128. — Оп. 1. — Спр. 5. — Арк. 22).

У цих же документах вказується й на такий важливий момент, що зброю й боеприпаси упівці здобували під час бойових сутичок з німцями (*там само.* — Арк. 24).

Зброя ця, між іншим, спрямовувалася проти гітлерівців, про що засвідчує атент повстанця "Мрії" на офіцера вермахту неподалік станції Погребище Вінницької області наприкінці жовтня 1943 року. Коли ж гітлерівці виявили в поїзді валізу з літературою, то зробили великі очі й одразу сказали, що "це партизани з Заходу", яких вони "за всяку ціну мусять знищити, бо через них ми не виграємо війни" (ЦДАВОВУ: Ф. 3833. — Оп. 1. — Спр. 130. — Арк. 58).

Важливим у цьому повідомленні є й те, що пасажирів, котрі їхали тим поїздом, стиха "говорили між собою про повстанців, хвалили їх відвагу і жалували за вбитим, бо таких людей, мовляв, треба якнайбільше. Один з добровольців пошепки розказував, що коли німак відкривав валізу, випала одна листівка, яку він підняв, прочитав і подав зміст листівки другим. Не могли нахвалитися відвагою Сокола, який зумів втекти, голосно висловлюючи перед людьми, що такі партизани можуть бути лише на Україні та що вони доб'ються свого. Жаліли дуже, що вони не розговорилися з ними до часу події" (*там само*. — Арк. 58).

Щоправда, українських повстанців прикро вражало те, що відмовилися бути з ними в одній шерензі в боротьбі проти окупантів на Поділлі, як і на Волині, місцеві поляки. В маренні відновлення Польщі дорозборової багато з них пішли на службу до гітлерівців, відмовляючи українцям, принаймні до Збруча, і розраховувати на власну державність на споконвічній українській землі. Це тільки український здвиг проголосив у роки Другої світової війни: "Свобода народам! Свобода людині!".

Але українці були на батьківській землі, а тому твердо заявляли, що не хочуть чужої, однак своєї навіть п'яді нікому не віддадуть. Тому й боролися проти окупантів, залучаючи до цього представників усіх поневолених Москвою народів.

ДОКУМЕНТИ

Директива крайового провідника ОУН до провідного активу з ідеологічних питань

Без дати

Провідному активові ОУН

1. В кожній організаційній станиці виключно повинні бути:

- а) Український Національний Прапор;
- б) Організаційний прапор;
- в) Національний Герб;
- г) Організаційне знамя (вишите).

За виготовлення, переховування відповідають провідники організаційних клітин.

За перехоплення Організаційного Прапору і Знамени відповідає Провідник Організаційної клітини, як за віддачу ворогові в часі бою боевого прапору.

II. 1. Ввести по всіх церквах обов'язкове відспівування молитви "Боже Великий, Творче Всесильний" на закінчення кожного богослуження.

2. В кожній місцевій церкві, в якій у боротьбі з наїзниками згинули Українські бєєвики, вмістити таблицю з їх прізвищами, іменами, датами народження і смерті. Під написом "Здобудеш Українську Державу або згинеш в боротьбі за неї".

3. На всіх могилах героїв вмістити таблиці з написом про боротьбу за Українську Державу героїв і т. п. Зняти всі таблиці, на яких написано про жертви терору і т. п. (прм., жертвам терору) і заступити новими — Героям за Українську Державу.

4. В кожній Українській хаті повинні бути портрети Т. Шевченка, Міхновського, Петлюри, Коновальця, Бандери, Укр. Прапор і Герб.

Крім того, на стіні виписати на картоні Декальог. На столі прибраний вишивками Кобзар Т. Шевченка.

III. Виготовити і передати до Проводу опис усіх полеглих членів УВО і ОУН і не членів в боротьбі з наїзниками

за час від польської окупації до останніх днів, подаючи:

- а) ім'я, прізвище,
  - б) дата народження і місце,
  - в) професію,
  - г) організаційний пост,
  - д) місце і обставини смерті.
- 2) Опис всіх виселених більшовиками.
  - 3) Арештованих більшовиками, які досі не повернули.
  - 4) Арештованих від дня приходу німців (дотично їх приналежності до Організації і Орг. постів).
  - 5) Спис тих, що згинули (в тюрмі розстріляні) в часі від приходу німців; в двох останніх випадках подавати щомісяця списки про нові арешти і розстріли...

IV. Поробити знімки могил героїв і передати Проводові. Розшукати знімки погибших героїв і передати Проводові до архіву.

V. Організувати в кожній станиці і повіті для потреб Організації бібліотеки. Відповідають за них суспільні і пропагандивні керівники.

VI. Провести в найближчий час силами старшого громадянства збірку книжок (белетристика), видання вісника на Східні Українські Землі. Книжки збирати в повітах і проведено збірку і її вислід повідомити ПРОВІД.

Краєвий провідник
організації українських націоналістів.

Копія. Машинопис.

ЦДАВОВУ: Ф. 3833. — Оп. 2. — Спр. 3. — Арк. 38.

Директива крайового провідника членам і прихильникам
ОУН про використання національної символіки Без дати
Членам, симпатинам і прихильникам ОУН

Про прапор і герб:

В справах національного і організаційного прапорів і національного гербу та знамя Організації далі ще багато існує непорозумінь і непотрібних спорів. Тому ще раз подаю до зобов'язуючого відома:

1. Українським національним прапором являється прапор кольорів синьої і жовтої (синя в горі, жовта в долині), кольори і їх порядок устійнені рішенням Української Державної — Української Центральної Ради, яке зобов'язує всіх українців, коли не буде іншого вирішення Української Державної Влади в майбутньому.

2. Організаційним прапором ОУН являється прапор кольорів червоного і чорного (червоний з гори, чорний з долини).

Значіння кольорів таке: червоний — кров чорний — земля.

3. Українським Національним Гербом являється Тризуб в оформленні Української Центральної Ради (Тризуб Володимира Великого).

4. Організаційним знаком є:

Чорний рівнораменний трикутник підставою в гору, на ньому червоний хрестомеч, на хрестомечі золотий Тризуб.

Над підставою буква "О", по лівій стороні знамени трикутника буква "У", а по правім "Н" (разом ОУН). Трикутник вміщений на золотому полі.

5. Порядок вміщування прапорів і гербу:

а) на першому місці завжди український національний прапор і національний Герб — Тризуб.

б) на другому місці організаційний прапор і організаційне знамя.

в) В кімнатах на сцені і на бальконах: на лівій стороні національний прапор, національний герб, по правій організаційний прапор і знамя (коли звернутися лицем до декорації або ввійти до кімнати з дверей).

Прапори порядку кольорів: жовтий на горі, синій на долині, герби, тризуби мечем або хрестом — це партійні (мельниківські або гетьманські — католицькі) прапори і знамена, а не Українські Національні Прапори і Герби.

Про гімни і марші:

1) Українським національним гімном є: "Ще не вмерла Україна", "Не пора, не пора..." — це нац. марш.

2) Організаційного гімну ОУН ще немає... "Зродились ми великої години" — це організаційний марш. На всіх публіч-

них виступах чи академіях, святах, маніфестаціях співати завжди національний гімн "Ще не вмерла Україна" і не можна його заступати маршем "Не пора, не пора" ні "Зродились ми..."

Про свята:

1) Загальнонаціональні — всеукраїнські свята є ті, що їх устійнено постановами П.ВЗ ОУН, а саме: 22/1 — Свято Соборності і Самостійності, 23-го травня Свято Героїв Революції, 31-го серпня День Української Боротьби.

Ті свята повинні обов'язково бути відзначеними всією Українською Нацією.

2) Інші річниці, що мають льокальний характер, можна відзначувати в залежності від умови і політичної доцільності з огляду на дану ситуацію.

Краєвий провідник
Організації Українських Націоналістів.

Копія. Машинопис.

ЦДАВОВУ: Ф. 3833. Оп. 2.— Спр. 3.—Арк. 39.

Інформаційне повідомлення бюро проводу Південної похідної групи щодо її просування на схід

13 липня 1941 року
Тернопіль 13.7.1941 р.

Ч. 1.

Інформаційний листок Південної Похідної Групи
для учасників походу

1. Перехід через кордон перших роїв ішов цілком справно. Два рої скористали з допомоги граничників (перевіз човном).

2. Двох друзів з одного роя через непорозуміння мусіли повертати через кордон ще раз, внаслідок цього граничники віддали 3 стріли до одного з них. Вийшов ціло. Другого придержали. Як причину подали, що українці переходять групами, а не по двох. Після цього випустили та повідомили своїх зверхників. Ці наказали нікого не перепускати, а через те перехід утруднений.

3. Біля Сянока зловили граничники оден рій, віддали Гестапо. Внаслідок інтервенції проводу Групи, по 24 год. їх випущено.

4. В Балигородщині перехід тяжкий. Три рої зловили граничники. Наказали їм зголоситися на станції. Рої частинами перейшли (досі 10 людей — про інших ще нема відомостей).

5. Перехід інших роїв відбувся зовсім спокійно.

6. Про дальші переходи поки що нічого не відомо.

7. Похід роїв: майже ніхто не йде пішки. Від зарадности поодиноких роїв залежить і їхній рух. В глуб України дістаються підводами (платними або безплатними з наказу місцевої міліції), на колесах оден рій: роздобув на кілька днів автобус, інші мають власні кінні вози.

8. Прохарчування не справляє нікому трудности. Населення радо вітає наших людей, мовляв, ми так довго на вас чекали, давали ми большевикам, бо мусіли, дамо і вам, бо ви наші. Деякі рої, зокрема жіночі, були прямо обсипувані ріжними харчами. Навіть в містах рої не мають клопоту. Місцева міліція з наказу місцевого проводу ОУН доставляє безплатно харчі для людей з походу. За харчі в населення майже ніколи не платиться (не хочуть брати грошей).

9. Праця роїв: поміч організації державного життя, в організації сітки ОУН, пропаганда, ліквідація шкідливих і ворожих елементів (енкавудистів, сексотів, жидів, поляків, москалів). В цілому ряді сіл і міст учасники зорганізували свята самостійности і соборности Української Держави, при чому були вони не тільки організаторами, але й виконавцями відкриття, акт проголошення, реферат, пісні. (В багатьох місцевостях допомагали місцевим членам ОУН в орг. таких свят. В усіх місцевостях, кудю переїзджали, давали інструкцію для організації НМ і державного апарату. В деяких місцевостях реорганізували міліцію усуваючи звідси ворожі укр. державности елементи (комуністів, сексотів-поляків — Бірча).

Точних підсумків поки що не в силі зробити з огляду на навал іншої конечної праці. Подасться після закінчення походу.

10. Поява учасників походу в багатьох місцевостях має дуже велике пропагандивне значіння. Населення переконується про те, що це все, що діється довкруги, не є сном, а дійсністю, що можна і треба сміло виступати, що треба братися до організації держ. життя, не вичікувати невідомо на кого і що.

11. В Рогатинщині збаламучені Онуферком (Коником), що туди дістався перед війною (27 травня), задержані з наказу Провідника Групи рої перевели конечні зміни і в цей спосіб остаточно зліквідували кериню бараноскіяди в околиці. Переговорено з місцевими вибраними властями, місцевою сіткою ОУН, зліквідовано афіші бараноскіяди і т. п. Коник втік відай до Львова.

12. 11 липня кілька роїв прийшло до Тернополя. Їх розміщено в околиці Тернополя. Задержано для конечної реорганізації і передачі іншим пох. групам.

13. Подаємо до відома, що Провідник Степан Бандера є конфінований в Кракові (3 рази денно голоситься).

14. На Зах. Українських землях посилена акція за дозволом Провідника повернутися на рідні землі для належного кермування державними справами. (Інформації з-поза Збруча заподані передкладчиками Г. О. і проф. Б).

15. На теренах, окупованих нім. військами, цілковита інертність українського населення. Міліції не організують. Ждуть на наказ ("Як нам скажуть, то зробимо"), а хто має дати цей наказ — не знають. Управи не організують. Рівнож ждуть на наказ.

16. Своїх думок не висказують. По дуже довгій розмові старші розговорюються, при цьому тужать за царськими часами, мовляв, добре було жити.

17. З молодю немає прямо з ким говорити. Найбільше розмовляють жінки і від них можна дістати найбільше інформації.

18. До жидів чують ненависть, але немає ніякої там реакції.

19. Брак ініціативи місцевого населення. Не є радо бачений в нім. влад., тому дозволили навіть (перший випадок) передкладчикам піти "в народ" організувати міліцію, самоуправу,

пропаганду на терені Проскурівщини. Для наладнання цих справ віддають 10 авт до диспозиції.

20. Одиноко тільки кинулися на розбирання колгоспного майна (живий інвентар і машини). Бере той, хто може.

21. В розмовах висловлюють свою байдужість у відношенні до того, чи буде колгосп, чи ні.

22. Про харчі дещо тяжче. Населення дає його, але рівнож не з власної ініціативи (треба наказувати). Це може змінитися в відношенні до пох. груп з огляду на працю, яку вони дають.

23. Загально можна схарактеризувати населення так (на основі заподаних інформацій): цілковита інертність, браковіри в зміну перестрашення, призначення, все робити на наказ згори.

З А В В А Г И:

Інформації, тут подані, з-за Збруча принесли двох людей цивільних, що відходили поза фронт у давніше. Інформації не є перевірені.

В місці постою 13.7.1941 р. Інформативне бюро Проводу
П. П. Г. III.

Копія. Машинопис.

Збірка матеріалів ОУН у Нью-Йорку.

Наказ командування Південної похідної групи щодо маршрутів роїв
19 липня 1941 року

Півд. Пох. Група ч. III
Провід Групи

Копистин 19.7.1941 р.
год. 20

НАКАЗ ч. 16

для роевих Півд. Пох. Групи.

1. По однодневному відпочинку в околицях Проскурова рої вирушать в напрямі на Винницю двома шляхами, які подаю в прилозі.

2. Остаточне перегруповання роїв буде переведене в Умані.

3. В Проскурові залишається на три дні друг Мричко

Ярослав для зв'язку з пох. роями III-ї Групи, що залишилась перед Проскуровом.

4. Друг Кліш Мирон повертається до Тернополя зі звітом для Проводу ОУН. При цьому використовує нім. автові кольони в одну і другу сторону.

5. Рої повинні бути вже 24 липня в визначених селах за Винницею, якщо ж не заіснують перешкоди, або не буде виданий інший наказ.

6. З нинішнім днем впроваджую ранні і вечірні збірки всіх друзів, що хвилино замешкують в даній оселі. За переведення збірки відповідає ройовий. У програму збірки входить:

- а) перевірення стану учасників походу в селі
- б) заподання інформацій щодо походу і праці
- в) молитва-декальог і Боже Великий, Боже Всесильній

7. Друг Кривий Олекса переходить з роя Г/7 до роя Г/6.

8. Друг Хомяк Ілько залишається в Проскурові аж до дальшого вирішення проводом ОУН.

9. Друг Паук Андрій повертається до Тернополя під опіку сітки ОУН (хвороба).

10. Появилось 3 число "Інформативного листка", яке долучую.

підписав:

Семчишин Тиміш

Провідник П. П. Г.

Копія. Машинопис.

Збірка матеріалів ОУН у Нью-Йорку.

Звіт Провідника Південної похідної групи Т. Семчишина
щодо перебування в Тернополі 20 липня 1941 року

Півд. Пох. Група ч. 3.

Копистин 20.7.1941 р.

год. 9.

ЗВІТ ч. 5.

До Проводу ОУН

звітує Провідник групи, Семчишин Тиміш.

1. В попередніх звітах подав я коротко інформацію про похід III-ї Групи до Тернополя.

2. В Тернополі задержав я групу на відпочинок і перегрупування.

3. Відсутність друга Почапського Ярослава, яка від справи моб. орг. характеру є для мене дуже дошкульною.

Нового чоловіка до тих справ не втягав, бо, по-перше, ждав з дня на день повороту Почапського, по-друге, тяжко вести ці справи людині, що не знає людей, а в останній хвилині на запізнення треба стратити багато часу.

4. В Тернополі переорганізував і зкомплектував я ті рої, що їхні терени призначення близько, і вони мусіли вже відійти, або якщо можна було створити такі рої з одного терену призначення без більших змін. В такий спосіб повстав рій Козака, Куцика, Кручового, Васечки і Сидора.

5. Реорганізацію та відхід роїв з околиць Тернополя унормував я окремим наказом, який долучую.

6. В Тернополі відділив я з III-тої групи друзів, вичислених в 13 і 14-ому наказі і друга Маковського з роя Г-4 як тих, що не мали призначення на ОСУЗ, по-друге, через цілу дорогу крутили з своїм призначенням раз на схід, раз на захід, по-третє, поводитися невідповідно, а це в сумі дало мені вистарчаючі причини не брати їх як людей, невідповідних на ОСУЗ. Потрібні їм виклички в терени, з яких походили: подав я їм до відома.

7. До Тернополя мав долучити друг Гунька Осип, досі його немає і трактую його як дезертира.

8. Жінок з роя Г-13, крім Левицької Іванни, Мороз Ірини, які були у Львові, і Сенишин Любов, яку залишив я в Тернополі з наказу Провідника II-ої групи переданого мені усно через післанця, забрав я зі собою, бо, по-перше, не було кому з II-ої Групи їх перебрати, по-друге, II Група посувається до Винниці практично тим самим шляхом, що й III, по-третє, щоб не утруднювати тернопольській сітці ОУН і так трудної справи приміщення і прохарчування і опіки над людьми з походу. Якщо не можна буде віддати їх під належну опіку II-ої групи, заберу їх з III-ою групою.

9. Опіка і поміч сітки ОУН в Тернополі для нашої групи була незвичайно добра, щира і багатостороння.

10. До Проскурова дійшли рої без більших перешкод зовсім добре. Тут задержую тільки на один день, а відтак рушаємо в напрямі на Винницю.

11. З Проскурова відійшов від III-тої групи рій К-3, С-2, рій С, відійшов поспішно до Винниці як свого місця призначений. Рій К-1 відійшов через Скалат на Камінець-Подільський як до заповданого мені місця осідку обласного проводу, хоч від квітня такий теж перенесено саме до Проскурова.

12. Умовини і настрої, які ми стрінули за Збручем, можна частинно пізнати з "вирізки зі світів", які долучую.

13. З "Вирізків" можна теж вчитати потреби терену і похідних Груп.

14. На опрацювання звітів поодиноких роїв і цілої Групи поки що не маю часу.

15. Зміни і біжучі справи Пох. Групи унормував я наказом ч. 16, який долучую...

16. Провідник Групи видає "Інформативний Листок" для учасників III-тьої Групи, якого долучую 1 і 3 число. Другого, писаного в Проскурові, про відносини в Проскурові не маю під рукою.

17. Досі не маю відомостей про один рій з Команчі і Башигороду, який придержали на границі. Рівно ж не маю відомостей про деяких друзів з Горлиць і Крилиць.

18. З III-тьою Групою іде Запорізький Олекса. Досі не маю наказу, що з тим зробити. Ті, що про те знали, не залишили ніякого припоручення чи наказу Проводу ОУН.

19. Побажання: пропагандивної літератури (всякої), тризубів цього всього якнайбільше вислати автом по головній осі маршу III-тьої Групи.

Іформації про політичну ситуацію, друковані інструкції для держ. будівництва. Цього давати і давати, прямо кожного дня і то якнайбільше, бо смішно виглядає ось така інструкція: "щадити пропагандивний матеріал", а голод на ці речі є прямо неімовірний.

Вислати сюди якнайбільше наших священників (прошу не забути про нашого отця Думанського і Венгриновича, яких

прошу вислати на південь і то скоро). Тут інтелєгенції брак.

20. Прилоги: наказ ч. 12
наказ ч. 13
наказ ч. 14
наказ ч. 15
наказ ч. 16
траса Проскурів—Вінниця
"Інформативний листок" ч. 1
"Інформативний листок" ч. 3
"Вирізки із світів»
підписав

Семчишин Тиміш
Провідник П.П.Г. ч. III

Звіт висилаю через Кліша Мирона,
уч. III-ої Групи, до Обласного Провідника ОУН в Тернополі, а цей до Львова.

Копія. Машинопис.
Збірка матеріалів ОУН у Нью-Йорку.

Визначені маршрути просування роїв похідної групи на
Поділлі

Траса правобічна
ПРОСКУРІВ
Дережня 40 км.
Кальная Дерезна
Згарок
Волковинці
Гришки
Луки Барські
Бальковці 90 км.
Людівка
Пултовці
ВИННИЦЯ 130 км.
до Стадницьі 10 км.
Місця постою:

До 24 липня 1941 року
Траса правобічна
ПРОСКУРІВ
Меджибож
Летичев 48 км.
Вербка
Дяковці
Селище 83 км.
Зарванці
ВИННИЦЯ 115 КМ.
Місця постою:
Гаврилівки 10 км.

До Хутора 10 км.

Гуменного 18 км

Старих Секеринниць 15 км.

Комарова 13 км.

Еленівки 24 км.

До визначеного місця постою   До визначеного місця постою

належить прибути

в дні 24.7.1941 р.

Крушлинниць 15 км.

Коханівки 18 км.

належить прибути

в дні 24.7.1941 р.

Копія. Машинопис.

Збірка матеріалів ОУН у Нью-Йорку.

Резолюції всенародних зборів українців Тернополя та околиць на підтримку Акта про відновлення Української Держави

27 липня 1941 року

**РЕЗОЛЮЦІЇ
ВСЕНАРОДНИХ ЗБОРІВ УКРАЇНЦІВ МІСТА
ТЕРНОПОЛЯ І ОКОЛИЦЬ.**

Всенародні Збори міста Тернополя і околиць з великим захопленням вітають проголошення Української Самостійної Соборної Держави, dokonane Проводом Організації Українських Націоналістів на терені міста Тернополя дня 3 липня 1941 р. — бо лише Українська Самостійна Соборна Держава відповідає всім життєвим інтересам Українського народу та являється єдиним логічним впливом довголітньої завзятої ні на мент невгаваючої боротьби Українського Народу за свою державність.

Всенародні Збори міста Тернополя і околиць дають вислів глибокої вдячності великому Німецькому Народові, його Вождєві Адольфові Гітлерові та побідоносній Німецькій Армії за жертвенну допомогу Українському Народові у його визволенню з-під гнєту московсько-більшевицького імперіалізму.

Непереможну Німецьку Армію Український Нарід вітає як свою союзницю та освободительку, заявляючи одно-

душно свою співпрацю з німецькою Державою у великому ділі встановлення нового ладу в Європі.

Всенародні Збори міста Тернополя і околиць заявляють своє однодушне та беззастережне підпорядкування програмово-політичним напрямним Організації Українських Націоналістів, яку веде її Провідник Степан Бандера, як єдиній провідній суспільно-політичній силі Українського Народу та визнають п. Ярослава Стецька Головою Краєвого Правління Західніх Областей України.

З уваги на те, що Провідник Організації Українських Націоналістів Степан Бандера лише на рідній українській землі при безпосередній співпраці всього Українського Народу зможе як слід виконати покладені на нього Українським Народом великі обов'язки й завдання, Всенародні збори Українців міста Тернополя і околиць звертаються до Уряду Німецької Держави з проханням про дозвіл на поворот Провідника Організації Українських Націоналістів Степана Бандери на матірні землі.

Всенародні Збори міста Тернополя і околиць висловлюють свою непохитну віру і впевненість в тому, що солідарність Українського Народу без різниці верств, станів і професій, його карність, жертвенність та беззастережне підпорядкування Проводові Організації Українських Націоналістів при оперті на прихильність Вождя великого Німецького Народу Адольфа Гітлера дають повну запоруку, що будівництво Української Самостійної Держави не зустрине жадних перешкод та що Український Нарід стане єдиним суверенним господарем і володарем на своїй відвічній Українській Землі.

Тернопіль, дня 27. липня 1941 р.
Президія Всенародніх Зборів Українців міста Тернополя і околиць.

о. Пасіка Іван, Кузьмійчук Йосиф, Цегельський Роман,
Трач Володимир, Солтис Онуфрій, Хомова, Заблоцький,
Кметь Осип, Козуб, Лиска

(одинадцять нечітких підписів).

Копія. Машинопис.

ЦДАВОВУ: Ф. 3833. — Оп. 1. — Спр. 15. — Арк. 16—16 зв.

Протокол ч. 1 засідання Екзекутиви ОУН Кам'янець-Подільської області про організацію української влади

29 липня 1941 року

Відпис протоколів з засідань Екзекутиви ОУН
Кам'янець-Подільської області.

Протокол Ч. 1.

засідання Обласної Екзекутиви, що відбулося 29 дня
липня 1941 р., початок о 4-тій год. пополудні.

Приявні:

Козак Микола
Притуляк Денис
Зброжик Володимир
Мр. Лисяк Олег
Фриз Микола
Охримович Теодозій.

Порядок нарад: 1. Звіт з нарад з німецькими властями
ад. 1. Звіт з нарад з німецькими властями ("Ортокоман-
дантур") виклав друг Притуляк Денис, що є зв'язковим між
Обласною Управою та нім. владою.

Німецька влада заборонила вести пропаганду, друкувати
націоналістичні кличі й видавати обласну газету. "Ніякої
по-літики, тільки праця щодо хлібного збору". Німці по-
клали собі за ціль тільки зібрати хліб з поля, а все проче
усунути на бік. Місцеві нім. урядові чинники не зрозуміли
правдивого змісту націоналістичних кличів, нпр. "Серп і
молот, то смерть і голод" (після їх думки це заклик до са-
ботажів). Впав запит з боку нім. влади, і під чиїм проводом
ми, як члени ОУН, працюємо на цьому терені, відповідь
була: "Ми працюємо під проводом Степана Бандери". Ми-
мо старань, все усунемо на бік, а на перше місце поставили
збір збіжжя.

Тільки позитивною була відповідь щодо організації мілі-
ції на терені Кам'янець-Подільської області й організація
Обласної Управи.

Зв'язковий друг Притуляк Денис запевняв, що в дальшій
своїй праці буде старатись добре поінформувати й переко-
нати німецьку владу про ціль нашого приходу й праці в

Кам'янець-Подільську область, а головню про ціль нашої пропаганди.

Дальший порядок нарад:

1. Плян праці на найблищій час.
2. Організація Обласного Уряду.

ад. 2. Провідник друг Козак Микола заявив, що ми повинні, по-перше, працювати над господарською розбудовою області, а рівночасно розбудовувати організаційну сітку, яка по нашому відході з цього терену — (що є можливе) сама могла б вимагати й провадити тутешні маси до нашої найвищої цілі — Сам. Соборної Укр. Держави.

ад. 3. Ми повинні опанувати місцеві уряди і розв'язувати всі справи з націоналістичної точки бачення. Перевести список фахових сил по професіям, щоби знати, якими силами розпоряджаємо. Організовані наші люде мають стояти на належному рівні, щоб дати приклад прочим людам, на це звернути увагу.

Члени ОУН повинні настільки бути виробленими, щоб давати належну розв'язку життєвих питань. Впрочім члени ОУН повинні зорити, що зроблено щось такого, що противилося б засадам укр. націоналізму.

Не бавмося в провідництво, лише спільними силами змагаймо до спільної мети. Треба вибрати люде, що зуміли б належно розвинути організаційну сітку в Кам'янець-Подільській області. Всі повинні присвятитися тим справам, з яких можуть найкраще вив'язатися. Коли не можна розбудувати всеціло наше життя, то зконцентрувати наші сили на одній ланці життя, щоб з'єднати собі місцевий елемент, а тим самим прислужимося найкраще нашій справі. Людам, що їм брак творчої ініціативи, дати потрібні інструкції, по яким вони мають працювати. Дати зі себе працю, працю плянову й корисну.

До Обласної Управи ввійшли:

Козак Микола	Лотоцький Богдан
Притуляк Денис	Цуприк Богдан
Лисяк Олег	Побережник Михайло
Охримович Теодозій	Біланюк Володимир

Фриз Микола Сваричевський Лев.

Голубяк Остап

До міліції ввійшли:

1. Обласний Командант: Зброжик Володимир

2. Заступник: Карасевич — місцевий

3. Секретар: Роснецький Клим

4. Персональний і референти

Щегрин Яків — муштровий

Члени міліції:

Сікора Степан

Білас Євген

Іванець Михайло

Устяник Степан

Гірняк Ігор

Опара Юрій

Олексюк Антін

Мулик Володимир

Бзовий Іван

Гречаник Петро.

Решту міліції покликати з місцевих людей. Вирішено як слід zorganizувати обласну Команду Н. М., яка буде складатися по 100 (сто) озброєних людей. Крім Обласної Команди Н. М., при міській Управі zorganizувати охоронну сторожу Міської Управи з 20 (двадцять) людей.

Вирішено з людей, приділених до Обласної Управи, призначити найменше трьох людей, які будуть полагоджувати всі справи Кам'янець-Подільського району, та призначити людей з Обласної Управи, які будуть займатися виключно нашими організаційними справами.

На цьому засідання закінчено о год. 6.45 вечером.

Кам'янець-Подільський, 29/VII.1941 р.

підписав: Козак Микола —

Провідник Обласної Екзекутиви в Кам'янці-Подільській.

Копія. Машинопис.

ЦДАВОВУ: Ф.3833. — Оп. 1. — Спр. 15. — Арк. 54, 55.

Протокол ч. 2 засідання Екзекутиви Кам'янець-Подільської області про розв'язання поточних справ української влади

30 липня 1941 року

ПРОТОКОЛ Ч. 2.

З засідання Обласної Екзекутиви, що відбулася 30 дня,

липня 1941 р. в Камінці-Подільськiм. Початок о год. 6.10
вечором.

Приявні:

Козак Микола

Притуляк Денис

Зброжик Володимир

Лисяк Олег

Фриз Микола

Охримович Теодозій.

Порядок нарад:

1. Звіт зв'язкових про наладнання справ з місц. німецькою владою.

2. Частинна зміна пляну праці, назначеного в протоколі Ч. 1.

3. Вирішені постанови.

ад. 1. Зв'язковий друг Притуляк Денис здав звіт з другої наради з німецькою владою. Місцевий командант поручив своєму заступникові перевести ті наради. Мимо найкращих старань і вияснень наших кличів вже не було мови про ставлення якихось постулятів, наставлення до нас було крайне негативне. Нас потрактовано як просту робочу силу. Говорено, що ми маємо тільки робити, а не політикувати. На запит, що робити — "збирати хліб". Все має робити місцева влада, місцеві люде, а не ми, люди зайшли.

Прийнято тільки до відома вісті й записано ім'я конфідента, що по деяким районам області вештаються більшовицькі банди на чолі з високими достойниками — старшинами, а більш нічого. Конкретно ставлення нім. влади до нас негативне.

Друг зв'язковий Притуляк Денис ставить внесок, щоби ще раз піти до нім. влади, представити їм успіхи праці наших людей у районах області й ще раз пробувати знайти спільну мову з ними. З цим внеском всі погодилися.

ад. 2. По зложенні звіту та довгій дискусії вирішено:

1. За всяку ціну переконати місцеві керівні українські чинники про доцільність поширити свої агенди на всі райони Кам'янець-Подільської області, а не обмежуватися тільки до міста та району. На це потрібно як вже не зорганізованого

як слід Обласного Уряду, то призначити людей як референтів під проводом голови Міської Управи, щоб інформувати людей, які масово звертаються з районів за порадами та вказівками, й тримати зв'язок з тими районами.

2. Помимо негативного наставлення німецької влади до всіх предложених нами плянів, нав'язання співпраці, вирішено не ризикувати дальше зі спроб ті зв'язки наладнати з ними та йти до них з конкретними даними, що будуть підтверджувати слушність наших поступків.

ад. 3. Не чекаючи на вирішення справи, вирішено зайняти в обласнім будинку, на другім поверсі — три найвідповідніші до цього кімнати, посадити там наших людей, які займуться реєстрацією наших людей, упорядкують дотепер ведену нами працю по районах, заведуть для кожного району зошит та течку, до якої будуть складатися всі звіти та письма даного району.

До праці цеї заангажовується на завтрашній день друзів: Фриза Миколу, Лотоцького Богдана, Голубяка Остапа, Цуприка Богдана, Сваричевського Лева, Біланюка Володимира й Побережника Михайла.

Всі прочі, що приділені до відділу міліції, в завтрашньому дні зобов'язані з крісами полишити службу в місті. Друг Зброжик збере всіх у двійки, запровадить до Міської Управи і зголосить, що люди допоможуть робити порядок у місті.

Рішено перекинути рій Сатанів під проводом роєвого друга Аксимчука Івана до району Чорний острів, а рій з Чемерівець під роєвим Кметюком Тарасом до району Городок-Проскурівський для зорганізування північної частини з осідком у Фельштині. Рій Слобківці — змінено роєвого зі Стадника Степана на друга Костинюка Мирослава.

Закінчено о год. 7.30 вечером.

Кам'янець-Подільський, 30 дня липня 1941 р.

підписав: Козак Микола —
провідник Кам'янець-Подільської області

Копія. Машинопис.

ЦДАВОВУ: Ф. 3833. — Оп. 1. — Спр.15. — Арк. 56.

Звіт Василя Охримовича про діяльність Тернопільського
обласного управління в третій декаді липня 1941 року

31 липня 1941 року

ЗВІТ

Тернопільської області

(зіставлений за час від 20. VII. до 30. VII.).

I. Загальний начерк дальших орг. заходів над сформуванням області.

Оформивши в загальному обласне управління (персонально та відповідно найважливіших ділянок держ. роботи), дальші заходи в найближчому були спрямовані в напрямі 1) організаційно-адміністративного опанування терену, 2) легалізації можливої цього уряду, 3) поглиблення чи й доповнення досі зробленого. Стоючи на становищі, що як легалізацію, так й поглиблення (необхідно) узалежнені в першій мірі від фактичного опанування терену, звернено в першу чергу заходи саме в тому напрямі. У великій мірі помічним при цьому було доволі активне становище місцевого фельдкоманданта графа Подсвільса та крігсварала майора Шредера, відповідального за терен Тернопільської області. Подсвільса та Шредера удалося досить легко переконати про потребу позитивного підходу до досі зробленого Українцями на тому терені, що лише може бути фактичною передумовою запанування в терені "Руге унд Орнунг". Очевидно, що згадані представники нім. військової влади бажали й собі переконатися, як стоять справи на терені, та тоді евентуально фактичний стан визнавати. В тій цілі прохають відбути з ними об'їзду по найближчому терені. Дня 23. VII. відряджаємо (полк. Подсвільс, майор Шредер і я) такі села Тернопіль округи: Миківці, Бірки Великі, Дичків, Крисівка, Товста Лука, Великі Гаї. Фельдкомандант Подсвільс зі своєї сторони приймає до відома вже сформовані громадські справи та командантів Народної Міліції, видаючи zarazом посвідки на право користування зброєю. Гарно приготовлено в деяких селах (Бірки Великі) прийняття лишає у полк. Подсвільса позитивну розцінку українського елемента і облекшує наші дальші розмови в напрямі визнання ними організованої влади. Коли ще 23. VII у від-

ношенні до утворення нами районних управ виказався нездекларованим і після цієї поїздки приймає мою думку, то з всяких оглядів практичніше буде затверджувати організовані округи, округам полишаючи усі компетенції так в організації громадських управ, як і станиць "Народної Міліції".

Дня 25.VII вибираємося у поїздку по окрузі Скалат. Усюди відповідно приготовлені привітання настроюють представників нім. влади позитивно, і в Скалат місце перше затвердження Округи (Крайскомісаріят), при чому й організовані там райони (Підволочиська, Скалат, Гримайлів) залишаються виключній компетенції Округи Скалат. Окружним Скалату визнають п. Бачинського Петра (член ОУН в дальшу об'їздку поіменних місцевостей округи їдемо вже разом з ним. А заінтересовані були німці Гримайловом, Глібовом та Пізнанкою Гетьманською, де, як доносили звіти місцевих ортс-командантів, хвилево там перебуваючих, дійшло до сильних польсько-українських щисій. В Глібові саме розстріляно десь б. 14.VII. — 9 поляків із Гетьманської Пізнанки. Зручні заходи поляків довели до того, що команданта Народної Міліції у Глібові Могиловського арештував Гримайлівський оргскомандант та відставив до гестапо до Тернополя, а міліцію місцеву розв'язав для охорони, стягаючи туди ж і до Пізнанки аж зі Скалата. Полк. Подсвільс (мимо зручних спроб місцевих поляків) затверджує зараз розв'язану міліцію і в Глібові, і в Гетьманській Пізнанці. В поворот дорозі, обговорюючи квестію залежності округи від Тернополя, стає на тому, що у всіх випадках каже п. Бачинському через мене комунікуватися зі Сельцкомандатурою в Тернополі. Вертаючи до Тернополя, укладаємо плян об'їздки в найблищих днях інших окружних місцевостей, при чому обстоюю, на що вже й німці схиляються, потребу визнання централізації у відношенні до "Народної Міліції".

Здається все йде до кращого. Приймають від мене резолюції Всенародного зібрання в Збаражі (відбуто 20/VII) та з Бучача, годяться на те, що поділ адміністраційний області повинен наступити за моїми проектами, годяться на Округи і райони. Не противляться організуванні маніфес-

тації на 21/VII в Тернополі, приймають запрошення на банкет (повідомляють, що від нім. чинників участь у банкеті прийме 25 старшин з полк. Додевінном на чолі).

Щойно день 26/VII приносить все певний дисонанс у наших взаєминах, дисонанс прикрий і для німців. "Оберкомандо" дер рікверлікен Армегебіте видає наказ роззброїти всі відділи міліції, мотивуючи це тим, що вже панує на задах "Руге у. Ордун". Самі німці, що ще вчора видавали зі своєї сторони посвідки на зброю для міліції, чуються дещо прикро і різно переді мною оправдують наказ крайового Командування. На всякий случай — відразу не видають у Тернополі (і досі ще не видали) наказу для міліції зложити зброю.

Велика маніфестація 21/VII з участю б. 25.000 людей, резолюції, промови, далі 3 годинна дефіляда, що її відбирав я з полк. Подевінном та посадником Тернополя Голейком, згодом банкет та вечером концерт наставляють до нас наших німців ще тепліше. Тільки гестапо задержує холодність, між іншим, офіційально і ясно не даючи відповіді на запрошення до участі в маніфестації. В міжчасі розводяться тривожні поголоски про створення Г. Г. в Галичині та кажуть мені робити тепер якомога швидкі заходи в напрямі офіційного визнання мене та скомплетування в самому Тернополі округи, якої агенти тимчасово вела область.

29/VII годиться Шредер з тим, що мені у повненні моїх обов'язків потрібне певне "Шрібліхе Бештитігун", щоб не мав я у терені зі сторони німецьких Військових властей яких прикростей. На жаль, вістки про Г. Г. і у них викликають певну ображеність та, видаючи 30/VII мені "Бештитігун", утилізують його досить обережно, не так, як говорилося про це між мною і Шредером дня 28/VII.

Ось його зміст

Фельдкомандантур 679

Тарнополь 30/7.1941 р.

Абт. Ферваль. Бр.В.Нр. /41,А2/41.

Герн

Охримович Василь
ін Тарнополь.

Альз Фертрауенсрат фір ден Генераль дес ріхвертіген
Армеегебітес унд фір ді Фервальтунг дес Области Тарнополь,
габе іх ам 14.VII.1941 ді нах легенден Герран ауфгестельт:

1. Герн Охримович Василь, альс Ляйтер,
2. -"- Проф. Павлишин Осип,
3. -"- Др. Олійник Олекса,

Альз Референтен регирен дем Фертрауенсрат фольгенде
Геррен ан:

1. Др. Чумак Стефан фір кооперат. Ангелегенгайтен
2. Мгр. Маркевич Роман фір комунале -"-
3. Инг. Мамчин Роман -"- ляндрвірт. -"-
4. Мурій Осип -"- адміністратіве -"-
5. инг. Шиприкевич Волод. фір Феркер
6. Хамуляк Микола -"- Фінанцвезен
7. Тофан Микола -"- Шульв
8. Др. Мороз Роман -"- Санітисвезен
9. Инг. Брикович Омелян -"- Гандель Геверзе

Дер Фертрауенсрат дінт нур Бератун. Ер гат кайне
Екзек.

Печатка

Дер Фельдкомандант

Граф Подсвільс, Оберст.

Заходи в напрямі визнання зараз Округ і Округи Тернопіль не увінчалися успіхом тому, що, чуючи про якісь зміни, німці застереглися, що самі не хочуть зараз робити дальших кроків, бо не знають, які пляни матимуть їх наступники. На всякий случай не опонували тому, що я їх повідомив, що в Тернополі діє Округа. Провід Округи я доручив Кутовому Степанові, який має собі зібрати новий склад персональний. Тягнулось з формуванням Округи тому, що зараз на місці бракувало сил, а др. Степана Бриковича, ні тим більше Гринкевича, терноп. адвокатів, на такі місця не вважав я вказаним всадити тоді, коли три-можні поголоски викликали в них опортуністичні відношення від нами продовженої лінії і коли ми могли оминати якогось свого Долянського на становищі голови Округи. А в кінці все-таки — може, не орієнтуючись у великій мірі, дають мені змогу використати ситуацію. От 29.VII потрібно їм було розвезти свої заклики про працю в час жнив і т. д., звертаються до мене з

проханням розвезти це по Області і доручити районам, причому ще разом наступить визнання усіх "Районстфервальтерів" у Області. Я порішив використати це, тим більше, що усюди можна б вислати, використовуючи усі авта (фельдкомандантура стала на тому, що усім тим, що поїдуть дають авсвайзи та заосмотрить в бензину ті авта, що є лише нам до дизпозиції) і людей з Організації, які усе на місцях перевірили б та сконтролювали. 30/VII два авта і виїхали в терен. Стільки про усякі заходи себе перед нім. чинниками злегалізувати.

В терені зв'язки я мав з Чортковом, Скалатом, Збаражем, Копичинцями, Теробовлею та Бучачем. Гірше маються справи зі зв'язками з Крем'янцем.

II. Адміністративні справи Області

У властивому змислі адміністрація області шкутильгає з причин фатальних комунікаційних умовин під сучасну пору. Після розважань та на підставі інформацій з терену стали ми на тому, що Округи по числу мусимо збільшити до 12 і що вони будуть менш-більш відповідати повітам. Це були б Крем'янець, Зборів, Збараж, Скалат, Тернопіль, Теробовля, Бережани, Копичинці, Чортків, Борщів, Бучач та авентуально (Бережани бажать вдержати у себе Підгайці). Залщицький район був би поділений по лінії Серету між Борщевом та Бучачем. Частина Вишнівецького прийшла б до Збаража, а решта районів покрилась би менш-більш із поділом давніших поль. повітів.

Зараз маємо такі дані про округи:

- 1) Збараж: Округа. Голова мец. Кульчицький Іван,
Заст. і секр. Олійник Ярослав,
зем. спр. — Бугай Петро,
безпека — Гірка Олекса,
шкільництво — інсп. Сюдрик,
фін. — Зайчківський Іван,
торг. і пром. — дир. Гриневець Іван.
Нове Село: район, голова мгр. Зварук Іван.
Крім цього, у Збаражі є ще Міська Управа та район.
- 2) Скалат: Округа. Гол. Бачинський Петро,
заст. Ремеза Волод,

міліція — Заблоцький Симон,
шкіль. — проф. Чорний.
Райони: Підволочиська,
Гримайлів — Пайкош М.
3) Теремовля: Округа, голова др. Базар,
секр. Бриньовський Василь,
здор. — Ліщинський,
шляхи — Конотопський,
торг. пром. — Мохнацький — інж.,
фінанс. — Козак Іван,
нар. освіт. — проф. Яворський,
безпека — Ковальчук,
земель — не подано прізвища,
судов. — наразі не організоване.
В районах: в Струсові — гол. Цісик,
Теремовлі — Басараб, проф.
Будзанові — не подано прізвища.
Міська Управа в Теремовлі: — Базар.
Чортків: Округа, гол. Шмата Василь,
заст. — Юрчинська Ольга,
секр. — Бедрій Степан,
торг. пром. — Пітушевський,
санітарн. — Др. Маньовський Зенон,
ветер. — Король,
лісів — інж. Моспан,
зем. — Винницький,
шкіль. — Вербицький,
судів. — Панас,
пошта — Король Іван.
Голова Залізнодорожного Комітету — Дразньовський Осип,
ком. міліції — проф. Кріса,
Міська Управа: гол. інж. Воробкевич Роман,
заст. Івасів Василь,
секр. Сернецький Данило,
комун. спр. з підреф. і головою Пачовський Микола.
(Міська Управа організована на давній австр. зразок).
Копичинці: Окр. гол. Брикович Роман,

військ. і міл. — Клим Ярослав.
Район Гусятин: гол. Др. Малиновський Іван.
Бучач: окр. гол. Бензей,
безпека — Крамарчук,
нар. осв. — проф. Петрикевич,
трансп. — Бабій,
торг, промисл. — Крижанівський,
фін. — Хроневич,
праці — Панірчук Іван,
зем. справ — Тихий,
пропаг. — Новосад,
Луців М.
Місто: гол. Довгоколий.
Райони: Золотий Потік — Левицький,
Монастириська — Керницький,
Коропець — Василик Федір.

Округа Борщів не дає знаку життя, бо там з приходом малярських військ запанували жахливі відносини. Міську Управу, створену Українцями, маляри розігнали, а створили нову з поляків і жидів і загалом ситуація в цій південній частині Терноп. області фатальна.

Бережани з невідомих причин не подали і далі ще точного складу.

Кременець з причини жахливої комунікації.

Копичинці влучали досі до свого Округа Ярмолинський район з тамтої сторони Збруча, віддали його під надзір Гусятинського району.

Брак ясних і точних інструкцій з гори та взагалі неясність ситуації відбиваються від'ємно на праці цілого обласного управління, зокрема на гармонійності напрямних різних ресортів.

Зокрема, відчувається це у фінансових питаннях. Перед 4-ма днями від'їздив до Львова дир. Управи Банку в Тернополі ... [частина документа зіпсована]. Ціла маса проблем виникає в земельних справах, в деяких теренах (Збаращина) є позначки конфлікту і то залежного із Священством, де норму звороту землі, прийняту у Збаражі до 50 моргів, вважає за кривду і називає нас комуністами.

Дуже важна є справа збору в колгоспах, а рівнож практично багато комплікацій викликає проблема власности землі, підношена поль. колоністами чи духовенства при піддержці німецькими чинниками; врешті окремою справою являється проблема розподілу живого інвентаря (німці собі присвоюють) з бувших держав. більшовицьких заготскотів і т. п. для поодиноких, позбавлених тягла, селян.

В промисловості ряд труднощів викликають претенсії кооперацій — відношенні до державних підприємств, бо вони вдаряють часто у джерела всяких державних доходів області. Для області не видно й жадної інструкції в справі обозначень, і через те кожна округа різно на місті застосується до цього. В шкільництві на терені Тернополя може ще найкраще йде праця; попросту ми маємо надію, що з першим вересням навіть середні школи урухомимо.

Судівництво покищо майже на мертвій точці з браку фахівців.

Пошта і залізниця силою окупаційної системи включається в рух, хоча з нашої сторони зроблено дуже багато, між ін., прим., в Збаражі навіть урухомлено пошту, телефони і т. д. Те саме в Тернополі.

Факт, що в Тернополі остали живими з погрому лише 2 лікарі-українці в справах здоровля для нас дуже не корисно може скінчитися, бо здистансують нас перед німцями поляки.

Міліція в своїй праці є сильно зв'язана постійними шиканами Гестапо, яке хоче позбавити її цілком характеру органу безпеки, а ужити виклично до порядкових цілей. Часто прямо приходить до придержування міліціантів за будь-яку справу, а навпаки, поляків толерується, і тоді, коли вони майже явно відбувають свої сходи і т. д. Це викликає серед міліціантів знеохочення, не кажучи вже, що й відносини льокальні — антагонізм чи так спроби гегемонії зі сторони міста, а конкретно Голенка і його фаворизування позбавлених правної вартости людей теж своє робить.

Львів, 31. VII. 1941 р.

В. Охримович.

Копія. Машинопис.

ЦДАВОВУ: Ф. 3833. — Оп. 1. — Спр. 15. — Арк. 57—61.

Доповідна провідника ОУН Кам'янець-Подільської області
до Крайового Проводу про становище в терені

31 липня 1941 року
Обласна Екзекутива ОУН в Кам'янці-Подільським
ч.2/41 До Краєвої Екзекутиви
ОУН у Львові для провідника
II похідної групи друга Сенишина.
Друже Провідник.

Як Провідник Обласної Екзекутиви Кам'янець-Подільської області...

Дня 21 липня прибув я зі своїм роєм К.1 до Кам'янця-Подільського, де застав вже кількох наших людей, між іншими друга Зброжика Володимира, що представився як Провідник Кам'янець-Подільської області зі спеціальним будь-то-би призначенням обняти Відділ Безпеки при обл. Екзекутиві. Йому я всеціло підпорядкувався. Та коли дістав приказ обняти Провід області, створив я Обласну Екзекутиву і розпочав працю.

В прилозі пересилаю всі звіти, накази, опис людей, що приїхали до Кам'янець-Подільського, зорганізованих та незорганізованих, поділ області на райони, їх обсаду, щоби докладно представити стан праці та обставини, серед яких приходиться працювати.

Прошу дати вияснення в слідуючих справах:

1. Яке є фактично становище друга Зброжика Володимира, що йому я віддав відділ Безпеки, до якого він будь-то-би був призначений, та тут бачу, що він не ув'язався як слід зі своїх завдань, зарозумілий, мегальоман, любить попросту екзотично одягатися, який то одяг стягає зі всіх усюдів, не підпорядковується приказам, поведінкою своєю супроти підлеглих підриває авторитет Проводу, та взагалі довів до цього, що викликав негодування серед оточення і підлеглих йому членів, що зажадали в прості його усунення, бо відмовляють послуху.

2. Прошу вияснити, хто такий Олексюк Антін, тут я його вже застав, член чи ні, ступінь, бо це чоловік непевний, з дуже довгим язиком, про справи між членами проінфор-

мував декількох місцевих неорганізованих людей, та це вдалось мені в зародку зліквідувати, а щоби це не повторилося по упіймненні, вислав я його в один з найдальших районів області.

Це справи, що вимагають розв'язки. По дорозі вступав рій К.1 на села, влаштовував віча, ліквідував НКВД-истів, комуністів та іншу наволоч, що сейчас продовжує.

Відворотно прошу подати мені вказівки дальшої праці, нову літературу, часописи, вісти зі світа, інформації, як стоїть наша справа та як представляється життя Східних земель та становище німецьких урядових чинників.

Кам'янець-Подільський.

31/VII.1941 р.

Слава Україні!
Провідник обл. Екзекутиви
в Кам'янці-Подільському

Оригінал. Машинопис.

ЦДАВОВУ: Ф. 3833. — Оп. 1. — Спр. 14. — Арк. 13.

Підсумки плебісциту серед населення окремих повітів
Тернопільщини на підтримку Акта про відновлення Української держави та проти прилучення Галичини до Генеральної губернії

Після 18 серпня 1941 року

Плебісцитова Акція

Тернопільська область

	Район	Село	Дата	Підписів
1.	Пов. Рогатин	Серники Долішні	22.08.41	36
2.	—	Руда	22. "-"	104
3.	—	Кукільники	21. "-"	44
4.	—	м. Болшівці	21. "-"	52
5.	—	Виспа	21. "-"	16
6.	—	Підмихайлівці	23. "-"	44
7.	—	Кліщівня	22. "-"	26
8.	—	Мартинів Новий	23. "-"	60
9.	—	Витань	23. "-"	55
10.	—	Дегова	24. "-"	51
11.	—	Демянів	21. "-"	96
12.	—	Стратин	25. "-"	50

13.	—	Вовшів	21. -"-	46
14.	—	Солови	22. -"-	24
15.	—	м. Букачівці	23. -"-	99
16.	—	Настошин	23. -"-	29
17.	—	Вигівка	23. -"-	70
18.	—	Куропатники	24. -"-	27
19.	—	Коростовичі	24. -"-	73
20.	—	Стасева Воля	23. -"-	83
21.	—	м. Бурштин	23. -"-	102
22.	—	Явче	28.8.1941.	25
23.	—	Скоморохи Нові	21. -"-	7
24.	—	Гербутів	21. -"-	24
25.	—	Дитятин	21. -"-	34
26.	—	Вибла	21. -"-	7
27.	—	Хохомів	21. -"-	26
28.	—	Загіря-Кукільницьке	22. -"-	20
29.	—	Кінатів	21. -"- 2 за Упр.	
30.	—	Скоморохи Старі	22. -"-	20
31.	—	Желибори	22. -"-	16
32.	—	Фраги	24. -"-	106
33.	—	Слобідка	23. -"-	37
34.	—	Курів	23. -"-	13
35.	—	Залуже	23. -"-	158
36.	—	Потік	24. -"-	659
37.	—	Пуків	24. -"-	89
38.	—	Посверже	23. -"-	27
39.	—	Тенетники	23. -"-	69
40.	—	Підбіря	24. -"-	46
41.	—	Любша	24. -"-	73
42.	—	Псари	24. -"-	36
43.	—	Долмияжи	24. -"-	38
44.	—	Загіря	28.7. -"-	17
45.	—	Княжничі	23.8. -"-	19
46.	—	Васючин	23. -"-	40
47.	—	Воскресінці	23. -"-	59
48.	—	Колоколин	23. -"-	270
49.	—	Журавно	23. -"-	131

50.	—	Нагрів	23.8.1941.	77
51.	—	Мартинів Старий	23. -"-	34
52.	—	Чернів	23. -"-	81
53.	—	Різдвяни	22. -"-	108
54.	Пов. Рогатин	Ферлінів	22. -"-	75
55.	—	Мельна	22. -"-	43
56.	—	Дички	22. -"-	66
57.	—	Заланів	22. -"-	98
58.	—	Яглуш	22. -"-	55
59.	—	Черче	22. -"-	74
60.	—	Залипя	22. -"-	95
61.	—	Серники Середні	22. -"-	25
62.	—	Уїзд	24.08.41	21
63.	—	Жовчів	24. -"-	38
64.	—	Липиця Долішна	22. -"-	54
65.	—	Данильче	24. -"-	18
66.	—	Свистільники	24. -"-	64
67.	—	Серники Горішні	24. -"-	22
68.	—	Підкамінь	22. -"-	80
69.	—	Беньківці	21. -"-	106
70.	—	Підгороддя	21. -"-	136
71.	—	Кальне	21. -"-	743
75.	—	Таврів	21. -"-	533
73.	—	Щепанів	21. -"-	71
74.	—	Глинна	21. -"-	667
75.	—	Конюхи	21. -"-	793
76.	—	Хоростець	21. -"-	270
77.	—	Хоробрів	21. -"-	240
78.	—	Августівка	21. -"-	533
79.	—	Каплинці	21. -"-	275
80.	—	Золочівка	21. -"-	231
81.	—	Уснів	21. -"-	1113
82.	—	Плавуча Мала	21. -"-	329
83.	—	Винаслівка	21. -"-	212
84.	—	Медова	21. -"-	345
85.	—	Витки	21. -"-	618
86.	—	Вибудів	21. -"-	288

87.	—	Заберізки	21. -"-	232
88.	—	Красівка	21. -"-	50
89.	—	Дичків	21. -"-	133
90.	—	Повстолуг	21. -"-	98
91.	—	Ступки	21. -"-	110
92.	—	Романівка	21. -"-	92
93.	—	Бірки Вел.	21. -"-	100
94.	—	Константинівка	21. -"-	94
95.	—	Ходачків Малий	21. -"-	184
96.	Пов. Тернопіль	Гаї Великі	07.07.41	39
97.	—	Довжанка	07.07.41	22
98.	—	Кипячка	4. -"-	24
99.	—	Доманорич	5. -"-	20
100.	—	Покропивна	6. -"-	20
101.	—	Смолянка	6. -"-	13
102.	—	Застінка	7.-"- 12 за През.	
103.	—	Баворів	7 -"-	13 -"-
104.	—	Скоморохи	6. -"-	6 -"-
105.	—	Заставо	4. -"-	9
106.	—	Білоскірка	7.8. -"-	63
107.	—	Воробіївка	6. -"-	29
108.	—	Курівці	5.8. -"-	33
109.	—	Цебрів	5.8. -"-	37
110.	—	Глубічок Великий	6.8. -"-	29
111.	—	Пронятин	27.07.41	164
112.	—	Біла	6. -"-	36
113.	—	Кутківці	7. -"-	121
114.	—	Глатке	24.8. -"-	4
115.	—	Плесківці	23. -"-	5
116.	—	Мале Богородище	23. -"-	25
117.	—	Серединці	23. -"-	58
118.	—	Купківці	25. -"-	83
119.	—	Носівці	23. -"-	26
120.	—	Чернихів	13.7 -"-	41
121.	—	Бойківці	5. -"-	37
122.	—	Шляхтниця	4. -"-	33
123.	—	Чернів Мазовецький	5. -"-3 за Управу	

—	Русанівка	4. -"-	16. -"-
—	Малі Гаї	6. -"-	7. -"-
—	Чернелів Руський	4. -"-	34
—	Смиківці	5. -"-	20
—	Юзефівка	23.8. -"-	84
—	Настасів	23.8. -"-	81
—	Людвиківка	23. -"-	25
—	Конопківка	23. -"-	77
—	Лодечик	22.8. -"-	84
—	м. Микулинець	22. -"-	50
—	Кривки	22. -"-	71
—	Воля Мазовецька	22. -"-	85
—	Серединки	22. -"-	76
—	Драганівка	23. -"-	45
—	Зобойки	23. -"-	40
—	Початинці	23. -"-	41
—	Маріанка	23. -"-	101
—	Купчинці	23. -"-	70
—	Денисів	24. -"-	126
—	Драгоманівка та Купчинці	23.8. -"-	65
—	Висипівці	23. -"-	33
—	Хмилиська	23.7. -"-	40
—	Магдалівка	23. -"-	36
Пов. Скалат	Козний	6.8. -"-	48
—	Жеребки Шляхоцькі	16.7 -"-	39
—	Волиця	12. -"-	47
—	Новосілка Скалацька	5.-"-	30
—	Канагарівка	3. -"-	43
—	Красне	5. -"-	52
—	Саджавки	3.7.1941.	47
—	Галущинці	9. -"-	14
—	Старий Скалат	6. -"-	43
—	Полупанівка	6. -"-	33
—	Білінівка	7. -"-	37
—	Лежанівка	12. -"-	55
—	Товсте	27. -"-	155
—	Кути	22. -"-	57

161.	—	Буцики	6. -"-	39
162.	—	Новосідки-Примелівськ	5. -"-	53
163.	—	Примелівський район	13. -"-	47
164.	—	Елеонорівка	15. -"-	46
165.	—	Дубковець	3 -"-	53
166.	—	Рашківці	5. -"-	42
167.	—	Глібів	8.8. -"-	905
168.	—	Ілавче	11.7.-"-	10 за Управу
169.	—	Говилів Малий	19.07.41	10 за Управу
170.	—	Іванівка	22.7. -"-	11
171.	—	Гаврилів	20. -"-	10
172.	—	Глещавка	16.8. -"-	10
173.	—	Стадниця	16. -"-	10
174.	—	Підгори-Зелена	27.7. -"-	15
175.	—	Залаво	27. -"-	3
176.	—	Малів	28. -"-	11
177.	—	Семенів	28. -"-	11
178.	—	Застіночне	29. -"-	11
179.	—	Гумниська	28. -"-	8
180.	—	Плебанівка	29. -"-	13
181.	—	Оскірівці	27.8. -"-	11
182.	—	Буданівський район	3. -"-	10
183.	—	Романівка	27.7. -"-	9
184.	—	Могильниця	24.8. -"-	8
185.	—	Маківці	19.7. -"-	8
186.	—	Вербівці	27. -"-	8
187.	—	м. Янів	3.8. -"-	9
188.	—	Кобиловолока	27.7. -"-	9
189.	—	Деренівка	26. -"-	8
190.	—	м. Теремовля	27. -"-	10
191.	—	Нінашів	27. -"-	2
Підгаєцький повіт				
1.	—	Гнильче	13.07.41	15 за Презид.
2.	—	Воків	13. -"-	15
3.	—	Шумляни	13. -"-	15
4.	—	Насів	13. -"-	15
5.	—	Лиса	13. -"-	13

6.	—	Рудники	13. -"-	15
7.	—	Заставо	13. -"-	15
8.	—	Мозолівка	12. -"-	15
9.	—	Волиця	13. -"-	15
10.	—	Голгочі	13. -"-	13
11.	—	Славятин	13. -"-	15
12.	—	Яблонівка	13. -"-	15
13.	—	Завалів	13. -"-	12
14.	—	Заставче	13. -"-	11
15.	—	Середна	13. -"-	10
16.	—	Угринів	13. -"-	13
17.	—	Вербів	13. -"-	13
18.	—	Сільце	12. -"-	10
19.	—	Галич	13. -"-	13
20.	—	Сільце Вожиківське	13. -"-	19
21.	—	Литвинів	26. -"-	12
22.	—	Вожиків	13. -"-	16
23.	—	Загайці	13. -"-	15
24.	—	Волощина	13. -"-	11
25.	—	Старе місто	13. -"-	27
26.	—	Мужилів	13. -"-	21
27.	—	Білокерниця	27. -"-	13
28.	—	Новосілка	13. -"-	12
29.	—	Юстинівка	13. -"-	участь 500 л.
30.	—	Затурин	13. -"-	13 за През.

Копія. Машинопис.

ЦДАВОВУ: Ф. 3833. — Оп. 1. — Спр. 27. — Арк. 5—8.

Звіт одного з похідних роїв про події на шляху до Вінниці
Без дати

Звіт

Дня 19.УІІ-1941 р. наш рій виїхав зі Львова до "Вн." під проводом ройового Микулина Миколи в складі 9 осіб, а то: Микулин Микола, Брик Стефа, Пилипчук Іван, Коростинев Микола, Чучвич Петро, Хомин Іван, Мельник Дмитро, Хомишин Іван... (через) захворіння лишився своєї північної

групи, називався Мисяк Теодор. То ж коли виїздили не було 10 осіб. Через псуття роверів і військових частин ... (текст попсовано. — В. С.).

Дня.. о год. 9.15 ми переїхали річку Збруч і заїхали до містечка Волочиська, було там загальне безлюддя, за виїмком старих жидівок (що там ще чомусь залишились) і великих бодяків.

Не було там нікого, а жахом віяло з такої пустині тільки удекурували погорілі танки та поломані автомашини. Поминулисьмо то місто, відїхали до першого села — тут уже більше людського життя, розговорюємося з людьми, вони зараз хочуть висказати своє мозольне життя, а рівночасно бажать собі (декотрі) вказівок, що їм робити, яке становище зайняти при теперішній ситуації, а декотрі бояться або думають, що большевики вернуться, бо недалеко фронт, але мимо всього збираються збирати жнива, бо хліб [...]. Між іншим, знайшли ми одне таке село по тім боці Проскурова, де нам, плачучи, говорили, що вже якийсь час хопту та бур'ян варять.

По деяких селах знаходимо зорганізовану міліцію нашими попередниками, декуди ми організуємо та даємо летючки і відозви. Доїхали ми до Проскурова, де при вїзді в місто стрінув нас чоловік на кличку та сказав, що тут в місті небезпечно переїздити тому, що ге(стапо з) мельниківцями придержує наших людей, то і ми розділились ... і так проїхали Проскурів. І нічого більше...

За Проскуровом ідемо в сторону "Сф", по селах стрічаємо ... з деякими змінами аж до перва коло "Сф", район Літин. Тут... краще зорганізованим, тому що там працює наш чоловік, де в нього район, є одним словом..

"Сф" ми проїхали так само, як Проскурів, лише, що ми там нікого не стрічали, тільки по одному переїжджали.

Поза "Сф" те саме лише, що тут уже жнива у повному ході, і так ми ідемо своїми роверами, ніхто не на(ва)жився з наших союзників контролювати наші документи, аж під Бердичевом знайшовся смільчак та й почав контролювати наші документи, отож як сконтролював та й забрав за

собою і казав зголоситися в ортскоманді в Бердичеві, де ми другого дня, ідучи на Ортскоманду, стріли чоловіка, що знав кличку, — назвався Коваль Микола — являвся (зв'язковим) всіх тих, що їхали ще на "Б", і сказав нам, що далше їхати..., що гестапо разом з мельниківцями вилапує наших людей (також уже) придержали людей, і ми мусимо задержатись в районі Бердичева... Справа щодо придержаних в "Сф" і щодо наших перепусток занявся Коваль і Мисяк, а ми тим часом дістали приділ по селах нести культурно-освітню роботу і підшукувати людей з осібна, котрі при нашій обрібці мали б стати членами ОУН.

І так: Дмитро Мельник та Іван Хомік до села Гришківці, (...) Микола, Іван Хомин до села Дмитрівки, Іван Пилипчук та Петро Чучвич до Кущі, Василь Гафінець та ще один з нашої групи до села Пологи... Стефа Брик та Микола Микулин до села Гадочці Великі, і на тих місцевостях від 4/VIII до 13/VIII-41 р., а 13/VIII-41 р. перед вечерею повідомив Коваль М., щоби всі зібралися у Маркушах, де він також дав нам такий наказ.

Відношення німців до нас змінилося. Ми мусимо перейти звідсілля без документів на перебування на східних областях. Німці вида... і за перед їхати не можна та видати розпорядження, щоби ніхто (з) областей тут не знаходився. Отож часть наших людей мусить вертатися та чекати аж може прийде наказ їхати знова на "Схід".

Копія. Машинопис.

ЦДАВОВУ. Ф.3833. — Оп. 1. — Спр. 4. — Арк. 10.

Довідка із спеціального донесення НКВС про розгортання українським національним підпіллям антигітлерівської боротьби на території Вінницької області з початку війни

22 лютого 1943 року

Справка № 3

Из специального донесения НКВД о положении в г. Винница
Националистические формирования
Винницкая обл.

В первые дни оккупации Винницкой области украинские националисты широко развернули агитацию среди населения за создание "Самостійної України" при помощи Германии, доказывая родство украинского народа с немецким. Особенно активную работу в этом направлении проводили члены "Организации украинских националистов".

В начале 1942 г. в г. Виннице и на периферии появились националистические листовки. В листовках сообщалось, что немцы распустили ОУН, арестовали в Киеве до 60 человек активных деятелей ОУН, а одного из лидеров этой партии Степана Бандеру вызвали в Берлин и там расстреляли.

В связи с этим украинское население призывалось к борьбе с немцами и организации подпольной работы. При этом после этого в листовках указывалось, что Германия является вечным врагом украинцев.

22/II-43 г.

(підпис нерозбірливий).

Оригінал. Рукопис.

ЦДАГОУ: Ф. 62. — Оп. 1. — Спр. 253. — Арк. 51.

Повідомлення підпільника ОУН про розгортання національно-визвольного руху на Вінничинні в 1941—1943 роках

Жовтень 1943 року

Праця і події в Вінницькій області.

(Звідомлення члена ОУН)

Вступив я до ОУН в 1941 р. в місяць по приході німців. Весною 1942 р. пішов я на вишкіл на ЗУЗ. Після покінчення вишколу вступив до аерошколи в своїй окрузі, де почав організовувати студентів цієї школи й оснував сітку при кінці 1943 року. На наказ пішов у підпілля і зайняв становище шефа зв'язків господарчої округи. Весною 1943 прийшов наказ про творення партизанки в Україні й у зв'язку з цим прийшли в нашу округу Батько, Шуляк і Гай, які мали допомогти нам у роботі.

Покійний Холодний готовив собі на заступника (окружного) Гамалію (правдиве прізвище Чипура Анатолій, родом з Києва). Весною 1943 року селяни видали його німцям (він

був добре озброєний — наган і дві гранати). Другого дня він почав уже показувати хати наших людей. З його доносів першими впали:

1. Брігіда Олег — "Вірний" — згинув у Староконстантинові.

2. Паньків Іван — окружний (не знаю, якої округи). Про дальшу його долю не знаю.

3. Федоришин Коля — "Залізник" з Голоскова, здається теж потім сипав.

4. Дудник — голова колгоспу с. Лисогірки.

5. Очківський — окружний староста Лятичева, сидить зараз в тюрмі в Рівному.

6. Козирук — начальник Окружної Поліції в Лятичеві.

7. Демчишин з Копачівки. Коли і цей почав сипати, то разом з Гамалією зловили.

8. Ковал Олександр — "Лісовика", а крім того ще 8 родин, яких заарештовано. Більше псевд не пригадую собі.

По перших арештуваннях утекли на Волинь Гай і Шуляк, боючись дальшої зради, й взяли із собою Хвилю (Завіруха Яків, Лятичів). Чув я, що їх теж спіймали коло Староконстантинова.

Холодний, відчуваючи небезпеку, забрав літературу та інші організаційні речі та подався в напрямі Лятичева, Літина. По дорозі вступив до вчителя Ляваського в с. Білецькім, симпатика чи члена, щоб відпочити. Цей його радо прийняв, помістив у шкільній шопі, а сам сів на ровера та поїхав до Лятичева, щоб повідомити жандармерію. Зараз же прибуло біля 40 шуцманів та німців, окружили школу, де спокійно спав Холодний. Він пробудився від шуму, стрілив із сімки і ранив одного шуцмана, а гранатою вбив старшину жандармерії. Німаки почали з усіх сторін стріляти до нього, а він з укриття відстрілювався. При собі мав ф (сімку) і 6 гранат. Згідно з оповіданням місцевих вчителів, бій тривав 4 години. Нарешті вороги, побачивши, що їм не взяти живого, ані не вбити Холодного, підпалили шопу. Холодний написав записку (про зміст її не знаю), коли вогонь почав добиратися до нього, крикнув "Слава Україні" і за-

стрілювався, де й згорів. Тут його закопали німаки разом із собакою, яка згоріла теж, бо була прив'язана до шопи. Народ довго говорив про його геройську смерть.

Кілька днів після цього випадку Чипура (Гамалія) придержав якусь дівчину. З оповідань людей виглядала: груба, повновида, в чорному шерстяному вбранні. Говорять, що це Оксана, але Оксана не так виглядала. Він хотів придержати її та віддати в руки німців. Тоді вона його звалила на землю, але на поміч йому прийшов кучер, і оба відставили дівчину до Лисогірки. Тут вона в присутності багату народу звернулася до нього такими словами: "Не вбити тобі, зраднику, ідеї Самостійної Соборної Української Держави! Хоч ти мене віддасиш, і я знаю, що згину, але тобі, зраднику, смерті не минути. Тебе жде страшна собача смерть зрадника!". Народ був дуже зворушений цією сценою. Її перевезли до Староконстантинова, де й розстріляли.

По тих випадках, бачучи погане становище в Лятичевській окрузі, після таких блукань по селах і лісах я зголосився до Батька в Літинський район, де став працювати замісником Батька, який мене вже знав.

21.5.43 під Брусином попав я у засідку, де було б. 30 шуцманів та 4 німців. Тоді мене відправили до СД у Вінницю. У вінницькій тюрмі стрінув я Савицького Василя (Чайка), що вже тут сидів, але мав повну свободу рухів у в'язниці.

З ним я був разом на вишколі на ЗУЗ. Він сам мешканець м. Вінниці і всипав біля 60 осіб. Він зараз же повідомив СД, що мене знав й йому доручили мене випитувати. На слідстві на очній ставці, коли я сказав, що його не знаю, він, мене вдаривши, сказав: "Ти забув уже вишкіл?". Після цього почали мене туртурувати в такий спосіб: зв'язали мені руки назад і так повісили за руки. При тому били гумою в п'яти, а потім кинули в карцер. Там пробув я не знаю скільки. Опісля перевели мене до простої камери, але тому, що я був дуже виснажений, перевели до камери баландистів, щоб я відживився, бо хотіли ще щось вивідати. В тій камері я швидко поправився і почав сипати німецьких

підлабuzників і комуністів, закидаючи їм націоналізм, прим., директора школи Воркова (комуніст), старосту мo-його села Максимчука (велика сволоч) і багато інших. В тюрмі сиділи за націоналізм такі люди:

1. Заїчковський Володимир з Калинівки, друг Савицького, дуже багато сипав. Оба стали німецькими сексотами. Їх випустили на волю.

2. Притуляк — районний провідник, не знаю якого району. Змусив його сипати Заїчковський, що сам його вбив. Його розстріляли.

3. Левкович Борис з ЗУЗ (Хрін), був обласним у Вінниці. Трохи сипав. Розстріляний.

4. Білосченко Федір з Вороновиці, б. підполковник. Трохи сипав, але пустили його. Думаю, що став сексотом.

5. Ірка — працювала в Вінниці, була з ЗУЗ. Дуже героїчно загинула. На слідстві плюнула слідчому в лице. При розстрілі крикнула: "Слава Україні!".

6. Чорноморець — художник з Вінниці. Мало сипав. Пішов у концлагер.

7. Бойко Панас — начальник поліції у Вороновиці. Не сипав. Доля його не знаю.

8. Оля з Вінниці. Повна, низька, некрасива дівчина з західняцькою вимовою. Обличчя ніби монгольське. В розмові дуже симпатична. Сипала багато. Пішла зараз додому. Живе у Вінниці.

9. Калиник — учитель історії у Вінниці. Мало сипав. Пішов у концлагер.

10. Шумило з ЗУЗ. Сипав. Пішов у концлагер. Був завідуючим відділом праці у Вороновиці.

11. Мазуренко — агроном у Вороновиці. Сипав. Пішов у концлагер.

12. Кукурудза — сільський дядько, хворий на серце, рижий. Сипав мало, бо й багато не знав. Доля його не знаю.

13. Боднер — фінансовий інспектор з Немирова, високий, дуже інтелігентний на вигляд і в розмові. Доля його не знаю.

14. Дейнека — студент. Нічого не зізнав. Пішов у концлагер.

Крім тих вичислених, було багато інших арештантів, яких прізвищ і псевд не пам'ятаю, чи не знаю. Слідчий, що спеціально займався національними справами, був граф. З цієї тюрми мене перевели до Літина, говорили, що я поїду до Німеччини. Звідтіля визволив мене Батько з боївкою, розбивши тюрму в вересні 1943, при чому взяв велику кількість зброї. В поїзді на лінії Проскурів—Шепетівка бачив я дня 12.X.43. Чипуру Анатолія, що їхав у напрямі на Рівне. В розмові з людьми сказав, що незабаром поїде до Камінця-Подільського.

Чипура Анатолій (Гамалія) мав до 23 р., уроджений у Києві. За німців був монтером в Голоскові біля Меджибожа (на лінії Проскурів—Ляличів). Там оженився і від 1942 р. був членом ОУН, поки не зрадив. Жінка його — Магдін Надя — була зв'язковою, жила в першій хаті від школи, а школа — перший будинок справа на шосе Ляличів—Проскурів. Сам Чипура був нижче середнього росту, очі карі, вії грубі, ніби прорізані, волосся русяве, зачесане назад, курить, лоб мав невисокий, але виглядав на високий, обличчя худе, подовгасте. Говорив дуже чистою українською мовою. Голос мав тонкуватий. Останньо ходив у такому одязі: синя шинеля совітського льотчика, кубанка, чоботи.

Провокатор Лятовський зараз живе в с. Варинка, р-н Ляличів.

Липень 1941—жовтень 1943.

Копія. Машинопис.

ЦДАВОВУ: Ф. 3833. — Оп. 1. — Спр. 188. — Арк. 1—2.

Звернення Головної Команди УПА до окремих народів із закликом приєднатися до національно-визвольної боротьби українського народу

Вересень 1943 року

Свобода народам!

Свобода человеку!

КАЗАХИ, БАШКИРЫ, КАЛМЫКИ, УДМУРТЫ.

Гордые сыны Калмыкии, астраханских приволий, славные потомки Киргиз-Кайсацкой орды.

Вас оторвали от родных улусов и аймаков московские и германские хищники во имя своих империалистических интересов. Они заставляют Вас забывать честь и славу своих предков. Они отнимают у Вас любовь к приволью и безграничным просторам своих широких степей. Москва лишила Вас родных стад.

При ваших неоднократных попытках уйти за Алтай в Джунгарию — Москва с Вами жестоко расправлялась. Выселица, дыба, выривание ноздрей, клеймение — вот те методы, которые применяла к Вам Москва. Еще и ныне по Вашим улусам поют акины о героических деяниях отважных батырей, боровшихся с московским завоевателем. Не умолкла слава о храбром Салавате Юлаеве, замученном в Оренбургском остроге.

Пришел 1918 год. Народы Востока пытались восстановить свои национальные государства. Долго Вы ждали эту счастливую пору. С отдаленных улусов и стойбищ съехались в Оренбург и Уфу на Курултай Ваши делегаты. Но их постигла трагическая участь. Беспощадной рукой красной Москвы она были разогнаны.

Снова грянули годы неволи. Большевистские изверги забрали у Вас стада, пастбища отвели под колхозы, насильно затянули Вас в коллективную барщину.

Красная Москва превратила Вас в чабанов колхозных стад. За все эти "блага" красная Москва погнала Вас на фронт. Во имя чьих интересов многие с Ваших братьев погибали в советских окопах. Во имя чего Ваши братья гибли в немецких концентрационных лагерях Ровно, Холма и Замостья! Не во имя ли могущества той же Москвы, разрушившей Ваши улусы, лишившей Вас пастбищ.

Часть из Вас сменили московскую неволю на плеть Берлина. Чтобы не умереть с голода за проволокой, Вы пошли добровольцами в германскую армию. Вы стремились таким образом помочь добить вражескую Вам большевицкую диктатуру. Но между немецким и московским империализмом разницы не существует. Один и другой физически уничтожает завоеванные народы.

Ведь немецкий империализм не удовлетворился Вашей кровью, пролитой под Сталинградом, в Севастополе, на Кубани. Терпя крах на всех фронтах, немецкий империализм стягивает все свои силы на Запад. Гитлер намерен и Вас потянуть за собой, дабы Вашими костями усеять отроги Балкан.

Украинский народ уже начал вооруженную борьбу против империалистов Москвы и Берлина. Украинский народ призывает Вас в свои повстанческие ряды. Формируйте свои части при Украинской Повстанческой Армии. На Украине собирайте силы для освобождения своих народов от московских палачей.

Война продолжается. В этой войне русский империалист найдет свою гибель. Эта гибель придет быстро, если мы не будем воевать за господство Москвы.

С оружием в руках, организованно переходите от германских империалистов в национальные отряды при Украинской Повстанческой Армии. В едином фронте поработанных Москвой народов — залог победы, залог нашего светлого будущего.

ДА ЗДРАВСТВУЮТ ОСВОБОЖДЕННЫЕ НАРОДЫ КАЗАХСТАНА, БАШКИРИИ, КАЛМЫКИИ, УДМУРТИИ!

ДА ЗДРАВСТВУЮТ! ВАШИ НЕЗАВИСИМЫЕ ГОСУДАРСТВА — ОСНОВА ВАШЕГО ВОЗРОЖДЕНИЯ!

ДА ЗДРАВСТВУЕТ САМОСТОЯТЕЛЬНАЯ УКРАИНА!

Ставка, сентябрь 1943 г. Главная Команда

Украинской Повстанческой Армии

Копія. Машинопис.

ДАВО: Ф. В.-1021. — Оп. 1. — Спр. 5. — Арк. 32.

Звернення Головної Команди УПА до вірменів із закликом приєднатися до національно-визвольної боротьби українського народу

Жовтень 1943 року

За Самостоятельное Соборное

Свобода народам!

Украинское Государство!

Свобода человеку!

АРМЯНЕ!

Процветало Ваше государство при царях Тигране, Ашо-

те, Сембате. Высоко стояла в нем национально-политическая жизнь, цивилизация и культура. Но с моментом утраты политической независимости Вы вынуждены были расплыться по всех странах Азии и Европы. С того времени живучий армянский народ не оставлял мысли о возрождении своей национальной независимости. Много пролилось крови. Армения потеряла в неравной борьбе с врагами тысячи лучших своих сынов. За независимое государство вели борьбу революционные армянские организации "Дашнакцютюн", "Ганчак", "Армения". Помнит Ваш народ о боевых группах Сероппа и национальных партизанах Андроника. Наконец, 28 мая 1918 г. Армения, как и другие народы Кавказа, объявила свою независимость. Но империалистическая Москва, которая много лет жестоко обманывала армянский народ, — подавила Ваше стремление к независимости. В ноябре 1920 года русские империалисты-большевики напали на Армению и восстановили там свое господство. Армения, по словам Троцкого, была советивизирована. Московско-большевистский империализм разорвал Вашу страну, отдавая целые округа соседним, некавказским государствам.

Овладев Арменией, московский варвар начал физически уничтожать армянский народ. Он грабил Вашу страну, осмеивал Ваши традиции, обычаи, взгляды. Московский изверг русифицировал армян и превращал их в своих рабов.

Война, начавшаяся в 1941 году между империалистическими хищниками Москвы и Берлина, — это война за порабощение народов, за новый подбор независимых государств. Стонали народы в цепях СССР, стонут народы под оккупацией гитлеровских палачей.

Яркое доказательство этому — господство немецкого варвара на Украине.

Армяне! Порабощенным народам не принесет свободы ни московский, ни германский империализм. Каждый из этих хищников стремится завоевывать другой народ, господствовать над ним, грабить его, денационализировать и физически уничтожить.

Едино правильный путь — это освободительная борьба

каждого народа собственными силами. Поэтому украинский народ собственными силами поднял вооруженную борьбу за национальную независимость, организовав свою Украинскую Повстанческую Армию. Эта Армия ведет жестокую и самоотверженную борьбу с германскими и московскими поработителями.

Мы знаем, что только объединенный фронт поработенных народов сможет уничтожить вражеские нам империализмы. Только единым фронтом сможем достичь своей цели — независимых государств.

Осуществляя этот принцип, Украинская Повстанческая Армия организовала национальные отряды народов Кавказа и Азии. Таким образом на Украине эти народы готовят силы к борьбе за свои самостоятельные державы.

Армяне! Переходите в свои, национальные отряды при УПА, собирайте силы для борьбы за свободную Армению.

В этой войне победа будет за нами. Революция побежденных народов Европы сметет с лица земли гитлеровскую тиранию. Тюрьму народов — СССР — разнесут поработенные Москвой народы.

**ДОЛОЙ ГИТЛЕРОВСКИХ ХИЩНИКОВ!
ДОЛОЙ ИМПЕРИАЛИСТИЧЕСКУЮ МОСКВУ!
ДА ЗДРАВСТВУЕТ НЕЗАВИСИМАЯ АРМЕНИЯ!
ДА ЗДРАВСТВУЮТ НЕЗАВИСИМЫЕ ГОСУДАРСТВА
ПОРАБОЩЕННЫХ НАРОДОВ ЕВРОПЫ И АЗИИ!
ДА ЗДРАВСТВУЕТ УКРАИНСКАЯ ДЕРЖАВА!**

Главное Командование
Украинской Повстанческой Армии
Ставка, октябрь 1943 г.

Копія. Машинопис.

ДАРО: Ф. Р-30. — Оп. 2. — Спр. 94. — Арк. 35.

Звернення Головної Команди УПА до донських козаків із закликком приєднатися до національно-визвольної боротьби українського народу

Жовтень 1943 року

За Украинское Самостоятельное   Свобода народам!
Соборное Государство!   Свобода человеку!

ДОНСКИЕ КАЗАКИ!

После героической борьбы с большевистскими ордами лучшая часть Ваших братьев, не согласившись жить в большевистских оковах, погибла вдали от родных станиц, в галлиполийских лагерях, погибла от тропической лихорадки в Алжире и Марокко.

Горькую чашу испил казачий народ Дона в мрачные годы большевистского владычества. Вашу казачью честь поругали большевистские изверги. Они отняли у Вас родную землю. Ваши станицы были преданы огню. Тысячи казаков были расстреляны, тысячи репрессированы и насильно вывезены на далекий север.

Долгие годы Вы ждали минуты освобождения из-под большевистского ига. Казалось, война 1941 года принесет волю Донцам. Но, увы. Ваши надежды были тщетны. Немецкий ландскнехт не думал об Вашем освобождении. Ему только нужна Ваша горячая казачья кровь. Ваши тела для заграждения пути большевистской волне к Берлину.

Учтите, что ориентация на немецкий или большевистский империализм не спасет Вас от рабства. Залог Вашего освобождения заключается в борьбе с этими двумя хищниками.

Украинский народ, отстаивая свою независимую жизнь, начал самоотверженную войну с немецкими и большевистскими хищниками. Украинская Повстанческая Армия выступила на борьбу за создание Украинского Самостоятельного Государства.

Освободительную борьбу поднимают все поработанные народы Европы и Азии. В дружественном единении — наша сила и победа.

Братья казаки.

Украинский народ призывает Вас к совместной борьбе против большевистского нашествия.

**ЗА НЕЗАВИСИМЫЙ ДОН — ЗА КАЗАЧЬИ ВОЛЬНОСТИ!
ЗА УКРАИНСКОЕ САМОСТОЯТЕЛЬНОЕ СОБОРНОЕ
ГОСУДАРСТВО!**

**ЗА САМОСТОЯТЕЛЬНЫЕ ГОСУДАРСТВА ВСЕХ НА-
РОДОВ, ПОКОРЕННЫХ БОЛЬШЕВИЗМОМ!**
Ставка, ноябрь 1943 года.   Главное командование
Украинской Повстанческой Армии

Копія. Машинопис.

ДАВО: Ф. Р-1031. — Оп. 1. — Спр. 5. — Арк. 91.

**Звернення Головної Команди УПА до поляків із закли-
ком приєднатися до національно-визвольної боротьби ук-
раїнського народу** Без дати

ПОЛЯКИ!

В Смоленських лісах імперіалістичні бандити розстріля-ли 12 тис. польських офіцерів. Це були офіцери тої части-ни армії, яка добровільно піддалася більшовикам під час упадку Польщі. Імперіалісти використали момент слабості польського народу, щоб позбавити його воєнного провід-ного кадру, без якого неможлива боротьба за державність.

Сьогодні німці хочуть використати це в своїй пропаганді для удару по престижу більшовиків. Вони визначили спе-ціальну комісію для розсліду справи: виголошують факт по цілому світі через пресу і радіо.

У відповідь на цю пропаганду більшовики заперечили факт, закидаючи німцям, що вони самі розстріляли згада-них офіцерів, а пропаганда їх є провокацією. Одізався також з Лондону Сікорський, несміло запитуючи про вияс-нення більшовиків. У відповідь на це дістав цілу бурю. "Со-юзні" більшовики назвали його радіо німецьким прислуж-ником та зірвали дипломатичні зносини. З другої сторони вдарила Сікорського Англія. Вона зажадала реорганізації заграничного уряду Сікорського, зажадала відкликати до-магання до Міжнароднього Червоного Хреста прослідити справу та вимагає всецілого підпорядкування політичним вимогам більшовиків.

Що ж в дійсності є з цією цілою справою? Хто розстрі-ляв польських офіцерів і чому так поставились "союзники" до ганебного вчинку?

Нема сумніву, що моральними винуватцями є в рівній мірі як більшовики, так і німецькі імперіялісти. Хоч сам факт розстрілу dokonали "союзницькі" більшовики, то однак цей випадок був фрагментом тільки спільного їх плану знищити польський нарід. Тому коли вони до цього часу мовчали про це і інші подібні вчинки, то для нас ясно, чому воно так було. Коли вони сьогодні спихають вину один на другого, то також ясно, які мають до цього підстави. Не дивною є тепер позиція Англії. Англія хоче мати більшовицького союзника коштом Польщі.

Поляки! Чи ви не бачите, що вами торгують? Чи ви не бачите, що ваші "союзники" плюють вам в лице?

Чому так є? Тому, що ваші провідники вибрали невласливий шлях до вашого визволення.

Ваше місце як поневоленого народу не в таборі імперіялістів, що хотять неволити і знищити всі поневолені народи, а в революційному таборі поневолених народів. Ваша боротьба повинна йти не в руку з московським імперіялізмом, що хоче вас знищити, а проти московського і німецького імперіялізмів. Вашим політичним гаслом повинно бути не загарбання чужих територій при допомозі ворожих вам імперіялістичних держав, а будова власної держави, на власній етнографічній території. Свобода народам — свобода людині — це повинен бути ваш клич в боротьбі. Під цим кличем сьогодні борються народи сходу і заходу Європи проти імперіялізмів. Під цим кличем і ви єдино можете здобути вашу державу. Не імперіялістичні затії, не боротьба з українцями на українській території, не вислуговування німецькому та більшовицькому імперіялізмам проти українців під час їх боротьби за свободу, створить вам вашу державу, але поборювання цих імперіялізмів і поміч всім поневоленим народам в їх боротьбі за самостійні національні держави в етнографічних межах, принесе вам визволення.

Взаїмна боротьба принесе вам тільки загибель.

Поляки, домагайтеся від своїй провідників зірвання з імперіялістами, які хотять вас поневолити! Домагайтеся занехання імперіялістичних замірів по відношенню до чужих територій!

Домагайтеся дружної співпраці з поневоленими народами над відбудовою Польщі в етнографічних межах.

Гоніть від себе власних і чужих імперіялістів.

ХАЙ ЖИВУТЬ САМОСТІЙНІ ДЕРЖАВИ ПОНЕВОЛЕНИХ НАРОДІВ.

**ХАЙ ЖИВЕ СВОБОДА НАРОДАМ І СВОБОДА ЛЮДИНІ.
ОРГАНІЗАЦІЯ УКРАЇНСЬКИХ НАЦІОНАЛІСТІВ.**

Копія. Машинопис.

ДАРО: Ф. Р-30. — Оп. 2. — Спр. 94. — Арк. 89.

Оунівське повідомлення про збройну сутичку націоналістів з гітлерівцями в поїзді поблизу Погребищ Вінницької області
3 листопада 1943 року

З вісток

Дня 17.X.1943 р. поїздом по лінії Шепетівка—Козятин їхало двох повстанців, друзі — Сокіл і Мрія, члени УПА, в нім. мундирах. 50 км за Козятином поїзд зупинився, бо 3 км перед ним була міна. Друг Мрія висів зі свого вагона і зайшов до другого, в якому були німецькі офіцери. Ці, перестрашені кількакратним перестрілюванням поїзду партизанами, підзерливо глянули на него і почали перевірку документів, а коли стало їм щось неясне, почали його роззброювати з фінки. Один з офіцерів вискочив і став кричати: "Партизан, партизан". Зо всіх сторін стали збігатись німаки, а тоді Мрія витяг револьвер і вбив одного німецького старшину, але сам остався тяжко ранений. На допомогу прибіг йому друг Сокіл, почав стріляти до німаків і ранив одного з них, але, побачивши, що іншого виходу немає — втік, не забувши заховати свого кріса. Все це діялося 27.X.1943 р. в год. 10 вечера, а в год. 11.30. друг Мрія помер. (Мрію забрали німці до лазарету, зробили перев'язку, одначе він помер).

Поховали його в садку біля станції Погребище. Ще після випадку німці стріляли на пострах партизанам зо дві години.

Сей час заалармовано жандармерію, котра зараз прибу-

ла, обступила поїзд і нікого не випустила на двір. Ранком 28.X прибуло ще більше жандармерії, яка повиганяла всіх з вагонів і почала робити стислий трус. Всіх німців, мадярів та добровольців роздягли до білля, а про невірних нема що говорити. Після такої ревізії звичайні німці — жовніри дуже нарікали на жандармерію, а навіть погрожували: "Як це так, — кричали, — щоб ми воювали і нам ще не довіряли... На кожному кроці роблять ревізії".

В поїзді знайдено валізу з літературою, і німці зробили великі очі, зразу сказали, що це партизани з Заходу: "Ми таких партизан за всяку ціну мусимо знищити, бо через них ми не виграємо війни.". І були німці такі застрашені, що ніяк не хотіли вірити, що таких повстанців було лише двох, а кричали, що їх дуже багато. Добровольці, що їхали тим поїздом, були свідками тої події і потиху говорили між собою про повстанців, хвалили їх відвагу і жалували за вбитим, бо таких людей, мовляв, треба якнайбільше. Один з добровольців пошепки розказував, що коли німак відкривав валізу, випала одна листівка. Яку він підняв, прочитав і подав зміст листівки другим. Не могли нахвалитися відвагою Сокола, який зумів втекти, голосно висловлюючи перед людьми, що такі партизани можуть бути лише на Україні та що вони доб'ються свого. Жаліли дуже, що вони не розговорилися з ними до часу події.

3 листопада 1943 р.

Копія. Машинопис.

ЦДАГОУ: Ф. 3833. — Оп. 1. — Спр. 130. — Арк. 58.

Обіжник Українського Учительського Об'єднання Праці
про стан шкільництва в Тернопільському окрузі

6 грудня 1943 року

Українське Учительське
об'єднання праці
в Тернополі

Відпис
Тернопіль
дня 6.12.1943.

ОБІЖНИК

Війна досягнула вже свого вершка. Попередній час вимагав

від нас обережності та глибокого відчуття дійсності. Теперішній мент примушує нас до подвоєння наших зусиль у напрямі організації праці та дисципліни. Обов'язки українського вчителя під сучасну пору є надзвичайно важкі. Провід Учительського Об'єднання Праці є цього свідомий, однак, маючи на увазі нашу збірну відвічальність за виховання і навчання молодого покоління та супроти державної влади, закликає учительський загал до найточнішого виконання положених на нього, згідно виховальних із сучасної дійсності, обов'язків.

Стан українського шкільництва в нашій окрузі має великі осяги. Сітка вселюдних, рільничих та фахових шкіл устійнена. Організація навчання у загальному розумінні переведена.

Понад 80% вчителів має повні кваліфікації. Фахова освіта вчительства продовжується по куцях. Шкільна влада ставиться до української школи позитивно. Вищенаведених осягів не можемо ніяк змарнувати. Самовільні виїзди з місця праці є недопустимі. Не може цього оправдати ані зміна праці для покращання матеріального положення, ані студії чи такі інші справи. Німецька влада оцінює випадки самовільного замінення праці надзвичайно строго. Шкільна влада витягне супроти осіб, які самовільно залишили працю якнайдалше ідучі консеквенції. Ті вчителі будуть строго покарані. З боку УУОП оцінюється тих вчителів, що залишають десятки дітей в темряві неграмотности, руйнують наше зорганізоване шкільне життя та підготовляють українській школі взагалі непередбачене лихо як ворогів рідної школи та українського народу.

Учитель може бути звільнений від праці лише шкільною владою. Виїхати з місця праці може учитель по попередньому одержанні декрету звільнення на письмі. Відпустки під різними протекціями, а особливо при використуванні теперішньої дійсності є каригідні.

Тому просимо вчительський загал стояти непохитно на своїй стійці. Просимо берегти нашого зорганізованого життя і рішучо протиставитися усякій дезорганізації. Провід

УУОП закликає пп. голов кущів допомогти своїм впливом до дальшого розвитку нашого шкільництва та запевнити рідній школі нормальну працю.

Просимо відчитати на найближчій кущевій конференції.
Окр. Провід УУОП.

Копія. Машинопис.

ЦДАВОВУ: Ф. 3959. — Оп. 3. — Спр. 1. — Арк. 49—49 зв.

Звернення Головної Команди УПА до козаків, які працюють при німецьких військових частинах із закликом приєднатися до національно-визвольної боротьби українського народу

Грудень 1943 року

Свобода народам и человеку!

ОБРАЩЕНИЕ

К КАЗАКАМ, РАБОТАЮЩИМ ПРИ НЕМЕЦКИХ
ВОИНСКИХ ЧАСТЯХ

Братья Казаки!

К Вам обращаются воины Украинской Повстанческой Армии (УПА), разоблачая ложь, навешанную Вам агентами большевизма и фашизма.

Знайте — УПА не является бандитскими, грабительскими разрозненными отрядами.

УПА — это целая армия, с железной дисциплиной, с общим руководством.

Состав УПА — преимущественно: украинцы, казаки, русские, грузины, азербайджанцы а прочие национальности Кавказа, Азии, существующие на абсолютно равных правах с украинцами.

Экономическая база: УПА обеспечена продовольствием лучше немецкой армии, пользуется отеческой любовью и заботой всего населения Украины.

УПА борется: за создание Самостоятельной Украинской Державы. Уважает права всех поработанных народов, борющихся за создание своих собственных держав на своих

национальных территориях, и помогает им в этой борьбе.

Отношение к России: УПА — не враг русского народа, но непримиримая армия борцов против большевизма — сталинской клики — режима НКВД.

Но помните казаки:

Никто и никогда не принесет нам с Вами освобождения!

Независимость нужно завоевать самим!

Не верьте наглому обману провокаторов, что будто УПА убивает казаков и иных добровольцев, переходящих от немцев на нашу сторону.

Уже тысячи Ваших братьев работают с нами, окружены общей заботой.

Без всякой лжи советско-фашистского обмана, правдиво и честно изложено Вам нами об УПА.

Казаки и все честные борцы, кому противен режим фашистов и советов!

Переходите к нам организовано своими воинскими частями, группами и в одиночку.

Декабрь 1943 г.

Воины УПА.

Копія. Машинопис.

ДАРО: Ф. Р-30. — Оп. 2. — Спр. 33. — Арк. 172.

Розвідувальне зведення з'єднання більшовицьких партизанських загонів імені Леніна про становище на Вінниччині та список командного складу українських повстанців

31 грудня 1943 року

РАЗВЕДСВОДКА ЗА 31.12.43 г.

партизанского соединения им. Ленина

Паническое отступление части германской армии по шоссе Винница—Литин. За 30.12.43 г. прошло до 1500 груженых машин с разным грузом. Движение машин по шоссе Литин—Винница—Калиновка до 300 автомашин преимущественно порожняк.

Полиция, казаки бросают оружие и отказываются идти на фронт. Имеются случаи дезертирства с фронта. Уста-

новлено, в селе Краснополка растрелено 4 солдата мадяр, как дезертиры.

Гебиткомиссар по Житомирской области, генерал-комиссар Крац со своими двумя заместителями — Дольнер и Зиц прибыли в Винницу.

30.12.43 года на аэродроме Винница находилось 150 самолетом двух-и трехмоторных бомбардировщиков. Наличие раненых — в Виннице на 28.12.43 года размещались по улицам Пероговской, Гоголя и психиатрической больницы: офицеров 2500 чел., солдат 4900 чел. С 28.12. после 12.00 началась спешная эвакуация офицерского состава на самолетах, по имеющим данным во Львов и солдат в Проскуров, Тарнополь.

На Уладовском сахарном заводе Хмельницкого района имеется наличие сахара 13 тысяч центнеров, приготовлен к вывозки. Имеется достаточное количество сырья для дальнейшей работы сахзавода.

Установлены должности и фамилии командного состава нац. группировок. 1. Мороз — начальник штаба полка, в прошлом начальник полиции в одном из районов Львовской области, после чего дезертировал и организовал группу в количестве 35 человек.

2. Довбуш — командир сотни № 1, ранее служил в частях "СС" немецкой армии после чего дезертировал, родом из Прикарпатской Украины, сын крупного кулака, отлично владеет немецким языком.

3. Богун — командир сотни № 2 Бользерского (так у документі. — В. С.) района Житомирской области, рождения 1922 г., образование 5 классов.

4. Боян — командир взвода 2, рождения 1918 г., образование 3 класса, сын кулака, Липовецкий район, Житомирской области (так у документі. — В. С.).

5. Костенко — командир взвода 2, из крестьян, кулак, рождения 1923 г., из Львовской области.

6. Заика Иван — личный адъютант командира полка, рождения 1917 г., из села Бруслинов, Литинского района, Винницкой области, сын кулака, ярый враг Советских

граждан, лично расстрелял гр-на села Бруслинов Вовк Андрея.

Пом начштаба п/соединения им. Ленина (Романько)
Комиссар главразведки п/соединения им. Ленина (Дмитров)
30.12.1943 г.

Оригінал. Машинопис.

ЦДАГОУ: Ф. 128. — Оп. 1. — Спр. 5. — Арк. 22.

Розвідувальне зведення з'єднання більшовицьких партизанських загонів імені Леніна про становище на Вінниччині на початку 1944 року 2 січня 1944 року

РАЗВЕДСВОДКА ЗА 2.І.1944 г.

партизанского соединения им. Ленина

Разбиты немецкие войска под Бердичевым, Казатином направляются на формировочные пункты Винница, Проскуров.

Движение войск идет от фронта в тыл и только пустые машины направляются к фронту. В Янове Калиновского района сконцентрировано войск до 1500 человек. Мужчин забирают на каторгу в Германию.

Настроение немецких солдат при отступлении: большинство солдат выражают так: "Мы довольны, что приближаемся к своей территории, но нас хотят еще заставить держать оборону на Польско-Русской границе".

Укрепрайон (квартира Геринга) расположена в лесу между селами Кордылевка, Черепашинцы, Чернятин, Котюжинцы — Калиновского района. Вокруг леса построены доты и дзоты — железобетонные, внутри леса построена квартира Геринга, клуб, баня, огневые точки. Все сооружения расположены в земле при тщательной маскировке.

Командованию соединения националистов 31.12.43 г. поступило ряд заявлений от националистов с протестом о том, почему командование националистов ведет переговоры с командованием партизанских отрядов и почему националистические листовки не распространяются в этих районах, требуя от командования объяснения. В результате чего 31.12.43 г. был собран митинг националистов в с. Яцковцы, Литинского района, на

митинге выступил командир сотни №1 Довбуш заявив, "что я отныне встречаюсь на пути с красными партизанами, вступаю в бой и призываю вас поддержать меня". Установлено, что националисты не заинтересованы в совершении диверсий против немцев, а наоборот стараются сохранить все коммуникации и обеспечить немецкую армию бесперебойной доставкой боеприпасов и снаряжения на фронт. В бой с немцами вступают в исключительных случаях только для пополнения боеприпасов и оружия. Состав соединения националистов — 510 человек. Вооружение: 40 пулеметов "Дегтярева и Кольт", в среднем на пулемет 120 патронов, на винтовку — до 30 патронов. Расположение на 2.1.44 г. с. Бруслинов Литинского района.

Пом. начштаба по разведке п/соед. им. Ленина

(Романько)

Комиссар главразведки п/соед. им. Ленина (Дмитров)
2.1.1944 г.

Копія. Машинопис.

ЦДАГОУ: Ф. 128. — Оп. 1. — Спр. 5. — Арк. 24.

Поздоровлення начальника УШПР Т. Строкача керівникам більшовицького партизанського з'єднання в зв'язку з його виходом на територію Вінницької області

7 січня 1944 року

ШИФРТЕЛЕГРАММА исх. №147

Поступило на зашифрование 11. час. 30 мин. 7.1.1944 г.
Мельнику, Бурченко

Поздравляю Вас, партизан и партизанок соединения успешным выходом на территорию Винницкой области.

Желаю Вам здоровья и дальнейших успехов.

7 января 44 г.

№1065.

Строкач.

Зашифровано в шифроделении 13 час. 55 мин. 7.1.1944 г.
Зашифровал (підпис нерозбірливий).

Оригінал. Рукопис.

ЦДАГОУ: Ф. 62. — Оп. 1. — Спр. 1474. — Арк. 1.

Звернення Головної Команди УПА до мадярів із закликом приєднатися до національно-визвольної боротьби українського народу

Січень 1944 року

Переходячи через наші землі, Ви виказали Вашу лицарську і такт. Ваше поведіння з населенням гостро відрізняється від варварської навали німців. Судячи по цьому, Ваше відношення до укр. народу можемо характеризувати як неутральне.

Однак, чи це є вистарчаюче для нашого взаємовідношення? Рішуче ні! Сьогоднішнє міжнароднє положення диктує нам щось більше, як взаємнє ненападення.

Розгляньмо його. Гітлерівська Німеччина внаслідок своєї всесильницької політики супроти всіх народів стала перед неминучим крахом. Поразки на фронтах, скрутнє положення внутрі країни вказують на те, що цей крах вже недалекий.

Німеччина виказалась недозрілою, щоб оборонити Європи перед більшовицькою навалою. Причиною невдач стала дурна німецька політика, яка хотіла перетворити всі народи Європи у своїх рабів. Такого варварського поступовання німців не могли стерпіти народи Європи і не тільки не підтримали Німеччину у її змаганнях, але і виступили проти неї. Всім стало ясно, що коли сьогодні Німеччина перетворила Україну в колонію, то завтра якби виграла війну, перетворила б в колонію Мадярщину і інші держави.

Вслід за відступом німців іде в Європу більшовицька навала. Сьогодні вона вже зайняла пів України, завтра вона вже буде в середній Європі на Балканах. Останні конференції в Тегерані і Каїрі перечисто про це свідчать. Мадярщина стоїть перед загрозою залуви більшовицьким імперіалізмом так само, як і Україна.

Що несе з собою большевизм, мадярські вояки добре бачили, переходячи через українські землі. Большевизм несе з собою національнє знищення, нужду, терор НКВД та цілковите поневолення людини.

Перед такою перспективою не може врятувати Мадярщину ніяка зовнішня сила. Бо тоді, коли Німеччина валиться і хоче за собою потягнути до цілковитої загибелі Мадярщину, Англія віддає Середню Європу і Балкани під

вплив ССРСР. Врятувати Малярщину перед такою обсто-
ронною загрозою може тільки боротьба малярського наро-
ду разом з іншими поневоленими народами проти імперії
московської і гітлерівської.

Тільки національна боротьба народів проти большевизму
принесе всім народам Європи і Азії свободу. Тільки вона
зможе розвалити большевизм.

Малярі! У Вашому національному інтересі є співпрацю-
вати зі всіма революційними протибольшевицькими рухами
Європи і Азії.

Поміч революційним рухам — це удар по большевизмові.

Це — охорона нашої батьківщини. Всякий виступ проти
поневолених народів — це ослаблення фронту боротьби про-
ти большевизму, це стягнення на себе цілої большевицької
навали, Україна це передній вал у боротьбі з большевиз-
мом. Тому входьте в контакт з "Українською Повстанчою
Армією", нав'язуйте з нею тісні зв'язки, помагайте зброєю
і амуніцією.

Творіть спільний фронт боротьби проти імперіялістів за
самостійні національні держави всіх народів Європи і Азії.

При Вашім повероті у батьківщину зброю, якою Ви би-
лись проти большевизму, повинні передати нам для про-
довження боротьби проти сталінських імперіялістів.

Наша перада — це перада малярського народу, наша
програ — це програ і для малярського народу.

ХАЙ ЖИВЕ САМОСТІЙНА МАДЯРЩИНА!

ХАЙ ЖИВЕ САМОСТІЙНА УКРАЇНА!

**ХАЙ ЖИВУТЬ САМОСТІЙНІ ДЕРЖАВИ НАРОДІВ
ЄВРОПИ і АЗІЇ!**

Січень 1944 р.   УКРАЇНСЬКІ   ПОВСТАНЦІ.

Копія. Машинопис.

ЦДАГОУ: Ф. 62. — Оп. 1. — Спр. 289. — Арк. 289.

Інформаційний звіт ОУН про антиукраїнський терор поль-
ських шовіністів на Тернопільщині в січні-лютому 1944 року

Початок березня 1944 року

Польський терор в Тернопільській області
в місяцях січні й лютому 1944 р.

Протягом багатьох століть вгинається український народ під напором московського імперіялізму. Його минуле яскраво виказало, що всякі імперіялізми, які з конкурентційних цілей воюють з Москвою, мають за мету загарбання його багатих земель та хочуть його та інші поневолені тою ж Москвою народи, шукаючи лиш у власних силах, у спільній боротьбі всіх поневолених народів проти імперіялізмів, виходу з сьогоднішнього важкого становища. Український народ виповів нещадну боротьбу тих народів проти імперіялізмів. Ця визвольна боротьба проходить під висуненим Україною гаслом "Свобода народам і людині!", як найбільш прогресивним гаслом сучасної доби. Метою боротьби є вільні самостійні держави всіх поневолених народів на їх етнографічних територіях. Вони свідомі того, що їх ніхто не визволить, що не надіятись їм на жоден імперіялізм. Одинокий вихід це спільна боротьба проти гнобителів, це єдиний революційний фронт поневолених народів проти імперіялізмів.

Польський нарід сьогодні також в ярмі, також поділяє долю і недолю поневолених народів. Ми вірні гаслові: "Свобода народам і людині", признаємо його право на вільне життя, на створення незалежної Польщі. Ми простягнули йому свою руку згоди, забуваючи про довгі роки польської неволі, прощаючи жорстокі нелюдські знущання польських посіпак над кріпаками, забуваючи смерть Підкови, Виговського, Коцка, Басарабової, Данилишина, не пам'ятаючи про Тухолу, Домбе, Святий Хрест, Бригідки, Березу, про пацифікацію, кольонізацію та садизм польських поліцаїв, а закликаючи до остаточної повної, мирної ліквідації українсько-польських конфліктів, до включення Польщі у революційний фронт спільної боротьби поневолених народів проти спільних воронів, московського та німецького імперіялізмів.

Та польський нарід, ведений засліпленими в своїм шовінізмі проводирями, відкидує нашу братню руку. Він прямо

виповів українському народові війну, завжди ще думаючи, що він займає настільки виняткове становище в світі, що він може йти проти духа та порядку історичних епох, що він, сам у неволі, може поневолювати інших.

В "Інструкції розвідчої праці" польської підпільної організації на землях Західної України говориться: "В кожній тереновій одиниці нашої організації мусить бути докладна евіденція всіх відділів ОУН, беручи під увагу число, вік, настрій, стан вишколу, озброєння, муніції, прояви діяльності, прізвища й адреси провідників".

Полякам не вистарчає, що вони користають з гостинності українського народу, що живуть на його землі, але ще й хочуть докладно знати про його визвольну боротьбу й про організацію, яка цю боротьбу очолює, щоб йому в ній перешкоджати, ставити колоди під ноги. Але їхній апетит тим ще не задовольняється. В політичних програмових вказівках польської організації написано таке: "Сьогодні тяжко передбачати, як далеко на схід будуть сягати майбутні кордони Польщі. Найправдоподібніше, поза малими змінами, не багато будуть відбігати від старих. Заключений договір з Росією дозволяє припускати, що після війни можна буде досягнути з Росією якесь модне рішення. В інтересі Росії, як і Польщі, є не допустити до створення Української Самостійної Держави. Мильним було б думати, що Самостійна Україна, що повстала б навіть на землях поза нашими границями, зречеться претенсій по Сян і Буг.

Отже ясно. Польські вожаки думають, що в інтересі Польщі не лежить підтримання українських державницьких змагань проти Росії, тільки саме навпаки, союз Польщі з Росією для поневолення отої національної держави й для поділу бездержавної України між Польщу і Росію. Чи не завеликий апетит?

До ударення державницьких змагань українського народу та прилучення Західної України до майбутньої польської держави, поляки змагають різними шляхами, не перебираючи в засобах: чи то чесні, чи ні. Перш за все, стараються нищити українців чужими руками (німецькими,

більшовиками). Кріпа і донощики кріпа й гестапа, рекрутуються головню з поляків. Не будемо наводити тут усіх даних, обмежимося лиш до найбільш маркантних.

Перемишлянщина

Дня 8.XI.1943 р. Орлевич Михайло зі с. Селиська з Підцерковним Михайлом зі с. Станомира ішли через польське село Ганачів. Тут їх здержував місцевий поляк Завара, а коли вони не хотіли стати, він побіг до громадського уряду, де було 4-ох кріпаків, взяв кріса та почав за хлопцями стріляти. Ті почали тікати, але їм дорогу заступили місцеві поляки, що повибігали з вилами, мотиками та сокирами з криком "лапайце україцуф", "тшимайте"! Орлевич мав при собі два револьвери та почав відстрілюватися. Коли в одному забрак-ло набоїв, він кинув в ріку, та стріляв з другого, який однак затявся. Обох ляхи зловили, при чому донощик кріпа Вайс, родом з Ганачева, ранив Орлевича в рам'я. Зловлених запровадили до громадської канцелярії, де в страшний спосіб над ними знущалися. В міжчасі надійшов дорогою Івахів Микола зі Станомира, який ніс до направи радіо. Його ляхи також зловили, забрали радіо, а в течку підкинули дві гранати. Його також відразу почали тортурувати. Коли приїхала німецька жандармерія та українська поліція з Підгорілець, всіх трьох арештованих скуто та відставлено до Курович, а звідти до Перемишлян. Дня 9.XI.-43. кріпак Хрустіл та донощик Вайс (поляки) везли згаданих арештованих до лісу стріляти. Незв'язаний Підцерковний підчас їзди вискочив з авта та почав утікати. Посипались за ним стріли, однак він, хоч ранений, утік. Двох останніх, розібраних до білля, зв'язаних руками взад, положили в лісі лицем до землі та стріляли в грудну клітку. В той час недалеко дався чути стріл. Екзекутори, думаючи, що засуджені вже неживі, побігли до авта й скоренькі від'їхали. Орлевич, який був тільки смертельно ранений (2—3 дм від серця) по від'їзді катів піднявся скутий та почав від того місця бігти. Стрінув трьох хлопців, які його віднесли до найближчого села. Поляки в Ганачеві говорять, що як тільки який українець в селі з'явиться, то вони його зараз уб'ють.

Бережанщина.

Домбруфка Вінценти, поляк, працював в кріпо та є членом польської підпільної організації. Він зі свого списку вичитав прізвища 21 українців, яких розстріляно в Бережанах.

Петрикуф Рудольф, поляк, кріпак, є шефом сітки конфідентів, яких дуже багато сам вербував. Сам розстрілював українських політичних в'язнів. Вбив українця Заяця зі Свистільник.

Клецор Станіслав, донощик кріпо. Віддав в руки кріпо Терещука Василя з с. Підвисоке.

Рогатинщина.

Гольдштайн Ян, поляк зі с. Курова, донощик польської поліції, видав НКВД Ониська Миколу, Штуцького Миколу з Желібор і Трохима Афтанаса з Курова. Тепер є донощиком гестапо.

В травні 1943 р. на донос поляків зі с. Людвиківка німці арештували Фігурку Василя (члена ОУН) та в дорозі до Рогатина розстріляли.

Підгаєччина.

Біла Евгения, полька, зі с. Новосілка, донощиця жандармерії та кріпо. Видала повітового юнацтва ОУН — Сяна (Кардаша Василя).

Мушинські Теофіль зі с. Пановичі, поляк, агент кріпо й рівночасно провідник польської підпільної організації. Виготовив "Чорну листу" українців, яку подав на гестапо.

Рац Устав, фольксдойч з с. Шумляни. Агент кріпо та член польської підпільної організації. Видав гестапові Кривяка Дмитра з с. Шумлян. В сторону українців кидає погрози, мовляв, він усе знає про бандерівський рух і якщо захоче, то видасть ще багато людей.

Листван Станіслав, поляк з с. Товстобаби, колишній "стшелфц", тепер значний польський активіст, ходить по підвікна українців і слідкує за нашим рухом. Вже два рази стріляв за станичною цього села.

Цівіневкі Адам і Новак Стефан, поляки з с. Боків, є на услугах кріпо. Члени польської підпільної організації.

Останньо зробили донос на гестапо, в зв'язку з чим арештовано в Бокові 11 українців. Підчас арештування Крупа Казімеж і Цесьма Я., поляки з того села, водили німців по хатах.

Тернопільщина.

Дня 1.IX. 1943 р. в год. 4. рано 120 німців (вермахт шуро) обступили село Буцнів, а коло 30 німців (гестапо, жандармерія, кріпо) в'їхали в село та почали арешти і ревізії. Арештували ок. 30 людей, яких зараз відставлено до Тернополя. Решту звільнили. Арештовані: Карабін Григорій, Карабін Пилип, Городинський Петро, Дикий Василь, Дупак, Богдан, Королишин Петро, Коцюба Максим, Коцюба Микола (65 літ), Коляса Іван, Звір Герасим, Пивоварчук Іван, Грицин Михайло, Бойко Емілія. Дня 1.X. випущено на волю: Звіра Герасима, Бойко Емілію, Пивоварчука Івана, Коцюбу Максима й Грицину Михайла. Решту вивезено до концтаборів в Німеччину. Арештованим закидували приналежність до ОУН і вбивство німця. Фактично арештування відбулося на підставі доносів місцевих поляків, мовляв, вищезгадані українці мають зброю, мають зв'язки з партизанами, знають, хто вбив німця і взагалі ворожо відносяться до німецької влади. Доносили такі поляки: Варови Владислав (свещ.), Атаманчук Францішек, Колоденни Броніслав, Ясінські Владислав. Оправою того доносу керував поляк з того села Кузьнік, який працює перекладачиком в ортскомандантурі в Тернополі.

Дня 24.IX.-43. німці арештували українця Середу Миколу з с. Петриків. Його відставлено до Тернопільської тюрми, а 25.X. до концтаборів в Німеччині. Йому закидували приналежність до ОУН та переховування зброї (малинового кріса). Арештування переведено на підставі доносу місцевих поляків, а саме: Добринського Яна, Мінчаковського Еміліяна та Покосовської Емілії. Після арештування Середи, згадані поляки хвалились в селі, що завдяки їм одного бандита німці вже забрали, а незабаром заберуть ще більше. М. ін. ці поляки на обвинувачення арештованого збирали серед місцевих поляків підписи. Вони стало кон-

тактувалися і контактуються з тернопільським гестапом.

Скалавщина

Дня 28.XII. 1943 р. вечером зі села Жеребки Малі виїхав Жук Павло — "Дзюба" та Кий Лев — "Хмара" до Старого Скалата по справам. Їхали через Полупанівку. Тут їх місцеві поляки здержали й почали легітимувати та робити трус. Біля них нічого не знайшли, а щоб мати якусь підставу, підкинули на сани дві гранати. Потім зв'язали Жука і Кия колючим дротом та, б'ючи, завели до одної хати, а потім до пивниці. Тут в страшний спосіб їх катували. Ціле тіло було сине, руки й ноги повикручені. Щойно тоді зголосили ляхи німецькій жандармерії в Скалаті, обвинувачуючи їх тим, що біля них знайдено дві гранати. Над раном 29.XII. приїхала німецька жандармерія та польське кріпо й ще почали бити. Побитих і зв'язаних колючим дротом Жука і Кия забрано до Скалата. Через день, 29.XII., голодні, збиті і пов'язані лежали вони на коридорі станиці нім. жандармерії, аж над вечером відставлено їх до Тернополя.

На терені Тернопільської області діє кілька польських підпільних організацій, як "Польська Армія Подземна", "Польська Збройна", "Звйонзек Оборони Польські" і інші. З них найбільш чисельна й активна є Польська Армія Подземна (ПАП), яка розпадається на: "Польські Звйонзек Помощі" (ПЗП), 2) "Звйонзек Народових Демократуф" (ЗНД) і 3) ПАП (властива). Система організації переважно п'яткова, хоч декуди є трійкова або чвіркова. Мета — "неподлегла Польська" (на західноукраїнських землях?!) Організація має такі референтури (оддзяди): військовий, політичний, розвідчий, апровізаційно-санітарний. Ділиться на: обводи окружні, обводи повітові (полк), подобводи (баталіони), компанії, плютони, дружини. Найбільшу діяльність проявляє в Чортківській окрузі. Обвід окружний міститься в Чорткові, обвід повітовий в Монастириськах, подобводи в Монастириськах і Бучачі. Чортків підпорядковується Тернополю, а цей Варшаві. Довудца обводу повітового в Монастириськах є Ігнатовіч — "Стахура", б. касієр фабрики тютюну, тепер в підпіллі. Його заступником є Гудима Павло "Груби", який є рівночасно командантов розвідки. При повітовим обводі є жіночий відділ —

санітарний, який проводить Дунієвич. Відділ апровізаційний при повіті є під керівництвом Вельце Тадеуша, який контактується з довудцями п'яток Паркевича Маріяна — "Марму", Туровського Владислава — "Тур", і Володийовського. Командантом усієї боївки с. Скула — Броніслав. Повіт ("Стахура"), крім зв'язку з округою, має ще зв'язок зі Львовом. Довудца подобову (баталіону) Монастирська є Угревич "Маркотний". Йому підпорядковуються 4 компанії, яких командантами є: Мітек Ян "Місь", Камінські Мечислав з Ковалівки, Туркевич Рафаїл з Гути Нової, Криворучка Маріян. Плютоновим є: Туровські Владзімеж — "Тур", Тарнавські Станіслав — "Вірські" і інші. Дружинними Тарнавського є: Дудзік Тадеуш, Сошка і Гріель Чеслав.

До обводу в Монастирських від половини 1943 р. є включені й південно-східні села Підгаєччини. В 1942 р. німецька влада переводила регуляцію ріки Коропець і тоді до села Швейкова Підгаєцького повіту прибули чотири інженери, які, крім праці при ріці організували на тому терені польське підпілля. Це були: Мельник Антоні — "Мацек" зі Львова, Загула Мар'ян — "Груби" з Варшави, Редліх Болеслав "Соль" з Кракова, та Рогельська Яніна — "Бася" з Бережан. З хвилиною їхнього приїзду повстала в терені Польська Організація Терористична (ПОТ), яку очолював "Соль". Його найкращою співробітницею була "Бася" з Бережан. В склад ПОТ входять: Стронніцтво Оброни Паньства (СОП) та диверсійна п'ятка — Вивядовча Служба Сьледча (ВСС). Командантом тієї п'ятки є Фіялковські Броніслав — Троп. Завданням ВСС є якнайскорше відплатитися українцям за всі "злочини та провини" супроти польського народу, а головню слідити за ОУН, ловити її провідників та ліквідувати. Решта праці в ПОТ полягає головню на військовому вишколі. Військово вишколених є вже в кожному польському селі кільканадцять. ПОТ має за завдання виступити збройно у відповідний мент проти німців і українців, а головню проти ОУН. До того часу члени організації мають переводити збірки харчів, тютюну, грошей тощо. Після арештування "Соля" південно-східна Підгаєччина підпорядковувалася Угревичеві — "Маркотному", провідникові

Монастириччини. В Гуті Монастирецькій знаходиться військовий штаб польської організації і одна сотня польських партизанів, озброєна в тяжкі і легкі скоростріли, кріси, гранати і багато короткої зброї. Там рівно ж знаходиться ще дві сотні польських партизан. Їм допомагають охоплені організацією села й директори лігеншафтів.

Останні накази проводу такі: всіма засобами здобувати зброю і добре зберігати ту, яка є, замагазинувати харчі, які в час зриву відіграють найважливішу роль; слідити рухи українців відносно поляків і про це негайно звітувати; приготувати польське населення до зриву, який наступить з хвилиною цілковитого упадку Італії — в той час польська еміграційна армія зробить десант з повітря в означеному організацією місці; на дві години перед революцією члени довідаються про місце висадки еміграційної армії на аліантських парашутистів, як також про те, де мають ставитися в повному виряді. Зараз усі загрожені члени відходять до партизанки.

Усі польські організації відносяться до українців, а головне до ОУН як провідника українського народу, скрайно вороже. Вийшов наказ, щоб уже тепер поробити чорні листи членів ОУН та свідомих українців, яких у відповідному часі мається зліквідувати. Припоручено віднайти відповідні будинки (стодоли), які мають підчас польської революції служити за тимчасові лягри для українців. Організованих членів ОУН мається тоді з місця стріляти. У випадку, коли б польський десант еміграційної армії і аліантів був, однак ОУН скорше опанувала терен Західної України й завела владу, прийняти становище агресивне. Сейчас створити партизанку й вести боротьбу на життя й смерть, доки не прийде більша підмога аліантів. Коли б владу перебрали поляки, свідомих українців стріляти й саджати до лягрів, а серед решти перевести мобілізацію, забираючи всіх, хто лише може носити зброю, та зараз висилати на фронт. Після війни жодних прав в польській державі для українців не передбачується. Хто прийме польське громадянство і буде лояльним супроти польської держави, той буде мати право набути землю у вартості 20 тис. зол.

Польське священство переважно охоплене підпільним

рухом і допомагає йому всіма силами — чи то активно, чи тільки матеріально:

Естер Юзеф, Швейків, пов. Підгайці "Король";
Красьніцкі Анджей, Язлівець пов. Бучач;
Опалінські Валенти, Бучач;
Флайшкагер, Хомянківка, пов. Чортків.
Роберт, був у Чорткові, тепер у Домініканському кляшторі у Львові він пише книжку про морди поляків в Галичині.
Білінські Владзімеж, Котів пов. Бережани.
Зайонц, Болшівці пов. Рогатин і багато інших. Охоплено рівно ж багато вчителів і лікарів.

Копія. Машинопис.

ЦДАВОВУ: Ф. 3833.— Оп. 1. — Спр. 157. — Арк. 5—8.

Шифротелеграма заступника начальника УШПР Старина про прихильне ставлення населення Тернопільщини до українських націоналістів і вороже до радянських партизанів

17 березня 1944 року

УКРАИНСКИЙ ШТАБ ПАРТИЗАНСКОГО ДВИЖЕНИЯ
Снятие копий воспрещается СОВЕРШЕННО СЕКРЕТНО
ШИФРОТЕЛЕГРАММА вх. № 3382

Из р/с 441 17 марта 13.55

Расшифрована 17 марта 18 час. 00 мин. 1944 г.

тов. СТРОКАЧ

Освобожденных районах Тернопольской области население спрятало часть скота, свиней, создал тайные склады для банд националистов, которые пока ушли в подполье, леса, территорию, занимаемую немцами.

На работы ремонту дорог выходит незначительный процент. Есть случаи отравления, убийств, обстрелов. Чувствуется явная враждебность к нам. К немцам эта враждебность еще большая.

Действовать партизанам Тернопольской области будет труднее, чем Германии (тобто гітлерівцям. — В. С.), такое же положение, видимо, и Львовской области.

Партизаны смогут действовать старых областях или районах Замостье, Ярослав. Это надо учесть при оценке отрядов, когда они возвращаются из Галиции из-за невозможности прохода.

Четвертую войну воюю, но никогда еще не встречал такой враждебной среды, как освобожденных районах Тарнопольской области.

Получено 17.3.44 г.

СТАРИНОВ

№ 101, 102.

Оригінал. Машинопис.

ЦДАГОУ: Ф. 62. — Оп. 1. — Спр. 1516. — Арк. 215.

Інформаційний звіт підпільника ОУН Федора про факти гітлерівського та польського терору проти українців на Чортківщині
23 березня 1944 року

Обл. ТЕРНОПІЛЬ.

23.ІІІ. 1944 р.

НАДЗВИЧАЙНИЙ ЗВІТ Ч. 15/44.

Акти німецько-польського терору.

ПОВІТ ЧОРТКІВ.

В ночі з 4. на 5.ІІІ. 1944 р. сотня УПА в числі 70 чол. під командуванням сотника Буруна прийшла до села Садки, в якому квартирувала вже одна чота "Сірих Вовків" в числі 40 чол. під проводом Рена. Там вони розтаборилися, обложили село стійками та скорострілами. Про постій довідався директор лігеншафту с. Кошилівці Ковч Остап (українець) та повідомив про це кріпо і німців. В цілі розвідки вислав він одну фіру до млина в Садках, яку однак задержала стійка. 5.ІІІ. приїхало до села Кошиловець 64 німців автами. Звідти наші вислали зв'язок, щоб повідомити УПА, однак він не міг добитися. Група, думаючи, що німців немає стягнула стійки в 14. год. та вийшла зі села. В селі лишалась тільки стежа в числі 6. чол. Около год 15.30 німці виходили в села Кошиловець до с. Садки. Недалеко села почали стріляти запальними кулями, від яких почали горіти хати. Німці, не стрінувши сильного опору, ввійшли в село

та почали палити хати і вбивати людей. Стежа вправді відстрілювалась, в висліді чого було 2 вбитих і 4 ранених німців. Зі сторони стежі один вбитий, один ранений, якого стежа забрала. Німці спалили в селі 64 господарства, стрічних стріляли, до хати кидали гранати, внаслідок впало 19 вбитих, 5 ранених. На ніч німці виїхали до села Кошиловець. Другого дня (6.III.) німці вернулись до Садок і казали зганяти худобу й коні, при чому грабили господарства. Забирали тільки з тих господарств, що погоріли. 7.III. відбувся похорон вбитих німцями людей. Село Садки не впало на дусі, морально не заломалося.

Дня 12.III. коло год. 15.30 наблизився ненадійно до села Ягольниця С. більший відділ німців з Чорткова в боєвому порядку та почав обходити село зі сторони Черкащини та горбка, в підніжжі якого лежить Ягольниця. Зразу німці почали обстрілювати село і запалили декілька хат ракетами. Ненадійність наскоку майже унеможливила успішність боротьби. Нагла поява німців, труднощі зв'язку і почуття відповідальності за дальшу долю села заломила силу відсічі. Боївці, що була в той час в селі, задержуватись було недоцільно — мусіла відступити. Командир боївки з одним скорострілом і 4-ма боївкарами, перші були за селом, щоб дати відсіч і уможливити відворот боївки. Вкінці боївка дісталася до нього та прийняла бій, який тривав півгодини. Над полем бою та над цілим селом під час цілої акції кружляв літак, з якого вбито 8 боєвиків. Решті боївки вдалося перерватися через перехресний вогонь та наблизитись до хат колонії Ставки. Страти ворога: 5 вбитих, 1 ранений. Акція на село тривала понад 2 години. Німці підходили до окремих хат, господарських будинків, підпалювали їх та стріляли людей. До багатьох домів кидали ручні гранати. Це була жахлива картина вогню, диму, реву худоби, криків, стогонів, стрілів, вибухів гранат, шуму літака. Це прямо нечуване "геройство" озброєних від стіп до голови бандитів, які справляли садистичний, кривавий пир над безборонним населенням села. Людей мордували в хатах або виводили на двір. Під кузнею коваля Байдужа розстріляно

14 осіб (жінок, старших мужчин, дітей 2—3-річних). Щоб рятуватися, люди ховалися до приготованих сховищ, які однак виказались непрактичними, бо дим втискався до всіх шпар і душив людей. В селі згинуло 39 мужчин, 62 жінки, 16 дітей і 8 боеків. Згоріло 110 господарств з живим і мертвим інвентарем.

Є всі підстави твердити, що напад був спровокований поляками. Багато людей свідчить про те, що не раз чули, як поляки відгрозувались, що, мовляв, у Ягольниці самі бандити. 12.III. перед полуднем в селі була жінка Сухорольського (полька), замешкала в Ставках б. Ягольниці, зголосила в канцелярії, що хтось вночі її обграбував. Вийшовши звідти, кричала, що це зробив не хто інший, тільки ягольницькі "бандити". У відділі, в склад якого входили фольксдойчі і німці, було також багато поляків. Ці останні скрізь питали, де скриваються бандити. Послугувались виключно польською мовою. Мабуть, були поінформовані, що в селі знаходиться боївка. Про польську роботу в тій справі свідчить ще й те, що спалено і знищено багатшу і свідомішу частину села.

Постій, 23.III. 1944.

Ф е д і р.

П. С.

Р і з н е:

Адміністраційна влада виїхала з Чорткова ще 10.III. З Чорткова їдуть безперервні валки авт, навантажені всяким добром. В останніх днях переїжджають танки. Всі транспорти спрямовані на Бучач, менше на Заліщики. На Заліщики натомість прямують мадяри. Заняли залізничний тор Біла Чортківська—Заліщики і стережуть кожної станції та моста (нпр., в Базарі є їх 300). До німців наставлені вороже. Кажуть, що німці роззброювали їх коло Станиславова, тому вони заняли лінію Чортків—Заліщики, щоб їм німці не перешкождали у відступі.

Відплатні акти проти поляків в Коростятині і Гуті пов. Бучач лише роззухвалили ляшню. Деякі з них повтікали в міста, інші в ліс до банд. Вбивства українців повторяються далше.

Поляки намагаються за всяку ціну вдарити тепер по українських селах, зокрема таких, де містяться наші осередки. Доказом того є акти терору в Садках і Ягольниці Ст. До того використовують бандити фольксдойчів, які служать в німецькій шүцполіції, жандармерії і ін., і свою роботу покривають німецькою політикою.

Копія. Машинопис.

ЦДАВОВУ: Ф. 3833. — Оп. 1. — Спр. 157. — Арк. 25—26.

Наказ виконуючого обов'язки начальника внутрішніх військ НКВС Українського округу полковника Прокоф'єва командирам з'єднань 27 травня 1944 року

УПРАВЛЕНИЕ ВНУТРЕННИХ ВОЙСК НКВД

УКРАИНСКОГО ОКРУГА

"27" мая 1944 г.

№00890

Секретно

гор. Киев

экз. №

КОМАНДИРАМ СОЕДИНЕНИЙ ВНУТРЕННИХ
ВОЙСК НКВД УКРАИНСКОГО О К Р У Г А.

Только к-рам 16, 17, 18, 19, 20, 21, 23, 24 и 25 стр., 9,
10 сд., 18 кп, ОТБ 2 ий

Учитывая важность и необходимость изучения приобретенного боевого опыта войсками Округа в борьбе с украинско-немецкими националистами и с их вооруженными различного рода бандформированиями, доведение наиболее лучших проведенных операций по ликвидации банд до всех наших частей,

Приказываю:

Командирам соединений на перечисленные в прилагаемом перечне проведенные операции частями представить в штаб войск Округа, гор. КИЕВ, более подробные описания боевых действий, так как ранее высланные описания слишком кратки, без соответствующих прилагаемых документов и не охватывают ряд вопросов, которые при составлении необходимо в описаниях отразить:

1. Способ добывания и получения данных, когда, от кого и кем были получены данные, их достоверность. Уточнялись ли эти данные войсковой разведкой.

2. Предварительные распоряжения старшего войскового начальника или штаба на подготовку подразделений (части) к предстоящей операции. Если издавались письменные боевые распоряжения, то их приложить.

3. Постановка задачи командиром соединения или части перед руководителем, выделенным на предстоящую операцию.

4. Выразить ярко идею решения и доведение задачи до исполнителей руководителем операции.

5. Организация мер боевого обеспечения и разведки на марше.

6. В разделе хода операции необходимо отразить завязку боя, приказ на развертывание подразделения или части. Подробно указать ход боя и отдаваемые при этом все распоряжения руководителем операции и какое влияние оказывали эти распоряжения на ход боя, их своевременность доведения до исполнителей и способ передачи.

В этом же разделе описать какие применялись боевые порядки и как было организовано управление боем в звене: рота, батальон.

Если применялись технические средства борьбы, то указать организацию взаимодействия пехоты с приданными средствами (с танковыми, арт. и минометными подразделениями).

Связь с органами НКВД и НКГБ и как использовались их данные в ходе боя.

7. В выводах указать: были ли применены новые методы и способы борьбы по разгрому банд и в чем это выразилось. Какова была тактика бандитов в ходе боя.

8. Помимо перечисленных вопросов, на которые в описаниях боевых действий должны быть ответы, командирам соединений, частей и работникам штабов необходимо включать все те вопросы, которые не были упомянуты выше, но по ходу операции вызывают необходимость их включения в описание.

9. Изложение описания боевых действий придерживаться схемы формы табеля.

Подробное описание боевых действий с приложением всех схем и других боевых документов на проведение операции, указанные в прилагаемом перечне, а также и на другие описания, которые командование соединений и частей сочтет необходимым разработать, все перечисленные документы должны быть представлены не позднее 25 июня 1944 года.

Получение подтвердите.

ВРИО НАЧАЛЬНИКА ВНУТРЕННИХ ВОЙСК НКВД
УКРАИНСКОГО ОКРУГА
ПОЛКОВНИК (ПРОКОФЬЕВ)
ЗА НАЧАЛЬНИКА ОПЕРАТИВНОГО ОТДЕЛА
ПОДПОЛКОВНИК (БАРСОВ).

Отп. 1 экз.

Оригінал. Машинопис.

БТУ: Ф. П. Потічного — Спр. 3. — Арк. 69, 70.

Інформація про діяльність польської міліції, що служить більшовикам, на терені Скалатського повіту протягом квітня—травня 1944 року Червень 1944 року

Скалат — повіт.

Діяльність польської міліції, що служать більшовикам
(квітень—травень 1944 р.).

В травні 1944 р. в с. Лука Мала польська міліція робила облаву на мужчин до армії. Під час ревізій забирали в селян українців взуття, вбрання і інше, грозячи при тому жінкам: "Українські бандиці, бандеровци, вшисткіх вас вистешелями до єдного, жеби не зоставіло се ані жадного на розплодек". Побивши по лиці кілька жінок-українок, забравши їх добро, від'їхали. Не ходило їм, щоби українці йшли в армію, а про те, щоби познущатися над українцями.

10.V.44 р. в с. Вікно більшовики з польською міліцією робили облаву на мужчин до ЧА. Під час шукання польська міліція поводитася дуже брутально з українцями. В тім часі зі села виходила одна українка в поле. Польський міліціант Качур Павло встрілив до неї і ранив її в ногу. Після

закінчення облави більшовик сказав: "Це стріляли ваші, а не наші бойці. Бойці не стріляють".

20.IV.44 р. в с. Пізнанка Гнила більшовики з польською міліцією ловили людей до армії. Під час трусу більшовики байдуже поводитись, а поляки сильно шукали, і знайшли українця Голояда Петра, до якого дали стріл. Від цього стрілу Голояд зістав ранений у руку. Стріл був даний безпідставно, бо Голояд не ставив спротиву.

В першій половині травня 44 р. польські міліціанти Галай Михайло та Пукліс з села Пізнанка Гнила Скалатського району на власну руку арештували Бідованця, українця з Пізнанки Комісарської. Везучи його до Скалата по дорозі в нелюдський спосіб замордували його, опісля ще дали одну кулю з кріса, мовляв, Бідованець утікав і вони змушені були до нього стріляти. Самого Бідованця арештували безпідставно, по-перше, що Бідованець перед тим був арештований два рази через НКВД в Гримайлові і звільнений, по-друге, що міліція Скалатського району не мала права арештувати на терені Гримайлівського району, де жив Бідованець.

З кінцем квітня 44 р. польська міліція зі с. Пізнанка Комісарська арештувала в с. Хоптянка Воронця Івана, родженого 1923 р., і відставили НКВД в Гримайлові. По допитах НКВД його звільняє. Тоді польська міліція арештує його вдруге, кілька днів побиваючи сильно, передержує в селі, опісля, відставляючи до Гримайлова, по дорозі стріляє.

З початком травня 44 р. польська міліція в с. Глібів, ніччю зловила українця Ніздропу Миколая, вдушила та кинула в відпливові канали спіртзаводу. Після двох тижнів його витягнули та сказали, що він там ховався та вдусився з браку повітря.

Около 3-го червня поляки просліддили криївку біля с. Кам'янок, де скривалося 10 осіб. Польська міліція з більшовиками зробила облаву. Скриті, пробивши собі дорогу, розбіглись в двох напрямках. За ними пішла польська погоня. Одного вбили в с. Богданівці, а 6 під Хмелиськами. Зловлених більшовики хотіли забрати до тюрми, але поляки сказали: "Ми вже досить натерпілись від них". Найбільше стріляв

польський міліціант Амброжко Франко зі с. Богданівка.

В половині травня 44 р. на с. Вікно відбулась облава. В часі облави польський міліціант Побінський Михайло з с. Вікно ранив в ногу втікаючого українця Черкаса Михайла, після чого прийшов до нього і в нелюдський спосіб почав мордувати. На кінець дав Черкасові кулю в чоло.

(Подав Орел).

Копія. Машинопис.

ЦДАВОВУ: Ф. 3833. — Оп. 1. — Спр. 188. — Арк. 37.

Довідка начальника УНКДБ по Кам'янець-Подільській області підполковника Руденка про діяльність боївків УПА на терені області у травні—червні 1944 року

Червень 1944 року

СОВЕРШЕННО СЕКРЕТНО

СПРАВКА

О проявлениях банд УПА на территории Каменец-Под. обл. за май—июнь 1944 г.

В мае—июне 1944 г. на территории Каменец-Подольский области имели место следующие бандпроявления УПА:

ВОЛКОВИНЕЦКИЙ РАЙОН

17 мая 1944 г. в 4 часа дня в с. Новостриевка появилось 200—250 бандеровцев, которые разбили кооператив и забрали 630 яиц. Бандиты ходили по хатам и населению говорили:

"Мы бьемся против СССР и Германии за свободную самостоятельную Украину. Мы никого не убиваем, но на пути следования уничтожаем коммунистов и НКВДистов. В свою армию мы никого не берем, а принимаем добровольцев".

Среди бандеровцев были западники, украинцы, русские (дезертиры Красной Армии) и узбеки. Они предложили вступить в отряд МЕЛЬНИКУ Федору, младшему сержанту, находящемуся дома на излечении, но тот отказался. Населению раздавали националистические листовки.

В 9 часов вечера ушли в лес по направлению с. Згаров. Два пьяных бандеровца хотели потащить в лес двух женщин, но сбежавшиеся колхозницы отняли их.

19 мая отряд бандеровцев в 250—300 чел. появился в с. Старо-Польская Гута, где напал на заслон истребителей (20 чел.). Бандеровцы обстреляли их пулеметно-автоматным огнем и преследовали до с. Гришки. Одного истребителя ранили и двоих поймали (пожилые колхозники). Поломав винтовки истребителей и избив последних пулеметными лентами, бандеровцы их отпустили.

29 мая в 9 часов вечера 2 бандеровца в лесу возле села Майдан-Мординский, задержали 2 пастуха. Через несколько часов они их отпустили.

2/VI-44 г. в 22 часа в с. Майдан-Мординский зашел отряд бандеровцев в количестве 15 чел., вооруженных винтовками и автоматами. Они направились в кооперацию, где забрали 100 штук яиц. На забранные яйца оставили расписку которую подписал командир "ГРОЗА", бандеровцы требовали от продавца кооперации возвратить миномет изъятый из тайного склада УПА, но в кооперации находились только подставка с миномета и около десятка испорченных мин. Ствол же миномета был забран органами НКВД. Через два часа отряд ушел в лес.

6/VI-44 г. в 20 часов в с. Новая-Гута заходили 15 бандеровцев, которые агитировали встретившуюся молодежь не идти в армию и через короткий промежуток времени бандеровцы ушли в лес, разбившись на две группы.

7/VI-44 г. в 23 часа в с. Чернилевцы прибыл отряд УПА в 15 чел., которые забрали в кооперативе 175 яиц, в молочно-чарском пункте забрали 5 литров сметаны и порвали книги учета. Бандеровцы заходили на квартиру председателя сельсовета и колхоза, спрашивая где они находятся. На квартире председателя колхоза оставили книжку: "За что ведет борьбу УПА."

БЕРЕЗДОВСКИЙ РАЙОН

26 мая с. г. в 23 часа группа вооруженных бандеровцев в количестве около 20 человек вошла в село Кутки Берездовского района Каменец-Подольской области. Бандеровцы пришли на квартиру председателя Кутковского сельсовета ЗАДВОРНОГО с намерением убить его. Не застав ЗАДВОРНОГО на квартире, бандеровцы взяли находившуюся

на квартире председателя винтовку и документы сельсовета, пошли в помещение сельсовета, сняли там телефонный аппарат и ушли по направлению Корецкого района Ровенской области.

ЗАДВОРНЫЙ придя домой и узнав от жены, что за ним приходили бандеровцы, взял две гранаты и бросился в погоню, но их не нашел.

Возвратясь обратно домой и будучи в нетрезвом состоянии, неосторожно обращаясь с гранатой, сорвал кольцо и бросил гранату на пол. От взрыва ЗАДВОРНЫЙ получил легкие осколочные ранения в обе руки и ноги.

В ночь с 27 на 28 мая с. г. группа вооруженных бандеровцев в количестве около 30 чел. на пяти подводах со стороны Корецкого района Ровенской области заехали в с. Мирутин Берездовского района, где забрали у 2 колхозников лошади с бричкой и ограбили сельский магазин.

28 мая с. г. на территории Корецкого района Ровенской области в районе села Бабино сделал вынужденную посадку советский самолет-истребитель. В этот же день к самолету пришли бандеровцы в количестве около 10 чел., которые убили летчика и сожгли самолет. Труп летчика 29 мая с. г. доставлен в Берездовскую больницу. При обследовании трупа документов, удостоверяющих личность, не оказалось.

31 мая с. г. в 4 часа утра во время проведения облавы оперативной группой войск НКВД в селе Киликиев Берездовского района скрывавшихся на окраине села во ржи двух бандеровцев был убит сержант этой группы. Пользуясь темнотой и прячась во ржи, бандеровцы ушли от преследования и скрылись.

СЛАВУТСКИЙ РАЙОН

28 мая с. г. в 17 часов 4 бандеровца, вооруженные ручным пулеметом, автоматом и винтовками, появились в с. Нараевка Славутского района. По пути в село бандеровцы осмотрели колхозных лошадей, которые паслись возле села. Пробыв в селе около 10 минут и сделав несколько выстрелов вверх, ушли в лес, так называемый "МИШОК" Острожского района.

29 мая с. г. в 21 час в с. Клепачи Славутского района

прибыло две подводы и четыре всадника бандеровцев общим числом около 25 человек, которые пробыли в селе до утра 30 мая с. г.

При въезде в село бандеровцы заехали к колхознику РАЗЕВЕ-ЛЮКУ, у которого отобрали колхозную свинью, после этого пошли в дом, где живет секретарь комсомольской организации с. Клепачи ГОНТАР, избили его, а затем направились к председателю колхоза РОГ, которого дома не застали, забрали у последнего подводу и сбрую, и его жене велели передать о том, чтобы не прятался и не заставлял колхозников работать в воскресенье, в противном случае они его убьют.

После этого бандеровцы сожгли все документы сельсовета, забрали спирт из колхозного магазина и выехали по направлению с. Келикиев Берездовского района.

НАЧАЛЬНИК УНКГБ ПО КАМ.-ПОД. ОБЛ.
ГВАРДИИ ПОДПОЛКОВНИК (РУДЕНКО)

" " июня 1944 г.

гор. Проскуров

отп. 2 экз.

Оригінал. Машинопис.

ДАХМО: Ф. П.-487. — Оп. 4. — Спр. 35. — Арк. 21, 22.

Донесення командира з'єднання більшовицьких партизанських загонів Бовкуна начальнику УШПР Т. Строкачу про безчинства щодо мирного населення спецгруп НКДБ СРСР
1 серпня 1944 року

ШИФРОВКА вх. №9130

Поступило в шифротделение 1 августа 1944 г. 17 час. 30 мин.

Расшифр. 1 августа 18 час. 00 мин.

Тов. СТРОКАЧ.

Партизанское соединение подполковника ИВАНОВА, якобы принадлежит НКГБ СССР, течении мая, июня, июля месяца блуждает по тылу Красной Армии, население заявляет о мародерстве и поборах. О чем считаю необходимым донести до Вашего сведения.

1.8.44 г.

№789 Бовкун
Расшифровал Гурьянов
Отп. 2 экз. экз. №1 тов. Строкач
Экз. №1 экз. №2 7-й отдел.
Начальник шифротдела (підпис нерозбірливий)

Оригінал. Машинопис.

ЦДАГОУ: Ф. 62. — Оп. 1. — Спр. 1485. — Арк. 209.

На документі є резолюція начальника УШПР Т. Строкача від 1.8.1944 року: "І. Сообщить т. Судоплатову" і помітка "Исполнено. Исх. №3581".

Звіт підпільника ОУН про діяльність НКВС на Тернопільщині
5 серпня 1944 року

Слава Україні!

Діяння енкаведистів

Енкаведисти найперше стягнули протоколи з голов сільрад і доручили їм слідити за всіма рухами та зголошувати.

Подаю до відома, що большевицьке НКВД розпочало в моєму терені арештування. 1.VIII. 1944 р. до села Таврова прибуло з Кізлова трьох поліцистів-москалів, які перебували в Таврові за нім. влади як полонені з ЧА. Скоро-но вступили більшовики, вони пішли до району Кізлова і зголосились, щоби дати їм якусь роботу, їм дали роботу в поліції, один енкаведист з ними, того дня вони заарештували в Таврові п'ять осіб, а саме: чотирьох поляків і одного українця, арештованих тримали один день і звільнили, після їх звільнення зараз вечером на 2.VIII.1944 р. прибуло до села около 30 осіб енкаведистів і поліцистів. На 3.VIII. 1944 р. около години третьої рано розпочали, арештовано одинадцять осіб, арештовані самі українці (симпатики і прихильники). В арештуванні брали участь також поляки, вони ходили з енкаведистами і показували, де мешкали арештовані. Причина арештування — польська провокація.

1.VIII.1944 р. до села Медови прибуло двох енкаведистів і двох польських міліціантів, енкаведисти і міліціанти прибули з району Козова, вони того дня заарештували в Ме-

дові одного симпатика; його закидували, що він вбивав большевиків, як ЧА відступала під натиском нім. армії.

3.VIII.1944 р. до села Будилова з Козови прибуло п'ятьох енкаведистів і заарештували сім осіб, а саме: три жінки і чотири чоловіки, арештовані — всі українці організовані, чоловіки — симпатиками, а жінки — одна станична розвідка, санітарка і жінка одного арештованого. Енкаведисти мали ще більш заарештувати людей, але більше не заарештували, бо поховались, також ходили за станичним, але він втік. Арештованим закидували, що вони працювали в німецьких урядах, при арештуванні брали участь поляки. Арештування було несподіванкою.

4.VIII.1944 р. енкаведисти з жидами ходили по Олесені і пізнавали свої речі.

1.VIII.1944 р. покликало НКВД з Козови таких людей з села Вибудова: Кравець Настя, українка (активістка), Бідун Василь, українець, Борис (фельчер), українець, їх розпитували, хто побив у Вибудові з приходом німців голову сільради, голову сельклуба і ще більше таких комуністів, вони наразі нічого не сказали, але НКВД наразі їм нічого не робило, тільки пустили до дому і дали річонець зголоситися на 5. VIII. 1944 р. Цим людям дано пересторогу, якщо з них хтось буде балакати, то загине від нашої кулі. З Олесена також прикликали одного нашого чоловіка на НКВД до Козови і знова дали йому річонець, щоб зголосився НКВД. Енкаведисти по всіх селах в'яжуть собі свою сітку і підшукують собі таких людей, щоб давали всім звіти з села.

Поляки найбільше причиняються до того, що українців арештують, вони помагають енкаведистам і пояснюють їм про наші рухи, які відбувались в зимі і на початку весни. В Будилові сидить польський піп з Городища Йонець Казимир і керує всіма польськими рухами.

Енкаведисти оправдують себе тим, що вони не арештують самі, а їх просять і дають списки наші люди, кажуть, що ми не прийшли арештувати, тільки мирне населення визволити і німців прогнати, а поміж дядьків ширять свою пропаганду, що ми націоналістів всіх вичистим, обступим села, а тоді

ліси, та зліквідуєм всіх, кажуть, що націоналісти бились із німцями, але ж кілька вони їх побили, що всі були, чому вони німців не прогнали, а ми таки німцям дали раду, то і дамо їм раду. Кажуть, якої вони хочуть України, та тамта Україна за Збручем є більшою, а вона не хоче бути самостійною, тільки разом з нами.

Доходять до нас слухи, що в Тернопільщині переводяться масові арештування та ревізії.

Постій, дня 5 серпня 1944 р.

ГЕРОЯМ СЛАВА!
(ЧАР)

Копія. Машинопис.

ЦДАВОВУ: Ф. 3833. — Оп. 1. — Спр. 188. — Арк. 42.

1944—1955

Прихід Червоної армії за Збруч нічого доброго не віщував учасникам українського національно-визвольного руху. Треба було передбачати, що репресії, які здійснювала комуністична влада в 1939—1941 роках, будуть посилюватися ще з більшою жорстокістю, оскільки Москва не простить того здвигу за відновлення нашої державності, на який спромоглася Західна Україна під гітлерівською окупацією. Зрештою, розвиток подій можна було передбачити вже по ставленню до населення Наддніпрянщини після її звільнення від гітлерівців — призваних до війська статечних чоловіків і ще зовсім юних хлопців свідомо кидали неозброєними й ненавченими під німецькі танки. Та якби Москва могла, то вона частину українців, що перебували на окупованій території, перетворила б на гарматне м'ясо, а інших — відправила б до Сибіру.

До тих українців, котрі проживали за Збручем, підхід був зовсім іншим: перш, ніж послати їх під німецькі кулі, вони мали пройти спеціальну перевірку щодо лояльності до більшовицької влади. З цією метою, як засвідчує наказ військам 60-ї армії, що був виданий її командуючим Іваном Черняхівським на виконання шифротелеграми Військової ради І Українського фронту № 373 від 10 березня 1944 року, усіх призваних із території Західної України необхідно було насамперед пропустити через спеціальний фільтраційний табір на межі Кам'янець-Подільської й Тернопільської областей. Неблагонадійних одразу ж під конвоєм відправляли в східні регіони.

За таких умов усі, хто віддавав себе справі визволення рідної землі, мали вибирати свій шлях. Одні залишалися в підпіллі для продовження збройної боротьби, іншим, особливо молодим хлопцям, таким, як Дмитро Штогрин, Ярослав Розумний, що вже "засвітилися в юнацтві", радили вибиратися з рідного Галицького Поділля на Захід, бо й там треба було прислужитися українському здвигові.*

---

* Саме за вірність українському державному відродженню Дмитра Штогрин (професора Іллінойського університету в США), наприклад, в 1982 році комуністична пропаганда занесе до списків "націоналістичних зубрів" (Українське слово (Київ). — 1994. — 22 грудня).

Коли навесні 1945 року стало очевидним, що Радянський Союз виграє війну, Провід Революційної ОУН зібрався в селі Потік неподалік Бережан на Тернопільщині, аби обговорити стратегію й тактику підпільної боротьби. Роман Шухевич, Дмитро Маївський, Дмитро Грицай, Василь Кук, Яків Бусел, Роман Кравчук, Микола Арсенич обмірковували форми й методи пропаганди в підрадянській дійсності, зважували кожне слово з розповіді учасників розмови з представниками більшовицької влади, яка відбулася 28 лютого 1945 року на хуторі біля Конюхів, визначили основні напрями діяльності Української Головної Визвольної Ради, ОУН, УПА і ЗП УГВР. Тоді ж рішуче відкинуто, як свідчить Василь Кук, "пропозиції німецьких військових кіл щодо надання для УПА військової і технічної допомоги чи будь-яких других форм співпраці" (цит. за: *Шагай І.* Село Бишки. Історія боротьби за волю. — Лондон—Бишки— Чикаго, 2000. — С. 209).

До речі, саме Бережанщина в повоєнні (як і в 1939—1941) роки стане одним з центрів національно-визвольної боротьби: якийсь час тут розміщуватиметься Крайовий Провід ОУН, з 1944 — Провід Революційної ОУН, Головний Штаб УПА, референтури СБ та пропаганди.

Проблем же вистачало, і всі вони були вкрай важкими для розв'язання за умов, що склалися після вигнання гітлерівців з перших же зазбручанських районів. Скажімо, за наказом Москви тут почали широко застосовувати випробуваний уже століттями метод боротьби проти нашого національно-визвольного руху — зволювати українську волю українськими руками. На цей раз було масово використано спеціальні винищувальні батальйони. Щоправда, спочатку більшовики вирішили поборювати борців за волю України руками поляків, що мешкали на терені Поділля. Формували їх, як правило, з членів колишнього польського націоналістичного підпілля, яке було озброєне й більшовицькими партизанами Сидора Ковпака, що поверталися роз-

битими з Карпат.* З села Пужники нинішнього Монастирського району Тернопільської області до складу винищувального батальйону ввійшло 20 поляків, озброєних ковпаківською зброєю (ДА СБУ, Тернопіль: Спр. П-3942.— Арк. 130). Але коли стало зрозуміло, що поляки, одержавши зброю, перейшли до відвертого винищення українців, ці підрозділи розпочали набирати з українців. Скажімо, з інформації Білобожницького РК КП(б)У можна довідатися, що до цього підрозділу входило 5 взводів, у яких нараховувалося 160 осіб. Призовників з них було 25, призовного віку — 25, військовозобов'язаних — 50, звільнених від військової служби — 37, з числа радянського й партійного активу — 12, міліціонерів — 14. На озброєнні винищувального батальйону було 4 кулемети, 25 автоматів радянських і 5 трофейних, 75 гвинтівок, 2 протитанкові рушниці (ДАТО: Ф. П-1. — Оп. 1. — Спр. 106. — Арк. 14).

---

*Цікавими щодо формування підрозділів "стрибків" з польського населення є свідчення тодішнього начальника Коропецького районного відділу НКВС Андрія Курлова: "У моєму розпорядженні при РВ НКВС перебувала група бійців винищувального батальйону з громадян польської національності. Добре пам'ятаю, що у винищувальному батальйоні служили поляки з села Пужники Коропецького р-ну та з інших сіл. Були бійці винищувального батальйону і при райвійськкоматі. Вказані бійці були прийняті в РВ НКВС приблизно влітку 1944 року після вигнання з району німецьких окупантів. Громадяни з с. Пужники та з інших населених пунктів, які були прийняті у винищувальний батальйон, приносили з собою зброю. Без зброї я як начальник РВ НКВС не приймав" (ДА СБУ, Тернопіль: Спр. П-3942. — Арк. 134).

Подібною була доля аківського підпілля і в Бережанах Тернопільської області. Як свідчили члени польського націоналістичного підпілля, місцева "АК існувала після відновлення радянської влади не більше двох днів, причому в цей час для загону АК було відведено спеціальне приміщення. Потім АК була об'явлена розпущеною і був створений винищувальний батальйон, ядром якого на перших порах були учасники АК, які вступили до винищувального батальйону разом із зброєю. Одним з командирів у винищувальному батальйоні був Шинарський (заступник командира району АК в Бережанах. — В. С.) (ДА СБУ, Львів: Спр. П-13185.- Арк. 15 зв., 26 зв.).

Силами цього підрозділу тільки протягом листопада 1944 року було проведено 21 приховану засаду, в яких брало участь 315 осіб. Крім того, члени винищувального батальйону двічі прочісували ліс, 30 разів були на патрулюванні (*там само.* — Арк. 14).

Але українські повстанці досить швидко взяли ініціативу в двобої з цими каральними відділами, створених з поляків. Так, 16 серпня 1944 року вони розгромили "істребительний батальйон" у селі Пановичах на Підгаєччині, до якого влилися 60 поляків (Підгайчани в боротьбі за волю України. — С. 19).

Для успішної боротьби проти українського націоналістичного підпілля енкаведисти почали використовувати членів винищувальних батальйонів з самого початку їх існування під виглядом підрозділів УПА. А всездозволеність членам винищувальних батальйонів у боротьбі проти учасників українського націоналістичного підпілля переросла у відвертий бандитизм, що особливо дошкуляв мирному населенню. Доповідна записка секретаря Білобожницького райкому КП(б)У Герасименка від 8 березня 1945 року щодо мародерства й розбою членів винищувального батальйону з села Нова Ягольниця Чортківського району змусила обласне керівництво впритул зайнятися справою "стрибків", оскільки їхні дії під прикриттям радянської влади водночас компрометували її. Скажімо, 6 березня 1945 року "стрибки" забрали у 60 селянських господарствах 6 пар чобіт, 22 пари штанів, 1 хустку, 7 спідниць, 32 метри мануфактури, 8 жилеток чоловічих, 29,5 метра полотна селянського, 2 пари нових жіночих туфель, 8 пар панчо, 2 кожухи, 12 голів свиней, 5 годинників кишенькових, 7 ковдр, 10 костюмів чоловічих, багато білизни, господарського реманенту та продуктів (ДАТО: Ф. П-1. — Оп. 1. — Спр. 295. — Арк. 1).

Директивний лист секретаря Тернопільського обкому КП(б)У В. Дружиніна секретарям райкомів КП(б)У від 2 квітня 1945 року щодо посилення контролю за діяльністю винищувальних батальйонів водночас засвідчував, що в

Підволочиському, Монастириському, Пробіжнянському, Білобожницькому, Підгаєцькому, Коропецькому, Буцацькому й Золотниківському районах не виключили зі складу цих підрозділів поляків. Відтак секретарям райкомів доручалося: "а) пересмотреть личный состав истребительных батальонов и групп самообороны в селах, изчислить враждебный элемент и доукомплектовать истребительные батальоны и группы самообороны из местного населения, украинцев; б) усилить массово-политическую и разъяснительную работу среди личного состава истребительных батальонов и групп самообороны" (*там само.* — Спр. 289. — Арк. 40).

З метою недопущення поширення повстанського руху на схід від Збруча велика увага приділялася організації винищувальних батальйонів у прикордонних з Тернопільщиною і Рівненщиною районах Кам'янець-Подільської області. Як свідчить довідка від 27 листопада 1945 року, в цих регіонах було створено 95 таких озброєних підрозділів, у яких нараховувалося 3105 осіб (ДАХм.О: Ф. П-487. — Оп. 4. — Спр. 182. — Арк. 50—55).

Зрозуміло, що провідники українського національно-визвольного руху не могли залишити поза увагою процес використання більшовицькою владою українства для його ж нищення. А тому вони неодноразово ставили перед членами винищувальних батальйонів вимогу покинути їхні лави: "Хто уже вступив у т. зв. "стрєбки", хай негайно їх залишає і відданною працею для народу спокутує свою хвиливу слабість і зраду" (ДАТО: Ф. Р-3432. — Оп. 1. — Спр. 166. — Арк. 2).

Пропагандивній роботі оунівське підпілля приділяло велику увагу. Особливо це стосувалося подільських теренів на схід від Збруча. Скажімо, під час одного з рейдів повстанці розповсюджували літературу в таких селах Довжоцького району, як Суржа, Лясківці, Кодіївці, Кудлиці, Привороття, Голосків, Хутори Голосковецькі, Вербка, Ногоряни, Княгинин, Ластівці, Вітківці.

Значний вплив на освідомлення місцевого населення

справляли мітинги, які вдавалося організовувати в окремих селах: у Княгинині, наприклад, було присутніх близько 100 осіб, у Вербці — 50 — їздові, жінки, робітники цукрового заводу. Дуже вдячні були люди за те, що відділи УПА розгромили приміщення сільрад, бо вважали, що хоч трохи будуть мати спокій із стягненням непосильних податків.

Зрозуміло, на теренах Кам'янець-Подільської області також відбувалися збройні сутички з енкаведистами, котрі переслідували українських повстанців. І ця земля поливалася гарячою кров'ю відданих Україні синів. Як і далі на схід, аж до окраїн Поділля. Так, у 1945 році неподалік Іллінців Вінницької області була ліквідована боївка Степаняка в складі 7 осіб (ДАВО: Ф. П-136. — Оп. 52. — Спр. 10. — Арк. 1).

Український здвиг зазнав тоді не лише втрат у збройній боротьбі: в післявоєнний період східне Поділля, як і вся дозбручанська УРСР, відчуло на собі новий страхітливий голодомор, що розпочався 1946 року. І знову, як і під час попередніх подібних трагедій у 1921—1923 і 1932—1933 роках, Збруч став своєрідним вододілом, який реально засвідчував неспроможність навіть такого жорстокого режиму, як російський комуністичний, поставити на коліна українського хлібороба-самостійника: Тернопільщина не голодувала, в той час, як за Збручем пухли від недоїдання й вмирали тисячі таких же подолян, яких на початку 30-х загнали до колгоспів. Тож брати зі східного берега Збруча тепер їхали просити хліба в селянина-західняка, котрий ще не відчув на собі "щастя" колективного господарювання. Саме населення на захід від Збруча, оті "бандерівці", як і досі зневажливо називають його зомбовані великодержавною кремлівською ідеологією наші доморослі манкурти й малороси, рятувало від нової катастрофи всю Україну. Та хіба тільки Україну? У тогочасних доповідних Тернопільського обкому КП(б)У до Києва йдеться і про прибулих в цей регіон за хлібом і з Росії, і Білорусі...

Справді, селянин-одноосібник тієї ж Тернопільщини, скажімо, проявив подиву гідну жертвовність, коли Москва,

вигрібши з колгоспних комор весь хліб для поставок його в Польщу, Болгарії, Східну Німеччину, навіть Францію, кинула напризволяще Велику Україну — поряд із забезпеченням продуктами величезного напливу зі сходу він мусив також виконувати доведений йому план хлібоздачі. Він з ним не тільки справлявся, а й давав набагато більше порівняно з 1940 роком. Так, якщо в абсолютній більшості східні області не дотягували тоді навіть до половини завдання останнього передвоєнного року, то західні давали відповідно півтора—два (ЦДАГОУ: Ф. 1. — Оп. 23. — Спр. 5015. — Арк. 16).

Особливо ж разючими були відмінності в сусідніх подільських областях — Тернопільській і Кам'янець-Подільській: дощові хмари тут стояли одні над Збручем, а рівень матеріального забезпечення був зовсім іншим. Звичайно, це використовували оунівці в своїй антирадянській боротьбі.

Між іншим, вояка УПА, котрий зі зброєю в руках продовжував воювати за незалежну Україну, також годував селянин-західняк. Але не тільки за Збручем, але й на теренах на схід. Як свідчить один із оунівських звітів, уже наприкінці 1944 року відчулося прихильне ставлення до українських повстанців у населених пунктах Кам'янець-Подільської області. "В порівнянні з весняним періодом обличчя Сходу цілком змінилося, — зазначалося в цьому документі. — Весною було до хати не ввійдеш, не приложивши до вікна багнета, чи не налякавши хатніх мешканців гранатою. Зараз, лише стукне повстанець кілька разів у вікно, як двері відчинені. До повстанців люди стають більш прихильніші. Це помітно з кожним днем. Більшовики казали людям, що "бандерівці" ходять по кілька чоловік, мордують та грабують мирне населення. Залякавши таким чином населення, вони хотіли притягнути його до боротьби з нами.. Та коли населення побачило, що повстанці не ходять поодинокі, а відділами, не ріжуть мирного населення, а карають тих, яких населення найбільше ненавидить, воно почало не тільки повстанчому рухові симпатизувати, але в багатьох випадках активно допомагати" (ЦДАВОВУ: Ф. 3833. — Оп. 1. — Спр. 122. — Арк. 12).

По селах східного Поділля, де проходили відділи УПА,

збільшувалася кількість прихильників українського націоналістичного підпілля. Якщо раніше люди боялися іти в ліс, щоб там бандерівці не вбили, то тепер йшли спеціально туди, щоб там їх побачити. Зрештою, з появою відділу УПА населення підбадьорювалося, ставало відважнішим. Ознайомившись з повстанцями, воно щиро їх приймало, як своїх рідних. Знаючи про це, енкаведисти лютували, погрожували всілякими карами. Під час ліквідації оунівських боївок "Кузьми" і "Павла" в Старосинявському районі в 1947 році, наприклад, начальник Кам'янець-Подільського обласного управління МДБ Руденко заявив зібраному ним населенню: спалю село і виселю всіх до Сибіру, якщо не ввіймають упущеного підпілля (ДАХм.О: Ф. П-487. — Оп. 79. — Спр. 10. — Арк. 60).

Так, енкаведисти палили цілі села за збройний спротив українських патріотів. дуже часто чинили це під виглядом оунівців, аби компрометувати національно-визвольний рух нашого народу, називаючи його бандитським. Однак на справжніх героїв вороги української державності не могли кинути жодних звинувачень, бо народ їх знав і шанував і після їхньої смерті, як скажімо, Якова Бусла ("Київський"), котрий загинув 15 вересня 1945 року в селі Бишки Козинського району Тернопільської області.

На місце Якова Бусла вставали інші, і боротьба продовжувалася на всіх теренах Поділля. Енкаведистам доводилося знову й знову розробляти нові спецоперації, аби ліквідувати провідників національно-визвольного руху і всіх його рядовиків. Однак це не вдавалося їм ще дуже довго. Бо народ підтримував цей здвиг, зрештою, сам народ був учасником цього українського здвигу. Українські селяни, робітники, вчителі сприймали звернення, з якими до них зверталися провідники воюючої України.

Але чи не найважливішим було те, що слово націоналістів сприймала молодь. Вона мала перебрати на себе естафету українського здвигу навіть за найтяжчих умов. Саме в цьому і був сенс тих великих жертв, які поклали в ім'я відродження України славні сини і дочки Поділля.

ДОКУМЕНТИ

Звернення секретаря Тернопільського обкому КП(б)У І. Компанця до секретаря ЦК КП(б)У М. Хрущова з проханням направити в область бригаду військ НКВС для ліквідації українського націоналістичного підпілля

12 серпня 1944 року

г. Киев.

Сов. секретно.

Секретарю ЦК КП(б)У тов. ХРУЩЕВУ Н. С.

Несмотря на ряд проведенных больших операций по ликвидации бандформирований так называемых "УПА", все же Тернопольская область и на сегодняшний день имеет значительное количество бандформирований.

В освобожденном от немецких оккупантов в июле месяце 1944 г. Бережанском районе установлено до 17 бандформирований, насчитывающих около 700 человек.

Возле села Рогатин в лесу сконцентрировано крупное соединение "УПА", которое ставит своей задачей нападение на город Бережаны.

В 7 селах района руководство "УПА" и "ОУН" организовало так называемые "боевки", численность этих боевок от 5 до 80 человек.

В районе также бродят отдельные группы немецких солдат, занимающиеся бандитизмом.

Бандформирования в указанном районе за последнее время значительно активизировались; нападают и разоряют красноармейцев, терроризируют местное население, обстреливают крестьян, производящих уборку хлеба, уводят лошадей, забирают продукты, ведут разведку за продвижением воинских частей.

Активизация бандгруппировок имеет место также в Вишнивецком, Ново-Сельском, Лановецком и других районах области.

Тернопольское Облуправление НКВД помимо своих сотрудников располагает лишь одним батальоном войск НКВД, насчитывающим 180 человек, что является крайне недостаточным.

Имеющимся батальоном нач. УНКВД распорядиться по

существо не может, так как передислокация батальона проводится только с ведома и согласия командующего Украинским военным округом войск НКВД генерал-майора тов. Марченко.

Сложившаяся обстановка зачастую требует быстрой переброски батальона, а установленный порядок генерал-майором тов. Марченко этого делать не дает возможности.

Санкция на переброску батальона иногда занимает 5—7 дней и получается тогда, когда минует надобность в подобной переброске.

Прошу Вас — Никита Сергеевич, дать указание Наркому НКВД и Командующему Украинским Военным округом войск НКВД:

1. Направить в Тернопольскую область бригаду войск НКВД — для ликвидации бандформирований.

2. Подчинить в оперативном отношении Нач. УНКВД войска НКВД, командируемые в нашу область для борьбы с бандформированиями.

Секретарь Тернопольского обкома КП(б)У

(И. Компанец)

12(VIII-44 г. нш)

Оригінал. Машинопис.

ДАТО: Ф. П-1. — Оп. 1. — Спр. 101. — Арк. 110, 111.

Інформація підпільника ОУН з терену Тернопільщини.

14 серпня 1944 року

Слава Україні!

Вісті з терену

10.VIII.1944 р. з р-н Кізлова прибуло дві автомашини з енкаведистами, около 20 осіб, в тому числі було і кількох поляків кізлівських, до села Таврова і до помочі взяли собі ще кількох місцевих поляків. Вони прибули рано, около год. сьомої, і зараз почали, арештування тривало около години, арештували 8 осіб: 7 жінок і одного мужчину, арештовані — всі українці, рівно ж і члени родин тих арештованих, які були ще арештовані 2.VIII.1944 р.

Арештованих забрали до Кізлова до тюрми. Під час арештування рабують все, що лиш підлізе їм під руки, рабують більше поляки, як енкаведисти.

Жиди, котрі повиховувались, дальше ведуть свою підду роботу донощицьку, нпр., в Козові жиди доносять на НКВД, що в зимі українці їздили зі зброєю, доносять, до кого завсігди вступали, і що українці різали поляків і хто їм показував, де поляки мешкають. Жиди говорять, що будуть з Галичини втікати, бо в Галичині небезпечно, бо українці, як будуть бити поляків, то і не зіставлять жидів, а большевики не будуть мати аж на тільки сил, щоб нас оборонити.

11.VIII.1944 р. на Якубівці енкаведисти з Козови арештували одного українця і забрали до Козови.

11.VIII. і 12.VIII.1944 р. в р-н Козова відбулась бранка до ЧА чи до роботи. З нашого терену пішло дуже мало, бо стояли стійки на дорогах і не пускали тих, що хотіли іти до мобілізації, як їх позавертали, то дядьки дуже тішились і вертали до дому зі співом. Дуже багато ставилось до мобілізації з Доркового терену. Після протиакції, яка відбулась в Таврові, зараз рано поляки сварились поміж собою: нащо поляки видають українців, через те вони напали на село і знищили самих тих, що доносили большевикам, їм так треба, нехай були б не чіпали, бо це не кінець і про вас, кількох дурнів, ми всі будем терпіти, бо з українцями не зайти собі, то не дуже легка справа, вони можуть в селі знищити всіх поляків.

12.VIII.1944 р. енкаведисти в Таврові зорганізували поль. поліцію з сімох чоловік і віддали їм зброю, вони мають хоронити села і помагати енкаведистам в деяких випадках.

Постій, 14.VIII.1944 р.

ГЕРОЯМ СЛАВА! (ЧАР)

Копія. Машинопис.

ЦДАВОВУ: Ф. 3833. — Оп. 1. — Спр. 188. — Арк. 44.

Донесення командування 17-ї стрілецької бригади начальника внутрішніх військ НКВС Українського округу про дислокацію українських повстанців у Бережанському районі Тернопільської області 3 вересня 1944 року
вх. № 039 3.9.44 г. Сов. секретно

НАЧАЛЬНИКУ ВНУТРЕННИХ ВОЙСК НКВД
УКРАИНСКОГО ОКРУГА

Карта 100.000

ОПЕРАТИВНАЯ ОБСТАНОВКА

в районе операции по данным Бережанского РО НКВД и задержанных по проческе населенных пунктов.

1. 28.08.44 г. в 24.00 банда численностью около 1000 человек после проведенной мобилизации в КОНЮХИ (9260), давшей пополнение банде 300—550 человек, было совершено вооруженное нападение на районный центр КОЗОВА Тернопольской области. Бандой руководит псевдо "РОМАН" и "ЧЕРНЫЙ".

В ночь на 28.08.44 г. был выброшен сводный отряд Бережанского РО НКВД в количестве 70 человек с артдивизионом КА. В результате боя банда была изгнана с пределов райцентра и отошла в КОНЮХИ, УРМАН, РАЗГАДУВ в лесной массив.

По данным захваченного МАЗЮКОВСКОГО Михаила Казимировича из с. ВОЛИЦА (9450), 1920 года рождения, по национальности поляк, и показаниях других задержанных при проческе — установлено: с 31.08. по 2.09.1944 г. банда небольшими отрядами переходила из лесов, что западнее КОНЮХИ, в направлении ПОРУЧИН (9248), ВЕЖБУВ (9044);

Данные Бережанского РО НКВД от 3.09.44 г. подтверждают концентрацию банды численностью до 500 человек в районе ВЕЖБУВ, леса западнее ВЕЖБУВ (9042).

2. По данным Бережанского РО НКВД в районе РОГАЧИН-ВЕСЬ (8238), ВУЛЬКА (8038), что 15 км. сев. вост. РОГАТИН в период с 27.08.44 по 30.08.44 зарегистрировано концентрация банд до 500 человек.

Район РОГАЧИН-ВЕСЬ, ВУЛЬКА, прилегающие лесные массивы, перекресток шоссейных дороге (8040) бандой контролируется.

ется и усиленно охраняются днем и особенно в ночное время.

3. На 15.00 3.09.44 г. части бригады при проческе лесных массивов, населенных пунктов и всей местности согласно Вашего приказа № 8 — встречи с бандами не имели.

Проческой населенных пунктов и лесных массивов задержано до 60 человек, которые фильтруются оперативными группами при частях.

Командир 17 стр. бригады

ПОЛКОВНИК (НОВИЧИХИН)

Зам. Начальника штаба бригады - МАЙОР (НАЗАРОВ)

отп. 2 экз.

1-й в адрес

2-й в дело

м. БУЩА (очевидно, Бучач. — В. С.)

15.00 3.09.44 г.

Оригінал. Машинопис.

БТУ: Ф. П. Потічного. — Спр. 38. — Арк. 64.

Довідка про напад оунівців на приміщення Буданівського райвідділу НКВС Тернопільської області

3 жовтня 1944 року

НАПАДЕНИЕ БАНДИТОВ НА БУДАНОВСКИЙ РАЙОТДЕЛ НКВД ТЕРНОПОЛЬСКОЙ ОБЛАСТИ

По сообщению Тернопольского обкома КП(б)У вчера, 2-го октября, в три часа ночи группа бандитов в количестве 10—12 человек скрытно окружила здание Будановского райотдела НКВД. Обезоружив стоявшего на посту бойца истребительного батальона, в помещение райотдела НКВД вошли два бандита и постучались в дверь к дежурному. Дверь открыл помощник дежурного. Бесшумно его обезоружив, бандиты вошли в комнату и также обезоружили спавшего дежурного — старшего лейтенанта Калиниченко. Забрал у Калиниченко связку ключей, бандиты направились к камере предварительного заключения. Обезоружив двух бойцов истребительного батальона, бандиты открыли камеру и выпустили шесть арестованных.

После этого вся банда, вместе с заключенными, скрылась.

В помещении НКВД в это время находился начальник райотдела НКВД капитан Шинкаренко, спавший в своем кабинете. Шинкаренко проснулся после того, как бандиты ушли.

В этом же здании размещен и райотдел НКГБ. Там в это время находились три работника, в том числе начальник райотдела НКГБ. Все они заявляют, что ничего не слышали.

В Будановский район для расследования обстоятельств дела выехала оперативная группа Тернопольского областного управления НКВД, во главе с полковником тов. Сягановым.

Копія. Машинопис.

ЦДАГОУ: Ф. 1. — Оп. 23. — Спр. 1705. — Арк. 8.

Спецповідомлення прокурора УРСР Р. Руденка про провокаційні дії представників радянської влади на Тернопільщині щодо оунівського підпілля

13 жовтня 1944 року

СЕКРЕТНО

Секретарю ЦК КП(б)У

тов. КОРОТЧЕНКО Д. С.

СПЕЦСООБЩЕНИЕ

27 августа с. г. в Глустенском районе Тернопольской области работники исполнительного комитета районного Совета депутатов трудящихся Бойко и Семкулей, приехав в село Садки указанного района, решили, по их объяснениям, проверить политическое настроение жителей села Садки.

Для этой цели они объявили себя бандеровцами, начали ходить ночью по домам и вести с крестьянами антисоветские разговоры.

Председатель сельсовета услышал, как группа Бойко вела антисоветские разговоры и, придя к выводу, что в селе находится группа бандитов, заявил об этом бывшим в то время в селе работникам НКВД.

Последние, не проверив действительной обстановки, решили вместе с председателем сельсовета ночью выйти из данного села.

При выходе из села они случайно натолкнулись на выставленный воинской частью караул, который принял двигающихся в темноте людей за бандитов и открыл по ним стрельбу. В перестрелке был тяжело ранен работник НКВД т. Пидкалюк.

Бойко и Семкулей прокурором Тернопольской области привлечены к уголовной ответственности по ч. 2 ст. 54-10 УК УССР за провокационные действия.

Прокурор УССР
Государственный советник юстиции 2 класса
Р. РУДЕНКО

№ 02-2491
13.10.1944 г.

Оригінал. Машинопис.

ЦДАГОУ: Ф. 1. — Оп. 23. — Спр. 1006. — Арк. 81.

Акт про вбивство активного націоналіста Михайла Фуча, жителя села Яблунівка Підгаєцького району Тернопільської області, родина якого підлягала виселенню до Сибіру

22 жовтня 1944 року

Копия

АКТ

1944 года, 22 октября с. Яблуновка
Мы в составе Начальника ОББ Подгаецкого РО НКВД лейтенанта КАПУСТИНА, командира взвода 187 особ. войск НКВД тов. БАСОВА Василия Федоровича, сего числа в присутствии председателя сельсовета с. Яблуновка ПОБУРКО Михаила Николаевича и ФУЧА Евгения Владимировича как понятых составили настоящий акт в том, что при производстве операции в селе Яблуновка Подгаецкого района по выселению членов семьи активных участников УПА при попытке скрыться был убит активный член "ОУН" и участник "УПА" — ФУЧ Михаил Николаевич, 1921 года рождения, житель села Яблуновка Подгаецкого

района по кличке "Ворон", семья которого подлежит выселению. В чем и расписываемся.

Подписи: КАПУСТИН, ПОБУРКО, БАСОВ, ФУЧ

Верно: Делопроизводитель 1 Отделения

ст. сержант (Новоселецкая)

Копія. Машинопис.

БТУ: Ф. П. Потічного. — Спр. 13. — Арк. 5.

Звернення українських повстанців до членів винищувальних батальйонів із закликом допомагати національно-визвольній боротьбі

Без дати

Воля народам.

Воля людині.

УКРАЇНЦІ — "СТРЕБКИ".

Російсько-більшевицькі загарбники поневолили Україну. Вони грабують її багатства і винищують населення. Умисно викликаним голодом, тяжкими примусовими роботами в концтаборах далекої півночі та в НКВД-івських катівнях вони знищили багато мільйонів українців. Мільйонами трупів і калік українців змобілізованих у Червону Армію, большевицькі душогуби здобули у другій світовій війні славу "доброго полководця" імперіялістові Сталіну і нові простори для російської імперії — ССРСР. Поряд з успіхами принесла однак друга світова війна для большевиків багато клопоту. По війні новим вогнем спалахнула визвольна боротьба поневолених большевиками народів за розвал насильницького ССРСР, за побудову самостійних національних держав.

Відчуваючи смертельну загрозу зі сторони поневолених народів для свого імперіалізму, большевики розпочали з революційним визвольним рухом жорстоку розправу. З найбільших большевицьких злодюг і злочинців вони створили спеціальні "внутрішні війська", каральні відділи "смірительної рубахи", "красной метли", "сталінських дітей", та т. зв. "истребительні баталіони". Цілі армії цієї наволочі кинули большевицькі загарбники для здушення революційних рухів народів: українського, литовського, латвійського, естонського, фінляндського, народів Кавказу і Середньої Азії та інших. Від

цих большевистських орд зазнають поневолені народи нечужаних переслідувань. Большевицькі бандити грабують і катують населення і саджають його в арешти в в'язниці, вони насилують жінок, вбивають повстанців-революціонерів.

Своїми жорстокостями не зломали проте большевицькі імперіялісти революційного руху поневолених народів, замість слабнути, цей рух постійно зростає, що більше — він перекидається до інших, свіжо поневолених большевиками народів східної і південної Європи.

На вспівши справитись з повстанським рухом на давніше окупованих землях, большевики змушені кидати свої "внутрішні війська" і каральні відділи для придушення того же руху на землях свіжо окупованих. Большевицьким загарбникам бракує сил. Тому вони намагаються у багатьох місцях мобілізувати для боротьби з повстанцями місцеве населення. Спритною агітацією, підступом і терором вони впливають на нестійкі елементи і, заманивши їх у свої "істребительні баталіони", змушують поборювати визвольний протибольшевицький рух власних народів.

Таку роботу розпочали большевики і серед українського народу. Переважна більшість українців — усі чесні і справжні патріоти своєї батьківщини не піддаються на цю большевицьку провокацію і рішуче відмовляються від вступу в "істребительні баталіони".

Знаходяться однак люди, які з тих чи інших причин згоджуються на цю підлу роботу. Багато з цих негідників уже понесло заслужену кару за зраду свого народу, за вислужництво перед окупантом. Інших ця кара ще чекає.

До тих, кого большевики намовляють до вступу в "істребительні баталіони", і до тих, хто через свою малодушність уже вступив до них, ми, українські повстанці, звертаємося:

На вступайте в "істребительні баталіони". Не дозволяйте, щоби ворог вашими же руками нищив народ та зміцнював над ним своє панування. Хто уже вступив у т. зв. "стрибки", хай негайно їх залишає і відданою працею для народу спокутує свою хвилеву слабкість і зраду.

Допомагайте українським повстанцям у їх героїчній бо-

ротьбі з большевицькими окупантами. Зброю, яку дав вам ворог для нищення ваших братів і вашої батьківщини, поверніть проти свого ворога.

Зближається час остаточної розправи поневолених народів з російсько-большевицькими імперіялістами. Горє тим, кого розплата з ворогом застане в рядах ворожих вислужників, — вони розділять з ним його сумну долю.

Смерть російсько-большевицьким окупантам та їхнім вислужникам.

Хай живе визвольна всенародня революція проти насильників!

Хай живе Українська Повстанча Армія!

Хай живе Організація Українських Націоналістів.

Хай живе Українська Самостійна Соборна Держава.

УКРАЇНСЬКІ ПОВСТАНЦІ

Копія. Машинопис.

ДАТО: Ф. Р.-3432. — Оп. 1. — Спр. 166.— Арк. 2.

На документі є помітка: "Не нищ листівки. Ховай її перед ворогом. По прочитанні підкинь непомітно іншому "стрибкові" або тому, кого большевики намовляють вступити в "стрибки".

Акт, складений представниками НКВС та НКДБ, про розгром відділу УПА під проводом "Бистрого" в Підгаєцькому районі Тернопільської області

2 листопада 1944 року

Копія

А К Т

1944 года, ноября 2-го дня.

Мы, нижеподписавшиеся: командир 187 Отдельного стрелкового батальона 18 стрелковой бригады ВВ НКВД Украинского Округа капитан МАКАРОВ, опер. уполномоченный Подгаецкого РО НКВД — старший лейтенант госбезопасности КОВАЛЕВ и командир 2 ср. 187 осб. старший лейтенант СИРИН, составили настоящий акт в нижеследующем:

Сего числа при проческе лесного массива западнее

ТРОСТЯНЕЦ, 2 ср., преследуя остатки банды сотни "БЫСТРОГО", с ходу ворвалась в лагерь бандитов.

В результате боя убито 34 (тридцать четыре) бандита, кроме того, 7 (семь) бандитов убито 3 ср., пытавшихся скрыться в с. ТРОСТЯНЕЦ, 3 (три) бандита минротой и 1 (один) бандит ср., а всего 45 (сорок пять) бандитов.

Уничтожен лагерь: 29 летних шалашей, 9 зимних утепленных, 3 конюшни, кухня из трех котлов, приведены в негодность два мешка ячневой крупы и один мешок гороха.

В числе убитых командир сотни "БЫСТРЫЙ", чотовых двое — один под кличкой "МУХА", другого кличка не установлена и станичная "НАТАЛЬЯ".

Личности уничтоженных командного состава сотни "БЫСТРОГО" установлены опросом свидетелей и документами, находящимися при них.

О чем и составлен настоящий акт.

П. П. КОМАНДИР 187 осб. КАПИТАН (МАКАРОВ)
ОПЕРУПОЛНОМОЧЕННЫЙ ПОДГАЕЦКОГО РО НКГБ
СТ. ЛЕЙТЕНАНТ ГОСБЕЗОПАСНОСТИ (КОВАЛЕВ)
КОМАНДИР 2 ср. 187 осб.
СТАРШИЙ ЛЕЙТЕНАНТ (СИРИН)

Верно: Делопроизводитель отделения 18 сбр.

ст. сержант Гаркун

лг. 1 (Новоселецкая)

Копія. Машинопис.

БТУ: Ф. П. Потічного. — Спр. 15. — Арк. 82.

Інформація Білобожницького райкому партії про сформування на території району винищувальних батальйонів

Кінець листопада 1944 року

ИНФОРМАЦИЯ

Белобожницкого РК КП(б)У

Об организации работы истребительного батальона

Истребительный батальон Белобожницкого района сформирован с 5 взводов в количестве 160 чел. Штаб истребительного батальона утвержден на заседании РК КП(б)У из

следующих тов: Нач. РО НКВД Стоколяс, зам. п/ч Якименко, нач. штаба Сопегин.

1-й вз.	состоит из	42 чел.
2-й вз.	"-	25 "
3-й вз.	"-	28 "
4-й вз.	"-	25 "
5-й вз.	"-	40 "

Личный состав истребительного батальона сформирован из следующих категорий.

призывников	25 чел.
призывного возрас.	25 "
военнообязанных	50 "
осв. от воен. сл.	37 чел.
из советск. партакт.	12 "
милиция	14 "

На вооружении истр. батальона имеется следующее оружие:

пулемет Д. П.	4 штуки.
автоматов отч.	25 "
автоматов тр.	5 "
винтовок	75 "
ружья ПТР	2 "
гранат РГД	30 "
Патронов винт.	5000 "

Из бойцами истребительного батальона проводились занятия согласно программы по военно-политической подготовке. В ноябре месяце проведено два занятия по кустам. За ноябрь месяц 1944 года проведено следующие мероприятия:

Засад скрытых	21	участвовало	215 чел.
патрулирование	30	"-	50 "
проческа леса	2 раза	"-	75 "

Наряду с этим проделано ряд операций по борьбе с бандитизмом, шпионством и дезертирством. Бойцы истребительного батальона также участвовали в проведении других ответственных кампаниях.

Копия. Машинопис.

ДАТО: Ф. П. 1. — Оп. 1. — Спр. 106. — Арк. 14.

Акт, складений представниками більшовицьких каральних органів, про виявлення підпільної друкарні ОУН в селі Шумляни Підгаєцького району Тернопільської області

1 грудня 1944 року

Копія

А К Т

1-го декабря 1944 года.

Мы, нижеподписавшиеся командир 187 Отдельного стрелкового батальона капитан МАКАРОВ, начальник штаба мл. лейтенант ОСЬКОВ, командир пулеметной роты 187 осб. капитан ИВАНИШЕВ, зам. начальника Подгаецкого РО НКВД лейтенант милиции МИХАЙЛОВ, начальник отдела борьбы с бандитизмом лейтенант КАПУСТИН, составили настоящий акт о нижеследующем.

Сего числа при проческе села Шумляны оперативной группой пулеметной роты под командованием капитана ИВАНИШЕВА, была обнаружена в специально оборудованной яме под сараем жителя села Шумляны ПОНАС Михаила Куприяновича подпольная типография "ОУН".

Размер ямы: высота 2,5 метра, ширина 6, длина 8, оборудована: стены дощатые, потолок с тавровых балок, в стенах большое количество ящиков, ниш, полок. Вход в типографию из сарая, через специально сделанное отверстие в пол, которое закрывается передвижным щитом на роликах и рельсах.

При обнаружении и раскрытии ямы бандиты, находившиеся в типографии оказали вооруженное сопротивление, в результате боя убито пять (5) бандитов, из них опознаны двое - ПОНАС Михаил Куприянович, житель села Шумляны и БОГДАН Степан Мартынович, житель села Шумляны. Остальные трупы не опознаны.

В типографии изъяты следующие предметы:

1. Листовок ОУН — 240.000 экз., "УНИВЕРСАЛ" и др.
2. Националистической литературы — 150 экз.
3. Директивных указаний ОУН — на 256 листах.
4. Плакатов контрреволюционных — 64 экз.
5. Бумаги разной — 300 кг.
6. Список с характеристикой членов "УПА" на 46 членов.

7. Брошюр разных ОУН — 157 экз.
8. Фотокарточек бандитов — 49.
9. Архив ОУН за 1943 год на 156 листах.
10. Печатных американских машин — 2.
11. Наборных касс со шрифтом — 32 ящика.
12. Мазут для печатания — 3 банки.
13. Красок разных — 14 банок.
14. Пресс для порезки бумаги — 1.
15. Фотоаппарат — 1.
16. Фотобумаги — 7 пачек.
17. Радиоприемник — 1.
18. Макет газеты "ЗА УКРАИНСКУЮ ДЕРЖАВУ" — орган ОУН от 23.5.1944 года — 1 экз.
19. Рукопись решения III чрезвычайного Великого сбора ОУН от 21.8.1943 года на русском языке, с отметкой тираж — 6 тысяч экз. — на 14 листах.
20. Винтовок — 5.
21. Ручных пулеметов — 2.
22. Гранат разных — 10.
23. Автоматов —
24. Патрон разных — 760.
25. Дисков к РП — 3.
26. Коробок для магазинов — 2.
27. Штампов и печатей разных — 19.

По документации, изъятой в типографии можно предполагать, что типография является центрального масштаба.

Контрреволюционная литература уничтожена путем сожжения. Помещение типографии взорвано.

О чем и составлен настоящий акт.

П.П. КОМАНДИР 187 осб. ВВ НКВД

КАПИТАН (МАКАРОВ)

НАЧАЛЬНИК ШТАБА БАТАЛЬОНА -

ЛЕЙТЕНАНТ (ОСЬКОВ)

КОМАНДИР ПУЛЕМЕТНОЙ РОТЫ 187 осб.

КАПИТАН (ИВАНИШЕВ)

ЗАМ. НАЧАЛЬНИКА ПОДГАЕЦКОГО РО НКВД

ЛЕЙТЕНАНТ (МИХАЙЛОВ)

НАЧАЛЬНИК ОББ ПОДГАЕЦКОГО РО НКВД
ЛЕЙТЕНАНТ (КАПУСТИН)
Верно: Делопроизводитель 1 отделения — лейтенант
адм. службы (Горкунова)
15.12.1944 г.

Копія. Машинопис.
БТУ: Ф. П. Потічного. — Спр. 16. — Арк. 76, 76 зв.

Довідка заступника народного комісара внутрішніх справ
УРСР Кальненка про грубі порушення законності началь-
ником штабу 174-го ОСБ Полянським та працівниками
Пробижнянського райвідділу НКВС і НКДБ
9 січня 1945 року

СПРАВКА

по следственному делу о грубом нарушении ревзаконно-
сти начальником штаба 174 ОСБ майором ПОЛЯНСКИМ и
работниками Пробижнянского РО НКВД и НКГБ.

21 октября 1944 г. группа оперсостава Пробижнянско-
го РО НКВД с 7-ю бойцами 174 ОСБ войск НКВД выеха-
ла в село Кривеньки Пробижнянского района для изъятия
семей бандитов, подлежащих выселению в восточные об-
ласти СССР. Во время проведения операции бандитской
группой, находившейся в селе Кривеньки, были убиты три
бойца 174 ОСБ войск НКВД.

Для ликвидации банды из гор. Чертково в село Кривень-
ки на автомашинах выехала группа бойцов 174 батальона
войск НКВД под руководством начальника штаба батальо-
на, майора ПОЛЯНСКОГО.

С группой войск НКВД для оперативной работы выехали:
зам. начальника Пробижнянского РО НКВД, лейтенант ми-
лиции КОСТИН Николай Семенович; старший оперуполно-
моченный того же райотдела, мл. лейтенант милиции СМИР-
НОВ Иван Федорович; начальник паспортного стола, мл.
лейтенант милиции ФИРСОВ Михаил Григорьевич; нач. Про-
бижнянского РО НКГБ БЕЛЯЕВ и пом. оперуполномоченно-
го Пробижнянского РО НКГБ ЛИТВЯК Иван Петрович.

Находившийся в командировке при РО НКВД оперуполномоченный ОББ, мл. лейтенант МОЛДАВАНОВ по оформлению дел выселяемых семей оуновцев, самовольно присоединился к группе майора ПОЛЯНСКОГО.

22 октября группа прибыла в село Кривеньки, но банды здесь не обнаружила. Майор ПОЛЯНСКИЙ и мл. лейтенант МОЛДАВАНОВ, будучи в пьяном виде, в порядке репрессии за убитых бандитами 3-х красноармейцев, отдали приказание бойцам жечь дома и расстреливать жителей села Кривеньки. По приказанию ПОЛЯНСКОГО и МОЛДАВАНОВА было расстреляно 10 человек престарелого возраста от 60 до 80 лет. В числе расстрелянных большинство являются членами семей красноармейцев. Группой ПОЛЯНСКОГО сожжено 45 домов с надворными постройками, домашним имуществом, а также сожжено большое количество немолоченного хлеба, убиты лошадь и корова. В числе сожженных домов около 20 домов принадлежат семьям красноармейцев.

Участвовавший в операции зам. начальника Пробижнянского РО НКВД, лейтенант милиции КОСТИН мерк к предотвращению незаконных расстрелов и поджога домов, принадлежащих гражданам села Кривеньки, не принял.

Пом. оперуполномоченного РО НКГБ ЛИТВЯК в одном из домов граждан забрал водку, напился, пьяным отдал приказание бойцам истребительного батальона сжечь два дома и сам лично расстрелял двух ни в чем неповинных граждан.

Ст. оперуполномоченный РО НКВД, мл. лейтенант милиции СМИРНОВ по приказанию МОЛДАВАНОВА расстрелял ним в чем неповинного гражданина села Кривеньки престарелого возраста.

Начальник паспортного стола, мл. лейтенант милиции ФИРСОВ ходил по домам села Кривеньки, забирал водку, напился пьяным до бессознания, потерял свой головной убор и пьяным был доставлен в райотдел НКВД.

По данному делу Военной Прокуратурой войск НКВД по Тернопольской области майор ПОЛЯНСКИЙ, оперуполномоченный ОББ УНКВД, мл. лейтенант МОЛДАВАНОВ и пом. оперуполномоченного Пробижнянского РО

НКГБ ЛИТВЯК арестованы и привлекаются к уголовной ответственности.

Зам. начальника Пробижнянского РО НКВД, лейтенант милиции КОСТИН и начальник Пробижнянского РО НКГБ БЕЛЯЕВ решением бюро Тернопольского Обкома КП(б)У с занимаемых должностей сняты. Заместитель начальника райотдела НКВД КОСТИН переведен в другой район на должность старшего оперуполномоченного.

Ст. оперуполномоченный Пробижнянского РО НКВД, мл. лейтенант милиции СМИРНОВ и начальник паспортного стола того же райотдела, мл. лейтенант милиции ФИРСОВ арестованы в административном порядке на 20 суток каждый.

ЗАМ. НАРОДНОГО КОМИССАРА ВНУТРЕННИХ ДЕЛ
УКРАИНСКОЙ ССР (КАЛЬНЕНКО)

9 января 1945 г.

№ 271 сн.

Оригінал. Машинопис.

ЦДАГОУ: Ф. 1. — Оп. 23. — Спр. 2410. — Арк. 1—3.

Постанова бюро Тернопільського обкому КП(б)У про посилення боротьби з українськими націоналістами

18 січня 1945 року

Особая папка.

Сов. секретно.

ПОСТАНОВЛЕНИЕ

Бюро Тернопольского Обкома КП(б)У.

От 18/I-1945 г.

Об усилении борьбы с украинско-немецкими националистами на территории Тернопольской области.

Отмеченные в постановлении ЦК КП(б)У "Об усилении борьбы с украинско-немецкими националистами в Западных областях Украины" недостатки в постановке партийно-политической и культурной работы среди населения, слабом разъяснении обращения президиума Верховного Совета, Совнаркома УССР и ЦК КП(б)У к населению Западных областей Украины и слабой постановке агентурной работы органов НКВД и НКГБ области, целиком и пол-

ностью отражает наличие недостатков в работе Областной парторганизации и прежде всего Обкома КП(б)У и Облуправлений НКВД и НКГБ.

В выполнении постановления ЦК КП(б)У "Об усилении борьбы с украинско-немецкими националистами в Западных областях Украины"

Бюро Обкома КП(б)У ПОСТАНОВЛЯЕТ:

1. Утвердить мероприятия по выполнению решения ЦК КП(б)У "Об усилении борьбы с украинско-немецкими националистами в Западных областях Украины".

(Прилагаются).

2. Утвердить приказ начальника Облуправления НКВД по Тернопольской области тов. Сараева "О проведении регистрации населения в сельских местностях области от 15 лет и выше". (Прилагается).

3. Утвердить распоряжение начальника УНКВД по Тернопольской области тов. Сараева "Об организации охраны сел и населенных пунктов в области". (Прилагается).

4. Обязать секретарей РК и ГК КП(б)У наметить конкретные мероприятия по выполнению решения ЦК КП(б)У "Об усилении борьбы с украинско-немецкими националистами в Западных областях Украины" и мероприятий, утвержденных настоящим решением.

5. Обязать первых секретарей райкомов и горкомов КП(б)У представить первый отчет о выполнении решения ЦК КП(б)У и мероприятий Обкома "Об усилении борьбы с украинско-немецкими националистами к 5 февраля с. г. Последующие отчеты через каждые десять дней.

6. Разослать решение ЦК КП(б)У "Об усилении борьбы с украинско-немецкими националистами в Западных областях Украины" первым секретарям райкомов и горкомов КП(б)У и обязать их ознакомить с указанным решением ЦК КП(б)У — секретарей райкомов, горкомов КП(б)У, председателей исполкомов Райгорсоветов депутатов трудящихся, начальников Райгоротделов НКВД и НКГБ.

Секретарь Тернопольского
Обкома КП(б)У (И. Компанец).

М Е Р О П Р И Я Т И Я

Сов. Секретно.

ПО ВЫПОЛНЕНИЮ ПОСТАНОВЛЕНИЯ ЦК КП(б)У
"ОБ УСИЛЕНИИ БОРЬБЫ С УКРАИНСКО-НЕМЕЦКИМИ
НАЦИОНАЛИСТАМИ В ЗАПАДНЫХ ОБЛАСТЯХ
УКРАИНЫ".

Обкому, Горкомам и Райкомам КП(б)У, начальникам Облуправления НКВД и НКГБ, райотделам НКВД и НКГБ, руководствуясь решением ЦК ВКП(б) от 27 сентября 1944 года, Ноябрьского Пленума ЦК КП(б)У и решением ЦК КП(б)У от 10 января 1945 года "Об усилении борьбы с украинско-немецкими националистами в Западных областях Украины", всемерно и решительно усилить борьбу с украинско-немецкими националистами, с тем, чтобы использовать зимний период для окончательного разгрома и ликвидации банд и подполья украинско-немецких националистов, для чего провести следующие мероприятия:

1. ПО ПРОПАГАНДЕ И АГИТАЦИИ.

1. Парторганизациям области коренным образом улучшить политическую работу среди населения, обратив особое внимание на то, чтобы партийно-политической работой были охвачены все села районов, предприятия и учреждения.

Усилить работу по разъяснению обращения Президиума Верховного Совета, Совнаркома УССР и ЦК КП(б)У к населению Западных областей Украины, довести это обращение до сознания каждого жителя области.

2. Отделу агитации и пропаганды Обкома КП(б)У издать дополнительно тиражом 10.000 экземпляров обращение Президиума Верховного Совета, Совнаркома УССР и ЦК КП(б)У к населению Западных областей Украины и направить преимущественно в районы, в которых отсутствуют типографии.

Разрешить ГК и РК КП(б)У, где имеются типографии, перепечатать обращение Правительства УССР и ЦК КП(б)У к населению Западных областей Украины тиражом по 1000 экземпляров.

3. Издать приказ Начальника Облуправления НКВД по Тернопольской области тов. Сараева "О проведении в сельских местностях области регистрацию населения в возрасте от 15 лет и выше" и распоряжения "Об организации охраны сел и населенных пунктов" тиражем по 15.000 экземпляров.

ГК и РК КП(б)У организовать широкое разъяснение приказа и распоряжения начальника УНКВД среди населения городов и сельских районов.

4. Горкомам и райкомам КП(б)У:

а) с 20 января по 15 февраля 1945 года провести собрания населения городов, а в селах собрание крестьян по вопросу разъяснения обращения Правительства УССР и ЦК КП(б)У к населению Западных областей Украины, приказа Нач. УНКВД т. Сараева о регистрации населения и распоряжения об охране сел и населенных пунктов.

б) с 20 января по 1 марта 1945 года провести собрания интеллигенции городов, в каждом селе собрания сельской интеллигенции и городские и сельские собрания молодежи, на которых разъяснить обращение Правительства УССР и ЦК КП(б)У к населению Западных областей Украины, приказа о регистрации населения и распоряжения начальника УНКВД по Тернопольской области по борьбе с украинско-немецкими националистами, задачи интеллигенции и молодежи.

5. Отделу агитации и пропаганды Обкома КП(б)У укомплектовать 10 внештатных пропгрупп Обкома КП(б)У по 3—5 человек и направить их для оказания практической помощи районам и организации и проведения политической работы среди населения, сроком на 1 месяц.

6. Секретарям ГК и РК КП(б)У:

а) в январе месяце с. г. провести в каждом селе семинар агитаторов и чтецов, на котором детально разработать и разъяснить обращение правительства УССР и ЦК КП(б)У к населению Западных областей Украины, приказ и распоряжение Начальника УНКВД по Тернопольской области;

б) до 25 января с. г. по этим же вопросам, лично первым

секретарям ГК и РК КП(б)У провести семинар руководителей агитколлективов.

7. В своей политической работе парторганизации области должны особое внимание обратить на разоблачение вылазок кулачества, которые являются опорой и агитаторами банд украинско-немецких националистов.

В этой работе необходимо, опираясь на бедноту, привлекая к беспощадной борьбе с кулаками, середняка, изолировать кулака и лишить его влияния на массы.

8. Партийным организациям вскрывать злодеяния украинско-немецких националистов, поднимать против них ярость народных масс, умело используя политический подъем среди рабочих, крестьян, интеллигенции и преданность их советской власти.

9. На протяжении января месяца в городах, райцентрах, селах и хуторах написать и вывесить в людных местах, лозунги, плакаты, диаграммы, разоблачающие подлую деятельность украинско-немецких националистов.

10. Облпрокурору тов. Тищенко и Райпрокурорам усилить работу по разъяснению среди населения советского законодательства, а также обращения правительства УССР и ЦК КП(б)У к населению западных областей Украины.

II. ПО ПЕЧАТИ

1. Шире и систематически освещать в печати вопросы Конституции СССР и УССР, права и обязанности граждан СССР, что дала Советская власть населению Западных областей Украины, о дружбе народов СССР, о возврате земель крестьянам, отобранных у них немецкими оккупантами. Более решительно разоблачать украинско-немецких националистов как агентов и пособников немцев.

2. Горкомам и Райкомам КП(б)У организовать во всех городах, селах, хуторах и общественных местах районов и сел газетные витрины, для вывешивания республиканских, областных и районной газет, прикрепить к ним лучших агитаторов, которые бы следили за своевременной вывеской газет и разъясняли населению их содержание.

3. На предприятиях, учреждениях, при сельских советах,

клубах и избах-читальнях организовать выпуск стенных газет, подобрать в редакции стенных газет преданных советской власти людей из числа интеллигенции и актива сел, предприятий и учреждений.

4. Через сельские Советы подобрать на каждое село и хутор проверенных письмоносцев для доставки корреспонденции. С выделенными письмоносцами в конце января при райотделе Связи провести районное совещание, на котором разъяснить обязанности и задачи письмоносцев.

5. Облотделу Связи, тов. Кваша, принять меры, обеспечивающие своевременную доставку газет и журналов в районы области.

Провести в конце января месяца с. г. Областное совещание Начальников Райконтор Связи по вопросам улучшения работы связи и своевременной доставки корреспонденции в села районов области.

6. Пропагитотделу Обкома КП(б)У, Управлению полиграфии при Облисполкоме, секретарям РК КП(б)У принять необходимые меры к восстановлению типографий, согласно решения Обкома КП(б)У от 13/1-45 г. восстановив к 1/II-45 г. в 32-х районах области районные типографии.

7. На протяжении января месяца подобрать в каждом селе, учреждении, предприятии внештатных корреспондентов Обрайгазет из числа наиболее активной части местного населения.

Редакциям Обгазеты и районных газет поддерживать повседневную связь с местными корреспондентами и не менее одного раза в месяц проводить с ними совещания по обмену опытом их работы.

До 10 февраля 1945 года провести при редакциях райгазет совещания редакторов стенных газет и селькоров по вопросу задач стенной печати в разоблачении враждебной деятельности украинско-немецких националистов.

В областной и районной газетах систематически освещать лучшие образцы постановки массово-политической и культурно-просветительной работы, показывать ее инициаторов, передавая опыт их работы всем культпросветучреждениям района.

III. КУЛЬТУРНО-ПРОСВЕТИТЕЛЬНЫЕ МЕРОПРИЯТИЯ

1. Дополнительно к существующим кинотеатрам, Обл-киноуправлением до 15/II-45 г. открыть 10 кинотеатров в районах: Почаевском, Бережанском, Золотопотокском, Заложцевском, Золотниковском, Лановецком, Вишневецком, Товстенском, Зборовском, Козловском.

Райкомам КП(б)У к этому сроку привести в полный порядок помещения кино-театров, пропагитотделу Обкома КП(б)У проследить за выполнением.

2. Пропагитотделу Обкома КП(б)У совместно с Обл-ОНО и директором Областного Дома Народного творчества подобрать и направить в районы сроком на один месяц работников искусства и политпросветработников для оказания помощи районам в организации работы, культурно-просветительных учреждений и развития художественной самодеятельности.

3. Возобновить работу всех ранее существовавших клубов, изб-читален и домов культуры, Райкомам и Исполкомам Райсоветов до 15 февраля 1945 г. провести их ремонт, обеспечить топливом и освещением, а также подобрать и утвердить заведующих домами культуры и клубами.

4. Райкомам КП(б)У до 5 февраля создать в райцентрах агитбригады по 10—12 человек для проведения массово-политической и культурно-просветительной работы в селах района.

5. С 1 по 10 февраля провести районные совещания заведующих изб-читален, клубов и библиотек по вопросу задач культпросветучреждений в проведении массово-политической и культурной работы среди сельского населения.

ОБ УКРЕПЛЕНИИ СЕЛЬСОВЕТОВ

С 20 января по 1 марта 1945 года провести во всех селах сессии сельсоветов, на которых обсудить следующие вопросы:

1. О возврате земель крестьянам, отобранных у них немецкими оккупантами, об охране сел и борьба с украинско-немецкими националистами. На этих же сессиях, в

соответствии с Конституцией УССР, избрать сельисполкомы 3—5 чел. в зависимости наличия количества избранных депутатов сельсоветов, а также утвердить постоянно-действующие комиссии там, где они не утверждены.

Райкомам КП(б)У — подобрать в первую очередь из числа депутатов проверенных товарищей на председателей и секретарей сельисполкомов.

2. Для повышения деловой квалификации председателей и секретарей сельских Советов организовать не позже 1/II-45 г. в каждом районе постоянно-действующий семинар.

Исполкому Облсовета депутатов трудящихся разработать и разослать районам к указанному сроку программу для занятий семинара.

3. Райкомам КП(б)У и Исполкомам Райсоветов не реже одного раза в месяц практиковать созыв совещаний председателей постоянно-действующих комиссий по отраслям работы.

На проводимых совещаниях обсуждать вопросы практической деятельности комиссии.

4. Систематически заслушивать на заседаниях Исполкомов Райсоветов отчеты о работе сельских, поселковых Советов, оказывая им практическую помощь в устранении недостатков.

Улучшение работы комсомольских организаций.

1. Райкомам, Горкомам АКСМУ с 25 января по 5 февраля 1945 года провести комсомольские собрания первичных комсомольских организаций с участием молодежи по вопросу: "Усиление идеологической борьбы с украинско-немецкими националистами и вражеской деятельностью кулачества".

2. С целью укрепления сельских комсомольских организаций и создания новых комсомольских организаций в сельсов., колхозах, МТС и совхозах, Обкому АКСМУ и РК КП(б)У направить из городов и райцентров более подготовленных комсомольцев на руководящие работы в сельсоветы, кооперации и политпросветучреждения. В дальнейшем смелее выдвигать комсомольцев на руководящую советскую, хозяйственную, кооперативную работу.

3. Горкомам, Райкомам АКСМУ детально разобраться с работой каждой первичной комсомольской организации, обратив особое внимание на малочисленные организации. В колхозах, совхозах, МТС, учреждениях и селах, где есть по одному—два комсомольца, добиться создания в них комсомольских организаций за счет приема в комсомол лучшей молодежи.

4. Обкому АКСМУ подобрать из городов: Чортков, Тернополь, Кременец 100 чел. комсомольцев, а также из райцентров, и отправить их в крупные села сроком на 1 месяц для оказания помощи в создании комсомольских организаций.

5. Во второй половине января провести кустовые совещания секретарей постоянно-действующих комиссий Горкомов, Райкомов АКСМУ по вопросам организационной и политико-воспитательной работы среди молодежи (Кременец, Тернополь, Трёмбовля, Бучач, Чортков).

I. ЧЕКИСТСКО-ВОЙСКОВЫЕ ОПЕРАЦИИ ПО ЛИНИИ ОРГАНОВ НКВД И НКГБ

а) с целью уничтожения местных бандоформирований и приходящих банд, изъятия нелегалов, ОУНовцев их связанных и лиц уклоняющихся от призыва в РККА, провести с 20 января по 25 февраля сплошную проческу населенных пунктов в следующих районах: Кременецком, Почаевском, Вишневецком, Заложцевском, Шумском, В-Дедеркальском, Лановецком, Ново-Сельском, Скала-Подольском, Мельнице-Подольском, Борщевском, Бережанском, Залещицком.

Операцию проводят опергруппы УНКВД, УНКГБ, 226, 227, 228, 174, 184, 187 батальоны войск НКВД.

б) в этот же срок силами опергрупп УНКВД и УНКГБ и 1 кав. дивизиона закончить ликвидацию отделов бандгрупп "Быстрого", "Могилы", "Кравченко", "Нечай" и др. с одновременным изъятием нелегалов и лиц, укрывающихся от призыва в РККА — в районах: Гримайловском, Гусятинском, Пробижнянском, Копыченском и Чортковском.

в) усилить репрессии против кулаков, торговцев, и других контрреволюционных элементов, которые открыто не примыкая к украинско-немецким националистам, оказыва-

ют им поддержку или занимаются антисоветской или просто антигосударственной деятельностью. (Арест проводить как по линии НКВД, так и органов милиции — спекулянтов, валютчиков и других).

Проводят РО НКВД и УНКВД.

г) закончить работу по выявлению, установке, учету и аресту всех ОУНовцев, легализовавшихся в период пребывания на территории области немецких оккупантов.

Работу проводит РО НКВД, НКГБ, УНКВД и УНКГБ.

II. ЛИКВИДАЦИЯ ОУНОВСКОГО ПОДПОЛЬЯ

а) с целью ликвидации ОУНовского подполья, разработать и снять не позже 15 февраля 1945 года окружные провода Тернопольского, Чортковского, Бережанского округов, а также повитовых и районных проводников Скалатского, Збаражского, Чортковского, Борщевского, Пробижнянского, Гусятинского районов.

б) в этот же срок реализовать показания командира группы "УПА" "Быстрого", референта "Вищи" и районного проводника "Сурмы".

в) реализовать также показания арестованных членов - ОУН по ликвидации "ОУНовских организаций в районах,- Мельнице-Подольском, Скала-Подольском, Залещицком, Збаражском, Козовском, Подгаецком, Вишневецком, Подволочиском, В-Дедеркальском, Почаевском, Заложцевском, Ново-Сельском, Зборовском, Борщевском, Кременецком и Шумском.

Ликвидацию ОУНовского подполья проводят оперативные группы УНКВД и УНКГБ.

III. ПО АГЕНТУРНОЙ РАБОТЕ:

а) составить планы насаждения агентурно-осведомительного аппарата по районам области, с учетом особенностей каждого населенного пункта.

Проводят работу начальники РО НКВД и НКГБ.

По этому вопросу разработать и выслать указания Нач. РО НКВД с примерным планом насаждения. Срок исполнения 22 января 1945 года, ответственный нач. ОББ УНКВД.

б) Ввести с 1 февраля 10-ти дневную отчетность нач. РО

НКВД РО НКГБ о результатах работы с агентурой оперсостава за каждые десять дней. Выполняют нач. РО НКВД, РО НКГБ.

в) добиться оживления агентурной работы в городах и особенно в учебных заведениях, составить планы насаждения агентуры во всех средних и высших заведениях области.

Срок исполнения 10 февраля 1945 года, ответственные начальники ОББ и нач. РО НКВД.

г) как в городских объектах, так и на селе закончить насаждение агентурно-осведомительного аппарата.

Срок исполнения 15/II-45 г. отв. нач. ОББ и нач. РО и НКВД.

д) в районах Чортковском, Коропецком, Монастырском, Будановском, Золотопотокском, Золотниковском, Микулинском, Теремовлянском, Скалатском, Пробижнянском и Гусятинском, где ОУНовские организации еще не вскрыты - принять меры к насаждению внутренней агентуры.

Срок исполнения 15/II-45 г., отв. нач. РО НКВД и НКГБ.

е) Имеющийся агентурно-осведомительный аппарат обеспечить нормальной связью по разработанным графикам, усилить воспитание агентуры, обеспечить ее конспирацию путем организации конспиративных квартир и тайников, приобретение резидентов и связных.

Срок исполнения 15/II-45 г., отв. нач. ОББ УНКВД и нач. РО НКВД и НКГБ.

ж) практиковать посылку в рейды — другие села и районы, проверенного осведомления и агентуры, при этом учитывать в этих местах их родственные связи, либо деловые причины посещения этих мест, тщательно производя инструктаж.

Срок исполнения 15/II-45 г. отв. Нач. ОББ УНКВД и нач. РО НКВД и НКГБ.

IV. ВЫСЫЛКА СЕМЕЙ-АКТИВНЫХ УЧАСТНИКОВ "ОУН" и "УПА"

До конца января месяца оформить дела на высылку не менее 200 семей активных "ОУНовцов" и участников "УПА".

В феврале месяце оформить дела на высылку не менее 300 семей этой же категории.

Срок проведения 1 марта 1945 года, отв. Нач. ОББ УНКВД и нач. РО НКВД и НКГБ.

V. РЕГИСТРАЦИЯ НАСЕЛЕНИЯ

а) с целью выявления участников банд — провести с 22 января по 15 февраля 1945 года во всех населенных пунктах области (кроме 13 городов, где проводится паспортизация) регистрацию жителей в возрасте от 15 лет и выше.

б) при проведении учета населения точно установить, где находится тот или иной гражданин или гражданка. Родственников тех лиц, которых не будет установлено точное местонахождение, предупредить под расписку, что если эти лица не явятся в органы советской власти, то они будут считаться участниками банд и к их родственникам будут применены репрессии вплоть до ареста и выселения.

в) лиц, явившихся на регистрационный пункт, которые ранее находились в бандах или скрывались от мобилизации в Красную Армию, зарегистрировать и рассматривать как добровольно явившихся. Всех тех, кто подлежит призыву в Красную Армию, передавать Райвоенкоматам, а остальных направлять по месту постоянного жительства.

Регистрацию населения в районах возложить на РО НКВД.

г) райкомам КП(б)У выделить в помощь РО НКВД работников для проведения регистрации населения.

VI. ОРГАНИЗАЦИЯ ОХРАНЫ СЕЛ, НАСЕЛЕННЫХ ПУНКТОВ И ПРЕДПРИЯТИЙ

а) назначить в селах и поселках уполномоченных участков и десятихатских, которым вменить в обязанность следить за соблюдением установленного порядка и принимать меры к нарушителям, а также сообщать органам советской власти, кто из населения куда отлучается, кто предоставляет ночлег бандитам, снабжает их продовольствием и оказывает другие услуги.

б) установить, что население может предоставлять ночлег только по разрешению сельсовета.

в) предупредить, что лица, знающие, где укрываются бандгруппы или отдельные бандиты или знающие, что у кого либо из граждан ночевал или скрывается бандит обязаны сообщить об этом органам советской власти, в противном случае они будут считаться соучастниками банд с вытекающими отсюда последствиями.

г) организовать в каждом селе и населенном пункте самоохрану местным населением, составление списков самоохраны возложить на председателей сельсоветов.

д) начальнику УНКВД тов. Сараеву не позже 25 января 1945 года издать распоряжение "об организации охраны сел и населенных пунктов", включив в распоряжение вышеуказанные мероприятия.

е) ответственность за проведение в жизнь распоряжения нач. УНКВД по вопросу организации охраны сел и населенных пунктов в районах возложить на Исполкомы Райсоветов депутатов трудящихся и РО НКВД. Контроль в селах за соблюдением порядка возложить на участковых уполномоченных милиции.

ж) организовать не позже 25 января охрану предприятий путем создания групп самообороны из рабочих.

Исполнение этого мероприятия возложить на руководителей областных пром. отделов, директора спиротреста, директоров предприятий и нач. РО НКВД.

УНКВД принять меры к вооружению групп самообороны на предприятиях.

VII. ДОУКОМПЛЕКТОВАНИЕ ИСТРЕБИТЕЛЬНЫХ БАТАЛЬОНОВ

а) в течение месяца доукомплектовать истребительные батальоны в районах области. Контингенты для укомплектования заполучить из районных военных комиссариатов, согласно разрядки, спущенной штабом Львовского Военного округа.

Исполнение настоящего мероприятия возложить на УНКВД.

б) заменить всех начальников штабов истребительных батальонов, непригодных для этой цели, подобрав на их место другие кандидатуры.

в) довооружить истребительные батальоны, выдав им дополнительно в январе и феврале месяцах — винтовок — 900 шт., пулеметов — 40 шт., боеприпасов — 100.000 шт.

г) организовать строевую подготовку и политучебу в истребительных батальонах по программе, разработанной Наркоматом Внутренних Дел Украины.

VIII. ОРГАНИЗАЦИЯ ПУНКТОВ УЧАСТКОВЫХ УПОЛНОМОЧЕННЫХ

Организовать пункты участковых уполномоченных из расчета один пункт на 2 с/совета. Работу закончить к 1 марта 1945 года.

Обком КП(б)У требует от всех руководителей партийных и советских организаций районов, от всех коммунистов и комсомольцев самой решительной борьбы с бандами украинско-немецких националистов.

Обком КП(б)У требует от секретарей Райкомов, Горкомов КП(б)У покончить с медлительностью при проведении в жизнь мероприятий по усилению беспощадной борьбы с украинско-немецкими националистами.

Обком КП(б)У устанавливает, что секретари Райкомов и Горкомов КП(б)У несут партийную и государственную ответственность за состояние дела борьбы с ОУНовским бандитизмом в своих районах.

Секретарь Тернопольского
Обкома КП(б)У (И. Компанец).

19/І-45 г.

Оригінал. Машинопис.

ЦДАГОУ: Ф. 1. — Оп. 23. — Спр. — 1676. — Арк. 2—15.

Інформаційний звіт ОУН про події на терені Кам'янець-Подільщини в листопаді—грудні 1944 року

31 січня 1945 року

Кам'янець-Подільська округа

ІНФОРМАТИВНИЙ ЗВІТ
(27. XI. - 31. XII. 1944 р.)

Життя в колгоспах:

В колгоспах майже вся озимина засіяна. Осінні роботи закінчені. Тільки по деяких колгоспах стоїть по полях ще кукурудза.

На трудодні людям дали дуже мало хліба. Є села, де дали по 1,5 кг., є, де дали по 150 гр., а є села, де населення не одержало нічого і не знати, чи дадуть, бо хліб ввесь вивезений. Не всюди залишилось навіть на насіння. Приклад: В селі Залуччя, Смотричського р-ну, голова с/ради Шермун А. Т. та голова колгоспу П'янковський довели село до того, що не дали людям хліба ні грама. Навіть на насіння не залишили. В остаточному передноворічному розрахунку залуччанам роздали на трудодень по 150 г гнилих качанів (бо це вже не була капуста) і по 500 г полови. За хліб нема вже що й згадувати, бо від людей забирають навіть останні стручки кукурудзи. В багатьох колгоспах немає зерна на посів. В деяких залишилось тільки те, що стоїть в скиртах не молочене та яке ще миші не перегризли. В селі Кізя, Оринінського р-ну, селяни не одержали ні грама хліба. Взагалі населення хліба майже немає. Є села, де селяни заощадили трохи хліба з минулого року. Це трохи підтримує селян. Однак й те більшовики всіма засобами стараються витягнути. На весні, після переходу фронту, на кожне господарство, без винятків, наложивши більшовики поставку хліба по 2—4, а навіть 6 центнерів. Перед жнивими стягнули знову по 20—25 кг хліба з кожного господарства. Крім цього, стягали поставку м'яса, молока і інших продуктів. За невиконання поставок судять. В селі Жердя, Оринінського р-ну, за невиконання поставки хліба червоній державі райвиконком зняв з посад і засудив голову сільради, голову колгоспу та три бригадири. Після "планової" поставки прийшла "добавочна-зверхплановая", яка становить 10% планової.

В селі Пороївці, Оринінського р-ну, червоні посіпаки засудили 2-ох колгоспників (чоловіка на 8 років, жінку на 2 роки) за те, що вони нібито вкрали 8 кілограмів зерна з колгоспу.

Ще на початку грудня прийшли директиви до всіх сіль-

рад про збирання 195 крб. воєнного податку і податку на нежонатих та малодітних на 1945 р.

Торгівля:

На базарі купити щось трудно, бо ціни на товари дуже високі, а населення дуже бідне, грошей немає. Сало, коштує 150—160 крб., масло — 130—150 крб., цент. жита — 1200—1500 крб., цент. бараболі — до 600 крб., коробка сірників — 20 крб., середнє вбрання — 2000—3000 крб., чоботи — до 3000 крб., середня корова — до 10000 крб. Та й це не завжди можна купити, бо товарів по базарах дуже мало.

До кооператив привозять сіль, горілку, мило, мануфактуру (яку дають тільки стахановцям), та привозять в дуже малій кількості, щоб лише заманути населення, щоб дерся один поперед другого за роботою. 1 кг солі коштує 10 яець, 1 літра горілки — 200 крб., 1 кг мила — 20 яець. Взагалі те, що привозять до кооператив, дістається в руки тих, що є заслужені у місцевої влади. Кооператива дуже мало допомагає населенню, а навпаки вона є одним із середників здирств над населенням.

Шкільництво:

Наука проходять дуже слабо з огляду на брак учительського персоналу. Там, де були десятирічки, зараз, є семирічки. В школах головну увагу звертають на російську мову та конституцію.

Усіх учнів, почавши від першої кляси народних шкіл аж до вищих учбових закладів включно, вчать ПВХО (про газову війну). З дітей стараються виховати нових яничарів.

З життя села:

Населення живе у великих злиднях. Харчується головно картоплею та кукурудзою (малай, мамалига). Вже сьогодні багато людей голодує. А на весну, головно в переднівок, передбачується в багатьох селах голод, а півголод то таки в цілій Східній Україні. Вже сьогодні зустрічаються дуже часті випадки голодової смерті, головно дітей. В селі Фридривці, Оринінського р-ну, повстанці, зайшовши до хати, бачать таку картину: на припіку сидить напівгола, посиніла від голоду і холоду, дитина. Вона плаче й благаючим голосом просить: "Господи, помилуй! Господи, нині мене вже

помилуй! Господи, помилуй! Господи, ай зараз мене помилуй!.." і так увесь час.

Зараз вертається багато ранених з фронту. Приходять також посмертні картки, з яких видно, що Сталін хоче цілковито знищити увесь боєздатний український елемент. Приклади: с. Ріпинці — господарств 450; в Німеччину виїхало 350 осіб, в Донбас — 20, на фронт забрано в 1944 р. — 75 чоловік, з чого вже є вбитих 20 чоловік, а 8 ранених; на Сибір вивезено 13 родин. Село Вірменські Хутори — господарств 180; в Німеччину вивезено 110 осіб, в Донбас — 7 осіб, забрано до Червоної Армії в 1944 р. — 80 чол., з чого є вже вбитих 30, ранених 40, пропавших без вісті 3; вивезено на Сибір 6 родин.

Все населення підготовляють до газової війни. Приїжджають до сіл інструктори, читають для населення лекції про газову війну та способи забезпечення перед нею.

Місцева влада організує нічну варту з ціллю слідкувати за рухами "бандерівців". Люди на варту не хочуть іти, бо бояться, щоб "бандерівці" не били.

В одному листі з фронту пише син до матері: "Нічого, мамо, не журіться, ми скоро розіб'ємо Гітлера, а опісля до Сталіна візьмемось". Мабуть, над цим листом була слаба цензура, коли він пройшов.

З життя міста:

В Дунаївцях появляється щораз більше інвалідів з фронту. Ці інваліди дуже ненавидять жидів, та б'ють їх на кожному кроці де тільки зустрінуть. Є вже кілька арештувань таких інвалідів. По містах стоїть варта по вулицях з настанням темноти. В Проскурові рух на вулицях до 12-ої години ночі. Зрідка вдень перевіряють на вулицях документи. В Проскурові є багато переїзного війська, бо тут знаходиться розподільний пункт.

Настрої населення:

В порівнянні з весняним періодом обличчя Сходу цілком змінилось. Весною було до хати не ввійдеш, не приложивши до вікна багнета, чи не налякавши хатніх мешканців гранатою. Зараз, лише стукне повстанець кілька разів у вікно,

як двері відчинені. До повстанців люди стають щораз прихильніші. Це помітно з кожним днем. Більшовики казали людям, що "бандерівці" ходять по кілька чоловік, мордують та грабують мирне населення. Залякавши таким чином населення, вони хотіли притягнути його до боротьби з нами.

І дійсно, більшовикам частинно було вдалося населення залякати. Та коли населення побачило, що повстанці не ходять поодинокі, а відділами, не ріжуть мирного населення, а карають тих, яких населення найбільше ненавидить, воно почало не тільки повстанчому рухові симпатизувати, але в багатьох випадках активно допомагати. Приклад: Відділ квартирує в одному селі. До повстанців приходить незнама жінка і повідомляє, що голова сільради поїхав до району, щоб повідомити, що в селі квартирують повстанці. Відділ вицофався із села в білий день. І дійсно, більшовики з району приїжджали та застали тільки пусті хати. В деяких селах повстанці навіть організували з хатніх мешканців розвідку.

В розмовах між собою люди говорять таке: "Видно що воно є щось більше, коли ходять відділами, мають навіть "друковане", що робить один відділ, те роблять і інші. Видно, що між ними є якийсь контакт і одна цілість, коли не роблять того, що кому подобається".

По селах, де проходили відділи, число сексотів зменшується до 15%, зате збільшується число наших "донощиків" та розвідчиків. Немає такого села, де люди не знали б про УПА. З кожним днем, з кожним добрим вчинком покарання поганого голови сільради чи колгоспу, розбиття сільради чи молочарні УПА виробляє собі авторитет серед населення та стає щораз більш популярна. Колись люди боялися іти в ліс, щоб там "бандерівці" не забили, сьогодні йдуть спеціально в ліс, щоб там їх побачити.

З появою відділу УПА населення підбадьорюється, стає відважнішим. Люди, коли почують, що квартирує в селі УПА, або хоч, що десь переходила, відразу йдуть до колгоспу, беруть соломі, полову, а вечором навіть тягнуть збіжжя зі скирт. Тоді біжать жінки за поживою, як по свячену воду. Так було в селі Вірменські Хутори, де

квартирував відділ Голуба. Подібно й було по інших селах.

Одна боївка розбила кооперативу. Товари, головно сіль, що були в кооперативі, повстанці хотіли роздати населенню. Та населення не хотіло брати. Тоді повстанці почали ловити людей та силою давати їм сіль. За півгодини жінки з цілого села приходили з торбинками біля кооперативи, щоб їх повстанці ловили і давали сіль. З цих фактів видно, що народ робив би все, та боїться більшовицького терору.

Під час перебування на Сході доводиться квартирувати в голів сільрад та колгоспів, рахівників та інших урядовців місцевої влади, як також і в звичайних селян. Населення спочатку боїться, одначе пізніше стає сміливіше. Ознайомившись з повстанцями, воно щиро їх приймає, чим тільки може, як своїх рідних гостей. Гостять чим можуть, одначе рідко де можна зустрінути хліб.

Коли з дня на день населення щораз більше нам симпатизує, то тим самим з дня на день щораз більше ненавидить більшовиків. Більшовики щораз більше почали братися за дядькову шкуру. На села наїзджають карательні загони, які переводять арешти та облави на людей, яких відсилають на Донбас. Люди втікають. Нічого не допомагають арешти, облави та вивози в Сибір. Втікають також перед вивозом на Сибір. Людей гонять на лісні роботи по 20—30 км від їх сіл. Люди від роботи втікають, а ті, що йдуть, проклинають "батька Сталіна" в присутності урядовців.

Гроза зі своєю боївкою квартирував в селі Вербці в однієї жінки. Цю жінку, яка мала трое дітей, а чоловіка вбили на війні, голова сільради гонив на роботу. Вона йому сказала прямо в очі: "А щоб той Сталін повісився із своїми роботами!", а коли Гроза сказав їй, що за це можуть покарати, вона відповіла йому, що гірше вже, напевно, не буде, як є зараз.

Різні позики, культзбори, м'ясопоставки, збірки "на оборону отечества", збірки на сліпих, калік і т. п., це все висмоктує останні сили з колгоспників. Та й колгоспи вже "осточортіли", як кажуть дядьки. Це все наставляє населення щораз більш ворожо до більшовиків.

Більшовики організували в терені відділи по "ББ". До тих

відділів забирають стариків, стрибків, робітників фабрик і т. д. Акції, проведені тереновими боївками та відділами УПА.

А. Тереновими боївками:

1. Розкинено літературу в таких селах: Суржа, Лясківці, Кудіївці, Кудлиці, Привороття, Голосків, Хутори Голосковецькі, Вербка, Нагоряни, Княгинин, Ластівці, Вітківці Довжокського р-ну. Розкинено також літературу на шосе, що йде з Кам'янця-Подільського на Жванець, куди проходять червоноармійці.

2. Побито телефони та сільради в селах: Суржа, Лясківці, Кудливіці, Голосків, Вербка та в інших селах, де тільки було розкинено літературу.

3. Зроблено мітинги в селах: Княгинин — було присутніх около 100 осіб, Вербка — около 50 осіб, — їздові, жінки, робітники цукр. заводу.

4. Переверено наслідки роботи. Люди літературу охоче збирали і читали навіть гуртками. Коли НКВД приїжджало і казало здати, то здавав лише той, кого бачив хтось з уряду, що він бере, або цей, що дуже боявся. Дуже вдячні були люди за це, що побито сільради, що хоч трохи будуть мати спокій із податками.

Група к-ра Черемоша вирушила на Схід 5 грудня і ще не повернулася на збірний пункт до сьогодні. Збруч перейдено цілком конспіративно і щасливо. На Збручі можна сподіватися ворожих перешкод з боку стрибків, які знаходяться в розпорядженні НКВД. Ці стрибки складаються з річняку 1928 та ранених, які повернулися з фронту і перебувають вдома на відпочинку. Такі стрибки є в кожному більшому призбручанському селі зі східньої сторони кількістю 15—20 чоловік з крісами, гранатами і одним кулеметом. Вони несуть службу вдень і вночі. Вдень арештують всіх, що переходять Збруч. Вночі роблять засідки і стріляють без здержування в усіх, хто тільки появиться на побережжі Збруча. Така засідка біля с. Підпилип'я ранила дівчину, яка верталася через брід між Підпилип'ям і Вербівкою додому. (26. XI). Вночі 31. XII. засідка кількістю 20 стрибків відкрила огонь по трьох повстанцях групи Яреми, які верталися на Захід. Втрат з нашої сторони не

було. Групи пробули на Сході в терені до 31. XII. включно і за цей період нав'язали у 32 селах надрайону 72 розвідчих пункти (господарств). Групи пробно квартирували в районному центрі Оринині. Проведено 6 мітингів (в сільрадах, олійнях та млинах).

Один такий мітинг відбувся в селі Чорна Смотричського р-ну в приміщенні с/ради. Присутніх на мітингу було 60 чоловік, які зібралися на збори, що мав проводити голова сільської ради. Збори відкрив голова сільради. В той саме час 5-ть повстанців підійшли до будинку, де відбувалися збори. Двох повстанців зайшли до середини, трьох залишилося на дворі. Голова сільради миттю зорієнтувавшись, вискочив вікном на двір, а тому що було дуже темно, йому вдалося втекти лише раненим. Тоді повстанці втихомирили людей і проголосили мітинг, який тривав 2 години. Промовець говорив на тему: "Про міжнародне положення", "За що бореться НВРО і УПА", "В новій дійсності". Після мітингу було роздано колгоспникам літературу з прикінцевим привітальним закликком "Слава Україні!". Колгоспники гукнули на увесь голос "Слава Героям!". Повстанці навіть не сподівалися такої голосно влучної і правильної відповіді. Після мітингу колгоспники дуже задоволені розійшлися.

Так відбулися й інші 5 мітингів. На мітингах люди задають питання промовцеві з метою глибшого розпізнання цілей нашої боротьби. Так відбувається не раз, збори в кріпацьких українських селах, що більшовики починають, а ми кінчаємо. Люди говорять, що й так буде з війною — більшовики і німота (імперіалісти) почали, а ми пліч-о-пліч з УПА будемо кінчати.

В грудні було розкинено літературу в містах: Кам'янці-Подільському, Оринині, Смотричу, Чемерівцях і в 72 селах.

Здобуто: 5 телефонів, 2 кріси, 100 кг меду, 50 кг цукру, 400 кг солі, 51 м мануфактури, 1 патефон, 20 коробок пасти, 4 кг мила, 2 пістолі, 6 шинель, кілька штанів, 4 пари чобіт, 25 л горілки. Внаслідок наших акцій розбито 7 сільрад і попалено папери, спалено 1 будинок сільради, спалено 3 молотарки.

Дуже добре відносяться до нашої справи поляки-східняки.

Між 20—25. XII. дзвонило НКВД з Оринина до Києва, щоб дали допомогу для знищення груп УПА (це записано з уст машиністки при Оринінському НКВД).

В терені зробила рейд група отамана Голуба, який тривав від 15 по 21. XI 1944 р. Під час рейду група мала один бій, зробила дві акції, мітінги в двох селах, знищила одну автомашину.

В Кам'янці-Подільському є всього військових "сборблатних и шайка нищих" 180 чоловік. По районах є від 30 до 50 стрибків.

Першого грудня о год. 10.15 ранку знищено 9 енкаведистів: 1. начальник Кам.-Под. НКГБ — полковник, 2. начальник Кам.-Под. НКВД — майор, 3. слідчий НКВД — капітан, 4. директор МТС — партизан і три невідомих НКВД-исти. Знищені вони на засідці між Лосячем і Давитківцями, Скала-Подільського району.

Б. Відділами УПА:

18.XII. В с. Привороття загін під командуванням Нечая прийняв бій з більшовиками, який тривав від 14-ої до 17-ої години. Під час бою було зловлено 2-ох більшовиків, які йшли на розвідку. Роззброєно їх, забрано 1-ну десятизарядку, одного кріса, 3 гранати. По переслуханні їх відпущено. Зі сторони загону втрат не було.

О год. 19-ій під час перемаршу загін натрапив на більшовицьку засідку. В часі бою вбито 4-ох більшовиків, здобуто 2 мавзери. Загін втрат не мав.

20.XII. О год. 15-ій в с. Залісецька Слобідка прийнято бій з більшовиками в силі 17-ть чоловік (15 стрибків і 2 енкаведисти). Бій тривав півгодини. Зловлено 8 стрибків, з яких по переслуханню 7 відпущено, а одного зліквідовано. Здобуто 5-ть крісів. Загін втрат не мав.

22.XII. О год. 11-ій прийнято бій з більшовиками в с. Трибухівці, який тривав до год. 16-ої. Більшовиків і стрибків було 33 чоловік. Вбито начальника стрибків, зловлено начальника тюрми, ветеринара — старшого лейтенанта і 9-ть стрибків. По переслуханні начальника тюрми і старшого лейтенанта зліквідовано, а зі стрибками переведено пропагандивну бесіду, дано їм літературу і відпущено. Здобуто 1 кольт, 1 автомат, 1 десятизарядку, 9 крісів, і 300 шт. амуніції. Наших втрат не було.

24.XII. О год. 17-ій в с. Джурджевці більшовики намагалися оточити місце нашого постю. Після короткого бою більшовиків відбито. Наших втрат немає.

О год. 23-ій в с. Глібовська Гута зловлено сексота, який

був два роки в совітській партизанці. По переслуханні його зліквідовано. Здобуто 1 кріс.

26.XII. О год. 16-ій в с. Джурджевці більшовики знову намагалися оточити загін, однак після короткого бою були змушені відступити. Загін не мав жодних втрат.

29.XII. В с. Барбарівці, Солобківського р-ну, більшовицька військова частина автоматчиків в силі 80 чоловік оточила місце постою загону. Розпочався запеклий бій, який тривав одну годину. Під час бою з нашої сторони згинули кулеметчик Тарас, стрілець Жарко і стрілець Шрам, ранено стр. Чуя і Сливку, який від ран помер, втрачено 1 кулемет. З більшовицької сторони понад 10 чоловік вбитими. Відділ прорвався в ліс, змушений залишити на полі бою своїх вбитих.

31.XII. О год. 12-ій на Хуторі Косилова прийнято бій з енкаведистами і трактористами, який тривав 1 годину. Вбито 3-ох трактористів, одного зловлено живим, якого по переслуханню покарано 50 шомполами і відпущено. Здобуто 4 кріси. Зі сторони відділу втрат не було жодних.

.1.45. О год. 22-ій в с. Чичельник, Довжокського р-ну, зловлено лейтенанта і сержанта, обох руських, які їхали на урльоп. По переслуханню їх зліквідовано.

.1.45. Відділ квартирував в с. Кадиївці, Довжокського р-ну. О год. 15-ій на донос голови сільради стрибки підійшли з ліса і почали обстрілювати хати, в яких квартирував загін. Після кількахвилинного бою їх відбито. Вечером о год. 16-ій під час перемаршу зловлено на дорозі коло колгоспу с. Фридривіці капітана і бригадира колгоспу. По переслуханню обох зліквідовано. Здобуто німецьке МП і пістоль (Токар).

4.1.45. Відділ заквартирував в с. Заджавки, Грималівського р-ну. О год. 13-ій відділ "Рубахи" оточив село. Розпочався бій, який тривав понад годину. Втрати з нашої сторони: ранено булавного Снова і стрільця Лісового; згинули - ком. відділу Нечай, булавний Крук, стр. Лемко і Хитрий; втрачено 3 фінки і одного кріса.

31.1. 1945 р.

Копія. Машинопис.

ЦДАВОВУ: Ф. 3833. — Оп. 1. — Спр. 122. — Арк. 12— 14.

**Довідка про наявність українського збройного підпілля на території Тернопільської області
станом на 17 лютого 1945 року**

СПРАВКА

О наличии банформирований в районах Тернопольской области
По состоянию на 17-е февраля 1945 г.

Секретно №№ район ПП. бандитов	банды		боевки		кол-во бандитов	кол-во бандитов	бана	Сов. итоги в районе
	ключка или фам. бандглав.	ключка или фам. бандглав.	ключка или фам. бандглав.	ключка или фам. бандглав.				
1. Бережанский					23, 39			
				"ОКО"- "МАРА"	38			
				КУБИСКО	28		4	128
				ГОНЧАР	30			
2. Будаковский				ЧАЙКОВСКИЙ	31			
				КУЛИК	30		3	91
				ПАНАРОЧНЫЙ	20		3	80
3. Буячский				"РАСКА"	24		2	80
4. Беложницкий				МИТЬКО	18			
5. В-Борковский				"БЕРЕЗА"	22		3	64
				КАРАВАНСКИЙ	27			
6. Борщевский				ТЕМКИВ	17			
				"ТУРЧИЙ"	12			
				"ЛУНА"	29		4	85
				"ОРЕЛ"	26			
7. Вишневецкий				"ДУБ"	21			
				"ГОЛУБ"	28		3	75
				"КОСТЬ"				
				ЯРЫЙ				
8. Гусятинский					80		3	152
		"МОГИЛА"			60		3	77
9. Гримаковский		"ГОЛУБ"						

№№ ПП	Наименование района бандитов	банды		кол-во бандитов	боевки кличка или фам. банглав.	кол-во бандитов	итого в районе	
		кличка или фам. банглав.	кол-во бандитов				банды	банд
11.	Деаеркальский					30		
12.	Залещицкий	"НЕЧАЙ"		80		31	3	92
190						40		
13.	Зборовский					80	4	
120							2	
14.	Збаражский					20		
					"ВОРОН"	37		
					"СОКОЛ"	35	3	92
					"БОЦМАН"			
15.	Золотниковский	"КОЦ"		120			1	
120								
16.	Заложцевский					23		
					ПЕТРИК	35	2	58
					"ЛУГАЧ"	30		
17.	Золотопоготский	"ХМАРА"		150		12	4	
202					ЛУЧКО			
18.	Кременецкий				КРАСНОЖЕН	15		
					ЧУМАК	11		
					БАРАН	12	3	38
					ХМЕЛЬ	25		
19.	Козловский				КОВАЛЬ	35	2	60
					БОЙКО			
20.	Козовской				"КЛИН"	12		
					ГОРБАЧЕВСКИЙ	12		

№№ ПП. района бандитов	Наименование района	банды		кол-во бандитов	боевки		кол-во бандитов	итого в районе	
		кличка или фам. бандглав.	кличка или фам. бандглав.		кличка или фам. бандглав.	банд			
25.	Монастырский	"ГОРЛОРАВ"		150	"СЕРКО" "ТАЛЬМА"		70 17	3	
237									
26.	Мельницкий				"ОСЕЛЕА" "МОРОЗЕНКО" "ЩЕРБАТЮК"		20 40 23	3	87
27.	Ново-Сельский							2	63
28.	Почаевский				"ЗАЯЦ" "БОГУН" "КОРОН" "ЯСТРЕБЬ" "ЗАПОРОЖЕЦ" "МАТРОНИВ"		60 15 50 12 20 35	1	60
29.	Подволочиский							3	77
30.	Проближннский	"КОСТЕНКО" "КРАВЧЕНКО"		40 40				4	
135									
31.	Подгаецкий	"ЖУК"		150	"КРИВЯК" "КИТ" КУПРОВСКИЙ		23 15 10	4	
198									
32.	Скалатский							1	30
33.	Струсовский							2	80
34.	Скала-Подольский	"СЕРЫЕ-ВОАКИ" "ДОВБНЯ"		150 50					
35.	Теребовлянский				"ЯВИР" МАРКЕВИЧ "ФЕАОР" АЛЕКСИШИН "БЕНЗАХ" "ПЛЕШКО"		40 68 14 23 25 29	4	145
36.	Тлустенский								
37.	Чортковский								

Витяги з повідомлення прокурора УРСР Р. Руденка ЦК
КП(б)У "Про факти порушення радянської законності в захід-
них областях Української РСР" 24 лютого 1945 року
24 лютого 1945 р. ЦК КП(б)У
№00/693 товарищу ХРУЩЕВУ Н. С.
товарищу КОРОТЧЕНКО, Д. С.

Прокуратура УСССР располагает данными, свидетельствующими об имеющих место фактах грубого нарушения советской законности в ряде западных областей УСССР. Подчас эти нарушения допускаются отдельными работниками под видом борьбы с бандами украинско-немецких националистов.

В Коропечком районе Тернопольской области недалеко от села Красиєво в ноябре 1944 года имел место обстрел группы нашего актива со стороны националистической банды, в результате чего были убитые. Через три дня после этого, 17 ноября в это село выехала оперативная группа работников НКВД и районного актива. Сначала они заехали в село Задоров, где был задержан один неизвестный гражданин и оставлен в квартире гр-на Кришталь под охраной бойцов истребительного батальона. Задержанному удалось скрыться; ушли оттуда и лица его охранявшие. Впоследствии даже не удалось установить фамилии участников истребительного батальона, которые были оставлены охранять задержанного.

Заведующий Райземагдела Коропечкого р-на узнав об этом факте, расстрелял владельца дома Кришталь — 63 лет и поджег его дом в отместку за то, что из его дома ушел задержанный неизвестный гражданин, при этом совершенно не интересуясь ответственностью участников истребительного батальона, поставленных охранять этого задержанного.

В том же селе были подожжены еще 4 дома. Причем, никаких данных о том, что владельцы этих домов являются бандеровцами не было.

В этот же день оперативная группа во главе с начальником милиции Белаш прибыла в село Красиєво и без достаточных к тому оснований открыла в селе стрельбу и начали в разных концах села поджигать дома. В результате этого

уничтожено было 117 крестьянских хозяйств, в том числе 14 хозяйств семей военнослужащих. Участники оперативной группы убили 6 человек, в том числе гр-на Грон Михаила, рождения 1871 года, сын которого находился в рядах РККА.

Оперативной группой было изъято у населения более 60 голов скота, часть которого разбазарена. Значительная часть участников оперативной группы была в нетрезвом состоянии.

Несмотря на то, что в момент пожара туда прибыл секретарь райкома КП(б)У тов. Поддубный, последний должен был принять меры к предотвращению вышеуказанных действий, но не принял, и больше того, до приезда представителя облпрокуратуры этот вопрос на заседании райкома КП(б)У не обсуждался. Лишь 8.I-45 г. этот вопрос был предметом обсуждения бюро райкома КП(б)У. Однако принятое решение не обеспечивало должной борьбы с фактами беззакония.

Тов. Поддубный и др. работники района об этом факте своевременно не поставили в известность обком КП(б)У.

Работники военкомата Коропецкого района под руководством капитана Киреева, проводя работу по выявлению лиц, уклонившихся от призыва в РККА, производили незаконные обыски, изъятия имущества и т. д.

21.XI-1944 года, будучи в селе Тростянец, эти работники развалили 4 печки в домах, разбили стекла в окнах, забрали много скота у лиц, уклонившихся от призыва в РККА. По неполным данным ими изъято у населения района до 60 голов скота, который по объяснению Киреева, возвращается обратно, когда подлежащий призыву явится в райвоенкомат. Не говоря уже о том, что этот факт является сам по себе незаконным, самоизъятие скота производилось без должного учета.

В селе Стелевка Збаражского района Тернопольской области работник военкомата — старший лейтенант Стезальцев А. С. производил незаконные обыски у населения и изымал разное имущество: 24.XI им было изъято у гр. Гладнюк М. А. 800 руб. денег, кожух, пальто и др. ценные вещи, 9.XII-44 г. у гр. Блашневич Прасковьи — жены военнослужащего изъято: кожаных сапог на 3 пары сапог, 600 руб. денег, 2 женских костюма, меховая шуба и детские вещи.

В Мельнице-Подольском районе секретарь райкома КП(б)У Чепиков лично сам производил обыски и изымал имущество у отдельных граждан, в том числе изъяс имущество у двух семей военнослужащих. Чепиков присутствовал при допросе в районном отделении НКВД гр. Трещуха Василия — 16 лет и избил последнего.

25.ХІ группа райактива с участием Чепикова, председателя райисполкома Зинец и др. выехала в село Германовку, где накануне был налет на сельсовет со стороны банды украинско-немецких националистов. Участники группы райактива прибыли в село в нетрезвом виде и открыли в селе безцельную стрельбу в воздух, в телеграфные столбы. Зав. райФО Сапач стрелял в могильный крест.

Такие нарушения наносят серьезный ущерб делу установлений советского правопорядка, подрывают авторитет Советской власти и вредят интересам беспощадной борьбы с украинско-немецкими националистами.

По изложенным фактам приняты и принимаются меры к привлечению конкретных виновников к ответственности, однако в целях предупреждения в дальнейшем подобных фактов, считать необходимым просить Вас принять по этому вопросу специальное решение, проект которого при сем представляю.

Прокурор УССР,

Государственный Советник Юстиции 2 класса

Р. Руденко

Оригінал. Машинопис.

ЦДАГО: Ф. 1. — Оп. 16. — Спр. 29. — Арк. 192—196.

Витяг із звіту секретаря Тернопільського обкому КП(б)У
І. Компанця про розширення агентурної роботи в середовищі українського націоналістичного підпілля

26 лютого 1945 року

ТЕРНОПОЛЬСКАЯ ОБЛАСТЬ
АГЕНТУРНАЯ РАБОТА В ОБЛАСТИ

С 10-го января по 20 февраля 1945 г органами НКВД и НКГБ подготовлено и вовлечено в агентурную работу 52 новых агента.

Секретарь Зборовского района т. Харченко, начальник РО НКВД т. Авраменко и начальник РО НКГБ тов. Воронин в январе с. г. завербовали несколько агентов из среды Оуновского провода. По материалам этих агентов арестовано 24 оуновца и вскрыто три склада с вооружением.

Органам НКГБ удалось заслать свою агентуру в руководящие центры Оуновского подполья — в Южную группу "УПА", в Чортковский областной провод, в Копыченский и Залещинский повитовые провода. Это дало возможность вскрыть весь руководящий состав организаций ОУН, действовавших на территории Тернопольской области.

(Из отчета секретаря обкома КП(б)У
т. Компанца от 26.II-45 г.)

Копія. Машинопис.

ЦДАГОУ: Ф. 1. — Оп. 23. — Спр. 1633. — Арк. 17.

Доповідна записка секретаря Білобожницького райкому
КП(б)У Герасименка секретареві Тернопільського обкому
КП(б)У І. Компанцю 8 березня 1945 року
Секретарю Тернопольского Обкома КП(б)У
тов. Компанцу.

Докладная записка
секретаря Белобожницкого
райкому КП(б)У тов. Герасименка.

Довожу до Вашего сведения о том, что 5/III-45 года бойцы Истребительного батальона из Новой Ягольницы Чертковского района производили операцию по селу Шульганівка Чертковского района и Старая Ягольница Белобожницкого района.

При проведении операции бойцы Истребительного батальона сожгли — 10-ть хат, 4-е гумна, 5-ть сараев. В огне сторело 2-е коровы, 2-е лошади, 2-е свиньи, 2-е сеялки 5-ть возов, 7-мь плугов, 6-ть борон, 2-а костюма, 1-а молотилка, 2-е веялки, 1-и весы, 10-ть одеял, 2-е пары обуви.

В большинстве домов погорело все оборудование и одежда.

Сторело 49 центнеров посевного материала.

6/III-1945 года эти же бойцы Чертковского района приехали в село Старая Ягольница и занялись исключительно мародерством.

Забрали у 60-и крестьянских хозяйств: 6-ть пар сапог, 22-е пары брюк, 1-н платок, 7-мь юпок, 32-а метра мануфактуры, 8-мь кофтанов мужских, 29,5 метра полотна крестьянского, 2-е пары новых женских туфель, 8-мь пар чулок, 2-а полушубка, 12-ть голов свиней, 5-ть часов карманных, 7-мь одеял, 15-ть костюмов мужских, тавара на 3-и пары обуви, 2-а платья, 10-ть рубашек, 85-ть килограмм зерна, 5-ть пар ботинок, 1-и ручные часы, 5790 рублей денег, 4-е пары упряжи, 19-ть платков, 7-мь наволочек, 5-ть постилок, 7-мь полотенцов, 20-ть килограмм сала, 4-е лошади. 2-е простыни, 13-ть пар подошв, 1-н воз, 1-и вожжи, 1-н фартук, 5-ть капок, 1,5 метра сукна, 1-и чулки, 200-ти килограмм муки, 2-е бритвы, 1-н кузнечный мех, 1-ну блузку, 4-е пары белья.

Вышеизложенные мною факты: установлены на основе составленного акта председателем сельского совета Старая Ягольница тов. Ревуцким.

Для уточнения и проверки и разъяснения населению вышеуказанных фактов райком КП(б)У послал в село группу ответственных работников во главе с Райпрокурором, после чего я доложу подробно Вам вторично докладной запиской.

Секретарь Белобожницкого Райкома КП/б/У

(Герасименко).

8/III-1945 года.

Копія. Машинопис.

ДАТО: Ф. Р. 1. — Оп. 1. — Спр. 295. Арк. 1

План ліквідації українського націоналістичного підпілля
в Тернопільській області

20 березня 1945 року

СОВ. СЕКРЕТНО

ПЛАН

ліквідації бандгруп в районах Тернопольской области силами войсковых частей.

№№ пп	Наименование района	Количество бандгрупп	В них бандитов	Кому поручено ликвидацию	Срок
1.	Скала-Подольск	2	180	Кав. дивизион	1 апреля
2.	Борщов	8	56	228 батальон	"-
3.	Пробижна	3	95	"- "	"-
4.	Тлусте	4	180	174 "	"-
5.	Залецики	2	60	"- "	"-
6.	Бережаны	3	58	184 "	"-
7.	Козова	10	212	184 "	"-
8.	Монастыриск	3	192	187 "	"-
9.	Коропец	8	245	187 "	"-
10.	В. Глубочек	5	160	226 "	"-
11.	Заложцы	2	53	229 "	"-
12.	Новое-Село	9	260	226 "	"-
13.	В. Дедеркалы	2	250	227 "	"-
14.	Шумск	3	85	227 "	"-
15.	Золотники	—	—	Опергруппа НКВД	— "
		64	2086		

Секретарь Тернопольского
Обкома КП(б)У (И. Компанец)

20/III-45 г.

Оригінал. Машинопис.

ДАТО: Ф. П.-1. — Оп. 1. — Спр. 296.— Арк. 5.

На документі є помітки: "Мишко — напр. через спецсвязь 21/III-45 г.; Кинилов — вручено 20/III-45 г.; Сараев — устно; Малинин — взял; Компанец — Дружинин".

Витяги з постанови Політбюро ЦК КП(б)У "Про факти брутальних порушень радянської законності в західних областях УРСР"

21 березня 1945 року

ПОСТАНОВА ПОЛІТБЮРО ЦК КП(б)У "ПРО ФАКТИ БРУТАЛЬНИХ ПОРУШЕНЬ РАДЯНСЬКОЇ ЗАКОННОСТІ В ЗАХІДНИХ ОБЛАСТЯХ УРСР"

№ 58/51-оп.

21 березня 1945 р.

ЦК КП(б)У отмечает, что отдельными партийными и советскими работниками, сотрудниками органов НКВД и НКГБ и бойцами пограничных и внутренних войск НКВД и истребительных батальонов в западных областях УССР допускаются грубейшие нарушения советской законности.

Особенно много нарушений имеется в Тернопольской, Станиславской и Львовской областях.

Обкомы КП(б)У, отдельные руководители областных и

районных организаций подчас проходят мимо этих возмутительных фактов или реагируют на них с большим опозданием.

Так, проверкой установлено:

в Коропецком районе Тернопольской области оперативная группа НКВД и районного актива, которую возглавлял начальник РО милиции Белаш, в отместку за то, что недалеко от села Красиево была обстреляна группа наших работников, учинила в селе Красиево расправу и сожгла более 100 крестьянских домов, в том числе 14 домов, принадлежащих семьям военнослужащих; расстреляла 6 человек, среди них гражданина Грон Михаила, 1871 года рождения, сын которого находится в рядах РККА.

Второй секретарь Коропецкого райкома КП(б)У Поддубный, прибывший в это село в момент пожара, на самолично не реагировал и даже не поставил своевременно об этом в известность обком КП(б)У.

Тернопольский обком КП(б)У этот вопрос до сего времени не рассмотрел...

Имеются также факты незаконного изъятия имущества, производства обысков. Во многих случаях этот произвол прикрывается, якобы, борьбой с украинско-немецкими националистами.

Все эти факты грубейших нарушений советской законности дискредитируют органы советской власти на селе и мешают активной борьбе с врагами.

Обращает на себя внимание также то, что большинство беззаконий совершается лицами в нетрезвом состоянии.

Решительным образом, осуждая имеющиеся факты нарушений советской законности как провокационные, ЦК КП(б)У постановляет:

1. Обязать обкомы и райкомы КП(б)У:

а) не оставлять ни одного случая нарушений советской законности без немедленного расследования. Лиц, виновных в применении незаконных репрессий и изъятий имущества снимать с работы и отдавать под суд.

Обратить внимание секретарей Тернопольского обкома

КП(б)У — т. Компанца, Станиславского — т. Слонь, Ровенского — т. Бегмы на то, что они несвоевременно реагируют на грубые нарушения советской законности;

б) разъяснить членам и кандидатам партии, всем советским работникам, что интересы решительной и беспощадной борьбы с бандами украинско-немецких националистов требуют строжайшего соблюдения советской законности, безусловного сохранения прав советских граждан, определенных Сталинской Конституцией, требуют решительной борьбы со всеми теми, кто хоть в малейшей степени допускает незаконные и произвол;

в) привлекать к строжайшей ответственности тех партийных, чекистских и советских работников, которые вместо мобилизации масс на борьбу с украинско-немецкими националистами, допускают пьянство, разгильдяйство и недисциплинированность.

2. Обязать секретарей обкомов КП(б)У, наркомов внутренних дел т. Рясного и госбезопасности т. Савченко, начальников погранвойск НКВД тт. Бурмака и Демшина начальника внутренних войск НКВД Украинского округа т. Марченко, начальников областных управлений НКВД и НКГБ улучшить партийно-массовую и политическую работу среди личного состава органов НКВД и НКГБ, пограничных и внутренних войск НКВД и истребительных батальонов, разъясняя им необходимость строжайшего соблюдения советских законов.

3. Поручить прокурору УССР т. Руденко, военному прокурору АВО т. Липатову, прокурору войск НКВД Украинского округа т. Семашко срочно закончить следствие по всем делам выявленных нарушений советской законности и привлечь виновных к строгой ответственности. Впредь установить такой порядок, чтобы расследование дел, связанных с нарушением советской законности, проводилось в срок не более 15 дней.

Обязать обкомы и райкомы КП(б)У обсудить это решение на закрытых районных партийных собраниях, в парт-

организациях органов НКВД, НКГБ и пограничных и внутренних войск НКВД.

Копія. Машинопис.

ЦДАГО: Ф. 1. — Оп. 16. — Спр. 29. — Арк. 187—191.

Директивний лист секретаря Тернопільського обкому КП(б)У
В. Дружиніна секретарям райкомів КП(б)У щодо посилення
контролю за діяльністю винищувальних батальйонів

2 квітня 1945 року

Сов. секретно

СЕКРЕТАРЮ .....РК КП(б)У

Тов.....

По имеющимся в Обкоме КП(б)У данным, в Подволочиском, Монастырском, Пробижнянском, Белобежницком, Подгаецком, Коропецком, Бучачском и Золотниковском районах РО НКВД не исключили из истребительных батальонов и групп самообороны бойцов-поляков. Райкомы КП(б)У плохо организовали проведение массовой политической работы среди бойцов истребительного батальона и групп самообороны, в результате, чего имеют место случаи нарушения дисциплины и проявление мародерства со стороны личного состава, а также проявление трусости и ухода с поля боя бойцов истребительного батальона.

Такое положение объясняется тем, что райкомы КП(б)У не установили постоянного контроля и руководства за работой истребительных батальонов и групп самообороны в селах, слабо организовали проведение массово-политической работы среди бойцов и не приняли своевременных мер в налаживании работы указанных боевых единиц.

Обком КП(б)У считает такое положение в истребительных батальонах и группах самообороны нетерпимым и обязывает секретарей райкомов КП(б)У:

а) пересмотреть личный состав истребительных батальонов и групп самообороны в селах, изчислить враждебный элемент и доукомплектовать истребительные батальоны и группы самообороны из местного населения, украинцев;

б) усилить массово-политическую и разъяснительную работу среди личного состава истребительных батальонов и групп самообороны;

в) укрепить в первую очередь, участки в МТС, колхозах, пунктах Заготзерно, спиртзаводах и других государственных предприятиях.

О выполнении настоящего письма информируйте Обком КП(б)У 15 августа 1945 года.

СЕКРЕТАРЬ ТЕРНОПОЛЬСКОГО ОБКОМА КП(б)У

(В. Дружинин)

Оригінал. Машинопис.

ДАТО: Ф.-П. 1. — Оп. 1. — Спр. 289. Арк. 40.

Доповідна записка секретаря Кам'янець-Подільського об-кому КП(б)У А. Устенка секретареві ЦК КП(б)У М. Хрущову про діяльність українського націоналістичного підпілля взимку 1944—1945 років

17 квітня 1945 року

Пролетарі всіх країн, єднайтеся!

КОМУНІСТИЧНА ПАРТІЯ (більшовиків) УКРАЇНИ
КАМ'ЯНЕЦЬ-ПОДІЛЬСЬКИЙ ОБЛАСНИЙ КОМІТЕТ
м. ПРОСКУРІВ

№ 123

"17" апреля 1945 р.

СОВЕРШЕННО СЕКРЕТНО

ПРЕДСЕДАТЕЛЮ СОВЕТА НАРОДНЫХ
КОМИССАРОВ УССР товарищу ХРУЩЕВУ

гор. Киев

ДОКЛАДНАЯ ЗАПИСКА

"О БАНДПРОЯВЛЕНИЯХ В КАМЕНЕЦ-ПОДОЛЬСКОЙ
ОБЛАСТИ ЗА ЗИМНИЙ ПЕРИОД ВРЕМЕНИ 1944/45 г."

За зимний период времени, при проведении ряда операций по ликвидации банд, из захваченных документов у бандитов, из опроса пленных бандитов точно установлено, что имевшие место бандпроявления на территории Каме-нец-Подольской области, в основном, относятся за счет выхода банд с территории Ровенской и, в особенности,

Тернопольской областей. За отчетный период отмечено лишь одно бандформирование за счет людских ресурсов Остропольского и Полонского районов области, но и это формирование было на территории Ровенской области, а именно: из бывших полицейских, старост и других ставленников врага была сформирована бандгруппа в количестве 9 человек и направлена для терактов и диверсий в Полонский и Остропольский районы.

Банда в основном ликвидирована, лишь некоторым бандитам и то раненым, удалось снова скрыться в Ровенской области.

Из опроса пленного главаря банды "БЫСТРОГО" установлено (пленный находится в Тернопольском УНКВД), что на территории Тернопольской области находится областной провод "ОУН" по Каменец-Подольской области.

Южная часть Каменец-Подольской области разделена на 4 округа, возглавляемые окружными проводниками "ОУН". Восточная же часть Тернопольской области является базой для бандформирований, направляемых в рейды в Каменец-Подольскую область.

"БЫСТРЫЙ" — БЕЛИНСКИЙ Ярослав Михайлович, 1921 года рождения, уроженец Тернопольской области, является организационно-войсковым мобилизационным референтом Каменец-Подольского областного провода "ОУН". В его бандгруппу входят: отделы "УПА" — "ГОЛУБЬ", "КРАВЧЕНКО", "МОГИЛА", "ЗАПОРОЖЕЦ", "ХРОМА", "СПАРТАК" и "ХМАРА". Все они имеют свои боевки.

Окружными проводниками являются:

1-ый округ Ярмолинецкий — окружной проводник "ТАРАС".

2-ой Чемеровецкий — "ХМАРА".

3-ий Смотричский — "ВОЛОХ".

4-ый Каменец-Подольский — "ГРОЗА".

Все они имеют также свои боевки.

Таким образом, в зимний период времени против Каменец-Подольской области действовало до 10-ти банд "УПА".

Все указанные банды выходили в рейды на территорию

Каменец-Подольской области с задачей совершения террористических и диверсионных актов, а также проведения агитационно-пропагандистской работы среди населения. Кроме этого на территорию нашей области выходили с территории Ровенской и Тернопольской областей сельские боевки — (5—8 человек). Сельские боевки выходили исключительно с целью грабежа колхозов, кооперативов и других общественных организаций, при чем награбленное мясо, лошади, водка, мануфактура, соль, чай и т. д. сельские боевки передавали действующим бандам "УПА".

В течение зимы, при проведении операций у убитых и плененных бандитов изъято несколько тысяч ОУНовских контрреволюционных листовок, лозунгов, брошюр, газет и журналов. Из показаний плененных установлено, что листовки и лозунги банды в большом количестве получали от краевого проводника "ОУН", а также печатались в подпольной типографии "БЫСТРОГО" (типография Тернопольским УНКВД ликвидирована).

При проведении чекистско-войсковых операций как силами Тернопольского УНКВД, а также УНКВД по Каменец-Подольской области, в течение зимы убит ряд главарей банд, в том числе убиты окружные проводники "ОУН" Каменец-Подольской области — "ТАРАС" и "ВОЛОХ".

По непроверенным данным, якобы, убиты на территории Тернопольской области: областной референт "СБ" по Каменец-Подольской области "ЯСТРЕБ" и областной проводник "БОРИС". По данным Тернопольского УНКВД вместо "БЫСТРОГО" — краевым проводником "ОУН", областным военно-мобилизационным референтом "ОУН" по Каменец-Подольской области назначен "РУБАЧ" — ШЕКУЛЬСКИЙ Иван, имеет незаконченное высшее образование, при немцах, во Львове, был преподавателем в полицейской школе.

Как выше указано, что против Каменец-Подольской области действовало до 10-ти банд "УПА", которые периодически выходили в рейды на территорию нашей области. Бандпроявления в области характеризуются следующими цифровыми данными:

№№ п/п	Месяца	Количество бандпроявлений
1.	Ноябрь	22
2.	Декабрь	21
3.	Январь	30
4.	Февраль	6
ВСЕГО ЗА 4 МЕСЯЦА		79

В НОЯБРЕ МЕСЯЦЕ

Действие банды главаря "ЛИС-ЛАСТОЧКА". 4-го ноября 1944 года с территории Тернопольской области, в селе Негин, Смотричского района, появилась банда в количестве 80 человек на 19 подводах, вооруженная двумя станковыми пулеметами, 4 ручными пулеметами, винтовками и автоматами. Одеты в форме бойцов и офицеров Красной Армии. Главарь банды носит погоны со знаками различия капитана Красной Армии, кличка "ЛИС-ЛАСТОЧКА".

В пути следования в село Негин бандиты разоружили 3-х бойцов истребительного батальона Смотричского РО НКВД. В селе Негин бандиты сорвали в сельсовете телефонный аппарат, уничтожили документы, забрали 6000 рублей денег и ушли в направлении Негинских разработок.

Выехавшая опергруппа Смотричского РО НКВД на территории Негинских разработок с бандой вступила в бой, который длился до полного израсходования боеприпасов в опергруппе. Бандиты, пользуясь превосходством сил и мощностью огня, своих раненых подобрали и, пользуясь наступившей темнотой, — скрылись в Балинский лесной массив.

Со стороны опергруппы был тяжело ранен участковый уполномоченный Смотричского РО НКВД.

На поиски банды были высланы опергруппы Дунаевецкого, Смотричского и Должокского РО НКВД, но банда до 6-го ноября 1944 года обнаружена нигде не была.

6.XI.1944 года, к исходу дня, разведка установила, что банда движется в направлении пос. Фрамполь, Ярмолинецкого района, куда была выставлена засада, но банда, не доходя до поселка Фрамполь, свернула в поселок Куява, того же района, где в сельсовете бандиты сняли телефон-

ный аппарат, уничтожили документы, взяли 5000 рублей денег, в колхозе взяли 2,5 центнера сахара, 4,5 центнера муки, арестовали председателя колхоза тов. КАХАНОВСКОГО И. Ф. и трех красноармейцев, бандиты ушли в направлении Мудриголовы того же района. Было организовано преследование банды и на вероятных путях движения, в Сатановском районе, по реке Збруч, были выставлены засады. В районе поселка Мудриголовы бандиты председателя колхоза КАХАНОВСКОГО и трех красноармейцев раздели, связали руки и расстреляли. Банда взяла направление на запад, в пути следования зашла в псс. Жиженцы, где в сельсовете сняла телефонный аппарат, а в поселке Кузьмин разоружили одного бойца истребительного батальона, после чего скрылась в лесах Сатановского района.

7.XI.1944 года опергруппами Сатановского и Городокского РО НКВД банда была обнаружена в двух лесных массивах. Принятыми мерами, при содействии 4-х самолетов авиаполка ДД, банде был навязан бой. В результате перестрелки и обстрела банды с воздуха, бандиты рассеялись, оставив на поле боя 9 трупов, тяжело раненого бандита вывезли с собой, также убиты 2 лошади, трех лошадей и одну повозку бандиты бросили. С наступлением темноты банда была потеряна.

Бандиты оторвались от опергруппы и в 02.00 8.XI/1944 года зашли в пос. Липовку, Сатановского района, где в колхозе сняли телефонный аппарат, уничтожили колхозные документы, после чего ушли за реку Збруч и скрылись в Гримайловском лесу. Последующие меры розыска банды результатов не дали.

При проческе леса, где находились бандиты и опросом местных жителей установлено, что 7.XI.1944 г. бандиты находились в лесу. С целью сохранить конспирацию, всех проходящих и проезжающих граждан задерживали и никого из леса не выпускали. Задержанным гражданам давали ОУНовские листовки, задержанного ветфельдшера СЛОБОДЯНЮК — расстреляли.

Банда в рейд на территорию Каменец-Подольской об-

ласти выходила два раза, при чем второй раз банда была вся на подводах, подводы были взяты на территории Тернопольской области, лошади были подобраны хорошей упитанности и выносливости. Банда отличалась своей жестокостью по отношению советско-партийного актива. Кроме того, во всех селах, где проходила, как при первом, так и втором выходе, уничтожала все документы в колхозах и сельсоветах.

ДЕЙСТВИЕ БАНДЫ ГЛАВАРЯ "ГРОЗА"

22.11.1944 года на село Татариски, Солобковецкого района, напала банда, которая в сельсовете сожгла документы, в колхозе забрала одну свинью, перешла в село Барбаровка того-же района, где разбила 18 пчелосемей.

В этот-же день опергруппа Солобковецкого РО НКВД в селе Барбаровка с бандой вступила в бой. В результате боя со стороны банды был убит один бандит, 5 ранено и один взят в плен.

Из показаний пленного установлено, что бандой командует "ГРОЗА", его заместитель "РАЗБОЙНИК", численность банды 70 человек, имеет на вооружении - 8 ручных пулеметов, до 40 автоматов, остальные винтовки.

4.11.1944 года опергруппа эту же банду обнаружила в лесу Солобковецкого района, где произошла между опергруппой и бандой перестрелка.

Со стороны опергруппы был убит боец истребительного батальона ОРЛЕНОК, кроме того, бандиты после боя встретили колхозника КУШНИР из села Сприсовка, которого расстреляли.

После второй перестрелки бандиты рассеялись и группами ушли на территорию Тернопольской области.

ДЕЙСТВИЕ БАНДЫ ГЛАВАРЯ "КАЗАХ"

19.11.1944 года в Старо-Константиновском районе появилась бандгруппа в количестве 57 человек, главарь банды по национальности казах. Указанная банда совершила следующие проявления:

В селе Лашки бандиты на колхозном дворе взяли трех телок. Эта же банда в поселке Немиренцы у колхозницы

взяла 3 пуда сала. 22.11.1944 года, в поселке Кисели в помещении сельсовета и правления колхоза банда сожгла документы, в сельпо забрали 60 литров водки и два пуда соли, ограбила председателей сельсовета и колхоза, после чего из поселка скрылась.

Для преследования и ликвидации банды были высланы опергруппы Грицевского, Старо-Константиновского, Полонского РО НКВД и Шепетовского ГО НКВД, а также один кавэскадрон 42-й запасной кавбригады.

22.11.1944 года опергруппа Грицевского РО НКВД на территории своего района, в лесу, с этой же бандой вступила в бой. Опергруппа в бою потеряла три человека убитыми и три человека ранеными. Потери банды — два бандита убиты. После боя банда скрылась.

24.11.1944 года банда ворвалась в поселок Микулин, Грицевского района, в колхозе взяли три телки, в кооперации забрали спиртные напитки и соль, кроме того, бандитами был убит сержант ФРЕШУК, прибывший в отпуск.

25.11.1944 года между поселками Малеванка и Нучпалы, Шепетовского района, исчез неизвестно куда инспектор РВК МЕЛЬНИК. Надо полагать, что МЕЛЬНИК попал в руки указанной банды.

В ночь на 26.11.1944 года банда произвела налет на поселок Малеванка, где в сельсовете и в колхозе уничтожила документы, разграбила магазин сельпо, после чего скрылась и больше нигде отмечена не была. Надо полагать, что банда Шепетовскими лесами ушла в Корецкий район, Ровенской области. Бандиты были вооружены: ручными пулеметами, автоматами и гранатами, обмундированы все в военную форму бойцов и офицеров Красной Армии.

ПРОЯВЛЕНИЯ ДРУГИХ БАНД

30.11.1944 года банда численностью до 50 чел. ворвалась в село Клепачи, Славутского района, где в это время в сельсовете находилась опергруппа бойцов истребительного батальона во главе с участковым уполномоченным ПРИВАЛОВЫМ.

Бандиты, окружив сельсовет, — открыли огонь, а затем

вошли в помещение сельсовета, обезоружили и раздели 4-х бойцов истребительного батальона и ПРИВАЛОВА. После этого бандиты в помещении сельсовета уничтожили все документы, сняли телефонный аппарат, направились к магазину сельпо, взяв с собой ПРИВАЛОВА. Пользуясь темнотой, бойцы истребительного батальона от бандитов сбежали. Разграбив магазин и взяв с собой ПРИВАЛОВА, бандиты скрылись на территории Ровенской области.

15.11.1944 года в селе Новый-Кривин, Славутского района, вооруженная банда в количестве 30 человек подожгла колхозное зернохранилище, конюшню и короварню. В результате пожара, кроме помещения, сгорело: сортировка, сепаратор и несколько центнеров зерна. Перед уходом из села — бандиты взяли двух лошадей и скрылись из территории Ровенской области.

25.11.1944 года в село Вязовцы, Ляховецкого района, ворвалась банда, которая сожгла помещение сельсовета со всеми имеющимися там документами, после чего скрылась на территории Тернопольской области.

22.11.1944 года в поселок Шибино, Теофипольского района, ворвалась банда численностью до 100 человек. Бандиты сожгли здание сельсовета и документы колхоза, взяв с собой председателя сельсовета — скрылись на территории Лановецкого района, Тернопольской области.

14.11.1944 года в лесу, севернее поселка Александровка, Сатановского района, была обнаружена банда в количестве 15—20 человек. С бандгруппой бойцы БАО завязали перестрелку, в результате которой один бандит был убит.

Эта же банда 15.11.1944 года в селе Бубовка, в сельсовете сожгла документы, сняла телефонный аппарат и скрылась на территории Тернопольской области.

16.11.1944 года банда численностью до 70-ти человек зашла в село Соломи Сатановского района, обезоружила двух бойцов истребительного батальона, забрала у них двух лошадей, после чего бандиты зашли на колхозное хозяйство и взяли 9 лошадей, 10 штук овец, 50 курей, оставив здесь своих 7 лошадей, перешли в село Гречаны, где

сожгли конюшню, в сельсовете сняли телефон, сожгли в сельсовете и колхозе документы, перешли в село Заенчики. В этом селе бандиты взяли 4 лошади, 2 овцы, одну свинью и скрылись на территории Тернопольской области.

Организованным преследованием банды опергруппа Сатановского РО НКВД у бандитов отбила 1 повозку, в которой находились 4 винтовки и один ручной пулемет.

24.11.1944 года в Чемеровецком районе на шоссейной дороге, идущей на Камене́ц-Подольск, бандиты остановили автомашину, на которой ехали представители Проскуровского сахарного треста инженер-экономист ГОТЕЛЬ-БОЙМ М. Д., химик-инженер ФРИДМАН, начальник финансово-планового отдела — инженер АБРАМОВИЧ. Указанных лиц бандиты с машины сняли и всех расстреляли, после чего скрылись на территории Тернопольской области.

Всего в ноябре месяце убито бандитов 20, взято в плен 10, ранено 10, арестовано — 1.

Потери органов НКВД и истребительных батальонов — убито 17, ранено 2, уведено бандитами 2 человека.

В ДЕКАБРЕ МЕСЯЦЕ

С 20-го по 26-ое декабря 1944 года по области оперировала банда главаря "ТАРАС", количество банды — 30 человек, вооруженная 3 ручными пулеметами, автоматами и винтовками.

В поселке Зеленчи, Дунаевецкого района, банда убила председателя колхоза.

В поселке Фрамполь, Сказинцы, Ярмолинецкого района, бандиты разбили телефонные аппараты, сожгли документы сельсоветов. Этой же бандой совершено нападение на села Мудрыголовы и Новое Поречья, Городокского района.

По преследованию и ликвидации банды были высланы опергруппы Ярмолинецкого, Городокского и Сатановского РО НКВД и один взвод милицейского кавэскадрона.

В селе Бубновка, Сатановского района, с бандой произошел бой. Во время боя убито 2 бандита, ранено 4, в том числе главарь банды, взято в плен 1. У бандитов захвачено

ручных пулеметов 3, винтовок 6, документы Кузьминской почты и Шишковского сельпо.

Потери опергруппы НКВД: убито — 1, ранено — 3, все бойцы кавэскадрона. После боя банда рассыпалась и скрылась на территории Тернопольской области.

13.12.1944 года с территории Тернопольской области на поселок Свириковцы, Чемеровецкого района произвела налет банда в количестве 15—20 человек, бандиты в сельсовете сожгли документы, после чего перешли в поселок Денковцы, где на ферме колхоза зарезали двух поросят. Преследование банды результатов не дало.

28.12.1944 года, в поселке Почапинцы, опергруппа Чемеровецкого районного отделения НКВД обнаружила бандгруппу в количестве 7 человек, вышедшую с территории Тернопольской области. Опергруппа бандитам навязала бой, в результате перестрелки было убито бандитов 4 чел. и один ранен, двум удалось скрыться. На поле боя подобрано: автоматов 3, винтовок 1, наган — 1, патронов — 500 штук, полевая сумка — 1, в которой оказалось более 1000 ОУНовских листовок.

21.12.1944 года, в поселке Сокиринцы, Чемеровецкого района, банда численностью 35 человек забрала 10 колхозных лошадей, после чего перешла через реку Збруч.

Организованным преследованием банда была настигнута, в результате перестрелки убито бандитов 5, ранено 1, взято в плен — 1. У бандитов захвачено винтовок 4, патронов винтовочных 320, гранат 1.

Из допроса пленных установлено, что главарь банды "ЗАПОРОЖЕЦ", численность его банды до 130 чел. Во время боя бандиты разбежались.

Вечером 14.12.1944 года, в селе Черна, Остропольского района, проходило заседание правления колхоза. В это время банда в количестве 10 человек зашла в контору колхоза и предложила присутствующим поднять руки вверх. Увидев бандитов, председатель колхоза выпрыгнул в окно и скрылся. Находившуюся в помещении председателя сельсовета ТАПОЛЫНИЦКУЮ бандиты избили, присутст-

вующим раздали ОУНовские листовки, после чего скрылись.

28.12.1944 года банда в количестве 15 чел. напала на село Карачковцы, Смотричского района. Бандиты в колхозе забрали двух свиней, после чего перешли в село Циков, того же района, где разграбили магазин сельпо, в почтовом отделении взяли 100 рублей денег, по селу разбросили ОУНовские листовки, затем скрылись.

22.12.1944 года банда неустановленной численности напала на пост ВНОС 207, размещенный в селе Негин, Смотричского района. Бандиты, обрезав линии связи с райцентром, открыли огонь по посту, со стороны поста был открыт ответный огонь. В результате перестрелки убито 3 бандита, со стороны поста ВНОС убит один боец. Принятые меры по поиске банд, результатов не дали.

19.12.1944 года, в селе Кипченцы, Полонского района, банда в количестве 10 человек ворвалась в канцелярию колхоза, где проходило заседание правления колхоза. Бандиты схватили председателя колхоза тов. НЕХРЕЩЕНЮКА Г. Н. и уполномоченного райкома КП(б)У тов. ВАЩУК, вывели на улицу и расстреляли, сожгли канцелярию колхоза и три дома колхозников, после чего скрылись на территории Любарского района Житомирской области.

1.12.1944 года банда в количестве 16 чел. произвела налет на село Исаковцы, Должокского района. Бандиты в сельсовете уничтожили документы, забрали 4800 рублей денег и облигации на сумму 2400 рублей, увели с собой председателя сельсовета, бывшего председателя сельсовета и одного жителя села. Организованное преследование результатов не дало, так как бандиты скрылись на территории Черновицкой области.

27.12.1944 года банда численностью до 100 человек произвела налет на село Ожиговцы, Волочисского района. Бандиты разграбили магазин сельпо, взяв товаров на сумму 7000 рублей, перешли в поселок Бочковцы, того же района, где убили председателя колхоза, взяли 11 лошадей и скрылись на территории Тернопольской области.

Опергруппа Волочисского РО НКВД банду настигла в

поселке Токи, Подволочисского района, Тернопольской области и навязала банде бой, в результате перестрелки убито 5 бандитов, остальным бандитам удалось скрыться.

ДЕЙСТВИЕ БАНДЫ "НАЛИВАЙКО"

17.12.1944 года в Орынинский район ворвалась банда численностью до 200 человек. Бандиты в поселках Армянские хутора, Фридровцы и Большие Армяне разгромили сельсоветы, пожгли документы, побили мебель и забрали до 3000 рублей денег, в кооперации забрали 50 литров водки, 2 мешка муки, один мешок шерсти, после чего скрылись.

18.12.1944 года эта же банда была отмечена в пос. Пудловцы и Гуменцы, Должокского района. Принятыми мерами наша разведка на подступах к поселку Приворотье наткнулась на сильную засаду банды.

В результате перестрелки со стороны органов НКВД был убит младший лейтенант — пограничник и ранен старшина.

Вторая разведгруппа в лесу на подступах к пос. Криворотье наткнулась на вторую бандитскую засаду. Засада была выставлена в окопе.

Разведка, вскочив в окоп, завязала рукопашную схватку, в результате которой было убито 3 бандита и несколько ранено.

У бандитов захвачено ручных пулеметов 1, винтовок 5, лошадей 3, повозок — 1.

Потери органов НКВД: убито 2 бойца ИБ и два красноармейца трофейной роты ранены.

На ликвидацию банды в район ее нахождения была выслана дополнительно опергруппа в количестве 150 человек.

23.12.1944 года опергруппа в поселке Рачинцы, Дунаевецкого района, с бандой вступила в бой. В результате перестрелки, бандиты, потеряв 4 чел. убитыми и несколько ранеными, оставив на поле боя один ручной пулемет, отступили по направлению села Барбаровка, Солобковецкого района. Среди убитых бандитов был один из командиров подразделения по кличке "БУРЯ", при обыске его трупа обнаружено два письма на его имя, присяга воина "УПА", список на 6 чел. по кличкам.

29.12.1944 года указанная банда взводом кавэскадрона и оперативными группами Солобковецкого и Виньковецкого РО НКВД была настигнута в пос. Барбаровка, Солобковецкого района, где с бандой произошел бой, в результате которого убито бандитов 31 чел., остальные, в большинстве раненые, разбежались по лесам.

У бандитов захвачено ручных пулеметов 2, винтовок 19, пистолетов 4, патронов винтовочных 900 шт., на поле боя подобрано до 400 ОУНовских листовок.

Из опросов жителей, где действовала указанная банда, было установлено, что главарем ее является "НАЛИВАЙКО". О банде "НАЛИВАЙКО" известно, что его банда состоит более, чем из 200 человек. "НАЛИВАЙКО" со своей бандой направлялся в рейд в Винницкую область для диверсионных и террористических действий и проведения агитационно-пропагандистской работы среди населения Каменец-Подольской и Винницкой областей, но после боя в Барбаровке — бандиты группами вернулись на территорию Тернопольской области.

За декабрь месяц всего убито бандитов 39 чел., взято в плен 4 чел., ранено 21 чел.

Потери органов НКВД и истребительных батальонов: убито -8, ранено 10.

ЯНВАРЬ МЕСЯЦ 1945 года

Основная часть бандпроявлений в январе месяце относится к первой половине месяца, так как в результате принятых мер органами НКВД по Каменец-Подольской и Тернопольской областям, бандпроявления во второй половине января резко снизились.

К числу характерных бандпроявлений из имевшихся 30 случаев, в январе — относятся:

1. В ночь на 1-ое января 1945 года банда неустановленной численности в селе Балин, Смотричского района, в колхозе забрала 6 лошадей, 3 пары конской упряжи, в селе Чечельник бандиты убили лейтенанта Красной Армии БОНДАРЕНКО Л. И. и одного сержанта.

Эта же банда 3.1.1945 года, следуя за реку Збруч, по дороге в поселке Фридровцы, Орынинского района, в кол-

хозе взяли 11 лошадей, увели с собой председателя сельсовета пос. Нараевка и капитана Красной Армии, находившегося в отпуску.

Принятыми мерами в пос. Кадиевцы, банде был навязан бой. Банда, потеряв одного убитым и 1 раненым, от боя уклонилась и ушла на территорию Тернопольской области. У бандитов захвачено 5 лошадей.

2. В 12.00 16.1.1945 года, в пос. Андреевка, Чемеровецкого района, опергруппой РО НКВД была обнаружена банда численностью 12 человек.

Опергруппа с бандой вступила в бой. В результате боя убито бандитов 7 чел., ранено 2 чел. (взяты в плен). Трём бандитам удалось скрыться на территории Тернопольской области.

У бандитов захвачено ручных пулеметов 2, винтовок 5, автоматов 2, пистолетов 1, гранат 8, ОУНовских листовок 200 штук.

3. В ночь на 5.1.1945 года банда в количестве 120-130 человек с территории Тернопольской области ворвалась в пос. Тарноруда, Волочисского района. Бандиты с глубинного ссыпного пункта забрали до 5-ти центнеров пшеницы, в колхозе взяли 6 лошадей и 2 быков, 19 свиней, после чего скрылись на территории Тернопольской области.

Оперативной группой Волочисского РО НКВД при прочёске населенного пункта, где находилась банда, убито 6 бандитов, остальным удалось скрыться.

4. В ночь на 2.1.1945 года на село Лисогорка, Теофипольского района, с территории Тернопольской области, произвела налет банда численностью до 25 человек. Бандиты убили бойца истребительного батальона, в сельсовете сорвали плакаты и уничтожили документы, разграбили сельпо, после чего скрылись.

5. 29.1.1945 года Берездовским РО НКВД были получены данные, что в одном из домов села Киликиев, Берездовского района, укрылись два бандита. Принятыми мерами задержания бандитов, последние оказали вооруженное сопротивление. При перестрелке оба бандита были убиты.

Кроме того, оперативными группами НКВД нашей облас-

ти, по согласованию вопроса с соответствующими РО НКВД Тернопольской области, был проведен ряд операций по ликвидации банд "УПА" и боевок в населенных пунктах Тернопольской области, в результате которых было убито бандитов — 31 чел., захвачено в плен 9 чел., ранено — 21 чел.

Всего за месяц убито бандитов 84, захвачено в плен 46, ранено 31, арестовано 15.

Потери органов НКВД и истребительных батальонов: убито 11, ранено 7.

ФЕВРАЛЬ МЕСЯЦ 1945 года.

В феврале месяце бандпроявления на территории области по сравнению с предыдущими месяцами резко сократились.

К числу характерных бандпроявлений относится:

1. ДЕЙСТВИЯ БАНДЫ "ЛЮТЫЙ".

21.2.1945 года, в пос. Еремичи, Остропольского района, по служебным делам находился председатель райисполкома тов. ЛЫСЕНКО, которым было установлено, что в селе находятся вооруженные неизвестные лица, о чем тов. ЛЫСЕНКО поставил в известность начальника РО НКГБ и начальника РО НКВД.

Разведгруппа РО НКВД в количестве 7 чел. под руководством оперуполномоченного РО НКГБ тов. ПЕРЕПЕЛКИНА, прибыла в село Райки, где связалась с тов. ЛЫСЕНКО и направилась в пос. Еремичи.

Бандиты, заметив приближение опергруппы, открыли пулеметно-ружейный огонь.

В результате перестрелки с нашей стороны убиты: председатель райисполкома тов. ЛЫСЕНКО, оперуполномоченный РО НКГБ тов. ПЕРЕПЕЛКИН, зав. радиоузлом тов. БАЛИСКЕРА, председатель колхоза пос. Еремичи тов. КРАВЧУК и милиционер Остропольского РО НКВД т. БАТЬКОВ.

Было установлено, что банда состоит из 9 чел., в которую входят жители Остропольского и Полонского районов нашей области.

Принятыми мерами опергруппой Полонского РО НКВД

банда в селах Березна и Варваровка Полонского района была разбита, только двум бандитам, и то раненым, удалось скрыться в Славутских лесах.

Кроме того, по показаниям пленных арестовано пособников данной банды — 12 человек.

2. В начале февраля месяца сего года Виньковецким РО НКВД арестована вооруженная бандгруппа в количестве 6 чел. — все жители села Петраши, Виньковецкого района. За период действия — январь, февраль месяцы бандитами совершено 8 вооруженных грабежей кооперации и частных лиц.

3. 9.2.1945 года Полонским РО НКВД была задержана и разоружена бандгруппа в количестве 7 человек, действие которой еще отмечено не было, так как участники ее были арестованы в начале формирования. Все служили в Красной Армии, откуда дезертировали и пробирались на территорию Тернопольской области.

Кроме того, в феврале месяце оперативными группами Волочисского, Орынинского и других РО НКВД, проводились прочески лесов и населенных пунктов Тернопольской области, прилегающих с границами нашей области, в результате чего было убито бандитов 15, захвачено в плен — 5.

Всего за февраль месяц убито бандитов 18, захвачено в плен 21, ранено 4.

Потери органов НКВД и истребительных батальонов: убито — 6, ранено — 11.

Таким образом, за 4 зимних месяца ликвидировано: убито бандитов 165, взято в плен — 63, ранено — 61, плюс арестовано 6 чел.

Потери органов НКВД и истребительных батальонов: убито 42, ранено 30, уведено бандитами 2.

За указанный период проведены следующие мероприятия:

1. Для предупреждения проникновения банд с территории Западной Украины на территорию Каменец-Подольской области — в районах, граничащих с Тернопольской и Ровенской областями, УНКВД проводило массовое насаж-

дение агентурно-осведомительной сети. Эта работа продолжается.

2. В места предполагаемого скопления банд и их формирования, для перехода на территорию Каменец-Подольской области, направляется периодически маршрутная агентура и высылаются боевые группы.

3. Наиболее вероятные пути движения банд закрыты кавгруппами (30—40 чел.) милицейского кавэскадрона УНКВД.

4. Помимо кавэскадрона, сформирована еще кавгруппа в 35 чел., которая будет вести боевые операции с бандами, переходящими из Ровенской области на территорию Берездовского и Славутского районов, Каменец-Подольской области.

5. Крупные населенные пункты, граничащие с Тернопольской и Ровенской областями, закрыты вооруженными группами и истребительными батальонами.

6. Согласно решения обкома КП(б)У — обращено внимание советско-партийных организаций, НКВД и военкоматов, на очистку области в зимний период от дезертиров Красной Армии и лиц, уклоняющихся от службы в Красной Армии.

7. Поставлен вопрос перед НКВД УССР об увеличении аппарата сотрудников отдела по борьбе с бандитизмом в районах, граничащих с Тернопольской и Ровенской областями.

8. Истребительные батальоны в районах пополнены боеприпасами и вооружением.

9. По линии обкома КП(б)У проведены совместные кустовые совещания секретарей райкомов КП(б)У и председателей райисполкомов, начальников гор и райотделов НКВД и НКГБ.

Цель совещаний — поставлены задачи перед районными партийными организациями, перед райисполкомами, органами НКВД и НКГБ об улучшении работы по борьбе с бандитизмом в весенне-летний период времени.

СЕКРЕТАРЬ КАМЕНЕЦ-ПОДОЛЬСКОГО

ОБКОМА КП(б)У

(А. УСТЕНКО)

Оригінал. Машинопис.

ЦДАГОУ: Ф. 1. — Оп. 23. — Спр. 1707. — Арк. 7—21.

Великоднє послання українських повстанців до усіх українських громадян, учасників визвольної боротьби

Весна 1945 року

ХРИСТОС ВОСКРЕС — бажають повстанцям, членам ОУН і всім українським громадянам, які беруть участь у визвольній боротьбі, УКРАЇНСЬКІ ПОВСТАНЦІ!

Уже 6-й раз доводиться нам, святкувати, світлу пам'ять Христового Воскресення в похмурих днях жорстокої війни. Рік-у-рік звіщають нам воскресні дзвони про перемогу правди над неправдою. Та ми не зрадіємо цим гомоном воскресних дзвонів, бо святкуємо і цей раз у жорсткій неволі червоного наїзника-ката. І для багатьох інших поневолених народів не стане цей Великдень святом радості та щастя, святом перемоги правди. Бо ж сьогодні найбільшою правдою є воля поневолених народом і свобода всім тим, що невинно конують по тюрмах і засланнях. Так само і для нас найвищою Правдою є Вільна Україна, без червоного ката.

Вже цього року світлий день Воскресення Христа-Правди святкуватимуть радісно й щасливо вільні французи, бельгійці, голяндці й греки.

По тюрмах, на ворожих, фронтах, у нужді й бруді святкуватимуть цей великий День многі поневолені народи, як болгари, мадяри, румуни, поляки, литовці, латиші, естонці, фінляндці й ми, українці.

Гляньмо, як святкують у нас, в Україні, день Воскресення Правди.

І дзвони-не-дзвонять... Сумно лине "Христос Воскрес!". Похудлі й суворі матері ридають-стенуть над убогим свяченим. Навіть чорного хліба немає. Вертаються додому. Де була рідна хата — пожарище чорніє.

Сідає мати за білий стіл і плаче. Минулого року на тому місці сидів Микола; а там — Петро; крашанками любувались, мов малі діти. Тут, раді та веселі, розмовляли старенькі дідо й бабуся та мала синьоока Галя. А ось тут сидів наймолодший, Іван... Від жалю, розпуки розривається материне серце. Сльози змочили білу скатерть. Знечев'я мати здригається... Оглядається обережно позад себе, чи

не женеться озвірілий кат-енкаведист, чи не давить її нігтями, чи не коле штиком. Слухає, чи не стріляють у хату. Підчас радісного Великодня мати тремтить перед жорстокою смертю. Міцно тисне до грудей кучерявого внука і цілує в чоло.

А де ж святкує Великдень Микола?

Далеко—далеко від матері. Там свищуть кулі, гремлять гармати, розриваються бомби. Земля дрижить від грому, а пил і дим закривають світ. Ось на піску стогне й зойкає хтось важко. Це Микола. Цілий у густій крові. Граната урвала йому ноги, потрощила кости й розшарпала шкіру. Кров засохла на губах, на руках, на лахмітті, а роз'ятрені рани припав порох. Так святкує Великдень Микола за кремлівського ката. А мати йому сорочку мережану в скрині ховає, нові холошні, постолои жовті.

А де ж Петро їсть свячене?

У холодній тюрмі, за ґратами сидить на цементовій долівці, зрошеній його молодою кров'ю. Очі запалились, лице посиніло, кости зі шкіри проколюються. Замість великодніх дзвонів чує брязк ключів. Вбігає скажений кат і залізом торощить по сухих ребрах. Немічний харкає кров'ю. Ось так Петро великоднує...

Куди ж подались на свята старенькі дідो й бабуся?

Там свищуть холодні вітри. В брудному лахмітті виходять вони в ліс. На руках — мозолі, тіло — в струпі. Падають на колодах і ранять своє старече тіло. Навіть забули, що сьогодні Великдень. Тужно, зі сльозами на очах глядять туди, де Україна. Так святкують вони в Сибірі. А вдома їх коралі, шовкові хустки, білі сорочки...

Ну, а де ж на святах Івась?

На зеленій галяві, серед ліса, з крісом у руках. Замість крашанок — рапаві гранати. Закосичив шапку білим рястом, радіє між вояцтвом, мов сокіл. Роздає свячені яйця і хліб білий. І всі дужим голосом співають "Христос Воскрес!". Мати всміхнеться на згадку.

Живе, може вернеться на коні вороному і поставить нову хату з кедровим помостом.

Бачимо жах і горе в Україні в день Великодня. Але не слід нам плакати-ридати, з розпуки попадати в зневіру.

Хай свято Воскресення стане для нас покликом до боротьби за Волю, святим заповітом: здобути мир і щастя собі і своїм дітям! Під керівництвом Тимчасового уряду України — Головної Визвольної Ради (УГВР) та спираючися на збройну силу УПА, наш народ високо підняв прапор боротьби проти страшної кривди, проти большевицької неволі червоних катів. І в цій святій боротьбі ми не самітні. Разом з нами борються всі поневолені народи, що переживають таку ж криваву неволю під тим самим катом. Разом з нами сам Господь! І як після Голготи воскрес Христос та переміг неправду, так наша свята Боротьбу увінчається світлим Воскресенням — Перемогою. Перед народним гнівом упадуть ниць червоні наїзники-хижаки, а люта помста зітре їх із лиця землі.

Тоді в Україні воскресне Правда.

Від хати до хати!
З рук до рук!

Копія. Машинопис.

Збірка матеріалів ОУН у Нью-Йорку.

Довідка зав. військовим відділом Тернопільського обкому
КП(б)У М. Лисого про злочинні дії керівництва Золотників-
ського району

12 травня 1945 року

Секретарю Обкома КП(б)У

Тов. Компанець.

СПРАВКА

о нарушении Революционной Законности по Золотников-
скому району

Произведенной проверкой установлены следующие фак-
ты нарушения Рев. законности.

16 февраля 1945 года в селе Рассоховатая в дневное время
была проведена операция, руководство которой возглавлял
Секретарь РК КП(б)У тов. Холявка, во время проведения
прочески села было задержано 15 человек, со слов опер.

уполномоченного РО НКГБ тов. Перекреста, якобы последние являлись членами "ОУН".

После проведения операции Секретарем РК КП(б)У тов. Холявкой был проведен митинг по вопросу борьбы с украинско-немецкими националистами, на котором присутствовало более 150 крестьян села Рассоховатая.

После митинга тов. Холявка дал указание опер. уполномоченному РО НКГБ тов. Перекресту и зав. военным отделом РК КП(б)У тов. Батраку из числа 15 задержанных отобрать для расстрела 5 человек, что последними было выполнено.

Расстрелу подверглись следующие задержанные:

1. Коцютко Михаил Иванович 1903 года рождения.
2. Мец Лавро Васильевич 1906 -" -"
3. Котало Дмитрий Васильевич 1913 -" -"
4. Котало Григорий Васильевич 1907 -" -"
5. Котало Федор Васильевич 1910 -" -"

Расстрел вышеуказанных задержанных производился возле сельского совета местным жителем тов. Данилишиным ныне работает зав. доротделом исполкома райсовета, остальные задержанные были приведены в райцентр и после проверки их органами НКВД и НКГБ часть была отпущена домой, а некоторые в настоящее время работают в истребительном батальоне по борьбе с украинско-немецкими националистами.

Этого же числа была вскрыта краевка в двух километрах от села Рассоховатая, при вскрытии краевки там же бандитом Закорчевным в краевке убито 3 бандита, последний покончил самоубийством.

Этого же числа во время проведения операции тов. Холявкой при побеге убит задержанный Стрехманчук в возрасте примерно 35 лет. Все указанные 10 трупов были брошены по месту их расстрела после выезда из села совпартактива. Украинско-немецкие националисты забрали трупы и перевезли в соседнее село, где находились они в церкви 10 дней, на протяжении 10 дней районные руководители об этом не знали.

Кроме того, 17/II-45 года в селе Полосюках при прове-

дении операции так же по указанию тов. Холявка зав. военным отделом РК КП(б)У тов. Батраком было расстреляно два задержанных: Самонишина и Трач.

Такими незаконными действиями в районе убито около 13 человек, на которых органы НКВД и НКГБ не имеют никаких компрометирующих материалов, свидетельствующих об участии их в "ОУН".

На вышеуказанные факты нарушения рев. законности в целях прикрытия преступных действий органами НКВД и НКГБ составлялись акты, якобы последние при операции оказывали вооруженные сопротивления и при побеге были убиты. Эти ложные факты также подписывал тов. Холявка, что при проверке было обнаружено.

Зав. военным отделом Тернопольского
обкома КП(б)У (Н. Лысый).
12/V-45 г.

Оригінал. Машинопис.

ДАТО: Ф. П. 1. — Оп. 1. — Спр. 295. — Арк. 34—34 зв.

Витяг з інформації працівників ЦК КП(б)У про стан боротьби з ОУН—УПА в західних областях УРСР у травні—червні 1945 року.

Червень—липень 1945 року

Тернопольская область

О положении в Коропецком и Гримайловском районах.

**Из докладной записки уполномоченного ЦК КП(б)У
тов. МАХИТЬКО**

В Коропецком районе Тернопольской области, по данным на 20 июня, оперирует банда в количестве до 60 человек. Руководит бандой Михаил Шуляк, по кличке "Хитрый".

В июне на территории района появилась проходящая банда "Быстрого", укомплектованная из остатков ранее разгромленных банд УПА.

Эти банды причинили и причиняют большой ущерб местному населению. Так, 23 мая бандиты совершили вооруженное нападение на милицейский участок в селе Устье-

Зеленое, а 16 июня вторично напали на этот участок.

С 25 мая по 15 июня были бандпроявления в селах Нисколизы, Баранов, Лука и Краснев. В этих селах бандиты разбили все сепараторные установки с целью сорвать маслопоставки.

По сводкам Тернопольского обкома КП(б)У, а также по личному заявлению секретаря обкома т. КОМПАНЕЦ в мае—июне в Коропецком районе бандпроявлений не было. Таким образом, обком КП(б)У не знает об обстановке в этом районе.

Коропецкий райком КП(б)У и райотдел НКВД не принимают действенных мер по ликвидации бандитизма. Состав Райотдела НКВД укомплектован всего на 45%. Вместо 9 оперативных работников имеется только три, рядовой состав отсутствует. В истребительном батальоне числится 81 человек, но бойцы батальона рассредоточены по селам и не имеют связи ни между собой, ни с районным центром.

Еще серьезнее положение в Гримайловском районе этой же власти. Бандиты днем нападают на села, терроризируют местное население и партийно-советский актив.

По сводкам обкома КП(б)У в июне в Гримайловском районе было два бандпроявления: 8 июня попала в засаду группа совпартактива, возвращавшаяся из сел Лука-Мала и Монастыри. Были убиты директор МТС Солодкий, заведующий МТМ Полько, а завхоз МТС Балабанчук и трактористка Степанида Вовчук уведены бандитами в лес.

На массовые бандпроявления районные организации не отвечают контрмерами. Борьба с бандитами, в основном, возложена на участковых уполномоченных и группы самообороны в селах.

Секретарь райкома КП(б)У тов. Савченко и начальник райотдела НКВД т. Курлышев вместо усиления борьбы с украинско-немецкими националистами стали на путь очковитирательства. В сводках, посылаемых в обком партии, они уменьшают число оперирующих в районе бандбоек и бандитов. Т.т. Савченко и Курлышев показывают в свод-

ках вместо фактически убитых 2—3 бандитов — 9—12.

О фактах неправильной информации обкома КП(б)У Гримайловским райкомом партии секретарь обкома т. Компанец не знает.

Копія. Машинопис.

ЦДАГОУ: Ф. 1. — Оп. 23. — Спр. 1701. — Арк. 2—14.

План агентурно-оперативних заходів по ліквідації українського націоналістичного підпілля на території Тернопільської області з 1 липня по 1 серпня 1945 року

До 1 липня 1945 року

СОВ. СЕКРЕТНО

ПЛАН

Агентурно-оперативных мероприятий по ликвидации банд "УПА" и "ОУН"овского подполья на территории Тернопольской области с 1.7. по 1.8.1945 года.

№№ ПП	СОДЕРЖАНИЕ РАБОТ	Срок исполнения	Испол- нитель
----------	------------------	--------------------	------------------

I. ЧЕКИСТСКО-ВОЙСКОВЫЕ ОПЕРАЦИИ

Межрайонные общевойсковые операции:

а) Районы: Струсовский, Микулинский,

Будановский, "вычесываются" села расположенные по обеим сторонам реки

Стрипа с окружающими их лесными массивами.

В операции участвуют два батальона 2—6.VII. Ком. 21-бригады с задачей разгрома бандкущей, местных боевиков и ОУНовского подполья. 1945 и Опергруппа УНКВД.

б) Районы: Вишневецкий, Дедеркальский,

Шумский: "вычесываются" 24 села и 3

лесных массива — места вероятного местонахождения крупной банды "ГЕРАСИМА", местных бандбоевиков и боевиков СБ.

В операции участвуют 3 батальона. 12—15.VII. Ком-р 20-й бригады 1945 г. и Опергр. УНКВД.

в) Районы: Гусятинский, Пробижнянский,

Копычинский: "вычесываются" 18

сел и 4 лесных массива, с задачей разгрома бандкущей местных боевиков и ОУНовского подполья.

В операции участвуют 3 батальона. 15—20.VII. Ком-р 21-й бригады и Опергр. УНКВД. 1945 г.

г) Районы: Будановский, Копичинский и Белобожницкий: "вычесываются" 34 села и 3 лесных массива с задачей разгрома бандкущей, местных боевок и ОУНовского подполья.

В операции участвуют 3 батальона. 25—29.VII. 1945 г. -"

д) Районы: Вишневецкий, Лановецкий, Дедеркальский и Заложцевский, "вычесываются" 25 сел и 2 лесных массива — места вероятного местонахождения крупной банды "КАРОГО", местных боевок и боевок "СБ".

В операции участвуют три батальона. 25—28.VII. Ком-р 20-й бригады и Опергр. УНКВД. 1945 г.

Районные-батальонные операции:

"Вычесываются" села и лесные массивы с задачей: разгрома бандкущей, местных бандбоевок и ОУНовского подполья:

1. Збаржский район, охватывается 9 сел 8—12.VII. 45 г. Ком. 226 ОСБ Опергруппа РО НКВД
2. Белобожницкий район, охватывается 4 села и 2 лесных массива. -"- Ком. 227 ОСБ Опергр. РО НКВД
3. Микулинский район, охватывается 17 населенных пунктов и прилегающие к ним лесные массивы. -"- Ком. 228 ОСБ Опергр. РО НКВД
4. Бережанский район, охватывается 14 населенных пунктов и прилегающие к ним лесные массивы. -"- Ком. 229 ОСБ и Опергр. РО НКВД
5. Чертковский район, охватывается 6 населенных пунктов и Галилейский лес. -"- Ком. 230 ОСБ и Опергр. РО
6. Тлустянский район, охватывается 7 населенных пунктов. -"- Ком. 1 б-на 281 ОСП и Опергр. РО
7. Залещинский район, охватывается 5 населенных пунктов. -"- 2 б-н 228 ОСБ и Опер. групп. РО НКВД
8. Коропецкий район, охватывается весь район. -"- Ком. 189 ОСБ Опергр. РО

9. Новосельский район, охватывается 8 населенных пунктов.	14—20.VII. 1945 г.	Ком. 226 ОСБ Опергр. РО
10. Козовский район, охватывается 10 населенных пунктов.	"-	Ком. 229 ОСБ Опергр. РО
11. Тлустянский район, охватывается 4 населенных пункта.	"-	Ком. 2 б-на 281 ОСП и Опергр. РО
12. Залещинский район: охватывается 8 населенных пунктов.	"-	Ком. 1 б-на 281 ОСБ и Опергр. РО
13. Бережанский район: охватывается 10 населенных пунктов и прилегающие лесные массивы.	25—29.VII. 1945 г.	Ком. 229 ОСБ и Опергруппа РО НКВД.
14. Новосельский район: охватывается 7 населенных пунктов.	"-	Ком. 226 ОСБ Опергр. РО НКВД
15. Тлустянский район: охватывается 5 населенных пунктов.	"-	Ком. 2 б-на 281 ОСП и Опергр. РО
16. Залещинский район: охватывается 7 населенных пунктов.	25—29.VII. 1945 г.	Ком. 1 б-на 281 ОСП и Опергр. РО НКВД.

Ротные операции:

Будут проводиться в радиусе населенных пунктов ротных гарнизонов и охватят районы: Подгаецкий, Монастырский, Коропецкий, Золотопотоцкий, Бучачский, Почаевский, Заложцевский, Шумский, Дедеркальский, Лановецкий и Вешневецкий, с задачей разгрома местных боевиков и ОУНовского подполья. 1—30.VII. 1945 г. Ком-ры рот и Опергруппы РО НКВД.

Частные операции:

Будут проводиться ежедневно силами Опергрупп и бойцов истребительных батальонов в каждом районе не менее в сутки, с задачей: ликвидация мелких бандгрупп бандитов-нелегалов и ОУНовского подполья. "- Нач. РО НКВД.

II. РАЗГРОМ ОУНОВСКОГО ПОДПОЛЬЯ:

- а) Агентурным путем и поисками спецгрупп вскрыть новые места передислокации и подвергнуть дальнейшему разгрому проводы "ОУН": Областной, окружные, надрайонные и районные. "- ОББ УНКВД и РО НКВД.
- б) Определить районы вероятного нахождения

- дения представителей обласного провода "ОУН": Козовский, Бережанский, Подгаецкий и Зборовский. -"
- в) Бережанского окружного провода "ОУН" — Подгаецкий и Козовский.
- г) Тернопольского окружного провода "ОУН" — Копычинский, В-Глубоческий, В-Борковский.
- д) Кременецкого надрайонного провода "ОУН": в Шумском и Дедеркальском районах: Скалатского — в Подволочиском и Новосельском районах; Зборовского — в этом же районе; Трёмбовлянского — в Копычинском и Гусятинском районах; Тернопольского — В-Борковском и Микулинском районах; Борщевского — в Скала-Подольском и Залещинском районах; Бережанского — в этом же районе и Бучачского — в Бучачском и Коропецком районах.
- е) Районные и подрайонные провода "ОУН", а также станичные низовые организации "ОУН" в каждом районе и селе. 1.30 июня 1945 г. ОББ УНКВД и РО НКВД
- ж) Для осуществления этих мероприятий использовать данные следствия, активизировать работу имеющейся агентуры и приобрести новые вербовки. Выделить в первую очередь для ликвидации следующие разработки: "ТРЕЗУБ" — по обласному проводу "ОУН", "ПОДИЛЯ" по Бережанскому окружному проводу, "САМОСТИЙНИКИ" по Тернопольскому окр. проводу "ОУН", и разработки "СВОИ", "УБИЙЦЫ", "ЖЕЛТОБЛАКИТНИКИ", "ПОДЛЕСНЫЕ", "ВОЛЫНЦЫ", "ДРУЗЬЯ", "ЧЕРНОТА", "ЛЕСНИКИ" по надрайонным проводам "ОУН". -" -"
- III. АГЕНТУРНАЯ РАБОТА**
- а) В течении июля месяца произвести обследование и оказать практическую помощь в улучшении агентурной работы в следующих районах: Залещинском, Подгаецком, Козовском, В-Борковском, Подволочиском, Новосельском, В-Дедеркальском, Гримайловском, Гусятинском, Белобожницком, Заложцевском и Струсовском РО НКВД. -" -"

- б) Ввести 10-дневную отчетность Нач. РО НКВД о результатах работы с агентурой, оперсостава за каждые 10-дней. -"- -"
- в) Выделить лучшую часть агентуры в РО НКВД и ее работы взять под контроль УНКВД — периодически осуществляя контрольные явки с последней. -"- -"
- г) Обязать Начальников РО НКВД, имеющуюся агентурно-осведомительную сеть обеспечить нормальной связью по разработанным графикам, усилить воспитание агентуры, обеспечить ее конспирацию путем организации конспиративных квартир, тайников, спаренной связи через родственников, приобретение резидентов и связных. -"- Нач.
РО НКВД
- д) Практиковать посылку в рейды — другие села и районы проверенное осведомление и агентуру, при этом учитывать в этих местах их родственные связи, либо деловые причины посещения этих мест, тщательно проводя инструктаж. -"- ОББ УНКВД и Нач.
РО НКВД
- IV. СЛЕДСТВЕННАЯ РАБОТА:**
- а) Обеспечить в июле месяце окончание следствием всех дел, находящихся в следствии УНКВД ОББ
свыше 2-х месяцев. 1-30.VII. и РО НКВД
- б) По перспективным арестованным выделить лучших следователей для глубокой работы над арестованными и тщательной обработки следственных данных, которые могут быть использованы для вскрытия ОУН'овского подполья и разгрома банд "УПА". -"- -"
- V. ВЫСЕЛЕНИЕ СЕМЕЙ:**
- В июле месяце оформить дела и произвести арест не менее 20-и семей активных ОУНовцев и участников "УПА" на выселение. -"- -"

НАЧАЛЬНИК УНКВД ПО
ТЕРНОП. ОБЛАСТИ
ПОЛКОВНИК ГОСБЕЗОПАСНОСТИ САРАЕВ.

Оригінал. Машинопис.
ДАТО: Ф. П-1. — Оп. 1. — Спр. 296. — Арк. 10—14.

План ліквідації українського збройного підпілля в Тернопільській області в липні—серпні 1945 року
Середина липня 1945 року

ПЛАН

Ликвидации действующих местных бандбоевок и бандгрупп по Тернопольской обл.

С 22/VII по 25/VIII-1945 г.

Район действ.	Краткие данные о банде, куце и боевке	В/часть выдел. на ликвидацию	Опер. работник	Ответственный рук-тель
1.	2.	3.	4.	5.
Подволочис-ск. р-н	1. Боевка "БЛИС"—20 ч. действует в с. Каменка	Кав. взвод милиции.	Нач. РО НКВД л-т ПАВШЕНКО	Нач. РО НКВД
	2. Боевка "СЕРКО"—20 ч. с. Туровка и Фашивка		Нач. Отд. ВБ РО НКВД л-т КРЫЛОВ	
Дедеркальский р-н	3. Боевка СБ "СЛАВКА"—20 ч. с. Якимовка и Матвеевцы	3 взв. 3 ср. 232 ОСБ	Нач. РО НКГБ к-т СОКОЛОВ	Командир вз. мл. л-т МАЛЫЦЕВ
	4. Бандкуц "КАРЫЙ"—46 ч. с. Загорцы, Михайловка	2 взв. 3 ср. 232 ОСБ	Нач. РО НКВД к-н ХРАПАТИЙ	К-р взвода л-т ИРТЮК
	5. Боевка "ГНАТ"—16 чел. с. Садки, Быковцы	3 взв. 3 ср. 232 ОСБ	"-	К-р взвода мл. л-т МАЛЫЦЕВ
Лановецкий р-н	6. Банд-па "ТЫЧИНА"—18 ч. с. Белозерка, Лопушное	2 взв. 1 ср. 233 ОСБ	О/Уполн. РО НКВД мл. л-т БЕЗЯКИН	К-р взвода л-т СМЕЛЬЦЕВ
	7. Бандгруппа "ШАРПАК"—25 ч. с. Борщевка и Передмирка	3 взв. 1 ср. 233 ОСБ	О/Упол. РО НКВД ЯРКОВО	К-р взвода л-т АВРАМЕНКО
Вишневецкий р-н	8. Бандгруппа "СОКОЛ"—15 ч. с. Снегуровка, Оришковцы	233 ОСБ 50 ч.	Сводный отряд к-н АВДОХИН	Нач. РО НКВД зам. ком. б-на к-н СОКОЛОВ
	9. Боевка СБ "СНОП"—10 ч. с. М. и Б. Бунинец, Звиняче	3 взв. пул. р-та	Нач. ОВБ РО НКВД мл. л-т ДАНИЛЬЧЕНКО	К-р взв. ст. с-т мл. ДАНИЛЬЧЕНКО
	10. Боевка МЕЛЬНИЧУК Захар подрайон. СБ, эти же села	"-	Ст. О/Уп. РО НКГБ ВОЛКОВ	"-
Заложцевский р-н	11. Боевка "ПУГАЧ"—15 ч. с. Олись и Белоголовье	3 взв. 3 ср. 231 ОСБ	Нач. РО НКВД ст. л-т ШАПОВАЛОВ	К-р взв. мл. л-т НЕФЕДОВ
	12. Боевка "РЯСНОЙ"—15 ч. с. Лопушны		Нач. ВБ РО НКВД ст. л-т БЕЛОТЕЛОВ	
В. Глубоцкий р-н	13. Бандгруппа "ДЗВИН"—65 ч. с. Янковцы, Задурье, Городищево, Вертелька	3 взв. 3 ср. 231 ОСБ	Ст. О/Уп. РО НКВД л-т СТРИГУН	К-р взв. ст. л-т БОНДАРЕНКО
	14. Боевка "ИСКРА"—17 ч. с. Цебре и Езерни	Сборн. взв. мин. пул. роты	О/Уп. РО НКВД мл. л-т ПЕСОТСКИЙ	ст. лейтенант ГОСТИЦЕВ
	15. Боевка "СТЕП"—20 ч. с. Игровцы, Дубовцы, Холм	"-	мл. л-т РО НКГБ ЛЕЩЕНКО.	"-
Кременецкий р-н	16. Боевка СБ "КУЗЬМА"—15 ч. с. М. Бережцы, Хотиво	Взвод роты автоматчиков	Нач. РО НКВД м-р СУПРУНОВ	Капитан НИКИТИН
Залещинский р-н	17. Боевка СБ "КРЫМ"—15 ч. с. Вимятинцы	2 взв. 2 ср. 281 СП	Нач. РО НКГБ к-н ЗАПОРОЖЕЦ	К-р взв. л-т КОБЫЛЯЦКИЙ
	18. Боевка "ГАЙДА"—12 ч. с. Колодрипка	1 взв. 3 ср. 281 ОП	О/Уп. РО НКВД мл. л-т ИВАЩЕНКО	К-р взв. л-т ВАСИЛЬЕВ
Монастырский р-н	19. Бандкуц "НЕЧАЙ"—40 ч. с. Горожанка и Доищево	41 ч. 187 ОСБ	Отряд 2 ср. Нач. РО НКГБ к-н ГАЛИЧЕНКО	К-р роты ст-на л-т СИРИН

			Ст. О/Уп. НКВД л-т КАЗАНЦЕВ	
	20. Боевка "ТУР" —14 ч.	1 взв. 2 ср.	О/Уп. РОНКВД	К-р взв. мл. л-т
	с. Ставцы.	187 ОСБ	л-т ЛОБОВ	ПИСКУНОВ
Белобож-	21. Банкущ "ГРАБ"- "ДЕРКАЧ"	1 взв. 2 ср.	О/Уп. РО НКВД	К-р взв. мл. л-т
ницкий р-н	35 ч. с. Дзвиняче, Бычковцы, Скородинцы	230 ОСБ	л-т ЧЕЛИДЗЕ	ВОЙТЕНКО
			Нач. РО НКГБ мл. л-т ДОЛГОВ	
Чортков-	22. Бандгруппа "ЧАР"— "ОРЕСТ"	1 взв. 5 ср.	Нач. отд. ВВ РО	К-р взв. л-т
ский р-н	СТЕБАЛЕВСКИЙ—25 ч. с. Да-	и стан-пулем.	НКВД л-т ХАРЬКОВ	БАЏУРИН
	выдавцы, Колоняны и	и расчет	Ст. О/Уп. УНКГБ	
	Залесье	281 СП	ст. л-т УСАЧЕВ	
Копычен-	23. Боевка СБ "НАЛИВАЙКО" Рейдирующий	отряд 60 ч. ОСБ	Нач. РО НКВД	Лейтенант
ский р-н	10 чел. Билецкий лес		ст. л-т БРОВИН	БОСОВ
	24. Боевка "ЧУМАК"—25 чел.	"-	Нач. РО НКГБ	"-
	с. Оришковцы, Гадинокцы		ст. л-т ГАВРИАКО	
Золотни-	25. Боевка "ЖУК"—21 чел.	Взв. разведки	Нач. РО НКВД	К-р взв. мл. л-т
ковский р-н	с. Бурканово, Золотники, Бронголивка	187 ОСБ	ст. л-т ГАВРИЛЮК	ЗАРУДНЕВ
	26. Бандкущ "СТЕП"—20 ч.	"-	Ст. О/Уп. РО НКВД	"-
	с. Кутузов, Гниловоды		ст. л-т ХМЕЛЕВСКИЙ	
	27. Боевка "Синица"—15 ч.	"-	ст. О/Уп. РО НКВД	"-
	с. Боганковцы		ФЕДОРЧУК	
	28. Боевка СБ "БОГУН"—15 ч.	"-	О/Уп. РО НКВД	"-
	с. Соколов		л-т ОРЕХОВ	"-
	29. Боевка ЗАКОРНИЮК Романа	Взв. разведки	О/Уп. РО НКВД	К-р взв. мл. л-т
	15 ч. с. Раковцы	187 ОСБ	л-т СОЛНЦЕВ	ЗАРУДНЕВ
Скала-По-	30. Бандгруппа "МОРЯК"—25 чел.	2 взв. 1 стр.	Нач. РО НКГБ	К-р роты ст. л-т
дольский р-н	с. Цыгане	станк. пуль-	ст. ВЕЛИЧКО	СМАЧНЫЙ
		расчет 174	Ст. О/Уп. мл. л-т	
		ОСБ	ЛУКЪЯНОВ	
	31. Бандгруппа "АРСЕН"—25 чел.	1 взв. 1 ср. и	Нач. отд. ВВ НКВД	К-р взв. л-т
	с. Ивановка, Турильчи	минвзвод 174	ОСБ л-т ШАЛЫГИН	МАЦКЯН
			Ст. О/Уп. УНКГБ	
			мл. л-т РУДЕНКО	
Борщевский	32. Боевка "ВИИР"—11 чел.	1 и 3 взв. 2	Ст. О/Уп. л-т	К-р, 2 стр. роты
р-н	с. Бильче-Злото	ср. станк. и	НИКИТЕНКО	л-т ЕРШОВ
		пульрасчет		
		174 ОСБ		
	33. Боевка "КАЛИНА"—15 ч.	2 взв. 2 ср.	Ст. О/Уп. НКГБ	Зам. ком. 2 ср.
	с. Шупака	станк. пуль-	л-т СЕЛЕВЕР-	ст. л-т МАЏ-
		расчет 174	ОСБ	КЪЯН
	34. Боевка "ДНЕСТР"—11 ч.	"-	О/Уп. мл. л-т	"-
	с. Волковцы		ПРИХОДЬКО	
Бережанский	34.* Боевка "ОСТАТКИ" сотни	1 взв. 3 ср.	Нач. РО НКГБ	К-р взв. мл.
р-н	"СОКОЛ"—18 ч. с. Тростянець	229-го ОСБ	к-н ИВАНОВ	л-т ГОРШОВ
	35. Боевка "ГОНТА"—30 ч.	Рейдирующий	Нач. РО НКВД	л-т СЕМЕНОВ
	с. Нараков	отряд мин-	майор ШВЕЦ	
		роты (60 чел.)		

* Так в оригиналі.

	36. Боевка "ТРИСКО"—20 ч.	1 взв. 3 ср.	-"	мл. л-т
	с. Поручин	229 ОСБ		ГОРШКОВ
	37. Боевка "ОСТРОВСКИЙ"—21 ч.	3 взв. 3 ср.	Нач. отд. ББ	мл. лейтенант
	с. Решкин	229 ОСБ	л-т КАРАСЕВ	ПОНТЕЛЕЕВ
	38. Боевка "ПОДКОВА"—29 ч.	1 взв. и мин.	-"	лейтенант
	с. Рогачин	взв. 2 ср. 229 ОСБ		ДЕРЕГИН
	39. Боевка "ЦИКУН"—30 ч.	2 взв. 3 ср.	-"	лейтенант
	с. Козов и Мычищев	229 ОСБ		ИЗОСИМОВ
Товстенский р-н	40. Боевка "ОПАРА"—25 ч.	1 взв. 2 ср.	Нач. РО НКГБ	мл. К-р взв. л-т
	с. Усетечко	281 СП	л-т СЕМЕНЧЕНКО	НИКИТИН
	41. Боевка "МОХНАЧ"—10 ч.	-"	О/Уп. РО НКВД	мл. л-т
	с. Хмелевая		л-т СМИРНОВ	
Струсовский р-н	42. Боевка "ГАЛКА"—15 ч.	1 взв. мин.	р.Опер.Уп. РО НКГБ	К-р взв. мл. л-т
	с. Сушин, Кровинка	228 ОСБ	л-т ТЫНОК	л-т СОРОЧИЙ
	43. Боевка "ОРЕЛ"—"БУР ЛЯКА"—12 ч.	-"	Ст. О/уп. РО НКГБ,	-"
	с. Заздрист		мл. л-т ПОЛАЗАНОВ	
	44. Банкуш "БАЯН"—11 ч.	2 взв. мин.	р. Уч. уполн.	К-р взв. л-т
	с. Винявка	228 ОСБ	ШМАТОК	РАШИДОВ
Трембовлянский р-н	45. Боевка "КЛИМ"—30 чел.	2 взв. мин.	р.Нач.ОББ РОНКВД	К-р взвода
	с. Рездвянский лес	228 ОСБ	л-т СВЕРЧНИКОВ	РАШИДОВ
			Ст. О/Уп. РОНКГБ	
			л-т ЗАЙЦЕВ	
Мельница-Подольский р-н	46. Банкуш "ОСЕЛЕДЕЦЬ"—30ч.	1 и 3 взв.	Нач. РО НКВД,	л-т К-р роты,ст. л-т
	по разным селам	3 ср. 174 ОСБ	КИЛЯЧКОВ	КОЗИКОВ
	47. Банкуш "ФУКС"—8 чел.	-"	Ст. О/Уп. РО НКВД	-"
	по разным селам		л-т НИКОЛАЕВ	
Козовский р-н	48. Боевка "КОПУР"—15 ч.	1 взв. 1 ср.	Уч.уполн. РО НКВД	К-р взв. мл. л-т
	с. Циор и с. В. Плавуча	229 ОСБ	ЕЛЕЦ	ЛАТЬШЕВ
	49. Боевка "СЕРНЬ"—15 ч.	-"	Уч. уп. РО НКВД	-"
	с. Плавуча Мала, Глинки		ОЛЕЙНИК	
	50. Боевка "КРИП"—15 ч.	-"	Ст. О/Уп.РО НКГБ	мл. л-т
	с. Ценив		л-т ГАВРИЛЮК	
	51. Боевка "ИВАСЬКИВ"—11 ч.	2 взв. 1 ср.	Уч. Уполн. РО НКВД	К-р взв. л-т
	с. Выбудни	229 ОСБ		БЕСПАЛОВ
	52. Боевка "КРИВОНОС"—12 ч.	-"	О/Уп.РО НКВД	-"
	с. Криве		л-т СИМОНОВ	
	53. Боевка "НАГРЕБНЕЦКИЙ"—20ч.	2 и 3 взв.	О/Уп. РОНКВД	л-т лейтенант
	с. Золотая Слобода	2 ср. 229 ОСБ	МЕЛЬНИКОВ	ГУЩИН
	54. Банкуш "МРИКАЛО"—25 ч.	-"	-"	-"
	с. Конюхи			
	55. Боевка "МАКС"—15 ч.	-"	Нач. РО НКГЮ	-"
	с. Щепанив и Кальне		л-т ЗАВАРИГИН	
Козловский р-н	56. Боевка "БОЙКО"—7ч.	Взв. автомат.	Нач.РО НКВД	К-р взв. авт.
	с. Слобода	229 ОСБ	ст.л-т МАКСИМОВ	л-т ШАКИРОВ
	57. Боевка "ФОЛОНИЧ"—18 ч.	-"	ст. О/Уп. РО НКВД	-"
	с. Купчинцы и Денисов		ШЕВЧЕНКО	
	58. Боевка "МАРКИЗЬГ"—16 ч.	-"	О/Уп. РО НКВД	-"
	с. Должанка		МЕЛЬНИКОВ	
Почаевский р-н	59. Бандгруппа "ЧЕРНЕЦ"—13 ч.	3 взв. 3 ср.	Нач. РО НКВД	к-н К-р взв. мл. л-т
	с. Лидухов	231 ОСБ	ГРИЦИНА	НЕФЕДОРОВ
	60. Боевка "СТЕПОВОЙ"—	-"	Ст. О/Уп. РО НКГБ,	-"

	"ПАУК", 20 ч. с. Ст. Олексинец		ст. л-т ЖАДЧЕНКО	
	61. Боевка "СУШКО"— 10 ч. 1 взв. 3 ср. с. Устечко	231 ОСБ	Нач. ОББ РО НКВД КАРАҢДАШОВ	К-р роты л-т ПЕРЕСЬЦКИН
Шумский р-н	62. Бандгруппа "ГЕРАСИМ"—75ч. Рейдовый районы Шумский и Дедеркальский	отряда мин.р. и взв.ав. 232 ОСБ	Нач. РО НКВД к-н ТРЕСКО	Зам. к-ра бат. к-н КОРОЛЬКОВ
	63. Боевка "ПРАЧ" и "ЗАГА-ДАЧИНИ"— 20 чел., села Садки Малые и Суражский лес	1 взв. 2 ср. 232 ОСБ.	Нач. РО НКГБ ст. л-т ИВЧЕНКО	К-р взв. л-т БЕЛЫЙ
	64. Боевка "КОЛОС"—15 чел. с. Антоновцы	2 взв. 1 ср. 232 ОСБ	Нач. РО НКВД к-н ТРЕСКО	мл. лейтенант СКУРЫХИН
	65. Боевка СБ "ДОВБУШ"—15 ч. с. Валежевка, Быковцы	15 ч. "-"	О/Уп. РО НКГБ ШАРЯНОВ	"-"
Волико-Борковский р-н	66. Бандкущ "КАРПО"—12 ч. с. Ходачки Малые, Романовка	1 взв. 3 ср. 226 ОСБ	Ст. О/Уп. РО НКГБ мл. л-т БОЧКАРЕВ	лейтенант КОНДРАТЬЕВ
	67. Боевка "ДОВБУШ"— 9 ч. с. Киплячка	9 ч. "-"	О/Уп. РО НКВД л-т КРЫЛОВ	"-"
	68. Боевка "ХИРОМАН"—7 ч. с. Грабовець	2 взв. 3 ср. 226 ОСБ	О/Уп. РО НКВД л-т ПРОКОПЕЦ	л-т ПОНАМАР-ЧУК
Золотопотопский р-н	69. Боевка "ЛУЧКО"—12 чел. с. Порховая, Зубрик	1 взв. 2 ср. 183 ОСБ	Нач. РО НКВД к-н ТАРАЙКОВ-СКИЙ	К-р взв. л-т ИСАЕВ
	70. Боевка "ТАБАК"— 7 чел. с. Лещинцы, Русилов	3 взв. 3 ср. 183 ОСБ	"-"	К-р взв. л-т ГАВРИКОВ
Збаражский р-н	71. Боевка "ШУМ"— 20 чел. с. Лубянки Высшие	2 взв. 1 ср. 226 ОСБ	Ст. О/Уп. РО НКГБ к-н КАНАЕВ	капитан МЕЛЕКСЯН
	72. Боевка "ХОДАЧЕК"—30 ч. с. Черниховцы	1 взв. 1 ср. 226 ОСБ	Нач. ОББ мл. л-т АНДРИАНОВ	К-р взв. л-т ЯКОВЛЕВ
	73. Бандкущ "ГОРДЕЙ"— 25 ч. с. В. Гнелица, Лещина	Минрота 226 ОСБ	Нач. РО НКГБ к-н ПОСТНОВ	лейтенант КАРЮКА
Новосельский р-н	74. Боевка "ОЛЕГ"—17 чел. с. В. Гнелица, Лещина	3 взв. 1 ср. и минзвод 226 ОСБ	О/Уп. РО НКВД л-т КАТАНЦЕВ	мл. лейтенант ЛЯЛИН
	75. Боевка "БЕРЕЗА"—8 чел. с. Яневцы	Минрота 226 ОСБ	О/Уп. РО НКВД мл. л-т ЮРЬЕВ	лейтенант КАРЮКА
	76. Боевка "ВЕРБА"— 9 чел. с. Верещаки	"-"	Ст. О/Уп. РО НКВД л-т ЗАБОДИЦЕВ	мл. л-т ЛЯЛИН
	77. Боевка "ХМАРА"—11 чел. с. Москаливна	3 взв. 2 ср. 226 ОСБ.	Нач. РО НКВД ст. л-т ИОНОВ	лейтенант ИЛЬИН
Скалатский р-н	78. Боевка "БОГДАН"— 25 ч.	1 взв. пульрота 228 ОСБ	Нач. РО НКГБ майор МОЛОСТВОВ	мл. лейтенант ХАРЛАМИН
	79. Боевка "БЫСТРЫЙ"—15 ч. с. Озеряны, Перволока	Взвод развед. и стан.пуль. Взв. автомат. 189 ОСБ	Нач. РО НКВД л-т ТИКОРЕНКО	К-р взв. ст. К-р взв. мл. л-т
Бучачский р-н	80. Боевка "РУБАН"—12 ч. с. Озеряны, Перволока	189 ОСБ	Нач. РО НКГБ к-н АНДРЮЩЕНКО	лейтенант ГОЛОВНЕВ
Пробижнян	81. Боевка "СТРЕЛА"—15 ч.	Рейдирующая	Ст. О/Уп. РО НКВД	лейтенант

ский р-н	Сокуринский лес	группа 230	ОСБ	л-т СМИРНОВ	ФОКИН
	82. Боевка "ЛЫСЫЙ"—12 ч.	"-	"-	Нач. ОББ л-т	"-
	с. В. Черножинцы			БРАЙКО	
				Нач. РО НКГБ	
				л-т ПЕТРОВ	
Подгаецкий р-н	83. Бандгруппа "МЕДВЕДЬ"—28 чел.	Отряд 60	Нач. РО НКВД	Зам. ком-ра 3 ср.	
	с. Литвинев	чел. 3 ср. 187	ОСБ	л-т ЮРЬЕВ	л-т ПОЛУЭКТОВ
	84. Боевка "РОМАНИШИН"—24 ч.	Спецподразд.	Ст. О/Уполн.	РО НКВД	Зам. ком. 6-на
	с. Мужилов	187	ОСБ	л-т КЛИМОВ	ст. л-т ЕАКИН
	85. Боевка "ТОРКО"—14 ч.	"-	"-	Уч. Уполн.	"-
	с. Новосилка			ЯКУБЕЦ	
	86. Бандгруппа "ЛОЙК"—40 чел.	1 ср. 187	Нач. Отд. ОББ	К-р л-т	
	с. Голгочи	ОСБ	л-т ДОЯРЕНКО	ТИЩЕНКО	
	87. Бандгруппа "СТЕП"—40 чел.	Отряд 50 чел.	Ст. О/Уп. РО НКВД	К-р 3 ср. л-т	
	с. Словятиц, Шумяны	3 ср. 187	ОСБ	л-т ЗОТОВ	ТКАЧЕВ
	88. Боевка "НЕПОРАДНЫЙ"—8 ч.	2 взв. 2 ср.	"-	Уч. Уполн.	К-р взв. л-т
	с. Волица	187	ОСБ	КАЛИНИН	КЛЮКИН
Гримайловский р-н	89. Бандкущ "ГРАБ"—15 ч.	1 взв. 2 ср.	Нач. РО НКГБ	К-р взв. мл. л-т	
	с. Товсте, Новосилки	227	ОСБ	к-н МОКРОУСОВ	КУЛИК
	90. Бандкущ "ОСТАП"—11 ч.	2 взв. 2 ср.	"-	Уч. Уполн.	К-р взв. л-т
	с. Красное, Ставки	227	ОСБ	КИЗИМА	КАШТАН
	91. Боевка "КОРЕНЬ"—10 ч.	3 взв. 2 ср.	"-	Нач. ОББ мл.	К-р взв. ст. серж.
	с. Монастыриха	227	ОСБ	л-т СУРЕЛО	СЕМИЛЕЗОВ
Коропещкий район	92. Боевка "МОРОЗЕНКО"—24 ч.	1 ср. 189	Нач. РО НКГБ	К-р роты л-т	
	с. Бобриники	ОСБ	к-н САВИНКОВ	РЯБНИК	
	93. Боевка "КРУЧ" и "КОСОЛА-ПЫЙ"—38 ч.	с. Баранье, ср. станк и пульс. расчет	1 и 2 взв. 3	Пом. О/Уп. РО НКВД	р роты ст. л-т
	Задириц, Красив	189	ОСБ	мл. л-т ЗАРЕЗИН	ПЕРМЯКОВ
	94. Боевка "ЛЫС"—24 чел.	"-	"-	О/Уп. РО НКВД	"-
	с. Вербна, Грабок			л-т СОЛЕЙ	
Микулинский район	95. Боевка "ЛЫС"—12 чел.	1 взв. 3 ср.	Нач. ОББ РО НКВД	К-р взв. мл. л-т	
	с. Чертория	228	ОСБ	л-т ЖУКОВ	ДУТОВ
Будановский район	96. Боевка "ЧЕРНОГО"—24 ч.	3 ср. 227	Нач. РО НКВД	ст. л-т К-р 3 ср. ст.	
	с. Кобыловолоки	ОСБ	ШИНКАРЕНКО	л-т ТАЛАХАДЗЕ	
			Нач. РО НКГБ		
			ст. л-т ЧУБАРЕВ		

СЕКРЕТАРЬ ТЕРНОПОЛЬСКОГО ОБКОМА КП(б)У
(И. КОМПАНЕЦ)
НАЧ. УНКВД ПО ТЕРНОП. ОБЛ.
ПОЛКОВНИК (САРАЕВ)
НАЧ. УНКГБ ПО ТЕРН. ОБЛ.
ГЕНЕРАЛ-МАЙОР (МАЛИНИН)
НАЧ. ШТАБА ВВ. НКВД УКР. В/ОКР
ПОЛКОВНИК (БРАГИН)

Копія. Машинопис.

ДАТО: Ф. П. 1. — Оп. 1. — Спр. 296 — Арк. 6—9.

Лист заступника прокурора Рівненської області Осипчука секретарю Кам'янець-Подільського обкому КП(б)У Устенку щодо провокацій енкаведистів 24 липня 1945 року

Сов. секретно

СЕКРЕТАРЮ ОБКОМА КП(б)У КАМЕНЕЦЬ-ПОДОЛЬСКОЙ ОБЛАСТИ товарищу УСТЕНКО

16 июня с. г. группа крестьян с. Болотковцы Острогского района Ровенской Области обратились с жалобой в прокуратуру Острогского района о том, что неизвестные лица, произвели массовые обыски при которых изъяли у них одежду, обувь и пр. вещи и скрылись.

Произведенным поэтому вопросу расследованием установлено, что 15 июня с. г. спецгруппа Плужнянского РО НКВД Каменец-Подольской области под руководством зам. нач. РО НКВД Шифонюк, ст. оперуполномоченного ОББ Конешева прибыла в с. Болотковцы Острогского района и произвела у крестьян массовое обыски, при которых изъяли одежду, обувь и пр. вещи. При чем, некоторых обыскиваемых лиц, которые возражали против незаконных действий, избил.

В производимых незаконных обысках принимал участие также секретарь Плужнянского РК КП(б)У ГРИГОРУК. В основном обыски и изъятие имущества произведено у семей в/служащих и инвалидов Отечественной войны.

Производимые обыски участниками группы сопровождались руганью, угрозами оружия по адресу обыскиваемых.

Изъятые имущество у крестьян увезено в Плужнянский отдел НКВД. Никаких, актов на изъятые имущество обыскиваемым не оставлено.

Принимая во внимание, что действия перечисленных работников являются провокационными и преступные, которые граничат с разбоем по отношению к мирному населению, поэтому материалы расследования по этому вопросу направлены начальнику НКВД Ровенской области для расследования и привлечения виновных лиц к уголовной ответственности.

Ставя Вас в известность об изложенных фактах нарушения соцзаконности секретарем Плужнянского РК КП(б)У

Григоруком и работниками НКВД Шифонюк и Конешевым, прошу обсудить этот вопрос на бюро обкома КП(б)У.

ЗАМ. ПРОКУРОРА РОВЕНСКОЙ ОБЛАСТИ
СОВЕТНИК ЮСТИЦИИ (ОСИПЧУК)

№0805

24.VII.45 года. Верно.

Копія. Оригінал.

ДАХМО: Ф. П.-487. — 4. — Спр. 184. — Арк. 48.

Постанова бюро Тернопільського обкому КП(б)У "Про заходи з виконання постанови ЦК КП(б)У від 24/VII-45 р. "Про ліквідацію залишків банд українсько-німецьких націоналістів у Західних областях УРСР"

3 серпня 1945 року

ОСОБАЯ ПАПКА

Сов. секретно

ПОСТАНОВЛЕНИЕ

Бюро Тернопольского Обкома КП(б)У

От 3 августа 1945 года

О мерах по выполнению постановления ЦК КП(б)У от 24/VII-45 г. "О ликвидации остатков банд украинско-немецких националистов в Западных областях УССР".

Центральный Комитет КП(б)У в своем постановлении от 24/VII-45 г. указал на недостатки в проведении борьбы с украинско-немецкими националистами в Западных областях Украины, заключающиеся в медленной перестройке работы партийных организаций, органов НКВД, НКГБ и внутренних войск НКВД в соответствии с сменившейся обстановкой. Со стороны отдельных руководителей органов НКВД, НКГБ и начальников частей войск НКВД допускаются факты беспечности и расхлябанности в организации проведения мероприятий по борьбе с украинско-немецкими националистами, проявление самоуспокоенности и зазнайства, игнорируя мелкие банды и боевки "СБ" и непринятие ими мер к их полной ликвидации.

В ряде районов нашей области: Шумском, В-Дедеркальском, Гримайловском, Борщовском, Почаевском, Новосель-

ском, Мельнице-Подольском, Залещицком слабо проводится борьба с пособниками бандитов. Райкомы КП(б)У, РО НКВД и НКГБ недостаточно выполняют требования ЦК КП(б)У о том, чтобы ни один случай бандпроявлений не оставался без тщательного расследования и сурового наказания бандитов, пособников бандитов и их семей.

Со стороны отдельных райкомов КП(б)У: Золотопоотокским, Мельнице-Подольским, Зборовским, Залещиковским Струсовским, Белобожницким, Скала-Подольским продолжается недооценка политической работы среди населения. Митинги, собрания и беседы среди крестьян и интеллигенции проводятся редко.

Обком КП(б)У отмечает, что Областное Управление НКВД до сих пор не наладило учет бандгрупп и их участников. Запущенность учета приводит к тому, что войска НКВД вынуждены зачастую ходить безрезультатно.

Обком КП(б)У обращает внимание секретарей райкомов КП(б)У, начальников РО НКВД и НКГБ на ослабление борьбы с украинско-немецкими националистами и на вредной самоуспокоенности на достигнутых результатах по разгрому банд. Обком КП(б)У подчеркивает, что ГК, РК КП(б)У, РО НКВД, НКГБ должны покончить с подобным самоуспокоением и в ближайшее время закончить полный разгром националистических банд и ОУНовского подполья.

В целях полного выполнения решения ЦК КП(б)У от 24/VII-45 г. бюро Обкома КП(б)У постановляет:

1. Обязать РК, ГК КП(б)У, начальников РО НКВД, НКГБ принять все необходимые меры по исправлению отмеченных недостатков в решении ЦК КП(б)У от 24/VII-45 г. и настоящим решением.

2. Утвердить план ликвидации действующих в области банд-боевок и бандгрупп. (Прилагается).

3. Обязать секретарей РК КП(б)У и начальников РО НКВД и НКГБ:

- а) не позже 8/VIII-45 г. представить Обкому КП(б)У дополнительные мероприятия по ликвидации бандгрупп, вытекающие из конкретной обстановки в районе;

б) через каждые десять дней сообщать Обкому КП(б)У о результатах операций по каждой банде в отдельности.

4. Обком КП(б)У предостерегает райкомы партии, работников НКВД и НКГБ против самоуспокоенности и требует еще больше усилить чекистско-войсковую работу, улучшить оперативность по окончательной ликвидации банд и выкорчевыванию ОУНовского подполья.

5. В связи с тем, что остатки разбитых банд рассредоточились на мелкие группы и пошли в подполье для ведения антисоветской работы и осуществления террористических актов, решающим в работе органов НКВД и НКГБ является коренное улучшение агентурной работы.

Райотдели НКВД и НКГБ обязаны значительно улучшить работу с нашей агентурой, расширить ее сеть и засылку агентуры в ОУНовское подполье.

6. Обратит внимание секретарей РК КП(б)У, начальников областных управлений НКВД и НКГБ и начальников районных отделов НКВД и НКГБ на усиление борьбы с бандпособниками, не оставляя ни одного случая бандпроявлений без ответных репрессий, выявлять бандитов и их пособников, немедленно их арестовывать и судить.

7. Обком КП(б)У обращает внимание Горкомов РК КП(б)У, руководителей советских и хозяйственных организаций, всех коммунистов и комсомольцев на необходимость решительной борьбы с проявлениями беспечности, а также повышение бдительности.

Парторганизациям, руководителям советских и хозяйственных организаций систематически проверять состав рабочих и служащих на предприятиях и в учреждениях, очищая их от украинско-немецких националистов, польских националистов и других антисоветских элементов.

8. ГК, РК КП(б)У, городским советам и райисполкомам улучшить руководство вопросами хозяйственного культурного строительства городов, района и села.

РК КП(б)У и райисполкомам коренным образом улучшить руководство сельскими советами, приняв необходимые меры по организационному укреплению их. Улучшить

работу предприятий, учреждений, школ, больниц, клубов, библиотек и т. п.

9. Обязать секретарей ГК, РК КП(б)У разработать мероприятия в соответствии с решением ЦК КП(б)У по коренному улучшению массово-политической работы среди рабочих, крестьян и интеллигенции и мероприятия представить Обкому КП(б)У к 15/VIII-45 г.

10. Учитывая, что районы нашей области освобождены более года тому назад, и что за период, истекший после освобождения, многие рабочие, крестьяне и интеллигенция принимали активное участие в восстановлении советской власти и борьбе против украинско-немецких националистов и показали на деле преданность делу нашей большевистской партии, парторганизации области должны начать работу по отбору из числа местного актива лучших товарищей и вовлекать их в ряды ВКП(б), при этом строго руководствуясь указанием ЦК партии по отбору в партию.

11. Обязать секретарей РК КП(б)У не позже 15/VIII-45 г. обсудить решение ЦК КП(б)У от 24/VII-45 г. и наметить конкретные мероприятия по выполнению решения ЦК КП(б)У.

12. Обязать первых секретарей ГК, РК КП(б)У доложить Обкому КП(б)У о выполнении решения ЦК КП(б)У от 24/VII-45 г. и настоящего решения 30 августа 1945 года.

Обком КП(б)У требует от партийных, советских и комсомольских организаций области, от всех коммунистов и комсомольцев еще больше напрячь свои силы и в ближайшее время полностью ликвидировать остатки банд украинско-немецких националистов, еще теснее сплотить ряды трудящихся вокруг партии Ленина-Сталина, мобилизовать рабочих, крестьян, интеллигенцию на быстрейшую ликвидацию последствий немецкой оккупации, на дальнейшее укрепление силы и могущества нашей социалистической Родины.

Секретарь Тернопольского
Обкома КП(б)У (Компанец)

Оригінал. Машинопис.

ЦДАГОУ: Ф. 1. — Оп. 23. — Спр. 1702. — Арк. 61—64.

План ліквідації націоналістичного підпілля у Тернопільській області з 1 вересня до 1 жовтня 1945 року

**Початок вересня 1945 року
СОВЕРШЕННО СЕКРЕТНО**

ПЛАН

**ликвидации действующих местных бандбоек и
бандгрупп по Тернопольской области**

с 10-го по 1-е октября 1945 г.

Район действия	Краткие данные о банде, куцце и боевке	В/часть выдел. на ликвид.	Опер. работник	Ответствен. руководитель
1	2	3	4	5
Подволочийский район	1) Боевка "СЕРКО"—6 ч. с. Туровка, Фашевка	Истреб. б-н РО НКВД	Нач. ОББ РО НКВД л-нт КРУГЛОВ	Нач. РОНКВА л-т ПАВШЕНКО
Дедеркальский р-н	2) Боевка "СБ"- "СЛАВКО"—11 чел.	Пульрота 233 ОСБ	Оперуп. РОНКВА л-т ПОПОВ	К-р пульроты, л-т ГОРЯЧЕВСКИЙ
Лановецкий р-н	3) Боевка "СБ"- "ШАРПАК"—7 чел.	Мин. рота 233 ОСБ	Ст. о/упол. РОНКГБ л-т ЗЕНУХОВ	Ком. минроты л-т ХАЛАТИН
Шумский район	4) Бандгруппа "ГЕРАСИМ"—16 человек	1 ср. 232 ОСБ	Нач. РО НКГБ капитан ИВЧЕВКО	Командир роты л-т ЕФИМОВ
	5) Боевка СБ - "ПРАЧ" - "ЗАГАЙДАЧНЫЙ"—8 чел.	2 ср. 232 ОСБ	О/уполн. РОНКВА л-нт ШИШИН	Командир роты л-т КУЦЫЙ
Вишневецкий район	6) Боевка "СБ"- "МЕЛЬНИЧУК"—5 человек	3 ср. 233 ОСБ	Нач. РО НКВД м-р ПРОКОПОВ	Командир роты л-т ГУГНИН
	7) Бандгруппа "СОКОЛ"—7 человек	2 ср. 233 ОСБ	Нач. ОББ РО НКВД л-т КАПУСТИН	Командир роты л-т РЫЖЕНКОВ
Почаевский район	8) Бандгруппа "РЕШЕТИЛО"—6 человек	2 ср. 237 ОСБ	О/уполн. РОНКВА ШМИРИН	Командир роты л-т МАЛАЕВ
	9) Бандгруппа "СОШЕНКО"—12 человек	1 ср. 237 ОСБ	Нач. ОББ РО НКВД м. л-т КАРАНДАШЕВ	Командир роты л-т ЛАЗАРЕВ
Кременецкий район	10) Бандбоекка "ГЕРКИЙ"—11 человек	3 ср. 237 ОСБ	Нач. РО НКГБ кап. КРАВЧЕНКО	Командир роты л-т ЕРАСОВ
Борщевский район	11) Бандкуц "МЕТКОГО"—23 человека	2 ср. 174 ОСБ	Нач. ОББ РО НКВД л-т НИКИТЕНКО	Командир роты л-т ЕРШОВ
Мельницкий район	12) Бандбоекка "ОСЕЛЕДЕЦ"—8 человек	1 ср. 174 ОСБ	Нач. ОББ РО НКВД м. л-т ТАТАРЕНКО	Командир роты л-т КОЗИКОВ
Бучачский район	13) Боевка "РУБАН"—7 человек	Оперсостав РО НКГБ к-н	Нач-к РО НКГБ АНДРЮЩЕНКО	Нач-к РО НКГБ к-н АНДРЮЩЕНКО
	14) Боевка "БЫСТРЫЙ"—8 человек	Оперсостав РО НКВД	Нач. ОББ РО НКВД л-т ЯКОВЕНКО	Нач. РО НКВД л-т ТКАЧЕВ
Золотниковский район	15) Боевка "ЖУК"—16 человек	1 ср. 187 ОСБ	Нач. РО НКВД ст. л-т ГАВРИЛЮК	Ком-р пульвзв. л-т ЗАРУДНИК
	16) Боевка "БОГУН"—14 человек	-"	О/уполн. РО НКВД л-т ОРЕХОВ	-"
	17) Боевка "СИНИЦА"—9 человек	-"	Ст. о/упол. РО НКВД ФЕДОРЧУК	Ком. взв. авт. л-т ГАПОВОНЮК
	18) Боевка "СТЕП"—18 человек	-"	Ст. о/упол. РО НКВД м. л-т ХМЕЛЕВСКИЙ	-"

Подгаецкий район	19) Боевка "НЕПОРАДНЫЙ" 7 чел.	3 ср. 187 ОСБ	Ст.о/упол. РО НКВД мл. л-т ЗОТОВ	Командир роты л-т ПАВЛЕНКО
	20) Боевка "ПЮРКО" 12 человек	Спецподразд. 187 ОСБ	Нач-к РО НКВД л-т ЮРЬЕВ	Зам. ком. б-на л-т ЛУНКОВ
	21) Боевка "ЛЕВ-ЛОЙКО" 22 человека	2 ср. 187 ОСБ	О/уполн. РО НКВД мл. л-т ЛОБУТОВ	Ком-р роты л-т КЛЮКИН
	22) Боевка "СТЕП" 11 человек	3 ср. 187 ОСБ	О/уполн. РО НКВД мл. л-т ДОРУМОВ	Ком-р роты л-т ТКАЧЕНКО
Тлустянский район	23) Боевка "ОПАРА" 11 человек	1 ср. 281 СП	Нач-к РО НКГБ л-т СИМЕНЧЕНКО	Ком-р роты л-т НИКИТИН
Трембовлянский р-н	24) Боевка СБ-"КЛИМА" 6 человек	2 взв. мин. роты 228 ОСБ	Нач-к РО НКГБ к-н КАРОБУХИН	Ком-р взвода л-т РАШИДОВ
Гримайловский район	25) Боевка "ГРАБ" 14 человек	2 ср. 227 ОСБ	Нач-к РО НКГБ к-н МОКРОУСОВ	Ком-р взвода л-т КУЛИШ
	26) Боевка "КОРЕНЬ" 9 человек	"-"	Нач. ОББ РО НКВД мл. л-т СУРЕЛО	Ком-р взвода ст. с-нт СЕМИЛИЗОВ
	27) Боевка "ОСТАП" 11 человек	"-"	Ст. о/упол. РО НКВД л-т СИАКИН	Ком-р взвода л-т КАШТАНОВ
Гусятинский район	28) Боевка "БАШУЦКИЙ" 8 человек	Оперсостав РО НКВД	Нач-к РО НКВД майор УСЬКОВ	Нач-к РОНКВА м-р УСЬКОВ
Чертковский район	29) Боевка "ЧАР" 11 человек	230 ОСБ	Нач. ОББ РО НКВД л-т ХАРЬКОВ	Ком. батальона к-н СТЕЦЕНКО
Козловский район	30) Боевка "НЕЧАЙ" 8 человек	Оперсостав РО НКГБ	Нач-к РО НКГБ к-н ТОРФИЛОВ	Нач. РО НКГБ к-н ТОРФИЛОВ
Белобожницкий район	31) Боевка СБ-"ДЕРКАЧ" 6 человек	2 ср. 230 ОСБ	Нач. РО НКГБ мл. л-т ДОЛГОВ	Ком-р роты л-т ВОЙТЕНКО
	32) Боевка "ГРЯЗНЫЙ" 12 человек	"-"	Нач. ОББ РО НКВД л-т ЛИЗНЕВ	"-"
В.Борковский район	33) Боевка "КАРПО" 12 человек	Кав. взвод НКВД	Ст.о/упол. РО НКГБ л-т БОЧКАРЕВ	Нач. РО НКГБ
	34) Боевка "ВЯТИЧ" 11 человек	"-"	Нач. ОББ РО НКВД мл. л-т ПРОКОПЕЦ	Нач. РО НКВД
Козовский район	35) Боевка "КРИВОНОС" 12 человек	1 ср. 229 ОСБ	Нач-к РО НКВД к-н БАБУШКИН	Ком-р роты л-т ГУЩЕВ
	36) Боевка "КРИГ" 15 человек	"-"	Ст. о/упол. РО НКВД мл. л-т МАНИН	"-"
	37) Боевка "КАЧУБКА" 20 человек	"-"	О/упол. РО НКВД л-т МЕНЬШИКОВ	"-"
Струсовский район	38) Боевка "БУРЛАК" 8 человек	Истр. б-н	О/упол. РО НКВД ТУЛЕНКОВ	Нач. РО НКВД к-н КУЗЬМЕНКО
Збаражский район	39) Боевка "ШУМ" 12 человек	1 ср. 226 ОСБ	Ст.о/упол. РО НКВД мл. л-т БОРОДИН	Ком-р роты район к-н МЕЛЕКСЕТ
	40) Боевка "ДОВБУШ" 13 человек	"-"	Нач. ОББ РО НКВД мл. л-т АНДРИАНОВ	"-"
Новосельский район	41) Боевка "ЗДОРОВЫЙ" 5 человек	Минрота 226 ОСБ	О/уполн. РО НКВД л-т КАТАНЦЕВ	Ком-р роты л-т КОРЮКА
	42) Боевка "ЯВНЫЙ" 5 человек	"-"	Нач-к РО НКГБ капитан ПОСТНОВ	"-"
Коропецкий район	43) Боевка "МОРОЗЕНКО" 29 человек	281 СП	Нач-к РО НКГБ к-н САВИНКОВ	Ком-р СП пол-ковник ПОЛЫЗ
	44) Боевка "КОСОЛАПЫЙ" -	"-"	Нач. ОББРОНКВА	"-"

	"ЯСЕНЬ" — 18 чел.	-"	ст. л-т САФРОНОВ	-"
	45) Боевка "ХИТРЫЙ" 8 человек	-"	Ст.о/уполн. РО НКВД л-нт МАРТЫНОВ	-"
Золотопо- токский	46) Боевка "ТАБАК" 8 человек	281 СП	Нач-к РО НКВД к-н ТАРАЙКОВСКИЙ	-"
район	47) Боевка "ЗИРКА" 8 человек	-"	Нач-к РО НКГБ ст. л-т. ЧЕПЕЛЕВСКИЙ	-"
Залещин- ский район	48) Боевка "ГАЛАЙДА" 10 человек	1-й б-н 281 СП	Нач. ОББ РО НКВД мл. л-т ХЛЫБОВ	Ком. батальона
	49) Боевка СБ "КРЫМ" 9 человек	-"	Нач-к РО НКГБ к-н ЗАПОРОЖЕЦ	-"
Бережан- ский район	50) Боевка СБ "ПОДКОВА" 10 человек	2 ср. 229 ОСБ	Нач. ОББ РО НКВД мл. л-т КАРАСЕВ	Ком-р роты л-т ДЕРЯГИН
	51)			
	52) Боевка "ДУБ" 16 человек	3 ср. 229 ОСБ	Нач. ОББ РО НКВД мл. л-т КАРАСЕВ	Ком-р роты л-т СЕМЕНОВ
	53) Боевка "ЦЫКУН" 7 человек	2 ср. 229 ОСБ	Нач-к РО НКВД майор ШВЕЦ	Ком-р роты л-т ДЕРЯГИН
Буданов- ский район	54) Боевка "ШУМ" 14 человек	3 ср. 227 ОСБ	О/уполн. РО НКВД л-т МАРЧИШИН	Ком-р роты ст. л-т ТАЛАХАДЗЕ
	55) Боевка "КАРМЕЛЮК" 5 человек	-"	Нач-к РО НКГБ ст. л-т ЧУБАРЕВ	-"
Монасты- рский район	56) Боевка "НЕЧАЙ"- "ОРЕА" 20 чел.	1 ср. 187 ОСБ	Нач-к РО НКГБ к-н ГАЛАЧЕНКОВ	Ком-р роты л-т ПОНИЩЕНКО
	57) Боевка "ТУР-СУРМА" 7 человек	-"	Нач-к РО НКВД к-н ПЕЧЕНКИН	-"
	58) Боевка "ИСКРА" 8 человек	-"	Нач. ОББ РО НКВД л-т КАЗАНЦЕВ	-"
Скала-По- дольский	59) Боевка "МОРЯК" 11 человек	1 ср. 174 ОСБ	Нач. ОББ РО НКВД л-т ШАЛЫГИН	Ком-р роты ст. л-т СМАЧНЫЙ
район	60) Боевка "АРСЕН" 7 человек	-"	Нач-к РО НКГБ ст. л-т ВЕЛИЧКО	Ком-р роты л-т СМАЧНЫЙ
В.Глубо- ческий район	61) Боевка "СТЕП" 28 человек	3 ср. 226 ОСБ	О/упол. РО НКГБ мл. л-т ЛЕЩЕНКО	Ком-р роты ст. л-т ГОСТИШ
	62) Боевка "ИСКРА-ОХ" 11 человек	-"	О/уполн. РО НКВД л-т ПЕСОТСКИЙ	-"

Итого боевок — 62, с общим количеством — 699 человек.

СЕКРЕТАРЬ ОБКОМА КП(б)У

(КОМПАНЕЦ)

НАЧ. УНКГБ ПО ТЕРН.

НАЧ. УНКГБ ПО ТЕРН.

ОБЛАСТИ

ОБЛАСТИ

ГЕНЕРАЛ-МАЙОР

ПОЛКОВНИК

(МАЛИНИН)

(САРАЕВ)

Копія. Машинопис

ДАТО: Ф.-П. 1. — Оп. 1. — Спр. 296. — Арк. 15—18.

Доповідна секретаря Тернопільського обкому КП(б)У І. Компанця секретареві ЦК КП(б)У М. Хрущову про хід виконання постанови ЦК КП(б)У від 24 липня 1945 року "Про ліквідацію залишків банд українсько-німецьких націоналістів у західних областях УРСР" 11 вересня 1945 року
Сов. Секретно.

СЕКРЕТАРЮ ЦК КП(б)У

О ходе выполнения постановления ЦК КП(б)У от 24/VII-45 г. "О ликвидации остатков банд украинско-немецких националистов в Западных областях УССР".

Обком КП(б)У, Облуправление НКВД и НКГБ за отчетный период проведена значительная работа по ликвидации остатков банд украинско-немецких националистов.

В соответствии с постановлением ЦК КП(б)У от 24/VI-1945 года нами были намечены практические мероприятия по ликвидации банд в области, за каждым подразделением и оперативными работниками были закреплены бандгруппы и боевки на их ликвидацию, был поставлен конкретный план по ликвидации каждой банды.

По состоянию на 1-е сентября 1945 года полностью ликвидировано 39 боевок с общей численностью 659 бандитов.

Район	Наименование бандформирований	Колич. банд.
Микулинский район	Бандбоекка "Лыс"	12
В-Дедеркальский	Бандгруппа "Карый"	46
-"- "-	-"- "Гнат"	16
Лановецкий	-"- "Тычина"	18
Вишневецкий	Бандбоекка "Сноп"	10
-"- "-	-"- "Мельничук-Игорь"	5
В-Глубочецкий	-"- "Дзвин"	65
Кременецкий	-"- "Кузьма"	15
Тлустенский	-"- "Мохнач"	10
Струсовский	-"- "Галка"	15
-"-	-"- "Орал" "Бурлак"	15
-"-	-"- "Боян"	15
Мельница-Подольский	Бандкуц. "Фукс"	8

Козовский	Бандбоекка "Серый"	15
Козловский	-"- "Бойко"	7
-"-	-"- "Филонич"	18
-"-	-"- "Маркиз"	16
Почаевский	Бандгруппа "Степовой"	20
Шумский	-"- "Довбуш"	15
-"-	Бандбоекка "Колос"	7
В-Борковский	-"- "Довбуш"	9
-"-	Бандгруппа "Харман"	7
Ново-Сельский	-"- "Гордей"	25
-"-	Бандбоекка "Олег"	17
-"-	-"- "Береза"	8
-"-	-"- "Верба"	9
-"-	-"- "Хмара"	11
Скалатский	Бандгруппа "Богдан"	25
Пробижнянский	-"- "Стрелка" "Незломный"	25
Пробижнянский	Бандбоекка "Лысый"	12
Подгаецкий	Бандгруппа "Медведь"	28
-"-	Бандбоекка "Романишин"	24
Копыченский	-"- "Наливайко"	6
Борщевский	Бандгруппа "Бир"	11
Борщевский	-"- "Днестр"	11
Бережанский	Бандбоекка "Гонта"	10
-"-	-"- "Островский"	21
Коропецкий	Бандгруппа "Морозенко"	27
Коропецкий	-"- "Лыс"	24

Частично ликвидировано 43 боевки с общим количеством 533 бандита, кроме того, за это же время было ликвидировано ряд мелких бандгрупп и бандитов-одиночек, не вошедших в план, с общей численностью 377 человек.

Таким образом, всего ликвидировано за период с 26/VII-45 года по 10/IX-45 г. 1510 бандитов.

За отчетный период во время воинско-чекистских операций у бандитов захвачены следующие трофеи:

Минометов	2	Станковых пулеметов	4
Ручных пулеметов	39	Автоматов	195
Винтовок	485	Наганов и пистолетов	118

Гранат	384	Патрон	48,2 тыс.
Ракетниц	23	Ракет	34
Дисков к автомату и РП 56		Запалов к гранатам	32
Клинков	1	Радиоприемников	3
Пишущих машинок	8	Телефонных аппаратов	1
Биноклей	10	Велосипедов	2
Лошадей	3	Зерна	18 центн.

За это-же время из руководящего состава "ОУН" и командного состава "УПА" убиты следующие:

Командующий Тернопольским военным округом — нр. 3 "УПА" "Запал" полковник "Довеня", который последнее время был назначен на должность командующего "УПА" Закарпатской Украины.

Тернопольский областной военно-мобилизационный референт "ОУН" — "Гордиенко".

Тернопольский окружной референт по пропаганде "Чашка".

Борщевский надрайонный проводник — "ОУН" "Зир".

Трембовлянский надрайонный войсковый — "Микола" и его заместитель "Ярема".

Борщевский районный комендант "СБ" — "Тарас".

Збаражский районный комендант "СБ" — "Ворон".

Пробижнянский районный проводник "ОУН" "Бряск", он же "Остап".

Бывший Чортковский повитовый войсковый референт "Орест".

Подволичиский районный референт "СБ" — "Богун".

Шумский районный проводник "ОУН" — "Сухий".

Борщевский районный референт связи "ОУН" — "Курган".

Пробижнянский районный политреферент "ОУН" "Гранит".

Почаевский подрайонный проводник "Клим".

Скала-Подольский подрайонный комендант "СБ" — "Мур".

Скала-Подольский подрайонный проводник "ОУН" — "Песня".

Ново-Сельский подрайонный проводник "ОУН" — "Корней".

Белобожницкий подрайонный проводник "ОУН" — "Панас".

Борщевский подрайонный проводник "ОУН" — "Бир".

Шумский подрайонный проводник "ОУН" — "Корень".

Борщевский подрайонный проводник "ОУН" — "Олень", и он же Борислав.

Кущевики: "Орел", "Тур", "Фуск".
Бандглавари: "Лыс", "Тычина", "Сноп", и "Зелененький".
Бывший куренной "УПА" Голоят Василий Иванович, по кличке "Быстрый".

Наряду с проводимыми чекистско-войсковыми операциями по уничтожению бандитов, Обком КП(б)У, РК КП(б)У провели большую массово разъяснительную работу среди населения по разоблачению украинско-немецких националистов, о всемерном выкорчевывании остатков бандгрупп.

Следует отметить, что накануне окончания срока явки с повинной, т. е. 20 июля с. г., явка бандитов с повинной имела массовый характер, а с окончанием срока, после 20 июля явка с повинной прекратилась, бандиты заняли выжидательную позицию, не зная, как будут относиться к явившимся с повинной после 20/VII-45 года.

Нами были приняты меры к тому, чтобы возобновить явку с повинной. С этой целью проведены массовые собрания по разоблачению "ОУН" в селах, на этих собраниях организовали выступления бандитов, явившихся с повинной.

За отчетный период проведено в селах 4500 собраний с охватом населения 965501 человек. Прочитано лекций, докладов и бесед на политические темы о международном положении и другие 456, также увеличилось количество агитаторов на селе. На 1 сентября в области работает 4275 агитаторов.

Кроме того, для проведения разложенческой работы, нами использованы "авторитеты" из числа явившихся с повинной и пленных руководителей бандформирований "Незломный!", "Гордей", "Быстрый" и другие.

Широко применялся метод посылки писем бандитам, через агентуру и родственников. В результате всей проведенной работы мы добились увеличения разложения в ОУНовском подпольи, в результате принятых мер явка с повинной в значительной степени возросла.

С 20-го июля по 10 сентября 1945 года по области явилось с повинной 81 бандит, 1903 уклоняющихся от службы в Красной Армии и 221 дезертировавших из РККА.

В числе явившихся с повинной был Величенко Мирослав

Иванович с 1913 года рождения, житель села Бассары, Пробижнянского района, член ОУН с 1932 года, выполнял должность подрайонного проводника ОУН и одновременно был руководителем бандгруппы под псевдонимом "Незломный". Явившись с повинной, он заявил, что больше не верит в целесообразность дальнейшей борьбы с Советской властью за так называемую "Самостийную Украину".

Большое влияние на него оказало выступление на собрании крестьян с разоблачением ОУН и призывом к явке с повинной бывшего куренного и командующего группой "УПА" "Быстрый", который являлся для него авторитетом.

В бандгруппе "Незломный", в его подрайоне было 60 членов "ОУН". 40 человек выбыло, из них большинство убитых, часть явилось с повинной, оставшиеся на нелегальном положении 20 человек, они же боевики бандкуща деморализованы, большинство из них не выполняют приказаний и самостоятельно скрываются по 2—3 человека в "Крайовках", не ведя ни какой работы.

Характерной является явка с повинной бандгруппы под руководством бывшего сотника "Гордей", оперирующей в Ново-Сельском районе. Явившиеся с повинной сотник "Гордей" заявил, причиной его явки явилось убеждение бесцельной борьбы с Советской властью, перелом настроений населения, которое сейчас отрицательно относится к бандам и перестало поддерживать их.

Не видя перспектив борьбы с Советской властью, явился с повинной бандглаварь Островский Николай, после явки с повинной Островского, вследствие принятых мер по разложению остатков его банды, явилась с повинной вся его банда в составе 12 бандитов.

Мероприятия по разложению банд нами продолжают. Проведением агентурно-оперативных мероприятий мы приступили к ликвидации центрального провода "ОУН" и главного командования "УПА".

Благодаря проведенных агентурно-оперативных и чекистско-войсковых операций по разгрому националистических банд в ряде районов области: Гусятинском, Про-

бижнянском, Кременецком, Ново-Сельском, Микулинском, Трёмбовлянском, Струсовском, Козловском, Зборовском и других за последние два месяца не было ни одного бандпроявления. Организованных бандбоек в настоящее время там в большинстве районов нет.

По состоянию на 1-е сентября 1945 года числится на учете 49 бандбоек с общим количеством — 645 человек.

Из числа 49 бандгрупп числящихся на учете более крупные:

Козловский	"Коцур"	Бандгруппа	15
Козовской	"Крыс"	Бандбойка	15
-"	"Кривонос"	-"	12
-"	"Награбняцкий"	-"	20
Почаевский	"Сушко"	-"	10
Залещицкий	"Галайда"	Бандгруппа	12
Золотниковский	"Степ"	Бандгруппа	20
-"	"Синица"	-"	15
-"	"Зеркалюк"	-"	15
Бережанский	"Сокол"	-"	18
Гримайловский	"Граб"	-"	15
-"	"Остап"	-"	11
-"	"Корень"	Бандбойка	10
Борщевский	"Калина"	-"	15
Заложцевский	"Пугач"	Бандгруппа	15
-"	"Рясной"	Бандбойка	15

Обком КП(б)У совместно с Областным управлением НКВД и НКГБ принял дополнительные мероприятия в связи с изменившейся обстановкой по окончательному разгрому ОУНовского подполья и его банд.

Приняты меры по улучшению обеспечения оперативными данными улучшения войсковой разведки при проведении войсковых операций маневренности оперативных групп. Перенесено внимание на организацию засад на вероятных путях движения бандитов, пересмотрению организации взводно-ротных рейдов, закрепленных за бандами в полном отрыве их от своих баз.

Эти мероприятия должны дать в течении 2—3 недель

определенные результаты по окончательному разгрому оставшихся в наличии мелких бандбоек.

Секретарь Тернопольского Обкома КП(б)У (Компанец).
11/IX-45 г. мг/

Оригінал. Машинопис.

ЦДАГОУ: Ф. 1. — Оп. 23. — Спр. 1730. — Арк. 43—47.

На документі є резолюція М. Хрущова від 20.09. 1945 року: "тов. Зленко".

Повідомлення Проводу ОУН і Головного Командування
УПА про загибель визначного оунівця Якова Бусла

Після 15 вересня 1945 року

ПОВІДОМЛЕННЯ

Провід Організації Українських Націоналістів і Головне Командування Української Повстанчої Армії з найглибшим сумом сповіщають революціонерів, повстанців і всей український народ, що дня 15.IX.1945 у селі у селі Бишки Козінського р-ну Тернопільської області — поляг геройською смертю в бою з бандою нквдистів-опричників — Член Проводу Організації Українських Націоналістів, Славної Пам'яті Друг ЯКІВ БУСЕЛ — (КИЇВСЬКИЙ — ГАЛИНА).

З бойових лав Української Революції ворожі кулі вирвали Великого і Вірного сина українського народу, видатного політичного керівника, визначного теоретика-ідеолога революційного руху, знаменитого публіциста і пропагандиста революційних ідей, великого вчителя-виховника і вишкільника революційних кадрів.

Життя і діяльність друга БУСЛА-КИЇВСЬКОГО тісно пов'язані з національним і революційним відродженням Волині і Полісся в останніх десятиріччях. Один із перших піонерів-організаторів революційного руху на ПУЗ. За революційну діяльність довелося йому зазнати усіх жорстокостей і переслідувань польських окупантів, багато разів арештований поліцією і врешті засуджений на 12 років важкої тюрми.

В 1940 р. друг БУСЕЛ ЯКІВ виходить на волю і зараз же з повною енергією й самовідданістю приступає до дальшої ре-

волюційної боротьби. Працює співпрацівником політичного осередку при Проводі ОУН. Бере активну участь у підготовці й проведенні Другого Великого Збору ОУН у 1941 р.

В часі німецької окупації в рр. 1941—44 д-г БУСЕЛ ЯКІВ є керівником політично-пропагандивного осередку на ПУЗ. Є zarazом головним редактором всіх видань на ПУЗ. На цьому відповідальному пості з особливою силою та енергією проявилися його великі здібності й непересічний талант глибокого вченого.

Бурний повстанчий підйом народніх мас Волині й Полісся проти німецьких загарбників у 1941 р.—44 р. — це вислід його праці, його палкого революційного слова. Друг БУСЕЛ-КИЇВСЬКИЙ є його натхненником, його духовним батьком. Своєю невтомною працею він виховав, виростив й озброїв політично численні лави революційних кадрів і повстанчих загонів та багатьох з гущі низів видвигнув у командні керівні пости. За свої видатні керівні здібності у місяці липні 1944 р. на III-му Надзвичайному Зборі ОУН призначений у члени проводу ОУН. Властивий йому революційний розмах, глибина і якість політичної думки все наштовхували його на нові шляхи розгортання революційного полум'я. За його ініціативою в жовтні 1943 р. скликано I-у Конференцію Поневолених Народів, серйозно поширено впливи Української Революції поза межі України, зорганізовано при УПА перші повстанчі відділи поневолених народів — азербайджанський, грузинський, узбекський й другі.

У найкритичніші моменти перевалу фронтів на ПУЗ, зимою і весною 1944 р., д-г БУСЕЛ ЯКІВ як заступник Провідника Організації на ПУЗ й заступник Командира УПА-Північ безпосередньо керує цілістю усіх справ.

Прихід нових большевицьких окупантів зустріла організація й УПА — під керівництвом д-га БУСЕЛ-КИЇВСЬКОГО — нещадною боротьбою, що невмирущою славою відкрила бойові лави повстанчих відділів. У новій підбольшевицькій політичній обстановці д-г БУСЕЛ ЯКІВ відверто висуває нові ідеї революційної боротьби проти СРСР і взагалі проти імперіалістичної системи в цілому.

Невтомно працюючи, у найважчих підпільних умовах, (тут і далі текст частково нерозбірливий. — В. С.) друг БУСЕЛЬ ЯКІВ НАЗАВЖДИ ...пам'ять про Нього — Великого вчителя й безкомпромісного революціонера — вічно житиме у наших серцях, у серцях українського народу.

Його революційні ідеї, його фанатична віра в торжество нашої справедливої справи, віра в сили Української Революції й українського народу запалюватимуть наші серця на дальші чергові бої аж до остаточної перемоги.

Його величній характер, невтомна плідотворна діяльність й фанатична пристрасна відданість ідеї Визволення українського народу служитимуть вічним прикладом для сьгоднішніх і прийдешніх поколінь.

Невтомна, самовіддана й безпощадна боротьба членів організації, повстанців й усього українського народу проти большевицьких вбивць й загарбників буде найбільшою помстою й найкращим пам'ятником дорогому другові БУСЛОВІ-КИЇВСЬКОМУ, що віддав усі сили свого видатного розуму, увесь вогонь свого благородного серця, своє життя служінню українському народові, великій Справі Української Революції.

Слава Героєві Української Революції! Слава Його Світлій Памяті!

Провід Організації Українських Націоналістів
Головне Командування Української Повстанчої Армії

Копія. Машинопис.

БТУ: Ф. Потічного. — Спр. 482/7. — Арк. 217—218.

Звернення націоналістичного підпілля до вчителів-українців із закликом виховувати молодь у патріотичному дусі
22 вересня 1945 року

Вчителі-українці!

Живемо в добі великих життєвих перемін, в добі нерівної боротьби одних великих держав, за підбій малих, за їхні поневолення, а малих народів за своє визволення, за вдержання себе на поверхні життя.

Державою імперіалістичною, яка має на меті завоювати світ, покорити собі всі народи шляхом експлуатації та визиску, являється сьогодні сталінська кліка НКВД, яка під кирмою криє свої імперіалістичні пазури.

І от сьогодні на завойованих теренах СРСР пануюча кліка НКВД запрягає, кого лише вдається, до свого імперіалістичного воза. І чи це є працююча інтелігенція, робітництво чи селянство — усіх без розбору рад. (громадян), яких "добровільно" заставляє хвалити чи вихвалити ката Сталіна. З кожного чесного громадянина старається зробити "свого человека" — донощика, який повинен робити доноси на свого брата чи батька й братньою своєю кров'ю, слізьми вдів та сиріт буде здобувати собі право животіння в "радянській державі". Всіх, хто не хоче прийняти цієї брудної та важливої пропозиції братовбивства, хто чесно обстоює права свого народу, хто хоче, щоби на його землі був господарем його народ, хто хоче, щоб багатствами його краю користувався його народ, всіх тих рад. влада зрадниками, німецькими посіпаками-бандитами називає.

Виходить з цього, що тюрми, наповнені укр. населенням, червоні від людської крові й підвали НКВД, безчисленні трупи, сибірські каторги, розкопування могил та нищення хестів — не бандитизм. Це чесне діло, це, словами великого Сталіна, щасливе життя у "Вільній радянській державі".

Вчителі!

Ви як діти великого міліонового українського народу в тимчасовій більшовицькій державі, державі крові руїни, мук, смерти і сліз, яка і Вас заставляє добровільно хвалити Сталіна, Вам доручено незвичайно важну ділянку праці, а саме: виховання молоді.

Ви з наказу великого Леніна й Сталіна зобов'язані виховати з отцеї молоді "людей", які б пішли на услуги НКВД. Які б не свідомо помагали кривавому Сталіну нищити та нівечити усе те, що є рідне і дороге для цієї молоді. Які б йому помагали плювати в лице народу. Велика відповідальність за виховання молоді перед Сталіном, та тямте, що ще більша на Вас відповідальність за виховання цієї ж

молоді перед своєю совістю та перед Богом і перед могилами, що розсіяні по всій Україні як свідки невмирущої слави українського народу. Велика у Вас відповідальність і перед тими, що десь там у підвалах НКВД склали свої буйні голови за нашу кращу долю. Вони кличуть до Вас: виховуйте молодих борців і тямте, щоб народна кара не впала на Вас. І, врешті, велика у Вас відповідальність за це перед народом і перед Україною.

В більшості від Вас буде залежати, чи це молоде покоління, яке Ви зараз виховуєте, в будучині піде на виступницьку роботу ворога свого народу, чи залишиться вірним йому. Чи не переємниками Святої Боротьби за волю рідного народу й підлими зрадниками його. Чи слідує картині їх історії будуть ясні, світлі, чи темні, перед якими кожний українець(а) буде ховати від сорому спаленіле обличчя.

Пам'ятайте, що будучина українського народу багато залежить від Вас, а радше від молоді, яку Ви зараз виховуєте. Тому свідомо здайте справу з так важного й відповідального свого обов'язку та спитайте своєї совісті, свого національного "Я", йдіть туди, куди кличе Вас народний обов'язок. Тямте, щоб у велику грядущу хвилину народної волі та народної розправи з ворогами Ви, українське вчительство, не стало по стороні ворога, а з усміхненим лицем та чистою совістю могли б заявити кожному, що я в першу чергу був (була) українцем(кою), а щойно в слідує чергу радянським працівником. Щоб і ви могли радіти у хвилину народнього щастя тоді, як по всій Україні дзвони гратимуть пісню воскресну в день радости, як сміятиметься сонце, а від щастя сіятиме ціла Україна. Як голос вам заглушить плач бідної мами за сином, а сестри за братом, щоби Ваші серця могли битись під оцей такт мільонів сердець, а Ваші обличчя могли сіяти разом з мільонами облич. Щоб слово народна воля було для Вас щастям, на яке Ви заслужите своєю чесною працею для народу.

Хвиля народнього воскресіння гряде. І чим ближчий її прихід, тим більше лютує і скаженіє ворог. Та не страшні

нам згарища, трупи і кров. Ми знаємо, що дорога до волі веде через страсний шлях на Голгофу.

Щоб здобути волю, треба надлюдської праці, кривавого чину. До цього чину зобов'язані запрягтись усі як один, бо в єдності сила. Звільнені від цього обов'язку можуть бути тільки одиниці, не здатні духово й фізично. Пам'ятайте, що краще порубаним бути, як жити у вічній неволі.

За волю смерть нам не страшна!

До вчителів, як формувати душу і тіло дітей.

1) Подбати, щоби вся дівора села у шкільному віці була присутня в школі.

2) Молодь — переконати батьків, щоби здібних на дальше посилати в школи середні, педшколи, фахові.

3) Вкладати в лекції якнайбільше праці для користі добра дитини.

4) Не кривити українською душею дитини, а саме без комсомолу, піонервожат, жовтенят, якнайменшу присутність, участь на парадах свят більшовицьких.

5) Кожної неділі діти присутні будуть на Богослуженні та проповіді в церкві.

6) Кожної лекції присвятити 10—15 хвилин на культурну поведінку дітей на вулиці, в школі, церкві, пошана до старших і родичів.

7) Дбати про здоров'я дітей, це в першу чергу через при-держування гігієнічно-санітарного стану в класі.

8) Познакомитися з точними домашніми обставинами дітей.

9) Бути в повному контакті з батьками дітей для одно-згідного виховання дітей духовно і фізично.

Майбутнє України залежить від виховання молодого покоління.

Відповідальність в першій мірі несуть Вчителі.

Постій, дня 22.IX.1945 р.

Копія. Рукопис.

ДАТО: Ф. Р. 3432. — Оп. 1. — Спр. 4. — Арк. 55—59.

Довідка секретаря Тернопільського обкому КП(б)У За-
грювого про секретаря з кадрів Збаразького райкому партії
Тищенко С. В.

23 жовтня 1945 року

СПРАВКА

О секретаре по кадрам Збаражского РК КП(б)У
тов. ТИЩЕНКО С. В.

Тищенко Степан Васильевич, рождения 1901 года, член
ВКП(б) с 1928 года, партбилет № 2239962, украинец, рабо-
чий, образование высшее.

С мая 1944 года работает секретарем по кадрам Збараж-
ского Райкома КП(б)У. Работая в Збаражском РК КП(б)У,
тов. Тищенко С. В. допускал неоднократно пьянки, пока-
зываясь в нетрезвом виде в общественных местах, чем са-
мым скомпрометировал себя и подорвал свой авторитет в
лице коммунистов и населения города.

О поведении тов. Тищенко Райком КП(б)У неоднократно
предупреждал его. Тов. Тищенко не сделал для себя
соответствующих выводов, продолжал повторять ошибки,
допуская выпивки с кем угодно и где угодно, не считаясь
с тем, в какую компанию он попадает,

Так, например: 25 сентября 1945 года Райком КП(б)У
поручил тов. Тищенко С. В. выехать в село Зарубенцы по
оказанию помощи в хлебозаготовке, так как это село было
одним из отстающих в районе по выполнению плана сдачи
хлеба государству. Вечером тов. Тищенко должен был ин-
формировать секретаря РК КП(б)У тов. Куценко о резуль-
татах своей работы, чего тов. Тищенко не сделал.

В этот же день тов. Тищенко С. В. часов в 9 вечера был
случайно обнаружен в одном из пивных буфетов за выпив-
кой в компании неизвестных людей, в обнимку с посторон-
ней женщиной. Эту картину наблюдали многие местные жи-
тели, знающие т. Тищенко как секретаря Райкома КП(б)У.

При чем тов. Тищенко в эту ночь спать домой не явился.
Последнее поведение тов. Тищенко С. В. разбирали на
Райкоме КП(б)У, где ему было поставлено на вид и послед-
ний раз предупрежден, что в случае повторения, вопрос о

нем будет поставлен перед Обкомом КП(б)У о снятии его с работы секретаря Райкома КП(б)У по кадрам.

Тов. Тищенко С. В. своим поведением, выразившем в систематической пьянке и появлением в нетрезвом виде в общественных местах скомпрометировал себя и подорвал свой авторитет среди коммунистов и населения.

Обком КП(б)У считает невозможным оставлять тов. Тищенко в дальнейшем на работе секретаря Райкома КП(б)У по кадрам и просит Управление кадров ЦК КП(б)У санкционировать его освобождение.

Секретарь Тернопольского
Обкома КП(б)У по кадрам — (Загривий).

23/Х-45 г.

Копія. Машинопис.

ДАТО: Ф. П. 1. — Оп. 1. — Спр. 279. — Арк. 170, 170 зв.

План ліквідації ОУНівського підпілля по Тернопільській області з 1 листопада 1945 до 1 січня 1946 року

30 жовтня 1945 року

СОВЕРШЕННО СЕКРЕТНО

ПЛАН

ликвидации действующих местных бандбоек, банд-групп и ОУНовского подполья по Тернопольской области.

С 1-го ноября 1945 года по 1-е января 1946 года

Район действия	Краткие данные и к-р формирования	Опер. работник	В/часть, выдел на ликвидацию
1	2	3	4
Борщевский район	1. Бандкуц "МЕТКИЙ"—37 чел.	Нач. ОББ РО НКВД НИКИТЕНКО	
"-	2. Подрайон. пров. "ОУН" "КОГУТ" — 5 чел.	Ст. о/упол. РО НКГБ СЕРГИЕНКО	
Копычинский район	3. Бандкуц "ЧУМАК"— 15 чел.	Нач. ОББ РО НКВД БРЮХАЧЕВ	
"-	4. Подрайон пров. "ОУН " "БИР"— 6 чел.	Зам. нач. РО НКГБ БРАГИН	
Гримайловский район	5. Бандбоекка "ГРАВ"— 16 чел.	Нач. ОББ РО НКВД СУРЕЛО	
"-	6. Бандбоекка "ОСТАП"—7 чел.	Ст. о/уп. РО НКВД СИЛКИН	
"-	7. Районный пров. "ОУН" "КОРЕНЬ" — 9 чел.	Ст. о/упол. РО НКГБ ЖИТНИКОВ	

Будановский район	8. Районный пров. "ОУН" "КАРМЕЛЮК" — 12 чел.	Нач. РО НКГБ ЧУБАРОВ
-"	9. Бандбоекка "ШУМ" — 15 человек	Ст. о/уп. РО НКВД ШАБАЛИН
Чертковский район	10. Районный пров. "ОУН" "БЕРЛАН" — 7 чел.	Нач. от-я УНКГБ КУПРИЯНОВ
-"	11. Бандкущ "ЧАР" — 9 человек	Нач. ОББ РО НКВД ХАРЬКОВ
Гусятинский район	12. Районный пров. "ОУН" "МОРОЗЕНКО" — 3 чел.	Нач. РО НКГБ УСКОВ
Залещинский район	13. Боекка "СБ" — "КРЫМ" — 14 человек	Нач. ОББ РО НКВД УДАЛОВ
-"	14. Бандбоекка "ГАЛАЙДА" — 7 человек	Оперуп. РО НКВД ИВАЩЕНКО
-"	15. Бандбоекка "ШАПКАРЬ" — 4 чел.	Ст. о/уп. РО НКВД ХОХЛОВ
Тлусятинский район	16. Бандбоекка "БАС" — 12 человек	Ст. о/уп. РО НКВД ЕЛИН
-"	17. Бандбоекка "ОЛЕГ" — 10 человек	Оперуп. РО НКВД МУХИН
-"	18. Бандбоекка "НЕДОЛЯ" — 10 человек	Пом. о/уп. РО НКВД СМИРНОВ
Скала-Подольский район	19. Бандбоекка "АРСЕН" — 13 человек	Нач. ОББ РО НКВД ШАЛЫГИН
-"	20. Бандбоекка "МОРЯК" — 16 человек	Нач. РО НКВД КОРЕННОЙ
Мальница-Подольский район	21. Бандкущ "ОСЕЛЕДЕЦ" — 10 человек	Нач. РО НКВД ТАРЕНКОВ
-"	22. Бандкущ "ФУКС" — 11 человек	О/уполн. РО НКВД МЕРЗЛИКИН
Трембовлянский район	23. Районный пров. "ОУН" "ХОРТ" — 5 чел.	Нач. РО НКГБ ТОРУБАРА
Зборовский район	24. Районный пров. "ОУН" "КЕЙ" — 3 человека	Ст. о/упол. РО НКГБ СИНЕНКО
-"	25. Чата "РУБАЧ" — 15 человек	Нач. ОББ РО НКВД КАЧНОВ
Новосельский район	26. Районный пров. "ОУН" — "ЛАВРО" — 5 чел.	Нач. РО НКГБ ПОСТНОВ
-"	27. Бандбоекка "ЗДОРОВЫЙ" — 5 человек.	Нач. ОББ РО НКВД ЮРЬЕВ
-"	28. Боекка СБ "СТЕП" — 6 человек.	Нач. РО НКВД ИОНОВ
Лановецкий район	29. Районный пров. "ОУН" "АНДРИЙ" — 6 чел.	Нач. РО НКГБ КРАВЧЕНКО
-"	30. Бандбоекка — НЕДОЛИС — 4 человека	Ст. о/упол. РО НКВД ЗЕНУХОВ
-"	31. Боекка СБ "БУЛЬБА" — 4 человека	Нач. РО НКВД БАБЕНКО
Струсовский район	32. Подрайон. пров. "ОУН" "БАЯН" — 10 чел.	Нач. РО НКГБ ЧЕРНОКОЖИХ
-"	33. Бандбоекка "БУРЛАК" — 8 человек	Нач. ОББ РО НКВД ТУЛЕНКОВ

Микулинский район	34. Районный пров."ОУН" "ОРАЛЕНКО"— 10 чел.	Нач. РО НКГБ СУСЛЕНКО
"-"	35. Бандбоекка "СТРЕЛА" — 6 человек.	Ст. о/упол. РО НКВД КУЛИКОВ
"-"	36. Бандбоекка "РИЗКА" — 5 человек.	Нач. РО НКВД БОРОВОЙ
"-"	37. Бандбоекка "БОГУН" — 6 человек	Нач.ОББ РО НКВД ЖУКОВ
В. Борковский район	38. Бандбоекка "КАРПО"— 18 человек	Нач. РО НКВД ТКАЧЕНКО
В. Глубоческий район	39. Районный пров. "ОУН" "СТЕП"— 10 человек	Нач. РО НКГБ ЕРМАКОВ
"-"	40. Бандкущ "ИСКРА"— 12 чел.	О/упол. РО НКВД ПЕСОЦКИЙ
Козовский район	41. Районный пров."ОУН" "КРИП"—10 чел.	О/упол. РО НКГБ ГАВРИЛЮК
"-"	42. Бандбоекка "КРИВОНОС" — 12 человек	Нач. РО НКВД БАБУШКИН
"-"	43. Бандбоекка —ПРОЦИК— 16 человек	Нач.ОББ РО НКВД ВЕЛИКАНОВ
"-"	44. Бандбоекка—КОЦЮБКА — 26 человек	О/упол. РО НКВД МАНИН
Подволочиский район	45. Районный пров."ОУН" "БЛИСК"—10 человек	Нач. РО НКГБ СТЕПАНЕНКО
"-"	46. Бандбоекка "СЕРКО"— 4 человека	Нач. РО НКВД ПАВШЕНКО
Беражанский район	47. Районный пров. "ОУН" "ГРОЗНЫЙ"—16 чел.	Нач. ОББ РО НКВД КАРАСЕВ
Козловский район	48. Боекка "ИСКРА" — 15 человек	Ст. о/уп. РО НКГБ ЧУМАК
Заложцевский район	49. Бандбоекка "ИГОРЬ"— 10 человек	О/упол. РО НКГБ МАРКОВ
Збаражский район	50. Районный пров. "ОУН" "ЧУЙКЕВИЧ"—15 чел.	Нач-к РО НКГБ АБРАМОВ
"-"	51. Бандбоекка "ШУМ"— 15 человек	Ст. о/уп. РО НКВД БОРОДИН
Дедеркальский район	52. Подрайон. провд "ОУН" "ТУЧА"—12 человек	Нач. РО НКВД ХРАПАТЫЙ
"-"	53.Боекка "СБ" "СЛАВКО"— 15 человек	Ст. о/уп. РО НКВД ПОПОВ
Почаевский район	54. Районный пров."ОУН" "ПИРАТ"— 4 человека	Нач-к РО НКГБ ЕРЕМЕНКО
"-"	55. Боекка СБ "ТЕМНЫЙ"— 4 человека	Нач.ОББ РО НКВД КАРАНДАШЕВ
Вишневецкий район	56. Бандгруппа "СОКОЛ"— 3 человека	Нач.ОББ РО НКВД КАПУСТИН
"-"	57.Боекка СБ МЕЛЬНИЧУК— 5 человек	Ст. о/уп. РО НКВД БЕЛОВ
Шумский район	58. Бандгруппа "ГЕРАСИМ"— 20 человек	Нач. РО НКВД ТРЕСКО
"-"	59. Боекка СБ "ПРАЧ"— 6 человек	О/уп. РО НКВД ШИШИН

Монастырский район	60. Бандбоекка "ОРЕЛ" — 20 человек	Нач. ОББ РО НКВД КАЗАНСКИЙ
"-"	61. Бандбоекка "СУРМА" — 11 человек	Нач. РО НКВД ПЕЧЕНКИН
Коропецкий район	62. Районный пров. "ОУН" "ЯСЕНЬ" — 6 человек	Нач. РО НКВД ПРОНИН
"-"	63. Бандбоекка "МОРОЗЕНКО" — 5 человек	Ст. о/уп. РО НКВД МАРТЫНОВ
Бучачский район	64. Районный пров. "ОУН" "ДОН" — 2 чел.	Нач. к РО НКГБ АНДРИЩЕНКО
"-"	65. Бандкущ "РУБАН" — 27 человек	Ст. о/уп. РО НКВД РОМАНОВ
"-"	66. Боекка СВ "БЫСТРЫЙ" — 8 человек	Нач. ОББ РО НКВД ЯКОВЕНКО
Золотопотокский район	67. Районный пров. "ОУН" "ТАРАС" — 5 чел.	Нач. РО НКГБ ЧЕПЕЛЕВИЧ
"-"	68. Боекка "СВ" "ЗИРКО" — 16 человек	Нач. РО НКВД ТАРАЙКОВСКИЙ
Золотниковский район	69. Районный пров. "ОУН" "ДЕНЬ" — 4 чел.	Нач. РО НКГБ ФУРКАЛОВ
"-"	70. Бандкущ "ЖУК" — 12 человек	Нач. РО НКВД ГАВРИАЮК
Подгаецкий район	71. Бандбоекка "СТЕП" — 6 человек	Ст. о/уп. РО НКВД КЛИМОВ
"-"	72. Бандбоекка "БАРСУК" — 8 человек	О/уп. РО НКВД ОВЕЧКИН

ИТОГО: Бандформирований и организаций украинских националистов учтено — 72, с общим количеством — 724 бандитов.

СЕКРЕТАРЬ ТЕРНОПОЛЬСКОГО ОБКОМА КП(Б)У
(КОМПАНЕЦ).

НАЧАЛЬНИК УНКГБ ПО ТЕРН. ОБЛ. НАЧАЛЬНИК УНКВД ПО ТЕРН. ОБЛ. ПОЛКОВНИК
ГЕНЕРАЛ-МАЙОР (МАЛИНИН) (САРАЕВ).

30 октября 1945 года.

Копія. Машинопис.

ДАТО: Ф. П. 1. — Оп. 1. — Спр. 296. — Арк. 19—23.

Протокол №58 засідання бюро Тернопільського обкому КП(б)У про хід виконання постанови ЦК КП(б)У від 24 липня 1945 року "Про ліквідацію залишків банд українсько-німецьких націоналістів у західних областях УРСР"

4 листопада 1945 року

ОСОБАЯ ПАПКА СОВ. СЕКРЕТНО
ПРОТОКОЛ ном. 58

Заседания бюро Тернопольского Обкома КП(б)У
От 4-го ноября 1945 года.

ПРИСУТСТВОВАЛИ: члены бюро тов. тов.: Компанец,
Дружинин, Зозулов, Артюшенко, Хоменко.
Приглашены: Начальник Облуправления НКВД
тов. САРАЕВ, Начальник Облуправления НКГБ
тов. МАЛИНИН.

1. О ходе выполнения постановления ЦК КП(б)У от
24/VII-45 года "О ликвидации остатков банд украинско-
немецких националистов в Западных областях УССР".

(Постановление прилагается).

О ходе выполнения постановления ЦК КП(б)У от 24/VII-45
года "О ликвидации остатков банд украинско-немецких на-
ционалистов в Западных областях УССР".

(Постановление бюро Обкома КП(б)У)

Заслушав сообщение начальника Обласного Управления
НКВД тов. Сараева, начальника Обласного Управления НКГБ
тов. Малинина о ходе выполнения постановления ЦК КП(б)У
от 24/VII-45 г. "о ликвидации остатков банд украинско-не-
мецких националистов", бюро Обкома КП(б)У отмечает, что
органы НКВД и НКГБ и райкомы КП(б)У совершенно не
удовлетворительно выполняют постановление ЦК КП(б)У
от 24/VII-45 года.

В ряде районов Райотделы НКВД и НКГБ и Райкомы
КП(б)У за последние два месяца ослабили борьбу с остатками
в этих районах по сравнению с августом месяцем увеличилось
количество бандитов: В Велико-Глубочецком районе на
25/VIII-1945 года насчитывалось — 32 бандита, на 8 октября
— 70, в Будановском соответственно — 28—42, Залещицком
50—217, Лановецком 28—50, в Мельнице-Подольском 150—
167, Товстенском 78—92, Чортковском 19—63.

На протяжении октября в районах Гримайловском, Гу-
сятинском, Залещинском, Козловском, не ликвидировано
ни одной бандгруппы и не уничтожено ни одного бандита.

В связи с ослаблением борьбы с бандами украинско-не-

мецких националистов последние значительно активизировали свою деятельность: в августе было — 12 бандпроявлений, в сентябре — 30, в октябре — 35. В августе бандпроявления были в 9 районах, в сентябре — 12, октябре — 17.

Наибольшее количество бандпроявлений в сентябре, октябре месяцах было в районах: Залещицком — 13, Монастырском — 10, Чортковском — 4, Гусятинском — 4.

Несмотря на неоднократные предупреждения УНКВД, УНКГБ со стороны Обкома КП(б)У об улучшении агентурной работы, последняя в значительном количестве райотделов НКВД и НКГБ находится в крайне неудовлетворительном состоянии.

Еще до сих пор не изжит медлительность в реализации агентурных данных, связанных с ликвидацией банд.

Областные Управления НКВД и НКГБ совершенно недостаточно производят арестов семей активных участников банд и ОУНовского подполья, а также лиц, проходящих по учетам.

В ряде районов до сих пор не закончена организация милицеских участков: в Бережанском районе из 14 милицеских участков организовано только 10, Бучачском из 17 — 10, В-Борковском 13 — 5, Кременецком 16 — 5, Почаевском 13 — 5, из 463 милицеских участков по области, организовано только 346.

Обком КП(б)У считается неправильным такое положение, когда значительная часть секретарей Райкомов КП(б)У перестали заниматься делом ликвидации остатков банд украинско-мецких националистов и не контролируют работы органов НКВД и НКГБ по организации борьбы с остатками банд украинско-мецких националистов.

Бюро Обкома КП(б)У — ПОСТАНОВЛЯЕТ:

1. Обязать Нач. УНКВД тов. Сараева и УНКГБ тов. Малинина, начальников Райотделов НКВД и НКГБ и секретарей Райкомов КП(б)У устранить недостатки в ликвидации банд украинско-мецких националистов — указанные в настоящем постановлении.

2. Утвердить представленный УНКВД и УНКГБ план

ликвидации бандгрупп и ОУНовского подполья по районам области.

Обязать Нач. УНКВД тов. Сараева и УНКГБ тов. Малинина установить контроль за выполнением плана ликвидации бандгрупп и ОУНовского подполья, привлекать к строгой ответственности командиров войсковых подразделений и оперативных работников НКВД и НКГБ, не выполняющих заданий по ликвидации остатков банд украинско-немецких националистов.

3. В связи с тем, что со времени проводимой регистрации населения произошли значительные изменения и что в ряде сел выявлены лица, находившиеся в бандах, обязать начальника УНКВД тов. Сараева, райотделы НКВД и Райкомы КП(б)У провести с 12/ХІ по 12/ХІІ-45 г. проверку списков регистрации всего взрослого населения в сельских местностях.

Основной задачей проводимой проверкой списков регистрации взрослого населения является полное выявление лиц находящихся на нелегальном положении, в бандах, участников ОУНовского подполья, семей бандитов и другого антисоветского элемента.

Обязать УНКВД и УНКГБ одновременно с проводимой проверкой списков регистрации изъять семьи бандитов и нелегалов с целью их выселения.

4. Обязать УНКВД (тов. Сараева), УНКГБ (тов. Малинина), секретарей Райкомов КП(б)У укомплектовать группы, которые будут проводить регистрацию населения опытными оперативными работниками НКВД и НКГБ и необходимым количеством технических работников.

5. С целью создания подвижных вооруженных групп по борьбе с бандами обязать нач. УНКВД (тов. Сараева) и секретарей Райкомов КП(б)У до 15/ХІ-45 г. Организовать при райотделах конные отряды в количестве 20—25 чел., укомплектовав их за счет бойцов истребительных батальонов и демобилизованных из Красной Армии.

6. Обязать нач. УНКВД тов. Сараева, УНКГБ тов. Малинина принять решительные меры к улучшению агентурной работы в райотделах НКВД и НКГБ и привлекать к стро-

жайшей ответственности начальников РО НКВД и НКГБ, которые не улучшат постановку агентурной работы.

7. Обязать УНКВД (тов. Сараева), УНКГБ (тов. Малинина) усилить аресты лиц, проходящих по учетам, бандпособников, семей бандитов и их высылку.

8. Обязать нач. УНКВД тов. Сараева, начальников Райотделов НКВД и секретарей Райкомов КП(б)У до 15/XI-45 г. закончить организацию милицейских участков, доведя количество бойцов в группе участкового уполномоченного до 20—30 человек. Пополнение групп участковых уполномоченных произвести за счет демобилизованных из Красной Армии.

9. Обязать УНКВД очистить истребительные батальоны от пролезших туда бандитов и другого антисоветского элемента.

Обязать Райкомы КП(б)У усилить политическую работу среди бойцов истребительных батальонов.

10. Обязать начальника УНКВД тов. Сараева, УНКГБ тов. Малинина упорядочить использование спецгрупп, с тем, чтобы эти спецгруппы работали по конкретным заданиям.

11. Обязать председателя Военного Трибунала войск НКВД тов. Баранова заслушать в 3—4 открытых судебных заседания дела на организаторов и руководителей банд и ОУНовского подполья. Просить ЦК КП(б)У разрешить проведение указанных судебных процессов.

12. Разрешить тов. тов. Сараеву и Малинину по согласению с Обкомом КП(б)У производить перемещения работников НКВД и НКГБ внутри области с целью укрепления оперативным составом районов более пораженных бандитизмом.

13. Обком КП(б)У обязывает райкомы КП(б)У улучшить массово-политическую работу среди населения, систематически разоблачать существо украинско-немецких националистов.

14. Обязать Райкомы КП(б)У обсудить настоящее постановление на своих заседаниях и наметить мероприятия на его выполнение.

Секретарь Тернопольского Обкома КП(б)У (Компанец).

ПЛАН
Ликвидации действующих местных бандбоек, банд-
групп и ОУНовского подполья по Тернопольской обл.
С 1-го ноября 1945 г. по 1 января 46 г.

Район действия	Краткие данные о к. р. формирован.	Выделен. опер. работник	Командир и в/ч выделен. на ликв.	Срок ликвидации
1	2	3	4	5
БАНДФОРМИРОВАНИЯ				
Борщовский район	1. Бандкуц "Меткий" 37 чел.	Нач. ОББ РО НКВД Никитенко	Зам. ком. 7-й роты 447 СП	25/XII-45 г.
Белобожницкий р-н	2. Бандгруппа "Деркач" 34 чел.	Нач. РО НКГБ Долгов	К-дир 2 взвода минроты 447 СП	"-
Копыченский район	3. Бандкуц "Чумак" 15 чел.	Нач. ОББРО НКВД Брюхачев	К-дир 1 взв. минроты 447 СП	20/XII-45 г.
Гримайловский р-н	4. Бандбоекка "Граб" 16 чел.	Нач. ОББ РО НКВД Сурело	К-дир 1 взв. 3 роты 447 СП	"-
"-	5. Бандбоекка "Остап" 7 чел.	Ст. О/У РО НКВД Сивкин	К-дир 2 взв. 3 роты 447 СП	1/XII-45 г.
Будановский район	6. Бандбоекка "Шум" 15 чел.	Ст. О/У РО НКВД Шабалин	К-дир 2 взв. 1 роты 447 СП	20/XII-45 г.
"-	7. Боекка СБ "Клим" 10 чел.	О/У Теребов. РОНКГБ Трофимов	К-дир 3 взв. 1 роты 447 СП	10/XII-45 г.
Чортковский район	8. Бандкуц "Чар" 9 чел.	Нач. ОББ РО НКВД Харьков		"-
"-	9. Боекка "СБ" "Шум" 6 чел.	Ст. О/У УНКГБ Левин		1/XII-45 г.
Залещицкий район	10. Боекка "СБ" "Крым" 14 чел.	Нач. ОББ РО НКВД Удалов	К-дир 1 взв. 7 роты 447 СП	20/XII-45 г.
"-	11. Б/Б "Шапкарь" 4 чел.	Ст. О/У РО НКВД Хохлов	"-	1/XII-45 г.
Залещицкий район	12. Б/Б "Галайда" 7 чел.	О/У РО НКВД Иващенко	К-дир 2 взв. 7 роты 447 СП	1/XII-45 г.
"-	13. Б/Б "Ворон" 12 чел.	Ст. О/У РО НКГБ Тетерин	"-	10/XII-45 г.
Тлустанский район	14. Б/Б "Бас" 12 чел.	Ст. О/У РО НКВД Левин	К-дир 1/8 роты 447 СП	"-
"-	15. Б/Б "Олег" 10 чел.	О/У РО НКВД Мухин	К-дир 2/8 роты 447 СП	"-
"-	16. Б/Б "Недоля" 10 чел.	Пом. О/У РО НКВД Смирнов	К-дир 3/8 роты 447 СП	"-
Скала-Подольский район	17. Б/Б "Моряк" 16 чел.	Нач. РО НКВД Коренной	К-дир 3/9 роты 447 СП	20/XII-45 г.
"-	18. Б/Б "Арсен" 13 чел.	Нач. РО НКГБ Величко	"-	"-
М-Подольск. район	19. Б/Куц "Оседець" 10 чел.	Нач. ОББ РО НКВД Таренков	К-дир 1/9 роты 447 СП	10/XII-45 г.
"-	20. Б/Куц "Фукс" 11 чел.	О/У РО НКВД Мерзлякин	К-дир 2/9 роты 447 СП	"-
Зборовский район	21. Б/гр. "Рубач" 15 чел.	Нач. ОББ РО НКВД Качнов		20/XII-45 г.
Н-Сельский	22. Б/Б "Здоровый"	Нач. РО НКВД	К-дир 1/5	

район	5 чел.	Юрьев	роты 86 СП	1/ХІІ-45 г.
-.	23. Боевка "СБ" "Степ" 6 чел.	Нач. РО НКВД Ионов	-.	-.
Лановецкий район	24. Б/Б "Недолиз" 4 чел.	Ст. О/У РО НКВД Занухов	К-дир 2/5 роты 86 СП	-.
-.	25. Боевка "СБ" "Бульба" 4 ч.	Нач. РО НКВД Бабенко	-.	-.
Струсовский район	26. Б/Б "Бурлак" 8 чел.	Ст. О/У РО НКВД Туленков	Зам. К-ра 2 р. 447 СП	-.
Микулинский район	27. Б/Б "Стрела" 6 чел.	Ст. О/У РО НКВД Куликов		-.
-.	28. Б/Б "Ризка" 5 чел.	Нач. РО НКВД Боровой		-.
-.	29. Б/Б "Богун" 5 чел.	Нач. ОББ РО НКВД Жуков		-.
В-Борковский район	30. Б/Б "Карпо" 18 чел.	Нач. РО НКВД Автономов		20/ХІІ-45 г.
В-Глубоцкий район	31. Б/Куц "Искра" 12 чел.	О/У РО НКВД Песоцкий	К-дир 1/6 роты 86 СП	20/ХІІ-45 г.
Козовский район	32. Б/Б "Кривонос" 12 чел.	Нач. РО НКВД Бабушкин	К-дир 1/9 роты 86 СП	-.
-.	33. Б/Б "Процик" 16 чел.	Нач. ОББ РО НКВД Великанов	К-дир 2/9 роты 86 СП	-.
-.	34. Б/Б "Коцобка" 26 чел.	О/У РО НКВД Манин	К-дир 3/9 роты 86 СП	25/ХІІ-45 г.
Подволочиск. район	35. Б/Б "Серко" 4 чел.	Нач. РО НКВД Павшенко		1/ХІІ-45 г.
-.	36. Боевка "СБ" "Кизим" 7 чел.	Зам. нач. РО НКГБ Парнюгин	К-дир 2 взв. минроты 86 СП	-.
Бережанский район	37. Боевка "СБ" "РОМ" 8 чел.	Ст. О/У РО НКГБ Курило	К-дир 3 взв. минроты 86 СП	-.
Козловский район	38. Б/Б "Искра" 15 чел.	Ст. О/У РО НКГБ Чумак		20/ХІІ-45 г.
Заложцевский район	39. Б/Б "Игорь" 10 чел.	О/У РО НКГБ Марков	К-дир 3/6 роты 86 СП	10/ХІІ-45 г.
Збаражский район	40. Б/Б "Шум" 15 чел.	Ст. О/У РО НКГБ Бородин	К-дир 1/4 роты 86 СП	20/ХІІ-45 г.
Дедеркальский район	41. Б/Б "Савич" 7 чел.	О/У РО НКГБ Мартин	К-дир 3/1 роты 86 СП	1/ХІІ-45 г.
-.	42. Б/Группа "Гук" 30 чел.	Нач. РО НКГБ Сорокин	-.	25/ХІІ-45 г.
-.	43. Боевка "СБ" "Славко" 15 чел.	Ст. О/У РО НКВД Попов	К-дир 2/3 роты 86 СП	20/ХІІ-45 г.
Почаевский район	44. Боевка "СБ" "Темный" 4 чел.	Нач. ОББ РО НКВД Карандашев	К-дир 2/1 роты 86 СП	1/ХІІ-45 г.
Вишневецкий район	45. Боевка "СБ" "Мельничук" 5 чел.	Ст. О/У РО НКВД Белов	К-р 1/3 роты 86 СП	1/ХІІ-45 г.
Шумский район	46. Бандгруппа "Герасим" 20 чел.	Нач. РО НКВД Траско	К-р 1/2 роты 86 СП	25/ХІІ-45 г.
-.	47. Бандгруппа "Мышко" 30 чел.	Нач. РО НКГБ Ивченко	К-р 3/2 роты 86 СП	-.
-.	48. Боевка "СБ" "Прач" 6 чел.	О/У РО НКВД Шишин	К-р 2/2 роты 86 СП	1/ХІІ-45 г.

Монастырский район	49. Б/Б "Орел" 20 чел.	Нач. ОББ РО НКВД Казанский	К-р 1/8 роты 86 СП	25/XII-45 г.
"-"	50. Б/Б "Сурма" 11 чел.	Нач. РО НКВД Печенкин	К-р 2/8 роты 86 СП	10/XII-45 г.
Коропещкий район	51. Б/Б "Морозенко" 5 чел.	Ст. О/У РО НКВД Мартынов.	Зам. к-ра 6 р. 447 СП	1/XII-45 г.
Бучачский район	52. Бандкуш "Рубан" 27 чел.	Ст. О/У РО НКВД Романов	К-р 4 роты 447 СП	25/XII-45 г.
"-"	53. Боевка "СБ" "Быстрый" 8 чел.	Нач. ОББ РО НКВД Яковенко	К-р 3/4 р. 447 СП	1/XII-45 г.
Золотопотокский район	54. Боевка "СБ" "Зирко" 16 чел.	Нач. РО НКВД Тарайковский	К-р 1/5 р. 447 СП	20/XII-45 г.
Золотниковский район	55. Бандкуш "Жук" 12 чел.	Нач. РО НКВД Гаврилюк	К-р 2/4 р. 447 СП	10/XII-45 г.
Подгаецкий район	56. Б/Б "Степ" 6 чел.	Ст. О/У РО НКВД Климов	К-р 1/7 р. 86 СП	1/XII-45 г.
"-"	57. Б/Б "Барсук" 8 чел.	О/У РО НКВД Свечкин	К-р 2/7 р. 86 СП	"-"
Кременецкий район	58. Боевка "СБ" "Рац" 7 чел.	Зам. Нач. РО НКГБ Кравченко	К-р 1/1 р. 86 СП	"-"
Борщовский район	59. Подр. пров. "Когут" 5 ч.	ОУНовское подполье Ст. О/У РО НКГБ Сергиенко		1/XII-45 г.
Копыченский район	60. Подр. пров. "Бир" 16 ч.	Зам. нач. РО НКГБ Брагин	К-р 2 взв. мин. 447 СП	20/XII-45 г.
Гримайловский район	61. Райпровод "Корень" 9 ч.	Ст. О/У РО НКГБ Митников	К-р 3/3 р. 447 СП	1/XII-45 г.
Булановский район	62. Райпровод "Кармелюк" 12 ч.	Нач. РО НКГБ Чубаров	К-р 1/1 роты 447 СП	20/XII-45 г.
Чортковский район	63. Райпровод "Барлан" 7 ч.	Нач. Отд.-лен. УНКГБ Куприянов		1/XII-45 г.
Гусятинский район	64. Райпровод "Морозенко" 3 чел.	Нач. РО НКГБ Усков		"-"
Теребовлянский район	65. Райпровод "Корт" 5 ч.	Нач. РО НКГБ Торубара	К-р 1/2 р. 447 СП	"-"
Зборовский район	66. Райпров. "Кей" 3 чел.	Ст. О/У РО НКГБ Синенко		1/XII-45 г.
Н-Сельский район	67. Райпров. "Лавро" 5 чел.	Нач. РО НКГБ Постнов	К-р 3/5 р. 86 СП	"-"
Лановецкий район	68. Райпров. "Андрей" 6 чел.	Нач. РО НКГБ Кравченко	"-"	"-"
Струсовский район	69. Райпров. "Баян" 10 чел.	Нач. РО НКГБ Чернокожих	К-р 2/2 р. 447 СП	10/XII-45 г.
Микулинский район	70. Райпров. "Орленко" 10 чел.	Нач. РО НКГБ Сусленко		"-"
В-Глубочецкий район	71. Райпров. "Степ" 10 чел.	Нач. РО НКГБ Ермаков	К-р 2/6 р. 86 СП	"-"
Козовский район	72. Райпров. "Крип" 10 чел.	О/У РО НКГБ Гаврилюк	К-р 1/9 р. 86 СП	"-"
Подволочисский район	73. Райпров. "Блиск" 10 чел.	Нач. РО НКГБ Степаненко		"-"

Бережан- ский район	74. Райпрот. "Грозный" 16 чел.	Нач. ОББ РО НКВД Карасев	К-р 1 взв. мин. 86 СП	20/ХІІ-45 г.
Збаражский район	75. Райпрот. "Чуйкевич" 5 чел.	Нач. РО НКГБ Абрамов	К-р 2/4 р. 86 СП	1/ХІІ-45 г.
Дедеркаль- ский район	76. Подрайпрот. "Туча" 12 чел.	Нач. РО НКВД Храпатый	К-р 3/3 роты 86 СП	10/ХІІ-45 г.
Почаевский район	77. Райпрот. "Пират" 4 чел.	Нач. РО НКГБ Еременко	К-р 2/1 роты 86 СП	1/ХІІ-45 г.
Шумский район	78. Подрайпрот. "Юрко" 7 чел.	О/У РО НКГБ Касаткин	К-р 2/2 роты 86 СП	-
Коропещкий район	79. Райпрот. "Ясень" 6 чел.	Нач. РО НКВД Пронин	К-р 2/6 роты 447 СП	
Бучачский район	80. Райпрот. "Дон" 2 чел.	Нач. РО НКГБ Андрищенко	К-р 4 роты 447 СП	-
Золотопоток- ский район	81. Райпрот. "Тарас" 5 чел.	Нач. РО НКГБ Чепелевич	К-р 2/5 роты 447 СП	-
Золотников- ский район	82. Райпрот. "День" 4 чел.	Нач. РО НКГБ Фуркалов	К-р 2/4 роты 447 СП	1/ХІІ-45 г.

ИТОГО: Бандформирований и организаций Украинских националистов учтено — 82, с общим количеством — 888 бандитов.

Секретарь Тернопольского Обкома КП(б)У

(И. Компанец).

Начальник УНКГБ по Т/обл. Генерал-майор (Малинин).

Начальник УНКВД по Т/обл. Полковник (Сараев).

Копія. Машинопис.

ЦДАГОУ: Ф. 1. — Оп. 23. — Спр. 1676. — Арк. 83—93.

Звернення українських революціонерів до бійців внутрішніх військ МВС із закликом повернути зброю проти ворогів українського народу

Без дати

БІЙЦІ ТАК ЗВАНИХ ВНУТРІШНІХ ВІЙСЬК МВД!

За наказом Сталіна і його кліки, під керівництвом ваших начальників Ви виконуєте протинародну роботу — знущаетесь над мирним населенням, переслідуєте українських повстанців-революціонерів, які борються за Українську Самостійну Соборну Державу, за вільні національні держави всіх поневолених більшовиками народів, за дійсно вільне й щасливе життя усіх трудящих.

Не виконуйте заряджень сталінської влади!

Вона ж довела ваші родини до нужди і голоду!

Вона ж гонить Вами, мов собаками, не даючи Вам змоги по-людському ні наїстися, ні вбратися, ні відпочити!

Не боріться проти українських революціонерів — вони не будуть боротися проти Вас! Зустрічайтеся з ними, допомагайте їм у боротьбі, яку вони ведуть і за Вашу волю! Організуйте між собою гуртки для боротьби проти ката народів Сталіна і його кліки! Не слухайте своїх начальників-собак, а знищуйте їх!

Покайтеся, поки не пізно. Бо час, коли тяжка, але справедлива кара народна не мине Сталіна і усіх більшовицьких злочинців, уже недалеко!

Смерть Сталіну і усім тим, що йому допомагають!

Хай живе воля народів і людини!

Українські революціонери.

Копія. Машинопис.

ДАТО: Ф.Р.-3432. - Оп. 1. - Спр. 166. - Арк. 1.

Інформація секретаря Тернопільського обкому партії І. Компанця секретареві ЦК КП(б)У М. Хрущову про напад відділу УПА на райцентр Пробіжна

13 листопада 1945 року

Сов. секретно

СЕКРЕТАРЮ ЦК КП(б)У

товарищу Н. С. ХРУЩЕВУ

О налетах банды на районный центр с. Пробижня
Тернопольской области

13-го ноября 1945 года в 8 часов вечера банда численностью до 50 человек произвела налет на районный центр Пробижня.

Обстоятельства налета банды на райцентр следующие:

Группа бандитов, воспользовавшись тем, что 13-го ноября в Пробижне был большой базар, проникла в райцентр и растворилась в общей массе прибывших на базар, проводя в это время разведку и наблюдения.

Около 7-ми часов вечера в райцентр дополнительно вошла группа бандитов и с хода окружила помещение РО НКВД, РО НКГБ, райвоенкомат и квартиру начальника РО

НКВД. В это же время уничтожили телефонную связь.

Быстро организованная оборона в здании РО НКВД, НКГБ, райвоенкомата предупредила захват документов и оружия, находившегося в НКВД, НКГБ и райвоенкомате.

В результате налета банды мы потеряли убитыми и ранеными 20 человек.

убиты:

- 1) Акуленко (участковый уполномоченный РО НКВД)
- 2) Лучинский (милиционер)
- 3) Линючий (нач. финчасти РО НКВД)
- 4) Сикора (председатель Пробижнянского с/совета)
- 5) Задорожный (боец истребительного батальона)

Убиты — семья нач. финчасти РО НКВД Линючего: отец, жена, сестра и сын. Сестра начальника ОББ РО НКВД Драико и лейтенант воинской части, работавший старшим автоколонны по вывозке хлеба. Ранены:

- 1) Воронков (нач. РО НКВД)
- 2) Казаков (оперуполномоченный РО НКВД)
- 3) Сиганов (оперуполномоченный РО НКВД)
- 4) Петров (начальник РО НКГБ)
- 5) Яценко (оперуполномоченный РО НКГБ)
- 6) Нечипуренко (Бухгалтер МТС)
- 7) Гусева (жена райуполнаркомзага), кроме того, два шофера автоколонны.

При налете банды из КПЗ освобождено 6 арестованных, из которых 4 на второй день сами пришли обратно в РО НКВД. Сожжены здания райотдела НКВД, исполкома Райсовета, райотдела связи, районного клуба и побиты окна здания райвоенкомата.

При нападении банда потеряла убитыми 1 человек, в том числе районный господарчий оуновской организации, и два тяжело ранены, которые на второй день умерли.

После получения сообщения о налете банды на Пробижню выброшены внутренние войска НКВД из 447 полка в количестве 100 человек. Прибывшие войска захватили банду в райцентре, однако преследовать не стали и дали

ей возможность мелкими группами уйти из райцентра.

Обком КП(б)У предложил командиру 447 полка и прокурору войск НКВД тов. Таманову предать суду командира группы, выезжавшего в Пробижню.

В порядке ответной репрессии арестовано оуновцев, семей бандитов — 34 чел., изъято 9 семей бандпособников.

Приняты меры к поиску разрозненных групп бандитов.
Секретарь Тернопольского обкома КП(б)У
Компанец

Оригінал. Машинопис.

ЦДАГОУ: Ф. 1. — Оп. 23. — Спр. 1702. — Арк. 129—131.

Розгортання винищувальних батальйонів у північних і західних прикордонних районах Кам'янець-Подільської області для боротьби з українським націоналістичним підпіллям

27 листопада 1945 року

Проект

"УТВЕРЖДАЮ"

Сов. секретно

НАЧАЛЬНИК УНКВД КАМ.-ПОД. ОБЛ.

ПОЛКОВНИК МИЛИЦИИ (КУДРЯКОВ)

27 ноября 1945 года.

ДИСЛОКАЦИЯ

Истребительных Батальонов по районам, граничащих с Ровенской и Тернопольской областями

№№ Наименование Количество
пп. : населенных пунктов людей

БЕРЕЗДОВСКИЙ РАЙОН:

1.	Мухарев	25 чел.
2.	Киликив-Печеводы	30 чел.
3.	Плоско-Мирютин	30 чел.
4.	Поддубцы-Тростинец	30 чел.
5.	Корчик	20 чел.
6.	Берездов	<u>30 чел.</u>

ИТОГО: 165 чел.

СЛАВУТСКИЙ РАЙОН:

1.	Клепачи	25 чел.
----	---------	---------

2.	Должек	30 чел.
3.	Б-Скнит-Нараевка	30 чел.
4.	Улашановка	25 чел.
5.	Потереба	30 чел.
6.	Дедова-Гора	30 чел.
7.	Соловье	20 чел.
8.	Славута	(За счет Гарнизона <u>деж. б-н и разведрота).</u>

ИТОГО: 190 чел.

ПЛУЖНЯНСКИЙ РАЙОН:

1.	Дорогоже	25 чел.
2.	Слободка	20 чел.
3.	Прикордонное	20 чел.
4.	Каменка-Антоновка	30 чел.
5.	Кунев	30 чел.
6.	Долочье	20 чел.
7.	Карпиловка—Заречье—Загребля	30 чел.
8.	Зиньки	20 чел.
9.	Мала-Боровица	20 чел.
10.	Б-Боровица	30 чел.
11.	Плужное	30 чел.
12.	Ивановка	20 чел.

ИТОГО: 295 чел.

ЛЯХОВЕЦКИЙ РАЙОН:

1.	М-Калетинци	20 чел.
2.	Хорошев	20 чел.
3.	Степановка	20 чел.
4.	Баймаки	20 чел.
5.	Лиски	20 чел.
6.	Сивки	20 чел.
7.	Волоское	20 чел.
8.	Лепесовка-Ольшанице	25 чел.
9.	Папкевцы-Дидковцы	25 чел.
10.	Вязовец	30 чел.
11.	Долгалевка	20 чел.
11.	Ляховцы	<u>30 чел.</u>

ИТОГО: 270 чел.

ТЕОФИПОЛЬСКИЙ РАЙОН:

1.	Лисогорка	25 чел.
2.	Святец	60 чел. (посменно).
3.	Марьяновка	20 чел.
4.	Немеринцы	20 чел.
5.	Вороновцы-Илькевцы	30 чел.
6.	Шибино	40 чел.
7.	Теофиполь	<u>30 чел.</u>

ИТОГО: 225 чел.

БАЗАЛИЙСКИЙ РАЙОН:

1.	Шашовка	30 чел.
2.	Авратин, Пальченцы и Н-Гребля	50 чел.
3.	Чухеля	20 чел.
4.	Елизаветполь	20 чел.
5.	Колки	20 чел.
5.	Зозулинцы Б. и М.	30 чел.
7.	Шмирки	30 чел.
8.	Базалия	<u>30 чел.</u>

ИТОГО: 230 чел.

ВОЛОЧИССКИЙ РАЙОН:

1.	Сниговцы	20 чел.
2.	Вочковцы	20 чел.
3.	Волочисск	60 чел.
4.	Мыслово	20 чел.
5.	Ожиховцы	30 чел.
6.	Коневка	20 чел.
7.	Тарноруда	40 чел.
8.	Яхновцы	<u>30 чел.</u>

ИТОГО: 240 чел.

САТАНОВСКИЙ РАЙОН:

1.	Посталовка	20 чел.
2.	Запончики	20 чел.
3.	Куровка	20 чел.
4.	Мартынковцы	20 чел.
5.	Сатанов V	30 чел.
6.	Крынуилов	20 чел.
7.	Иванковцы	30 чел.

8.	Турчинцы	20 чел.
9.	Александровцы	<u>20 чел.</u>
	ИТОГО:	190 чел.

ЧЕМИРОВЕЦКИЙ РАЙОН:

1.	Голенищево-Жорновка	25 чел.
2.	Кузьминчик	20 чел.
3.	Гусятын	20 чел.
4.	Криков-Боднарвка	30 чел.
5.	Шидловцы-Викторвка	20 чел.
6.	Зеленая	20 чел.
7.	Сокиринцы	20 чел.
8.	Збриж	20 чел.
9.	Почапинцы	20 чел.
10.	Андреевка	20 чел.
11.	Демковцы	20 чел.
12.	Закупна-Кутковцы	25 чел. (без отрыва от производства).
13.	Летава	20 чел.
14.	Чемировцы	<u>20 чел.</u>
	ИТОГО:	300 чел.

ОРИНИНСКИЙ РАЙОН:

1.	Жабкинцы	20 чел.
2.	Гуков-Марьяновка	30 чел.
3.	Пятничаны	20 чел.
4.	Бережанка	20 чел.
5.	Пукляки	20 чел.
6.	Подфилипые	20 чел.
7.	Залучье	20 чел.
8.	Шустовцы-Ниверка	20 чел.
9.	Чернокожинцы	20 чел.
10.	Фридровцы	20 чел.
11.	Думанов	20 чел.
12.	Оринин	<u>30 чел.</u>
	ИТОГО:	230 чел.

КАМЕНЕЦ-ПОДОЛЬСКИЙ РАЙОН:

1.	Милевцы	20 чел.
2.	Кудринцы	20 чел.

3.	Завалье	20 чел.
4.	Войтовцы	20 чел.
5.	Ляшковицы	20 чел.
6.	Жванец	20 чел.
7.	Ластовцы	20 чел.
8.	Кадиевцы	20 чел.
9.	Гуменцы	20 чел.
10.	Княжполь	20 чел.
11.	Должок	<u>30 чел.</u>
ИТОГО:		240 чел.

ДУНАЕВЕЦКИЙ РАЙОН:

1.	Нестеровцы	25 чел.
2.	Зеленче	25 чел.
3.	Дунаевцы	30 чел.
4.	Залесцы	20 чел.
5.	Шатава	<u>25 чел.</u>
ИТОГО:		125 чел.

СМОТРИЧЕВСКИЙ РАЙОН:

1.	Негин	30 чел.
2.	Балин	30 чел.
3.	Рудка	20 чел.
4.	Вишневчик	30 чел.
5.	Совхоз	20 чел.
6.	Черна	20 чел.
7.	Слободка-Смотричевская	20 чел.
8.	Смотрич	<u>30 чел.</u>
ИТОГО:		200 чел.

ШЕПЕТОВСКИЙ РАЙОН:

1.	Красный Цвет	20 чел.
2.	Цмовка	20 чел.
3.	Малеванка	20 чел.
4.	Конотопы	<u>20 чел.</u>
ИТОГО:		80 чел.

ПОЛОНСКИЙ РАЙОН:

1.	Понинка	25 чел.
2.	Бортники	20 чел.
3.	Буртын	20 чел.

4. Полонное		<u>30 чел.</u>
	ИТОГО:	<u>95 чел.</u>
ВСЕГО:	125	3105 чел.
НАЧАЛЬНИК ОТДЕЛА ББ УНКВД	КАМ.-ПОД. ОБЛ.	
ПОДПОЛКОВНИК	(МАСЛОВ).	

Оригінал. Машинопис.

ДАХМО: Ф. П. — 487. — Оп. 4. — Спр. 182. — Арк. 50—55.

Постанова бюро Тернопільського обкому КП(б)У про додаткові заходи щодо боротьби з українськими націоналістичними формуваннями на території області 13 грудня 1945 року

ОСОБАЯ ПАПКА СОВ. СЕКРЕТНО

О дополнительных мерах борьбы с украинско-немецкими националистами в области
(Постановление бюро
Тернопольского Обкома КП/б/У
от 13-го декабря 1945 года).

В соответствии с постановлением ЦК КП(б)У от 27-го ноября 1945 года "О дополнительных мерах борьбы с украинско-немецкими националистами в Западных областях УССР" — бюро Обкома КП(б)У — ПОСТАНОВЛЯЕТ:

1. В целях сохранения кадров нашей агентуры и для дезориентации бандитов к выявлению ими лиц, связанных с органами НКВД и НКГБ, предложить секретарям райкомов КП(б)У, начальникам РО НКВД и НКГБ широко применять практику вызова работниками органов НКВД и НКГБ для беседы большого количества жителей населенных пунктов.

Для беседы вызывать одновременно (в течении 1—2 дней) по 50 и более человек в зависимости от численности жителей в том или другом населенном пункте. Вызывать преимущественно кулаков, торговцев и другие враждебные нам элементы.

Вызываемым в ходе беседы наедине, предлагать сотрудничество с органами НКВД и НКГБ в борьбе с бандитами и в первую очередь, тем, которые подозреваются в связи с бандитами.

Правильное проведение указанных мероприятий сохранит нашу агентуру, так как дезориентированные бандиты будут направлять террористические акты против враждебных нам элементов, заподозренных после бесед в связи с органами НКВД и НКГБ.

Подвергшись террору со стороны бандитов, местное население вынуждено будет оказывать им активное сопротивление и обратится за помощью к органам советской власти. Это даст нам возможность вовлечь в борьбу с остатками банд большее количество местных жителей, создать и укрепить в каждом селе группы самообороны.

2. Учитывая, что бандиты производят нападение на партийно-советских работников, а также на сельские кооперативы, промышленные предприятия и проходящие машины с грузом, предложить УНКВД, УНКГБ, секретарям райкомов КП(б)У и начальникам райотделов НКВД и НКГБ, искусственно создавать условия для вызова нападения бандитов с целью их уничтожения.

С этой целью:

а) в села, где оперируют бандиты, практиковать специальные выезды районных работников с ночевкой на селе под прикрытием наших засад;

б) в сельские кооперативы с целью приманки завозить различные товары, за которыми бандиты особенно охотятся (одежда, обувь и др.);

в) создавать видимость вынужденных остановок по дорогам и селам автомашин груженых продовольствием и другими предметами.

В местах остановки машин сделать так, чтобы жители узнали; о характере груза, о том, что машина следует без охраны и только в силу необходимости осталась на ночевку в селе.

Бандиты в этих случаях будут извещены через свою агентуру и попытаются осуществить нападение на объект.

Во всех перечисленных примерах, операции должны проводиться по заранее детально разработанным планам, с учетом конкретных условий и обстановки.

Выезд, ночевки районных работников, товары в кооперативах и автомашины, как средства приманки, должны быть обеспечены к моменту нападения бандитов хорошо замаскированными чекистско-войсковыми засадами.

В результате бандиты, не ожидающие засад, будут уничтожены, а объекты нападения защищены.

3. Предложить нач. УНКВД тов. Сараеву, УНКГБ тов. Пугачу, секретарям райкомов КП(б)У, нач. РО НКВД и НКГБ до 1-го января 1946 года провести тщательную очистку от бандитского элемента населенных пунктов, прилегающих к промышленным объектам и городам в радиусе не менее 15 километров, а также к железным и автомобильным дорогам не менее как в 10-километровой зоне. Для этого произвести проверку всех проживающих в вышеуказанных населенных пунктах и подлежащих аресту немедленно арестовывать, а семьи бандитов вывезти в отдаленные местности Советского Союза.

Всех лиц, поселившихся в указанных населенных пунктах после освобождения Западной Украины от немецких оккупантов, без разрешения исполкомов Райсоветов, немедленно переселить за пределы 10—15-километровых зон.

В этих селах расширить сеть агентуры и усилить истребительные батальоны и группы самообороны.

Обком КП(б)У подчеркивает, что основные указания по усилению борьбы с остатками банд украинско-немецких националистов даны в постановлении ЦК КП(б)У от 30 октября 1945 года "О ходе выполнения постановления ЦК КП(б)У от 24-го июля 1945 года "О ликвидации остатков банд украинско-немецких националистов в Западных областях УССР" и требует от всех партийных органов и органов НКВД и НКГБ обеспечить точное и безусловное выполнение указаний ЦК КП(б)У и настоящего постановления.

Секретарь Тернопольского
Обкома КП(б)У (В. Дружинин)

Оригінал. Машинопис.

ЦДАГОУ: Ф. 1. — Оп. 23. — Спр. 1702. — Арк. 159—161.

Доповідна секретаря Тернопільського обкому КП(б)У секретареві ЦК КП(б)У М. Хрущову про окремі характерні моменти під час операцій проти українського націоналістичного підпілля з 5 по 18 грудня 1945 року

Після 18 грудня 1945 року

СОВ. СЕКРЕТНО

КИЕВ

СЕКРЕТАРЮ ЦК КП(б)У

Тов. ХРУЩОВУ

Сообщаю отдельные характерные моменты из операций по ликвидации бандгрупп украинско-немецких националистов по Тернопольской области с 5 по 18 декабря 1945 года.

За прошедший период наиболее характерными являются:

1. В с. Сороцкое Теремовлянского района 7/ХІІ-45 г. работниками райотдела НКВД было вызвано 37 чел., которые в беседе назвали ряд бандитов и бандпособников, реализуя их данные, арестовано 4 бандпособника. 9/ХІІ-45 г. из этого села в райотдел НКВД явилось 42 чел. преимущественно из числа демобилизованных из Красной Армии с требованием дать им оружие для борьбы с бандами, после разговоров с ними оружие дано только 18 чел., таким образом организована в указанном селе группа самообороны села.

В с. Поток Бережанского района, реализуя данные, полученные таким же путем, в схроне обнаружены 4 бандита, которые дали вооруженное сопротивление при перестрелке было 3 убито и четвертый — Огородник Михаил Васильевич по кличке "Роман", взят живым, по показанию пленного "Роман", все они являются участниками банды под псевдо "Холодноярцы".

Скала-Подольский район — села Лановцы и Казатино работники РО НКВД, практикуя вызов населения для проведения с ними соответствующей работы, получили данные о имеющейся бандгруппе, расположенной в выше указанных селах. 7/ХІІ-45 г. опергруппа РО НКВД и воинское подразделение 447 сп установили, что в указанном месте оперирует бандгруппа "Моряка," при проведении операции в селе Лановцы был обнаружен схрон, в котором находились бандиты, оказавшие сильное огневое сопротивление.

В завязавшемся бою схрон был разрушен, из которого было извлечено 4 трупа бандитов.

Продолжая операцию в с. Казатин, был убит бандит по кличке "Грозный" — Тишим Хасат Николаевич, 1911 года рождения, участник группы "Моряка". Взяты трофеи: винтовок СВТ — 1, автоматов — 1, пистолетов — 3, гранат — 15, патронов — 2000 шт.

Мельнице-Подольский район. Силами опергруппы РО НКВД и подразделением войсковой части 447 сп, получившие данные о следовавшей бандгруппе и расположившейся в селе Устье, выехали с целью уничтожения последней, в результате проводимой операции было убито 4 бандита.

Применив хорошо обдуманый план с целью приманки, оставив трупы убитых бандитов на месте происшествия, сами выехали в направлении райцентра, часть бойцов оставив хорошо замаскированных на мосте. Ночью с 6 по 7/XII-45 г. пришли 5 бандитов за оставшимися трупами из которых засадой убито 3 бандитов, а два убежало.

При этом взяты трофеи: винтовок — 3, СВТ — 1, автоматов — 2, пистолетов — 3, гранат — 15, патронов — 2000 шт., обнаружен и разрушен 1 схрон, среди убитых опознан: Филипчук Дмитрий Николаевич, 1921 года рождения, по кличке "Ивась", Ильницкий Степан Васильевич 1916 года рождения, по кличке "Ясень" — все участники бандбоек села Устье, таким образом боевка полностью ликвидирована.

Монастырский район. 2-го декабря 1945 года на хуторе Садки Монастырского района специально организовали торговую точку (до этого там ее не было), куда завезли триста литров водки, спички и соль, в ночь на 8 декабря была организована засада. Появившиеся три бандита выбили окошка и двери, два из них вошли во внутрь торговой точки, а третий остался на охране, засадой же три были убиты. Среди убитых опознаны: Бойчук Александр Стефанович, 1914 года рождения, под кличкой "Лен", Бойчук Иван Стефанович, 1923 года рождения под кличкой "Дуб" являвшимися рядовыми бойцами боевки "Орла", труп третьего бандита не опознан.

Подволочиский район. Подволочиским РО НКВД путем вы-

зова населения с. Супруновка было установлено, что станичный "ОУН" Кухта Иван Павлович и господарчий Крис Николай. Начальником РО НКВД 6/ХІІ-45 г. была послана господарчому Крис Н. Записка, для вручения Кухте И. П. такого содержания: "Вы дали нам подписку с нами работать, но от Вас мы очень мало получили данных, прошу не забываете об обещаном".

7/ХІІ-45 г. в этом селе был повешен станичный Кухта Иван Павлович и убит в голову огнестрельным оружием Кухта Василий Иванович — через которого было передано указанное письмо, указанные лица убиты "Службой безпеки". Путем применения таких же методов провокации в Шумском районе были повешены "Службой безпеки" в селе Бошковцы Шумского района бандиты "Яворенко и "Влашек".

Товстенский район. Работниками РО НКВД была вызвана группа крестьян для беседы с села Садки, в проводимой беседе установлено, что в данное село появляются бандиты, которые получают сведения и скрываются. Силами работников РО НКВД хорошо продуман план операции, где была устроена засада и в ночь под 8/ХІІ-45 г. было убито 2 бандита и задержана связанная Бегма Мария Никитовна, 1924 г. рождения, уроженка с. Сусливка Чортковского района.

В числе убитых оказались: "Мороз" — Тихолиз Роман Иванович, 1926 года рождения, уроженец села Кошилово, Товстенского района, второй — "Лист" из с. Торское — являются участниками бандкуща "Недоля".

Збаражский район. Работниками РО НКВД, проводя вызов населения для соответствующей беседы, где было пропущено 31 чел., из числа которых рассказали, что в селе Базарницы имеются места укрытия бандитов, 8-го декабря 1945 года оперативная группа РО НКВД и подразделения 86-й сп. подготовили план проведения операции, в результате тщательно проведенной последней было обнаружено в селе 2 схрона.

В первом схроне находившиеся бандиты на предложение опергруппы сдаться в плен, оказали вооруженное сопротивление, в результате завязавшейся перестрелки все находившиеся бандиты в схроне были убиты.

Из схрона было извлечено: 4 трупа, где было опознано:

Данилевич Степанида Андреевна, 1923 года рождения по кличке "Зирка", уроженка города Збараж, Олищук Ольга Даниловна, 1926 года рождения, по кличке "Буда", уроженка хутора "Черный Лес" Збаражского района, Стасюк Тарас Геннадиевич, 1924 года рождения, по кличке "Вьюн", уроженец села Базарницы, четвертый труп бандита мужчины был неопознан.

Во втором схроне обнаружено и извлечено 2 бандита, оказавшиеся: Пех Антон Васильевич, 1918 года рождения по кличке "Зеленый", уроженец села Базарницы, и его жена Пех Анна.

При этом взяты трофеи:

Ручной пулемет — 1, наганов — 2, пистолетов — 1, гранат разной системы — 5 штук, патронов — 100 штук.

Зборовский район. Во время беседы с вызванными крестьянами в райотдел НКВД из села Белоголовье этого района из числа вызванных три человека заявило, что в случае появления в их селе банды, они сами сообщат в райотдел НКВД. В 11 часов ночи 11/XII-45 г. два с них явились в райотдел НКВД и заявили, что бандгруппа находится в их селе и что они знают, в каких хатах бандиты расположились. Немедленно была сформирована боевая группа и отправлена в село Белоголовье, которой были окружены указанные дома, с которых бандиты начали отстреливаться, в результате боя убито 4 бандита — Дзвин он же Гамалия, Сотник — Горчик Ярослав, житель г. Подгайцы, Вилько — зам. сотника по пропаганде, Цымбалев Емельян, житель г. Рогатин Станиславской области, Мрутько по званию "Банчужный" — начальник военно-полевой жандармерии, сотник "Рубач" — Жилевский Мирослав, житель г. Бережаны, "Лев", Семен-Николай из почета сотника, житель с. Мишан, Зборовского района. При этом взяты трофеи: автоматов — 3, пистолетов — 3, винтовок — 1, ракетниц — 1 и полевая сумка с особо важными документами.

Следует отметить не единичные случаи, когда засады проваливаются, это имело место по Коропецкому, Подгаецкому, Микулинецкому и др. районах области.

Причинами провала засад является: плохая подготовка к ним, имеют место случаи, когда бойцы в засаде курят, переговариваются, кашляют.

С 5-е по 18 декабря 1945 года по области органами РО НКВД и войсковыми подразделениями частей проведено 80 чекистско-войсковых операций, в результате которых убито 60 и захвачено в плен 57 бандитов, задержано 6 уклоняющихся от службы в Красной Армии, явилось с повинной 10 бандитов и 18 чел. уклоняющихся от службы в Красной Армии.

За отчетный период по 45 селам области райотделами НКВД практиковались вызова для беседы с насилием, с охватом от 25 до 60 чел. по каждому селу. В результате проводимых массовых вызовов, выявлено и взято вновь на оперативный учет членов "ОУН" — 13 чел., бандитов — 16 чел., бандпособников — 21 чел., из числа вызванных из сел в РО НКВД для беседы вовлечено для агентурной работы 25 чел.

Секретарь Тернопольского
Обкома КП(б)У — (И. Компанец)

№ 2840/с

Оригінал. Машинопис.

ЦДАГОУ: Ф. 1. — Оп. 23. — Спр. 1702. — Арк. 162—168.

На документі є помітка помічника секретаря ЦК КП(б)У М. Хрущова Г. Шуйського від. 27.12.1945 року: "Доложено".

Повідомлення секретаря Тернопільського обкому КП(б)У
І. Компанця секретареві ЦК КП(б)У М. Хрущову про ліквідацію українськими націоналістами оперативної групи Товстенського райвідділу НКВС

9 січня 1946 року

СОВ. СЕКРЕТНО.

гор. Киев, Секретарю ЦК КП(б)У

товарищу ХРУЩЕВУ Н. С.

О бандпроявлении в Товстенском районе

5-го января 1946 года оперативная группа Товстенского райотдела НКВД в 8 часов утра выехала в села: Кошиловцы, Слободка и Буряковцы (Буряківка. — В. С.) с задачей

оперативных мероприятий и проведения предвыборных собраний.

Оперативную группу возглавлял начальник Товстенского райотдела НКВД майор тов. Слепцов. В группу входили: два оперативных работника Товстенского райотдела НКВД, пять работников милиции, шесть бойцов истребительного батальона, десять бойцов подразделения войск НКВД, а также с ними выехал на судья этого района тов. Цимбаленко для проведения собрания в селах: Буряковцы и Слободка.

Опергруппа была вооружена тремя ручными пулеметами, автоматами и винтовками.

В селе Буряковцы было проведено предвыборное собрание, на котором присутствовало население всего села. После собрания всю группу пригласили на обед, а затем "тепло" их провожали.

В 2 часа дня группа выехала из села Буряковцы, отъехав от села не более двухсот метров, спустилась тремя подводами, на которых ехала вся группа, в глубокий овраг и тут же попала на засаду, сначала была забросана гранатами, а потом был открыт огонь из двух ручных пулеметов. Наша группа держала бой с 2 часов до 5-ти часов дня, но так как пути отхода были только по дороге, которую бандиты спереди и сзади перекрыли огнем из ручных пулеметов, а также вследствие растерянности нашей группы, бандитами убиты двадцать три товарища этой группы.

Все погибшие бандитами были раздеты.

О случившемся стало известно только утром 6 января 1946 года через агента НКГБ, посланная немедленно усиленная опергруппа в селе бандитов не обнаружила.

Следственными данными установлено:

а) что когда проходило собрание и во время обеда в доме бандита — Мельника Василия Ивановича и Церковного Антона Михайловича, жителей с. Буряковцы — были бандиты и обговаривали методы нападения на нашу группу.

Начальник райотдела НКВД майор тов. Слепцов, будучи в селе Буряковцы, с имеющейся агентурой этого села не

связался, зная о том, что дорога из села Буряковцы в с. Слободку проходит через глубокий овраг, никакой разведки не выслал, подводы (три) ехали на очень близком расстоянии одна от другой.

Будучи уверенным, что село спокойное, тов. Слепцовым была допущена исключительная беспечность.

б) засадой руководил бандит по кличке "Савва", житель из села Кошиловцы, — в засаде было 18—20 бандитов, среди них: Рудый П. И., Мельник В. И., Дудка Ф. М., Засоцкий В. М., Дмитрик А. В., Ратылюк Т. К., Ушкарь И. М., Мошлюк В. П. и Засоцкий М. В., из сел Слободка, Кошиловцы и Буряковцы, все рождения 1927 года.

Приняты следующие ответные репрессии: изъято семей бандитов и нелегалов — двенадцать, бандпособников — десять.

Арестовано проходивших по учетам НКВД и НКГБ кулаков и другого антисоветского элемента — сто двадцать чел.

Выброшена спецгруппа НКВД, которая ведет розыск бандгруппы, совершившей нападение.

Прошу разрешить провести выселение всех жителей из села Буряковцы (40 дворов) и расселить их в северных районах области — Дедеркальском, Почаевском и Вишнивецком районах, что даст морально-политический эффект, как ответная мера на совершенное бандпроявление.

Секретарь Тернопольского обкома КП(б)У
И. КОМПАНЕЦ

9/1 1946 г.

Оригінал. Машинопис.

ЦДАГОУ: Ф. 7.— Оп. 23. — Спр. 2963. — Арк. 1, 2.

Пропозиції Голови Президії Верховної Ради УРСР М. Гречухи та секретаря Тернопільського обкому КП(б)У І. Компанця секретареві ЦК КП(б)У М. Хрущову про репресивні акції щодо населення сіл Буряківки, Слобідки і Саранчуки, яке підтримує українських націоналістів

17 січня 1946 року

Никита Сергеевич!

Посылаем Вам на рассмотрение и утверждение постановление Тернопольского обкома КП(б)У и облисполкома о выселении сел: Буряковка и Слободка Товстенского района, с. Саранчуки Бережанского района за бандитизм и бандпособничество.

Было бы, конечно, неплохо, если бы перебросить для заселения этих сел переселенцев из Польши, но, видимо, это невозможно сейчас. Поэтому мы предлагаем произвести переселение путем взаимоперемещения преобладающего большинства населения на расстоянии до 100 километров и остальные в разброску по области на расстоянии до 150—180 километров.

Срок для переселения мы избрали с 20—27 января с. г., исходя из тех соображений, что Ваше решение будет нам передано по телефону и мы немедленно приступим к его реализации.

Просим обратить внимание на категорию лиц, которых мы считаем возможным оставить на месте и не только не подвергать никаким репрессиям, но и оказать им необходимую помощь за счет выселяемых.

Если мы допустили тут какую-нибудь ошибку, просим подправить.

17.І. 46 г.
нп/

ГРЕЧУХА
КОМПАНЕЦ

Оригінал телефонограми.

ЦДАГОУ: Ф. 1. — Оп. 23. — Спр. 2963. — Арк. 22.

Заява голови Підгаєцького райвиконкому Тернопільської області Рибальченка

Не пізніше 2 лютого 1946 року
Председателю Совнаркома УССР —
тов. ХРУЩЕВУ Н. С.

Копия — нач. НКВД по Тернопольской области —
тов. САРАЕВУ

В гор. Подгайцы Тернопольской области дислоцируются войсковые подразделения войск НКВД, призванные на

борьбу с украинско-немецкими националистами. Бойцы и командиры этих подразделений вместо борьбы с бандами терроризируют местное население, занимаются грабежами, мародерством, нарушением революционной законности, разрушают государственные дома, пьянство и хулиганство как система.

Сколько мы не пытались устранить все эти факты на месте, нам уже не под силу, а дальше терпеть ни населению, ни нам нет возможности, в виду чего обращаемся к Вам, тов. Хрущев, с тем, чтобы навести порядок в наших войсковых подразделениях, дислоцирующихся в нашем районе. Для подтверждения выше изложенного сообщим несколько фактов, хотя для примера, потому что всех фактов описать не представляется возможным.

1. 14.XII.1945 года войска НКВД № 30792 (командир Баранов) убили председателя сельсовета с. Шумлян т. Водвуд, возвращавшегося из областного совещания, и никакого расследования не проводилось.

2. Бойцы этого же подразделения убили демобилизованного красноармейца в с. Голгоче, который проводил занятие по заданию райвоенкомата с военнообязанными не обученными.

3. Они же сожгли в с. Загайцах по пьянке две семьи переселенцев из Польши (сгорел дом, постройки, лошади, коровы и все имущество).

4. Они же ограбили инвалида Отечественной войны в с. Голendra, днем на улице, пришедшего с фронта без обеих рук.

5. Бойцы и командиры этой же части занимаются систематически грабежами. Уже 16 грабежей раскрыто, а сколько не раскрыто трудно учесть, они же перехватили на дороге крестьян с подводами, которые вывозили государственный лес (рудстойки для Донбаса) из села Бело-Криница 15 подвод, из с. Угринов один раз 9 подвод, а другой раз 11 подвод и завезли к себе, и вообще подводы силой оружия забирают в селах без ведома сельсоветов и райисполкома, кому только куда вздумается. Ломают дома коммунхоза на топливо беспощадно. Об этих фактах знает командир Бара-

нов, но ничего не предпринимает, а наоборот поощряет.

Другая войсковая часть № 9562 командир части Елисеев. Убили в с. Завалов малолетнего ребенка без всяких причин, они же в этом селе у крестьянина Белецкого, ночью, требуя водки, разбили окна и двери.

5.1.1946 года ехали делегаты на районную предвыборную конференцию из с. Затурин, Середне, Заставче, Яблуневка, а войска этой части сняли с подвод делегатов, подводы забрали, а делегаты возвратились домой.

Эта же часть 13.1.1946 года под силой оружия без ведома местных органов власти выгнала около 70 подвод из сел: Завалов, Гнильче, Шумляне, Сильце, Ганич неизвестно для чего.

Войсковая часть (командир Шоломков), находясь в г. Подгайцы, переезжали в г. Бучач нашей области. Во время выезда разорили около 30 домов, забрали окна, двери, развалили печки, опустошили совершенно город.

Вышеизложенное является только небольшой частицей фактов проявлений.

Ввиду вышеизложенного прошу Вашего указания войсковым подразделениям и командирам о прекращении этих действий, а виновных привлечь к ответственности.

Председатель Подгаецкого райисполкома
Тернопольской области Рыбальченко

Верно: Путевский

Оригінал. Машинопис.

ЦДАГОУ: Ф. 1. — Оп. 16. — Спр. 31. — Арк. 67—69.

Довідка "Про перевірку заяви голови Підгаєцького райвиконкому Тернопільської області т. Рибальченка"

Не пізніше 2 лютого 1946 року

В соответствии с постановлением ЦК КП(б)У от 22 января 1946 года, мною, ответственным организатором оргинструкторского отдела ЦК КП(б)У — Садовниченко выездом на место и проверкой фактов, указанных в заявлении т. Рыбальченко установлено:

1. Убийство председателя Шуманского сельсовета т. Водвуд произошло при следующих обстоятельствах:

13 декабря 1945 года в 24.00 патрулями 3-й стр[елковой] роты, 86 стр[елкового] полка войск НКВД красноармейцами Шевчуком и Заваловым в селе Шумляны Подгаецкого района, были встречены два неизвестных, которые на окрик наряда: "Стой, кто идет", бросились бежать, преследуя убегающих, нарядом были произведены выстрелы, однако неизвестные не остановились, наряд открыл огонь на поражение, в результате один убит, второй ранен. Убитый оказался председателем Шумлянского сельсовета т. Водвуд. Факты убийства председателя Шумлянского сельсовета Водвуд были расследованы и переданы командиру 62-й дивизии Внутренних войск НКВД генерал-майору Булыга на рассмотрение.

2. Убийство гражданина с. Голгоче т. Сташкив. 21 декабря 1945 года в 11 ч. 30 мин. дня спецбатальоном второго инженерно-противохимического полка войск МПВО НКВД СССР в районе села Голгоче производилась операция, часть бойцов находилась в засадах кругом села с задачей блокировать село и не допустить ухода бандитов. В этот день с утра в поле за селом по заданию райвоенкомата занималась группа местных жителей общевойсковой подготовкой. Мл. сержант Тюрин, возглавлявший засаду, обнаружил эту группу и открыл по ней из ручного пулемета огонь. В результате чего был убит старший группы, проводивший занятия, т. Сташкив С. С. Батальоном в этот период командовал капитан Каплин, руководил операцией начальник Подгаецкого райотдела НКВД т. Рылов. Факт убийства гр. Сташкив никем не расследовался и к виновным не принято никаких мер.

3. Убийство ребенка в с. Завалово.

9 января 1946 года спецбатальон войск МПВО НКВД находился в селе Завалово. В 8 часов вечера мл. лейтенант Рябкин, ст. лейтенант Васютин, мл. лейтенант Безверхний и красноармеец Корольков шли по проверке подозрительных домов в с. Завалово. Проходя улицу к ним навстречу шла женщина. Мл. лейтенант Безверхний окликнул: "Стой" —

последняя стала бежать. Безверхним был произведен предупредительный выстрел — женщина остановилась. В это же время произвел выстрел мл. лейтенант "Смерш" т. Рябкин по ехавшим с горы санкам, на которых было много детей (дети катались на санках с горы), в результате чего был убит мальчик 10 лет Мороз Игорь. Факт убийства мальчика Мороза никем не расследован, хотя об этом известно райкому КП(б)У и райотделу НКВД.

4. 8 ноября 1945 года в 9 час. 30 мин вечера спецгруппа райотдела НКВД в количестве 6 человек под руководством старшего группы Галай П. В., проходя мимо села Загайцы и зайдя в один из домов, была обстреляна неизвестной боевкой. Во время перестрелки с бандой загорелась хата, в которой жили переселенцы, расследованием этого случая не занимался ни райпрокурор, ни районные организации.

5. Указанные в заявлении факты изъятия подвод бойцами т. Елисеева у делегатов, ехавших на районное предвыборное собрание, не подтвердились, т. к. батальон в это время стоял погарнизонно в селах Шумляны, Завалово. Председатель райисполкома т. Рыбальченко об этом факте незаконных действий бойцов не ставил в известность командование воинских частей и в настоящий момент не представляется возможным установить, кто же является виновником в изъятии подвод у крестьян.

Следует отметить, что факты взятия военными подвод у крестьян без ведома райисполкома и сельсовета имели место в Подгаецком районе, так:

12 января с. г. председателем райисполкома т. Рыбальченко был выдан наряд на подводы для батальона войск НКВД комбата Елисеева. Подводы должны были взять из сел за 6—7 километров от местечка Подгайцы, однако командование батальона, имея приказ о выезде, мобилизовало подводы в прилегающих селах к райцентру на расстоянии 1—2 км, этим самым нарушили распоряжение председателя райисполкома и взяли подводы, где им было удобней и быстрее.

6. О разорении 30 домов в м. Подгайцы воинской частью командира Шеломкова.

На протяжении 1945 года в местечке Подгайцы стояло несколько воинских частей, часть из этих войсковых подразделений в настоящее время расформированы. На протяжении этого времени имели место факты расхищения государственного имущества со стороны отдельных командиров и бойцов, однако эти факты беззакония проходили мимо районных руководителей и своевременно не ставились перед командованием воинских частей, в результате до 30 домов находится без окон, полов и дверей.

13 ноября 1945 года при выезде из м. Подгайцы воинской части, полевая почта 01642 — командир Шеломков, действительно из квартир, где жили офицеры, были вынуты стекла и забраны рамы — этим самым квартиры остались непригодными к жилью. О всех этих фактах известно командованию 107 СДК, однако никаких действенных мер не принято.

7. Ограбление инвалида Отечественной войны в селе Голendra заключается в том, что у него неизвестным военным был снят поясной ремень, кто снял ремень, установить не представляется возможным.

Считаю, что факты убийства председателя сельсовета села Шумлян тов. Водвуд красноармейцами Шевчук и Заваловым, а также убийство 10-летнего мальчика Морозова мл. лейтенантом "Смерш" Рябкиным и убийство гражданина Сташкив мл. сержантом Тюриным должно немедленно быть расследовано и виновные в убийстве привлечены к судебной ответственности.

Факты незаконных действий со стороны отдельных военнослужащих частей Шеломкова, Елисеева и Баранова должны быть строго наказаны, а все имущество, принадлежащее Подгаецкому райисполкому, должно быть немедленно возвращено и восстановлено.

Считаю, что райком КП(б)У (секретарь т. Рябенко) и райисполком т. Рыбальченко должны навести порядок в районе с тем, чтобы без их ведома в районе ничего не делалось, а к нарушителям законности немедленно должны приниматься строгие меры.

О всех вышеуказанных фактах поставлен в известность

секретарь Тернопольского обкома КП(б)У тов. Компанец,
Ответорганізатор оргінструкторського
отдела ЦК КП(б)У Садовниченко

Оригінал. Машинопис.

ЦДАГО: Ф. 1. — Оп. 16. — Спр. 31. — Арк. 61—65.

Постанова Політбюро ЦК КП(б)У "Про заяву голови Під-
гаєцького райвиконому Тернопільської області т. Рибальченка"
2 лютого 1946 року

№ 84/2оп.

Особая папка

2/II/1946 г.

Постановление ЦК КП(б)У

Проверкой ЦК КП(б)У установлено, что факты, указанные в заявлении председателя Подгаецкого райсовета депутатов трудящихся тов. Рыбальченко о нарушении советской законности отдельными военнослужащими частей: №01642, 86-го стрелкового полка войск НКВД и 2-го инженерно-противохимического полка войск МПВО НКВД СССР — в районе, подтвердились.

Так, 13 декабря 1945 года красноармейцами 86-го стрелкового полка войск НКВД — Шевчуком и Заваловым был убит председатель сельсовета села Шумляны тов. Водвуд только потому, что на их окрик "Стой!", последний не остановился.

21 декабря 1945 года, мл. сержантом 2-го инженерно-противохимического полка войск МПВО НКВД СССР — Тюриным, в селе Голгоче, днем была обстреляна группа допризывников села, занимавшихся войсковой подготовкой, и убит руководитель этой группы тов. Сташкив. Обстрел группы допризывников и убийство руководителя этой группы произведены лишь потому, что они были приняты за бандитов.

9 января 1946 года, мл. лейтенантом "Смерш" 2-го инженерно-противохимического полка войск НКВД СССР — тов. Рябкиным в селе Завалово был убит десятилетний мальчик Мороз Игорь, который с детьми катался с горы на санках.

При проверке также подтвердились незаконные действия со стороны военнослужащих воинской части №01642 (командир тов. Шеломков) в райцентре Подгайцы Тернопольской области, выразившиеся в разрушении отдельных квартир.

Все указанные факты никем не расследованы и виновные не привлечены к ответственности.

Секретарь Подгаецкого РК КП(б)У тов. Рябенко знал о всех нарушениях советской законности со стороны отдельных военнослужащих, однако не принял никаких мер и даже не информировал об этом Тернопольский обком КП(б)У.

ЦК КП(б)У постановляет:

1. За примиренческое отношение и непринятие мер к устранению нарушения советской законности в районе, секретарю Подгаецкого РК КП(б)У тов. Рябенко — объявить выговор.

2. Обязать военного прокурора войск НКВД Украинского округа тов. Семашко в десятидневный срок произвести расследование случаев убийств тт. Водвуд, Сташків и мальчика Мороза и виновных привлечь к судебной ответственности.

3. Обязать командующего Львовским военным округом, генерал-полковника тов. Попова расследовать факты незаконных действий военнослужащих части майора Шеломкова (в м. Подгайцы) и виновных в расхищении государственного имущества привлечь к ответственности.

4. Предложить военному прокурору войск НКВД Украинского округа тов. Семашко и командующему Львовским военным округом тов. Попову к 15 февраля 1946 г. сообщить в ЦК КП(б)У о принятых мерах.

Коротченко, Гречуха, Корниец

Оригінал. Машинопис.

ЦДАГО: Ф. 1. — Оп. 16. — Спр. 31. — Арк. 58—60.

Мартиролог підпільників ОУН, які загинули на Поділлі в період гітлерівської окупації 10 лютого 1946 року

Р О Б І Т Н И К И О У Н Н А С У З,

які впали в боротьбі за Українську Самостійну

Соборну Державу

МАТІЯШУК — Провідник надрайону Летичів Кам'янець-Подільської області в 1941 р., родом зі ЗУЗ, років 28. Розстріляний німецьким гестапом по довших тортурах в Кам'янець-Подільській тюрмі зимою 1942 р.

БІЛАНЮК — Провідник надрайону Дунаївці Кам'янець-Подільської області, родом зі ЗУЗ (Борщівщина). Молодий ідейний революціонер, учасник похідних груп. Розстріляний гестапом в Кам'янець-Подільській тюрмі зимою 1943 р.

БОРИСЮК — Провідник північної округи Кам'янець-Подільської області. Учитель, родом зі ЗУЗ, років біля 38. Розстріляний гестапом в проскурівській тюрмі літом 1943 р.

ХОЛОДНИЙ — Провідник надрайону Летичів Кам'янець-Подільської області родом зі СУЗ (Сокальщина), років біля 30. Довголітній в'язень польської тюрми, учасник похідних груп, розстріляний гестапом в тюрмі в Проскуріві, або в Кам'янець-Подільськiм в 1943 р.

КОЗАРУК — родом зі ЗУЗ, командант міліції в м. Летичів. Розстріляний гестапом за революційну роботу в проскурівській тюрмі в 1943 р.

ГАЛЯ — родом зі СУЗ (Полтавщина), років біля 25, освіта середня. Працювала зв'язковою в Кам'янець-Подільській області. Згинула в часі великої акції на Волині (Крем'янецьчина) в 1943 р., де прибула на зв'язок.

ОКСАНА-ЛЮТА — Член Обл. Проводу Кам'янець-Подільської області. Родом зі ЗУЗ (Чортківщина). Розстріляна гестапом в Кам'янець-Подільській тюрмі в січні 1944 р.

БОЙКО — Яворів Василь, родом зі Стрийщини, років біля 30. Провідник Вінницької області від липня 1941 р. до серпня 1942 р. З Вінницької області перенесений до ор. праці на Сумщину, де згинув розстріляний гестапом в тюрмі в Сумах при кінці 1942 р. Старий член ОУН, в'язень польської тюрми, учасник похідних груп.

ПЕТЕРЗІЛЬ ЄВГЕНІЯ — Родом з Тернополя, років біля 25. В'язень польської тюрми в Тарнові, учасник похідних груп. Від липня 41 р. до серпня 42 р. працювала залегалізовано начальником "Суспільної опіки" в м. Вінниці. Член Обласного Проводу, провідниця жіночої сітки в м. Вінниця. Літом 1942 р. переходить разом з обл. Провідником Бойком на Сумщину, де була арештована і розстріляна гестапом в тюрмі в Сумах наприкінці 1942 р.

ЛЕВКО — Родом зі ЗУЗ (Сяніччина), років біля 25. Обласний Провідник Вінниччини від серпня 1942 р. арештований гестапом в м. Києві в листопаді 42 р. Розстріляний зимою 42/43 р. в тюрмі в Києві або ж Житомирі.

МАРУСЯ — родом з Вінниці. Працювала залегалізовано касієркою в кримінальній "Офіцір гайм", а у 42 р. працює машиністкою в кримінальній поліції. Арештована гестапом весною 43 за приналежність до ОУН, на допитах держиться добре, а навіть визиваюче. Розстріляна в вінницькій тюрмі, мабуть, в травні 43.

ОЛЯ — родом зі ЗУЗ, років біля 23. Провідниця жіночої сітки в м. Вінниця. Розстріляна гестапом в Вінниці весною 43.

ІРКА — Ірина Підлужна, родом зі ЗУЗ (Бережанщина), років біля 25. В'язень большевицької тюрми. Від 41 р. до 43 р. працює зв'язковою на ЗУЗ, кур'єрка Львів—Вінниця—Київ. Розстріляна гестапом в вінницькій тюрмі весною 43. На допитах держалась дуже добре.

НЕЧАЙ — родом зі ЗУЗ (Бережанщина), років біля 23. Член обл. Проводу Вінниччини. Розстріляний гестапом в вінницькій тюрмі весною 43.

ІВАНЧУК ВАСИЛЬ — учитель родом зі ЗУЗ (Станіславщина). Працював залегалізовано в кримінальній поліції в м. Вінниці. В організаційній роботі проявив велику активність. Розстріляний гестапом в вінницькій тюрмі весною 1943 р.

БІЛІЧЕНКО ФЕДІР — родом з м. Немирів Вінницької області, років біля 36, капітан ЧА. Як член ОУН бере активну участь у поставленню організації на СУЗ і стає військовим референтом Вінницької області. В часі арештування його вінницьким гестапом стріляє в коридорі гестапівського будинку, а сам втікає. В часі погоні падає прошитий кулями німецького гестапа біля Великого Театру, на хіднику весною 42.

ЗАЛІЗНЯК — родом з м. Вінниці (П'ятничани), син сторожевої школи, років біля 23, освіта 7 кл. Перший з членів ОУН м. Вінниці. Протягом 42 року працює в підпільній друкарні, а рівночасно є провідником юнацтва дільниці

П'ятничани. В 1943 р. бере активну участь в організуванні партизанського руху. Тяжкі умовини праці на СУЗ цілком вичерпують його слабе здоров'я. Будучи хворим на туберкульоз, переходить з групою партизанського відділу на Волинь в м. січні 44 р. В дорозі захорував на тиф. Виснажений організм не в силі побороти ті дві недуги, і молодий революціонер покінчує своє молоде життя в шпиталі в Крем'яничині.

ОЛЕКСА — родом зі СУЗ, Хмільницького р-ну Вінницької області. Провідник південної вінницької округи 1942 р. В квітні 1943 р. переходить до праці на ПЗУЗ, а в серпні 1943 р. переходить знову на Вінниччину з відділом УПА, з яким вертається на ПЗУЗ в січні 44 р. і працює при осередку СБ. Згинув в бою з большевиками в лісі Чорний Бір на Полісся в січні 1945.

ЧОРНОТА — Кудла — зі села Чатурне, р-н Підгайці, Тернопільська обл. Старий член обл. Проводу Тернопільщини з 1940 року. З 1941 року стає до праці на СУЗ і стає провідником Кам'янецького округу. Під час бою з большевиками в с. Мощаниця Мізочського р-ну Рівненської області тяжко ранений попадає в руки большевикам в березні 44 р.

іДня 10. 2. 46.

Подав: (С М О К)

Копія. Машинопис.

БТУ: Ф. П. Потічного. — Справа 482/7. — Арк. 334, 335.

Постанова оргбюро ЦК КП(б)У "Про недоліки у роботі органів МВС, МДБ, суду і прокуратури по боротьбі з порушниками радянської законності у західних областях УРСР"

24 липня 1946 року

№ 79/46-оп.

Особая папка

24.VII.1946 г.

Постановление ЦК КП(б)У

ЦК КП(б)У отмечает, что партийные, советские организации и органы МВД, МГБ западных областей УССР, выполняя постановления ЦК ВКП(б) и ЦК КП(б)У о соблю-

дении социалистической законности, добились в этом некоторого улучшения.

Органы прокуратуры, МВД и МГБ стали оперативнее и тщательнее расследовать случаи нарушения социалистической законности. Многие партийные и советские организации на основе улучшения массово-политической работы, проведения в жизнь советских законов добились активного участия местного населения в борьбе с бандами украинско-немецких националистов.

И тем не менее, имеется еще немало случаев, когда попираются права советских людей. Только за 5 месяцев 1946 года, по всем западным областям УССР было установлено 965 нарушений социалистической законности, в 462 случаях виновные были отданы под суд.

Некоторые обкомы, особенно Станиславский и Львовский, райкомы КП(б)У, органы прокуратуры, МВД и МГБ за последнее время вместо дальнейшего усиления, ослабили контроль за соблюдением советской законности, а иногда, даже, попустительствуют нарушителям.

Имеются случаи, когда без основания арестованные длительное время содержатся под стражей, производятся незаконные обыски и изъятие имущества. Во многих случаях эти бесчинства своевременно не вскрываются, расследование их проходит с большой затяжкой, что снижает эффективность и остроту борьбы с нарушителями законов.

В некоторых районах западных областей, органы МВД и МГБ большое количество арестованных длительное время содержат в камерах предварительного заключения. В первом квартале с. г. в райотделах МВД Станиславской области находилось 3092 чел. арестованных, из них незаконно содержалось в КПЗ 2023 человека.

Начальник Яблоновского райотдела МГБ этой же области Диденко в ноябре 1945 года арестовал 89 человек молодежи рождения 1928—1931 гг. и искусственно сфабриковал т. н. "запасную молодежную сотню УПА". 28 че-

люди этой группы вскоре были отпущены из-за отсутствия улик, 22 чел. было освобождено в январе 1946 года, а остальные 34 чел. с санкции начальника облуправления МГБ Михайлова содержались под стражей до конца апреля 1946 г., после чего все, за исключением 3 человек осужденных, выпущены на свободу.

Имеют место случаи тяжчайших беззаконий — избиения и самочинные расстрелы задержанных. Оперуполномоченный райотдела МВД Винниковского района Львовской области Харитонов в марте с. г. после жестоких избиений самочинно расстрелял, ни в чем неповинных девушек Джавру А. Д. и Дырбу А. М. и заготовителя сельпо гр. Муцака.

Зам. председателя Мельница-Подольского райисполкома Тернопольской области Лаптев В., находясь в с. Пилипча 10 мая, зайдя к гр. Тимешик, начал проверять документы у находившихся в хате, после проверки объявил, что все они арестованы. При попытке одного из присутствующих уйти, открыл стрельбу из автомата и тяжело ранил гр. Никитика и инвалида Отечественной войны гр. Пивторака, впоследствии умершего от полученных ран.

В ряде случаев, вместо предания суду, примерного наказания, виновники грубых нарушениях получают только дисциплинарные взыскания.

По прямому указанию начальника УМВД по Черновицкой области тов. Руденко, в феврале 1945 года начальник Черновицкого райотдела МВД Насонов, вместе с начальником отделения ББ того же райотдела Майоровым расстрелял пять человек бывших участников УПА, которые явились с повинной после обращения правительства УССР. Случай этот был выявлен еще в июне т. г., но до сих пор не обсуждался на бюро обкома партии.

Органы прокуратуры и юстиции, призванные осуществлять контроль за соблюдением социалистической законности, в ряде случаев своей беспринципностью, попустительством способствуют нарушениям советских законов, чем подрывают авторитет суда и прокуратуры и вызывают недовольства населения.

Дела на арестованных часто подготавливаются поспешно и некачественно, вследствие чего военные трибуналы и суды возвращают их на доследование. Только с 1 по 15 июня с. г. по Станиславской области было возвращено из трибуналов на доследование 85 дел.

В отдельных случаях, партийные организации, вместо привлечения виновников нарушения советской законности к строжайшей ответственности, поддержания органов прокуратуры и суда, когда они добиваются законного наказания, оказывают давление на них с целью смягчения меры наказания.

За незаконные аресты в мае с. г., при проведении подписки на заем, директор Мельница-Подольского райпромкомбината Богданов был привлечен к уголовной ответственности, однако Мельнице-Подольский райком КП(б)У предложил судебным органам Богданова не судить. Тернопольский обком КП(б)У поддержал райком КП(б)У в этом деле и только после вмешательства работников ЦК КП(б)У в конце июня дело направлено для рассмотрения в Облсуд.

Вышеприведенные факты нарушения советской законности объясняются, прежде всего, слабой партийно-политической работой. Многие партийные и советские руководители, руководители органов МВД и МГБ недооценивают значения строжайшего соблюдения социалистической законности в деле успешной борьбы с украинско-немецкими националистами, укрепления органов советской власти, примиренчески относятся к нарушителям и не воспитывают у партийных и советских работников нетерпимости к тем, кто попирает законы нашего государства и тем самым оказывают услугу нашим врагам.

ЦК КП(б)У постановляет:

1. Обязать обкомы КП(б)У западных областей, МВД УССР (т. Строкач), МГБ УССР (т. Савченко), Прокуратуру УССР (т. Нощенко), Министерство Юстиции УССР (т. Бабченко) принять самые решительные меры к устранению отмеченных в настоящем постановлении недостатков.

2. Начальника УМВД по Черновицкой области тов. Ру-

денко за дачу прямых указаний о расстреле явившихся с повинной бывших участников банд УПА после обращения правительства УССР к населению западных областей о явке с повинной и скрывание этого факта, — с работы снять и привлечь к ответственности.

3. Обязать МВД (тов. Строкача), МГБ (т. Савченко), и. о. прокурора УССР (т. Нощенко) и прокурора войск МВД Украинского округа (тов. Семашко) до 20 августа расследовать все дела, заведенные на лиц, нарушивших советскую законность, и привлечь виновных к самой строгой ответственности.

4. Обязать исполкомы областных и районных Советов депутатов трудящихся западных областей в срочном порядке рассмотреть все имеющиеся представления и протесты прокуроров на неправильно принятые постановления и в дальнейшем рассматривать их в установленные правительством сроки.

5. Предложить обкомам, горкомам, окружкомам и райкомам КП(б)У западных, Измаильской и Закарпатской областей периодически заслушивать на бюро начальников райотделов МВД и МГБ, прокуроров о соблюдении советских законов и борьбы с их нарушителями.

6. Обязать начальников областных Управлений и райотделов МВД, МГБ и органы прокуратуры:

а) при производстве арестов строго руководствоваться постановлением СНК СССР и ЦК ВКП(б) от 17 ноября 1938 года "Об арестах, прокурорском надзоре и ведении следствия".

В случае невыполнения названного постановления привлекать к строгой ответственности;

б) передавать дела на арестованных в судебные органы полностью законченными предварительным следствием и не допускать передачу дел небрежно и недостаточно расследованных. Для улучшения качества предварительного следствия — укомплектовать следственные отделения опытными и политически грамотными работниками;

в) при проведении военно-чекистских операций предварительно их разрабатывать по агентурным данным и за-

претить проведение "массовых прочесок" сел с производством обходов всех домов и незаконных обысков, а также проведение массовых задержаний.

7. Предложить военным прокурорам войск МВД, прокуратуре республики, областным и районным прокуратурам:

а) систематически проверять как в тюрьмах, так и особенно в КПЗ, обоснованность и законность задержаний и арестов, в случае обнаружения незаконных арестов, виновных привлекать к ответственности;

б) значительно усилить надзор за следствием в органах МВД и МГБ, оказывая им надлежащую помощь в расследовании дел. Совместно со следственными работниками принимать активное участие в допросах обвиняемых и свидетелей.

8. Предложить прокуратуре УССР (т. Нощенко) улучшить работу местных органов прокуратуры по соблюдению советской законности, особенно районных прокуратур, для чего:

а) укрепить состав районных прокуроров, представить до 15 августа с. г. свои соображения в Управление кадров ЦК КП(б)У о замене необеспечивающих работу;

б) установить более строгий контроль за учебной работой районных прокуроров и работников следственного аппарата районных, городских и областных прокуратур. Людей, не обладающих достаточной квалификацией и не желающих ее повышать, — отстранять от работы;

в) путем выезда ответственных работников прокуратуры УССР на места, чаще проверять работу областных и особенно районных прокуратур в деле соблюдения советской законности.

9. Обязать прокуратуру УССР (т. Нощенко), МВД УССР (т. Строкача), МГБ УССР (т. Савченко) провести в августе с. г. областные совместные совещания городских и районных прокуратур, начальников райотделов МВД и МГБ, на которых обсудить состояние соблюдения советской законности в области и наметить конкретные мероприятия по

улучшению надзора за соблюдением советских законов.

10. Обязать Министерство Юстиции УССР (т. Бабченко), в связи с отменой в западных областях военного положения и переходом ряда статей УК из военного трибунала на рассмотрение в гражданские суды:

а) обеспечить в областных и народных судах квалифицированное рассмотрение всех дел без затяжек сроков;

б) дела о нарушениях советской законности готовить и рассматривать в первую очередь;

в) вместе с партийными и советскими организациями до 1.IX-1946 года на местах проверить работу народных судов, решения которых систематически отменяются вышестоящими инстанциями;

г) больше выдвигать на должность народных судей лиц из местного населения, имеющих достаточную общеобразовательную подготовку и доказавших на деле свою преданность советской власти;

д) организовать систематические выезды народных судей в села с докладами о советских законах, судопроизводстве, разъясняя населению политическую сущность советского законодательства, вытекающего из Сталинской Конституции;

е) провести в 1946 году набор из населения западных областей для учебы в Харьковской, Киевской и Одесской юридических школах в количестве 100 человек.

11. Предложить обкомам, окружкомам и райкомам КП(б)У западных, Измаильской и Закарпатской областей прекратить посылку прокуроров, народных судей и оперативный состав ББ МВД в качестве уполномоченных по различным хозяйственно-политическим кампаниям на села.

12. Обязать обкомы, окружкомы и райкомы КП(б)У, исполкомы областных, окружных и районных Советов депутатов трудящихся до 1 сентября 1946 года выполнить указание товарища Молотова В. М. от 13.1.1946 года — о создании условий для работы народных судов, обеспечение их помещениями, мебелью и др.

13. Придавая первостепенное значение политико-воспи-

тательной работе, идейно-политическому росту личного состава органов МВД и МГБ, работников судов и прокуратур, ЦК КП(б)У обязывает обкомы, горкомы и райкомы КП(б)У западных, Измаильской и Закарпатской областей:

а) улучшить работу первичных партийных организаций органов МВД, МГБ, судов и прокуратур, укрепить их проверенными честными руководителями, оказать им помощь в налаживании партийной работы, проводить регулярно партийные собрания, сделав их настоящей школой воспитания коммунистов, всемерно развивая и поддерживая здоровую критику недостатков в работе;

б) не оставлять ни одного случая нарушения советской законности, небрежного, некачественного оформления дел работниками МВД, МГБ, суда и прокуратуры без обсуждения на партийных, комсомольских и профсоюзных собраниях;

в) охватить политической учебой всех работников и в первую очередь коммунистов и комсомольцев, при этом, необходимо оказывать им помощь квалифицированной консультацией, литературой, газетами, журналами, установив постоянный контроль за учебой каждого сотрудника;

г) регулярно проводить для сотрудников лекции, доклады, беседы о советском законодательстве, международном и внутреннем положении СССР и др.;

д) в августе и сентябре провести в областных центрах пятидневные семинары секретарей первичных партийных организаций органов МВД, МГБ, судов и прокуратуры, на которых заслушать вопросы внутрипартийной работы и советского законодательства. В то же время провести в областях пятидневные семинары городских и районных прокуроров и народных судей по вопросам советского законодательства.

Министру Юстиции (т. Бабченко) и и. о. прокурора УССР (т. Нощенко) обеспечить эти семинары квалифицированными преподавателями.

14. Обязать Министра Внутренних Дел УССР (т. Строкача) и Министра Государственной Безопасности УССР

(т. Савченко) провести в течении августа и сентября 1946 года в областях трехдневные семинары начальников райотделов МВД и МГБ по советскому законодательству.

15. Обязать МВД УССР (т. Строкач) укрепить аппараты политчастей управлений милиции в областях, для чего выделить подготовленных для политической работы коммунистов, освободив тех, которые не оправдывают себя на этой работе.

16. Предложить областным газетам и Облрадиокомитетам западных областей, а также республиканским газетам "Правда Украины" и "Радянська Україна" (на сменных страницах) периодически печатать и транслировать по радио статьи и беседы о советском законодательстве.

17. Обязать обкомы, райкомы КП(б)У западных областей обсудить на районных закрытых партийных собраниях настоящее постановление и наметить конкретные мероприятия по устранению недостатков в осуществлении советских законов.

О принятых мерах обкомам КП(б)У по выполнению настоящего постановления сообщить ЦК КП(б)У 15 августа 1946 года.

ЦК КП(б)У требует от партийных организаций, органов МВД и МГБ, судов и прокуратур западных, Измаильской и Закарпатской областей неуклонного проведения в жизнь советских законов, вытекающих из Сталинской Конституции, являющейся величайшим завоеванием советского народа. Вести непримиримую борьбу с теми, кто нарушает социалистические законы, как основу нашего государства и тем самым оказывая услугу украинско-немецким националистам и другим врагам украинского народа.

Оригінал. Машинопис.

ЦДАГОУ: Ф. 1. — Оп. 16. — Спр. 50. — Арк. 92—104.

Звернення Організації Українських Націоналістів до населення західних областей України

Серпень 1946 року

З хати до хати, з рук до рук.
Воля народам! За Українську Самостійну
Воля Людині! Соборну Україну!

УКРАЇНЦІ ЗАХІДНИХ ОБЛАСТЕЙ!

До нас багатотисячними валками приїжджають за хлібом наші брати із східних областей.

Голод у східних областях України виник внаслідок бандитського грабежу зерна з України більшовицькими експлуататорами в попередньому році. Цей грабіж не припиняється і сьогодні, незважаючи на загальний неврожай в східних областях внаслідок посухи, яка цього літа охопила ці землі. В той час, коли на цілих ланах стирчать ріденькі недорідні колосочки пшениці, жита, — більшовицькі визискувачі змушують колгоспи в першу чергу виконати свою першу заповідь — здати хліб державі, нітрохи не зменшуючи раніше встановлених хлібопоставок. Большевицькі грабіжники забирають весь хліб, зовсім не турбуючись тим, чи колгоспники матимуть що їсти. Большевицькі прокурори карають багаторічними ув'язненнями всіх тих, хто відважиться зірвати колосок збіжжя з колгоспного лану. Українське селянство стоїть перед новими 1932—33 рр., в яких на Україні загинуло з голоду понад 5 мільйонів чоловік.

Українці західних областей!

Оце вдруге за 28 років большевицького господарювання в Україні український народ стоїть перед маревом голодової смерті. В час першого голоду на Україні в роках 1932—33 ми були відтіяні від східних областей польсько-большевицьким кордоном на Збручі. Ми й тоді старалися допомогти нашим братам харчевими збірками, висиланими через Міжнародний Червоний Хрест. Але ж большевицькі варвари навіть не допустили тих посилок до СРСР.

Сьогодні не існує збручанський кордон. Наші брати рятуються від голодової смерті, їдуть до нас за хлібом. Нашим святим, національним обов'язком є допомогти нашим братам в нещастю, допомогти останнім шматком хліба, який ми ще маємо.

Нашим національним обов'язком є зустріти наших братів

щирим, отвертим серцем, сердечним словом, братерською порадою в тому, як за нашим прикладом вони повинні боротися перед большевицьким визиском, поневоленням, як бити московсько-большевицьких окупантів та їх агентів.

Нашим національним обов'язком є використати широко зустріч з братами-наддніпрянцями для того, щоб вказати їм, що єдиний вихід з нашого трагічного становища — поневоленого, колоніального народу — це боротьба усього українського народу за Українську Самостійну Соборну Державу. Тільки в Українській Самостійній Державі народ не буде помирати з голоду, не буде боятися голодової смерті, а буде вільно, згідно лише з своїми власними інтересами розпоряджатися незчисленними багатствами української землі, продуктами своєї праці.

Ми мусимо вияснити нашим братам, що те, що ми ще маємо сьогодні шматок хліба, що ми ще не голодуємо так, як вони, є наслідком успішної нашої народньо-визвольної боротьби — боротьби ОУН, УПА.

Українські чоловіки і жінки! Хай ніхто з нас не посміє відмовити в допомозі хлібом нашим братам з-над Дніпра. Не сміємо дивитися на те, що ми самі вже ограблені, що може завтра й ми підемо з торбами. В даному становищі мусимо ділитися з нещасними останнім шматком хліба.

Запрошуймо наших братів до своїх хат. Гостім їх "чим хата багата". Покажім їм справжнє братерське серце. Покажім їм нашу національну свідомість і солідарність. Широко інформуймо їх про боротьбу ОУН, УПА.

Українські жінки! Покажіть свою гостинність, своє спочутливе серце приїжджим з-над Дніпра. Обдаровуймо їх чим можемо.

Пам'ятаймо, що вдома на тих жінок і чоловіків, з якими ми будемо говорити, чекають їх голодні діти. Подбаймо, щоб ці мами і батьки мали що привезти своїм голодним дітям.

Українські юнаки і дівчата! Запрошуймо до себе наших ровесників із східних областей. Помагаймо їм матеріально. Розповідаймо їм про все, що знаємо про УПА. Даваймо їм наші революційні листівки, заклики, газети. Встановлюймо з ними переписку.

Українці західних областей!

Наша зустріч з голодуючими братами з-над Дніпра — ще одна перевірка нашої національної свідомости і політичної зрілости. Збережимо щодо цього добру славу про себе. Докажемо на ділі, що ми соборники.

ВСЕ І ВСІ НА ДОПОМОГУ ГОЛОДУЮЧИМ БРАТАМ ІЗ СХІДНИХ ОБЛАСТЕЙ!

СМЕРТЬ ПОНЕВОЛЮВАЧАМ І ВИЗИСКУВАЧАМ УКРАЇНИ — СТАЛІНУ І ЙОГО КЛІЦІ!

ХАЙ ЖИВЕ ВІЛЬНИЙ І ЗАМОЖНИЙ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОД В УКРАЇНСЬКІЙ САМОСТІЙНІЙ СОБОРНІЙ ДЕРЖАВІ!

ХАЙ ЖИВЕ НАЦІОНАЛЬНО-ВИЗВОЛЬНА РЕВОЛЮЦІЙНА БОРОТЬБА УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ!

Серпень, 1946 р.

ОРГАНІЗАЦІЯ УКРАЇНСЬКИХ НАЦІОНАЛІСТІВ.

Копія. Машинопис.

ДАТО: Ф. Р-3436. Оп. 1. — Спр. 123. — Арк. 1—1 зв.

Звернення українських повстанців до учасників винищувальних батальйонів

Серпень 1946 року

Хай живе визвольна боротьба українського народу за свою державу!

УЧАСНИКИ "СТРЕБІТЕЛЬНИХ БАТАЛЬОНІВ"!

Український народ жорстоко кривавиться в революційно-визвольній боротьбі за свою державність. Червона Москва намагається якнайжорстокішими способами зліквідувати цю боротьбу.

Кожноденно чути відгуки збройної боротьби, клекіт скострілів, зриви гранат, криваво палають заграви пожеж, лунають зойки катованих по тюрмах та підвалах НКВД, доноситься плач немовлят, засланих на Сибір, лемент голодуючих, незатертими в пам'яті залишаються змасакровані трупи українських повстанців.

Все це наслідки дій звірських військ НКВД та "стребительних батальйонів".

І Ви, сини українського народу, ставши зрадниками своєї батьківщини, шматуєте живий український організм, підняли братовбивчу війну, реалізуєте плани Москви.

Пам'ятайте, що наближається майбутня війна. Світ готується до "хрестового походу" проти московсько-більшовицького імперіалізму, котрий суне зі Сходу на підбій цілого світа. Московська катівня народів щезне з лиця землі. Тоді остаточно рішатиметься доля України. Цей момент мусимо зустрінути всебічною підготовкою.

Воля українського народу наказує Вам покинути зрадницьку діяльність, залишити ряди "стребительних батальонів" та призадуматись над його майбутністю.

І Вам повинна бути дорогою справа визволення рідного народу.

Свої проступки, котрі Ви поповнили з невідомості або під натиском терору ворога, старайтеся виправдати активною працею в боротьбі за волю України.

Смерть сталінським прислужникам — енкаведівським катам, партійним брехунам, зрадникам, донощикам і сексотам. Хай живе Українська Самостійна Соборна Держава!

Серпень 1946 р.

Українські повстанці.

Копія. Машинопис.

ДАТО: Ф. Р.-3432. — Оп. 1. — Спр. 31. — Арк. 6.

Звернення українських повстанців до школярів із закликом боротися проти большевиків **Без дати**

Читай так, щоб ніхто не бачив!

ШКОЛЯРІ!

Большевики силою загарбали Україну.

Вони грабують Ваші багатства, а з Вас хочуть зробити своїх слухняних наймитів. Не піддавайтесь, юні друзі, ворогові і не вірте большевикам! Вам у школі говорять неправду про Сталіна, про большевицьку партію.

Вас обманюють.

Сталін — це найбільший Ваш ворог, кат України.

Знищуйте портрети Сталіна у своїх книжках і клясах.

Большевицька партія морить Вас голодом, змушує ходити в лахмітті. Большевицька партія знищила голодом і війною мільйони Ваших батьків і братів. Вона і тепер нищить їх по тюрмах, на засланнях у Сибірі, в облавах і засідках на повстанців. Мстите на ворогові смерть і кривди Ваших близьких! Уникайте зустрічі з большевиками! При зустрічах не здоровіть їх! Не вступайте з ними в розмову! Не виконуйте їх доручень! Шкодьте їм на кожному кроці! Не вписуйтеся у большевицьку організацію — піонери! Піонери — це сексоти. Вони доносять большевикам на своїх товаришів, на учителів, батьків, сусідів і повстанців!

Не розмовляйте з піонерами! Не допомагайте їм у нічому. Не бавтеся з ними спільно. Вимагайте від них, щоби вони виписувалися негайно з піонерів. Хай поскидають із себе піонерські відзнаки. Хай перестануть ходити на піонерські сходини.

Большевики кажуть Вам, що українські повстанці - це "бандити". Брехня. Ви самі знаєте, що повстанці—це Ваші рідні брати. Повстанці б'ють большевицьких бандитів, щоби вони не грабували і не вивозили українського народу. Допомагайте, друзі, повстанцям. Робіть усе, що вони вам скажуть. Опікуйтеся могилами повстанців-героїв. Готовтеся самі стати повстанцями!

СМЕРТЬ КАТОВІ СТАЛІНУ, БОЛЬШЕВИКАМ І СЕКСОТАМ!

ХАЙ ЖИВЕ УКРАЇНСЬКА ВИЗВОЛЬНА РЕВОЛЮЦІЯ!

Боля народам! Воля людині!

Українські Повстанці

Підкинь непомітно своєму другові!

Копія. Машинопис.

ДАТО: Ф. Р.-3432. — Оп. 1. — Спр. 4. — Арк. 48.

Проект постанови бюро Кам'янець-Подільського обкому КП(б)У "Про недоліки в питанні боротьби з порушеннями соціалістичної законності і заходи щодо їх усунення"

20 вересня 1946 року

ПОСТАНОВЛЕНИЕ
БЮРО КАМЕНЕЦ-ПОДОЛЬСКОГО ОБКОМА КП(б)У
от 20 сентября 1946 года

"О недостатках в деле борьбы с нарушениями социалистической законности и мерах по их устранению".

Бюро обкома КП(б)У отмечает, что партийные и советские органы области, выполняя указания партии и правительства о строгом соблюдении социалистической законности, добились улучшения своей работы в деле осуществления советских законов и борьбы с различными видами нарушений социалистической законности.

Наряду с этим есть еще много случаев грубого нарушения социалистической законности, произвола и попираательства прав советских людей.

Имеют место факты, когда отдельные лица задерживаются или арестовываются и содержатся под стражей без всяких оснований и без санкции на то органов прокуратуры, производятся незаконные обыски и изъятия имущества, которое во многих случаях присваивается и разбазаривается отдельными руководящими и ответственными работниками. Нередко эти беззакония вскрываются несвоевременно, следствие по ним ведется медленно, а иногда и вовсе не расследуется и виновные не несут никакой ответственности.

Органы прокуратуры и суда не всегда проявляют должную принципиальность в борьбе с беззакониями, а иногда отдельные работники органов прокуратуры и суда сознательно попустительствуют нарушениям советских законов, тем самым способствуют несоблюдению их и подрывают авторитет органов прокуратуры и суда.

Часто имеют место случаи, когда отдельные руководящие партийные и советские работники вместо поддержания органов прокуратуры и суда, когда они добиваются законного наказания виновных, оказывают давление на работников этих органов с целью смягчения или полного

освобождения виновных от наказания, а иногда руководящие партийные и советские работники сами допускают грубые нарушения социалистической законности.

Оперативный уполномоченный уголовного розыска Солобковецкого райотделения МВД Рассадин и милиционер того же РО МВД Балабуст задержали гр-на Балабуст В. С., которого варварски избили до того, что он на второй день скончался.

Заместитель начальника 2-го отдела областного управления МГБ Соколов, будучи руководителем оперативной группы, незаконно, без санкции прокурора, задерживал и содержал под стражей ни в чем не повинных граждан и систематически избивал арестованных при допросах.

Участковый уполномоченный Славутского райотдела МВД — Родителей, находясь в селе Варваровка, незаконно задержал гр-на Петрук, изъял у него 4000 рублей денег и присвоил их.

Участковый уполномоченный Волочиского райотделения МВД Найденов, будучи в селе Бальковцы, незаконно получил в колхозе 10 кгр. овса. Председатель сельского совета Креминский, видя незаконные действия Найденова, потребовал возвратить колхозу полученный овес. Найденов отказался выполнить законное требования председателя сельского Совета, вступил с ним в драку, в результате которой выстрелом из револьвера убил пред. сельсовета Креминского.

При проверке КПЗ Белогорского райотделения МВД 4-го сентября 1946 года было обнаружено 8 чел., содержащихся под стражей от 2-х до 7-ми суток без санкции прокурора.

По делу гр-ки Сыч, привлеченной к уголовной ответственности за разбазаривание промышленных и продовольственных товаров работниками прокуратуры и суда была допущена длительная волокита, в результате чего дело Сыч велось с августа 1944 года по апрель 1946 года, причем с 31-го января по 25-ое декабря 1945 года это дело лежало без движения в народной суде Плужнянского района.

Виновные в волоките и бездушно-бюрократическом отношении к решению судьбы советского гражданина — Сыч не понесли никакого наказания.

Председатель колхоза села Куплево Плужнянского района Шевчук избил колхозницу Цилянскую, которая в скором времени в результате нанесенных ей побоев умерла. Народный суд Плужнянского района рассмотрел дело Шевчук и осудил его к трем годам лишения свободы. Областной суд приговор народного суда отменил, состав преступления Шевчука переквалифицировал на ст. 144 УК и применил к нему амнистию.

Заведующий оргинструкторским отделом Ярмолинецкого РК КП(б)У Кудасов В. М., будучи уполномоченным по уборке урожая в колхозе "Червоний партизан", арестовал 9 чел. колхозников, не вышедших на работу, и содержал их под стражей в подвале, 58-летнюю колхозницу Рогачинскую избил револьвером. Прокурор Ярмолинецкого района Костенко в это время также находился в колхозе "Червоний партизан" и видел незаконные действия Кудасова, но не принял на месте никакие мер к прекращению грубого попираательства прав советских граждан.

Председатель сельского совета села Овсянки Волковинецкого района Крабзюк в декабре 1945 г. избил обратившегося к нему за помощью колхозника Муколия. Райком партии, рассматривая этот вопрос на своем заседании, ограничился вынесением Крабзюку партийного взыскания. Прокурор района возбудил уголовное дело против Крабзюка и передал его для рассмотрения в народный суд. Секретарь РК КП(б)У т. Бевза незаконно вмешался и требовал прекращения уголовного преследования Крабзюка.

Все эти и многие другие факты нарушений социалистической законности объясняются, прежде всего тем, что начальник управления министерства госбезопасности т. Руденко, начальник управления министерства внутренних дел т. Кудряков и прокурор области т. Котомкин слабо вели борьбу с произволом и попирательством прав советских граждан, либерально относились к нарушителям социалис-

тической законности и не привлекали их к ответственности со всей строгостью советских законов, поэтому многие работники этих органов потеряли чувство ответственности за порученное им дело, сознательно нарушают социалистическую законность и не понимают того, что произвол и попираительство прав советских людей является прямым пособничеством врагам советской власти.

Бюро обкома КП(б)У — ПОСТАНОВЛЯЕТ:

1. Обязать прокурора области т. Котомкина, начальника управления МВД т. Кудрякова, начальника управления МГБ т. Руденко, начальника управления министерства юстиции т. Литвинова и председателя областного суда т. Ковшар принять самые решительные меры к устранению и недопущению в дальнейшем отмеченных недостатков.

2. Предложить прокурору области т. Котомкину, начальнику управления МВД т. Кудрякову и начальнику управления МГБ т. Руденко:

а) в декадный срок закончить расследование находящихся в производстве дел по фактам нарушений социалистической законности и привлечь нарушителей законов к самой строжайшей ответственности;

б) лично, систематически проверять правильность содержания под стражей в тюрьмах и камерах предварительного заключения обоснованность и законность задержания и арестов граждан и в случае обнаружения незаконного содержания в заключении — виновных в этом привлекать к ответственности по всей строгости советских законов.

3. Обязать начальника управления МГБ т. Руденко, начальника управления МВД т. Кудрякова и прокурора области т. Котомкина при производстве арестов и ведении следствия строго руководствоваться постановлением Совета народных комиссаров Союза ССР и ЦК ВКП(б) от 17-го ноября 1938 года "Об арестах, прокурорском надзоре и ведении следствия".

Работников МВД, МГБ и прокуратуры, нарушающих указанное постановление, привлекать к строгой ответственности.

4. Предложить прокурору области т. Котомкину усилить

надзор за качеством следствия в органах МВД, МГБ, оказывать им повседневную практическую помощь в расследовании дел, не допуская передачи дел в судебные органы недостаточно и небрежно расследованными.

5. Обязать начальника управления юстиции т. Литвинова и председателя областного суда т. Ковшар:

а) усилить борьбу с волокитой в судебных органах по делам, поступающим для рассмотрения, не допускать без достаточных на то оснований возвращения дел областным судом в народные суды для нового рассмотрения, а решать их по существу;

б) практиковать вынесение частных определений судами, способствуя тем самым проведению профилактических мер по борьбе с нарушениями социалистической законности.

6. Обязать прокурора области т. Котомкина, начальника управления МВД т. Кудрякова, начальника управления МГБ т. Руденко и начальника управления министерства юстиции т. Литвинова:

а) провести до 27.IX. 1946 года областные совещания начальников горрайотделов МГБ, МВД, прокуроров и народных судей, на которых обсудить постановление СНК СССР от 17 ноября 1935 года "Об арестах, прокурорском надзоре и ведении следствия", постановление Совета Министров УССР и ЦК КП(б)У от 27-го августа сего года "О недостатках борьбы с нарушениями социалистической законности и мерах по их устранению", и настоящее постановление, наметив конкретные мероприятия по улучшению работы и усилению борьбы с нарушениями советских законов в областных, городских и районных органах МГБ, МВД, прокуратуры и суда.

б) организовать пра областных управлениях для работников управлений, а в районах и городах для районных и городских работников постоянно действующие семинары по повышению деловой квалификации работников органов МГБ, МВД, прокуратуры и суда с обязательным охватом всех, без исключения, руководящих и оперативных работников этих органов.

7. Обязать горкомы и райкомы КП(б)У:

а) обсудить на своих заседаниях настоящее постановле-

ние и наметить конкретные мероприятия по устранению недочетов в осуществлении советских законов;

б) в дальнейшем каждый в отдельности случай нарушения социалистической законности работниками партийных, советских и хозяйственных организаций городов и районов обсуждать на своих заседаниях, принимая в отношении виновных самые строгие меры наказания;

а) усилить контроль за деятельностью органов МГБ, МВД, прокуратуры и суда в деле осуществления ими социалистической законности, прекратив практику вмешательства руководящих работников районных партийных и советских организаций в оперативную работу этих органов;

г) усилить партийно-политическую работу среди работников МГБ, МВД, прокуратуры и суда, повседневно контролировать и оказывать им практическую помощь в деле освоения основ марксизма - ленинизма.

д) улучшить работу по пропаганде советских законов среди населения, разъясняя населению политическую сущность советских законов, вытекающих из Сталинской конституции, привлекая к этой работе политически грамотных работников областных, городских и районных органов МГБ, МВД, прокуратуры и юстиции.

3. Обком КП(б)У требует от партийных и советских организации, органов министерства государственной безопасности, министерства внутренних дел, прокуратуры и судов области в своей повседневной практической работе строго руководствоваться постановлением СНК СССР и ЦК ВКП(б) от 17-го ноября 1938 года и постановлением Совета Министров УССР и ЦК КП(б)У от 27 августа 1946 года и обязывают вести решительную и непримиримую борьбу с теми, кто нарушает социалистические законы и тем самым мешает нормальному восстановлению и развитию народного хозяйства нашей страны.

СЕКРЕТАРЬ ОБКОМА КП(б)У (А. УСТЕНКО)

Оригінал. Машинопис.

ДАХм.О: Ф. П.-487. — Оп. 79. — Спр. 3. — Стор. 1—10.

Постанова бюро Кам'янець-Подільського обкому КП(б)У
"Про реорганізацію винищувальних батальйонів при рай-
відділах МВС області" 20 вересня 1946 року

Особая папка

Строго секретно

№ 145/39

ПОСТАНОВЛЕНИЕ

БЮРО КАМЕНЕЦ-ПОДОЛЬСКОГО ОБКОМА КП(б)У

от 20 сентября 1946 года

"О реорганизации истребительных батальонов при РО
МВД области".

Бюро обкома КП(б)У отмечает, что созданные в первые дни освобождения области истребительные батальоны провели значительную работу в деле борьбы с бандами и их пособниками.

Однако следует отметить, что в отдельных районах большое количество бойцов истребительных батальонов переведены на казарменное положение (в Волочисском районе 218 чел., Каменец-Подольском 200 чел., Плужнянском 135 чел., Чемеровецком 155 чел. и друг.), которые содержатся за счет колхозов, обеспечиваются питанием, им начисляются трудодни, что тяжело сказывается на колхозах.

Райотделы МВД недооценили группы, содействия и истребительные батальоны без отрыва от производства.

Боевая и политическая подготовка в этих группах проводилась не систематически, от случая к случаю, вследствие чего эти группы не были настоящими боевыми единицами.

Отдельные райотделы МВД больше увлеклись созданием истребительных отрядов с отрывом от производства. В погоне за численным составом истребительных батальонов, не обеспечили тщательного отбора бойцов, не вели надлежащей работы по обучению и воспитанию личного состава истребительных батальонов.

Вследствие слабой политической работы, отдельные бойцы истребительных батальонов проявляли трусость, теряли бдительность, занимались мародерством, грабежами, а в отдельных случаях ставали на путь измены.

Так, в Волочисском районе бойцы истребительного батальона братья Лукашевич и Сыротина имели связь с бандой

"УПА", которой передавали сведения о численном составе истребительного батальона, о вооружении, организации службы, дислокации, о проводимых операциях и друг.; в Белогорской районе боец истребительного батальона Щедрин М., будучи пьяным, из закрепленного за ним оружия убил гр. Олейник. Щедрин М. систематически нарушал дисциплину, пьянствовал, занимался мародерством, воровством.

Обо всем этом было известно начальнику Белогорского райотделения МВД т. Пескову, но Щедрин не был отчислен из состава истребительного батальона. Воспользовавшись этим, Щедрин стал на путь враждебной деятельности: зная, где прятались две участницы "УПА", не поставил в известность соответствующие органы.

Учитывая, что истребительные батальоны, переведенные на казарменное положение, выполнили возложенные на них обязанности, бюро обкома КП(б)У постановляет:

1. Реорганизовать истребительные батальоны и комплектовать их на строго добровольных началах из лиц политически благонадежных.

Оставить на казарменном положении не более 15-ти чел. только в районах, граничащих с Ровенской и Тернопольской областями (Берездовском, Славутском, Плужнянском, Изяславском, Белогорском, Теофипольском, Базалийском, Волочисском, Сатановском, Орынинском, Чемеровецком).

2. Обязать начальников райотделений МВД, секретарей райкомов КП(б)У, перечисленных в п. 1, просмотреть личный состав истребительных батальонов, укомплектовав их за счет лучшей части населения, в первую очередь демобилизованных из Красной Армии, бывших партизан и других лиц, подготовленных в военном отношении.

Исключить из состава истребительных батальонов всех не внушающих доверия лиц.

3. Обязать секретарей райкомов КП(б)У подобрать и утвердить политработников для истребительных батальонов, обеспечив систематическое проведение занятий с бойцами истребительных батальонов по программе МВД УССР.

4. Отменить все ранее принятые постановления и указа-

ния обкома КП(б)У и облисполкома об оплате командиров групп истребительных батальонов, начислении трудодней бойцам истребительных батальонов и их содержания за счет колхозов.

СЕКРЕТАРЬ ОБКОМА КП(б)У (А. УСТЕНКО)

Оригінал. Машинопис.

ДАХм.О: Ф. П.-487. Оп. 79. — Спр. 3. — Арк. 44—47.

Витяг з довідки начальника управління МВС УРСР, полковника Сараєва про укомплектування оперативних груп по ліквідації центрального і крайових проводів ОУН

24 жовтня 1946 року

Совершенно секретно

СПРАВКА

об укомплектовании оперативных групп по ликвидации, так называемых центрального и краевых проводов ОУН.

В соответствии с решением ЦК КП(б)У от 4 октября с. г. для координации действий органов МВД—МГБ из числа руководящих работников Министерств Внутренних Дел и Государственной Безопасности УССР, созданы и направлены в западные области для разработки и ликвидации краевых проводов и членов центрального провода ОУН совместные оперативные группы:

По ликвидации членов центрального "провода" ОУН:

от МВД УССР — Зам. нач. Управления МВД УССР

по ББ Генерал-майор АСМОЛОВ

начальник отдела УББ МВД УССР —

подполковник КАГАНОВИЧ

начальник Отделения I отдела УББ МВД

УССР — капитан ВИННИЧЕНКО

Зам. нач. Отделения I отдела УББ МВД

УССР ст. лейтенант КОВАЛЬ

Ст. оперуполном. I отдела УББ МВД

УССР мл. лейтенант ЧЕРНОКНИЖНИКОВ

От МГБ УССР — начальник Отдела 2 Управления

МГБ УССР — майор МАЗИН

По ликвидации краевых "проводов" ОУН
в) — По краевому "Проводу ОУН "Подилля"
От МВД СССР — Начальник отделения I Отдела
УББ МВД СССР — майор — ЧЕПАК
Зам. нач. УМВД Тернопольской
области — подполковник МАТВЕЕВ
От МГБ СССР — Зам. нач. УМГБ К-Подольской
области — подполковник — ЧОБОТО
Нач. 2 Отдела УМГБ Тернопольской
области — подполковник — ХОРСУН
НАЧАЛЬНИК УПРАВЛЕНИЯ МВД СССР ПО ББ
ПОЛКОВНИК (САРАЕВ)
"24" октября 1946 г.
гор. Киев.

Оригінал. Машинопис.

ЦДАГОУ: Ф. 1. — Оп. 75. — Спр. 119. — Арк. 52—54.

Інформація Тернопільського обкому партії ЦК КП(б)У
про результати боротьби з формуваннями УПА і підпіллям
ОУН на території області за 1 липня—1 жовтня 1946 р.

29 жовтня 1946 року

№ 1896/с

Совершенно секретно

ЦК КП(б)У, зав. отделом западных областей

тов. СТОЯНЦЕВУ

О результатах борьбы с остатками банд украинско-не-
мецких националистов по Тернопольской области за время
с 1 июля по 1 октября 1946 года

За период июль—сентябрь 1946 года в области проведе-
но 1219 чекистско-войсковых операций, из них положи-
тельных — 325, засад проведено 1097, из них положи-
тельных — 59.

Убито бандитов и членов ОУН — 309, задержано банди-
тов и членов ОУН — 276, явилось с повинной — 35, из чис-
ла задержанных и явившихся с повинной арестовано — 172.

Ликвидировано полностью: бандкущей и боевок — 15,
ОУНовских организаций — 10.

За указанный период убиты и арестованы бандглавари: Тернопольский окружной референт "СБ" по кличке "Карат", Струсовский районный референт "СБ" Дембицкий Василий по кличке "Гай", районный проводник ОУН Бойко Ефим по кличке "Буря", заместитель районного проводника ОУН Нечестный Ефим по кличке "Херсон", два кущевых проводника ОУН "Бурлак" и "Андрей", Бучачский районный комендант "СБ" Патюк Илья по кличке "Исай" и другие.

Изыято оружия:

Винтовок	— 371	Противотанковых ружей	— 3
Автоматов	— 150	Танковых пулеметов	— 2
Пистолетов	— 102	Обрезов	— 3
Ручн. пулеметов	— 20	Биноклей	— 3
Гранат	— 327	Пишущих машинок	— 2
Патронов	— 140440	Фотоаппаратов	— 2

и другие.

За III-й квартал 1946 года по области было 71 бандпроявление, из них в июле — 29, в августе — 25, в сентябре — 17. Наибольшее количество бандпроявлений было в Залещицком районе — 8, в Борщевском — 7, Скала-Подольском — 5.

Наши потери в войсках и бойцах истребительных батальонов — 25 человек, в сов. партизане — 29 человек.

За этот же период разоружено 13 групп истребительных батальонов. Наши потери в вооружении: ручных пулеметов — 12, автоматов — 16, винтовок — 140.

После межобластного совещания во Львове обкомом КП(б)У 28 сентября 1946 года проведено областное совещание первых секретарей райкомов КП(б)У, начальников райотделов МВД и МГБ. На совещании были заслушаны доклады ряда секретарей райкомов КП(б)У и начальников райотделов МВД и МГБ и даны практические указания по вопросу усиления борьбы с остатками банд украинско-немецких националистов.

3.X.1946 г. бюро обкома КП(б)У обсудило вопрос об усилении борьбы с остатками банд и утвердило план проведения чекистско-войсковых мероприятий по ликвидации

бандбоек на октябрь 1946 года. Указанным планом каждая бандбоек и ОУНовская организация были закреплены за определенными оперативными работниками и воинскими подразделениями.

Обком, горкомы и райкомы КП(б)У в последнее время провели ряд мероприятий по усилению массово-политической и идеологической работы среди населения по разоблачению идеологии украинско-немецких националистов, придерживаясь дифференцированного подхода к различным группам населения.

Систематически, не реже одного-двух раз в месяц, проводятся общие собрания рабочих на предприятиях и крестьян в селах, собрания женщин, молодежи, демобилизованных и бойцов истребительных батальонов с постановкой докладов на темы, разоблачающие злодейскую деятельность остатков банд украинско-немецких националистов.

Значительно улучшилась работа агитаторов по проведению среди населения бесед, разоблачающих враждебную деятельность остатков банд. Агитаторами при беседах и читках газет использовались местные материалы враждебной деятельности украинско-немецких националистов. К работе по проведению бесед и читок широко привлекалась местная интеллигенция и сельский актив. Агитаторами области, которых насчитывается 16135 человек, за последние два месяца проведено свыше 96995 бесед с охватом 1912480 человек населения.

В целях усиления политической работы среди бойцов истребительных батальонов в каждом райкоме партии и райкоме комсомола выделены товарищи для проведения политико-воспитательной работы в истребительных батальонах. Райкомами КП(б)У проведены семинары и совещания с политруками истребительных батальонов. Выделен дополнительный лимит газет и журналов для обеспечения каждого истребительного батальона, организованы красные уголки.

Областной газетой "Вільне життя", городскими и районными газетами периодически освещались материалы, разоблачающие идеологию и враждебную деятельность ук-

раинско-німецьких націоналістів. Эти матеріали також передавалися по містному радіовещанню.

Штатними і вніштатними лекторами і докладчиками обкома, горкомів і райкомів КП(б)У прочитано для населення свйше 1830 лекцій і докладів з охоптом 376125 чоловік на теми: "О лєнінсько-сталінської національної політиці", "Фашистська сутність українсько-німецьких націоналістів", "Советська Україна в 4-й сталінській п'ятилітці", "О міжнародному положенні" і другіє.

Секретарь Тернопольского обкома КП(б)У

№ 1896/с

(Компанець)

29.Х.46 г.

Оригінал. Машинопис.

ЦДАГОУ: Ф. 1. — Оп. 23. — Спр. 2963. — Арк. 185—189.

Листівка українських повстанців до селян із закликком боротися проти насаджування більшовіками колгоспів

Листопад 1946 року

За Українську Самостійну

Воля народів!

Соборну державу!

Воля людині!

ГЕТЬ КОЛГОСПИ З НАШОЇ ЗЕМЛІ!

Українські селяни!

Земля — Ваш скарб. Чи міг колись український селянин користуватися вільно своєю землею та своєю працею? Міг і користуватися. Це було тоді, коли Українські землі були об'єднані в Українську Самостійну Державу — це було за часів Козаччини.

Підлий відвічний ворог української самостійності — царська Москва, окупувавши підступом багатий наш край, завела свої порядки та поневолила український народ, завівши на наших землях кріпацьку неволю.

1917 рік змів з лиця землі царських поміщиків та їх управителів. Над столицею Української Держави — Золотоверхим Києвом — замаюрів жовто-блакитний прапор, який сповіщав про волю та незалежність нашого народу. Тоді Ви стали знову господарями на своїй землі.

Пролетіла військова завірюха над нашим краєм. Українська молода Держава впала під натиском багаточисельнішого ворога, і на зміну московським панам прийшли польські. Чи були Ви за Польщі господарями на своїй землі? Ні. Ви, дякуючи своїй праці та старанням, мали деякий добробут, але Ви були тим "хлопом", якого поляки трактували, як щось нище від себе, меншовартісне, та з кожним роком обмежували Ваші права, розподіляючи землю між польськими панами.

У 1939 році обірвалося господарування польських панів на нашій землі, і знову, як колись Ваші батьки, почули в Ваших рідних селах московську лайку, чорною сараною налетіла на наші землі московська голота — цей раз уже не царська, а сталінська. У себе більшовики в селі привикли бачити обдерті стріхи хат, почорнілі від негоди залишки хлівів та клунь, на яких тільки вітер віє, почорнілі від важкої праці та голоду худі обличчя, подерту одежу, босі ноги. Новітнім кріпацьким ладом — колективізацією знищили та зруйнували колись багатий свій, край, квітучу, заможну колись Західну Україну, Білорусь та інші поневолені ними народи. Не могли вони спокійно дивитися на Ваше самостійне господарювання, а тому зразу ж взялися до своєї руйнаційної роботи. Основна ціль їх була — відняти у Вас Ваше право на землю, знищити Ваші господарства, тобто сколективізувати Вас. Численними вивозами на Сибір, непомірними грошовими податками та контингентами хотіли змусити Вас до колективізації.

Дня 30 червня 1941 року, користуючись з війни між двома загарбниками — Німеччиною та Росією, у Львові волею народів було здійснене віковичне прагнення українського народу — було проголошено Українську Самостійну Соборну Державу. Ви, селяни, знову стали господарями на своїй землі. Німецькі загарбники намагались позбавити Вас права на землю, права на життя. Але це їм не вдалося, бо на кожному кроці на захист своему народові виступала Українська Повстанча Армія. Дякуючи цій революційній силі, цілі райони України були звільнені від німецької

погані, український народ міг вільно жити на своїй землі.

Все частіший гуркіт гармат зі сходу нагадував про зближення фронту, а разом з ним повороту відвічного ворога та окупанта України — червоної від людської крові Москви, яка ненаситною зграєю знову в 1944 році залила наш край.

З попереднього Вашого спротиву колективізації більшовики знали, що нелегко їм буде сколективізувати. Крім того, на кожному кроці на нашій землі відчували вони існування УПА. Українська Повстанча Армія, прославлена своїми славнозвісними боями за волю народу, викликала в них страх. А тому вони не зразу приступили до колективізації, а виготовляють спеціальні плани та підступи, щоб ніби "добровільно" змусити Вас відректися від своєї землі і вступити в колгосп.

Чи не найбільш яскравим доказом "заможного" життя селянина ССРСР з тієї сотні жебраків, що цілими групами ходять по селах Західної України та жебрають хліба, це — колгоспики. Подивіться пильно на них, на їх почорнілі від нужди обличчя, на їх дрантя, яке напів закриває їх тіло, на їх босі ноги. Це чекає і Вас в сталінському колгоспі.

Щовечора міцно ви закриваєте двері, пильно перевірюєте замки, щоб захиститися від нічних грабунків тих жебраків. Хіба ж з добра стали вони на шлях грабунків та вбивства? Хіба ж з добра втратила людина людський образ, людські почування? Голод кинув цих людей жебрати, голод штовхнув на підлі грабунки та вбивства, голод послав маленьких дітей простягати руки під вікном. Це чекає і Вас в сталінських колгоспах, це чекає і Ваших дітей. Але куди ж Ви підете жебрати, коли під натиском ворога згодитеся на колгосп і "добровільно" віддасте свою власну землю державі? До кого простягнуть руки Ваші діти? Поки Ваша земля належить Вам — ніякі сталінські (далі текст частково зіпсований. — В. С.).

Вміло захований від сталінських бандитів урожай спасе Вас від голодної смерті. А що будете їсти, як земля буде належати державі, тобто колгоспу? Коли за трудовень Вам видадуть по сто п'ятдесят гр. хліба, а таких трудовнів у сталінському колгоспі багато виробити не вдасться, хоч як

старанно будете працювати. Поспитайте людей, які жебрають у Вас хліб, як у них було переведено колективізацію, поспитайте у них про їхнє життя. Зараз, не звертаючи на грабіжницькі контингенти, Ви маєте що їсти, маєте що дати сотням тих колгоспників, які жебрають у Вас хліб, яких голод кинув на Ваші землі. Коли б вони всі однос-тайно протистояли колгоспам, не жебрали б зараз, а жили б заможньо на своїй землі.

Зараз по деяких районах Західної України вже розпо-чали більшовики насильну колективізацію села, вживаючи при цьому нові методи підступу та терору. По інших же се-лах підготовляють колективізацію більш скрито, замаско-вано. Не будьте ж спокійні зараз, коли більшовики трохи менше говорять про організацію колгоспів. Це зроблено ціллю приспати Вашу чуйність. Не сьогодні-завтра вони приступлять до здійснення своїх заходів колективізації се-ла Західної України, до чого так настирливо тепер готу-ються. Де-не-де на Західних Українських Землях вже зор-ганізовані колгоспи. Щоб заохотити Вас до вступу в них, ці колгоспи більшовики забезпечують сільськогосподарсь-ким реманентом та дають більше хліба на трудовень. Вас, де вже так добре знайомі з більшовицькою облудною брех-нею, не можна більшовикам зломити принадою "добробу-ту" колгоспного життя.

"В своїй хаті своя правда, і сила і воля", — сказав колись наш Шевченко. Отже, ні в яких колгоспах не будете Ви господарем, бо ніколи ні під яким займанцем народ не жив вільно. Тільки в своїй державі зможе український селянин вільно жити та користуватись своєю землею. Сталінськими колгоспами керує більшовицька партія, яка дає план посіву та здачі урожаю. Закріплений за землею селянин не тільки не (має) на виплату за свою працю, але в нього ще вимага-ють різні податки та позики, чого навіть не було в найсу-воріші часи царської кріпаччини.

Сталінські посіпаки приїзджали на наші землі, роздава-ли селянам поміщицькі та церковні землі, це вона робили для того, щоб прихилити до себе українських селян та до-

казати, що ніби справді існує українська держава, яка захищає інтереси народу. Чи не так було на Східніх Українських землях в 1920 р.? Поміщицьку землю роздавали селянам, а потім за цю саму землю, що дали, висилали селян на Сибір, назвавши їх "куркулями", а землю забирали в колгосп. Та навіть в 5 ст. Сталінської Конституції написано, що земля є власністю держави, це і тут більшовики намагаються зробити. З початку організують різні земельні громади, які поступово перебирають в свої руки панську та церковну землю, а з часом до них перейде і Ваша земля, коли Ви не протиставитеся цьому.

УКРАЇНСЬКІ СЕЛЯНИ!

Перед Вами дві дороги — сміло і відважно витримати всі підступи ворога, не заломлятися, а гідно витримати переможцем в цій боротьбі, хочби ціною життя або... зробітись нікчемним слабодухом, рабом, добровільно впрягтися в сталінську колгоспну шлею і згинуть від злиднів та неоплаченої праці, в подертому, голодному, так як сьогодні "брянські", залишаючи на світі своїх дітей, які, клянучи Вас, будуть тягнути колгоспну шлею, аж поки передчасна голодова смерть не закриє їм очей.

Якщо дороге Вам Ваше життя, людська гідність, Ваші діти — сміло всі і одностайно протиставтеся заснованню колгоспів, а не ідіть тим другим шляхом, яким пішли сьогодні "брянські" та "калужські", яким пішли Ваші брати зі Східньої України.

СЕЛЯНИ, СТАЛІНСЬКІ КОЛГОСПИ — НОВІТНЄ КРИПАЦТВО! НЕ ДОПУСТІМ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ КОЛГОСПІВ НА НАШИХ ЗЕМЛЯХ!

СМЕРТЬ РАБОВЛАСНИКАМ — СТАЛІНУ Й ЙОГО ПАРТІЙНІЙ КЛІЦІ!

ХАЙ ЖИВЕ ВІЛЬНЕ КОРИСТУВАННЯ УКРАЇНСЬКОГО СЕЛЯНСТВА СВОЄЮ ВЛАСНІСТЮ — СВОЄЮ ЗЕМЛЕЮ!

ХАЙ ЖИВЕ УКРАЇНСЬКА САМОСТІЙНА СОБОРНА ДЕРЖАВА!

ХАЙ ЖИВЕ ВІЛЬНИЙ І НЕЗАМОЖНИЙ СЕЛЯНИН В

УКРАЇНСЬКІЙ САМОСТІЙНІЙ СОБОРНІЙ ДЕРЖАВІ!
Листопад 1946 р.

УКРАЇНСЬКІ ПОВСТАНЦІ.

Копія. Машинопис.

ДАТО: Ф. Р-3432. — Оп. 1. — Спр. 125. — Арк. 1—2.

Інформація Тернопільського обкому партії ЦК КП(б)У про виявлення криївки українських націоналістів в с. Більче-Злате Борщівського району та вилучену з неї зброю, спорядження і продовольство 19 листопада 1946 року
№ 2006/с

Сов. секретно
Секретарю ЦК КП(б)У
Тов. ХРУЩЕВУ Н. С.

ИНФОРМАЦИЯ

О раскрытии и ликвидации бандитского убежища-подземелья в Борщевском районе

Учитель школы с. Хомякивка Чортковского района Старовский (местный), находясь 4/X-46 г. в селе Бильче-Злате Борщевского района, в ночное время был схвачен бандитами и уведен в подземелье, расположенное севернее этого села, где был подвергнут допросу "СБ".

Вместе с ним в подземелье оказался Максимчук Михаил Степанович, уроженец с. Бильче-Злате, который также был схвачен бандитами. Характерно, что Старовский и Максимчук особой активности в селах не проявляли.

В ночь на 12 ноября с. г. бандиты в количестве до 10 человек, покинув подземелье, вышли из него. В подземелье остались Старовский и Максимчук и 4 раненых бандита, находившиеся на излечении.

В качестве охраны было оставлено 2 бандита, которые, употребив много спиртных напитков, оказались в состоянии сильного опьянения.

Старовский и Максимчук, воспользовавшись этим обстоятельством, напали на охранявших 2-х бандитов, обезоружили их, а затем из отобранного оружия расстреляли охранявших бандитов и 4-х раненых, вышли из подземелья

и, прибыв в воинский гарнизон, дислоцированный в с. Глубочек Борщевского района, рассказали о случившемся.

На основании этих данных опергруппой МВД и МГБ с помощью войск МВД проведена операция, в результате которой в подземелье обнаружено от основного прохода 4 отверстия и 10 оборудованных комнат, в которых найдены убитые Старовским и Максимчук, два трупа бандитов, охранявших их, и 4 трупа раненых бандитов, в числе которых оказались:

"Шпачек" — господарчий грота, и "Гук" — он же Чекан Василий Иванович, уроженец и житель с Бильче-Злоте, занимаемое положение в ОУН пока не установлено.

Кроме этого в подземелье найдено:

Ручных пулеметов	— 8
Винтовок	— 57
Патронов ПТР	— 22
Патронов разных	— 7000
Пистолетов	— 2
Гранат	— 15
Стереотруба	— 1
Радиоприемников	— 1
Коммутаторов	— 1
Пишущих машинок	— 1
Полевых телефонов	— 2
Ракетниц	— 1
Магазинов к автоматам	— 6
ОУНовской литературы	— 2 меш.
Листовок разных	— 500 шт.

Аптека (в нее входит много разных медикаментов)

Ручная динамомашинка, употреблявшаяся Сбистами при допросах, а также продукты питания:

картофеля	— 3 тонны
хлеба	— 4 мешка
топленого масла	— 20 кг и др.

Среди ОУНовской литературы и документов, найденных в подземелье, также обнаружены протоколы допроса СБ

Максимчука и Старовского и автобиографии бандитов "Орла" — Загайко Степан Онуфриевич, станичного ОУН по с. Глубочек Борщевского района, убитого при операции 2 сентября 1946 года, "Хмеля" — Притулы Петр Степанович, районного референт СБ по информации, убитого 26 сентября 1946 года.

Секретарь Тернопольского обкома КП(б)У

(И. Компанец)

№ 2006/с
19/XI-46 г.

Оригінал. Машинопис.

ЦДАГОУ: Ф. 1. — Оп. 23. — Спр. 2963. — Арк. 210—211.

Інформація Тернопільського обкому партії ЦК КП(б)У про здійснення заходів щодо роз'яснення змісту наказу МВС УРСР від 10 листопада 1946 р. про амністування учасників українського націоналістичного руху та реагування на цей наказ населення області

Не раніше 25 листопада 1946 року

Секретно

Зав. організаційно-інструкторським
отделом ЦК КП(б)У тов. ЗЛЕНКО
ІНФОРМАЦІЯ

о проводимой в области работе по разъяснению
приказа министра внутренних дел УССР тов. Строкач
от 10 ноября 1946 года

С 16 ноября в селах, предприятиях и учреждениях области проведены собрания и беседы по разъяснению приказа министра внутренних дел УССР тов. Строкач от 10 ноября 1946 года.

Предварительно во всех районах и городах области проведены семинары агитаторов, докладчиков и собрания актива сельских советов.

Выступавшие на собраниях крестьяне сел выражают свою ненависть к остаткам банд украинско-немецких националистов и обязуются приложить все силы к делу восстановления

разрушенного немецко-фашистскими захватчиками народного хозяйства и оказывать всестороннюю помощь органам советской власти в ликвидации остатков банд.

Крестьянин Гаврилишин из села Розгадовцы Зборовского района в своем выступлении заявил:

"Страна Советов является самой сильной страной в мире и, несмотря на то, что она может беспощадно расправиться с бандами, она этого не делает, а хочет разъяснить введенным в заблуждение фашистскими наймитами участникам бандбоек неправоту их действий и дать возможность порвать связь с бандитами и тем самым сберечь себе жизнь и работать на благо родины и семьи".

Крестьянин с. Великие Борки тов. Балабан, выступая на собрании в присутствии 300 крестьян, рабочих и служащих райцентра, сказал, что бандитам:

"...нечего прятаться. Они ждали мирной конференции, но она уже закончилась, а о самостоятельной Украине даже и не упомянули. Мы слышали доклад лектора из обкома партии о международном положении и наших задачах. Из доклада видно, что нашу страну мы должны сами укреплять и дать государству как можно больше хлеба. Для того, чтобы больше дать хлеба, надо больше сеять.

Пускай бандиты и их помощники вылезают из схронов, приходят к себе домой и честно работают на своей земле, а советская власть простит им их преступления".

После собрания в селе Чернелив Русский того же района в райотдел МВД пришла с повинной член ОУН Хабаза Емелия Иосифовна, проживавшая нелегально более 2 лет. Хабаза заявила, что: "...бандиты все время говорили, что после мирной конференции у нас будет самостоятельная Украина. Но мирная конференция закончилась, а самостоятельной Украины так и не видно. Узнав о приказе правительства, я пришла с повинной, чтобы покончить с собачьей жизнью по схронам, так как больше невозможно прятаться.

Буду честно работать и мне простите мои преступления". В селе Старый Тараж Кременецкого района крестьянин Казмирук в своем выступлении на собрании сказал,

что "...бандиты наносят большой вред крестьянам и нашему народному хозяйству. Необходимо предупредить бандитов и тех, кто им помогает, что если они не покаются и не придут с повинной — их ждет народная кара, а мы поможем органам советской власти привести ее в исполнение".

В селе Вербивка Скала-Подольского района на собрании крестьян выступили бывшие участники бандбоек Костюк Василий и Михаил Дзюба. Костюк в своем выступлении рассказал о жизни в банде: "Когда мы были в банде, мы жили тем, что нам давали крестьяне, и мы верили своим главарям, что советская власть не долговечна, ибо националистам англичане и американцы обещали помочь. Но если бы нам не помогали крестьяне, мы вынуждены были бы давно покинуть банду и не дрожать каждый день за свою жизнь".

Михаил Дзюба дополнил выступление Костюка, заявив, что: "...руководители банды пугали нас тем, что если кто поверит обещаниям правительства и явится с повинной, то будет расстрелян органами НКВД. Приказ — это, мол, брехня, для того, чтобы заставить нас явиться с повинной. Я и Костюк в прошлом году пришли с повинной, с нами поговорили и отпустили домой, мы живем сейчас свободно и работаем в своем хозяйстве. Пусть не боятся приходить с повинной. Советская власть не обманывает, так как она наша народная власть. Если она сказала, что тому, кто явится с повинной, ничего не будет, то это так и будет".

На собраниях крестьян Скала-Подольского района присутствовало свыше 6 тыс. человек и выступило в прениях 62 человека. После собраний в райотдел МВД пришли с повинной 3 бандита — братья Гуралевич Петр, Степан, Ярослав и невеста Петра Васина Дудко по кличке "Серая" из бандбоек "Нечая", заявившие, что в скором времени явятся с повинной и сам "Нечай".

В Козловском районе во всех селах проведены собрания крестьян, на которых присутствовало 7570 чел. и 730 рабочих и служащих предприятий и учреждений района. После собрания в райотдел МВД поступили сведения о том, что ряд бандитов собираются явиться с повинной, в

том числе районный проводник "СБ" "Тур" — Петр Рега, и его боевики — два брата Смочило и Михаил Рега.

В Збаражском районе в 32-х селах проведены общие собрания крестьян, на которых присутствовало 4678 чел. В прениях выступило 69 чел. Беседами агитаторов охвачено 6894 чел. Более 14 тыс. присутствовало на собраниях и беседах в Мельнице-Подольском районе.

В Лановецком районе в 26 селах проведены собрания крестьян, на которых присутствовало 3500 чел. и проведены собрания бойцов истребительных батальонов (присутствовало 205 человек).

В 33 селах Подгаецкого района проведены собрания крестьян, на которых присутствовало 4500 чел. Кроме того, райком КП(б)У провел 23 совещания сельского актива и обсудил приказ на собраний председателей сельпо.

В результате проведенной работы в районе явилось с повинной 4 человека членов ОУН, в том числе станичный с. Рудники Григорий Комар по кличке "Решето", скрывавшийся с 1940 года, и Ивасив Петр, служивший в дивизии "СС" Галичина.

Все районные газеты поместили приказ министра внутренних дел тов. Строкач. Кременецкая городская и районная газета "Сталинским шляхом" 19 ноября с. г. поместила статью т. А. Левченко "На службі у німецьких фашистів", а районная газета "Радянське слово" Козовского района напечатала передовую статью "Украинско-немецкие националисты — злейшие враги украинского народа".

Редакция газет "Нове життя" Чортковского городского и районного комитетов КП(б)У и горрайисполкомов и "За перемогу" Белобожницкого района несерьезно отнеслись к перепечатке приказа тов. Строкач. "Нове життя" исказила фамилию министра внутренних дел УССР, а "За перемогу" допустила грубую опечатку, в результате газета не была выпущена в свет. При обсуждении приказа крестьянами были заданы следующие вопросы: крестьянин Шароварник — будут ли возвращены высланные с территории УССР семьи бандитов, если явится с повинной глава семьи или кто-либо из членов семьи?

Крестьянин Балабан — почему в приказе не указаны сроки явки с повинной? Касается ли этот приказ только бандитов или относится и к подпольщикам?

С 17 по 25 ноября в райотделы МВД явилось с повинной 11 бандитов, 10 членов ОУН, 4 бандпособника и 6 членов семей бандитов, скрывавшиеся с 1944 года.

Работа по разъяснению приказа министра внутренних дел УССР от 10 ноября 1946 года продолжается.

Секретарь Тернопольского обкома КП(б)У (И. Компанец)
№ 2049/с

Оригінал. Машинопис.

ЦДАГОУ: Ф. 1. — Оп. 23. — Спр. 2963. — Арк. 212—215.

Звіт Тернопільського обкому партії ЦК КП(б)У про хід виконання постанови ЦК КП(б)У від 4 жовтня 1946 р. "Про стан боротьби із залишками банд українсько-німецьких націоналістів у західних областях УРСР"

№ 2069/с
Не раніше 1 грудня 1946 року
Совершенно секретно
Секретарю ЦК КП(б)У
тов. КОРОТЧЕНКО Д. С.

ОТЧЕТ

о выполнении постановления ЦК КП(б)У от 4.X-1946 г.
"О состоянии борьбы с остатками банд украинско-немецких националистов в западных областях УССР"

По Тернопольской области

Во исполнение постановления ЦК КП(б)У от 4.X-1946 г. обкомом КП(б)У были намечены и проведены практические мероприятия по усилению борьбы с ОУНовским бандитским подпольем.

Бюро обкома КП(б)У утвердило план проведения чекистско-войсковых мероприятий по ликвидации бандбоек, а также был составлен план агентурно-оперативных мероприятий по разработке и ликвидации действующих на территории области окружных и надрайонных проводов "ОУН" на период с 15 октября по 30 ноября 1946 г.

Для проверки выполнения райотделами МВД и МГБ организационных и агентурно-оперативных мероприятий по ликвидации ОУНовского подполья и его вооруженных бандформирований и оказания практической помощи на местах в районы области, наиболее пораженные бандитизмом, были командированы оперативные работники облуправлений МВД и МГБ.

За период с 1 октября по 1 декабря 1946 г. в области проведено операций — 689, засад — 457, в результате которых:

а) убито бандитов и членов "ОУН" — 217

б) пленено — 280

в) явилось с повинной — 60

Взяты трофеи:

минометов — 1

ПТР — 1

ручных пулеметов — 26

станковых пулеметов — 2

автоматов — 119

винтовок — 256

пистолетов — 99

гранат — 287

патронов — 27658

ракетниц — 10

радиостанция (полковая) — 1

ракет — 6

противотанковых мин — 50

патронов ПТР — 22

дисков к РП — 9

телефонных аппаратов — 6

биноклей — 4

радиоприемников — 1

Обнаружено и разрушено схронов — 154

Ликвидированы полностью следующие бандбоек и ОУНовские организации:

Заложцевский район Станичная "ОУН" "Хомяк" — 3 чел. и

Райбоекка "ОУН" "Игорь" — 5 чел.

Золотниковский район Бандкущ "Жар" — 5 чел.

Залещицкий район Бандкущ "Воля" — 5 чел. и
 Райбоекка "СБ" "Крым" — 4 чел.
 Скала-Подольский район Райбоекка "ОУН" "Арсен" — 10 чел.
 Козловский район Станичная "ОУН" "Козюк" — 5 чел.
 Зборовский район Боекка "СБ" "Топор" — 2 чел.
 Чортковский район Станичная "ОУН" "Хотыня" — 8 чел.
 Гримайловский район Бандбоекка "Чернота" — 6 чел.
 Скалатский надрайонный провoд "ОУН" — "Орел"
 Бандгруппа "Быстрого" Юнацкая
 ОУНовская организация Козловского района "Ягор"
 Ликвидированы частично:
 Шумский район Бандкущ "Чумак" — 4 чел.
 Чортковский район Райпровoд "ОУН" "Тихий" и
 боевка "Рот" — 5 чел.
 Гусятинский район Подрайонный провoд "ОУН"
 "Гонта" — 4 чел.
 Зборовский район Райпровoд "ОУН" "Максим" — 4 чел.
 Залещицкий район Райпровoд "ОУН" "Кныш" — 5 чел.
 Подгаецкий район Бандгруппа "УПА" "Язмин" — 7 чел.
 Пробижнянский район районный провoд "ОУН" "Яг" —
 4 чел.
 Залещицкий район Бандкущ "Шпак" — 6 чел.
 В результате проведенных мероприятий из числа руко-
 водящего состава ОУН-УПА —
 Убиты:
 Референт "СБ" Теревовлянского надрайонного провoда
 "ОУН" — "Яр",
 Следователь "СБ" Борщовского надрайонного провoда
 "ОУН" — "Кит",
 Представитель Бережанского окружного провoда
 "ОУН" — "Когут",
 Районный провoдник "ОУН" Скала-Подольского
 района — "Арсен",
 Районный провoдник "ОУН" Зборовского района
 "Максим", он же "Кий",
 Районный пропагандист "ОУН" Чортковского района —
 "Игорь",

Господарчий референт "ОУН" Копыченского района —
 "Соловей",
 Зам. районного пропагандиста "ОУН" Залещицкого
 района — "Орлик",
 Кущевой проводник "ОУН" Зборовского района —
 "Круг",
 Подрайонный проводник "ОУН" Чортковского района —
 "Рот",
 Кущевой комендант "СБ" Копыченского района —
 "Борис",
 Кущевой пропагандист "ОУН" Лановецкого района —
 "Цекавий",
 "Чернета" — из личной охраны "Лемеша",
 Чортковский районный проводник "ОУН" "Тихий", он
 же "Яков" — Колесник Петр,
 Бережанский районный комендант СБ Маторняк Ми-
 хаил Григорьевич,
 Чортковский районный референт СБ — "Сава",
 Тереховлянский районный оргреферент — "Ивась",
 он же "Запорожец" — Грицишин Василий Иванович,
 Тереховлянский районный референт СБ "Косарь" —
 Трендовадский Павел Иванович,
 Подрайонный проводник Гримайловского района "Остап"—
 Педиус Василий Николаевич,
 Кущевой СБ Скала-Подольского района "Степ" —
 Ковун Михаил Андреевич,
 Станичный ОУН села Рудники* Борковского района "Решет" —
 Комарь Григорий,
 Пленены:
 Бывший сотник "УПА" "Язмин" — Верещанский Владимир,
 Пунктовый связист Бережанского надрайонного провода
 "ОУН" "Игорь" — Почегайло Степан,
 Районная УЧХ "ОУН" Мельнице-Подольского района
 "Одарка" — Лихоняк Анна,
 Связная центрального провода "ОУН" — Бестевич Ека-
 терина Петровна по кличке "Тетя",

---

* Таке село є у Підгаєцькому районі. — В. С.

Подрайонная проводница юнацтва — студентка Чортковского политехникума Зубкалюк А. М., по кличке "Гай",
Руководитель юнацкой организации села Каплинци Козовского района Курнас Иван Васильевич, по кличке "Ягор",
Зам. станичного "ОУН" села Устечко Товстенского района Беванова Мария, по кличке "Наталка".

Массовыми вызовами населения в ноябре занимались 88 оперативных работников. Проведенными мероприятиями по массовому вызову населения охвачено 78 населенных пунктов, было вызвано 1188 чел. От вызываемых поступило 59 заявлений, по которым арестовано 10 чел.

Характерных данных при вызове населения для беседы не поступило.

За период с 1 октября по 1 декабря 1946 года в области было 18 бандпроявлений. За этот же период наши потери в войсках составляют 19 человек, в совпартактиве — 14 чел.

За отчетный период значительная работа по борьбе с бандитизмом проведена истребительными батальонами, которые насчитывают 301 истребительную группу с количеством бойцов 6987 чел. Весь личный состав истребительных батальонов использовался, наряду с несением охраны промышленных объектов, колхозов, совхозов, МТС, по борьбе с ОУНовским бандитизмом как совместно с войсками, а также самостоятельно.

Партийные организации области провели ряд мероприятий по усилению массово-политической работы среди населения по разоблачению враждебной идеологии и деятельности остатков банд украинско-немецких националистов.

Райкомы и горкомы КП(б)У провели по всем селам и городам собрания крестьян, рабочих и служащих с постановкой на них докладов руководящих партийных и советских работников на темы, разоблачающие идеологию и враждебную деятельность украинско-немецких националистов. За отчетный период в области проведено 2778 собраний, на которых присутствовало свыше 375000 чел.

Областной, городскими и районными газетами периодически освещались, а также передавались по местному радио-

вещанию материалы, разоблачающие идеологию и враждебную деятельность украинско-немецких националистов.

В целях повышения идейно-политического уровня кадров агитаторов, которых в области насчитывается 15025 чел., горкомы и райкомы КП(б)У в октябре и ноябре месяце провели 64 районных семинара с руководителями агитколлективов и 5390 инструктивных совещаний с агитаторами. Кроме того, проведено во всех городах и районах 2-х дневные семинары агитаторов с охватом 10828 чел. согласно тематики, рекомендованной ЦК КП(б)У.

В результате проведенных мероприятий значительно улучшилась работа агитаторов по проведению среди населения бесед, разоблачающих враждебную деятельность остатков банд. Агитаторы при беседах и читках газет используют местные материалы враждебной деятельности украинско-немецких националистов.

В каждом райкоме партии и райкоме комсомола выделены товарищи, которые проводят политико-воспитательную работу в истребительных батальонах. Райкомами КП(б)У периодически проводятся семинары и совещания с политруками истребительных батальонов.

В октябре 1946 года обкомом КП(б)У проведено областное совещание начальников штабов истребительных батальонов по вопросу задач истребительных батальонов и усиления политической работы среди бойцов. Обкомом КП(б)У совместно с облуправлениями МВД и МГБ намечены и проводятся практические мероприятия по коренному улучшению работы с агентурно-осведомительной сетью; пересмотру сети агентуры и создание ее из людей, внушающих доверие; по максимальному использованию войск МВД, дислоцирующихся в области, для борьбы с бандами; по созданию подвижных войсковых групп из отборных бойцов, включив в эти группы лучших бойцов истребительных батальонов, знающих местные условия и обычаи. Во главе этих групп ставятся оперативные работники, за каждой группой закрепляется определенная банда, которую оперативная группа должна непрерывно преследовать до полной ее ликвидации; по усилению практики вызовов насе-

ления по месту жительства граждан квалифицированными оперативными работниками; по решительному улучшению боевой выучки и политической подготовки бойцов истребительных батальонов; по очищению предприятий, транспорта и учреждений от враждебных элементов. Приказ министра внутренних дел СССР тов. Строкача от 10.XI-46 года был размножен типографским способом тиражом 30000 экземпляров и разослан районам для широкого ознакомления населения. Текст приказа был опубликован в областной, городских и всех районных газетах. Для разъяснения приказа среди населения райкомами КП(б)У были выделены и направлены в села подготовленные товарищи из числа партийно-советского актива. На предприятиях, в учреждениях, МТС, совхозах и во всех селах области проводились собрания и беседы с трудящимися по разъяснению приказа. Население с большим вниманием слушало приказ, одобряло его и принимало активное участие в его обсуждении.

Выступивший на собрании крестьян села Розгадовцы Зборовского района тов. Гаврилишин сказал:

"Страна Советов есть самой сильной страной в мире и несмотря на то, что она беспощадно могла быть расправиться с бандитами, этого советская власть не делает, а разъяснительной работой хочет довести до сознания украинско-немецких бандитов неправоту их действий, призывает их прийти повинной, порвать связь с врагами народа, чем сберечь себе жизнь и трудиться на благо Родины и своей семьи".

В селе Старый Тараж Кременецкого района крестьянин Казмирук заявил:

"Бандиты наносят большой вред крестьянам и нашему хозяйству, необходимо еще в последний раз разъяснить и предупредить этих гнусных выродков, что если они не покаются и не придут с повинной — их ждет кара народная".

Кузнец Скалатского райпромкомбината т. Белинский на собрании сказал:

"Мы боремся за выполнение пятилетнего плана, выполняем норму на 200—300% и приложим все усилия к тому, чтобы в ближайшее время покончить с остатками банд, которые мешают нам мирно трудиться".

Аналогічні висказування мали місце во многих дру-
гих селах області.

В результаті роз'яснення приказу тов. Строкача от 10.XI-46 г.
с 15 листопада по 1 грудня с. г. явилось с повинної:

Членів ОУН	10
Бандитів	15
Бандпособників	11
Членів сімей бандитів	16

18 листопада 1946 року в Залещицьке РО МВД явився с по-
винної станичний ОУН хутора Выгода Нагнеледа Павел,
котрий приніс с собою две винтовки и 15 шт. патронів.

22 листопада 1946 року після роз'яснення приказу среди
населення села Рудники Подгаецького району в РО МВД явил-
ся с повинної станичний ОУН по кличке "Решет" — Комарь
Григорий, котрий привел с собою одного члена ОУН и двух
бандитів.

Этого же числа в Гусятинське РО МВД явились с повин-
ной 6 человек членів сімей бандитів, проживаючих на
нелегальном положенні с 1944 року.

25 листопада с. г. в Залещицьке РО МВД явились с повинної 2
бандита, котрые принесли и сдали два автомата и винтовку.

Аналогічні факты явки бандитів с повинної имеют
место и в других районах області.

Секретарь Тернопольского обкома КП(б)У (И. Компанец)
2069/с

Оригінал. Машинопис.

ЦДАГОУ: Ф. 1. — Оп. 23. — Спр. 2975. — Арк. 24—34.

**Звернення українських повстанців до своїх співвітчиз-
ників** **Січень 1947 року**

Воля народам!

За Українську Самостійну

Воля людині!

Соборну державу!

УКРАЇНЦІ!

Гноблення, грабунок, терор над нами з боку большевицьких
імперіалістів не припиняються ні на хвилину. Кожний день —
це нові облави, нові спалені села, свіжі трупи по-варварськи

замордованих невинних людей, чергові грабежі останнього шматка хліба, нові транспорти засланих на Сибір, в Середню Азію, чергові розстріли найкращих патріотів України..

Кожний новий день — для нас в ССРСР — це нове приховування окупантом всього того, що для нас найдорожче, найсвятіше, нове підтвердження жорстокої, жахливої дійсності: Україну топче окупант! Україна в неволі!

І серед такої дійсності, серед цього пекла, створеного на нашій землі сталінськими бандитами, ці ж бандити назначають на 9-го лютого 1947 р. т. зв. вибори до Верховної Ради УРСР. Не досить кремлівським сатрапам наших страждань, не досить їм нашої крові, вони ще хочуть від нас 98,9% голосів за сталінських "кандидатів блоку комуністів і безпартійних", тобто хочуть змусити нас заявитися за політикою голоду, облав на наші села, вивозів на Сибір наших братів, за політикою нкб-івських знущань, тюрем, розстрілів, шибениць..

Кремлівські сатрапи хочуть від нас 98,9% голосів за своїх кандидатів також тому, щоб імперіалістичні верховоди сталіни, молотови та їх вірні собаки, підлі зрадники українського народу — мануїльські, петровські, новиченки могли брехати про те, що, нібито, український народ "тісно згуртований довкруги рідного уряду і партії" і що в "Радянській Україні здійснено вікові прагнення українського народу до вільного життя". Їм потрібні наші голоси ще і тому, щоб також з цієї нагоди брехати про те, що ми "склали зброю" і "масово включилися в мирне будівництво".

Українці! Чоловіки і жінки! Молоді і старі!

Ви, яких синів і дочок вимордували сталінські опричники.

Ви, яких рідні в сибірських тайгах чи казахстанських степах гинуть з голоду на каторжних роботах.

Ви, яких Сталін насильно загнав на імперіалістичні фронти і зробив каліками.

Ви, чиїх синів мучать по тюрмах чи вже ростріляло нкб.

Ви, чиї брати/сини, батьки боряться в партизанських відділах УПА, в революційному підпіллі.

Ви, які щоденно будитеся із страхом перед новою облавою, новим грабунком.

Чи ж дозволимо їм так жорстоко глумитися над нами, як це нині думають зробити, організуючи т. зв. вибори?

Чи ж далі дозволимо тим бандитам брехати про нас? Чи ж погодимося без спротиву на дальше затягування окупантського посторонка на нашій шиї?

Ніколи! Досить нелюдських варварських знущань і глуму над нами! Досить безсоромної брехні про нас! Так зв. вибори до Верховної Ради УРСР, призначені на 9-го лютого 1947 р., зустрічаємо всенародним бойкотом!!!

Українці!

Покажیم кремлівським імперіалістам та їхнім агентам, що вміємо постояти за свої права, і покажیم їм, що для боротьби за волю, за справедливість у нас завжди знайдеться охота і сила.

Ні один з нас не йде голосувати в день виборів! Ніхто не бере в руки бюлетеня! Ні один бюлетень не попадає в виборчу урну!

Розганяймо передвиборчі мітинги! Заявляймо всім і всюди, що не будемо голосувати за імперіалістичних агентів, які здійснюють політику гноблення і експлуатації українського народу! Викриваймо й прилюдно заплямовуймо як зрадників українського народу страхопудів, які відважилися б зривати акцію повного бойкоту виборів! Ліквідуймо між собою агентів окупанта!

ГЕТЬ ПРОТИНАРОДНІ СТАЛІНСЬКІ ВИБОРИ!

ХАЙ ЖИВЕ ВОЛЯ НАРОДІВ І ЛЮДИНИ!

ХАЙ ЖИВЕ ВИЗВОЛЬНО-РЕВОЛЮЦІЙНА БОРОТЬБА УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ ЗА УКРАЇНСЬКУ САМОСТІЙНУ СОБОРНУ ДЕРЖАВУ!

ХАЙ ЖИВЕ ОУН — ОРГАНІЗАТОР І КЕРІВНИК ВИЗВОЛЬНО-РЕВОЛЮЦІЙНОЇ БОРОТЬБИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ!

СМЕРТЬ ОКУПАНТУ СТАЛІНУ І ЙОГО КЛІЦІ!

СТАЛІНСЬКІ ВИБОРИ ЗУСТРІЧАЄМО ПОВНИМ ВСЕНАРОДНИМ БОЙКОТОМ!!!

Січень, 1947 р.

УКРАЇНСЬКІ ПОВСТАНЦІ.

Копія. Машинопис.

ДАТО: Ф. Р-3432. — Оп. 1. — Спр. 128. — Арк. 1—1 зв.

Звернення Організації Українських Націоналістів до селян
Західної України Січень 1947 року
За Українську Самостійну Воля народам!
Соборную Державу! Воля людині!

СЕЛЯНИ ЗАХІДНЬОЇ УКРАЇНИ!

Протягом 1946 р. і зими 1947 р. Ви могли на власні очі переконатися, як на правду виглядає сталінський колгоспний рай. Тисячі виголоднілих, посинілих, опухлих братів наших — колгоспників зо східних областей, які в цей час в пошукуванні за шматком хліба залили села Західньої України, були для Вас найбільш переконливим доказом того, що з собою несе колгоспний лад. І це в таку саму колгоспну неволю, як у Східній Україні, сталінські загарбники хочуть загнати і Вас, селяни західних областей. І саме коли частина з Вас, селяни Галичини, святкуватиме сторіччя знесення панщини, Вас хочуть запрягти в нове сталінське панщизняне ярмо. Вас хочуть повернути в таке, а то й гірше становище, в якому жили наші діди сто років назад.

Ворог знає, що Ви ненавидите колгоспи, що Ви не вірите його облудній пропаганді. Тому він думає завести колгоспний лад за допомогою терору, підступу, залякування. Всі намагання ворога встановити в Західній Україні колгоспний лад Ви мусите зустріти рішучою боротьбою.

Тільки тоді ворогові не вдасться накинути Вам колгоспів, коли Ви всі, як один, цілим селом і всі села разом поставите єдиний сильний спротив. Від сили завзяття Вашого спротиву залежатиме, чи Ви знайдетеся в колгоспах. Єдність і згуртованість — запорука Вашої перемоги в боротьбі проти колгоспів.

Щоб зломити Ваш опір, окупанти вдаються до найрізномодніших залякувань, а зокрема, вони грозять Вам вивозом на Сибір. Не піддавайтеся тим погрозам. Коли дійсно комусь з Вас грозить Сибір, то Вас вивезуть навіть і після того, як Ви вступите до колгоспів. Колгосп від Сибіру не врятує. Подивіться як довго існують уже колгоспи в Східній Україні. За зірваний колосок за принесений додому клопоть соломи, торбу полови, в'язку дров, за те, що чийсь батько чи дід був колись "куркуль", за все — Сибір. Обіцянки звільнення від Сибіру під умовою, що Ви вступите до колгоспу, МВД робить для того, щоб зломити

одностайний опір селян. Не допускайте до того, щоб своєю згодою вступу до колгоспу Ви заломлювали других, інших і допомагали ворогові таким чином насадити колгоспну панщину.

Хоч ворог у пропаганді сипле громи на т. зв. куркулів, на практиці він власне "куркулів", як найбільш загрожених, першими втягає до колгоспу. Робить це також тільки для того, щоб розділити Вас і зломити Ваш спротив. Пам'ятайте, що після заснування колгоспу "куркулів" перших викинуть з нього і вивезуть на Сибір. Тому не дозволяйте поділити себе на ворогуючі групи, а боріться разом одностайно.

Щоб провалити сталінський плян насадження колгоспів у Західній Україні, поруч єдності і згуртованості потрібна витривалість. Витривалість — це найважливіше. Не спекулюйте, не обманюйте себе надіями, що, може, після того, як Ви вступите до колгоспу, припиниться ворожий натиск на Вас і Ви бодай трохи відітхнете. Навпаки, щойно тоді, як Ви вступите до колгоспів, зачнеться найгірше лихо, щораз гірше за те, що діється зараз, зачнеться справжнє пекло. Порівняйте тільки своє життя з життям братів наших у східних областях України. Адаже ж 7 мільйонів братів наших згинуло в 1933 р., щойно тоді, коли всюди були заведені колгоспи. Викликати вдруге голод в 1947 р. сталінські бандити могли тільки за допомогою колгоспів. Саме колгоспна система дозволяє їм робити з народом все, що тільки хочуть, включно до того, щоб прирікати мільйони на голодову смерть.

Коли б було інакше, вони не намагалися б за всяку ціну загнати Вас у колгоспи. Тому не думайте лише про сьогодні, а думайте, що буде завтра. Якщо Ви сьогодні, щоб уникнути переслідувань ворога, вступите до колгоспів, то пам'ятайте, що завтра вмиратимете від голоду. Що ж, отже, краще потерпіти і витримати, чи заломитися, піти в колгосп і занепасти себе, свою сім'ю, ціле село? Немає сумніву, то краще витримати. Ворог повинен чути від Вас тільки одну відповідь: колгоспу не хочу, загину, а до колгоспу не піду.

Щоб зірвати колективізацію, знищуйте ввесь реманент, що його стягатимуть до колгоспів! Приводьте в стан непридатності всі будинки, призначені для колгоспних приміщень!

Всіх насланих голів колгоспів, бригадирів і всяких інших сталінських агентів безпощадно знищуйте — бо це сталінська отара на селі!

Хто заради збереження свого життя чи мізерного майна стане на шлях підлого вислужництва перед большевицькими поліційними органами, хто свідомо допомагатиме ворогові у колгоспному закріпачуванню українських селян, того не мине народний гнів і справедлива кара. Всі, як один, одностайно станьмо до боротьби проти панщизняних сталінських колгоспів!

Геть сталінські колгоспи!

Хай живе заможне українське селянство в Українській Самостійній Соборній Державі!

Хай живе єдність і згуртованість українського села в його боротьбі проти колгоспів!

Хай живе керівник ОУН Степан Бандера!

Хай живе Українська Самостійна Соборна Держава!

Смерть Сталіну і його бандитській зграї!

Січень, 1947 р. Організація Українських Націоналістів.

Копія. Машинопис.

Збірка документів ОУН у Нью-Йорку.

Витяг з довідки зав. сектором ЦК КП(б)У Богомолова про окремі факти з діяльності ОУН—УПА в березні 1947 року

31 березня 1947 року

**ХАРАКТЕРНЫЕ БАНДПРОЯВЛЕНИЯ
ТЕРНОПОЛЬСКАЯ ОБЛАСТЬ**

15.III.47 г. в селе Бриков Шумского района и в селе Частылув (Чистилів. — В. С.), Великоглубочецкого района бандитами разоружены 2 истребительных батальона, бандиты, захватив один пулемет, 21 винтовку, 9 гранат, 360 патронов, — скрылись.

Зав. сектором отдела ЦК КП(б)У по западным областям
31.III.47. **БОГОМОЛОВ**

Оригінал. Машинопис.

ЦДАГОУ: Ф. 1. — Оп. 75. — Спр. 62. — Арк. 51—55.

Повідомлення Тернопільського обкому партії ЦК КП(б)У
про роззброєння учасниками ОУН і УПА винищувального
батальйону в с. Чистилів Велико-Глибочького району

31 березня 1947 року

№ 464/с

Сов. секретно

г. Киев, ЦК КП(б)У

товаришу КАГАНОВИЧУ Л. М.

О разоружении истребительного батальона в селе Чисти-
лов Велико-Глубоцецкого района Тернопольской области

Выездом на место происшествия представителей обкома
КП(б)У, моего лично и следственными материалами об-
ластного Управления МГБ установлено, что 18 марта 1947
года тремя неизвестными бандитами в с. Чистилув Велико-
Глубоцецкого района разоружен истребительный батальон
при следующих обстоятельствах:

Истребительный батальон с. Чистилув состоит из 30
бойцов, на вооружении имеет 15 винтовок. В 21 час 18
марта 1947 г. в истребительном батальоне находился толь-
ко один боец Баворовский Франко, остальные бойцы были
отпущены начальником этого батальона тов. Старченко по
домам на ужин, сам тов. Старченко также ушел домой
ужинать. Используя отсутствие бойцов в истребитель-
ном батальоне, три бандита подъехали подводой к истре-
бительному батальону, два вошли в помещение истреби-
тельного батальона, положили на пол бойца Баворовского,
взяли 13 винтовок и 220 патронов, сложили их на подводу
и ушли в колхоз, находящийся в пятидесяти метрах от
истребительного батальона.

На колхозном дворе бандиты схватили сторожа старика
Хойтена М., вбросили его в помещение домика, находяще-
гося на территории колхозного двора, один стал возле две-
рей, а остальные два бандита убили поросенка весом 60—
70 кг, взяли две лошади и, привязав их к повозке, уехали в
сторону с. Плотыч.

О случившемся сторожем гр-ном Хойтен и начальником
истребительного батальона т. Старченко было сообщено
через 15—20 минут в райотдел МВД оперуполномоченному т.

Сименюку и в райотдел МГБ оперуполномоченному т. Загребе, но последние прибыли на место происшествия только к 12 часам ночи, через 2 часа 30 минут. Прибыв на место с бойцами войск МГБ, Сименюк и Загреба не приняли мер по преследованию бандитов, ограничившись только допросом бойцов истребительного батальона. Организованные поиски бандитов по прибытии в райцентр начальника райотдела МГБ т. Лавренюк, находившегося 18 марта 1947 г. в селах района, не дали положительных результатов.

Причинами разоружения истребительного батальона являются:

а) отсутствие дисциплины и порядка в истребительном батальоне;

б) на протяжении двух лет в с. Чистилов не было до этого ни одного случая бандпроявлений, что послужило поводом для самоуспокоения у руководителей райкома КП(б)У и райотделов МВД и МГБ;

в) отсутствие нашей агентуры в селе и внутри истребительного батальона;

г) предательство со стороны бойца истребительного батальона Ясинского, который, как показала проверка, привел бандитов к помещению истребительного батальона.

Обкомом КП(б)У и областным Управлением МГБ приняты следующие меры:

1. Вопрос о разоружении истребительного батальона в с. Чистилов Велико-Глубоцецкого района обсужден на заседании Велико-Глубоцецкого райкома КП(б)У и бюро обкома КП(б)У (решение бюро обкома КП(б)У прилагается).

2. По вскрытию местонахождения бандитов и их уничтожению по разработанному плану, кроме Велико-Глубоцецкого райотдела МГБ, привлечены райотделы МГБ смежных районов: Збаражского, Заложцевского, Зборовского и Козловского, а также работают пять оперативных войсковых групп и одна спецгруппа. Кроме того, из областного Управления МГБ командирована оперативная группа в составе 5 чел. во главе с начальником 2-го отдела УМГБ подполковником т. Шагановым.

В результате проведенных мероприятий 23 марта 1947 года оперативно-войсковой группой, возглавляемой лейтенантом т. Шульгиным, на границе Велико-Глубочецкого района в селе Березовица-Малая Збаражского района при вооруженном сопротивлении убит бандит (труп которого не опознан). У убитого изъяты винтовка, пистолет и 50 шт. патронов.

О дальнейших результатах сообщу дополнительно.
Секретарь Тернопольского обкома КП(б)У И. Компанец
№ 464/с 31/III-1947 г.

Копія. Машинопис.

ЦДАГОУ: Ф. 1. — Оп. 23. — Спр. 4575. — Арк. 47—50.

Звернення українських повстанців до співвітчизників з нагоди Христового Воскресіння

Квітень 1947 року

Воля народам і людині!

ХРИСТОС ВОСКРЕС!

ГРОМАДЯНИ!

Ми учасники Української Повстанчої Армії — Ваші чоловіки, батьки, сини і дочки, шлемо Вам щире поздоровлення **ХРИСТОВОГО ВОСКРЕСЕННЯ!**

Всіх тих, які в ті дні знаходяться в далекому Сибірі, степах Казахстану, в шахтах, лагерах і по тюрмах, вітаємо з днем **ХРИСТОВОГО ВОСКРЕСЕННЯ** — святом Перемоги. Бажаємо Вам сили і здоров'я пережити часи сталінського терору, бути надалі незломними і дочекатися грядущих днів всенародньої революції.

Кат українського, народу Сталін із своєю панівною клікою сталінських вельмож, своїм кровожадним НКВД, від ряду років гнобить та винищує широкі маси працюючих. Тепер знов прийшов до нас з "батьківською опікою" — прийшов, щоб знищити український народ і заволодіти багатствами його землі. Кремлівський наїздник добре знає, що духа народу не скує в кайдани, що дух українського народу незломний, побідоносний. Тому він в обличчі своєї

смерти, мов дикий звір поранений смертельно, в останніх відрухах свого життя, кидається на всі сторони, щоб як найбільше напитися людської крові.

Український народ виповів збройну боротьбу всім своїм наїзникам, це відчули німецькі "визволителі", відчувають це сталінські "освободителі".

В боротьбі з наїзниками впали вже сини і дочки України. Ми як учасники Української Повстанчої Армії, як вірні сини свого народу, готові також своє молоде життя віддати на вівтар Батьківщини.

Смерть упавших в боротьбі зродила нових месників. Могили найкращих синів і дочок України розкидані по широких просторах нашої землі — це незабутні свідки збройного спротиву наїзникам.

Збройна боротьба українського народу — це воля українського народу жити не від кого незалежним життям у своїй Самостійній Державі. Сьогодні під кличем "воля народам і людині" борються всі поневоленні ворожими імперіалізмами народи. Червоному тиранові не довелося збройною силою знищити Української Повстанчої Армії і революційного руху широких мас працюючих. Не поміг перехід фронту — участь війська, не помогли облави, акції, засідки, диверсійні групи, т. п. Не вдалося застрашити тюрмами, Сибіром, Казахстаном, не помагає творення агентурної сітки сексотів, вивіз родин в Сибір, не помагає вішання-шибениці. І відозви Гречухи, Хрущова і інших п'ятолизів також не помогли. Це все ще більше скріпило український народ. Жодна сила не спинить революційного руху українського народу.

Після втрати своєї державності український народ ні на хвилину не припиняв боротьби, щоб визволитися з-під ворожого ярма. В найтяжчих хвилинах свого існування, коли ворог докладав всіх сил та старань, щоб знищити всякі прояви визвольної боротьби нашого народу, широкі маси працюючих ще з більшою впертістю вірили в перемогу добра над злом, бо ж в третій день після мученицької смерти на хресті ХРИСТОС ВОСКРЕС, так після довгострадавшого мученицького життя нашого народу в ворожій не-

волі, в огні і бурі революції УКРАЇНА ВОСКРЕСНЕ!

ГРОМАДЯНИ! В сьогоднішній час всесвітньої війни, під могутим ударом визвольного-революційних сил поневолених народів тріщить та валиться загниваюча система імперіалізмів. На руїнах впавших імперіалізмів кожний поневолений народ, в тому числі і ми, Українці, побудуємо свої власні Самостійні Держави.

Слава Україні!

Героям Слава!

Квітень, 1947 р.

УКРАЇНСЬКІ ПОВСТАНЦІ .

Копія. Машинопис.

ДАТО: Ф. Р-3432. — Оп. 1. — Спр. 129. — Арк. 1.

Звернення українських повстанців до селян західноукраїнських земель

Квітень 1947 року

Воля народам!

Воля людині!

БРАТИ-СЕЛЯНИ

ЗАХІДНИХ УКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЕЛЬ!

Багато років минуло з того часу, як московсько-більшовицька імперіалістична влада волю України втопила в крові українського народу. Вона позбавила його всіх національних і соціальних прав, зробивши його своїм рабом. Вона постановила, знищити весь наш народ, що боровся і бореться за свої людські права, за вільне соціальне і національне життя, за свою власну самостійну державу; вона позбавила життя кільканадцять мільйонів українців розстрілами, тюрмами, засланнями на Сибір і Соловки та голодом; вона, завівши насильно на Східних Українських Землях (СУЗ) колгоспи і радгоспи, поневолила селян так тяжко, як їх навіть найтяжча панщина не поневолювала; вона змушує селян, тих селян, що власними руками на хліб тяжко працюють, повним грабунком вислідів їхньої праці стати жебраками і внаслідок голоду вмирати масово.

Російсько-більшовицька влада, яка другий раз окупувала Україну після того, як наш народ прогнав зі своєї батьківщини німецько-гітлерівських загарбників, почала заліз-

ними кліщами душити за горло населення Західних Українських Земель (ЗУЗ). Сьогодні вона намагається шляхом нахабної брехні, нікчемним застрашуванням населення, цілковитим грабунком його майна, жадливим терором загнати селян ЗУЗ у прокляту колгоспну неволю.

Брати-селяни! Не для Вашого добра, а для збільшення горя у Вашому так вже нелегкому житті намагаються російські загарбники запрягти Вас у тяжке ярмо. Вони хочуть запрягти Вас у це ярмо для того, щоб змусити Вас і дітей Ваших зі всіх сил аж до загибелі працювати не для себе і для свого народу, а для цих сталінсько-більшовицьких розбійників. Вони хочуть, щоб кожний запрацьований Вами сніп збіжжя і кожна в'язка соломи, кожний кілограм картоплі і кожний мішок половини не був Вашим, а їхнім. Вони хочуть позбавити Вас не тільки материнської землі, а й коней, корів та всяких інших домашніх тварин і птиць, а з часом і рідних, теплих, улюблених хат. Вони хочуть, позбавляючи Вас людських прав, видираючи з Вас людську душу, зробити Вас безвольними тваринами, залишаючи Вам лише людський вигляд, якого навіть вони змінити не в силі. Вони, нарешті, хочуть Вас і дітей Ваших та весь наш волелюбний народ на повну жорстоку смерть засудити. Вони ж бо — ті, що не тільки в роках 1921—1922, 1928 і 1932—1933 роках спричинили на СУЗ голодову смерть багатьох мільйонів українців, але і сьогодні в ім'я протинародних імперіалістичних інтересів відібрали від наших братів на СУЗ весь їх хліб і змушують їх внаслідок голоду ходити з торбами і жебрати хліб на ЗУЗ.

Брати-селяни! Чи треба Вам більше говорити про страшні наслідки, які б дала Вам Ваша приналежність до колгоспів. Ви й самі добре знаєте, що Ваше життя, життя всього нашого народу, яке й тепер є досить тяжке, буде встократ тяжче, коли б Сталіну і його слугам вдалося будь-яким способом загнати Вас до колгоспів. Зважаючи на це, Ви досить рішучо зводили нанівець всі намагання сталінсько-більшовицької влади зробити Вас колгоспними рабами. Дотепер майже ніхто з Вас не вступив до колгоспу, незважаючи ні на більшовицьку брехню про "щасливе, радісне жит-

тя" в колгоспах, ні на застрашування Вас чинниками ворожої влади, ні на виконуваний ними грабунок майна, ні на жахливий терор МГБ.

Брати-селяни! Можна не сумніватися в тому, що всі намагання російсько-більшовицьких катів завести колгоспну панщину і на ЗУЗ закінчатися провалом, коли Ви і надалі будете рішучо протиставитися всім цим намаганням, з цілковитим недовір'ям відноситися до брехнів про колгоспний "рай" і не заломлюватися, плекати велику ненависть до тих, що поневолюють Україну, не піддаватися ніяким ворожим застрашуванням і погрозам, не боятися того, що ворог може грабувати або знищити Ваше майно, бо він вже давно постановив собі так чи інакше зрабувати село або знищити; відважно зносити навіть найбільші ворожі знущання і віддавати всі свої думки і вчинки за самостійну державу!

З погордою і своєрідною ненавистю відноситься до всіх тих, що не мали змоги протиставитися більшовицьким намовам чи насиллю і погодилися вступити до колгоспів. Бо це послужить прикладом для таких же поганих вчинків других слабодухів і дасть можливість легше зробити Вас своїми наймитами.

Плекати велику ненависть до всіх тих, що стали членами колгоспів для того, щоб здобути собі "ласку" ворога і тим самим зрадили Вашу селянську справу і справу всього нашого народу. Жорстоко карайте їх за цю зраду! Знищуйте, коли треба, їхнє майно, щоб з нього не користали ні вони — зрадники, ні вороги.

Брати-селяни! Будьте сміливі й мужні, вперті й непохитні в своїй боротьбі проти сталінсько-більшовицької влади й її колгоспів, за свою селянську та всеукраїнську справу. Стійте чесно на стійці боротьби аж до її переможного кінця, до здобуття Української Самостійної Соборної Держави, бо лише наша рідна держава забезпечить Ваше справді вільне й щасливе життя.

Сьогодні не тільки український народ, але всі поневолені і загрожені російськими імперіалістами народи, волелюбне

людство всього світу згуртовують свої сили для того, щоб незадовго виступити проти найжахливішої держави всіх часів історії — ССРСР: знищити її разом з її звірськими керівниками — Сталіним і його помічниками, завести на її руїнах справедливий лад.

ГЕТЬ КОЛГОСПИ!

СМЕРТЬ НАЙБІЛЬШОМУ КАТОВІ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ — СТАЛІНУ І ЙОГО КОМПАРТІЇ!

ХАЙ ЖИВЕ УКРАЇНСЬКЕ РЕВОЛЮЦІЙНЕ СЕЛЯНСТВО!

ХАЙ ЖИВЕ УКРАЇНСЬКА САМОСТІЙНА СОБОРНА ДЕРЖАВА!

Квітень, 1947 р.   **УКРАЇНСЬКІ ПОВСТАНЦІ!**

Копія. Машинопис.

ДАТО: Ф. Р-3432. — Оп. 1. — Спр. 130. — Арк. 1—1 зв.

Звіт Тернопільського обкому партії ЦК КП(б)У про хід ліквідації формувань УПА і підпілля ОУН на території області у I кварталі 1947 р.

14 квітня 1947 року

№526/с

Сов. секретно

Секретарю ЦК КП(б)У
товарищу КАГАНОВИЧУ Л. М.
ОТЧЕТ

о проведенной работе по борьбе с остатками банд украинско-немецких националистов по Тернопольской области
За период с 1 января по 1 апреля 1947 года.

В целях усиления борьбы с остатками ОУНовского бан- дитизма и ликвидации его обкомом КП(б)У совместно с облуправлениями МВД и МГБ в январе месяце 1947 года был разработан и утвержден на бюро обкома КП(б)У план ликвидации остатков бандгрупп и ОУНовского подполья в районах области на период с 1/1 по 1/IV-1947 года.

Аналогичные планы были разработаны каждым райко- мом КП(б)У совместно с райотделами МВД и МГБ.

Кроме того, дополнительно были составлены конкретные планы активизации разработки и ликвидации действующих на территории области краевого, окружных, надрайонных, районных проводов "ОУН" и бандбоевок "ОУН"- "УПА", по которым проведено закрепление за оперативным составом и подразделениями войск МГБ отдельных ОУНовских звеньев до полной их ликвидации.

В феврале 1947 года проведено областное совещание начальников горрайотделов МГБ и командиров подразделений войск МГБ по вопросу реализации мероприятий по борьбе с бандитизмом.

Для проверки выполнения райотделами МВД и МГБ организационных и агентурно-оперативных мероприятий по ликвидации ОУНовского подполья и его вооруженных бандформирований и оказания практической помощи на местах в районы, наиболее пораженные бандитизмом, были командированы оперативные работники облуправлений МВД и МГБ.

Со стороны обкома и райкомов КП(б)У был установлен контроль за повседневной деятельностью органов МВД и МГБ и подразделений войск МГБ по ликвидации бандгрупп и ОУНовского подполья.

За период с 1 января по 1 апреля 1947 года в области проведено операций — 1100, из них удачных — 267; засад — 642, из них удачных — 14; прочесок и РПГ — 7493, из них удачных — 172, в результате которых:

а) Убито:

Участников а/с организаций	47
Бандитов, связанных с ними	206
Бандпособников и укрывателей	1

б) Арестовано:

Участников а/с организаций	81
Бандитов, связанных с ними	61
Бандпособников и прочих	93

в) Явилось с повинной:

Участников а/с организаций	14
Бандитов, связанных с ними	20

г) Полностью ликвидировано:

ОУНовских организаций	13
В них участников	78
Бандгрупп и боевок	12
В них участников	72
д) Взятые трофеи:	
Ручных пулеметов	13
Автоматов	123
Винтовок	226
Гранат	267
Патронов	12687
Пишущих машинок	9

За указанное время из руководящего состава "ОУН"—
"УПА" убиты:

1. Референт СБ Центрального провода "ОУН" "Михайло".
2. Связная руководителя бюро Центрального провода "ОУН" "Шухевича"—"Белого", по кличке "Наталка".
3. Районный проводник "ОУН" Монастырисского р-на "Владко", он же "Панас" — Лазуник Николай.
4. Районный проводник "ОУН" Копычинского района "Мирон" — Левицкий Михаил.
5. Районный проводник "ОУН" Коропецкого района "Жар" — Цыбрий Петр.
6. Референт СБ Коропецкого районного провода "ОУН" "Орел" — Букатинский Адам.
7. Референт СБ Козовского районного провода "ОУН" "Сумный".
8. Референт СБ Белобожницкого районного провода "ОУН" "Черник" — Градовой Григорий.
9. Референт СБ Товстенского районного провода "ОУН" "Гамалия" — Гашевский Юрий.
10. Референт СБ Монастырисского районного провода "ОУН" "Жук" — Новостюк Степан.
11. Референт СБ Бучачского районного провода "ОУН" "Богдан" — Плаксий Дмитрий.
12. Референт по пропаганде Золото-Потоцкого районного провода ОУН "Нечипор" — Коворницкий Иван.

13. Референт по пропаганде Коропецкого районного провода "ОУН" "Орлик" — Когут Михаил.

14. Референт по пропаганде М.-Подольского районного провода "ОУН" "Лев" — Чубей Василий.

15. Референт по пропаганде Товстенского районного провода "ОУН" "Остап".

16. Войсковой референт М.-Подольского районного провода "ОУН" "Птах" — Гаврилюк Василий.

17. Войсковой референт Коропецкого районного провода "ОУН" "Вивчар" — Когут Федор.

18. Сотник "УПА" "Овоч" — Рак Петр.

19. Бунчужный сотни "УПА" Холодноярцев — "Днепро" — Хомишин Иван.

20. Роевой сотни "УПА" "Рубачи" — "Смерека".

Помимо вышеуказанных мероприятий за отчетный период органами МГБ проводилась работа по массовому вызову населения. Вызовами охвачено 117 населенных пунктов, было вызвано 1779 чел. В процессе вызовов было выявлено антисоветского элемента — 56 чел. Завербовано агентурно-осведомительной сетью — 45 чел.

По данным, полученным при вызове населения, проведено: операций — 75, засад — 14, прочесок и РПГ — 81, в результате которых:

Убито бандитов	— 14
Задержано бандитов	— 27
Обнаружено и разрушено скронов	— 29
Взяты трофеи:	
Автоматов	— 7
Винтовок	— 19
Гранат	— 24
Патронов	— 181

За период с 1 января по 1 апреля в области было 31 бандпроявление. За этот же период наши потери в войсках составляют 13 чел., в совпартактиве — 12 чел.

За отчетный период значительная работа проведена имеющимися в области 37 истребительными батальонами, ко-

которые насчитывают 275 истребительных групп с общим количеством бойцов и командиров в них — 5705 чел.

Наряду с несением службы по охране 190 различных объектов истребительные батальоны участвовали самостоятельно и совместно с войсками МГБ в 1177 операциях, в которых принимало участие личного состава 11640 чел., в 1262 секретах и засадах, принимало участие в них 9302 чел.

С 1 января по 1 апреля с. г. силами истребительных батальонов убито бандитов — 39, из них совместно с войсками МГБ — 21, захвачено бандитов — 37, из них совместно с войсками МГБ — 19, задержано: бандпособников — 120 человек, уклоняющихся от службы в Советской Армии — 24 человека, дезертиров промышленности — 138, воров и спекулянтов — 293.

Взяты трофеи: ручных пулеметов — 1, винтовок — 28, автоматов — 27, пистолетов — 23, гранат — 47, патронов — 2050 штук.

Потери личного состава истребительных батальонов:

Убито	9
Ранено	4
Пленено	4

Бандитами при разоружении истребительных батальонов и отдельных бойцов захвачено:

Ручных пулеметов	4
Винтовок	32
Автоматов	5
Гранат	9
Боепатронов	1128

В селах области работают 477 участковых уполномоченных милиции, которые объединены по 2—3 человека и совместно обслуживают закрепленные за ними участки. За январь—март 1947 г. участковыми уполномоченными выявлено и задержано:

Грабителей	31 чел.
Воров	48 чел.
Хулиганов	8 чел.
Расхитителей соцсобственности и	

спекулянтов	32 чел.
Самогоногонщиков	18 чел.
Дезертиров в промышлен[ности]	67 чел.
Нарушителей паспортного режима	226 чел.
Нарушителей общественного порядка	105 чел.
Подобрано нищих	82 чел.
Беспризорных	21 чел.
Составлено админ[истративных]	
протоколов советских органов	1399 шт.
По ним оштрафовано на сумму	145661 руб.
Выявлено и изъято огнестрельного	
оружия	16 шт.
Боеприпасов	828 шт.

За последнее время в селах области также организовано 698 групп охраны общественного порядка, в которых насчитывается 3169 человек. Население сел в эти группы идет охотно, количество групп и число участников в них увеличивается, и их работа принимает более широкий размах.

Обком, горкомы и райкомы КП(б)У за отчетный период провели ряд мероприятий по усилению массово-политической и идеологической работы среди населения, по разоблачению идеологии и враждебной деятельности украинско-немецких националистов, придерживаясь дифференцированного подхода к различным группам населения (молодежь, интеллигенция, женщины, переселенцы, бойцы истребительных батальонов и т. д.).

Систематически, не реже одного—двух раз в месяц проводились общие собрания рабочих на предприятиях и крестьян в селах, собрания женщин, молодежи, демобилизованных и бойцов истребительных батальонов с постановкой на них политических докладов на темы, разоблачающие идеологию и враждебную деятельность украинско-немецких националистов. За указанный период советско-партийным активом, лекторами и докладчиками обкома, горкомов и райкомов КП(б)У прочитано 1031 лекция, из них 123 лекции на темы, разоблачающие буржуазно-фашистскую идеологию украинско-немецких националистов.

Кроме того, из 4594 докладов, прочитанных за этот период, 185 читались на темы: "Украинско-немецкие националисты на службе международной реакции", "Украинско-немецкие националисты — злейшие враги украинского народа", "Воссоединение украинских земель в единое Украинское Советское государство", "Политика партии в национальном вопросе".

Значительно улучшилась работа агитаторов по проведению бесед с трудящимися — и особенно среди крестьян по разоблачению враждебной деятельности остатков банд. За последние три месяца пропагандистами и агитаторами на эти темы проведено свыше 39 тысяч бесед. Многие агитаторы показывают хорошие образцы в проведении бесед и читок среди трудящихся по разоблачению враждебной деятельности украинско-немецких националистов. Так, например, местный агитатор — комсомолец колхоза им. Жукова В.-Борковского района тов. Сесак на конкретных примерах показывает сущность враждебной идеологии украинско-немецких националистов.

Агитатор — учительница т. Гюндерова из колхоза им. Ворошилова Пробижнянского района, — систематически подбирает местный материал и статьи из газет, разоблачающие враждебные действия украинско-немецких бандитов и читает среди сельского населения.

К проведению массовой работы среди крестьян, женщин, молодежи широко привлекается местный колхозный и сельский актив, интеллигенция, комсомольцы. Сейчас в области насчитывается 17711 агитаторов, из которых 13242 — из местного населения.

В целях усиления политической работы среди бойцов истребительных батальонов райкомами КП(б)У в начале года был пересмотрен состав политруков истребительных батальонов, и слабые заменены политически грамотными коммунистами и комсомольцами, способными вести политико-воспитательную работу.

С политруками и докладчиками райкомы КП(б)У провели за отчетный период 53 совещания и семинара по вопро-

сам усиления политической работы среди бойцов истребительных батальонов. На совещаниях и семинарах также читались доклады и лекции на темы: "Ленин и Сталин — организаторы и вожди большевистской партии", "Задачи истребительных отрядов", "Железная дисциплина и порядок в отряде — залог успешного выполнения боевого задания", "Боец истребительного отряда — патриот Советской Родины" и др.

С бойцами истребительных батальонов систематически проводятся собрания и политзанятия, демонстрируются кинофильмы. Каждый истребительный батальон обеспечен центральными, республиканскими, областной и районными газетами.

Областной, городскими и районными газетами периодически освещались материалы, разоблачающие идеологию и враждебную деятельность украинско-немецких националистов. Так, в областной газете "Вільне життя" за последние три месяца были опубликованы статьи "Грушевский — идеолог и руководитель буржуазно-националистической контрреволюции на Украине", "Что дала советская власть крестьянам западных областей Украины", "Наймани вбивці". Подобные материалы также печатались в городских и районных газетах области и передавались по местному радиовещанию.

Вопросы состояния борьбы с бандитизмом обсуждались на бюро обкома КП(б)У и на заседаниях ряда райкомов КП(б)У (Козовский, В.-Глубочецкий, Тереховлянский, Велико-Борковский, Ново-Сельский, Подгаецкий, Лановецкий, Белобожницкий).

Ряд райкомов КП(б)У (Ново-Сельский, Велико-Борковский и др.) систематически рассматривали на своих заседаниях вопросы работы истребительных батальонов, оказывая им практическую помощь в деле усиления борьбы с бандитизмом. Отдельные райкомы КП(б)У (Белобожницкий, Товстенский) также обсуждали вопросы о состоянии работы партийных организаций райотделов МВД и МГБ, направляя внимание коммунистов на усиление борьбы с остатками банд и ОУНовским подпольем.

В работе по борьбе с остатками банд и ОУНовского подполья продолжает иметь место ряд крупных недостатков. Основным недостатком, тормозящим борьбу с бандами, является все еще неудовлетворительная постановка агентурно-оперативной работы в органах МГБ области. Вследствие этого чекистско-войсковые операции в большинстве проводятся без тщательной агентурной подготовки и не всегда достигают необходимых результатов. Наша агентура еще слабо проникает в руководящие центры бандгрупп и ОУНовского подполья, вследствие чего до сего времени еще не полностью разгромлены окружные и надрайонные провода "ОУН".

Органы МГБ еще слабо совершенствуют свою оперативную работу, не всегда применяют рекомендованные ЦК КП(б)У методы, недостаточно работают над изысканием новых методов борьбы с бандами.

В ряде районов райкомы КП(б)У и райотделы МГБ ослабили внимание борьбе с бандами и подпольем украинско-немецких националистов, не уделяют должного внимания боевой и политической подготовке бойцов истребительных батальонов и не проявляют повседневной заботы об их бытовых и культурных запросах.

За последнее время ряд райкомов КП(б)У также ослабили политическую работу на селе по разоблачению фашистской идеологии и враждебной деятельности украинско-немецких националистов. Агитационно-пропагандистская работа в ряде случаев не носит еще острого наступательного характера и не развивает у населения жгучей ненависти к бандитам за совершенные ими злодеяния.

Обком КП(б)У направляет работу райкомов КП(б)У и органов МГБ области на устранение указанных недочетов.

Решение Политбюро ЦК КП(б)У от 5 апреля 1947 года "Об усилении борьбы с остатками банд украинско-немецких националистов в западных областях УССР" бюро обкома КП(б)У обсудило на своем заседании и наметило практические мероприятия во исполнение указанного решения.

Обкомом КП(б)У совместно с облуправлением МГБ разработан и утвержден план чекистско-войсковых операций на апрель—май 1947 года по ликвидации остатков банд украинско-немецких националистов.

Обкомом КП(б)У также разработаны и утверждены мероприятия:

— по усилению политической работы среди населения по разоблачению фашистской идеологии украинско-немецких националистов;

— по усилению боевой и политической подготовки бойцов истребительных батальонов;

— по улучшению политико-воспитательной работы среди комсомольцев и несоюзной молодежи и привлечению их к активной борьбе с остатками банд;

— по усилению охраны сел и организации работы участковых уполномоченных и групп содействия милиции.

Кроме того, обком КП(б)У намечает провести 18 апреля 1947 года областное совещание первых секретарей райкомов КП(б)У и начальников райотделов МГБ по вопросу практических мероприятий усиления борьбы с остатками банд украинско-немецких националистов.

Секретарь Тернопольского обкома КП(б)У

(И. Компанец)

№ 526/с

Оригінал. Машинопис.

ЦДАГОУ: Ф. 1. — Оп. 23. — Спр. 4975. — Арк. 35—45.

Звернення українських революціонерів до юнаків, які вступили до лав комсомолу

1947 рік

Смерть Сталіну і його агентам!

ЗАБЛУКАНИЙ БРАТЕ!

До нас дійшла вістка, що Ти став комсомольцем. Ти, син українського народу, став членом того яничарського кубла зрадників, цих лютих злочинців, що спільно з большевицькою партією принесли нашому та всім поневоленим наро-

дам ССРСР стільки горя, мільйони жертв, голод та знищення. Ти вже цим своїм вчинком сплямив особисту і національну честь, а коли додати ще всі завдання і припоручення, які наложив на Тебе комсомол (про які ми знаємо), то стає ясным, як низько Ти скотився.

Чи Ти, Дорогий Брате, добре подумав над тим, що зробив і куди попав? Чи застановився над своїм вчинком?

Глянь довкруги та добре пізнай суть свого ховського кроку. Чи бачиш ту пропасть, в яку летиш, щоб у ній зникнути навіки? Чи чуєш, як по Тобі плаче Мати-Україна, як по втраченому синові, що відрікся її у жорстоку годину? Ти не тільки вирікся, а зрадив Україну, став зрадником рідного краю. Ти став у лави її ворогів.

Послухай, як плачуть маленькі діти, жінки і старики, вмираючи повільно голодовою смертю. Дивись на ці мільйонові валки голодуючих, що йдуть світами за прошеним хлібом, що гинуть по дорогах з виснаги й голоду. Вони посинілими вустами кидають востаннє тяжке прокляття на всіх катів-голодоморів, що їх до того довели. Кидають це прокляття людоджерам-партійцям та їхнім агентам, у тому числі вже й Тобі. Вони, сердешні, умирають з голоду в найбагатшій країні світу, що могла б втричі стільки людей прогодувати, і Ти, замість боронити їх, підеш вневдовзі і разом з іншими партійними звірами відбиратимеш у них останній кусок хліба, станеш їхнім катом.

Чи чуєш стогін катованих у підваллях, казематах, плач і прокльони в холодному Сибірі?

Чи бачиш мільйони западаних могил, що в них лягли замучені Борці за Правду? Навіть по смерті ворог знущається над ними, дав їхнє тіло на жир собакам, розкопує їхні могили.

Чи чуєш стогін мільйонів людей, що в холоді та голоді під безперервним терором живуть в тій проклятій тюрмі народів — ССРСР?

Чия же це робота? На кого спадає ця страшна відповідальність за всі катівські злочини?

Це робота большевицької партії та її агентів. Вони і її

спільники відповідатимуть незабаром перед поневоленими народами за нечуване знуцання над ними. Ти, дорогий заблуканий Брате, ставши большевицьким спільником — агентом-комсомольцем, береш на себе частину їхньої відповідальності за заповідяні злочини, стягаєш на себе всенародній гнів.

За що, чому пішов Ти на службу до большевиків — ворогів свого народу?

Чи може за те, що опричники і шкуродери забрали в Твоєї рідні останній гріш та кусок хліба, що Твоїх найближчих — брата, сестру, батька загнали в тюрму, Сибір, або довели до смерти на загарбницьких війнах по різних фронтах. І ось тепер ці партійні брехуни, бандити і грабіжники хочуть післати Теба на бандитську роботу проти Твого рідного народу, проти рідні, серед якої і Ти виріс і живеш. Хочуть підмовити Тебе на зраду рідного народу і на боротьбу проти нього.

Куди Ти повинен піти? Який шлях вибрати? Чи стати зрадником-комсомольцем і помагати большевикам знуцатись над своїми рідними, чи стати в їх обороні? Подумай, що робиш? Коли підеш проклятим шляхом зради і яничарства, — не повернеш вже ніколи на праву дорогу. З цього вузького шляху вороття вже немає.

Ми віримо, що Ти несвідомо став комсомольцем. Віримо, що Ти не підеш шляхом зради. Знаємо, що Тебе до такого підлого діла змусили большевицькі терористи. Але пам'ятай про те, що коли Ти став під примусом яничаром-комсомольцем, то і під тим самим примусом будеш виконувати все те, що Тобі накажуть — підеш на зраду. Знай однак: для зрадників немає пощади. Поневолені народи теперішнього ССРСР готують жахливу відплату большевицькій компартії та її агентам. Всіх їх чекає ганебна смерть.

Отямся, поки ще не прийшла година народнього суду, бо тоді буде пізно каятись за свій нерозважний вчинок.

Не лякайся погроз большевицьких запроданців, що хочуть Тебе страхом держати та зробити послухним, безвольним знаряддям у своїх руках. Не бійся погроз, бо вступ до ком-

сомолу є добровільним, необов'язковим. Знай також, що
самий вступ до нього є вже початком зради свого народу.

Отямся, поки час!

Зійди з цієї ховзької, пропашої дороги!

Кинь це підле, зрадницьке діло!

Кинь негайно комсомол!

СМЕРТЬ СТАЛІНУ І ЙОГО ВИСЛУЖНИКАМ!

Хай живе українська молодь — авангард національно-
визвольної Революції народу!

Хай живе Українська Самостійна Соборна Держава!

1947 р.

УКРАЇНСЬКІ РЕВОЛЮЦІОНЕРИ.

Копія. Машинопис.

Збірка документів ОУН у Нью-Йорку.

Звернення Краєвого проводу ОУН до учасників українсь-
кого національно-визвольного руху з нагоди свята Героїв

Травень 1947 року

Воля народам! Воля людині! Смерть тиранії!

НА СВЯТО ГЕРОЇВ — В ДЕНЬ 23 ТРАВНЯ 1947 РОКУ

Нема такої мови, нема таких слів, які були б відповідні,
щоб висловити цілій силі наші почування і думки в день
свята Героїв Української Національної Революції.

Бо важко знаходити міру і вагу героїзму тим, які, самі
стоять щоденно у безприкладній героїчній боротьбі.

Кругом нас, на широкому просторі української землі, як
день, так ніч, роки за роками, йде безперервна війна-бо-
ротьба — така напружена й завзята, така кровава й безпо-
щадна, якої не знали ніколи жодні війни. Тут панує тільки
одне право — життя або смерть — у дослівному значенні.
Тут масовий терор окупанта знайшов небувалі ще форми
і міри людоїдської жорстокости. І тут — спротив та обо-
рона українських народніх мас проти терору й неволі оку-
панта та визвольна боротьба Української Повстанчої Армії
й цілого самостійницького визвольного руху — знайшли
найвищі межі посвяти й людського героїзму!

Останні місяці цього року принесли знову ряд нових ве-

ликих чинів УПА, які видвигнули нашу визвольну боротьбу й українську справу на видне місце міжнародних подій. Незломна визвольна боротьба українського народу стала прикладом й осередком змагань широкого Антибольшевицького Блоку Народів, які прагнуть свободи.

Події останніх місяців і днів принесли також нові безприкладні чини масового героїзму українських революціонерів, так у відвазі й хоробрості у боях, як і в безмежній свідомій самопожертві свого життя. Ось тільки один приклад:

кілька десятків ранених борців УПА, віднайдених у підпільних шпиталях в часі великих ворожих облав останніх місяців, всюди, в кожному випадку, всі до одного, на чолі зі своїми лікарями і санітарами, покінчили самі, у свідомій героїчній самопожертві своє життя, щоб не здатись живими у руки ворога. Ніхто не здався, ніхто не підніс рук перед ворогом, навіть із цих наших друзів — хворих і ранених. Так боряться і так поступають сьогодні українські революціонери, борці Українського Визвольного Руху. Така героїчна постова — стала законом нашого щоденного життя.

В день свята Героїв Української Національної Революції, у днях смерти сл. п. полк. Євгена Коновальця й Гол. От. Симона Петлюри, стоять незломно, зі зброєю в руках, в усій Україні, українські повстанці-революціонери, — у боротьбі за Самостійну Соборну Українську Державу, у боротьбі за волю народів і людини, готові віддати без вагання для цієї цілі свою кров і своє життя. Найкраще свято Героїв — це наша дальша героїчна боротьба. У ній живуть безсмертні імена — пам'ять тих, які полягли, і щоденно на наших очах кладуть своє життя в боротьбі за визволення народу. І в ній живе, щонайважливіше: ціль усіх зусиль і жертв та усі бажання й усі надії нашого народу на своє визволення і волю. Тільки такій героїчній визвольній боротьбі завдячуємо те, що ми не стали німими, безсильними рабами, погноєм для наїзників нашої землі. І тільки у дальшій боротьбі — уся надія й майбутнє нашого народу.

Ми не боїмося жертви і смерти Героїв, але боїмося

стократно більших, ніким нерахованих ніколи, німих жертв невільників-рабів. Наш шлях — героїчної визвольної революційної боротьби вибрали ми свідомо, бо знаємо, що це єдина дорога поневоленого народу до волі. Непохитно підемо цим шляхом далі, певні, що дійдемо до своєї великої мети.

Цього року, у свято Героїв, будуть нам знову світити довкруги, ясним полум'ям вогні безконечних пожеж наших рідних сіл, які в тих днях наново виселює терором шалючий ворог-людоїд. Та ці вогні і відгомін наших боїв в обороні рідної землі будуть свідоцтвом і запорукою, що наших героїських повстанських лав не зломить ніколи жоден терор і що ворог-окупант знайде свою кару! Хай горить у свято Героїв ще вище і ще могутніше — наша свята визвольна боротьба!

В м. травні 1947 р.   СЛАВА УКРАЇНІ!   КП.

Копія. Машинопис.

БТУ: Ф. П. Потічного. — Спр. 482/3. — Арк. 190.

Витяги з доповідної начальника транспортного відділу НКДБ Ковельської залізниці В. Кочеткова про акції українського націоналістичного підпілля на Тернопільщині у квітні 1947 року

25 червня 1947 року

ХАРАКТЕРНЫЕ

бандпроявления, совершенные в западных областях
УССР в апреле 1947 года

4 апреля с. г.

3 апреля с. г. в 4 часа группа бандитов совершила нападение на помещение истребительного батальона села Матвийовцы Велико-Дедеркальского района, где в это время остановилась на ночлег группа совпартактива во главе с секретарем РК КП(б)У тов. Лихман, зав. военным отделом РК КП(б)У тов. Григорьевым, агент райконтотры Министерства заготовок Бросий и шофер Королев.

В результате завязавшейся перестрелки бандитами были убиты т.т. Григорьев и Королев и ранен т. Лихман.

Агента Минзага тов. Бросий повесили на улице села.

Бандиты забрали ручной пулемет, 6 винтовок, сожгли здание истребительного батальона и безнаказанно скрылись.

Бандпроявление не раскрыто. Меры принимаются.

7 апреля 1947 года

В ночь на 7 апреля с. г. в селе Михалувка Велико-Дедеркальского района группа бандитов в количестве 5 человек убила участкового уполномоченного РО МВД Розниченко.

Бандпроявление не раскрыто. Меры принимаются.

10 апреля 1947 года

В ночь на 9 апреля с. г. в селе Кулаковцы Залещицкого района бандитами убит зам. председателя райисполкома Олейник.

Бандпроявление не раскрыто. Меры принимаются.

11 апреля 1947 года

В ночь на 10 апреля с. г. в селе Марьянка Микулинецкого района бандитами был совершен налет на помещение истребительного батальона. Не встретив сопротивления со стороны бойцов истребительного батальона, бандиты забрали 13 винтовок и скрылись.

Бандпроявление не раскрыто. Меры принимаются.

9 апреля с. г. в 9 часов вечера в селе Загайце-Вельке Велико-Дедеркальского района бандитами убит участковый уполномоченный РО МВД Кулиминяк.

Бандпроявление не раскрыто. Меры принимаются.

12 апреля 1947 года

В ночь на 12 апреля с. г. группа бандитов ворвалась в помещение истребительного батальона села Росоховатец Золотниковского района и, не встретив сопротивления со стороны трех, находившихся в помещении бойцов, забрала 18 винтовок и безнаказанно скрылась.

Бандпроявление не раскрыто. Меры принимаются.

15 апреля 1947 года

15 апреля с. г. в помещение истребительного батальона с. Буцнюв Микулинецкого района подошли боец этого же батальона Мицив и один неизвестный, одет в форму воен-

нослужащего. Обезоружив часового, неизвестный зашел в помещение истребительного батальона, где находились 5 бойцов, угрожая последним оружием, забрал ручной пулемет и 15 винтовок, которые передал прибывшим вслед за ним бандитам. Бойцы, не оказавшие сопротивления, задержаны. Ведется следствие.

НАЧАЛЬНИК ТО НКГБ КОВЕЛЬСКОЙ ЖД
ПОДПОЛКОВНИК ГОСБЕЗОПАСНОСТИ

В. КОЧЕТКОВ.

25 июня 1947 года
№ 4159
город Ровно

Оригінал. Машинопис.

ЦДАГОУ: Ф. 1. — Оп. 23. — Спр. 1700. — Арк. 49—62.

Звернення українських повстанців до селян із закликом
не здавати збіжжя у колективне господарство

Без дати

Заклики проти "колективного обмолоту"

1. Селяни! "Громадські токи" мають полегшити сталінським грабіжникам весь Ваш цьогорічний урожай! Не везіть свого збіжжя на "громадські токи"! Везіть до себе додому, зараз молотіть і ховайте! Сховаєте хліб — не будете голодувати осінь і зиму, не сконаєте з голоду навесні! Геть "громадські токи"! Смерть сталінським глителям-грабіжникам! Український хліб — українським селянам!

2. Селяни! "Громадські токи" — то злодійський спосіб на те, щоб загарбати геть усе Ваше збіжжя для большевицьких дармоїдів-ненажер! Рятуйте хліб для себе і своїх дітей, для свого народу! Хочемо самі їсти гірко запрацьований свій хліб! Смерть сталінським грабіжникам-ненажерам!

Хай живе вільне й заможне українське селянство в Українській Самостійній Соборній Державі!

3. Селяни! Не дайте большевицьким наставникам звозити і молотити збіжжя на одному тоці! Дозволите звести хліб на "громадський тік" — вже того хліба більше не побачите!

Хай Сталін і його пси кропиву їдять! Свій хліб збирайте самі і старанно заховуйте! Зберете, заховаєте, то тоді самі будете його їсти! Геть злодійський "колективний обмолот"! Смерть Сталіну і його псам! Воля українським селянам!

4. Селяни! "Коллективний обмолот" — вигідний для большевиків, смертельно шкідливий для Вас, для всього українського народу! Не дайте молотити збіжжя колективно на одному тоці! Збіжжя молотить кожний для себе! Змолотите самі — тоді будете його їсти! Геть большевицькі штучки і махінації з "колективним обмолотом"! Смерть большевицьким грабіжникам, що роззявили ненаситне горло на український хліб! Український хліб — українським селянам!

5. Селяни! Як лиш найскорше можете, хапайте з поля збіжжя, молотить і заховуйте! Що вспієте схопити і заховати, те й буде Ваше! Інакше — большевики загорнуть все, а Вам залишать половину! Рятуйте своє і свої діти, свій народ від голоду, від голодової смерті! Смерть большевицьким людожерам-катам! Хліб — селянам і працюючим України!

6. Селяни! Вишукуйте всілякі способи на те, щоб не допустити до вивезення збіжжя на один тік! Розбирайте вози і заховуйте частини! Заховуйте упряжі! Не держіть коней і корів близько хати! Тікайте самі з дому, щоб вас ніколи не застав большевицький наганяч! Ховайте коси, серпи, ціпи і кажіть, що їх не маєте! Все це робіть для того, щоб восени і взимку не пухнути з голоду, щоб навесні з голоду не сконати!

7. Селяни! Нищте большевицькі машини, привезені до села для збору і обмолоту хліба! Ломіть жнивварки! Ломіть молотилки! Розкручуйте і розтягайте мотори! Нищте частини машин — паси, колеса, корби і всі інші частини, які легко даються знищити! Все це мусите робити, щоб їсти свій хліб, щоб жити!

8. Жінки-селянки! Боріться проти збірного обмолоту хліба на збірних токах! Не допустіть, щоб більшовицькі злодії загорнули весь Ваш хліб! Рятуйте хліб, рятуйте своїх дітей перед голодом, перед голодовою смертю! Не дайте своїм дітям пухнути з голоду і з голоду сконати! Рятуйте

український народ перед загибеллю від большевицької зарази-чуми!

9. Діти! Допомагайте батькам і матерям рятувати хліб перед большевиками! Допомагайте батькам не допустити до обмолоту на спільному тоці! Допомагайте нищити большевицькі машини для збору і обмолоту урожаю, які лише до села привезуть! Допомагайте батькам вхопити зі свого поля якнайбільше збіжжя! Намовляйте своїх батьків все те робити! Поширюйте наші заклики і листівки! Тим Ви багато причинитесь до врятування свого народу від большевицької загибелі! Смерть Сталіну — катові українських дітей! Слава українським дітям-героям!

10. Українці! Хто чесний член українського народу, кому добро свого народу дорожче понад усе, хто не продав своєї шкури чортові Сталіну, — всі як один чоловік допомагайте українським селянам врятувати хліб від сталінської хлібоздачі! Геть сталінську хлібоздачу! Смерть ненаситним большевицьким катом, що вимордовують український народ! Хай живе згуртований український народ в боротьбі за волю і незалежність України!

11. Сталінські заготівельники! Агенти заготзерно! Вас заставляють сталінські грабіжники лупити останю шкуру з українського народу! Вислуговуючись Сталіну, Ви допомагаєте вбивати й нищити народ! Не виконуйте доручень кремлівської кліки! Дайте селянам можливість зібрати й захвати хліб для себе! У противному випадку — Ви зрадники народних інтересів! Народ згадає собі Ваші злочинні і ганебні діла! Разом з кремлівськими бандитами народ покличе на суд і всіх вислужників Кремля! Пощади не буде нікому! Смерть кривавому Сталіну і його мерзенним вислужникам!

Копія. Машинопис.

Збірка документів ОУН у Нью-Йорку.

**Постанова бюро Вінницького обкому КП(б)У про заходи щодо остаточної ліквідації оунівського підпілля в області
14 жовтня 1947 року**

Особая папка

Строго секретно

ПОСТАНОВЛЕНИЕ

бюро Винницкого обкома КП(б)У от 14 октября 1947 года
"О мероприятиях по ликвидации остатков ОУНовских банд в районах области".

В связи с тем, что за последнее время остатки ОУНовских банд БЕВЗЕЛЮКА, ПОЛИЩУКА, ЛОМАЧЕВСКОГО и ГУМЕНЮКА начали активизировать свои преступные действия, особенно банда ЛОМАЧЕВСКОГО в Гайсинском районе, чем самым создают нездоровые настроения среди населения, бюро обкома КП(б)У ПОСТАНОВЛЯЕТ:

1. Считая недопустимым такое положение в дальнейшем, потребовать от органов МВД и МГБ принять решительные меры по ликвидации остатков ОУНовских банд в районах области.

2. Обязать начальника облуправления МГБ т. КАСАТКИНА и его заместителя т. АНТОНОВА в суточный срок разработать оперативные планы по каждой банде в отдельности и командировать группу опытных работников, во главе не ниже н-ка отдела УМГБ, в районы действий банд с расчетом ликвидации не позже 25—28 октября 1947 г.

Обязать т.т. ГРЕБЧЕНКО, МАЛЬКОВА, ЗАХАРОВА, ЕФИМОВА и НОВИКОВА выделить в помощь т. КАСАТКИНУ необходимое количество оперативных работников для ликвидации банд.

3. Обязать т. КАСАТКИНА один раз в пятидневку информировать тов. СТАХУРСКОГО о ходе ликвидации ОУНовских банд.

4. Бюро обкома КП(б)У считает главной задачей органов МГБ, МВД и контрразведки нанести решительный удар по остаткам ОУНовских банд и этим самым создать благоприятные условия для трудящихся области в период празднования 30-летия Великой Октябрьской Социалистической революции и выборов в местные Советы.

СЕКРЕТАРЬ ОБКОМА КП(б)У (М. СТАХУРСКИЙ)

Оригінал. Машинопис.

ДАВО: Ф. П.-136.— Оп. 52.— Спр. 5.— Арк. 4, 5.

Доповідна секретаря Тернопільського обкому КП(б)У І. Компанця секретареві ЦК КП(б)У Л. Кагановичу про результати виселення родин активних оунівців у східні райони СРСР та реагування на це різних груп населення

Після 21 жовтня 1947 року

Совершенно секретно

Секретарю ЦК КП(б)У товарищу Кагановичу Л. М.

Докладная записка

о проведенной работе по выселению семей украинско-немецких националистов по Тернопольской области и в связи с этим реагирования различных групп населения.

К моменту выселения семей украинско-немецких националистов проведена большая подготовительная работа по оформлению личных дел на выселяемых, разработан план проведения операции, изъятия этих семей, по изысканию и расстановке сил и средств. За два дня до операции в обкоме КП(б)У было проведено совещание первых секретарей ГК и РК КП(б)У и начальников райотделов МГБ.

Для проведения этого мероприятия были мобилизованы все автотранспортные средства области, гужтранспорт, средства связи. В проведении операции участвовало 4080 членов и кандидатов в члены ВКП(б), более 14 тысяч беспартийного актива райцентров и сел, 7900 подвод, всего участвовало 25.980 чел., не считая бойцов и работников МГБ. Характерно отметить, что ни в одном районе области не отмечено случая отказа местного актива от участия в операции по выселению.

С 19 по 20 октября первыми секретарями райкомов КП(б)У и начальниками райотделов МГБ проводилась вся подготовительная работа, связанная с проведением операции, а накануне операции, в ночь на 21 октября, в райкомах КП(б)У проведены инструктивные совещания районного партийного и советского актива совместно с оперативным составом МГБ. После совещаний партийно-советский актив совместно с оперативниками МГБ немедленно направились в соответствующие села. По прибытию в села (в 3—5 часов утра) проводились краткие

совещания с ранее намеченным сельским активом, после чего оперативным составом МГБ, советско-партийным активом и воинскими подразделениями сразу преступлено к изъятию семей, подлежащих выселению.

Операция повсеместно была начата в 6 часов утра 21 октября и в основном закончена к 4 часам того же дня, за исключением отдельных сел, где в связи с крайне неблагоприятной погодой доставка выселяемых на станции погрузки задерживались на несколько часов.

В связи с снежными заносами выделенный автотранспорт использовался частично, выселяемые доставлялись на станции погрузки преимущественно гужевым транспортом.

Всего по области выселено 5053 семьи, в них 13.174 чел. — на 253 семьи больше предусмотренных планом, в том числе: мужчин — 3211, женщин — 6581, детей до 15-летнего возраста — 3382. В том числе: семей, в которых имелись члены, осужденные за бандитизм — 2491, семей, в которых члены семьи есть убитые бандиты — 168, семей нелегалов — 879, в том числе: семей кулаков — 309, середняков — 3956, бедняков — 778, служащих — 10.

До начала операции тайна о предстоящем выселении в районах была сохранена. Население о выселении узнало через час—два после начала операции, однако кое-где сведения о выселении просочились, в результате чего в момент операции не обнаружено (скрылось) 97 семей, из них 53 семьи, которые находились на нелегальном положении.

В силу крайне неблагоприятной погоды и большой концентрации людей при погрузке в эшелоны, а также плохой оперативности комендантов эшелонов, некоторые выселяемые этим воспользовались и совершили побег. Всего сбежало 7 чел., из них 4 женщины. Принятыми мерами розыска бежавших поймано 5.

В процессе подготовительной работы по оформлению материалов на выселяемых были допущены ошибки, когда некоторые РО МГБ оформляли дела на семьи, члены которых служили или служат в Советской Армии, которые во

время операции из списков выселяемых исключались, а также в отдельных случаях имело место недостаточно точное изучение выселяемых, в результате чего в списках лиц, подлежащих выселению, оказались мертвые души, то есть семьи, которые в селе и даже в районе не проживают.

Однако, несмотря на указанные недостатки, партийный актив и оперативные работники МГБ проявили должную дисциплинированность и с поставленной задачей справились. Операция прошла четко и организовано, без каких-либо эксцессов.

В селе Угринь Подгаецкого района в момент выселения семьи при обыске в сарае был обнаружен схрон, в котором захвачен нелегал Томин Василий Алексеевич, бывший главарь ликвидированной осенью 1946 года станичной бандбоекки.

В селе Каменки Подволочиского района во дворе выселяемого Москалик Кирилла был обнаружен схрон, в котором захвачены два бандита — сын Москалика и другой — Шевчук.

Всего в момент операции убито 2 бандита, захвачено — 4, изъято оружия: автоматов — 2, винтовок — 2, пистолетов — 2, револьверов — 1.

Явилось с повинной 5 бандитов, в том числе в Пробижнском районе Сузанский Владимир Михайлович, 1914 года рождения, бывший военный референт Копыченского подрайонного провода ОУН.

С нашей стороны во время операции потерь не было, бандпроявлений также не было.

...Сельский актив и большая часть населения сел активно оказывали помощь по выселению, без всякого промедления предоставляли свой гужевой транспорт, помогали грузить имущество выселяемых, указывали местонахождение семей, скрывавшихся от выселения, и где последними запряжено имущество.

После вывоза из сел семей, партийно-советским активом были проведены собрания и совещания крестьян, на которых населению были разъяснены мотивы выселения семей бандитов и бандпособников.

Имеют место очень много случаев, когда колхозники из ряда сел приходили в райком партии или райисполком с просьбой передать им для комплектования ферм продуктивный скот, лошади и другое имущество.

В день выселения без руководящей роли районных партийных и советских организаций по инициативе актива сел организованы колхозы в с. Варвулинцы Товстенского района — 80 хозяйств, с. Добровляны Залещицкого района — 70 хозяйств, с. Жизномир Бучачского района — 54 хозяйства, в с. Кудобинцы Зборовского района — 96 хозяйств, из которых в тот же день явились делегации во главе с избранными председателями в колхоз, со списками и заявлениями крестьян, подавшими заявления о вступлении в колхоз для регистрации Устава сельскохозяйственной артели.

С 21 по 28 октября сего года в селах области организовано 18 новых колхозов и подано 543 заявления в существующие колхозы.

...После выселения семей бандитов и бандпособников также отмечено усиление налоговой дисциплины со стороны крестьян. Например, в день выселения в селе Пилотковец Скала-Подольского района крестьяне сами искали по селу финагента и сдали по селу 11 тыс. руб. сельхозналога. В селе Великие Борки только за один день крестьяне сдали 16 тыс. рублей сельхозналога. Во многих селах усилилась сдача государству молока, мяса и др. продуктов.

Характерно еще и то, что после проведенного мероприятия по выселению, легче стало собирать собрания крестьян в селах. Если до выселения во многих селах трудно было собирать собрания и являлось на них очень мало крестьян, то после вывоза семей националистов и бандитов назначаемые собрания собираются быстро и являются почти все крестьяне села.

Изъятие и передача имущества выселяемых проводилась в соответствии с постановлением Совета Министров УССР и ЦК КП(б)У от 15 октября 1947 года.

Случаев расхищения, присваивания имущества и мародерства при проведении операции не отмечено.

Полные данные о количестве оставленного выселяемыми имущества и предложения о его использовании будут мною изложены на Ваше имя отдельной докладной запиской.

Секретарь Тернопольского обкома КП(б)У
№ 2279/с. (И. Компанец)

Оригінал. Машинопис.

ЦДАГОУ: Ф. 1. — Оп. 23. — Спр. 4976. — Арк. 14.

Витяг із оунівського звіту про голод у надзбручанських районах Кам'янець-Подільської області в 1946—1947 роках

Жовтень 1947 року

ГОЛОД У НАДЗБРУЧАНСЬКИХ РАЙОНАХ КАМ'Я-
НЕЦЬ-ПОДІЛЬСЬКОЇ ОБЛАСТІ (НА ПІДСТАВІ
РОЗКАЗІВ ГОЛОДУЮЧИХ, ЩО ПРИЇДЖАЛИ НА
ЗУЗ ЗА ХЛІБОМ)

III. Н а с л і д к и г о л о д у

Голод 1946/47 рр. лишив по собі жахливі наслідки. Лихо, заподіяне ним, відбилося в усіх ділянках людського життя: у фізичному розвитку народу, моралі, шкільництві і т. д.

Найбільшим показником голоду являється смертність та опухлість населення. Рідко трапляються такі села, де б не було померших з голоду, а опухлі були в усіх селах призбручанських районів. Ось кілька прикладів смертності населення:

1. В с. Жердя Оринінського р-ну	вмерло	біля	200	осіб
2. В с. Жабинці	"-"	"-"	100	"-"
3. В с. Ріпинці	"-"	"-"	21	"-"
4. В с. Фридрівці	"-"	"-"	50	"-"
5. В с. Привороття	"-"	"-"	18	"-"
6. В с. Мар'янівці	"-"	"-"	22	"-"
7. В с. Степанівка Смотрицького р-ну	"-"	"-"	25	"-"
8. В с. Залучча	"-"	"-"	80	"-"
9. В с. Біла	"-"	"-"	56	"-"

(в 1933 р. померло в цьому селі 264 чол.).

10. В с. Карачківці Смотрицького р-ну 27 -"- (опухлих 60)
11. В с. Кадіївці Кам'янець-Под. -"- 80 -"-
12. В с. Лясківці -"- -"- -"- 25 -"-
13. В с. Івахнівцях Чемеровецького -"- 15 -"- (опухлих 50 о.).
14. В с. Вівся -"- -"- 77 -"- (60 чоловік і
17 жінок. Опухлих 50 %).
15. В с. Летава -"- -"- -"- понад 150 -"-
16. В с. Драганівка -"- -"- 30 -"-
17. В с. Майдан Олександрівський Віньковецького району 11 осіб (опухлих 33 %).
18. В с. Глібові Миньковецького р-ну вмерло 14 -"- (опухлих 50 %).

Люди мерли не тільки вдома, але й по дорогах, на полі при праці, попід тинами. В с. Глібові Миньковецького р-ну померла під плотом жінка з дитиною, жебраючи хліба (сама була з Новоушицького р-ну). В цьому ж селі помер на полі при праці їздовий Зозуля Михайло, років 32, інвалід Вітчизняної війни. В с. Мар'янівка Оринінського р-ну померла під тином 50-річна колгоспниця Варяниця Христя. В с. Вівся Чемеровецького р-ну померла 65-річна бабуся — колгоспниця Бевз Палагна Платонівна при праці на плантації буряків. Її тіло винайдено щойно після трьох діб та відвезено до дому. В с. Біла Смотрицького р-ну помер зимою з голоду і холоду сторож колгоспних скірт під час сторожування 70-річний дідусь Дудка Андрій. Такі і подібні факти були дуже частим явищем.

На опухлих годі було дивитися. Такій жертві зразу пухли ноги, пізніше живіт, а далше й ціле тіло. Тіло сильно опухлої людини після деякого часу починало материзувати. На такій людині була мокра не тільки спідня, а й верхня одежа. Звичайно, така людина після довгих мук умирала. Загально по селах було більше й менше опухлих від 5 до 60%. Внаслідок голоду багато людей збожеволіло, як також поповнило самогубством. В с. Скотинянах Городокського р-ну збожеволіло три жінки-колгоспниці та учень 6-го класу Мелимуха Микола. В с. Біла Смотрицького р-ну повісився колгоспник Матій (прізвище невідоме).

В час голоду зроста серед населення страшна ненависть до всього. Сварня серед людей, навіть серед родини, була постійним явищем. Вмираючи, людина ненавиділа того, хто ще міг ходити. Опухлий ненавидів неопухлого. Мама сварилася з своїми дітьми, зненавиджувала їх, бо їй докучали проханням їсти. Чоловік покидав жінку з дітьми та йшов до такої, що ще мала що їсти. Розводи стали буденним явищем.

На протязі всього періоду голоду сильно зросли грабунки. Від поодиноких крадіжок дійшло до гуртових. Крали все, від цибулі на городі починаючи, на коровах кінчаючи.

Голод допровадив навіть до людодства. В с. Біла Смотрицького р-ну Данилишин Марія Климівна з'їла свою маму Кресків Оксану.

Збільшилось до нечуваних розмірів жебрацтво. Через одну хату переходило денно 20—60 жебраків. Ходили просити старі дідусі та бабусі, муштини й жінки середніх літ, а навіть діти від чотирьох років почавши.

Населення, яке пережило голод, страшно зубожіло, випродало все, щоб тільки врятувати життя. Залишалось тільки в тому, що мало на собі. Випродувало корови, або різало їх, внаслідок чого від 25—50% колгоспників залишилось без корів.

Велика частина дітей колгоспників перестала ходити до школи, бо не мала в чому ходити та що їсти. Замість йти до школи діти йшли жебрати або збирати бур'яни на прохарчування. З приходом жнив голод закінчився. Та рани, заподіяні ним, ще довго будуть ятритися. Смертність від голодового виснаження продовжується. Рани опухлих течуть ще сьогодні. Морального та матеріального упадку в більшовицькій дійсності вже не вдасться завернути хоч би до такого рівня, який був до голоду 1946/47 років...

VI. КОЛИ БУВ БІЛЬШИЙ ГОЛОД: У 1932/33 РОКАХ ЧИ В 1946/47 РОКАХ?

Коли проаналізувати голод в 1932/33 рр. та голод в 1946/47 рр., то побачимо, що між ними є деякі відмінності. В чому голод в 1932/33 рр. подібний до голоду в 1946/47 рр.? Він подібний в:

1. Голод в 1932/33 рр. і голод в 1946/47 рр. відбувся в найбільш хлібородних областях України.

2. Жертвами голоду в 1932/33 рр. і в 1946/47 рр. були в основному селяни-колгоспники.

3. Як і в 1932/33 рр., так і в 1946/47 рр. голод викликаний штучно — через грабунок хліба державою.

Відмінний:

1. Голод в 1932/33 рр. розпочався весною 1933 р., а смертність у травні, тоді як голод в 1946/47 рр. розпочався осінню 1946 р., а смертність з березня 1947 р.

2. Смертність в голод 1932/33 рр. була більша, ніж в роках 1946/47.

3. В 1932/33 рр. було ще багато селян-одноосібників, в яких можна було купити або позичити збіжжя чи картопель, тоді коли в роках 1946/47 всі селяни знаходились в колгоспі, а купити можна було тільки в селян-одноосібників в Західній Україні.

4. В 1946/47 рр. урожай охоронявся багатьма сторожами та стрибками (Жердя Оринінського р-ну, врожай охороняло понад 50 стрибків), чого в 1932/33 так масово не було.

5. 1946/47 характерні жорстокими карами за крадіж зерна (в 1947 р. вийшов спеціальний указ Президії Верховної Ради СРСР "Про охорону соціалістичної власності").

6. В 1932/33 рр. селяни мали більше худоби, а тому могли більше харчуватися м'ясом. Так само мали більше паші для худоби. В 1946/47 рр. худоби було менше, а паші селяни з колгоспів майже не дістали.

Загально, коли порівнюємо голод в 1932/33 рр. з голодом в 1946/47 роках, то побачимо, що голод був більший в 1946/47 рр. Щоправда, смертність в 1946/47 рр. була менша, ніж в 1932/33 рр. Це пояснюється тим, що селяни-колгоспники призвичаїлися за весь період існування колгоспної системи не жити, а животіти, завжди недоїдати, їсти тільки раз в добу і то будь-що. Як показав голод в 1946/47 рр., люди потраплять жити цілими тижнями самими бур'янами, тоді як в 1932/33 рр. люди не були призвичаєні до такого животіння, а раптовий голод косив з ніг мільйони.

VII. ЯК НАРОД СПРИЙМАЄ НАШУ ЛІТЕРАТУРУ ПРОТИ ГОЛОДУ ТА МАТЕРІАЛЬНУ ДОПОМОГУ

Нашою літературою народ цікавиться, багато навіть захоплюється. Читають поодинокі, гуртом, передають з рук до рук, підкидають один одному. Поширюють листівки не тільки по своєму селу, але переносять на другі села, а то й в міста. Дуже мало є таких селян, які знищили б нашу листівку або віднесли на МВД. В с. Скотиняні Городокського р-ну наша листівка висіла на молочарні протягом тижня. В с. Лісоводах того ж району на стіні дитбудинку наша листівка висіла цілий місяць. Поява нашої літератури являється разом з кликом до боротьби з окупантом, додає населенню віри та надії в близьку "зміну". В с. Вівся Чемеровецького району після розповсюдження нашої літератури дві молоді колгоспниці Матвіївна Анна Миколаївна, віком 18 років, та Цвігун Ніна, віком 19 років, вирішили попсувати молотівку, щоб припинити молотьбу і тим самим дати колгоспникам більше "вкрасти". Зав'язали в сніп букшу від вося і осягнули ціль. Роботу цих дівчат викрив машиніст і передав їх під суд.

Поява нашої літератури має також вплив та ділає застрашуюче на більшовицьких посіпак. Після поширення наших листівок в Дунаєвецькому районі сільські агенти від заготівель звернулися до району з заявою, що неможливо працювати, бо появились листівки (початок літа 1947).

Та ще більше значення мають наші явні виступи. Народ хоче бачити нашу конкретну роботу. Після знищення відомого посіпаки — завгоспа Укжа Семена Микитовича в с. Гірчичній Дунаєвецького р-ну, під час того, як він повідомляв по телефону МВД про присутність в селі повстанців, населення в кількох районах широко почало говорити про наш рух: "Це бандерівці, вони щось роблять", "Хтось за нас ще думає", "Мстяться за народні кривди". "Хоч трохи пострашать собак", "Хоч нас душать, та коли б не вони, то гірше душили б", — чулося з усіх сторін. Населення ж після цього зробилося сміливіше, особливо в селі, де мала місце вищезгадана подія, як також по сусідніх селах. В жнива

почали більше "красти", бо адміністрація спала по бур'янах, боялася вийти в поле. Для населення це була велика полекша.

Величезне значення має і те, коли повстанець поділиться куском хліба з селянином чи робітником. Це ніби незамітна допомога, але вона робить багато. Вона споріднює нас з ними, зобов'язує їх до нас, а в прикрій для нас хвилині вони завжди нам допоможуть. Та й гарні і прихильні після того поширюють про нас вісті, не раз прямо легендарні. Подібне значення має і грошева допомога.

Слава Україні!

Жовтень, 1947 р.

Копія. Машинопис.

ДА СБУ: Ф. 13. — Спр. 376. — Т. 32. — Арк. 266—269.

Звернення українських повстанців до людей, яких більшовицька влада насильно вивозила в Сибір і на каторжні роботи

За Українську Самостійну

Без дати

Соборну Державу!

Воля народам!

Воля людині!

**ДО НАСИЛЬНО ВИВОЖУВАНИХ НА СИБІР І НА
БОЛЬШЕВИЦЬКІ КАТОРЖНІ РОБОТИ**

Московсько-більшевицькі окупанти, що насильно загарили Україну, намагаються навіки закріпити її за собою шляхом масового фізичного винищення українського народу.

Одним із засобів фізично винищити український народ є широко застосовуване масове вивожування українського населення на Сибір, на каторжні роботи в Донбас, Урал і т. д.

Зокрема, масові вивози проводить окупант на західноукраїнських землях, де найширше розгорнулася визвольна протибільшевицька боротьба українського народу.

Московсько-більшевицькі імперіялісти думають, що, вирвавши Вас із рідного середовища і кинувши на люту каторгу, вони послаблять визвольну боротьбу на наших землях. Вони думають, що між чужими людьми Ви не зможете "бунтуватися"; що, не маючи підтримки з боку своїх

однодумців і близьких, Ви не відважитесь боротися проти ССРСР; що будете боятися говорити слова правди своїм незнаним співдружям; що забудете на чужині про свій народ і його змагання.

Вони думають, що в снігах Сибіру і в темних підземеллях рудників і шахт зломиться Ваш волелюбний дух і згасне душевний морозним вітром Ваш патріотизм.

Большевицький окупант задумує, врешті, Вашими руками тих, яких він жорстоко скривдив, позбавив рідних хат і яким мордував дітей, — будувати свою криваву імперію. Своєю непосильною працею глибоко під землею, в понурих лісах і в тундрах Сибіру Ви, як німі новітні раби, маєте будувати царство для ката Сталіна. На Ваших кістках і крові має ще більше зміцніти советська тюрма народів, щоб у найближчій війні ще більше поширитись коштом загарбання і поневолення нових народів.

Загрожено вивозом! Не давайте ловити себе й арештовувати! Якщо сподіваєтеся вивозу — тікайте і у всілякий спосіб скривайтеся!

Коли ж Ви батьки дрібних дітей, старики чи неспосібні до втечі, або не маєте змоги втекти, то насамперед не впадайте в розпуку. До вивозу, по можливості, підготуйтеся. Не залишайте ворогові свого майна! Беріть зі собою те, що можете взяти, а решту знищуйте, роздавайте тим, що залишаються.

У холодних брудних вагонах, на далеких шляхах Ви згадайте тих, які вже довгі роки мучаться у тюрмах та інших большевицьких катівнях і не ломляться, витримують. Ви згадайте там своїх дітей, братів і сестер і — повстанців, що, будучи вже цілі роки вічно гоненими і переслідуваними, часто голодними, без даху над головою і спокійного місця, де можна було б перев'язати завдану ворогом рану, — не падають на дусі, не кидають з рук зброї. Вони пам'ятають про Вас і за Вас борються. Будьте їх гідні.

На місцях — у шахтах, рудниках, у лісах, на "страйках" — будьте і далі тими українцями, героїчну боротьбу яких подивляє нині весь світ. У всіх, навіть найважчих умовах, Ви

збережіть свою українську душу і вірте в нашу перемогу. Учíte своїх дітей української мови й українського Отченашу. Виховуйте в них безсмертну любов до України і закліату ненависть до большевицьких окупантів.

Дружньо ставтеся до своїх братів-українців зі Сходу і до всіх співдрузів з-поміж інших поневолених Москвою народів. Говоріть їм про боротьбу українського народу, про українських повстанців і революціонерів, про їхні бої, роботу, героїзм. Говоріть, як борються проти сталінських колгоспів українські селяни ЗУЗ, як ненавидять і саботують советську владу українські робітники, як борються з розперезаними енкаведистами українські жінки і діти, як усі вони люблять і підтримують УПА, ОУН. Роз'яснюйте їм що це за організації і за що вони борються.

Говоріть їм про це все обережно, не називайте імен живих осіб. Зате про полеглих Героїв розповідайте багато й широко.

У своїх розмовах не будьте надто боязливі, хоч завжди стережіться сексотів і провокаторів. Пам'ятайте, що Ви вже і так покарані і не маєте вже нічого до втрачення.

Отже, несіть зі собою, Брати, нашу Україну, наші змагання — скрізь туди, куди кине Вас ворог. Хай не вмирає Україна в Ваших серцях. Могутнім полум'ям любови до волі і ненависти до окупантів Ви запаліть серця Ваших співдрузів — східних українців та інших поневолених народів.

Хай за Україну, за повалення сталінської тюрми народів, ва власні вільні національні держави борються весь український 40-мільйоновий народ, весь Сибір, Кавказ, Середня Азія. Допомогти розпалити таку боротьбу — це теж і Ваше завдання, Брати.

Перебуваючи далеко від рідної землі, Ви пильно прислухайтеся до того, що на ній діється, що діється в усьому Советському Союзі і всьому світі. Ми, борці за Самостійну Україну, незадовго закличемо Вас вертатись із Сибіру на вільну українську землю.

СМЕРТЬ СТАЛІНУ І ЙОГО ПАРТІЙНО-ЕНКАВЕДІВСЬКІЙ КЛІЦІ — ОРГАНІЗАТОРАМ СИБІРСЬКИХ КАТОРГ!

ХАЙ ЖИВЕ НЕЗНИЩИМИЙ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОД!
ХАЙ ЖИВЕ БОРОТЬБА УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ
ЗА САМОСТІЙНУ УКРАЇНУ!

НЕ ПРИПИНЕМО БОРОТЬБИ ЗА САМОСТІЙНУ
УКРАЇНУ НІДЕ — НІ В СИБІРСЬКИХ ТАЙГАХ, НІ В
СЕРЕДНЬОАЗІЙСЬКИХ СТЕПАХ!

УКРАЇНСЬКІ ПОВСТАНЦІ.

Копія. Машинопис.

Збірка документів ОУН у Нью-Йорку.

Доповідна записка Тернопільського обкому партії ЦК КП(б)У
про хід боротьби з формуваннями УПА і підпіллям на терито-
рії області за листопад 1947 р.

3 грудня 1947 року

Совершенно секретно

Секретарю ЦК КП(б)У

товарищу КАГАНОВИЧУ Л. М.

ДОКЛАДНАЯ ЗАПИСКА

о ходе борьбы с остатками банд и подполья украинско-
немецких националистов по Тернопольской области

за ноябрь 1947 года

За последнее время на территории области нанесен серьез-
ный удар по остаткам банд и подполья украинско-немецких
националистов, в особенности по руководящим проводам
ОУНовского подполья. В основном разгромлен краевой про-
вод ОУН, возглавлявший руководство деятельностью под-
полья на территории Тернопольской и Каменец-Подольской
областей, из его состава ликвидировано 7 главарей, осталось
только 3. Полностью ликвидирован Тернопольский окруж-
ной провод ОУН, возглавлявший руководство деятельностью
подполья на территории 17-ти районов северной части облас-
ти. Частинно ликвидирован Чортковский окружной провод,
возглавляющий руководство деятельностью подполья ОУН
на территории 21 района южной части области.

Кроме этого, ликвидировано 3 надрайонных провода, 8
районных проводов и много отдельных участников ОУН из
числа руководящего состава.

Система ОУНовского руководства разрушена. Связь между низовыми звеньями ОУНовского подполья, надрайонными, окружными проводами и краевым проводом порвана. Главной организующей силой в ОУНовском подполье в настоящее время являются районные провода, а так как и районные провода почти разгромлены, ОУНовские формирования и бандитские группы в большинстве своем предоставлены сами себе и действуют они как обыкновенные банды убийц и грабителей.

Среди оставшихся участников ОУНовского подполья господствуют настроения уныния, разочарования и понимания бесперспективности своей борьбы. Так, например, бандит-незаконник Витрак из Подгаецкого района своему другу в ссылке пишет:

"Жизнь моя не такая, как была раньше, намного труднее. Тебе там тяжело, но нам здесь не лучше. Гоняются за нами, как за собаками, и все через своих людей, которые следят, буквально, за нашими следами...".

Участник ОУН "Д" из гор. Борщева в связи с выселением семей участников ОУН-УПА заявил:

"Все наши труды и борьба против Советской власти пропали даром. Дальнейшая борьба — бесперспективна. Много населения довольно выселением, встречи с подпольщиками избегаем, в дома их не пускает".

За истекший месяц в результате операций и всех проведенных мероприятий по области убито бандитов и членов ОУН — 41, захвачено и арестовано бандитов и членов ОУН — 65, арестовано бандпособников — 35.

В том числе из руководящего состава ОУН убиты:
кущевой проводник ОУН Золотниковского района, по кличке "Кум";

кущевой проводник ОУН Борщевского района "Буря" — Василенко Богдан Филиппович;

районный проводник ОУН Коропецкого района — Шестак Степан Яковлевич;

кущевой проводник ОУН Коропецкого района — Батик Степан Иванович;

кущевой пропагандист ОУН Коропецкого района, по кличке "Черный";

господарчий районного провода ОУН Шумского района Кравчук Алексей Дмитриевич, по кличке "Аркан";

руководитель кущевого провода ОУН Лановецкого района Кутраль Иван Михайлович, по кличке "Богдан";

хозяйственный руководитель районного провода ОУН Пробежнянского района Дмитренко Михаил, по кличке "Блакитный";

кущевой проводник ОУН Козовского района Баран Василий Иванович, по кличке "Жук".

Захвачен станичный ОУН, он же главарь бандбоек Козовского района Безовский Дмитрий Гаврилович, по кличке "Сталь" и др.

При проведенных операций, арестов и обысков изъято:

ручных пулеметов	— 3
автоматов	— 18
винтовок	— 25
пистолетов	— 15
гранат	— 49
патронов	— 2864
и др.	

Обнаружено и разрушено схронов — 20.

Наряду с положительными результатами в борьбе с остатками банд и подполья украинско-немецких националистов, органы и войска МГБ еще неудовлетворительно ведут борьбу за полную и окончательную ликвидацию вооруженных банд ОУНовского подполья на территории области.

Основным недостатком в работе органов МГБ является то, что личный состав городских и районных отделов МГБ еще недостаточно мобилизован на борьбу с остатками банд и подполья украинско-немецких националистов.

Оперативный состав в ряде райотделов МГБ плохо знает тактику врага, его ухищрения, методы его деятельности и изучению их не придает должного значения.

Следует, также, отметить, что ряд райкомов КП(б)У за последнее время несколько ослабили руководство борьбой с

остатками банд українсько-німецьких націоналістів, реже стали розглядати питання боротьби з бандитизмом в районі, перші секретарі райкомів КП(б)У систематично не контролюють органи МГБ в цьому питанні, детально не вивчають обстановку в селах, де були бандпроявлення, не завжди належним чином реагують на бандпроявлення і не приймають дійсних заходів до їх запобігання.

Переліченими недоліками, головним чином, пояснюється те, що в області продовжують мати місце бандпроявлення. За минулий місяць в області було 13 бандпроявлень.

Діяльність підполля ОУН і його озброєних банд в останнє час в основному направлена проти виборчої кампанії по виборам в місцеві ради і проводимих заходів по колективізації сільського господарства. Більшість бандпроявлень, мавших місце в листопаді, належать до терористичних актів над головами сільських рад і сільських активістів, висунутих кандидатами в депутати місцевих рад, і над селянами, вступившими в колгосп, або активно виступавшими за організацію колгоспа. Так, наприклад:

В селі Бедриківці Залещицького району бандитами убит член окружної комісії по виборам в сільський Совет Іжжк.

В селі Дворець Кременецького району 16 листопада убит: голова сільської ради Савчук Михайло, висунутий кандидатом в депутати районної ради, селяни Баганюк Ванідлат і Савчук Михайло, виступавші напередодні вбивства на зборі селян за відновлення існування до війни колгоспа.

В селі Луки Коропецького району 24 листопада бандитами повішений Работенко Петро Павлович, а в селі Нагоряни Толстенського району 25 листопада убит Чуприк Татяна Іванівна — обидва активно виступали за організацію колгоспів в цих селах, які в листопаді с. г. в цих селах організовані, і вони являються їх фундаторами, обрані членами правління.

В селі Іваче-Горное* Велико-Глубоцького району

---

* У цій місцевості є с. Верхній Іванів. — В. С.

бандиты повесили жителя села, переселенца из Польши Ковальчук Романа Ивановича и его сына Романа, первыми записавшимися в организуемый колхоз.

В целях усиления политической работы среди трудящихся по разоблачению враждебной деятельности и фашистской сущности идеологии украинско-немецких националистов, в области систематически проводятся общие собрания крестьян, колхозников, рабочих и служащих предприятий и учреждений, интеллигенции с постановкой на них лекций и докладов на политические темы.

За истекший месяц в области прочитано свыше 2000 докладов на темы, разоблачающие фашистскую сущность идеологии и враждебные действия украинско-немецких националистов, и на другие политические темы.

Для усиления политико-воспитательной работы среди бойцов истребительных батальонов райкому КП(б)У с политруками истребительных батальонов проводили семинары и совещания по вопросам повышения их идейно-политического уровня и улучшения воспитательной работы с личным составом истребительных групп.

Горкомы и райкомы КП(б)У улучшили политико-воспитательную работу среди агитаторов. В ноябре месяце проведено 57 семинаров руководителей агитколлективов и 65 семинаров агитаторов. В селах руководители агитколлективов систематически проводят семинары агитаторов. В ноябре месяце количество агитаторов в области возросло с 17387 до 18422 человек.

В результате проведенной политико-воспитательной работы среди агитаторов, значительно улучшилось содержание политической агитации среди трудящихся по разоблачению украинско-немецких националистов. Основная масса населения перестает верить в ОУНовскую пропаганду, бандитов не поддерживает, в дома их не пускает и помощи им не оказывает. Особенно усилилась активность населения как в проведении государственных мероприятий, так и в борьбе с бандами украинско-немецких националистов после выселения семей бандитов и бандпособников.

Об этом свидетельствуют многочисленные высказывания и действия крестьян, направленные против ОУНовских бандитов. Так, например: на собрании крестьян в селе Подлесцы Кременецкого района крестьянин Данилюк сказал:

"Нужно решительно бороться против кулаков, которые всячески поддерживают бандитов и стараются нас, бедняков и середняков, запугать. Надо следить, чтобы бандиты ничем не могли попользоваться в нашем селе, пусть подохнут с голоду в своих схронах".

14.XI-47 года на собрании крестьян с. Плавуча Козовского района по вопросу организации колхоза крестьянин Пуста Иван в своем выступлении сказал:

"Все крестьяне, вступайте в колхоз, нам будет жить лучше и нас тогда не будут беспокоить банды ОУН, они побоятся нас трогать, мы уже будем тогда организованы и лучше будет нам защищать общие интересы, т. е. колхоза".

На хуторе Плоски Теофиловского сельсовета Козовского района три бандита пришли к местному учителю Сказько и предложили ему собрать для них с хуторян мяса, молока и денег. Гражданин Сказько предложил им немедленно уходить, потому что в хуторе все крестьяне записались в колхоз и ничего им не дадут, за это бандиты избили гражданина Сказько и ушли. В с. Розтоки Почаевского района в сентябре месяце был организован колхоз, организатором которого является агитатор тов. Трещук, избранный председателем колхоза. Бандиты неоднократно через жену и дочь предупреждали тов. Трещука, чтобы он бросил работу в колхозе, иначе он будет убит. Несмотря на это, Трещук пришел в РК КП(б)У, рассказал об угрозе со стороны бандитов и заявил:

"Я буду принимать все меры, чтобы наш колхоз был передовым в районе, каким он был до войны. Я только прошу выдать мне оружие, а я организую из моих лучших колхозников охрану колхоза".

Это и было сделано — тов. Трещук организовал истребительную группу в 16 человек.

Об отношении населения к украинско-немецким нацио-

налистам свидетельствуют и показания самих участников ОУНовского подполья. Так, например:

Кущевой проводник ОУН Велико-Глубочецкого района в своем докладе районному пропагандисту "Назару" пишет:

"Мы, придя на свой участок сел: Чернихов, Плесковцы, Посовцы,* хотели расквартироваться в селе Чернихов, однако, население нас не захотело принять, и мы вынуждены были перейти в другое село...".

Бывший руководитель кущевой провода ОУН Шумского района "Поликарп" (ликвидирован при проведении операции) в своем отчете от 9 октября 1947 года пишет:

"...Что касается практической помощи со стороны населения, то последнее на стороне большевиков, отказывается помогать нам. Одним словом, народ сейчас проникнут таким духом, что пусть повстанцы что хотят, то и делают, лишь бы не трогали его, т. е. чтобы не находились у него и не требовали у него никакой помощи".

Арестованный облуправлением МГБ ОУНовский бандит Остапчук, оперировавший на территории Подволочисского и Скалатского районов, на следствии показал, что население не хочет помогать бандитам и укрывать их в своих домах. Вследствие этого бандитам приходится проникать в дома местных жителей путем взлома окон и дверей и силой забирать у них продукты питания.

В результате выселения семей украинско-немецких националистов и их пособников и усилившейся политической работы среди населения, возросла политическая и производственная активность трудящихся, что имеет свое яркое выражение в их активном участии в подготовке к выборам в местные Советы и развернувшимся социалистическом соревновании за выполнение послевоенной пятилетки в четыре года.

Внимание партийных организаций области сосредоточено на усилении политической работы по разоблачению фашистской идеологии и враждебных действий украинско-немецких националистов и мобилизацию населения на

---

* Правильно Носовці. — В. С.

дальнейшее усиление политической и производственной активности и борьбу за окончательный разгром остатков банд и ОУНовского подполья. Этот вопрос был подвергнут подробному обсуждению на состоявшемся 18.XI-1947 года собрании областного партийного актива с участием секретарей райкомов КП(б)У, председателей райисполкомов и начальников райотделов МГБ, обсуждавшем вопрос о работе партийных организаций области по выполнению постановления ЦК КП(б)У и Совета Министров УССР от 20.VI-1947 года "Об улучшении политической и хозяйственной работы в западных областях УССР"

25.XI—1947 года бюро обкома КП(б)У обсудило вопрос о мерах по выполнению решения ЦК КП(б)У от 4 ноября 1947 года "О работе партийных организаций западных областей по выполнению постановления ЦК КП(б)У и Совета Министров УССР от 20 июня 1947 года, в особенности по вопросу ликвидации бандитизма и коллективизации сельского хозяйства" и приняло по этому вопросу практические мероприятия, а также утвердило план оперативно-войсковых мероприятий органов и войск МГБ области по разгрому остатков банд и подполья украинско-немецких националистов, предусматривающий:

а) мобилизацию оперативного состава органов МГБ и подразделений войск МГБ на решительную ликвидацию в кратчайший срок руководящих ОУНовских проводов и активно действующих бандитских боевок, для чего закрепляются за этими проводами и бандбоекками наиболее опытные оперативные работники и войсковые командиры с подразделениями для полной их ликвидации;

б) производство передислокации войск МГБ с таким расчетом, чтобы обеспечить выставление гарнизонов в наиболее пораженных районах, населенных пунктах области;

в) повышение качества оперативной работы органов и войск МГБ с тем, чтобы они своевременно обнаруживали и ликвидировали бандитов и не допускали случаев провалов операций;

г) использование зимних условий для полной ликвида-

ции остатков банд, для чего активнее проводить чекистско-войсковые операции в населенных пунктах и поиски бандитов на полях и лесных массивах;

д) принятие мер к дальнейшему организационному укреплению истребительных батальонов и созданию новых истребительных батальонов в наиболее пораженных бандитизмом населенных пунктах, а также созданию рейдовых истребительных групп;

е) использование всех оперативных возможностей для разложенческой работы в среде ОУНовского подполья и бандформирований;

ж) выселение и учет для проведения очередных мероприятий по выселению из пределов области семей активно действующих ОУНовских нелегалов и бандитов;

з) нанесение непрерывных ударов по кулацко-бандпособническому элементу, продолжая оправдавшуюся на деле практику массовых вызовов его в органы МГБ;

и) принятие решительных мер по выявлению и очистке от вражеского элемента городов области, предприятий, учреждений и учебных заведений.

Секретарь Тернопольского обкома КП(б)У (И. Компанец)
№ 2408/с

Оригінал. Машинопис.

ЦДАГОУ: Ф. 1. — Оп. 23. — Спр. 4975. — Арк. 145—155.

Довідка МДБ України про антирадянські прояви і дії учасників ОУН і УПА на території Кам'янець-Подільської області за період з 1 вересня по 1 грудня 1947 р.

12 грудня 1947 року

Совершенно секретно

СПРАВКА

об антисоветских проявлениях в Каменец-Подольской области за период с 1 сентября по 1 декабря

За последние 3 месяца по области зарегистрированы 2 террористических акта в Каменец-Подольском и Орынинском районах, совершенные расхитителями социалистичес-

кой собственности и нарушителями трудовой дисциплины над председателем колхоза и активистом села.

29 октября с. г. в с. Кульчиевцы Каменец-Подольского района убит председатель колхоза Супрун.

Арестованные УМГБ преступники сознались в том, что совершили теракт на почве мести председателю колхоза за его активную работу по борьбе с нарушителями трудовой дисциплины и расхитителями социалистической собственности.

22 сентября с. г. в с. Красноставцы Орыннинского района убит бригадир колхоза им. Карла Маркса Бучек.

Террористический акт был совершен бывшими кулаками как месть за проводимую Бучеком активную работу на селе. Преступники арестованы и осуждены.

В Орыннинском и Базалийском районах отмечено 4 случая бандпроявлений проникшими на территорию этих районов оуновскими бандами из западных областей Украины.

16 октября с. г. в с. Жабинцы Орыннинского района бандгруппа численностью 6 человек совершила нападение на сельсовет, разбила телефонный аппарат, захватила печать сельсовета и батареи радиоприемников и скрылась.

18 сентября с. г. вооруженная бандгруппа в количестве 4 человек совершила нападение на колхоз им. Дзержинского Базалийского района, захватила лошадей и повозку и, ограбив кладовую колхоза, скрылась.

За это же время отмечено 8 случаев распространения антисоветских листовок и анонимных писем, из которых УМГБ раскрыто 4 случая.

15 сентября с. г. в с. Балин Смотровичского района органами МГБ при попытке распространить антисоветские листовки задержан местный житель Яремчук, при обыске у него изъяты националистические листовки, направленные против хлебопоставок.

21 сентября с. г. в с. Прикордонная Улашоновка Славутского района обнаружены и изъяты 12 националистических листовок.

Управление МГБ проводит мероприятия по выявлению

враждебных элементов и пресечению их преступной деятельности.

Зам. министра Государственной Безопасности
Украинской ССР (Поперека)
12 декабря 1947 г.
гор. Киев

Оригінал. Машинопис.

ЦДАГОУ: Ф. 1. — Оп. 23. — Спр. 4978. — Арк. 68, 69.

Повідомлення прокурора УРСР Р. Руденка про випадки грабежів з боку окремих бійців вищувального батальйону в Зборівському районі тернопільської області 14 січня 1948 року
№01/130 Секретно

Экз. №

В ЦЕНТРАЛЬНЫЙ КОМИТЕТ КП(б) УКРАИНЫ

По сообщению прокурора Тернопольской области в Зборовском районе вскрыто ряд фактов краж и ограблений бойцами истребительного батальона.

В ходе расследования было установлено, что уполномоченный Зборовского РО МВД ЕРЕМИХИН Николай Ильич организовал из бойцов истребительного батальона с. Ярчевцы группу грабителей в количестве 4-х человек, которые под видом проведения операций по борьбе с бандами украинско-немецких националистов в ночное время воровали у крестьян ценные вещи, реализовали на рынке, а деньги делили между собой, так например:

1. В августе месяце 1947 года по заданию ЕРЕМИХИНА бойцы истребительного батальона ЯХНИЧЕВ, ПЕТРИШИН, МАКСИМОВИЧ и ПОВОРОЗКИН в ночное время уворвали новую повозку у гр. ТРЕМБАЧ Петра, проживающего в х. Гамаевке. Повозку продали на рынке в с. Мшана Зборовского р-на на сумму 2500 руб., а деньги поделили между собой. При чем во время хищения повозки гр-н ТРЕМБАЧ услышал шорох и вышел во двор, но его под угрозой расстрела заставили молчать и никому об этом не говорить.

2. В ночь на 14 сентября 1947 года эта же группа истребительного батальона по указанию ЕРЕМИХИНА совершили кражу из сарая приводного ремня от молотилки у гр-на ЛЮБАЧЕВСКОГО М. В.

3. В сентябре месяце 1947 года ПЕТРИШИНЫМ и ПОВОРОЗКИНЫМ были задержаны два неизвестных гр-на в подозрении незаконного хранения оружия, но при обыске оружия у них не оказалось, за исключением 5 боевых патронов и 500 рублей денег, что и было изъято у задержанных.

Продержал некоторое время ЕРЕМИХИН неизвестных гр-н из под стражи освободил, а изъятые при обыске деньги в сумме 500 рублей присвоил себе.

Кроме этого, ЕРЕМИХИНЫМ были задержаны преступники на месте совершения ими кражи—КОТИЛЕВСКИЙ Г. И., РАЙ П., ПАХНОВСКИЙ и другие.

ЕРЕМИХИН не оформил на них материал для предания суду, за что взял взятку 300 рублей.

Против участников группы грабителей прокурором Зборовского р-на возбуждено уголовное дело.

На ЕРЕМИХИНА передан материал Прокурору Войск МВД Тернопольской области для расследования и привлечения ЕРЕМИХИНА к уголовной ответственности.

ПРОКУРОР УССР

Государственный советник
юстиции 2 класса

Р. РУДЕНКО.

Копія. Машинопис.

ЦДАГОУ: Ф. 1. — Оп. 23. — Спр. 5174. — Арк. 7, 8.

Довідка командування 65-ї стрілецької дивізії внутрішніх військ про оперативну обстановку на Тернопільщині в боротьбі проти українського націоналістичного підпілля.

Після 1 лютого 1948 року

Сов. секретно

Экз. №

С П Р А В К А

об оперативной обстановке на участке 65 стр. дивизии

ВВ МГБ УО по Тернопольской области по состоянию на 1 февраля 1948 г.

I. Структура, состав и вооружение оуновского подполья и его вооруженных банд

По данным УМГБ по Тернопольской области на участке дивизии установлена деятельность оуновских организаций:

1. Краевой провод оун "Подилля" 4 чел. на территории Бережанского и Козовского районов.

2. Чертковский окружной провод оун "Яр" — "Мармак" 3 чел. — на территории Козовского района.

3. Бережанский надрайонный провод оун "Гланка" 3 чел. — на территории Подгаецкого района.

4. Бучачский надрайонный провод оун "Марко" 4 чел. — на территории Монастырисского района.

5. Тернопольский надрайонный провод оун "Шелест" 5 чел. — на территории Микулинского района.

6. Кременецкий надрайонный провод оун "Карпенко" в составе 3 чел. — на территории Шумского района.

7. Скалатский надрайонный провод оун "Чуйкевич" 4(19) чел. — на территории Гримайловского района.

8. Районных проводов оун — 20, общей численностью 92(88) чел.

9. Кустовых проводов оун — 52(48), общей численностью 208(173) чел.

10. Сельских организаций оун — 64(51), общей численностью 252(139) чел.

11. Станичных организаций оун — 5, общей численностью 17 чел.

12. Бандгрупп — 9, общей численностью 68 чел.

Всего оуновских организаций 148 численностью 595 чел.; бандитских организаций — 9(2), численностью 68 чел.

Кроме того, учтено бандитов-одиночек около 300(306) чел.

Район действия оуновских организаций и бандгрупп смотри на карте.

На вооружении оуновских организаций и бандгрупп

имеется: ручные пулеметы, винтовки, автоматы, пистолеты, карабины, гранаты. Значительная часть оружия иностранного происхождения.

II. Оперативная обстановка

За последнее время оперативная обстановка на территории Тернопольской области характеризовалась усилением активности оуновского подполья, их вооруженных банд и основной базы — кулачества, направленной на попытки срыва колхозного строительства, против местных органов Советской власти и проводимых партийными и советскими органами массовых хозяйственно-политических кампаний.

Основным методом преступных действий оуновцев являются угрозы, распространение антисоветских листовок и террористические акты.

Террористическая деятельность оуновского подполья направлена против партийного и советского актива, против работников МГБ—МВД, военнослужащих наших войск и местных жителей, являющихся инициаторами колхозного строительства и своевременно выполняющих планы госпоставок.

Особенно усилилась террористическая деятельность бандитов в декабре 1947 г. и в январе 1948 года. Так, если в ноябре было 9 случаев бандпроявлений, то в декабре — 24, а в январе — 25. Причем бандпроявления в январе месяце более зверского характера, бандиты в одно и то же время совершают убийство несколько человек в одном или ряде населенных пунктов. Так, например:

В ночь на 4.1.48 г. в В. Борковском районе бандитами убиты в трех населенных пунктах председатель сельсовета, два председателя колхозов и два члена колхоза.

Большинство террористических актов в январе месяце совершено бандитами против председателей сельсоветов и местных жителей, принимавших активное участие в выполнении госпоставок и колхозном строительстве (35 чел. из 52 убитых бандитами в январе месяце).

Преступная подрывная деятельность бандитов против колхозного строительства проводилась, кроме совершения

террористических актов, также путем нападений на колхозы, поджогов колхозных построек и уничтожения колхозного скота. Так,

27.1.48. г. в 19.00 в с. Орышковцы Копычинского района бандитами сожжен колхозный сарай, в котором стorerо около 100 центнеров хлеба, и в колхозном дворе расстреляно 9 лошадей, 10 коров, 3 теленка, 2 поросенка.

Помимо совершения террористических актов и диверсий бандиты проводят работу по срыву колхозного строительства и выполнения госпоставок путем разбрасывания и расклеивания листовок. Так,

21.1.48 г. в с. Глубичек Борщевского района были обнаружены листовки, в которых сказано: "Кто первым подаст заявление в колхоз, тот будет "Истреблен вместе с семьей".

Оуновский нелегал "Максим", действующий в Новосельском районе, на допросе показал, что "СБ" в настоящее время получило указание оуновского руководства — "во всех селах совершать террористические акты над председателями и секретарями сельсоветов и председателями колхозов, с тем, чтобы не дать им возможности организовать колхозы в селах".

Согласно этим указаниям лица, которые первыми будут подавать заявления о вступлении в колхоз, должны расстреливаться.

Захваченный в Новосельском районе участник группы террористов "ОУН" "Максимлюк" по этому поводу показал:

"...числа 7—8 декабря 1947 г. ко мне в дом пришли 4 бандита, среди которых был бандит СТАСЮК, служивший ранее со мной вместе в истребительной группе села Москалювка. Бандиты предложили мне помогать им в борьбе против Советской власти. Я дал им свое согласие. Тогда бандит СТАСЮК В. дал мне пистолет и патроны к нему и сказал, чтобы я убивал лиц, которые будут вступать в колхозы, а также представителей Советской власти, которые будут их организовывать".

Бандиты требуют от сельских активистов прекращения

их деятельности в пользу Советской власти. Тех, кто не выполняет их указания, первоначально карают "буками", налагают штраф, а затем смертью.

В с. Богатьковце Золотниковского района бандитами был избит "буками" председатель сельсовета за то, что он проявил активность в выполнении хозяйственно-политических мероприятий, проводимых органами Советской власти.

В с. Токи, Новосельского района бандиты, зайдя в дом местного жителя ГУНЬКА Ярослава, потребовали от него 15000 рублей штрафа за то, что он подал заявление о вступлении в колхоз. Кроме того, обязали ГУНЬКА выступить перед народом возле церкви с осуждением своего поступка, а также стянуть для них штраф с других трех крестьян, подавших заявление о вступлении в колхоз, и предупредить их о каре и смерти.

Убедившись в бессилии сорвать рост колхозного строительства, оуновцы проводят подготовку к тому, чтобы сорвать весенний сев и объединение процессов труда колхозников. Так,

по данным Шумского РО МГБ установлено, что районный проводник оун "Пилип" дал указание всем станичным проводникам и бандитам о том, что с наступлением весны ни в коем случае не допускать проведения в колхозах коллективного труда, а активистов подвергать жестокому террору.

В январе месяце 1948 года в результате угроз, провокаций и усиления террористической деятельности оуновцев, коллективизация единоличных хозяйств по сравнению с предыдущими месяцами значительно снизилась и организовано всего 2 колхоза.

Наряду с террористической деятельностью, направленной на срыв колхозного строительства, бандиты усилили террор и против работников МГБ-МВД. Так, из 25 банд-проявлений, имевших место в январе месяце 1948 г., совершено против МГБ-МВД — 6, т. е. 24% от общего числа.

Теракты бандиты совершают главным образом в ночное

время (с 21 до 1—3 часов). Так, в январе месяце из 25 банд-проявлений совершено в ночное время 21.

Бандиты, ощущая острую необходимость в оружии, нападают на истребгруппы с целью захвата оружия, и одновременно совершают террористические акты против бойцов истребгрупп, активно борющихся против них. Так, в январе месяце 1948 года бандитами совершено два нападения на истребгруппы и захвачено оружие: автоматов — 1, винтовок — 9.

В целях пополнения своих сил оуновское подполье стало проводить работу среди местного населения по созданию в селах легальных оуновских групп, которым ставится задача главным образом по совершению террористических актов. Что подтверждается показаниями захваченного 20.1.48 г. в с. Мшанец В. Глубоченского района бандита КУХАРСКОГО по кличке "Чумак", который заявил: "Я в течение двух месяцев в селах проводил работу по созданию легальных боевиков из лояльно относящихся к нам людей, которым ставил задачу: производить террор по отношению совпарт-актива и местных жителей, активно помогающих местным властям и войскам".

Для укрепления своего влияния среди местного населения оуновские бандиты применяют также метод провокаций. Они провоцируют население в том, что якобы в скором времени будет война между СССР и Америкой. Причем, распространяя эти слухи, пытаются посеять среди населения уверенность в том, что СССР в этой войне не выиграет. Одновременно ведут работу по подготовке подполья к войне.

Отмечен также случай, когда оуновские организации получили указание о подготовке вооруженных банд для ухода за границу. Так, захваченный Кременецким РО МГБ бандит ШУШКЕВИЧ, по кличке "Чубко", показал, что за последнее время оуновские организации от своих руководителей получили указание: "Немедленно приступить к подготовке вооруженных банд для перехода за границу в районе Греции и находиться там в горах, так как в Западной Украине работать стало трудно, особенно в связи с

организацией колхозов. В Греции находиться с целью сохранения своих сил для предстоящих действий.

Центр предупреждает, чтобы об этом никому не говорить и даже родственникам.

В ряде районов: Кременецком, Шумском, Заложцевском, Копычинском, Белобожницком и других бандитами за последнее время распространились листовки, обращенные к комсомольцам, родителям пионеров и членам партии с угрозой мести и требованиями выхода из рядов партии, комсомола и пионеров. Так,

19.1.48 г. в с. Звиняч, Белобожницкого района бандитами были расклеены листовки, где сказано: "К сведению граждан села Звиняч! У вас есть комсомольцы, которые изменили "самостийной" Украине, доносят на своих, помогают большевикам в создании колхозов... Все они нами будут расстреливаться".

Оуновские бандиты в настоящее время в связи с дождливой погодой укрываются в основном в селах, в не редких случаях прямо в жилых домах бандпособников и на чердаках этих домов, не имея для своего укрытия специально оборудованных убежищ.

В своих действиях оуновское подполье и его банды используют широкую сеть связных, разведчиков из числа подростков, бандпособников и кулачества. Кроме того, имеют место случаи, когда оуновцы в свои ряды вербуют также сельский советский актив.

В с. Княжна Вишневецкого района органами МГБ арестован председатель сельсовета СТЕПАНЬ. На допросе Степань показал, что он был завербован в ряды оун и восемь месяцев работал, выполняя их задания.

Как и в прошлом, бандиты проявляют большой интерес к дислокации гарнизонов и изучению действий личного состава наших войск и работников органов МГБ.

Среди документов, изъятых у убитых 18.1.48 г. 5 ср 86 сп бандитов главаря "Тихий", обнаружены справки, где изложена деятельность оперативных работников РО МГБ с подробным описанием: где, кто, когда и какую работу проводил тот или иной оперработник.

28.1.48 г. РПГ 7 ср 86 сп под командой начальника штаба 3 сб капитана ТРУШЕВСКОГО в с. Выбудув Козовского района ликвидировала бандитов из банды главаря "Верховина". В одном из документов, изъятых у убитых, сказано: "Нужно вербовать для нашей работы женщин, оставлять отдельных боевиков около гарнизонов с задачей изучения методов работы войск, установить — куда и с какой целью высылаются войска".

За последнее время в тактике действий бандитов отмечены новые методы, а именно: бандпроявления совершаются более крупными группами численностью 10—15 бандитов, возглавляются руководителями оуновских организаций или бандгрупп. Бандпроявления совершаются одновременно в нескольких местах или населенных пунктах. Так, в ночь на 18 января бандитами в Вишневецком районе одновременно убиты: в селе Коханувка секретарь сельсовета ГАВЕЛЬ и его жена; в Гнидово — бывший предсельсовета ЗАЛЕСКИЙ, в с. Княжна — кладовщик зерносовхоза.

Кроме того, бандиты в совхозе убили три коровы, сожгли три скирды соломы и забрали винтовку кладовщика.

Для совершения своей преступной деятельности бандиты заранее подготавливают подводы, вызывают бандитов, находящихся на легальном положении, после чего расходятся мелкими группами по селам в несколько домов населенного пункта и совершают теракты.

Как правило, теракт совершается в помещении двумя бандитами, а остальные охраняют снаружи. После совершения теракта бандиты прибывают в условленное место и скрываются, а бандиты-легалы расходятся по домам.

В ночь на 24 января группа бандитов до 15 чел. в форме военнослужащих Советской Армии, совершив убийство двенадцати местных жителей села Лубянки Низже и Лубянки Выжше, разошлись мелкими группами. Руководитель бандгруппы и несколько бандитов, прибывшие из других районов, сели на заранее подготовленные сани и скрылись, а местные бандиты и бандиты, находящиеся на легальном положении, укрылись в селе и на хуторах.

III. Изменение в тактике и методах действия бандитов по сравнению с 1946 годом.

В 1946 году оуновское подполье и их вооруженные банды на территории Тернопольской области были организованы в более крупные группы 10—15 и более человек. Укрывались бандиты в убежищах, оборудованных в населенных пунктах, в поле, лесах, а иногда располагались лагерем в лесу. Так, в январе 1946 года в с. Городище, В. Глубоческого района в четырех убежищах было обнаружено и ликвидировано 18 бандитов из сотни "Рубачи".

В феврале 1946 г. в лесу севернее с. Дитковцы того же района 9 ср 12 сп был обнаружен лагерь бандитов, где убито 19, захвачено 1 бандит из сотни "Кисачи".

Свою преступную деятельность бандиты проводили главным образом путем совершения террористических актов против районного партийного советского актива, работников органов МВД-МГБ, военнослужащих Советской Армии и наших войск.

В связи с ростом колхозного строительства и значительными потерями, понесенными в 1946 году, оуновцы получили указание о переходе к более законспирированной подпольной работе. Численный состав каждой оуновской организации и бандгрупп в 1947 году по сравнению с 1946 годом стал значительно меньше (4—6 человек).

В террористической деятельности оуновцев также произошли изменения. В связи с укреплением местных органов Советов депутатов трудящихся и ростом колхозов бандиты стали угрожать и совершать террористические акты больше против местного сельского актива: председателей сельсоветов, колхозов и местных жителей, являющихся инициаторами колхозного строительства.

Указания о изменениях тактики и методов действий бандиты получали в течение всего 1947 года.

Большое внимание руководство оун в начале 1947 года обратило на сохранение своих кадров.

Референт "СБ" центрального провода оун "Михайло" (ликвидирован 86 полком в феврале 1947 г.) в письме бан-

диту ШУЙКЕВИЧ писал: "В отдельных мелких стычках гибнет большое число и низового и руководящего состава организаций, так, что мы скоро почувствуем нехватку этих кадров, если в дальнейшем будет продолжаться такое положение. Мы должны всю нашу работу как можно быстрее перестроить в соответствии с требованиями ведения затяжной борьбы в мирное время, как можно скорее переключить низы на подпольную работу".

От часто применяемого в 1946 году метода совершения террористических актов из засады, в 1947 году бандиты перешли к методу совершения бандпроявлений главным образом в ночное время, в населенных пунктах, привлекая для своих преступных действий бандитов, находящихся на легальном положении и бандпособников.

За последнее время оуновцы стали совершать бандпроявления более крупными группами численностью до 10—15 бандитов, возглавляемых руководителями оуновских организаций и бандгрупп.

Местами укрытия бандитов в 1947 году являлись: в летнее время — лес, камыши, хлеба, убежища, оборудованные главным образом в лесу, на полях; в настоящее время бандиты преимущественно укрываются в населенных пунктах в специально оборудованных убежищах, а также на чердаках, в сараях и домах бандпособников.

Вблизи мест своего укрытия в селах оуновцы выставляют наблюдателей, а при передвижении высылают разведчиков из числа местных жителей-бандпособников, которые предупреждают бандитов о появлении наших служебных нарядов.

ВРИО КОМАНДИРА ДИВИЗИИ ПОЛКОВНИК
(СЕРГЕЕВ)
ВРИО НАЧАЛЬНИКА 1 ОТДЕЛЕНИЯ КАПИТАН
(РАЗВЕГАЕВ)

Оригінал. Машинопис.

БТУ: Ф. П. Потічного. — Спр. 171. — Арк. 42—49.

Звернення українських революціонерів до українців

Березень 1948 року

За Українську Самостійну
Соборну Державу!

Воля народам!
Воля людині!

УКРАЇНЦІ!

Цього року минає 300 років з того часу, як весь український народ під керівництвом гетьмана Богдана Хмельницького підняв був збройну боротьбу проти шляхетсько-польських загарбників і на більшій частині своїх земель побудував самостійну Українську Козацьку державу.

Українська Козацька держава була забезпечила більшості нашого народу вільне життя, ввела нашу Батьківщину в сім'ю вільних держав і зробила її такою могутньою силою, на якій голос мусіли зважати чужі народи й держави. Завдяки цій державі ще більше скріпилися прагнення українського народу жити завжди своїм незалежним життям, ще вище піднеслася його готовність боротися в будь-якій обстановці за свої права й інтереси. Завдяки їй він ще краще освідомив собі свої великі духовні й фізичні сили, навчився розбуджувати ці сили й покладатися на них як на єдинонадійний засіб на шляху своїх нелегких змагань за своє вільне й щасливе існування. Козацька держава у кривавій боротьбі з ворогами обороняла себе й намагалася визволити з-під їхнього ярма ще й решту українських земель.

Наші вороги російсько-царські імперіялісти, своєю боротьбою проти нашої матері-України знищили Козацьку державу і поневолили український народ.

Довгий час мучився наш народ у новій неволі. Його гнобителі, мов п'явки, ссали його животворні сили. Та він не впав духом, а вів проти займанців боротьбу за свою справу. Він міцно вірив, що в цій боротьбі він перемаже. І переміг!

В 1917—1918 рр. український народ силою зброї і героїзмом своїх найкращих синів прогнав зі своїх земель російсько-царських й австро-угорських наїзників і створив свою самостійну державу — Українську Народну Республіку. Але, на жаль, не вдалось йому за кілька років запеклої

боротьби зі своїми багатьома ворогами, що вперто пхалися на Україну, оборонити цю державу. Вона була ними знищена, а її територія зайнята.

І знову прийшлося нашому народові нести на своїх плечах весь тягар іноземних окупацій, в їх числі найжахливішу російсько-більшевицьку окупацію. Але й тоді України не покорилося ворогам, вона боролася проти них за свою незалежність.

В час другої світової війни було створено Українську Повстанчу Армію (УПА). Завдяки їй визвольна боротьба українського народу виросла до великих розмірів, через що на великій частині, наших земель німецькі й большевицькі загарбники почувалися дуже погано, бо їх було тут бито.

Цієї боротьби не може знищити й не знищить нове жахливе большевицьке поневолення України. Бо щоб її знищити, треба знищити великий і героїчний український народ. А немає і не може бути такої сили, яка б знищила наш народ, народ, який послідовно і вперто боровся в минулому й бореться сьогодні за свою волю, за поступ, за щастя.

Українські селяни, робітники, інтелігенти, українська молоде!

Сьогодні (1948 р.), в час відзначування 300-річчя Української революції часів Хмельницького й народження Української Козацької держави, в час великого неспокою в цілому світі, в час шаленої підготовки майже всіх більших і менших держав до наступної великої війни, ще сильніше об'єднайтеся між собою, ще тісніше згуртуйтеся навколо Ваших оборонців — ОУН і УПА, ще більше допомагайте їм у революційній боротьбі. Цим Ви зробите велике діло — прискішите народження Української Самостійної Соборної Держави —єдиної запоруки Ваших прав, волі, щастя.

ХАЙ ЖИВЕ У ВІКАХ ПАМ'ЯТЬ ПРО ТИХ, ЩО ЗГИНУЛИ В БОРОТЬБІ ЗА УКРАЇНСЬКУ ДЕРЖАВУ!

ХАЙ ЖИВЕ РЕВОЛЮЦІЙНО-ВИЗВОЛЬНА БОРОТЬБА УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ!

ХАЙ ЖИВЕ УКРАЇНСЬКА САМОСТІЙНА СОБОРНА
ДЕРЖАВА!
СМЕРТЬ СТАЛІНСЬКО-БОЛЬШЕВИЦЬКИМ ЗАГАРЬ-
НИКАМ!

Березень, 1948 р.

Українські Революціонери.

Копія. Машинопис.

ДАТО: Ф. Р.-3432. Оп. 1. — Спр. 145. — Арк. 1.

Доповідна записка секретаря Тернопільського обкому
партії В. Дружиніна секретареві ЦК КП(б)У М. Хрущову
про хід боротьби з формуваннями УПА і підпіллям ОУН у
березні 1948 р.

3 квітня 1948 року

№ 430/с

Совершенно секретно
Секретарю ЦК КП(б)У

товарищу ХРУЩЕВУ Н. С.

ДОКЛАДНАЯ ЗАПИСКА

о ходе борьбы с остатками банд и подполья украинско-
немецких националистов по Тернопольской области
за март 1948 года

В январе и феврале месяцах текущего года наблюдалась
повышенная активность в антисоветской, террористичес-
кой и диверсионной деятельности подполья ОУН и его во-
оруженных банд, действующих на территории Тернополь-
ской области.

Эта активность была вызвана прежде всего проведением
в области мероприятий по коллективизации сельского хо-
зяйства.

Вот что пишет по этому поводу руководитель СБ Терно-
польского окружного провода ОУН — "Кайдаш" в своей
директиве от января 1948 года районным СБистам:

"На оснований имеющихся данных надо полагать, что вес-
ной этого года большевики начнут на ЗУЗ сплошную коллек-
тивизацию. В текущем месяце нужно повесить по несколько
на район инициаторов вступления в колхоз, подбирая села
так, чтобы в каждом уголке района об этом знали. При та-
ких акциях надо писать и расклеивать противоклхозные

лозунги и разбрасывать противокolleктивные листовки. Наши акции усиливать по мере нажима большевиков".

В результате проведенных ответных мероприятий органами и войсками МГБ в феврале месяце на территории области было ликвидировано значительное количество бандитских групп, вследствие чего активность бандитов была пресечена. Количество бандитских проявлений в марте месяце по сравнению с январем и февралем снизилось почти наполовину. Если в январе в области было совершено 34 бандпроявления и в феврале 27, то в марте — 15.

В целях усиления борьбы с остатками банд и подполья украинско-немецких националистов органами и войсками МГБ в истекшем месяце проведено ряд организационных мероприятий, из которых наиболее важное — это создание межрайонных и подрайонных чекистско-войсковых групп, за которыми закреплены отдельные бандитские группы до полной их ликвидации.

Всего по области создано 8 межрайонных чекистско-войсковых групп, за которыми закреплено 14 бандитских групп, действующих на стыках двух или нескольких районов, и 34 подрайонных, за которыми закреплено 50 бандитских групп и оуновских проводов, действующих вдали от райцентров.

Указанные чекистско-войсковые группы направлены в места дислокации бандитских групп.

Активизирован розыск участников руководящих оуновских проводов: центрального, краевого, окружных и надрайонных. За каждым из них закреплены наиболее опытные оперативные работники областного управления МГБ.

Результаты работы органов и войск МГБ по борьбе с подпольем ОУН и его вооруженными бандами в области в марте месяце характеризуются следующими данными:

Убито бандитов и членов ОУН — 63.

Арестовано бандитов, членов ОУН и их пособников — 70.

Всего ликвидировано бандитов, националистов и их пособников — 121.

У бандитов и участников ОУН изъято:

Ручных пулеметов — 1

Автоматов	— 29
Винтовок	— 28
Револьверов	— 37
Гранат	— 301
Патронов	— 3200

Обнаружено и разрушено бандитских убежищ — 20.

Ликвидировано националистических формирований и бандитских групп — 8.

Из числа руководящего состава подполья ОУН и бандформирований ликвидированы:

"Свежий" — Чорный Захар Андреевич, 1914 года рождения, уроженец с. Лежановка Гримайловского района Тернопольской области, хозяйственный руководитель районного провода ОУН. "Зенко" — Дидык Петр Александрович, уроженец с. Ориховец Подволочисского района Тернопольской области, руководитель СБ Подволочисского районного провода ОУН. "Сирко" — Бойчук Ярослав, уроженец Подволочисского района, главарь кустовой бандгруппы СБ.

"Курьян" — Лысарь Ярослав Дмитриевич, 1926 года рождения, уроженец с. Васильковцы Гусятинского района, главарь кустовой бандгруппы СБ.

"Береза" — Безик Николай Петрович, 1927 года рождения, уроженец с. Блищанка Залещицкого района, руководитель кустовой бандгруппы ОУН.

"Орел" — (другие установочные данные неизвестны), руководитель кустовой бандгруппы ОУН в Козовском районе. "Чумак" — Кравчук Михаил Степанович, 1926 года рождения, уроженец с. Мшанец Велико-Глубочецкого района, пропагандист кущевого провода ОУН "Быстрого".

"Орлик" — Харчук Дмитрий Павлович, 1927 года рождения, уроженец с. Боложивка Шумского района, руководитель сельской бандгруппы ОУН.

"Уля" — Мымрик Анна Ивановна, уроженка с. Васильковцы Гусятинского района, руководитель УЧХ Гусятинского районного провода ОУН.

Наиболее важными операциями, проведенными в истекшем месяце органами и войсками МГБ по ликвидации банд

и подполья украинско-немецких националистов, являются:
Ликвидация двух бандитских групп СБ в Подволочисском районе.

В ночь на 14 марта с. г. бандиты совершили нападение на помещение сельсовета с. Мыслова* Подволочисского района, уничтожили там портреты и лозунги, забрали с собой книги из сельской библиотеки и переходящее Красное Знамя Подволочисского райсовета депутатов трудящихся и скрылись. На место происшествия сразу же были направлены оперативно-войсковые группы Подволочисского райотдела МГБ, которыми по следам бандитов на поле в 4 км от села Мыслова был обнаружен бункер с 8 бандитами. В завязавшемся бою все бандиты были уничтожены. Из бункера извлечено 17 стволов оружия, 15 гранат, 500 патронов, переходящее Красное Знамя Подволочисского райсовета депутатов трудящихся и сельская библиотека с. Маслова.

Произведенным опознанием убитых бандитов установлено, что в ходе этой операции ликвидированы две бандитских группы: бандгруппа СБ районного провода ОУН, возглавляемая "Зенко", и бандгруппа СБ кустового провода ОУН, возглавляемая "Сирко".

Ликвидированными бандитами в течение последних 6 месяцев на территории Подволочисского района было совершено 7 бандитских проявлений.

Ликвидация бандитской группы в с. Увсе** Козовского района. Управлением МГБ в порядке реализации добытых данных о местах укрытия бандитов 20 марта в с. Увсе Козовского района была проведена чекистско-войсковая операция, в ходе которой на чердаках местных жителей-бандпособников были обнаружены и при оказании вооруженного сопротивления ликвидированы 5 бандитов.

У бандитов изъято 8 стволов оружия, боеприпасы и оуновские документы.

---

* Правильно Маслова. — В. С.

**Очевидно, идет речь про с. Вівся Козівського району. — В. С.

Среди изъятых у бандитов документов и трофеев обнаружены личные документы старшего оперуполномоченного Козовского райотдела МГБ капитана Виноградова, убитого бандитами в с. Увсе 24 августа 1947 г., и его пистолет ТТ.

Ликвидация двух вооруженных бандитов в Чортковском районе.

24 марта с. г. старшим оперуполномоченным УМГБ лейтенантом Беловым, находившимся вместе с войсковой группой в количестве 6 человек по служебным делам в с. Базар Белобожницкого района, были получены данные, что на хуторах с. Требуховцы* Бучачского района укрываются бандиты из бандгруппы "Витайло", которыми в ночь на 20 марта в с. Ромашивка Белобожницкого района был убит местный житель.

С целью ликвидации указанных бандитов Белов со своей группой немедленно отправился на хутора с. Требуховцы. При подходе к этим хуторам утром 25 марта он столкнулся с тремя вооруженными бандитами, которые, отстреливаясь, начали отходить на территорию Чортковского района. Не отрываясь от бандитов, группа Белова преследовала их на расстоянии до 15 километров и, настигнув в селе Шульганивка Чортковского района, двух из них ликвидировала, третьему в ходе боя удалось скрыться. Розыск его продолжается.

Ликвидация молодежной оуновской организации в г. Бережаны.

Бережанским райотделом МГБ вскрыта и ликвидирована путем арестов существовавшая среди студентов педшколы г. Бережаны молодежная организация ОУН. Всего задержано 15 ее участников.

В ходе следствия устанавливается, что данная организация была создана руководителем районного провода ОУН — "Гризный" и СБистом — "Топир". Она имела 4 секции: антикомсомольскую, террористическую, пропагандистскую и женскую — разведывательную.

---

*Правильно: Трибухівці. — В. С.

Участником террористической секции этой организации — Иванкив (скрылся) по заданию "Гризного" в 1947 и 1948 гг. в г. Бережаны было совершено 4 террористических акта.

Антикомсомольская секция активно вела работу, направленную против вовлечения учащейся молодежи в комсомол.

Следствие по делу продолжается.

Всего в марте месяце в области было совершено 15 бандпроявлений, из них 14 террористического характера.

В результате бандпроявлений убито:

Работников райпартсоактива	— 2
Председателей сельсоветов	— 2
Сельских активистов	— 8
Работников МВД	— 2
Бойцов истребительного батальона	— 2
Местных жителей	— 7

Проведенными мероприятиями по розыску бандитов, совершивших бандпроявления, органами МГБ области в истекшем месяце раскрыто 14 бандпроявлений, из них 5 совершенных в марте. Виновники бандпроявлений наказаны.

В целях усиления политической работы среди населения по разоблачению враждебной деятельности и идеологии украинско-немецких националистов райкомы и горкомы КП(б)У систематически проводят собрания крестьян, колхозников, рабочих и служащих предприятий и учреждений, интеллигенции с постановкой на них докладов и лекций на политические темы.

За март месяц силами руководящих партийно-советских работников горкомов, райкомов и обкома КП(б)У прочитано свыше 1700 лекций и докладов, которыми было охвачено около 40 тысяч человек.

Лекций и доклады читались на темы: "О советском патриотизме", "Победа ленинско-сталинской национальной политики в СССР", "О преимуществах колхозного строя над единоличными крестьянскими хозяйствами", "Украинско-немецкие националисты — злейшие враги украинского народа", "Кулаки — активные пособники украинско-немецких националистов" и др.

Кроме того, ряд политических докладов на темы, разоблачающие враждебную деятельность и идеологию украинско-немецких националистов, читались на совещаниях и семинарах агитколлективов и агитаторов и среди бойцов истребительных батальонов.

В результате проводимой массово-политической работы заметно возрастает политическая активность местного населения, выражающаяся в росте колхозов и помощи органам МГБ в разоблачении и ликвидации остатков банд украинско-немецких националистов.

В марте месяце в области организовано 17 новых колхозов.

В с. Новоселка* Залещицкого района оперуполномоченный райотдела МГБ тов. Пихтеев при помощи местного актива установил местонахождение двух бандитов, в результате чего последние были уничтожены, и при них изъято: автомат, 2 пистолета и 4 гранаты.

В с. Лисичники этого же района при активной помощи местного крестьянина Борковского М. оперативной группой райотдела МГБ был обнаружен и уничтожен один бандит, изъято оружие.

В с. Переволоки Бучачского района зав. детсадом тов. Дзюба сообщила райотделу МГБ о месте пребывания 3 бандитов, в результате чего последние были уничтожены.

В селе Иванков Скала-Подольского района крестьянка Популяк сообщила о кулаках, которые собирали для бандитов деньги.

На прошедшем 22—23 марта пленуме обкома КП(б)У, обсудившего задачи областной партийной организации по выполнению решений XVIII Пленума ЦК КП(б)У, была подвергнута резкой критике работа органов МГБ, МВД, суда и прокуратуры по борьбе с остатками банд украинско-немецких националистов, кулачеством и другими антигосударственными проявлениями, мешающими проведению коллективизации сельского хозяйства.

---

* Правильно: Новосілка-Костюкова. — В. С.

23 марта 1948 года на совещании первых секретарей райкомов КП(б)У обращено их внимание на необходимость усиления руководства и контроля за работой райотделов МГБ по ликвидации остатков банд и улучшения политической работы среди населения по разоблачению украинско-немецких националистов.

Секретарь Тернопольского обкома КП(б)У
(В. Дружинин)

№ 430/с

Оригінал. Машинопис.

ЦДАГОУ: Ф. 1. — Оп. 23. — Спр. 5041. — Арк. 197—205.

Опис чекістсько-військової операції, здійсненої на стику Станіславської, Львівської, Тернопільської і Дрогобицької областей 16 квітня 1948 року

УТВЕРЖДАЮ СОВЕРШЕННО СЕКРЕТНО
ЗАМ. НАЧАЛЬНИКА ВНУТРЕННИХ ЭКЗ. №
ВОЙСК МГБ УКРАИНСКОГО ОКРУГА
ПОЛКОВНИК (ЯХИМОВИЧ)
16 апреля 1948 г.

ОПИСАНИЕ

чекистско-войсковой операции на стыке Станиславской, Львовской, Тернопольской и Дрогобычской областей.

I. ОПЕРАТИВНАЯ ОБСТАНОВКА.

По данным МГБ УССР, на стыке Дрогобычской, Станиславской, Львовской и Тернопольской областей, а также Стрыйского и Сколевского районов Дрогобычской области, скрывается руководство ОУНовского подполья: члены центральные провода "ШУХЕВИЧ", "ШЕЛЕСТ", "СЕВЕР", "ЛЕМЕШ", "ПЕТРО", краевой провод "БУГ-2" и прикрывающие их бандгруппы.

Наиболее вероятными их местами базирования являются: м. ФИРЛЕЮВ (8624), КЛЕЩУВНА (8525), ВОРОНОВ (8623), ЕЗЕФУВ (8321), РУДА (8224), ГОЛОДУВКА (8226), ЗАЛАНУВ (8122), МЕЛНА (9016), ЯХРУШ (8224), ПОДБУЖЕ (8514), ЛЮБША (8714), ВЫСПА (8715), КОНЮХУВ

(5601), хут. КРИВНЯ (8626), хутора — на карте нет — (9218), хут. БАРЧУВКА /8915/, хут. БЫСТРА (9215), город ЛЬВОВ, выс. 408,0, гора КИЧЕРА (3980).

Бандиты вооружены преимущественно автоматическим оружием, действуют мелкими группами, в местах базирования имеют широкую разведывательно-информационную сеть и выходы на родственные связи.

Местность: резко пересеченная, с наличием большого количества лесного массива.

II. РЕШЕНИЕ.

Решил: в период с 7.4. по 12.4.48 г. силами пяти сводных отрядов, общей численностью войск — 3350 человек, провести чекистско-войсковую операцию.

Район операции разбить на шесть секторов, а сектора поделить на участки.

Задачи: Отыскать и захватить, а при столкновении уничтожить руководителей оуновского подполья, прикрывающие их бандгруппы и прочий подучетный оуновский элемент.

Изъяты принадлежащие оуновскому подполью документы, архивы, литературу, технические средства, продовольствие и вооружение.

III. СИЛЫ И СРЕДСТВА ОПЕРАЦИИ.

62 стр. дивизия	— 4 полк	— 175 чел.
	— 10 полк	— 200 "-
	— 88 полк	— 160 "-
	— Школа серж. состава	— 100 "-
	— Спецподраздел. дивизии	— 90 "-
	Всего:	— 725 "-
64 стр. дивизия	— 18 полк	— 70 чел.
	— 91 полк	— 450 "-
	— 332 полк	— 310 "-
	— Школа серж. состава	— 135 "-
	Всего:	— 965 чел.
65 стр. дивизия	— 12 полк	— 100 чел.
	— 86 полк	— 300 "-
	— 450 полк	— 225 "-

	— Спецподраздел. дивизии	— 25 -"-	
		Всего: — 650 чел.	
82 стр. дивизия	— 215 полк	— 265 чел.	
	— 331 полк	— 120 -"-	
	— 333 полк	— 450	
	— Школа серж. состава	— 150 -"-	
	— Спецподраздел. дивизии	— 30 -"-	
		Всего: — 1015 чел.	
	Итого привлекается		
	на операции:	— 3355 чел.	

Вооружение — табельное. Боеприпасы — один б/к.
Сигнальными пистолетами — по одному на отделение, при достаточном количестве осветительных и сигнальных ракет.

Щупами — по три на отделение.

Рациями — по две на каждую роту, по две на штаб батна и две на каждый сектор.

Служебными собаками — по три на роту.

IV. МЕТОД ПРОВЕДЕНИЯ ОПЕРАЦИЙ

Операцию провести комбинированным методом, сочетая жесткую блокировку с тщательной выческой намеченных к операции объектов (населенных пунктов, лесов и других местных предметов).

В промежутках между секторами и участками, на подступах к объектам операции организовать работу РПГ, ОВГ, иметь засады и секреты.

Все действия войск должны быть скрытными и внезапными, памятуя, что скрытие замысла, маскировка и сохранение тайны обеспечивают успех операции. Сосредоточение войск и подход к району операции маскировать ложной операцией по поиску бежавших с ссылкой.

В целях непрерывного воздействия на объекты операции необходимо правильно построить службу заслонов и работу поисковых групп, обеспечить строгий и неослабный контроль за выполнением боевой задачи личным составом, правильно организовать отдых личного состава, для чего находящимся в заслонах разрешать отдых днем из расчета

1/3 отдыхает, а 2/3 бодрствуют и выполняют задачу. Поисковые группы отдыхают ночью.

V. ПОРЯДОК ПРОВЕДЕНИЯ ОПЕРАЦИИ.

Район операции разделить на шесть секторов, последние поделить на участки.

Сектор №1. — м. ФИРЛЕЮВ, хут. КРИВНЯ, КЛЕЩУВНА, ВОРОНОВ и ЮЗЕФУВ.

Операцию проводит сводный отряд 65 сд, под командованием командира 86 полка подполковника СЧАСТНОГО.

Оперативный руководитель — Начальник Управления МГБ по Тернопольской области полковник КОЛОМИЕЦ.

Сводному отряду сосредоточиться к исходу дня 4 апреля с. г. в г. БЕРЕЖАНЫ.

Подход к району операции замаскировать ложной операцией в районе села БЛОТНЯ (9281) и хуторах ПОД ЗАПУСТЕМ (9237), легендировав ее поиском бежавших с ссылки. Последнюю провести накануне дня операции.

Сектор №2. — ЗАЛАНУВ (8321), РУДА, высота 408,0 ГОЛОДУВКА, ЗАЛАНУВ:

Операцию проводит сводный отряд 82 сд, под командой командира 333 полка полковника ЗАХАРЧЕНКО.

Оперативный руководитель — начальник отдела 2-Н Управления МГБ УССР — подполковник ШУРУБАЛКА.

Сводному отряду сосредоточиться одной группой, численностью 200 человек — РОГАТИН, второй группе — 475 человек — в районе КОНЮШКИ в ночь с 4 на 5.4.48 г. Выход в район операции замаскировать ложной операцией в районе РАЖВАНУВ (7222) и ГАРБКИ (7420), легендировав ее поиском бежавших с ссылки, последнюю провести накануне дня операции.

Сектор №3. — МЕЛНА, КАМЕНКА, хутора СТАРИЦКО-ПИЛИПЫ (на карте нет) (8918).

Операцию проводит сводный отряд 62 сд, под командой врио командира 10 полка подполковника САМОТУГА.

Оперативный руководитель — начальник Управления МГБ по Львовской области — генерал-лейтенант ВОРОНИН.

Сводному отряду сосредоточиться: одной группе, численностью 170 человек — ПЕРЕМЫШЛЯНЫ, второй группе — 480 человек — м. СВИРЖ в ночь с 4 на 5.4.48 г.

Выход в район операции замаскировать ложной операцией в районе ГЖЕНДОВИЦА (9420), ХЛЕБОВИЦЕ СЪБИЖСКЕ и лес южнее — до ЛЮБШКА.(9712), легендировав операцию поиском местных бандгрупп, которую провести накануне дня операции.

Сектор №4. — ЯХРУШ, ПОДБУЖЕ, ЛЮБША, ВЫСПА.

Операцию проводит сводный отряд, состоящий из подразделений 82 и 64 сд, под командой начальника штаба 215 полка подполковника РУБЛЕВСКОГО.

Оперативный руководитель — Начальник отдела 2-Н Управления МГБ по Станиславской области подполковник КОСТЕНКО.

Сводному отряду одной группой — 315 человек сосредоточиться КОНЮШКИ, второй группе 235 человек — ХОДОРОВ и третьей группе 76 человек — СТШЕЛИСКЕ НОВЕ (8911) в ночь с 4 на 5.4.48 г.

Выход в район операции первой и второй групп замаскировать ложной операцией в м. КНИГИНИЧЕ (7416), ДОЛИНЯНЫ (7912) и ДУЛИБЫ (8210), легендировав их поиском бежавших с ссылки. Последнюю провести накануне дня операции.

Сектор №5. — состоит из двух районов, расположенных друг от друга в 25 км. Первый из них КОНЮХУВ (5601) и второй — гора КИЧЕРА (3980).

Операцию проводит сводный отряд 64 сд, под командой командира 91 полка подполковника ЧЕЧУРИНА.

Оперативный руководитель — начальник Управления МГБ по Дрогобычской области полковник МАЙСТРУК.

Сводному отряду 300 человек выйти в район операции КОНЮХУВ со своих мест дислокации. Сводный отряд, предназначенный для действий на г. КИЧЕРА, сосредоточить ТРУСКАВЕЦ (6282). В последующем 190 человек перебросить в район операции на машинах до ШЛЯХЕТСКИ (4282), остальных 180 человек сосредоточить в СКОЛЕ, замаски-

ровав сбор ложным тактическим учением в районе СКОЛЕ.

Сосредоточения в указанных местах закончить в ночь с 5 на 6.4.48 г.

Сектор №6. — город ЛЬВОВ.

Операцию проводит начальник отдела 2-Н Управления МГБ по Львовской области подполковник ДАНИЛОВ.

Войсковой руководитель — начальник оперативного отделения Штаба 62 сд — майор ИЛБИНСКИЙ.

Начало операции 5.00 7.4.48 г., конец операции — по особому распоряжению.

V. ХОД ОПЕРАЦИИ.

Боевые действия сводного отряда 65 сд (1 сектор)

В соответствии с планом операции, подразделения сводного отряда в ночь с 4 на 5.4.48 г. сосредоточились в г. БЕРЕЖАНЫ (8050). В течение дня 5 апреля командиры подразделений произвели проверку готовности личного состава к выполнению предстоящей задачи, изучили памятку бойцу и разъяснили цель отвлекающей операции, проводимой 6.4.48 г. в ПОД ЗАПУСТЕМ (9238) и БЛОТНЯ (9281).

В ночь с 5 на 6.4.48 г. подразделения отряда маршем выступили из г. БЕРЕЖАНЫ по шоссе БЕРЕЖАНЫ— м. НАРАЮВ (9039) с 6.00 6.4.48 г. 1-м батальоном, в составе 325 человек блокировали ПОД ЗАПУСТЕМ (9237), 2-м батальоном — БЛОТНЯ (9281) и приступили к проведению отвлекающей операции, легендируя ее поиском преступного элемента бежавших с мест ссылки. Закончив проведение отвлекающей операции, командир отряда предоставил время отдыха личному составу.

В 19.00 6.4.48 г. командир отряда полковник СЧАСТНЫЙ, в разрезе выполнения приказа штаба руководства операций, отдал свой боевой приказ командирам батальонов на поиск и ликвидацию бандитов в секторе №1— с. "КЛЕЩУВНА" (8525), м. ФИРАЕЮВ (8822), хутора (8825), ЮЗЕФУВ (8628) (все пункты для 1 сектора включительно).

В 24.00 6.4.48 г. 1 сб по маршруту — БЛОТНЯ, БАЧУВ (9130), ДУСАНУВ; 2 сб по маршруту — ПОД ЗАПУСТЕМ, ПОДУСИЛЬНА, КЛЕЩУВНА выступили к объектам опе-

рации. В 5.00 7.4.48 г. блокировали их и приступили к поиску бандитов, одновременно в районы между блокированными объектами и прилегающие леса были высланы войсковые наряды, предусмотренные планом операции.

Обыск населенных пунктов и проческа прилегающих к ним лесов со всей тщательностью проводились в течение 7, 8, 9.4.48 г.

10.4.48 г. отряд продолжал операцию в соответствии с планом и коррективами, внесенными штабом руководства, по которым кроме действий в районах ранее блокированных объектов была создана группа в составе 200 человек под командой подполковника ШАТСКОГО для прочески лесов (8826, 8925). Однако, в ходе поиска и прочески, несмотря на их тщательность и проявленную энергию личным составом отряда, бандитов обнаружить не удалось. Но было найдено и разрушено 62 убежища, изъято РП — 1, винтовок — 4, автоматов — 1, патронов — 716, гранат — 2, магазинов к РП — 2, коробок для лент станкового пулемета — 3 и 10 кг арт. пороха.

С 11 по 14.4.48 г. включительно подразделения отряда продолжали операцию по боевому распорядку командира сводного отряда 65 сд и личному приказанию войскового руководителя операции, отданному на месте операции.

1 батальон одной ротой и резервным взводом в составе 125 человек с 7.00 до 20.00 11.4.48 г. продолжал поиск в лесу (8426, 8427), после чего этой группой сосредоточился с. КЛЕЩУВНА (8525). Двумя ротами продолжал обыск с. КЛЕЩУВНА. Одной ротой с 7.00 до 11.00 11.4.48 производил обыск хуторов (8825), с 15.00 11.4.48 г. вел проческу УР ЗАПУСТ (8828), УР. ВОЛЧЕ ПУТА (8528), к 20.00 11.4.48 г. сосредоточился в СТАРЫ МЯСТО (8333).

2 сб с 6.00 до 10.00 11.4.48 г. производил обыск с. ПОДУСИЛЬНА (8833) и хуторов южнее ПОДУСИЛЬНА в границах КОЛЕБА (8835), ЛИСТИНКА (8931), ЕНУВКА (8733), ФИЛИПЦЕ (8634), к 20.00 11.4.48 г. сосредоточился восточнее СТРАТЫН МЯСТО, произведя поверхностный осмотр этого села.

С 6.00 12.4.48 г. до 20.00 13.4.48 г. сводный отряд 1-м сб прочесывал лесной массив, западнее НАРАЮВ ВЕСЬ в границах НАРАЮВ ВЕСЬ, КРОНГЛА, КОЛЕБА, отм. 408.0 (8636); 2 сб в границах Ур. СВОРЛИЦ, ФИЛИПЦЕ, РОГАЧИН ВЕСЬ.

Предпринятой проческой леса, западнее НАРАЮВ ВЕСЬ и восточнее СТРАТЫН МЯСТО, бандитов обнаружить не удалось.

12.4.48 г. подразделениями 2 сб в районе х. ФИГИНЦЕ (8634) было обнаружено капитально оборудованное убежище, из которого было изъято имущество, продовольствие и важные документы.

Убежище сложно по устройству и забаррикадировано изнутри, вследствие этого есть предположение, что бандиты ушли вглубь убежища. Судя по устройству, можно предполагать, что это убежище "ЛЕМЕША".

Для блокировки и раскопки убежища, оставлено 190 человек, остальной личный состав отряда 14.4.48 г. маршем следовал в г. БЕРЕЖАНЫ, попутно выполняя частные задачи по данным РО МГВ. К 20.00 14.4.48 г. отряд сосредоточился в г. БЕРЕЖАНЫ.

На пути движения к месту дислокации, выполняя частичные задачи по реализации данных органов МГВ, 12.4.48 г. в 21.00 2 рота 450 полка блокировала село РОГАЧИН ВЕСЬ (8238).

В 21.30 ефрейтор ШАРАПОВ, находившийся в оцеплении, в составе заслона, на расстоянии 200—250 метров заметил двигавшихся с наружной стороны оцепления трех бандитов, о чем доложил командиру взвода мл. лейтенанту СОЛЯХОВУ.

Бандиты, заметив заслон, бросились бежать в направлении леса. Заслон 4 человека, под командой командира взвода мл. лейтенанта СОЛЯХОВА, открыл огонь по бандитам, личный состав заслона сбросил с себя шинели, пошел на преследование, сочетая огонь с движением. Бандиты, пользуясь темнотой, скрылись в лес. Прибывшая на поддержку группа резерва командира роты — 9 человек, с розыскной собакой,

пыталась преследовать бандитов по следу, однако след собака не взяла. Продолжавшийся в течение ночи поиск результатов не дал.

Причинами безнаказанного ухода бандитов явились:

1. Отсутствие взаимодействия и связи между заслонами, находившимися в оцеплении, в результате заметивший бандитов заслон начал преследовать их, соседние же заслоны оставались на месте.

2. Отсутствие у заслона ракетницы, не дало возможность своевременно осветить местность.

3. Медлительность и пассивные действия командира взвода мл. лейтенанта СОЛЯКОВА в период преследования бандитов.

За период операции сводным отрядом 65 сд (1-ый сектор) обнаружено и разрушено — 92 убежища.

Трофеи: РП — 2, винтовок — 7, автоматов — 1, патронов — 955, пистолетов — 2, магазинов к РП — 2, коробок для лент станкового пулемета — 3, гранат — 2, арт. пороха — 10 кг., магазинов к ППШ — 2, радиоприемников "Родина" — 2, запас батарей "БАС-60", примусов — 4, шинелей — 8, сапог яловых — 6 пар (изрезанных), оуновские документы.

Боевые действия сводного отряда 82 сд (2 сектор).

Сводный отряд 5.4.48 г. сосредоточился: одной группой — 200 человек в РОГАТИН, второй группой — 475 человек в КОНЮШКИ.

4.4.48 г. войсковая группа 5 ср 333 сп — 17 чел., под командой зам. командира роты лейтенанта САФРОНОВА, совершая марш к месту сосредоточения в г. РОГАТИН по маршруту: КОЛОКОЛИН-ЯВЧЕ РАДВАНУВ, на зап. окраине с. ЗАЛУЖЕ (7624) в 19.30 заметила 6 человек неизвестных, двигавшихся к селу. На оклик наряда неизвестные бросились бежать, в результате организованного преследования с применением розыскной собаки "ДЖЕК" на 3-й км. три бандита были настигнуты и убиты, остальные три бандита, пользуясь наступившей темнотой, дождем и пересеченной местностью — скрылись. В бою с бандитами легко ранена собака "ДЖЕК". (См. схему № 1).

У убитых бандитов захвачено: РП — 1 (немецкий), автомат ППШ — 1, пистолет — 1, мин 82 м/м — 2, граната — 1, патронов — 100, оуновские документы. Судя по минам, бандиты шли, вероятно, на совершение диверсии.

В бою отличились: рядовые — БУРЛАКОВ, ЗИНОВЬЕВ. БОРИСЕНКО и инструктор с/собак — мл. сержант РОМАШЕНКО.

По плану операции 6.4.48 г. сводный отрядом в р-не ПУТЯТНИЦЕ (7228), Ур. СОЛОМИНА ДОЛИНА (7218) и прилегающей местности, была проведена "Отвлекающая операция".

В ходе отвлекающей операции 6.4.48 г. в 8.00 группой 12 человек от 9 роты 333 полка, под командой командира отделения мл. сержанта ЯКОВЛЕВА, в поле (7024-б), под кучей навоза, при помощи щупа, рядовым МОРДВИНОВЫМ было обнаружено убежище, в котором убито два бандита, захвачен — 1. Трофеи: винтовок — 3, патронов — 100.

В результате прочески местности в период отвлекающей операции отрядом обнаружено 13 пустых убежищ, в одном из них изъята немецкая рация. (Схема № 2).

7.4.48 г. в 5.00 отряд с хода внезапно блокировал высоту 408,0, села ГОЛОДУВКА, РУДА, ЗАЛАНУВ МАЛ. ЗАЛАНУВ БОЛ и с 6.00 приступил к поиску бандитов.

В 7.00 7.4.48 г. часовой по охране КП 9 ср 333 сп рядовой ПОЧТАРЕНКО на расстоянии 25—30 метров на южн. скалах высоты 408,0 заметил идущих в направлении КП 4-х бандитов, о чем доложил командиру роты ст. лейтенанту ЕЖОВУ.

Последний подал команду находившемуся с ним резерву "приготовиться к бою" и, подпустив бандитов на 10—15 метров, открыли по бандитам огонь, в результате один бандит был убит, три бросились бежать в направлении оцепления.

Резерв — 5 человек, во главе командира роты, бросились на преследование. В результате, один бандит был достигнут и убит рядовым группы преследования ДЖУМБАЕВЫМ, второй выбежал на оцепление и был убит находив-

шимся в оцеплении мл. сержантом КОРОТЧЕНКО. Четвертый бандит, в результате преследования, был достигнут и убит в старом убежище. (Схема № 3).

Таким образом, группой резерва во взаимодействии с заслоном полностью ликвидирован Рогатинский надрайонный провод — СМЫК Евгений Петрович, по кличке "ВИЙ", и остальные три.

Трофеи: автоматов — 2, винтовок — 2, пистолетов — 2, револьверов — 2, гранат — 6, патронов — 200, бикфордов шнур, медали: "За Победу над Японией", "За оборону Сталинграда", погоны майора Советской Армии, деньги советской валюты — 245 рублей и оуновская переписка.

В бою отличились: зам. командира отделения мл. сержант КОРОТЧЕНКО Петр Павлович, рядовой ДЖУМБА-ЕВ Анаркуль, рядовой ПОЧТАРЕНКО.

В течение 7, 8 и 9.4.48 г. отряд продолжал поиск бандитов в границах своего сектора, предусмотренного планом операции.

7.4.48 г. в 19.00 в целях усиления поиска бандитов на высоте 408,0 Штабом руководства операцией, была произведена перегруппировка сил из второстепенных направлений, в район высоты 408,0 было переброшено 70 человек, которыми было усилено блокирование высоты 408,0. Продолжавшийся в течение 8—9 апреля 1948 г. поиск результатов не дал.

7.4.48 г. ОВГ 9 ср 331 сп, численностью 23 чел., под командой лейтенанта КАРНАУЛОВА, в лесу (8621) обнаружено убежище, из которого изъято: РП — 1 и 10.000 патронов (винтовочных).

РПГ 2 ср 333 сп — 7 человек под командой лейтенанта МУСТАЕВА, в с. ЗАРАНУВ МАЛЫЙ (8222) обнаружено убежище из которого изъято: РП — 1, винтовка — 1, противотанковых гранат — 1 и патронов — 10.

В целях реализации данных органов МГБ 7.4.48 г. в 19.00 дополнительным распоряжением войскового руководителя операцией, командиру 2 сектора полковнику ЗАХАРЧЕНКО был придан резерв руководства операцией, численностью 30

человек. Одновременно, было отдано распоряжение силами резерва и подразделений, снятых с второстепенных направлений, с 20.00 7.4.48 г. блокировать с. ПОДГРОДЗЕ и в течение 8, 9.4.48 г. произвести тщательный поиск бандитов в селе. В результате поиска обнаружено два пустых убежища.

За период сосредоточения и трех дней операции, отрядом убито бандитов — 9, захвачен — 1.

Обнаружено и разрушено бандитских убежищ — 58.

Захвачены трофеи: РП — 3, автоматов — 3, винтовок — 11, пистолетов — 6, револьверов — 2, мин — 82 м/м — 2, гранат — 10, радиостанция — 1, патронов разных — 10743.

В течение 10, 11, 12.4.48 г. отряд продолжил поиск бандитов в районах: лесной массив сев. РУДА и вост. ПОДГРОДЗЕ, а также в границах сектора.

11.4.48 г. отрядом 331 полка, под командой подполковника ЧУРКИНА, во время прочески лесного массива, сев. РУДА (8522-а) обнаружено капитально оборудованное убежище, из которого изъято: автоматов — 3, винтовок — 1, радиоприемник — 1, патефон — 1, пластинки к патефону, мешок муки, бидон топленого сала, бочка соленого сала, бочка спирта, пиш. машинок — 2, картофеля — 100 кг., пол. банки — меда, кухонная посуда, 2 одеяла и большое количество оуновских документов.

В ходе операции агентурной разведкой установлено, что руководство оуновского подполья и их вооруженные банды предположительно скрываются в районах ЧЕРЧЕ, ЗАЛИПНЕ, ЛОТОК в искусно замаскированных убежищах.

В целях реализации данных руководством операцией отряду 82 сд поставило задачу: блокировать села ЧЕРЧЕ, ЗАЛИПНЕ и ПОТОК с прилегающими к ним хуторами и участками лесных массивов и в течение двух дней 13 и 14.4.48 г. провести розыск бандитов в указанных селах.

13.4.48 г. в 5.00 отряд блокировал с. ЧЕРЧЕ, ЗАЛИПНЕ, ПОТОК и с 6.00 приступил к поиску бандитов.

Длившийся в течение двух суток 13 и 14.4.48 г. поиск результатов не дал. За этот период отрядом обнаружено, и разрушено — 12 убежищ.

За период операции с 4 по 14.4.48 г. отряд имел следующие результаты: убито бандитов — 9, захвачено бандитов — 1. Обнаружено и разрушено убежищ — 61.

Трофеи: РП — 6, винтовок — 16, пистолетов — 6, автоматов — 6, патронов — 11122, гранат — 9, мин 82 м/м — 2, обрезов — 1, магазинов ППШ — 3, карабинов — 1, радиоприемник — 1, пиш. машинок — 3, шинелей — 4, фуфаяк — 3, ооновские документы.

Боевые действия сводного отряда 62 сд (3 сектор)

В ночь с 4 на 5.4.48 г. отряд сосредоточился: одной группой численностью 170 человек — ПЕРЕМЫШЛЯНЫ, второй группой — 480 человек — м. СЪВИЖ.

В течение 5.4.48 г. личному составу был предоставлен отдых и произведена проверка готовности подразделений к выполнению боевой задачи.

С целью скрытия своих истинных намерений, накануне операции, отрядом была произведена, предусмотренная планом, ложная операция в двух районах: одной группой, сосредоточенной в ПЕРЕМЫШЛЯНЫ, произведен поиск местных бандформирований в районе ЖЕНДОВИЦЕ (9720) и ДОВЖАНИЦА (9420), второй группой, сосредоточенной в м. СЪВИЖ, произведен поиск бандитов в районе ХЛЕБОВИЦЕ СЪВИЖСКЕ (0114) и леса южнее ЛЮБЕШКИ (9714).

К 5.00 7.4.48 г. отряд блокировал объекты сектора №3 МЕЛНА (9016), КАМЕНКА (9218), БЫСТРА (9215), хутора СТАРИЦКО-ПИЛИПЫ (на карте нет) — 8918, разбив сектор на 4 участка и с 6.00 приступил к поиску бандитов.

7.4.48 г. ОВГ 8 роты 10 полка — 12 чел. под командой лейтенанта Лунина в хуторе БЫСТРА (9215) захвачены 3 связных оун: МАРТЫНИШИНА Мария, МАРТЫНИШИНА Екатерина, УИСИК Мария.

7.4.48 г. ОВГ 3 роты 10 полка — 15 чел. под командой ст. лейтенанта ЧУПРУНА в с. МЕЛНА (9016) захвачен личный связной Львовского краевого провода оун "БУГ-2" — КУШНИР Анна, ЛОБА Василий и один бандит-одиночка ГОТРА Петр.

7.4.48 г. ОВГ 3 роты 88 полка — 15 человек, под командой майора ВИНОГРАДОВА, лесном массиве (9218-а) задержан связной Львовского краевого провода оун — ЦЕХ Иван.

На основании сложившейся обстановки и полученного распоряжения, от штаба руководства операцией с 7.00 8.4.48 г. отряд усилил блокировку лесного массива, севернее МЕЛНА и приступил к активному поиску их главарей оуновского подполья и их убежищ.

В результате поиска, в течение 8, 9 и 10.4.48 г. отрядом обнаружено и разрушено 28 убежищ, из которых изъято: винтовок — 5, минометов 82 м/м — 1, мин — 25, гранат — 10, патронов — 4950, телефонных аппаратов — 1.

На 11.4.48 г. войсковым руководителем отряду была поставлена дополнительная задача: поиск бандитов вести в двух направлениях: одной группой — СТШЕЛИСКА НОВЕ (8911), ДЗЕВЕНТНИКИ (9002), ИЛУВ (9191); второй группой — ТУЧНА (9516), ОСТАЛОВИЦЕ (9822), УШКОВИЦЕ (0322) — ПЕРЕМЫШЛЯНЫ.

Выполняя эту задачу, 11.4.48 г. РПГ 10 полка — 6 человек под командой ст. сержанта БАХМУЦАН на северной окраине с. ПЕТИЧАНЫ (9006) был обнаружен бандит, который рубил телеграфный столб и при попытке бегства, ранен. Оказался бандит-одиночка НАЙДА Михаил. (Схема № 4).

12.4.48 г. ОВГ 88 полка в составе 45 человек, под командой майора ВИНОГРАДОВА, производя поиск в лесном массиве 2,5 км. юго-зап. ИЛУВ (9191), обнаружила трех бандитов, оказавших вооруженное сопротивление, в результате боя два бандита убиты, третий, пользуясь лесом, и пересеченной местностью — скрылся (Схема № 5).

Трофеи: автоматов — 2, винтовок — 1, пистолетов — 2, гранат — 2, патронов — 30, оуновские документы.

Убитые оказались: политреферент Бобркского надрайонного провода по кличке "ХМЕЛЬ" — бывший поручик УПА, пунктовой связной Львовского краевого провода ОУН — "СЫЧ".

Продолжая поиск в лесном массиве, 13.4.48 г. в 15.00

ОВГ резервной роты 62 сд — 30 человек под командой лейтенанта ЛОГИНОВА в лесном массиве 2 км. южн. ИЛУВ (9092) убит бандит-одиночка.

Трофеи: автомат — 1 и полевая сумка с оуновскими документами (Схема №4).

13.4.48 г. ОВГ 9 роты 88 полка, 23 чел. под командой ст. лейтенанта ИВЧЕНКО в лесу (9090) обнаружено убежище, из которого изъята одна пиш. машинка и документы оун.

13.4.48 г. ОВГ резервной роты 62 сд — 30 чел., под командой-лейтенанта ЛОГИНОВА, в лесу (9888) столкнулась с бандой, оказавшей вооруженное сопротивление, в результате боя убито — 4 бандита.

Трофеи: винтовок — 2, автоматов — 2, пистолетов — 3, патронов — 200, гранат — 4, документы оун.

Трупы пока не опознаны (Схема №4).

За период операции с 7 по 14.4.47 г. отрядом убито — 7, захвачено — 9 бандитов.

Обнаружено и разрушено — 26 убежищ.

Захвачены трофеи: станковых пулеметов "МАКСИМ" — 1, автоматов — 5, винтовок — 16, пистолетов — 6, гранат — 34, патронов — 5096, патронов к ПТР — 16, пиш. машинок — 5, шинелей — 4, компасов — 1, плащ-палаток — 2, примусов — 2, телефонных аппаратов — 5, коммутатор — 1, радиостанция "Север" — 1, зарядная база двигатель "Л-3" — 1, аккумуляторов — 5, радиосигнализатор — 1, мин — 28, большое количество радиоламп, минометов 82 м/м — 1, оуновские документы

Боевые действия сводного отряда 82 и отдельных подразделений 64 сд (4 сектор).

В ночь с 4 на 5.4.48 г. сводный отряд сосредоточился: одной группой — 315 человек в с. КОНЮШКИ, второй группой — 235 человек — ХОДОРОВ и третьей группой — 76 человек — СТШЕЛИСКА НОВЕ (8911).

5.4.48 г. отряд выступил к объекту операции.

Выход подразделений первой и второй групп отряда к объекту операции был замаскирован отвлекающей операцией по поиску бежавших с мест ссылки в районах м.

КНИГИНИЧЕ (7416), ДОЛИНЯНЫ (7912), ДУЛИБЫ (8210).

6.4.48 г. при проведении ложной операции РПГ школы сержантского состава — 8 человек под командой ст. лейтенанта УРТМИНЦЕВА, во время прочески села КНИГИНИЧЕ на чердаке дома был обнаружен и убит сержантом СУВОРОВЫМ бандит-одиночка СЕНЯК Степан Дмитриевич.

Трофеи: обрез — 1, патронов — 9 (Схем№6).

К 5.00 7.4.48 г. отряд блокировал населенные пункты ЯХРУШ (8518), ПОДБУЖЕ (8514), ЛЮБША (8714), ВЫСПА (8715), разбив сектор на 4 участка по числу объектов, отряд с 6.00 7.4.48 г. приступил к поиску бандитов.

Продолжавшийся поиск в течение 6 суток, результатов не дал.

С 12.4. по 14.4.48 г. руководством операции отряду поставлена задача: следовать к месту дислокации на пути движения по маршруту ПОДКАМЕНЬ—ДОЛИНЯНЫ—ВАСУЧИ—КОЛОКОЛИН—ВЫБУВКА—МАШКОВЦЕ — вести поиск бандитов по данному РО МГБ.

За период операции отряд имел следующие результаты: убит — 1, и захвачен — 1 бандит.

Обнаружено и разрушено — 18 убежищ.

Трофеи: обреза — 1, патронов — 20, револьверов — 1, гранат — 1.

Боевые действия сводного отряда 64 сд (5 сектор).

Сводный отряд 300 человек 91 полка к 20.00 5.4.48 г. сосредоточился в г. СТРЫЙ. С 10.00 до 15.00 6.4.48 г. были проведены тактические учения на северной окраине этого города, после чего личному составу был предоставлен отдых. В 3.00 7.4.48 г. отряд маршем выступил из г. СТРЫЙ по маршруту: СТРЫЙ (6106), ДУЛИБЫ (5805), отдельные дома (5603), сев. вост. окраина с. КОНЕХУВ (5501) и приступил к блокированию села, закончив блокирование в 5.30 7.4.48 г.

С наступлением рассвета блокированное село КОНЕХУВ было разделено на пять участков, за которыми

закреплены оперативные работники и войсковые группы. С 7.00 7.4.48 г. был начат обыск села. В результате обыска 7.4.48 г. было обнаружено шесть вновь оборудованных убежищ на 3—4 человека каждое, но бандитов в них не оказалось.

В одной яме, под соломой, в двух деревянных ящиках, был обнаружен мотоцикл немецкой марки "Сундап" в разобранном виде.

В течение 7.4.48 г. было задержано 15 человек подозрительных по связям с оуновским подпольем. Северо-западная окраина села и разбросанные отдельные строения в течение 7.4.48 г. были тщательно обысканы.

В ночь на 8.4.48 г. была плотно блокирована и обыскана остальная часть этого села. В течение 8, 9.4.48 г. село было дважды тщательно обыскано с фильтрацией подозрительных, однако бандитов обнаружить не удалось.

Ввиду того, что данных от органов МГБ о нахождении в селе КОНЯХУВ бандитов не было, обыск села был закончен к 20.00 9.4.48 г., а личный состав был выведен в расположение 2 сб — гор. СТРЫЙ, для последующего проведения операции в с. ДАШАВА, санкционированной штабом руководства операции. Обыск села ДАШАВА Стрыйского р-на проходил в следующем порядке: с рассветом село было блокировано и произведен обыск, продолжавшийся до 21.00 12.4.48 г. Однако бандитов обнаружить не удалось, после чего личный состав был направлен к месту постоянной дислокации.

Сводный отряд — 368 человек, для проведения операции во 2-ом районе (гора КИЧЕРА) был сосредоточен к 10.00 6.4.48 г., 7 и 8 ротами 91 полка — в составе 80 человек в с. КРУШЕЛЬНИЦА (4381) Сколевского р-на. К исходу дня на зап. окраине села были проведены тактические учения. В 3.00 7.4.48 г. подразделения вышли к объекту операции, блокировав его к 5.30 этого же дня.

134 человека 91 полка к 20.00 5.4.48 г. были сосредоточены в г. СКОЛЕ, а в 21.00 выступили в ДЕМБИНА (3886). После блокировки объекта операции, подразделения вели поиск.

В 15.00 7.4.48 г. РППГ 1 роты 91 полка, под командой лейтенанта МЕЛЬНИКОВА, на юго-вост. скатах г. КИЧЕРА (3980-г.) было обнаружено убежище, в котором, по видимому, находилось 16 бандитов. Убежище состояло из двух комнат, склада, колодца и четырех запасных выходов. Были найдены — радиоприемник, пишущая машинка и разная оуновская литература. Из документов установлено, что в убежище скрывался референт пропаганды центрального провода "СЕВЕР" с охраной, примерно 7—8 бандитов.

В течение 8, 9, 10, 11 и 12.4.48 г. личным составом был произведен поиск бандитов на скатах г. КИЧЕРА.

Несмотря на тщательность обыска, результатов никаких не было.

В ночь с 12 на 13.4.48 г. было блокировано с. КОРОСТУВ (3477) и обыскано б течение этого дня.

К исходу 13.4.48 г. операция в 5 секторе по распоряжению общевойскового руководителя — была закончена.

За период операции отрядом:

Обнаружено и разрушено бандитских убежищ — 18.

Трофеи: РП—1, автоматов — 1, винтовок — 1, пистолетов — 1, радиоприемник — 1, пишущих машинок — 4, мотоцикл — 1, муки — 700 кг.

В 6 секторе (г. Львов) в ходе операции войска не участвовали, а поэтому списания по этому сектору не дается.

В целом, операция на стыке четырех областей, была закончена в 24.00 14.4.48 г.

Сводные отряды, выполняя частные задачи по данным РО МГБ, к этому времени вышли в пункты своей постоянной дислокации, за исключением отдельных подразделений, оставленных для вскрытия обнаруженных убежищ, накануне дня окончания операции.

ВЫВОДЫ:

1. Задача операции — захват и уничтожение проводников центрального провода оун — "ТУР", "ШЕЛЕСТ", "ЛЕМЕШ", "ПЕТРО", "СЕВЕР" и Львовского провода "БУГ-2" не выполнена, в силу того, что данные органов МГБ о времени и местах нахождения упомянутых главарей ОУНов-

ского подполья оказались неточными. Однако, несмотря на этот серьезный недостаток, размах операции и количество привлекаемых для ее проведения войск — в основном оправданы.

Войсками в ходе операции убито — 17 и захвачено — 18 бандитов, полностью уничтожены Рогатинский надрайонный провод — СМЫК Евгений Петрович, по кличке "ВИЙ", политреферент Бобркского надрайонного провода по кличке "ХМЕЛЬ" (бывший поручик "УПА"), пунктовой связной Львовского краевого провода оун по кличке "СЫЧ". Кроме того, захвачен личный связной Львовского краевого провода оун "БУГ-2" — ХИМИЙ Василий, по показаниям которого найдено убежище краевого провода "БУГ-2".

Обнаружением и разрушением убежищ, изъятием из них средств связи, — нарушена связь между центральным и краевым проводами оун, а изъятием вооружения — технических средств и продовольствия из убежищ бандитов, значительно подорвана их материальная база, восстановление которой (особенно оружие), по видимому, для них составляет большие трудности. Подтверждением этого является стремление бандитов, во что бы то ни стало, в первую очередь сохранить у себя оружие, для чего винтовки и автоматы прячут в дуплах деревьев, специально оборудованных в земле щелях и т. д.

По количеству убитых и захваченных бандитов, а также по нанесенному материальному ущербу оуновскому подполью, результаты операции можно считать удовлетворительными. Учитывая к тому же и то обстоятельство, что бандиты меняют свою тактику, борьба с ними крайне усложняется, а данные органов, без которых нельзя рассчитывать на серьезный успех, были недостаточно полны.

2. Подготовительный успех чекистско-войсковой операции на стыке Дрогобычской, Станиславской, Львовской и Тернопольской областей, характерен большой конспирацией. Офицерам, которым по долгу выполнения задачи в предстоящей операции, необходимо было ознакомиться с

планом, были ознакомлены с ним только накануне дня операции, а отдельные офицеры за несколько часов до ее начала.

3. Во избежании лишних разговоров о предстоящей операции, руководителем операцией все распоряжения командирам соединений и частей о подготовке войск и материально-технических средств, отдавались под видом подготовки войск к учениям.

4. Планом операции было предусмотрено проведение отвлекающих операций, а в районе СКОЛЕ — проведение тактического учения. Этим самым была достигнута войсками не только внезапность и скрытность истинных намерений от вражеского элемента, но и представилась возможность после проведения отвлекающих операций, и тактического учения, дать отдых личному составу частей, которые совершали марш 50—70 км. Кроме того, провести партийно-комсомольские собрания, изучить "Памятку бойцу" и разъяснить всему личному составу, участвующему в операции, цель и задачи предстоящей операции.

5. Для большинства частей боевые действия проходили на незнакомой местности, к тому же подход к объектам операции совершался ночью. Все это усложняло выход частей на указанные рубежи, но ввиду тщательной подготовки, проведенной накануне выхода, позволило избежать возможное перемещение боевых порядков подразделений и уклонение их от указанных объектов.

6. По заключению оперативных начальников, а также войскового руководства, войска, привлекаемые к операции, действовали энергично, настойчиво, проявляя при этом чекистскую смекалку, обнаруживали, уничтожали или захватывали скрывающихся бандитов в убежищах, на чердаках и других, хорошо замаскированных, местах.

Особенно отличились в этом подразделения сводного отряда 62 сд под командой подполковника САМОТУГА и подразделения 332 полка 82 сд под командой полковника ЗАХАРЧЕНКО.

7. Операция показала, что в условиях уже начавшейся

весны, когда бандиты получили возможность уйти и скрываться в убежищах, оборудованных в лесах, более целесообразно основные усилия войск направлять не на населенные пункты, а на лесные массивы, где могут быть бандиты.

Описание составил: Нач. Штаба Руководства Операции
Зам. Нач. Штаба 62 сд ВВ МГБ
майор (КОЗЛОВ)

16 апреля 1948 г.

С описанием и выводами по проведенной операции
"СОГЛАСЕН"

НАЧАЛЬНИК ВНУТРЕННИХ ВОЙСК МГБ
УКРАИНСКОГО ОКРУГА

п.п. ГЕНЕРАЛ-МАЙОР (ФАДЕЕВ)
20 апреля 1948 г. Верно: л-т (Апраксин)

Копія. Машинопис.

БТУ: Ф. П. Потічного. — Спр. 247. — Арк. 183—200.

**Звернення українських повстанців до організаторів,
членів ініціативних груп і правлінь колгоспів із закликком
відмовитися від залучення селян до вступу в колгоспи**

Без дати
За Українську Самостійну Воля народам!
Соборну Державу! Воля людині!
**ОРГАНІЗАТОРАМ, ЧЛЕНАМ ІНІЦІАТИВНИХ ГРУП І
ПРАВЛІНЬ КОЛГОСПІВ!**

Большевицький окупант намагається завести по наших селах сталінські колгоспи. Для цієї мети знайшов собі Вас як зняряддя.

Ви добре знаєте, що сталінські колгоспи — це загибель для селян і для всього українського народу.

Ви добре знаєте, що сталінські колгоспи — це набагато грізніша панщина за колишню. Це — висмокування останніх сил селянина. Це грабування сталінською зграєю всіх землеплодів, вирощених важкою працею колгоспників.

Ви добре знаєте, що сталінські колгоспи — це грізне голодування колгоспників, а вкінці їх голодова смерть.

Ви добре знаєте, що народ колгоспів не хоче. Ви також на власні очі бачите загальну нехіть і відразу нашого селянства до сталінських колгоспів.

Незважаючи на те все, Ви вислугуєтеся і підлизуєтеся сталінським собакам та намагаєтеся всякими насильницькими засобами втягнути селян у сталінські колгоспи.

Ви підло, заради свого мерзенного життя, запроторюєте селян у неволю, ви ганебно штовхаєте селян у большевицьку катівню і гоните їх в обійми жахливої голодової смерті. Ви допомагаєте большевикам винищувати український народ. Ви ломите народну солідарність, ви — струпи на здоровому народному організмі. Ви — зрадники селянських інтересів і всього українського народу.

В імені народу попереджуємо Вас і наказуємо Вам залишити Вашу огидну роботу в ініціативних групах, або в правліннях колгоспів. Виступайте з ініціативних груп і правлінь колгоспів. Включайтеся до загальноселянської боротьби проти сталінсько-колгоспної панщини.

Якщо Ви не покинете цю погану вислужницьку працю на користь ворога, якщо не виступите з ініціативних груп чи з правлінь колгоспів, то народ буде вважати Вас за найгірших злочинців. А до злочинців супроти народу існує в цілім світі єдиний закон: знищувати їх всякими можливими способами.

Кого зараз не засягне караюча рука — його ім'я народ запише у своїй пам'яті. Скоріше чи пізніше Вас кара не мине. Вже незадовго світ розправиться з большевицькими бандитами і вони стануть на суд народів. Разом з ними судитимуть і Вас — сталінських п'ятолизів. Разом із Сталіном, хрущовими, литвинами, слонями повиснете і Ви, як повисли вислужники Гітлера і гестапо. Застановіться добре! Найвищий час! Глядіть, щоб не було запізно.

**ХАЙ ЖИВЕ ЄДНІСТЬ УКРАЇНСЬКОГО СЕЛЯНСТВА
У БОРОТЬБИ ПРОТИ СТАЛІНСЬКИХ КОЛГОСПІВ!**

**ХАЙ ЖИВЕ ВСЕНАРОДНА СОЛІДАРНІСТЬ НА ПРО-
ТИБОЛЬШЕВИЦЬКОМУ ФРОНТІ!**

ХАЙ ЖИВЕ ВІЛЬНЕ ЗАМОЖНЕ СЕЛЯНСТВО В УК-

РАЇНСЬКІЙ САМОСТІЙНІЙ СОБОРНІЙ ДЕРЖАВІ!
СМЕРТЬ ОРГАНІЗАТОРАМ СТАЛІНСЬКИХ КОЛГОС-
ПІВ — ПІДЛИМ АГЕНТАМ БОЛЬШЕВИЦЬКОГО ОКУ-
ПАНТА!

СМЕРТЬ СТАЛІНУ І ЙОГО ПРИХВОСНЯМ!
УКРАЇНСЬКІ ПОВСТАНЦІ.

Копія. Машинопис.

ДАТО: Ф.Р.-3432. — Оп. 1. — Спр. 167. — Арк. 1.

Доповідна записка відповідального організатора ЦК КП(б)У
І. Пересаценка секретареві ЦК М. Хрущову про діяльність
формувань УПА і підпілля ОУН і заходи боротьби з ними у
Тернопільській області 22 квітня 1948 року

Секретарю ЦК КП(б)У товарищу ХРУЩЕВУ Н. С.

ДОКЛАДНАЯ ЗАПИСКА

о деятельности оуновских банд и мерах борьбы с ними
по Тернопольской области

Основная масса местного населения Тернопольской об-
ласти хорошо относится ко всем политическим мероприя-
тиям, проводимым партийными и советскими организацیا-
ми области.

Об зтом свидетельствуют прошедшие выборы в местные
Советы депутатов трудящихся, в которых приняли участие
99,99% от общего числа избирателей. 99,98% избирателей
отдали свои голоса за кандидатов блока коммунистов и
беспартийных. В 1947 году более успешно, чем в прошед-
шем году, прошли заготовки хлеба и других сельскохозяй-
ственных продуктов. План хлебозаготовок был выполнен
досрочно на 108,3%.

За последние полгода крестьяне более активно стали
вступать в колхозы. В настоящее время в области насчиты-
вается 345 колхозов, из них 89 колхозов организовано в
период подготовки и проведения весеннего сева. В колхо-
зах значительно окрепла трудовая дисциплина, в большин-
стве их стал массовый выход колхозников на работу.

Крестьяне и колхозники в текущем году работают луч-

ше, чем в 1947 году, сев ранних зерновых проведен за 8—10 дней, тогда как в прошлом году за 13—14 дней.

Население области положительно реагировало на проведенное в октябре 1947 года выселение семей украинско-немецких националистов и их пособников. Значительная часть населения оказывала активную помощь в выселении семей бандитов и их пособников; представляли свой гужевой транспорт, помогали грузить имущество выселяемых, указывали местонахождение скрывающихся от выселения бандитов.

В селе Мечище[в] Бережанского района крестьянин Поляков в беседе с работником райкома партии в момент выселения бандитов заявил: "...Этих сволочей давно уже нужно было выселить, спокойнее нам будет трудиться".

В селе Старомышино Подволочисского района крестьянин Федин Василий в разговоре с односельчанином заявил: "...Правильно сделали, что выселили эти семьи, меньше будет бандитов, это послужит хорошим примером для других".

В селе Шманьковцы Чортковского района крестьянка Бойко Елена в беседе с работником райкома партии заявила: "...мало вывезли, надо полностью очистить село от бандитской нечисти, тогда будет спокойней жить, а то эти паразиты беспокоят нас".

Высланные ОУНовцы и их пособники видят, что основная масса крестьян их не поддерживает, поэтому в письмах своим приверженцам они дают указания совершать террористические акты над местным населением, принимавшим участие в их выселении, для того, чтобы запугать всех крестьян.

Органами МГБ установлено, что высланный бандит ОУНовец Манчура Михаил прислал крестьянину Маслому Миرونу в село Хмельники* Скалатского района указание повесить председателя сельсовета Олейника и секретаря сельсовета Родимец за то, что они участвовали в выселении бандитских семей.

---

* У цьому регіоні є с. Хмелицьке. — В. С.

В своем письме высланный бандпособник Маскалюк просит крестьянку Замчелюк из села Каменки Подволочисского района указать бандитам всех тех крестьян, которые принимали участие в его выселении, для того, чтобы над ними совершить террористический акт.

Выселенная ОУНовка Романовская Текла пишет своей сестре: "Нам выезд подписали наши "добрые" председатели. Они все хорошо знали, а боялись выдать их тайну. Если мы выдержим и переживем все это, то приедем к Вам обратно и тогда отблагодарим их".

В 1947 году и в первом квартале 1948 года на территории Тернопольской области нанесен значительный удар по ОУНовскому подполью и его вооруженным бандам.

Всего ликвидировано в 1947 году бандитов, националистов и их пособников 3032, из них убито 917, арестовано 1990, легализовано 125. Кроме этого, выслано 5053 семейств, принимавших участие в ОУН и УПА, ликвидировано 187 националистических организаций и бандитских групп, обнаружено и разрушено 480 бандитских схронов. Из числа руководящего состава подполья ОУН ликвидировано 19 бандитов.

В первом квартале 1948 года на территории области всего ликвидировано бандитов, националистов и их пособников 448, из них: убито — 183, арестовано — 259, легализовано — 6, кроме того, ликвидировано националистических организаций и бандитских групп — 45, обнаружено и разрушено бандитских схронов — 76.

Вместе с органами МГБ вооруженную борьбу с бандитами ОУН ведут истребительные батальоны и группы самозащиты.

В области создано 36 истребительных батальонов, в которых имеется 205 истребительных групп с количеством личного состава 3437 человек и 255 групп самозащиты с количеством 3059 бойцов.

Серьезным недостатком истребительных групп является то, что они еще не организывают преследование бандитов, не умеют вести огонь и боевые действия в ночное время, следствием чего во многих случаях бандиты уходят безнаказанно.

Группы самозащиты ощущают большой недостаток в оружии. Из 3059 бойцов вооружено всего лишь 936 человек. Своими силами областные организаций полностью вооружить группы самозащиты не смогут.

Не все солдаты и офицеры 65 стрелковой дивизии войск МГБ используются для борьбы с бандами. В первом квартале 1948 года из 4332 солдат и офицеров было выделено для ведения борьбы 2429 человек, а приняло участие в борьбе всего лишь 884 человека, остальные никакого участия в борьбе с бандами не принимали.

Деятельность ОУНовского подполья и его вооруженных банд на территории области было направлено главным образом за последнее время против коллективизации.

Участники ОУНовского подполья повсеместно распространяют листовки против колхозов, призывают население под угрозой смерти не вступать в колхозы и принимают террористические акты против тех, кто вступает в колхозы.

В одной из листовок, которая распространялась в Коропецком, Монастырисском, Золото-Потоцком и других районах, бандиты писали: "...Чтобы сорвать коллективизацию, уничтожайте весь инвентарь, который будут собирать колхозы. Приводить в состояние негодности все здания, предназначенные для колхозных помещений. Всех председателей колхозов, бригадиров и других большевистских прислужников беспощадно уничтожайте, ибо они являются основной опорой советской власти на селе".

В 1947 и первом квартале 1948 года было 316 бандпроявлений. По своему характеру указанные бандпроявления распределяются на:

	1947 г.	I кв. 1948 г.	Всего
Нападение на райсовпартактив	35	7	42
-"- сельский актив	68	21	89
-"- работников МГБ и МВД	19	7	26
-"- истребительные группы	28	4	32
-"- местных жителей	71	32	103
-"- учреждения и предприятия	8	1	9

-"- колхозы	5	7	12
Прочие бандпроявления	11	1	12
Всего	236	80	316

Из 316 бандпроявлений раскрыто 215, из них 149 в 1947 году и 66 в первом квартале 1948 года. Эти цифры говорят о том, что большое количество бандпроявлений остается не раскрытыми, а бандиты, совершившие их, не наказаны.

ОУНовское подполье обращает большое внимание на работу среди молодежи и интеллигенции. Распространение ОУНовских листовок, направленных против комсомольских и пионерских организаций, в области приобрело массовый характер. В этих листовках бандиты пытаются запугать молодежь и их родителей расправой, если кто из молодежи вступит в комсомольскую или пионерскую организацию.

Наряду с распространением антисоветских листовок бандиты в последнее время широко распространяют метод запугивания родителей пионеров и комсомольцев путем личных посещений домов последних. "Я почти весь месяц, — пишет в своем отчете за январь 1948 года руководитель пропаганды Копычинского районного провода ОУН "ХІІ—100", — в ряде сел вел беседы со школьной молодежью на темы о большевистских пионерах и комсомольцах.

Как только я узнавал, что какой-либо ученик или ученица вступали в пионеры, я сразу заходил к их родителям, где с места спрашивал, знают ли они, что их ребенок вступил в пионерскую организацию, и после этого разъяснял им, кто такие пионеры и комсомольцы, цели и задачи этих организаций, а затем обязывал родителей, чтобы их дети не посещали пионерских собраний и не платили членских взносов, говорил им, что если они не запретят своим детям быть членами организаций, то украинские повстанцы строго покарают родителей. Впоследствии те ученики, у которых я был, вышли из пионеров. О проведений такой работы мною даны указания всем подпольщикам".

В Коропецком, Золото-Потоцком районах распространяется среди молодежи ОУНовский журнал "Юные друзья", отпечатанный на пишущей машинке. В Подгаецком районе ОУ-

Новские бандиты принимают меры к военному обучению легально проживающей молодежи, формируют из [н]ее специальные военные группы, с которыми проводят занятия в лесу.

Такие группы имеются и в других районах области. Участник Бережанской группы Иванкив в 1947—1948 гг. совершил 4 террористических акта, в том числе им убит председатель горсовета тов. Шугай и ранен райпрокурор тов. Васильев.

ОУНовцы ведут агитацию против набора молодежи в школы ФЗО и призывают ее дезертировать из школ и идти на нелегальное положение.

В области насчитывается 1455 первичных комсомольских организаций, которые объединяют 15584 членов ВЛКСМ. В том числе 167 колхозных комсомольских организаций, 429 сельских комсомольских организаций, 35 МТС комсомольских организаций и 10 совхозных комсомольских организаций. Влияние на всю молодежь комсомольскими организациями пока еще не достаточно. Многие организации работают неудовлетворительно, а в некоторые из них пробрались ОУНовские агенты для разложения их изнутри. Только в 1947 году исключено из комсомола 44 члена за связь и работу в ОУНовских организациях. В первом квартале 1948 года по этим причинам из комсомола исключено 4 члена.

Партийные организации области несколько улучшили партийно-политическую работу среди населения по разоблачению контрреволюционной идеологии и враждебной деятельности украинско-немецких националистов. В селах стали чаще проводиться беседы, доклады и лекции. К проведению массово-политической работы среди крестьян широко привлекается сельская интеллигенция. Среди агитаторов имеется...* учителей, 472 медицинских работника и 1627 человек интеллигенции различных специальностей. Однако, еще не во всех селах регулярно ведется работа среди населения. Во многих селах лектора и докладчики редкие гости. Кинокартины показываются редко. Библио-

---

* Цифра подана нерозбірливо. — В. С.

теки не имеют необходимого количества книг, журналов и газет. Кружки самодеятельности работают плохо.

В селах области все еще незначительное количество первичных парторганизаций. Всего имеется 20 территориальных парторганизаций, 37 парторганизаций МТС, 7 парторганизаций в колхозах, 6 парторганизаций в совхозах, 6 кандидатских групп и 2 партийно-комсомольские группы.

Выдвижение местного населения на руководящую районную и областную работу остается по-прежнему неудовлетворительным.

Из 1559 человек, занимающих номенклатурные должности обкома КП(б)У местных товарищей работает 123 человека или 8%, а на номенклатурных должностях райкомов и горкомов КП(б)У их работает 4223 человека или 53,2%.

Основными причинами неудовлетворительной работы по борьбе с остатками ОУНовских банд является: низкая постановка разведывательной работы органами МГБ, лишающая возможности своевременно выявлять участников ОУНовского подполья, устанавливать места их укрытия, а также разгадывать их цели.

Осталась еще значительная пособническая база бандитов, которая активно продолжает оказывать помощь ОУНовским бандам, а действенных мер против них в области не предпринимают.

Нет повседневной активной борьбы с бандами, преследование их начинается после того, как они себя проявят в том или другом месте.

Массово-политическая работа в селах ведется все еще рывками и не охватывает все население. Часто, когда наших работников нет в селах, среди крестьян работают украинско-немецкие националисты.

Ответорганизатор Управления кадров ЦК КП(б)У
(И. Пересащенко)

22.IV.48 г.

Оригинал. Машинопис.

ЦДАГОУ: Ф. 1. — Оп. 23. — Спр. 5041. — Арк. 135—142.

Доповідна записка Тернопільського обкому партії ЦК КП(б)У про хід боротьби з формуваннями УПА і підпіллям ОУН на території області за квітень 1948 р.

№ 557/с

29 квітня 1948 року
Совершенно секретно
Секретарю ЦК КП(б)У
товарищу ХРУЩЕВУ Н. С.
за апрель 1948 года

В результате проведенных оперативно-воинских мероприятий по борьбе с ОУНовским подпольем и его вооруженными бандитскими формированиями в области в апреле достигнуты следующие результаты:

Убито бандитов и членов ОУН — 46

Арестовано бандитов,
членов ОУН и их пособников — 64

Всего ликвидировано бандитов, националистов и их пособников — 110.

Ликвидировано националистических формирований и бандитских групп — 10.

Из числа руководящего состава подполья ОУН и бандформирований ликвидированы:

"Яр" — руководитель Велико-Глубочецкого районного провода ОУН;

"Сирый" — руководитель СБ Чортковского районного провода ОУН;

"Омелько" — руководитель СБ Белобожницкого районного провода ОУН;

"Новый" — руководитель пропаганды Толстенского районного провода ОУН;

"Жук" — руководитель пропаганды Заложцевского районного провода ОУН;

"Довбуш" — хозяйственный руководитель Скала-Подольского районного провода ОУН;

"Гайворон" — хозяйственный руководитель Коропечского районного провода ОУН;

"Гамалий" — сотник УПА сотни "Рубачи";

"Добрый" — руководитель кустовой бандгруппы СБ;

"Марко" — руководитель кустовой ОУН;
"Курний" — руководитель кустовой бандгруппы ОУН;
"Риг" — руководитель кустовой бандгруппы ОУН.

Наиболее характерными операциями по ликвидации бандгрупп и бандитов в апреле являются:

а) Ликвидация 2 бандитов в Золото-Потоцком районе: Оперативно-войсковая группа Золото-Потоцкого райотдела МГБ, возглавляемая зам. начальника] РО МГБ [старшим] лейтенантом Никитченко, действуя в селе Губино Золото-Потоцкого района, добыла данные, что в этом селе появились два неизвестных бандита и что из села они ушли в прилегающий лесной массив.

На основании этих данных 4 апреля была начата проческа леса, вследствие которой только на следующий день, 5 апреля, в 19.00 бандиты были обнаружены.

Бандиты, заметив оперативно-войсковую группу, обстреляли ее из ручного пулемета и АВТ и пытались скрыться, однако были настигнуты огнем опергруппы и убиты. Убитых изъято: ручной пулемет, АВТ и 2 револьвера.

Кроме этого, на месте обнаружения бандитов была найдена ручная коляска, на которой они везли с собой мешок ОУНовских документов, в основном эсбистских, касающихся Велико-Глубочецкого, Шумского, Велико-Дедеркальского и др. районов северной части Тернопольской области.

б) Ликвидация трех бандитов в Золотниковском районе: В Управление МГБ Тернопольской области поступили данные, свидетельствующие о том, что бандиты, оперирующие на территории Козовского и Золотниковского районов, намереваются в предмайские дни сконцентрироваться в районе сел Раковец, Ишков Золотниковского района, после чего совершить рейд по селам: Уритва*, Плоское, Каплинцы, Малая Плавуча и Великая Плавуча Козовского района, где совершить террористические акты в колхозах.

В целях предотвращения бандитских проявлений и ликвидации бандитов Управлением МГБ проведено ряд че-

---

* Назва, очевидно, помилкова. — В. С.

кистско-войсковых мероприятий, в том числе села Раковец и Ишков 25 апреля были подвергнуты блокированию войс[ками] МГБ и начата тщательная проческа.

В результате прочески в селе Раковец 25 апреля в 19.00 в хозяйстве местной жительницы Вихря обнаружен бункер, в котором убит бандит "Гомин" — участник кустовой бандгруппы "Риг", у которого изъято: револьвер и 3 гранаты.

26 апреля в этом же селе на чердаке дома местного жителя Кекиш обнаружен и при вооруженном сопротивлении убит бандит "Риг" — руководитель кустовой бандгруппы ОУН, у которого изъято: винтовка и 35 патронов.

Кроме этого, в селе Богатковцы Золотниковского района убит бандит "Соловей" — участник бандгруппы, руководителя СБ районного провода ОУН — "Сулима".

в) Ликвидация двух бандитов в Гусятинском районе: В начале апреля с. г. Гусятинским РО МГБ при проведении прочески лесного массива в районе села Постоливка был обнаружен схрон, в котором захвачены бандитские документы.

В процессе изучения этих документов установлено, что в районе гор. Антков, Кольда и Богуль лесного массива урочище Медоборы, расположенного в Гусятинском районе, укрываются бандиты.

На оснований этих данных Управлением МГБ и Гусятинским РО МГБ в указанном лесном массиве 25 апреля начата чекистско-войсковая операция под руководством зам. начальника УМГБ подполковника тов. Хорсун и командира 450.СП ВВ МГБ подполковника тов. Климанова.

В первый же день операции в районе горы Антков было найдено логово бандитов примерно на 12 человек: шалаши, хозяйственная утварь, костер и недоваренная пища. Бандиты скрылись в направлении горы Кольда.

На второй день, 26 апреля, в районе этой же горы, прочесывающей войсковой группой обнаружен и вскрыт бункер. Находившиеся в нем два бандита сначала оказали группе вооруженное сопротивление, а затем сдались.

Захваченными вкзались участники кустовой бандгруп-

пы "Крылатого" "Тарас" и "Лещина", у которых изъято: 2 винтовки и гранаты.

По их показаниям в районе горы Антков вскрыто 5 бункеров, однако бандитов в них не оказалось. Из бункеров изъято: 12 винтовок и большое количество боеприпасов.

Значительную роль в деле ликвидации остатков ОУНовско-бандитских формирований сыграли созданные в марте т. г. межрайонные и подрайонные чекистско-войсковые группы, постоянно дислоцирующиеся на стыках нескольких районов области и вдали от райцентров.

С момента создания этих групп, т. е. с 20 марта, ими убито 27 бандитов, арестовано 8 оуновцев и активных бандпособников и изъято 33 единицы оружия, в частности:

1. Межрайонная чекистско-войсковая группа, работающая на стыке Копычинского и Теремовлянского районов, 25 марта с. г. при проведении операции в с. Хоростков Копычинского района ликвидировала 2 бандитов из надрайонной бандгруппы СБ — "Граб" и "Дуб" и одного пленила.

Этой же группой 29 марта в селе Мшанец Будановского района убит еще один бандит.

2. Межрайонная чекистско-войсковая группа, работающая на стыке Кременецкого и Почаевского районов, 29 марта в селе Малые Бережцы Кременецкого района при вооруженном сопротивлении ликвидировала участника подрайонного провода ОУН "Черный", 17 апреля в селе Савчице ликвидировала участника кустовой бандгруппы "Якорь" — "Ревуха" и 25—26 апреля ликвидировала 2 бандитов из кустовой бандгруппы "Курния".

3. В Толстенском районе подрайонная чекистско-войсковая группа при проведении мероприятий по розыску участников бандгруппы "Максим" и "Гонта" 1 апреля с. г. в селе Солоне ликвидировала пропагандиста районного провода ОУН — "Новый" и в селе Цаповцы — второго бандита. У этих 2 бандитов изъяты: 2 винтовки, пистолет, 4 гранаты и 115 патронов.

Этой же чекистско-войсковой группой 4 апреля с. г. на поле близ села Свершковцы вскрыт бандитский бункер, в

котором ликвидировано 2 бандита — "Клим" и "Граб". Взяты трофеи: винтовка, 3 гранаты и 35 патронов; 10 апреля на поле возле села Литячи также вскрыт схрон, в котором ликвидировано 2 бандита, среди них опознан "Степовой" — участник кустовой бандгруппы "Максим"; 14 апреля в селе Садки ликвидировано участника бандгруппы "Гонта" — "Ладько", у которого изъято: автомат, револьвер, 20 патронов и сумка с оуновскими документами.

4. В Велико-Глубоцецком районе подрайонной чекистско-войсковой группой 15 апреля ликвидирован руководитель районного провода ОУН — "Яр".

5. В Гусятинском районе в селе Васоковцы* 20 марта с. г. подрайонная чекистско-войсковая группа ликвидировала руководителя УЧХ районного провода ОУН "Галя" и 2 руководителей кустовых СБ — "Курьян", он же "Хмара" и "Бурко".

6. В Лановецком районе подрайонная чекистско-войсковая группа ликвидировала 20 марта 2 бандитов и 14 апреля одного бандита.

Подобные результаты имеют ряд других межрайонных и районных чекистско-войсковых групп.

В апреле в районах области было совершено 21 бандпроявление, из них террористического характера — 18.

В результате бандпроявлений убито 19 чел., в том числе:

работников совпартактива	— 5
председателей колхозов и сельских активистов	— 8
местных жителей	— 4
бойцов истребгрупп	— 1
работников МГБ-МВД	— 1

Бандпроявления по-прежнему были направлены в основном против колхозников, инициаторов и организаторов колхозов и сельского актива. Так, например:

2 апреля в селе Хатовица Почаевского района убит бригадир колхоза Колесиик Владимир;

---

*Назва помилкова. — В. С.

3 апреля в селе Буцнев Микулинецкого района бандиты ворвались в дом председателя колхоза Наконечного, вывели его на улицу и убили. Хозяйство его ограбили;

4 апреля в селе Малые Дедеркалы Велико-Дедеркальского района убит председатель колхоза Драпалюк Демьян Ефимович;

5 апреля в селе Березовицы Микулинецкого района убит бригадир полеводческой бригады колхоза им. Хрущева Струсь Василий Яковлевич.

Проведенными мероприятиями по розыску бандитов, совершивших бандпроявления, в апреле раскрыто 17 бандпроявлений, виновники которых наказаны.

В числе раскрытых бандпроявлений и ликвидированных бандгрупп:

а) бандгруппа СБ "Омелько", которой на территории Белобожницкого района в 1947—1948 гг. совершено 5 бандитских проявлений, убито 8 советских граждан и 4 февраля с. г. в селе Косов подожжена колхозная конюшня, в которой от возникновения пожара сгорело 10 коров, 8 лошадей, сельхозинвентарь и пр.;

б) бандгруппа сотника УПА "Гамалий". Сам "Гамалий" являлся непосредственным организатором террористического акта над председателем исполкома Зборовского райсовета депутатов трудящихся — Еременко. 23 августа 1947 г. Указанной бандгруппой в день Первомайских праздников готовился диверсионный акт над пассажирским поездом Киев—Львов.

8 апреле бандитами совершено 6 нападений на колхозы и группы истребительных батальонов, охранявшие эти колхозы. Все эти нападения были отбиты.

9 апреля в 2.00 бандгруппой численностью до 6 человек было совершено нападение на колхоз и МТС села Ольховец* Гусятинского района, которые охранялись группой истребительного батальона. Бойцы группы, заметив бандитов, открыли огонь. В завязавшейся перестрелке нападение было отбито. Бандиты скрылись.

---

* Нинішня Хмельницька область. — В. С.

9 апреля примерно в 23.00 в село Чистилов Велико-Глубоцецкого района зашла бандгруппа до 8 человек, вооруженная автоматами и винтовками, которую на окраине села заметили бойцы истребительной группы и обстреляли. Бандиты, не выдержав огня бойцов истребительной группы, оставили село и скрылись.

В эту же ночь в 2.00 в селе Коростятино Коропецкого района бандиты обстреляли помещение группы истребительного батальона. Находившиеся в помещении 8 бойцов истребгруппы, участковый уполномоченный милиции РО МВД Еременко и инструктор райисполкома Гревогубенко встретили бандитов огнем. В результате завязавшейся перестрелки бандитами были убиты участковый уполномоченный Еременко и боец истребительной группы Горбачик. Бандиты скрылись.

11 апреля в 23.00 две группы бандитов появились в расположении групп истребительных батальонов сел Заставче и Завалов Подгаецкого района, находящихся друг от друга в 400 метрах. Бандиты были встречены огнем истребительных групп. В результате перестрелки в селе Заставче легко ранен находившийся вместе с бойцами истребгруппы милиционер Ступников. Бандиты подожгли сарай, находившийся возле помещения истребительной группы, принадлежавший кулаку Клюба, в котором сгорело: 3 центнера колхозного зерна, селяка и 4 бороны. Кроме этого убили колхозников — Симора Михайла и Мерчук Льва, вышедших на тушение пожара, и скрылись.

В селе Завалов бандиты отбиты без потерь.

Как видно из приведенных фактов, сопротивляемость бойцов истребительных батальонов против бандитов много повысилась и особенно там, где полностью выявлены и удалены из групп неблагонадежные и антисоветски настроенные лица, где вместе с бойцами истребительных групп находятся участковые уполномоченные милиции. Во многих селах истребительные группы являются сплоченными, дисциплинированными, боевыми группами.

Истребительная группа с. Гниздычное Почаевского ра-

йона состоит из 25 бойцов, которые принимают активное участие в общественной жизни села. В течение 1947—1948 гг. в этом селе не было ни одного бандпроявления. Был случай, когда местный бандит "Кузик" появился в селе. При помощи местного актива и бойцов истребительной группы он преследовался и был пойман в соседнем селе.

В с. Ст. Тараж Кременецкого района истребительная группа является дисциплинированной, боевой единицей. В селе более двух лет не было ни одного бандпроявления. Сейчас в этом селе создан колхоз.

Такие же группы имеются в селах Гусятинского, Залещицкого, Козовского, Мельница-Подольского и др. районов.

В соответствии с решением ЦК КП(б)У от 11 декабря 1947 года для охраны колхозного имущества в колхозах области создано 276 группы самообороны с количеством 3059 бойцов. Общее руководство этими группами, а также ответственность за их боеспособность и охрану колхозного имущества возложено на участковых уполномоченных.

Партийная организация области несколько улучшила политическую работу среди населения по разоблачению идеологии и враждебной деятельности украинско-немецких националистов.

В области насчитывается 1178 агитколлективов, объединяющие 18050 агитаторов, из них 14370 чел. из местного населения. К проведению массово-политической работы на селе райкомы партии стали больше привлекать интеллигенцию — учителей, агрономов, медработников. В числе агитаторов имеется 3546 учителей, 472 врача и 1627 человек интеллигенции различных специальностей.

С руководителями агитколлективов в апреле проведено 84 совещаний и семинаров. Совещаний агитаторов проведено — 1640. За истекший месяц прочитано перед населением 1960 лекций и докладов с охватом 112368 человек.

Значительно возросла политическая активность местного населения, выражающаяся в укреплении органов советской власти, в особенности на селе, в росте и организационно-хозяйственном укреплении колхозов, в положительном

отношении к выполнению государственных обязательств, в активной помощи органам МГБ в выявлении и ликвидации бандитов и их пособников.

В области в настоящее время насчитывается 340 колхозов. Только в период подготовки и проведения весеннего сева организовано 84 колхоза. В колхозах насчитывается 25357 хозяйств, что составляет 10,3% к общему числу хозяйств. Земли в колхозах имеется 110437 га, что составляет 14,3% к общему числу земельной площади колхозно-крестьянского сектора области.

В колхозах значительно укрепилась трудовая дисциплина, возрос интерес колхозников к колхозному производству. Если в 1947 году во многих колхозах на полях работала незначительная часть колхозников, то в этом году в большинстве колхозов организован массовый выход колхозников на работу.

Колхозники и крестьяне-единоличники в этом году лучше, чем в 1947 году, подготовились к весеннему севу, проводят его более организованно. В 1947 году сев ранних зерновых продолжался 13—14 дней, в этом году — 8—10 дней. На 25 апреля 1947 года в области было посеяно 67%, на 25 апреля 1948 г. — 74%.

Колхозники, крестьяне-бедняки и середняки в основной своей массе все смелее и открыто начинают выступать против украинско-немецких националистов и их опоры на селе — кулачества.

Так, например:

В с. Глин[к]а Козовского района после выступления на колхозном собрании 5 человек против принятия в колхоз кулака Бловицкого общее собрание отказало в приеме. Когда Бловицкий уходил с собрания, колхозники, обращаясь к нему, говорили: "Кулакам в колхоз нет дороги".

В колхозе им. 30-летия Советской Армии Чортковского района пролез на должность бригадира некий Чайка Иосиф, который по заданию украинско-немецких националистов и кулаков должен был развалить колхоз. Он вел работу против обобществления сельхозинвентаря, тягловой

силы и семян, всячески стараясь сорвать весенний сев. С помощью колхозников он был разоблачен и привлечен к ответственности, после чего колхоз организационно окреп, повысилась трудовая дисциплина колхозников, и колхоз досрочно завершил сев ранних зерновых культур.

Лучше стала явка крестьян на собрания, посвященные политическим и хозяйственным задачам. Если в 1947 году в селах со взрослым населением в 300—350 человек на общие собрания, созываемые в селах, являлось 30—45, то в этом году собрания посещают 180—200 человек.

В настоящее время в области действуют:

1. Националистических формирований	— 127
В них участников:	— 424
В том числе:	
Краевой провод ОУН — "Подилля"	— 1
Окружных проводов	— 5
Районных	— 19
Подрайонных и кустовых	— 47
Сельских	— 53
Бандитских групп	— 27
Бандитов-одиночек	— 227
Всего ОУНовско-бандитских групп	— 154
С общим количеством участников	— 797

Наряду с ОУНовскими нелегалами на территории области имеется значительное количество участников ОУНовско-бандитских формирований, проживающих легально и имеющих оружие, которые не порвали организационных связей с бандитами-нелегалами и так же, как и они, занимаются антисоветской террористической и диверсионной деятельностью.

Бандитской террористической и диверсионной деятельностью на территории области в настоящее время также активно занимаются многие из числа бывших участников ОУН—УПА, возвратившихся из Советской Армии по демобилизации, и переселенцы из Польши, которые состояли там в ОУНовских формированиях.

В связи с тем, что эти категории бандитов и участников

ОУН представляют серьезную опасность, органами МГБ принимаются меры к их выявлению и разоблачению.

Наряду с принятыми организационными мероприятиями по линии органов МГБ для нанесения удара по остаткам ОУНовского бандитизма партийная организация области приняла ряд мер по усилению партийно-политической работы на селе. За последнее время в колхозах области создано 4 первичных парторганизации, одна кандидатская группа, в селах — 2 территориальных первичных парторганизации, 2 кандидатских групп и одна партийно-комсомольская группа. Теперь в области насчитывается 7 колхозных парторганизаций, 6 кандидатских групп; в селах 20 территориальных парторганизаций, 37 парторганизаций МТС, 6 парторганизаций в совхозах.

В апреле намечается создание около 30 новых колхозных комсомольских организаций. Всего в области насчитывается первичных комсомольских организаций — 1455, в т. ч. колхозных — 167, сельских — 429. В селах области насчитывается около 5 тысяч комсомольцев.

Для усиления партийно-политической работы на селе из райцентров посланы на постоянную работу в села 160 коммунистов.

27 апреля проведено областное совещание первых секретарей райкомов КП(б)У, начальников райотделов МГБ и МВД, на котором заслушаны доклады секретарей райкомов КП(б)У, начальников райотделов МГБ и МВД: Почаевского, Белобожницкого, Велико-Дедеркальского, Лановецкого, Вишневецкого и Коропецкого районов и даны указания по вопросам усиления борьбы за ликвидацию остатков банд и подполья украинско-немецких националистов в свете указаний, полученных на совещании в г. Львове 23 апреля 1948 года.

Секретарь Тернопольского обкома КП(б)У
№ 557/с 29.IV.48 г. (В. Дружинин)

Оригінал. Машинопис.

ЦДАГОУ: Ф. 1. — Оп. 23. — Спр. 5041. — Арк. 216—233.

Доповідна записка відділу кадрів ЦК КП(б)У "Про
недоліки в роботі органів МГБ, військової прокуратури і
військового трибуналу військ МВД Тернопільської області"

15 травня 1948 року

Секретарям ЦК КП(б)У
товарищу ХРУЩЕВУ Н. С.
товарищу МЕЛЬНИКОВУ А. Г.
товарищу ЛИТВИНУ К. З.
товарищу ЕПИШЕВУ А. А.

В ЦК КП(б)У поступило заявлення от начальника Шумского райотдела МГБ Тернопольской области Кириченко о том, что в работе Управления МГБ, военной прокуратуры и военного трибунала войск МВД Тернопольской области имеют место факты необоснованного отказа в получении санкции на арест, волокиты в рассмотрении следственно-судебных дел и несвоевременном наказаний преступников.

Проверкой на месте установлено, что действительно Управление МГБ Тернопольской области в 1-м квартале 1948 года безосновательно отказало Шумскому райотделу МГБ в получении санкции на арест 6 членов ОУН села Брыково, станичной ОУН — Скибицкой, которая впоследствии перешла на нелегальное положение, и бандпособника Жарковского.

Также нашли подтверждение факты волокиты, допущенные следственным отделом УМГБ и военным трибуналом войск МВД Тернопольской области при расследовании и судебном рассмотрении дел на обвиняемых Рудзинскую, Андрийчук, Кирилюк, Якимчук и других.

Остальные же факты, указанные в заявлении Кириченко, проверкой не подтвердились.

Вместе с тем установлено, что в самом Шумском райотделе МГБ оперативно-следственная работа поставлена крайне неудовлетворительно, следствие по делам на государственных преступников проводится поверхностно и с явным нарушением процессуальных норм, по отдельным из них допускается фальсификация. Сам Кириченко допустил грубое нарушение социалистической законности, выразившееся в

самочинном убийстве гр-ки Дворецкой К. А., за что подлежит привлечению к уголовной ответственности.

В связи с тем, что вскрытые недостатки и ошибки в работе Шумского райотдела МГБ одновременно указывали на наличие серьезных недостатков в работе Управления МГБ, военной прокуратуры и военного трибунала войск МВД Тернопольской области, бригадой ЦК КП(б)У была проверена работа этих органов.

Проверкой установлено, что в работе органов МГБ, военной прокуратуры и военного трибунала войск МВД Тернопольской области имеют место серьезные ошибки и недостатки, которые являются прямой помехой в деле окончательной ликвидации остатков украинско-немецкого националистического подполья и его банд.

В практической работе этих органов отсутствует должный контакт и взаимосвязь, имеет место формальное отношение к выполнению закона, чем в конечном итоге пользуются враждебные элементы, чтобы уйти от ответственности.

Работа по документации и подготовке материалов (оформление протоколов допросов обвиняемых, свидетелей, очных ставок, актов экспертиз и агентурных данных) на арест государственных преступников оперативным составом горрайорганов МГБ проводится крайне неудовлетворительно.

Руководящие работники Управления и горрайорганов МГБ, а также военной прокуратуры не указывают молодым оперативным и следственным работникам на эти недостатки, не ведут должной борьбы с грубыми извращениями методов оперативной и следственной работы и, более того, к просмотру материалов на арест государственных преступников подходят поверхностно и безответственно, в результате чего отдельные преступники арестовываются несвоевременно, а многие уходят от ответственности.

Вследствие плохой постановки работы по подготовке материалов на арест государственных преступников и перестраховки руководящих работников Управления МГБ и военной прокуратуры, в первом квартале 1948 года гор-

райотделам МГБ было отказано в получении санкции на арест на 214 чел., из 474-х представленных, т. е. 45%.

Так, Управлением МГБ было необоснованно отказано в получении санкции на арест изменников Родине — агентов немецкой разведки — Бачинского, Быстрова и Гусаковой.

Особенно плохо обстоит дело с ведением предварительного следствия. Оно ведется бессистемно, поверхностно и односторонне, планы расследования по конкретным делам не составляются, военная прокуратура должного надзора за следствием не осуществляет, в результате чего следственные дела направляются в судебные органы при явной недоследованности.

Такая постановка ведения следствия привела к значительному возврату дел на доследование, к созданию волокиты в расследовании, а в отдельных случаях к необоснованному прекращению дел и оправданию государственных преступников.

Только за последние полгода из 882 дел, направленных на рассмотрение Военного Трибунала и Особого Совещания при МГБ СССР, было возвращено на доследование, из-за неполноты расследования и отказа обвиняемых и свидетелей от показаний, данных на предварительном следствии, 191 дело или 22% направленных дел.

Насколько поверхностно проводится предварительное расследование может служить примером дело арестованного в сентябре 1947 года отделом 2-Н УМГБ преступника Полуботок.

При первом расследовании было установлено, что Полуботок имел связь с бандитами УПА и что он служил в немецкой полиции, при этом конкретная преступная деятельность его не была выявлена, так как следствие стремилось выяснить только обстоятельства фотографирования Полуботка с бандитами УПА. После возвращения дела на доследование Полуботок изобличен в том, что он в период оккупации служил в немецких карательных органах, окончил немецкую разведывательную школу, затем пробрался в ряды Советской Армии, а после демобилизации прибыл в

Тернопольскую область, где установил связь с оуновским подпольем.

В ведении предварительного следствия не изжита волокита, установленный законом 2-х месячный срок следствия грубо нарушается. По состоянию на 25 апреля с. г. из 172 чел. содержащихся под стражей в Управлении МГБ — 95 чел. содержится свыше 2-х месяцев, в том числе 55 чел. свыше полгода. Около года ведется следствие по делам обвиняемых — Тригубчак, Барановского, Чумакевича, Шурак, Венгер, Горобец и других, свыше года по делам — Николаичук, Шурик, Кирилюк, Захарчук, Белоус и все они содержатся в тюрьме.

Следует также отметить, что за последние полгода по разным причинам Управлением МГБ были прекращены уголовные дела в процессе следствия на 16 чел. и оправдано Военным Трибуналом 6 человек.

Просмотром ряда этих дел установлено, что отдельные из преступников неосновательно освобождены Управлением МГБ и неосновательно оправданы Военным Трибуналом (Василюк, Яник, Наконечная).

Другие из них оправданы Военным Трибуналом и освобождены из-под стражи Управлением МГБ как незаконно арестованные райотделами МГБ с санкции УМГБ и военного прокурора (гг. Олейник, Лискив, Лукашив, Мельник Г. Н., Мельник Н. И. и другие).

Указанные недостатки и грубые извращения в следственной работе явились результатом порочной системы работы следственного отдела Управления МГБ. Со стороны начальника УМГБ тов. Коломийца и начальника следственного отдела тов. Дранишниковца нет должного руководства работой следователей, в особенности в следственных группах УМГБ при Кременецком и Чертковском горотделах МГБ. Начальники отделений следственного отдела значительное время заняты несвойственной им работой — рассмотрением материалов, представленных райотделами МГБ для получения санкций на арест.

Планы следствия по конкретным делам не составляются,

зачастую следственные дела передаются от одних работников к другим, что отрицательно сказывается на качестве следствия. Аппарат следственного отдела УМГБ укомплектован работниками, не имеющими достаточного опыта следственной работы и юридического образования, тем не менее учеба по повышению идейно-политического уровня и деловой квалификации не организована.

Не меньшая доля ответственности ложится на военную прокуратуру и Трибунал войск МВД Тернопольской области. Прокурор тов. Большаченко не обеспечил надзора и оказания помощи в работе следственного отдела УМГБ. Помощники прокурора не закреплены за следственными группами УМГБ и следственными делами.

Отсутствует активное участие прокуратуры в ведении следствия, на допросах обвиняемых и свидетелей тов. Большаченко присутствует только по вызову следственного отдела УМГБ и то не всегда; нет ни одного следственного дела, в котором бы принимал участие прокурор от начала до конца следствия.

Прокуратура не следит за соблюдением сроков следствия и не берет под строгий контроль дела с просроченными сроками следствия. К даче санкций на арест относится формально, за последние полгода без ее участия Управлением МГБ освобождено из-под стражи 18 человек, хотя санкций на их арест давал тов. Большаченко.

Еще хуже участие работников прокуратуры в суде. Из 479 дел, рассмотренных Военным Трибуналом области, было рассмотрено с участием военного прокурора только 22 дела или 4%.

Вместо устранения этих серьезных ошибок и недостатков в своей работе, на которые тов. Большаченко указывалось обкомом КП(б)У и военной прокуратурой войск МВД Украинского округа, он стал на путь скрытия этих недостатков, систематически в отчетах показывал заниженные данные о количестве следственных дел, возвращенных на доследование. Вместо 202 дел, возвращенных в 1947 г. на доследование, им было указано 152 дела, а вместо 39 дел,

возвращенных за 1 квартал 1948 года, им было указано только 13 дел. Такие факты очковтирательства имели место и по другим показателям работы военной прокуратура Тернопольской области.

Серьезной ошибкой Военного Трибунала является либеральная линия судебной репрессии, которая не соответствует политическим задачам искоренения остатков оуновского подполья. В IV квартале 1947 года из 458 чел., осужденных за государственные преступления — к 415 бандитам применены мягкие меры наказания — лишение свободы на срок 10 лет и ниже.

Эти недостатки карательной практики дополняются безответственным отношением Трибунала и Военной Прокуратуры к делу исполнения приговоров в части конфискации имущества осужденных. По состоянию на 20 апреля с. г. не конфисковано имущество по 1377 приговорами Военного Трибунала, что не содействует искоренению остатков оуновского подполья.

Вследствии волокиты в рассмотрении дел и неудовлетворительной организации работы выездных сессий Военного Трибунала, только за последние полгода из 479 дел, рассмотренных сессиями Трибунала — 102 дела или 21% были рассмотрены с нарушением сроков.

В результате плохой организации судебных процессов и в связи с отсутствием должных помещений, нарушаются процессуальные нормы, нередко обвиняемые, их родственники и свидетели имеют возможность общаться и, кроме того, слушать ход судебного процесса, что отрицательно сказывается на правильном разрешении дел по обвиняемым.

При неявке свидетелей зачастую Военный Трибунал не допрашивает обвиняемых и откладывает дела слушанием. Нередко Трибунал поверхностно и неактивно проводит судебное следствие, не стремится полностью изобличить преступников имеющимися в деле доказательствами, в особенности при отказе обвиняемых от своих признательных показаний, и неосновательно возвращает дела на доследование (дела на преступников — Липка, Кордяк, Фарина и другие).

Нередко свидетели отказываются давать показания в суде или вообще не являются в суд из-за боязни мести со стороны бандитов. Эти опасения небезосновательные, так как серьезные недостатки и ошибки органов МГБ, военной прокуратуры и Трибунала и волокита в ведении предварительного следствия и судебных процессов приводит к частым и излишним вызовам свидетелей на допросы, что становится достоянием бандитов. В течение 1947 года и первого квартала с. г. по области убито бандитами 94 чел. бывших свидетелей по делам участников оуновского подполья.

Тем не менее такое возмутительное положение с охраной жизни свидетелей не беспокоит руководителей Управления МГБ, военной прокуратуры, Трибунала и начальников горрайорганов МГБ.

Указанные недостатки и наличие грубых извращений в следственной и судебной работе органов МГБ, военной прокуратуры и Военного Трибунала войск МВД стали возможными прежде всего потому, что руководители этих органов не осуществляют должного руководства и контроля за работой аппарата, не мобилизовали личный состав на выполнение постановления ЦК ВКП(б) и СНК СССР от 17 ноября 1938 года "Об арестах, прокурорском надзоре и ведении следствия" и решений ЦК КП(б)У по этим вопросам, не выполнили указаний по укомплектованию следственных и прокурорско-судебных аппаратов опытными, политически подготовленными кадрами.

Это также свидетельствует о слабом и поверхностном контроле за работой периферийных органов со стороны МГБ УССР, военной прокуратуры и Трибунала войск МВД Украинского округа.

Необходимо отметить, что обком, горкомы и райкомы КП(б)У слабо выполняют постановление ЦК КП(б)У от 28 января с. г. об укреплении социалистической законности и советского правопорядка, ослабили свое внимание к вопросам борьбы с бандитизмом, не обеспечивают должным образом политического руководства органами МГБ, военной прокуратурой и Трибуналом войск МВД, занимаются

ими поверхностно, в результате чего серьезные недостатки и ошибки в их работе не вскрываются и нарушители закона нередко остаются безнаказанными.

Вносим предложение:

1. Направить докладную записку секретарю Тернопольского обкома КП(б)У тов. Дружинину, Министру Госбезопасности УССР тов. Савченко, Прокурору войск МВД Украинского округа тов. Кошарскому и председателю Военного Трибунала войск МВД Украинского округа тов. Ситенко для принятия решительных мер по устранению вскрытых недостатков и ошибок в работе органов МГБ, военной прокуратуры и Трибунала войск МВД Тернопольской области.

2. Рекомендовать МГБ УССР, военной прокуратуре и Военному Трибуналу войск МВД Украинского округа издать приказ, в котором на основе этой докладной записки и руководствуясь решением ЦК КП(б)У от 28 января 1948 года указать на наличие серьезных недостатков в работе органов МГБ, прокуратуры и военного Трибунала войск МВД Тернопольской области и наметить практические мероприятия по их устранению. Особое внимание обратить на контроль за работой и оказание практической помощи, со стороны Управления МГБ и военного прокурора, горрайорганам МГБ и следственному отделу УМГБ в организации и ведении предварительного следствия, тщательной и всесторонней подготовке материалов на арест государственных преступников.

3. Поручить Тернопольскому обкому КП(б)У и Прокурору войск МВД Украинского округа тов. Кошарскому решить вопрос о дальнейшей работе прокурора войск МВД области тов. Большаченко и подобрать вместо него работника, способного обеспечить этот участок работы.

4. Поручить Прокурору войск МВД Украинского округа и Министерству Госбезопасности УССР провести тщательное расследование о фактах грубого нарушения социалистической законности начальником Шумского райотдела МГБ Тернопольской области — Кириченко А. Е. и привлечь его к уголовной ответственности.

5. Поручить Тернопольскому облисполкому и обкому КП(б)У обеспечить Военный Трибунал войск МВД области необходимым помещением и создать нормальные условия для его работы.

6. Предложить Тернопольскому обкому КП(б)У, Министру Госбезопасности УССР т. Савченко, военному прокурору и военному Трибуналу войск МВД Украинского округа тт. Кошарскому и Ситенко к 1 июля 1948 года вместе с отчетом о выполнении постановления ЦК КП(б)У от 28 января 1948 года представить отчет и о принятых мерах по устранению недостатков, указанных в этой докладной записке.

7. Направить докладную записку всем обкомам КП(б)У западных областей УССР.

Зав. отделом управления кадров ЦК КП(б)У
Стеценко
Инструктор управления кадров ЦК КП(б)У
Муха

15.V.48 г.

Оригінал. Машинопис.

ЦДАГОУ: Ф. 1. — Оп. 16. — Спр. 55. — Арк. 48—54.

Постанова Секретаріату ЦК КП(б)У "Про доповідну записку управління кадрів ЦК КП(б)У "Про недоліки в роботі органів МГБ, військової прокуратури і військового трибуналу військ МВС Тернопільської області

21 травня 1948 року

№ 116/44

1. Докладную записку Управления кадров ЦК КП(б)У "О недостатках в работе органов МГБ, военной прокуратуры и военного трибунала войск МВД Тернопольской области" направить Тернопольскому обкому КП(б)У, Министру Государственной Безопасности УССР тов. Савченко, Прокурору войск МВД Украинского округа т. Кошарскому и Председателю военного трибунала войск МВД Украинского округа тов. Ситенко для принятия решительных мер по устранению вскрытых недостатков.

2. Обязать Тернопольский обком КП(б)У обсудить докладную записку Управления кадров ЦК КП(б) на заседании бюро обкома КП(б)У и принять меры к исправлению допущенных ошибок и недостатков в работе органов МГБ, военной прокуратуры и военного трибунала войск МВД области и к предупреждению их в дальнейшем.

3. Обязать Тернопольский обком КП(б)У (т. Дружинина) и тт. Савченко, Кошарского и Ситенко к 1 июля 1948 года вместе с отчетом о выполнении постановления ЦК КП(б)У от 28 января 1948 года представить отчет и о выполнении настоящего постановления.

Оригінал. Машинопис.

ЦДАГОУ: Ф. 1. — Оп. 16. — Спр. 55. — Арк. 47.

Постанова Політбюро ЦК КП(б)У "Про заходи по забезпеченню свідків, які дають свідчення в слідчо-судових органах, від репресій з боку банд українсько-німецьких націоналістів"
1 червня 1948 року

№ 166/87

Проверкой, произведенной ЦК КП(б)У, установлено, что в практической работе органов МГБ, МВД, Военной прокуратуры и Военного Трибунала войск МВД Украинского округа и суда западных областей УССР отсутствует необходимый контакт и взаимосвязь, в результате чего нарушается установленный законом порядок ведения следствия и рассмотрения дел на государственных преступников в судебных заседаниях, не обеспечивается сохранение тайны свидетельских показаний и грубо попираются элементарные принципы конспирации при вызове свидетелей, которые, как правило, вызываются на допросы путем посылки открытых повесток, телефонограмм, через сельских исполнителей и другими средствами, не обеспечивающими необходимости соблюдения конспирации. Эта нетерпимая беспечность дает возможность украинско-немецким бандам запугивать свидетелей, разоблачающих их в наших судебно-следственных органах, и совершать террористические акты над ними.

Так, в январе 1948 года в Тербовлянском районе Тернопольской области бандитами были убиты местные активисты Вербицкий и Воробьев за то, что они, будучи вызванными в райотдел МГБ, давали показания на арестованных оуновцев.

В селе Водлужное* Костопольского района Ровенской области, была убита свидетель Петрина, дававшая показания против бандитов в Военном Трибунале. Аналогичные случаи не единичны, они имели место и в других районах западных областей УССР.

В течение последнего года в западных областях УССР было убито бандитами 195 человек бывших свидетелей, активно изобличавших в следственно-судебных органах преступления бандитов. В результате некоторая часть местного актива отказывается давать показания в суде и вовсе не является в суд из-за боязни мести со стороны бандитов.

Работа по документации и подготовке материалов (оформление протоколов допросов обвиняемых, свидетелей, очных ставок, актов экспертиз и агентурных данных) на арест государственных преступников, оперативным составом горрайорганов МГБ проводится крайне неудовлетворительно, при этом соблюдение конспирации в работе со свидетелями, особенно необходимой в условиях западных областей, преступно пренебрегается.

В Военных Трибуналах войск МВД, и особенно в Тернопольской, Ровенской, Волынской и Станиславской областях, судебные процессы и особенно выездные сессии, организовываются плохо и проходят без необходимой политической заостренности, в рассмотрении дел имеет место недопустимая волокита, не обеспечивается негласность процессов, нередко обвиняемые, их родственники и свидетели общаются между собой. При неявке части свидетелей нередко Трибуналы не допрашивают обвиняемых, откладывая дело слушанием. Часто дела необоснованно направляются на доследование.

---

*Правильно: Подлужное.

Некоторые председатели и члены Военных Трибуналов и областных судов плохо подготавливаются к судебным заседаниям, к изучению дел на государственных преступников подходят поверхностно и безответственно, не всегда используют имеющиеся в деле материалы для разоблачения преступников, в результате чего многие из них наказываются несвоевременно, а отдельные неосновательно оправдываются Военными Трибуналами.

Так, Военный Трибунал войск МВД Львовской области, по вине председателя этого Трибунала т. Зайцева, глубоко не изучившего дело и материалы следствия, трижды возвращал дело на доследование по обвинению активных участников оуновского подполья братьев Табак. Только спустя продолжительное время после вмешательства партийных органов дело братьев Табак было вторично рассмотрено и по тем же материалам они осуждены к 25 годам лишения свободы.

Указанные недостатки также имеют место в работе Военного Трибунала войск МВД Украинского округа.

Военные прокуроры войск МВД не осуществляют должного надзора за следствием в органах МВД и МГБ, в результате чего следственные дела направляются в судебные органы при явной недоследованности, что ведет к созданию волокиты в расследовании, к разглашению свидетельских показаний местных активистов, их неоднократным вызовам и расконспирации форм и методов работы наших органов.

Только за первый квартал 1948 года, из-за неполноты расследования и отказа обвиняемых и свидетелей от показаний, данных на предварительном следствии, Военными Трибуналами и Военной прокуратурой войск МВД западных областей возвращено на доследование дел на 413 чел. и оправдано 39 чел., или 15% к общему количеству рассмотренных дел. Тюремное управление МВД УССР и Управления МВД западных областей плохо обеспечивают охрану и конвоирование арестованных бандитов. Охрана и конвоирование иногда доверяется непроверенным, неу-

стойчивым и не внушающим политического доверия лицам, в результате имеют место побеги арестованных, факты подкупов, взяточничества и нерадивого исполнения служебных обязанностей со стороны надзирателей, вахтеров и конвоиров, которые, нарушая элементарные правила конвойной службы и содержания заключенных, предоставляют возможность арестованным бандитам и их пособникам общаться с родственниками и посетителями, принимать и передавать письма и другие передачи, что дает возможность осужденным бандитам поддерживать связь с оуновским подпольем и сообщать имена свидетелей, выступавших по разоблачению их.

Пользуясь этим, украинско-немецкие бандиты учиняют расправу над свидетелями из актива местного населения.

ЦК КП(б)У считает недопустимым, когда Министерства Внутренних Дел и Госбезопасности УССР, Военная прокуратура и Военный Трибунал войск МВД Украинского округа, располагая многочисленными фактами о совершаемых террористических актах над свидетелями из актива местного населения, не принимают необходимых мер к всестороннему изучению причин, источников и каналов, по которым бандитское подполье получает информацию о показаниях свидетелей, по существу ничего не делают, чтобы устранить эти грубые недостатки в работе своих местных органов, в результате значительное количество случаев убийств свидетелей осталось не раскрытыми и сама организация охраны жизни свидетелей от посягательств бандитов продолжает оставаться неудовлетворительной.

Не меньшая ответственность за это ложится и на местные партийные организации. Обкомы, горкомы и райкомы КП(б)У западных областей не обеспечивают должным образом политического контроля и руководства за работой органов МВД, МГБ, Военного Трибунала и Военной прокуратуры, слабо борются с нарушителями законности, халатным отношением к работе, недисциплинированностью, беспечностью и притуплением большевистской бдительности со стороны некоторых работников этих органов, в резуль-

тате чего серьезные недостатки и ошибки в их работе устраняются крайне медленно.

ЦК КП(б)У постановляет:

1. Обязать министра Госбезопасности УССР т. Савченко, министра Внутренних Дел УССР т. Строкач, Военного прокурора войск МВД Украинского округа т. Кошарского, председателя Военного Трибунала войск МВД Украинского округа т. Сытенко, прокурора УССР т. Руденко, министра юстиции УССР т. Панасюк и председателя Верховного Суда УССР т. Топчий:

а) в 10-дневный срок разработать практические мероприятия, обеспечивающие усиление негласности допросов и ограждение жизни свидетелей и других лиц, активно изобличающих украинско-немецких бандитов, их пособников и установить систематический контроль за выполнением этих мероприятий;

б) в месячный срок изучить все материалы и дела по нераскрытым преступлениям, связанным с убийствами свидетелей в 1947—48 гг. и принять решительные меры к раскрытию этих преступлений и суровому наказанию виновных;

в) в дальнейшем не оставлять без специального тщательного расследования ни одного случая бандпроявлений против нашей агентуры и свидетелей, дающих показания против бандитов и их пособников в следственно-судебных органах, привлекая конкретных виновников к судебной ответственности.

Органам МГБ и МВД усилить агентурную работу по разоблачению лиц, занимающихся выявлением свидетелей и других активистов, помогающих нашим органам в борьбе с остатками банд украинско-немецких националистов, выявлять источники информации, получаемой бандитами о показаниях свидетелей, привлекая виновных к строгой ответственности.

2. Обязать Военного прокурора войск МВД Украинского округа т. Кошарского и военных прокуроров войск МВД западных областей УССР обеспечить активное участие воен-

ных прокуроров в ведений следствия, в допросах обвиняемых свидетелей, а также выступления прокуроров в судах.

Устранить из практики работы факты формализма и волокиты. Вместе с органами МГБ, МВД и Военного Трибунала принимать все необходимые меры к своевременному изобличению арестованных бандитов и их пособников.

3. Обязать председателя Военного Трибунала войск МВД Украинского округа т. Сытенко и председателей военных трибуналов войск МВД западных областей УССР, а также председателей областных судов поднять качество работы судов, полностью изжить волокиту и формализм при рассмотрении дел, необоснованное возвращение дел на исследование и факты незаконного снижения наказания изобличенным бандитам, принимать активные меры к полному разоблачению государственных преступников в процессе судебных заседаний.

В целях обеспечения требуемой законом негласности рассмотрения дел на украинско-немецких бандитов и их пособников, рассматривать их строго в закрытых судебных заседаниях с тщательным соблюдением конспирации и тайны процесса. Рекомендовать в необходимых случаях допросы свидетелей проводить каждого в отдельности, удаляя из зала заседания тех из них, кто уже дал показания.

Навести порядок в подготовке и проведении судебных процессов, особенно выездных сессий, не допускать общения обвиняемых со свидетелями, родственниками и другими лицами, а также обеспечить необходимую конспирацию при вызовах свидетелей в судебные заседания.

4. Обязать Министра Внутренних Дел УССР т. Строкач:
а) в месячный срок провести проверку всех мест заключения в западных областях УССР, состояния содержания и конвоирования арестованных и осужденных государственных преступников, принять меры к устранению вскрытых ЦК КП(б)У недостатков;

б) решительно устранить нарушения караульной и конвойной службы со стороны караульных, вахтеров, надзирателей и солдат конвойных войск;

в) в месячный срок проверить и полностью укомплектовать личный состав мест заключения проверенными и морально устойчивыми работниками, освободившись от разложившихся, пьяниц и взяточников;

г) в целях обеспечения тщательной изоляции находящихся под следствием и осужденных государственных преступников выделить в существующих тюрьмах специальные корпуса или камеры и обеспечить в них такое содержание преступников, которое бы исключало их общение и связь с находящимися на свободе бандитами и их пособниками;

д) обеспечить строгую изоляцию и улучшение конвоирования преступников в следственные органы, в судебные заседания, в места заключения и на железнодорожные станции, особенно в городах и населенных пунктах, не допуская при конвоировании общения преступников с посторонними лицами;

е) обеспечить улучшение работы тюремного Управления МВД УССР в деле систематического инспектирования мест заключения в западных областях УССР, усиление партийно-политической и воспитательной работы среди личного состава тюрем и конвойных войск и принятие оперативных мер к устранению недостатков в содержании, охране и конвоировании государственных преступников.

5. Предложить Министерству Госбезопасности УССР и Военной прокуратуре войск МВД Украинского округа и их органам в западных областях УССР, при решении вопроса о направлении законченных следствием уголовных дел на украинско-немецких националистов и их пособников в суд, учитывать в каждом отдельном случае обстановку и при наличии угрозы разглашения показаний и возможности насилия над свидетелями со стороны бандитских элементов, направлять такие дела на рассмотрение особого совещания при МГБ СССР.

6. Обязать Министра юстиции УССР т. Панасюк, совместно с обкомами КП(б)У в месячный срок пересмотреть весь состав адвокатов, выступающих по делам специальной

подсудности, отстранить от выступлений адвокатов, морально неустойчивых и не внушающих политического доверия, и допускать к выступлениям в судах лиц, способных сохранять тайну судебных процессов по специальным делам.

7. Обязать обкомы КП(б)У западных областей УССР:

а) обсудить на заседаниях бюро обкомов КП(б)У настоящее постановление ЦК КП(б)У и утвердить на них конкретные мероприятия, обеспечивающие необходимую конспирацию и безопасность свидетелей, принимающих активное участие в разоблачении и борьбе с остатками банд украинско-немецких националистов;

б) принять решительные меры для обеспечения полного выполнения постановления ЦК КП(б)У от 28 января с. г. "О состоянии и мерах по укреплению социалистической законности и советского правопорядка в Украинской ССР";

в) усилить контроль и политическое руководство за работой органов МВД, МГБ, суда и прокуратуры по ликвидации остатков банд украинско-немецких националистов и оказать им практическую помощь в устранении отмеченных недостатков и в налаживании партийно-политической и воспитательной работы среди личного состава;

8. Обязать обкомы КП(б)У западных областей УССР, Министерства Госбезопасности, Внутренних Дел и Юстиции УССР, Прокуратуру УССР, Военную Прокуратуру и Военный Трибунал войск МВД Украинского округа представить ЦК КП(б)У 1 сентября 1948 года отчеты о выполнении настоящего постановления.

Оригінал. Машинопис.

ЦДАГОУ: Ф. 1. — Оп. 16. — Спр. 33. — Арк. 165—172.

Звіт регіонального проводу ОУН про події на Тернопільщині

Червень 1948 року

Скалатщина

ВІСТІ З ТЕРЕНУ

РОСІЙСЬКИЙ ШОВІНІЗМ І НАЦІОНАЛЬНЕ ПИТАННЯ

Р-н: Нове Село

Дня 13.6.1948 р. в райцентрі відбулись комсомольські

збори. На зборах виступив 1-ий секретар АКСМУ Сіліванов. Говорячи про перебіг роботи АКСМУ в районі, між іншим, він сказав: "В селі Шилах не може зорганізуватись комсомол тому, що там існують американські дипломати, а до того ще існує кліка бандитизму, яка мріє про якусь самостійну" Україну.

Але ми скоро виб'єм з них ті "мрії і заведемо большевицький лад і порядок. Ми, як люди партії, не можемо допустити до подібного розгулу".

Дня 16.6.1948 р. з району до с. Шильпаки приїхали в справах колгоспу Хоменко і Дюбенко. На колгоспних зборах Хоменко, між іншим, сказав: "Чому ви, колгоспники, не зводите до колгоспної стайні коней і не зносите в колгосп господарського інвентару, тільки тримаєте те все по своїх дворах? Не думайте, що Радянської Росії скоро вже у вас не буде, а буде якась самостійна, про яку вам у листівках і особисто підшептують бандити — вороги Радянського Союзу. Бандити вже на укінченні. Радянський Союз вже розгромив фашистівську Німеччину, то й дасть собі раду з їхніми пособниками — агентами, яким і так вже недалеко загибель".

На закінчення шкільного року в с. Токи в СШ виступили з промовами учителі і директор СШ Білаєнко Павло Осипович. Між іншим, Білаєнко сказав (у вищих клясах): "Помимо того, що ми вас вчили, над вами працювали, трудились вами, але ви до нас дуже ворожо ставитесь, тому що ми руські. Ми дуже добре знаємо, що у вас всередині кипить і ви ждете тільки хвилини, щоб все ваше знання і зброю обернути проти нас — руських".

В КРАЇНІ СОЦІАЛІЗМУ

Р-н: Нове Село

У звіттовому часі до кооперативів с. Кошляки привезено:

30 кг цукру	30 кг цукорків
10 "-" папіросів	20 "-" риби
3 пари черевик	300 л бензини

Село начислює 500 господарств.

Між населенням даного району є велика недостача в товарах ширвжитку, як: сірники, мило, цукор і т. д.

Р-н: Збараж

Дня 27.6.1948 р. до с. Луб'янки Вищі приїхало автомашиною кількох большевиків, які купували в селян по спекулятивних цінах пшеницю і жито. Перед вечором від'їхали до району.

ГОЛОД

Р-н: Нове Село

Дня 11.6.1948 р. до с. Клебанівка прийшов за хлібом громадянин К. О. з Житомирської області, Коростенського р-ну. Він розказував, що зерно, яке колгосп був оставив на весняну сівбу (1948 рік), районні власті забрали в районні магазини, говорячи, що зерно з колгоспу треба забрати в район, щоб якісь бандити і авантюристи не покрали чи спалили, а весною збіжжя колгоспові звернеться. Помимо спротиву колгоспників, те збіжжя силою вивезено до району. Коли почалася весняна сівба, колгоспники поїхали в район по своє збіжжя, однак не привезли його, бо їм коротко сказали, що збіжжя нема, а колгоспники самі добровільно його здали державі. В результаті цього колгоспники не мали чим сіяти, а район натискав, щоб колгоспники достроково виконали посівний план весняних культур. Коли справа не покращала, районні працівники і управа колгоспу при допомозі органів безпеки пішли по дворах колгоспників і позабирали останні залишки зерна, без винятку, чи то було зерно тверде, чи яре. Також позабирали корови. Внаслідок того колгоспники остались без хліба. Згаданий чоловік говорив, що є багато випадків, що люди з голоду пухнуть і вмирають. Народ живе надіями, що скоро тому буде кінець.

СОВЕТСЬКА ДЕМОКРАТІЯ

Р-н: Скалат

Дня 8.6.1948 р. до с. Городниця прибув до с/ради майор МГБ (ім'я і прізвище невідоме) та візав, з невідомих причин, на переслухання Винник Осипа, Винник Івана Степановича, Винник Івана Паньковича. Коло полудня від'їхав до району.

Дня 9.6.1948 р. до цього ж села приїхав знова вищезгаданий майор і переслухав таких людей:

1. Білик Йосифу Федорівну (учителька);
2. Бульбак Павла;
3. Гевчук Павла Дмитровича (заст. голови с/ради);
4. Гевчук Василя Дмитровича;
5. Дудко Анну (учителька з СУЗ);
6. Колісник Євгенію Дмитрівну;
7. Пилипчук Михайла (нач. пожежної охорони);
8. Турчин Емілію Миколаївну (учителька);
9. Цегельну Марію (учителька зі СУЗ).

Дня 14.6.1948 р. в 1-ій годині вночі до цього ж села прибуло 5 солдатів скалатської станиці МГБ і, взявши з собою істрейка Стебельський Петра, пішли всі разом до бувшого фільварку Бортника (зараз підсобне господарство). Там пересиділи до ранку на засідці, а пізніше всі пішли до райцентру.

Р-н: Нове Село

Дня 6.6.1948 р. в с. Кошляки відбулися збори сільських депутатів в присутності 1-го секретаря райкому партії Коваленка і сільського активу. На зборах затвердили нового голову с/ради Хам Миколу (попереднього засудили за крадіж). Опісля виступив Коваленко, який говорив про всі біжучі громадські справи: "Щоб десятники солідно працювали, бо жнива. Треба скоро жати і zarazом молотити і здавати хліб державі. Це якраз найбільш відповідальний обов'язок кожного десятника. Організувати червоні токи для обмолоту збіжжя, здавати контингент старим зерном і з ним творити червоні валки. Не піддаватися підшептам українсько-німецьких націоналістів про нездачу хліба державі, бо за це будемо карати судовим законом..."

Другий виступив голова земгромади Трипалюк Роман, який здав звіт про підготовку села до жнив. Він сказав: "Товариші, ми на збірку хліба заготовили 1200 штук грабель, 800 кіс (на залі хтось підхопив "кіз", другі почали сміятися, а решта вибухла голосним реготом), машини в бойовій готовності, — я скінчив". Тоді вже перейшов сміх у свист і "ура". Потім виступив справник кооперативи Квас Максим. Він говорив, скільки то заготовлено шміру, брусків і т. д. (в дійсності того він не зробив).

Дня 16.6.1948 р. до с/ради в с. Нове Село, в неприсутности голови і дижурного, прийшов нач. РО МВД Йонов і прокурор. Побачивши, що в с/раді нема нікого, забрали колгоспні заяви і ще деякі речі з архіву, які були в залізній урні, та вийшли з канцелярії. Коли в с/раду прийшов голова і побачив розбиту урну та забраний архів, пішов на РО МВД та зголосив про це нач. РО МВД Йонову. На це Йонов сказав: "Ви покидаєте с/раду без нікого, а бандити зайшли і забрали архів, а тепер ми вас будемо судити". Тоді голова відповів: "Хіба, якщо б бандити були в районі, то вони лакомилися б на паршивий архів з с/ради? Вони подібні архіви мають в кожному селі. Вони скорше були б зайшли до вашої канцелярії і забрали з канцелярії РО МВД потрібні їм речі". На це Йонов: "Знаєш, голова, я тобі цей архів віддам, бо ми злодія зловили, а тебе все одно засудимо". — "Ви давайте мені злодія, а не архів. Як я бачу, то злодій сидить перед мною. Віддавай, чоловіче, архів, бо я в тій хвилині іду в область, а не поможе там, то поїду в Київ чи навіть в Москву. Ви самі бандити, крадете, а спихаєте на якихось бандитів. До побачення, товариш Йонов, будемо щастя шукати", — сказав голова і вийшов. За ним вийшов Йонов і, здігнавши, почав просити його, що викрадене віддасть і вжитку з цього не буде робити. На цьому справа закінчилася.

Дня 3.6.1948 р. в с. Терпилівка ранком, о/у РО МГБ ст. лейтенант Зяблицов з 8-ма большевиками робив ґрунтовні ревізії у громадян: Скалатський Тараса, Скалатський Миколи, Скалатський Олекси і Паляниця Варвари. Ревізія не принесла їм жодного успіху, і вони о год. 14-ій відійшли з села.

Дня 22.6.1948 р. вечором до с. Лозівка на весілля до Богачек Павла прийшов нач. місцевих істребків — Гайдук з двома істребками. Коли він вийшов на подвір'я, хтось його вдарив по голові. Наробивши крику, він зловив хлопця Білик Миколу і зовсім задармо почав його з істребками бити. Так його збили, що сам не міг зайти додому. І тої самої ночі відвезли його до лікаря. На другий

день Гайдук прийшов до Білик Миколи і його перепросив, оправдуючись тим, що був п'яний.

Дня 22.6.1948 р. в с. Щильпаки голова с/ради ходив по селі та виганяв жінок білити школу. Між іншим, наказав це робити також і селянці Каштелян Анні. Коли жінка відмовилась, мотивуючи, що не має часу, цей здорово її побив.

Р-н: Збараж

Дня 6.6.1948 р. до с. Луб'янки Вищі прибув упов. по контингенті Корольов і упов. по пропаганді Топоров. Вони зайшли до с/ради і там перевіряли, хто зі селян не відробив шарварку. Якщо такого знайшли, то штрафували його по 900 до 1200 крб.

Дня 12.6.1948 р. ніччю до цього ж села прибув о/у РО МГБ Коннов з 14-ма бійцями і пішов на хутір Шайки, де в ніким не замешканій під лісом хаті сидів цілий день. Днем зловили селянина Бермиш Михайла, який ішов попри хату, і, вдаючи повстанців, випитували його, чи не бачив де москалів. Не довідавшись нічого, большевики відпустили селянина. Вечором зробили засідку біля селянина Римар Василя і в т. зв. Ксьондзовім лісі. На засідці були цілу ніч, а над ранком повернули до села, звідки відійшли до району.

Дня 7.6.1948 р. до с. Гори Стриївецькі вечором прибуло 5-ох большевиків. Вони зайшли до селянина Гановський Петра і, стукаючи до вікна, казали господареві впустити їх в хату. Господар не відчинив. Тоді большевики вибили вікно і щойно тоді господар впустив їх до хати. Увійшло трьох військових і запитали, хто з тої хати є секретарем с/ради. На це відізвалася дочка цього господаря Надія, якій большевики наказали збиратися, бо піде з ними в с/раду, де будуть перевіряти господарські книги. Секретарка відповіла, ніччю нікуди не піде і щоб вони показали свої документи, бо вона не знає, з ким має до діла. Большевики почали кричати, щоб скоро збиралася, бо заберуть її голу, якщо вона не схоче цього зробити, а документи покажуть в с/раді.

Секретарка почала з неохотою збиратися, а її мати і старша сестра сказали, що її ніччю не пустять і не дадуть

убрання. Тоді большевики побили маму і сестру, а секретарку вивели на надвір та заявили їй, щоб не кричала, бо застрілять. В хаті також сказали, що, як хто вийде надвір, то застрілять. Дперва за півгодини по тім випадку господарі наробили крику, а брат секретарки побіг до с/ради, але там не було нікого. Рано голова с/ради повідомив про це телефонічно РО МГБ, звідки відповіли, що вони нічого не знають.

Коло години 10-ої приїхав ст. о/у РО МГБ підполк. Канаєв, зайшов до с/ради, де просидів до 15-ої години, а опісля від'їхав до с. Максимівка, не дуже-то інтересуючись долею секретарки.

Другої ночі около 1-ої години секретарка повернула додому, але нічого не говорила, де і в кого була. Розказувала тільки те, що її вивели з хати, зараз же зав'язали очі і кудись повели, а куди, вона не знає. Нічого не говорила про те, кого бачила і що з нею говорили. З РО МГБ також її не питали про цей випадок, хоч було з с/ради повідомлення.

Дня 14.6.1948 р. до цього ж села в годині 6-ій приїхало 17 автомашин війська і одна таксівка з трьома офіцерами, між якими був полковник. Одні автомашини з військом поїхали до Кїйданецького лісу, другі до Богданівського, а треті в напрям Богданівки і Максимівки. Частина війська висіла і перепроводжувала в селі ревізії. Під час ревізій шукали по горищах, хатах, в стодолах, пивницях, стайнях, копали токи, шпигали дротами, а також в кількох господарствах повалили печі і комини. Під час тих ревізій на полі в житі знайшли кілька бочок з розчином на горілку. Де знайшли салдати горілку, то частину випили, а решту казали господарям сховати, щоб не бачили ці другі, котрі можуть прийти другий раз шукати. Після облави о годині 15-ій від'їхали до району.

Дня 16.6.1948 р. до с. Гори Стриївецькі прибув упов. по контингенті Манаєвський, упов. по контингенті молока і м'яса Губанов і міліціонер Савіцький. Вони зайшли до с/ради, а опісля забрали в одного селянина 9 л горілки та ка-

зали собі дати 50 крб. на ковбасу і від'їхали в с. Максимівка. Пізніше виявилось, що цю горілку забрав міліціонер Савіцький для себе на хрестини.

Дня 20.6.1948 р. до цього ж села прибув міліціонер Савіцький та з головою с/ради сконфіскував корову у переселенки за те, що вона не здала 30 кг м'ясопоставки. Цю корову забрав до Збаража.

Дня 20.6.1948 р. до с. Стриївки прибув II-ий секретар райкому партії Котляров, голова РВК Литвинчук і кількох емведистів. Вони прийшли до с/ради і скликали збори переселенців в справі організування другого колгоспу. На зборах виступив Котляров, який сказав, що хто впишеться до колгоспу, то цього року не буде здавати контингенту. Кількох переселенців вдалося їм обманути, і вони внесли заяви про вступ до колгоспу.

Дня 27.6.1948 р. до цього ж села прибув суддя, нач. райшляхвідділу і кількох емведистів. Вони скликали збори, під час яких суддя відкрив суд, на якому суджено селян із сіл Стриївка, Гори Стриївецькі, Чернихівці, Заруддя і Валахівка за те, що не відробили шарварку на державній дорозі. Винних засуджено від 500 до 1200 крб. штрафу і негайним виконанням шарварку.

Дня 17.6.1948 р. ранком до с. Чернихівці прибуло 6-ох большевиків, які перевели в селянки Бохенок Михайлини стислу ревізію. По ревізії сказали їй зголоситися того ж дня в с/раду, а самі відійшли до селянина Дроздовський Омеляна, з яким довший час про щось говорили. Пізніше перевели ревізію в гром. Шпунар Осипа. Під час ревізії знайшли в його 12-літнього хлопця в кишені т. зв. божий лист. Цей лист забрали і пішли до місцевого священика Процишин Василя, в якого також перевели ревізію. Опісля в с/раді списали протокол зі селянки Бохенок Михайлини, Шпунар Володимира (хлопець, який мав божий лист), а також покликали жінку священика Процишин Ярославу. Цих людей держали аж до вечора в с/раді і питали кожного зокрема, коли, які і до кого приходять бандерівці.

Дня 25.6.1948 р. вечером до цього ж села прибуло 10

більшовиків на чолі із ст. лейт. Трохимчуком з РО МГБ, які зробили засідку на городі селянки Бохенок Михайлини. На засідку найшли місцеві хлопці, котрі верталися з с. Верняки з весілля. Цих хлопців більшовики перевірили, а потім казали піти під вікно Бохенок Михайлини і будити її, щоб відчинила. Однак ця господиня до хати не впустила. Тоді ст. лейт. Трохимчук почав сам стукати. Коли господиня відчинила, кількох більшовиків увійшло до хати та перевели ревізію в коморі і в хаті. Опісля сказали їй, щоб вона зголосилася за три дні до РО МГБ тому, що вона дає бандерівцям розвідку.

НАРОД БОРЕТЬСЯ

Р-н: Підволочиська

Дня 2.6.1948 р. в с. Фащівка на весіллі повстанці вбили сержанта МГБ. У відповідь на це більшовики арештували около 20 осіб та зліквідували майно господаря, на господарстві якого вбито емгебіста.

Дня 15.6.1948 р. в с. Качанівка один цивільний хлопець виконував атентат на нач. істрєбків Гукова (руський, партійний). Атентат не вдався, бо Гуков ніс на плечах мішок з мукою і всі кулі задержалися в муці.

Р-н: Збараж

Дня 4.6.1948 р. до с. Стриївка прибув нач. міліції Суматохін з кількома більшовиками. Він зайшов до с/ради та взивав молодих хлопців, щоб вони вступали до міліції. Хлопці, почувши це, до с/ради не йшли. Більшовики, не дочекавшись нікого, пішли самі в село і почали ловити хлопців силою. Це також не допомогло, і вечором вони від'їхали з нічим до району. При від'їзді наказали участковому того села Батову, щоб цей протягом кількох днів зловив кількох хлопців і припровадив їх на міліцію. Батов нічого не робив і хлопців на міліцію не доставив.

Дня 16.6.1948 р. до цього ж села прибув 2-ий секретар райкому партії Котляров, голова РВК Литвинчук і кількох емведистів. Вони зайшли до с/ради і скликали збори переселенців, щоб зорганізувати другий колгосп із самих переселенців. Присутні не погодилися на цю пропозицію, і більшовики з нічим від'їхали до району.

Дня 3.6.1948 р. на РО МГБ покликано заст. голови с/ради з села Чернихівці Купибіда Омеляна. Коли згаданий прийшов в РО МГБ і довідався від секретарки, що він має щось підписувати, не задержуючись, втік додому.

Дня 5.6.1948 р. до с. Розношинці прибув упов. по контингенті Розумов і упов. по молокопоставці Тимоша. Вони зайшли до с/ради і наказали голові скликати збори. На збори з людей ніхто не прийшов, і большевики з нічим від'їхали до району.

Дня 14.6.1948 р. до цього ж села прибула з району секретарка з райкомсомолу з одним воєнним (прізвища не відомі). Вони зайшли до с/ради та хотіли скликати молодь на збори, щоб зорганізувати в селі комсомол. Молодь, коли почула про заміри секретарки, на збори не пішла, помімо того, що вона три рази висилала десятників скликати молодь до с/ради. Посидівши в канцелярії до вечора і, нічого не дочекавшись, озлоблені представники від'їхали до району, не здійснивши своїх намірів.

ГЕРОІКА

Р-н: Збараж

Дня 21.6.1948 р. в с. Красносілці в 23-ій годині двох повстанців "Старий" і "Клим" зайшли до селянина Ціхонського. Зараз же цю хату окружив о/у РО МГБ ст. лейт. Захаров з 10-ма большевиками. Повстанці, помітивши, що їх оточили большевики, почали пробиватися, але дармо, бо в кожному вікні кімнати і дверях стояли большевики з кулеметами. Повстанці билися з большевиками до 2-ої години, внаслідок чого поранили трьох большевиків, а четвертому обірвали пальці на правій руці, коли кинули гранату в напрямі кулемета. Большевики пробували забрати їх живими і кричали до повстанців, щоб вони здалися. Коли це не помагало, большевики запалили хату. Повстанці, вистрілявши всі набої, пострілялися власними пістолями. Тіла повстанців большевики забрали до району.

Дня 23.6.1948 р. в с. Луб'янки Вищі, ранком о 2-ій годині о/у РО МГБ Коннов окружив з 9-ма бійцями стодола переселенця Ляха, де квартирував 17-літній запільник Ам-

рожий Роман з своєю матір'ю. Його мати спала в стодолі окремо від сина. Большевики почали переводити ревізію і знайшли матір хлопця, яка також крилася, і зараз її арештували. Потім питали її, де син, і наказали їй йти до нього та сказати йому, щоб здався, бо за це нічого не буде. Мати пішла до сина та сказала йому, що її вже зловили, а стодола окружена большевиками, які вислали її до нього, щоб він здався. Цей хлопець відповів, що не здасться і до большевиків не піде. Вернувшись, вона це переказала большевикам та сказала ще, що син має гранату і обрізаного кріса. Тоді Коннов написав до нього карточку, щоб здався. Роман відписав, що хай Коннов зніме заставу з городів, а тоді якось буде. Коннов, прочитавши такий зухвалий відпис, розлютився і наказав бійцям обстрілювати та закидати гранатами стодолу. Та большевики нічого не могли зробити, бо стодола була порожня і покрита бляхою. По 4-годинному бою цей запальник вискочив зі стодолі та почав відступати на городи, де його большевики в бігу застрілили.

РІЗНІ ВІСТКИ

Р-н: Нове Село

Дня 4.6.1948 р. в с. Гнилиці Малі покликано на воєнкомат мужчин з 1926, 27, 28 рр. В них повідбирали документи і сказали, щоб були готовими, бо кожної хвилини їх можуть покликати в армію.

До с. Кошляки з Іркутської області написала бувша громадянка цього села (яку вивезено на Сибір) листа, в якому пише, що до них прибуло 700 родин латишів, насильно вивезених з рідної батьківщини. Ці люди оповідали про звірства МБД і МГБ супроти латвійського населення, про боротьбу і їхній спротив супроти ворога. Вони виразно підкреслюють, що це послідній засіб поневолення поневолених Москвою народів перед її сконанням.

Дня 18.6.1948 р. в с. Терпилівка Ткач Мартин вкрав в Гирича Івана 14 снопів люцерни. Коли Гирич дослідив злодія по слідах, то Ткач оправдувався тим, що в нього квартирували повстанці і то вони забрали люцерну, а та-

кож наказував, щоб цього нікому не говорити. В дійсности в Ткача повстанці не квартирували.

Р-н: Збараж

Дня 5.6.1948 р. с. Кїйданці висвітлювано в клубі кінофільм "Сказание о земле Сибирской".

Дня 25.6.1948 р. до цього ж села приїхала медкомісія в складі двох лікарів, одної санітарки і акушерки. Вони заходили до селянки Заремба Марії, котра перед кількома днями породила троє дітей. Селянку з дітьми вони забрали до лікарні в м. Збараж.

Дня 23.6.1948 р. до с. Луб'янки Нижчі приїхало 11 тягарових автомашин, на яких було повно меблів і постелей, а також на кожному було по 1—2 жінок з кількома дітьми. Ці автомашини постояли короткий час на дорозі і від'їхали в напрямі Нового Села.

Червень 1948 року.

Оригінал. Машинопис.

Передано упоряднику з виявлених у Прикарпатті документів ОУН.

Витяги із оунівського звіту про ставлення населення села Гальжбіївки Ямпільського району Вінницької області до українського націоналістичного підпілля

4 липня 1948 року

ВІСТКИ ЗІ СХОДУ

Протокол ч. 1

Постій, 4.7.1948

Вінницька область

Р-н Ямпіль

с. Гальжбіївка

ПРОТОКОЛ РОЗМОВИ

з мешканцем СУЗ (оформлення за "темами")

НАЦІОНАЛЬНО-ПОЛІТИЧНЕ ЖИТТЯ

13. Про національно-визвольний рух населення в нас знає дуже мало. Повстанців в нас не було, а большевики взагалі не згадують про це. Лише дехто, що був у Західній Україні, знає з розмов з населенням Західної України, що є банде-

рівська армія, але хто вона, яке її завдання, ніхто не знає. Так було до весни 1947 р. Зараз не знаю, літератури повстанчої я не бачив до того часу, поки не прибув у Західну Україну. Також не чув, щоб хто з односельчан читав таку літературу...

15. Про бандерівців не вірять, що це бандити, як їх, хоч і дуже рідко називають більшовики. На доказ цього наводять факти, що скільки хто не ходив по селах і лісах в Західній Україні з колгоспників із східних областей, ніхто нікого ще не вбив і не ограбив, хіба що НКВД на станціях. А те, що убивають НКВД і партійців (про це знають всі люди), пояснюють тим, що вони грабують народ і за це їх убивають.

16. Про допомогу населення західних областей населенню східних областей висловлюються дуже гарно. Говорять, що населення Західної України ще щасливе, бо там нема колгоспів і тому саме має змогу допомогти голодним. Ті, що були в Західній Україні, говорять, що мешканці ЗУЗ — це найкращі брати голодуючих СУЗ. Вони поділяться останнім куском хліба, ніколи не відмовлять в нічлігу, а при цьому ніколи не відпустять голодним, даючи те, що мають самі. В загальному населення СУЗ уважає населення ЗУЗ більш активним, згуртованим, більш спосібним до боротьби і тому там ще не організовані колгоспи (тобто на ЗУЗ). Про себе висловлюються, що немає єдності і тому не можна нічого робити.

17. Проявів підпільної роботи непомітно. Були випадки подертя портретів большевицьких верховодів, але це населення приписує поодиноким людям, які зробили це з власної ініціативи. Їх населення хвалить за відвагу.

19. Активної боротьби населення не веде. Це пояснюється тим, що населення застрашене енкаведівським терором ще в попередніх роках, а тому й боїться відповідальности. Коли б так підняти більше сіл на якусь протидержавну акцію, і люди побачили б, що влада не може нічого зробити, тоді, напевно, ніхто не голодував би, і можна сподіватися диверсійної роботи. Для характеристики можна навести

випадак, який стався в колгоспі (села не знаю) біля села Цегівки Шаргородського району Вінницької області.

В м. березні 1946 р., тобто під час голодівки, в цьому колгоспі колгоспники розбили магазин і забрали хліб. Опісля приїхали енкаведисти й за все село, яке розібрало збіжжя, арештували 7 осіб, 5 мужчин і 2 жінки, яких засудили (на скільки не знаю). Це викликало таке враження, що в СРСР один, може навіть невинний або винний не більше, як другий, мусить відповідати за всіх, коли щось станеться. І тому саме кожний боїться щось робити, щоб ця відповідальність не впала саме на нього.

Копія. Машинопис.

ДА СБУ: Ф. 13. — Спр. 376. — Т. 75. — Арк. 373—376.

Огляд командування 65-ї дивізії ВВ МДБ СРСР Українського округу про невімі дії службових нарядів в боротьбі проти оунівців 7 липня 1948 року

УПРАВЛЕНИЕ 65 СТРЕЛКОВОЙ ДИВИЗИИ

ВВ МГБ СССР УКР. ОКРУГА

7 июля 1948 г.

№1/00

г. Збараж

СОВ. СЕКРЕТНО

Экз. №2

КОМАНДИРАМ 86, 450 сп №2/277 сп

Копия: НАЧАЛЬНИКУ ВВ МГБ СССР УКР. ОКРУГА

Только: НАЧ. ВОЙСК МГБ УКР. ОКРУГА

гор. Киев

ОБЗОР

по неумелым действиям служебных нарядов частей 65 стр. дивизи ВВ МГБ Укр. округа за 2-й квартал 1948 года.

Служебные наряды частей дивизии за период апрель-июнь месяцы 1948 года провели 101 боестолкновение с бандитами, в результате которых убито 149 и захвачено 7 бандитов.

Количество боестолкновений по полкам и месяцам распределяются следующим образом:

М-цы	12 сп			86 сп			450 сп			2/277 сп			Всего див.		
	К-во б/с	Уб.	Зах.	К-во б/с	Уб.	Зах.	К-во б/с	Уб.	Зах.	К-во б/с	Уб.	Зах.	К-во б/с	Уб.	Зах.
Апрель	12	16	-	5	13	-	10	14	-	-	-	-	27	43	-
Май	9	10	-	17	32	-	4	5	-	2	4	-	32	51	-
Июнь	-	-	-	21	28	2	17	21	4	4	6	1	42	55	7
За кв.	21	26	-	43	78	2	31	40	4	6	10	1	101	149	7

Наряду с этим служебными нарядами в апреле—июне месяцах было допущено 21 неумелое действие.

Количество их по частям видво из следующей таблицы:

М-цы	12 сп	86 сп	450 сп	2/277 сп	Всего див.	В том числе	
						ОВГ	УПГ
Апрель	3	1	2	-	6	3	3
Май	3	5	2	-	10	2	8
Июнь	-	2	3	-	5	3	2
Всего за II кварт.	6	8	7	-	21	8	13

Вследствие неумелых действий служебных нарядов безнаказанно скрылись 47 бандитов. И только 3 бандита при этом были ликвидированы.

Наши потери при столкновениях с бандитами и неумелых действиях составляют 9 человек убитыми и 4 ранеными, из них:

в 86 сп: убит — 1, ранен — 1;

в 450 сп: убито — 4, ранено — 3 чел.

Из 21 случая неумелых действий — 12 случаев произошли в населенных пунктах, 8 случаев в лесу и на опушках леса, 1 случай в поле.

Нарядами руководили: в 2 случаях — офицеры, в 19 случаях — сержанты.

Анализ неумелых действий показал, что причинами их явились:

1. Слабая обученность личного состава правильным и решительным действиям по захвату или уничтожению бандитов при встрече или столкновении с ними.

По этим причинам было 8 неумелых действий, из них: в 12 сп — 5, в 86 сп — 1, в 450 сп — 2.

Наиболее характерными являются:

20.6.48 г. СВГ 5 ор 490 сп в составе 8 чел. под командой командира отделения мл. сержанта ДЕМЧЕНКО и оперуполномоченного Лановецкого РО МГБ лейтенанта ШИ-

ПУЛЯ двумя группами производили поиск бандитов в селе Янковце Лановецкого района.

В 3.00 20.6.48 г. группа в составе 4 чел. под командой мл. сержанта ДЕМЧЕНКО, двигаясь на окраине села, заметила двух неизвестных,двигающихся по дороге в 180—200 метров от группы.

Личный состав группы по команде мл. сержанта ДЕМЧЕНКО залег, не приняв боевой порядок и других мер по закрытию путей отходов бандитов. Неизвестные, оказавшиеся бандитами, продолжая движение, подошли к группе на 15—20 метров и, заметив мл. сержанта ДЕМЧЕНКО и ЧЕРНЫШЕВА, видвинувшихся из посевов, остановились.

Мл. сержант ЧЕРНЫШЕВ, заметив, в свою очередь, бандитов, стал отводить затвор автомата на боевой взвод и по неосторожности произвел громкий щелчок, который услышал бандит. Последний первым открыл огонь по группе и ранил мл. сержанта ЧЕРНЫШЕВА. В ответ раненый мл. сержант ЧЕРНЫШЕВ открыл огонь по бандитам, но так, как получился перекося патрона, произвел только два одиночных выстрела; мл. сержант ДЕМЧЕНКО произвел две очереди из автомата, но огонь оказался безрезультатным. Остальной состав группы огня вести не мог, так как лежал в посевах и не мог видеть бандитов.

Воспользовавшись безрезультатным огнем мл. сержанта ДЕМЧЕНКО и ЧЕРНЫШЕВА, а также бездействием остального состава группы, бандиты оторвались от группы и скрылись в посевах.

Преследование бандитов было медленным и продолжалось на протяжении 200—300 метров.

Прибывшая через час вторая группа под командой лейтенанта ШИПУЛЯ энергичных мер по поиску бандитов также не приняла.

Расследование и разбор неумелых действий с личным составом 5 ср производил начальник штаба 450 сп майор КИСЕЛЕВ.

Расследованием установлено, что причинами неумелых действий наряда явилось:

- а) отсутствие руководства личным составом группы со

стороны мл. сержанта ДЕМЧЕНКО. Последний, обнаружив движение бандитов, личному составу задачи на захват или уничтожение бандитов не поставил, вследствие чего личный состав группы расположился самостоятельно так, что не обеспечивал охвата проходивших бандитов, а мл. сержант ГЛУШКОВ и рядовой УДАЛОВ расположились так, что даже не могли видеть бандитов и вести по ним огонь;

б) слабая огневая выучка личного состава, безрезультатный огонь мл. сержантов ДЕМЧЕНКО и ЧЕРНЫШЕВА;

в) отсутствие немедленного и энергичного преследования бандитов.

Кроме того, расследованием установлено, что командир взвода лейтенант МАШТАКОВ, высылая наряд, разрешил мл. сержанту ЧЕРНЫШЕВУ вместо закрепленного за ним ручного пулемета взять автомат, который к стрельбе надлежащим образом подготовлен не был, чем допустил нарушение требований приказа начальника войск МГБ СССР №005 за 1947 год.

Приказом по дивизии командир взвода лейтенант МАШТАКОВ арестован на 3 суток домашним арестом; командир отделения мл. сержант ДЕМЧЕНКО за бездействие в руководстве нарядом и неумелые действия при столкновении с бандитами, разжалован в рядовые.

(Далі в архівній справі пропущена сторінка. — В. С.).

Видя свое полное окружение, бандиты зажгли в сарае документы, запели свой националистический гимн, продолжая вести огонь по наряду.

К этому моменту бандитами был ранен пулеметчик рядовой ГАЛИМОВ.

Мл. сержант МИХАЙЛОВ, оставшись один с ручным пулеметом отошел ближе в забору и продолжал вести огонь по сараю, хотя с этой позиции огонь был безрезультатным, так как в створе сарая и пулемета оказался стог соломы и куча дров, и он прекратил стрельбу. С южной стороны к этому моменту находился только один МИХАЙЛОВ.

Бандиты, надо полагать, видя, что МИХАЙЛОВ отошел

с огорода к забору и стрельба прекратилась, пользуясь дымом от загоревшейся соломы (огонь затем был ликвидирован), выскочили из сарая и через калитку выбежали на огород.

МИХАЙЛОВ, видя бандитов, которые пробежали около него по одному в 15—20 метрах, открыл по ним огонь, по первому — очередь из пулемета (последними патронами), по второму — два выстрела из карабина. Огонь оказался безрезультатным. Гранаты он применить не успел.

Одновременно с открытием огня по бандитам МИХАЙЛОВ закричал: "Шикула, Шикула...", считая, что он находится рядом (в это время рядовой ШИКУЛА занимался с раненым ГАЛИМОВЫМ).

Услышав крик МИХАЙЛОВА, к нему подбежал сначала КРОТОВ, а за ним рядовой ЗОЛОТАРЕВ, которые организовали преследование бандитов, но безрезультатно. Дальнейший поиск бандитов составом наряда и прибывшей через 30 минут группой в составе 11 человек под командой пом. командира взвода сержанта АЛЕКСЕЕВА и начальника РО МГБ капитана НЕЧИПУРЕНКО также результатов не дала.

Расследование и разбор неумелых действий с личным составом 2 взвода 6 ср 450 сп производил начальник штаба дивизии полковник СЕРГЕЕВ.

Расследованием установлено, что причинами неумелых действий наряда явилось то, что:

а) старший наряда сержант КРОТОВ, подойдя с нарядом к дому гр-на МЕДВЕДЬ, не произвел предварительной разведки местности на предмет правильной организации оцепления и осмотра усадьбы, в результате чего северная сторона усадьбы осталась не прикрытой;

б) постановка задачи личному составу сержантом КРОТОВЫМ была произведена не компетентно: личному составу не был указан порядок действия на случай обнаружения бандитов, не были установлены сигналы связи, не была назначена группа преследования;

в) в силу отсутствия организованности и порядка в наряде, твердого руководства нарядом со стороны сержанта

КРОТОВА и неконкретной задачи, полученной от старшего наряда, осмотр усадьбы составом наряда был начат неорганизованно, без мер маскировки и с полной беспечностью. Это обусловилось успокоением наряда после безрезультатной проверки домов местных жителей, произведенной ранее нарядом.

Беспечность наряда проявилась в таких элементах, как подход сержанта КРОТОВА и рядового ЗОЛОТАРЕВА к дому с лицевой стороны, к сараю сержанта КРОТОВА и рядового ЗОЛОТАРЕВА с оружием "на ремень", отсутствие боеготовности у рядовых ГАЛИМОВА и ШИКУЛА при расположении их у калитки;

г) личный состав и прежде всего сержант КРОТОВ при обнаружении бандитов проявил растерянность. Сержант КРОТОВ даже когда в силу сложившейся обстановки личный состав расположил так, что бандиты оказались окруженными, не мог полностью взять руководство действиями наряда, в результате чего личный состав наряда огонь вел самостоятельно, отсутствовала дисциплина огня, что привело к бесцельному расходу патронов руч. пулеметчиком; не имея руководства со стороны старшего наряда, отдельные солдаты (в частности ГОРОДНИЧЕВ) по существу никакого участия в действиях наряда не принимали. По этой причине после ранения рядового ГАЛИМОВА южная сторона усадьбы осталась прикрытой только одним мл. лейтенантом МИХАЙЛОВЫМ;

д) оставшись один на южной стороне усадьбы и расстреляв почти все боеприпасы, мл. сержант МИХАЙЛОВ отошел ближе к забору, прекратил стрельбу. Этот момент и использовали бандиты для выхода из окруженного сарая.

Растерянность мл. сержанта МИХАЙЛОВА при появлении бандитов, в результате чего открытый им огонь из пулемета и карабина оказался безрезультатным;

е) слабая обученность личного состава 2 взвода 6 ср 450 сп умению вести прицельный огонь и соблюдать дисциплину огня. В результате этого при имеющихся возможностях огнем наряда бандиты не были уничтожены.

Приказом по дивизии сержант КРОТОВ арестован на 10 суток строгим арестом; мл. сержант МИХАЙЛОВ — на 10 суток простым арестом.

III. Неудовлетворительная подготовка нарядов, беспечность и неорганизованность личного состава. Отказ оружия в стрельбе, нерешительные действия личного состава.

По этим причинам было 3 случая неумелых действий. Из них: в 12 сп — 1, в 86 сп — 1, в 450 сп — 1.

28.5.48 г. в 4.00 ОВГ 1 ср 450 сп в составе 10 чел. под командой пом. командира взвода сержанта МОЛЧАНОВА с участием начальника Трёмбовлянского РО МГБ капитана ТАРАБУРА и оперуполномоченного ст. лейтенанта ЗАЙЦЕВА и мл. лейтенанта МАРТЫНЮК, производя поиск бандитов, подошла к селу Глещана Трёмбовлянского района.

На северо-западной окраине села ОВГ обнаружила свежий след повозки, шедший в село со стороны поля; на повороте улицы след сворачивал влево к одному дому. Около поворота повозки было обнаружено несколько человеческих следов, которые расходились в направлении двух домов. Это вызвало подозрение, и капитан ТАРАБУРА решил произвести осмотр домов, к которым уходили следы.

Капитан ТАРАБУРА приказал сержанту МОЛЧАНОВУ разбить личный состав на две группы по 5 чел. каждую: первая группа под командой сержанта МОЛЧАНОВА с оперуполномоченным мл. лейтенантом МАРТЫНЮК направилась на осмотр первого (западного) дома, вторая группа под командой командира отделения мл. сержанта СКОРОБОГАТОВА с капитаном ТАРАБУРА и ст. лейтенантом ЗАЙЦЕВЫМ направилась на осмотр второго (восточного) дома.

В 5.30 28.5.48 г. группа мл. сержанта СКОРОБОГАТОВА, которой фактически руководил капитан ТАРАБУРА, подошла к дому местного жителя МИГАЛЯ Ярослава. Капитан ТАРАБУРА, а за ним и вся группа, в дверях сарая заметили одного бандита. Капитан ТАРАБУРА дал команду личному составу оцепить сарай, но бандит, в свою очередь, заметивший наряд, первым по группе, открыл огонь

из автомата, — группа без потерь залегла не успев оцепить сарай с западной и северной сторон. Мер для дальнейшего оцепления сарая ни оперсоставом, ни мл. сержантом СКОРОБОГАТОВЫМ принято никаких не было.

В это время группа сержанта МОЛЧАНОВА находилась у первого (западного) дома, расположенного через два дома от места обнаружения бандитов.

Четыре бандита, находившиеся в сарае, пользуясь тем, что северо-западная сторона сарая осталась не прикрытой нарядом, по-парно выбежали из сарая и бросились бежать в северном направлении, пробегая в 15—20 метрах от ст. лейтенанта ЗАЙЦЕВА и рядового ФЕДОРОВА, расположившихся с восточной стороны сарая. Ст. лейтенант ЗАЙЦЕВ и рядовой ФЕДОРОВ открыли по первым двум бандитам огонь, но у обоих произошло утыкание патрона в ствольной коробке, и автоматы отказали в стрельбе. Это дало возможность двум бандитам безнаказанно скрыться за домом с кустами.

На стрельбу прибежала группа сержанта МОЛЧАНОВА. Увидев двух других бандитов, пробежавших от группы в 40—50 метрах, сержант МОЛЧАНОВ и мл. лейтенант МАРТЫНЮК открыли по ним огонь, который оказался также безрезультатным: автомат мл. лейтенанта МАРТЫНЮК, произведя одиночный выстрел, отказал в стрельбе (получилась задержка). Эти два бандита, воспользовавшись безрезультатностью огня сержанта МОЛЧАНОВА и мл. лейтенанта МАРТЫНЮК, а также отсутствием огня со стороны старшего лейтенанта ЗАЙЦЕВА и рядового ФЕДОРОВА, около которых они пробежали в 15—20 метрах, скрылись за домом, а затем, выбежав в центр села, разбежались в разные стороны.

Наряд приступил к поиску бандитов. Начальник РО МГБ капитан ТАРАБУРА о столкновении с бандитами по телефону сообщил штабу 450 сп и штабу 1/450 сп и попросил помощи для проверки села Глещева.

Мл. лейтенант МАРТЫНЮК от своего источника получил данные, что один бандит забежал в дом, расположенный в 100—150 метрах от места обнаружения бандитов. Сержант

МОЛЧАНОВ решил составом наряда оцепить и проверить три дома. Проверка двух домов результатов не дала.

К этому времени (7.00 28.5.48 г.) с группой 24 человек прибыл зам. командира 1 сб капитан ПАРФИЛОВ, который 10 человек своей группы направил на прикрытие вероятных путей отхода бандитов из села, а четырех человек присоединил к группе сержанта МОЛЧАНОВА.

Общая группа в составе 14 чел. под командой сержанта МОЛЧАНОВА приступила к осмотру третьего дома и сарая, расположенного в 15 метрах от дома, — результатов не было, хотя сарай дважды проверялся (поверхностно) мл. лейтенантом МАРТЫНЮК. После этого стоявший у сарая ефрейтор ШЕВЕЛЕВ сказал: "Сейчас я тщательно проверю этот сарай"..., и взяв с собой ефрейтора ИВАНОВА, подошел по своей инициативе к воротам сарая и стал открывать их. Находившийся в сарае бандит в упор из револьвера выстрелил в ШЕВЕЛЕВА, убил его и легко ранил ефрейтора ИВАНОВА, а затем из автомата открыл огонь по наряду. Ответным огнем наряда бандит был убит. Захвачено у него автомат, револьвер и 50 патронов.

С прибытием 8 ср (резервной) в составе 44 человек с розыскной собакой под командой командира роты ст. лейтенанта ВОРОБЬЕВА была организована проческа всего населенного пункта, но остальные три бандита обнаружены не были.

Расследование и разбор неумелых действий наряда с личным составом 2 взвода 1 ср производил начальник штаба 450 сп майор КИСЕЛЕВ.

Расследованием установлено, что причинами неумелых действий ОВГ явилось то, что:

а) личный состав ОВГ к выполнению предстоящей задачи был подготовлен неудовлетворительно: начальник штаба 1 сб ст. лейтенант ГОРБУНОВ, составляющий план поиска бандитов, ограничился постановкой задачи только старшему наряду сержанту МОЛЧАНОВУ и вручением ему плана действий, зная, что командир взвода в данное время отсутствует, в результате этого личный состав наряда вышел на

выполнение оперативной войсковой задачи без инструктажа, без ручного пулемета, с неподготовленным оружием. При наличии офицерского состава штаба батальона руководство нарядом было возложено на сержанта;

б) при принятии решения на осмотр домов, в направлении которых уходили следы, личный состав наряда собрался вместе, не соблюдая мер маскировки и предосторожности, что дало возможность бандитам установить появление наряда;

в) капитан ТАРАБУРА и мл. сержант СКОРОБОГАТОВ, выдвигаясь со своей группой для осмотра второго дома, конкретных задач личному составу на оцепление не поставили, места личному составу указаны не были, вследствие чего при обнаружении бандита личный состав действовал по своему усмотрению, проявив полное замешательство; по этой причине северная и западная стороны сарая, в котором были обнаружены бандиты, остались не прикрытыми, что дало возможность бандитам выйти из сарая;

г) беспечность группы капитана ТАРАБУРА и мл. сержанта СКОРОБОГАТОВА при подходе к дому;

д) слабая огневая выучка личного состава, неподготовленность оружия в стрельбе у ст. лейтенанта ЗАЙЦЕВА, рядового ФЕДОРОВА и мл. лейтенанта МАРТЫНЮК. Вследствие того, что у первых двух оружие отказало в стрельбе, все четыре бандита, пробежавшие в 15—20 метрах от них, скрылись безнаказанно.

Приказом по дивизии сержант МОЛЧАНОВ арестован на 10 суток строгим арестом; начальник штаба 1 сб 450 сп ст. лейтенант ГОРБУНОВ — на 3 суток с содержанием на гауптвахте; зам. командира батальона капитану ПАРФИЛОВУ объявлен выговор; на рядового ФЕДОРОВА дисциплинарное взыскание наложено правами командира батальона.

IV. Несоблюдение личным составом мер маскировки и предосторожности при подходе к объектам проверки и при встрече с бандитами, неумелое использование местности в целях правильного окружения и захвата бандитов, неумение сочетать огонь с движением.

По этим причинам было 4 неумелых действия, из них: в 86 сп — 3, в 450 сп — 1.

22.5.48 г. в 22.40 РПГ 3 ср 86 сп в составе 6 чел. под командой командира отделения мл. сержанта КРАСНОЩЕКОВА, произведя поиск бандитов и проверяя один из домов, задержали подростка. При опросе его мл. сержант КРАСНОЩЕКОВ установил, что он проживает в соседнем доме, расположенном в 200 метрах от дома, проверяемого нарядом.

Появление подростка в позднее время вызвало у мл. сержанта КРАСНОЩЕКОВА подозрение и он решил проверить дом, из которого вышел подросток. ;

Оставив последнего под охраной рядовых УДАЛОВА и КУЛАКОВА в проверяемом доме, мл. сержант КРАСНОЩЕКОВ с мл. сержантом ДВИГУН, рядовыми ГОНЧАРОВЫМ и САЙДМАХМУДОВЫМ направился к дому, из которого вышел подросток.

Подойдя к указанному дому на 100 метров, мл. сержант КРАСНОЩЕКОВ заметил во дворе двух мужчин и женщину, один мужчина умывался. Мл. сержант КРАСНОЩЕКОВ решил оцепить дом.

Когда он начал ставить задачу личному составу на оцепление, женщина заметила наряд и предупредила мужчин о появлении солдат. Мужчины, оказавшиеся бандитами, бросили умываться, один из них зашел за юго-западный угол дома и сообщил о появлении наряда третьему бандиту, находившемуся в доме. Этот бандит выскочил через окно и все трое бросились бежать в направлении леса, находящегося в 100—150 метрах от дома.

Заметив отход бандитов, мл. сержант КРАСНОЩЕКОВ и рядовой САЙДМАХМУДОВ выбежали к северо-западному углу дома; мл. сержант ДВИГУН и рядовой ГОНЧАРОВ расположились в оцеплении дома согласно указанию мл. сержанта КРАСНОЩЕКОВА.

К этому моменту 2 бандита уже скрылись в лесу, третий бандит только подбежал к опушке.

Мл. сержант КРАСНОЩЕКОВ и рядовой САЙДМАХМУ-

ДОВ преследуя бандитов, открыли по последнему огонь, который оказался безрезультатным: рядовой САЙДМАХМУДОВ из винтовки успел произвести только три выстрела, мл. сержант КРАСНОЩЕКОВ из-за неисправности магазина, хотя автомат и был поставлен на автоматический взвод, произвел сначала три выстрела, и только после смены магазина открыл автоматический огонь. Третий бандит также скрылся в лесу.

На стрельбу прибежали рядовые УДАЛОВ И КУЛАКОВ, рядовой УДАЛОВ на ходу начал освещать местность ракетами. Наряд приступил к проческе леса в направлении ухода бандитов.

Через 25—30 минут, услышав стрельбу, к месту обнаружения бандитов прибыла вторая РПГ 3 ср 86 сп в составе 6 чел. под командой командира отделения мл. сержанта ВАРЛАМОВА, действовавшая в районе соседнего села Рогичин-Весь и знавшая о районе действия РПГ под командой мл. сержанта КРАСНОЩЕКОВА.

Поиск бандитов, продолжавшийся в течение суток, результатов на дал.

Расследование и разбор неумелых действий наряда с личным составом 3 ср производил зам. начальника штаба 86 сп майор ХАРИТОНОВ.

Расследованием установлено, что уход трех бандитов произошел вследствие того, что:

а) старший наряда мл. сержант КРАСНОЩЕКОВ правильно оценив обстановку, принял неправильное с тактической стороны решение на выдвижение группы к объекту проверки: группе следовало бы двигаться не по тропе, как это было сделано, а по опушке леса. Это обеспечило бы скрытое выдвижение группы к объекту проверки и возможности быстрого прикрытия самого вероятного пути отхода бандитов в направлении к лесу.

б) мл. сержант КРАСНОЩЕКОВ как старший наряда, заметив во дворе дома двух бандитов, не обеспечил соблюдение личным составом группы мер маскировки, быстрого и скрытного оцепления дома и, главное, в этот момент

прикрытие выходов со двора в направлении леса. Несоблюдение мер маскировки привело к тому, что женщина обнаружила подход наряда к дому и предупредила бандитов.

в) обнаружив уход бандитов, мл. сержант КРАСНОЩЕКОВ вместо того, чтобы мл. сержанту ДВИГУН и рядовому ГОНЧАРОВУ поставить задачу — отрезать путь отхода бандитов в направлении леса — оставил их в оцеплении дома и даже сам с рядовым САЙДМАХМУДОВЫМ бросился бежать за бандитами не с юго-западной стороны дома в направлении леса (отрезать путь отхода бандитам), а с противоположной — северо-западной стороны дома, что дало бандитам возможность оторваться от наряда.

г) освещение местности ракетами в момент обнаружения бандитов произведено не было, так как ракетница находилась у рядового УДАЛОВА, который был оставлен с задержанным подростком у первого дома. Только, услышав стрельбу и следуя к месту обнаружения бандитов, рядовой УДАЛОВ начал освещать местность;

д) огонь, открытый по бандиту мл. сержантом КРАСНОЩЕКОВЫМ и рядовым САЙДМАХМУДОВЫМ, оказался безрезультатным: в момент, когда третий бандит подбегал к опушке леса и виден еще был наряду, мл. сержант КРАСНОЩЕКОВ по причине неисправного магазина не смог вести автоматический огонь.

Командиром полка мл. сержант КРАСНОЩЕКОВ арестован на 5 суток строгим арестом.

V. Отсутствие боевого охранения при расположении наряда на местности, несоблюдение мер маскировки и отсутствие боевой готовности.

По этим причинам было одно неумелое действие — в 86 сп.

20.6.48 г. ОВГ 5 ср 86 сп в составе 6 человек под командой командира отделения сержанта СОСЕДОВА и оперуполномоченного РО МГБ лейтенанта МЕЛЬНИЧЕНКО производила поиск бандитов в селе Сороки Бучачского района.

В 19.00 20.6.48 г. наряд в полном составе вышел из села

Сороки к хутору Заново, где с наступлением темноты должен был двумя группами расположиться в секрет.

В 20.00 наряд не доходя 500—600 метров до места расположения секрета, остановился на опушке леса, имея целью подождать наступления темноты.

При расположении наряда мл. сержант СОСЕДОВ охранение наряда и наблюдение за местностью не выставил, каждый солдат место себе выбрал по своему усмотрению и сам мл. сержант СОСЕДОВ с лейтенантом МЕЛЬНИЧЕНКО расположился в стороне от личного состава.

В 22.30 2.6.48 г. два бандита, продвигаясь по опушке леса, в 40—60 метрах от расположения наряда, вследствие плохой маскировки личного состава, первыми заметили наряд и бросились бежать.

Рядовые ДУБСКИЙ и ЧИЖОВ, заметив бандитов, открыли по ним из карабинов огонь, который оказался безрезультатным, и бандиты скрылись в лесу.

Мл. сержант СОСЕДОВ немедленного преследования бандитов не организовал, а ограничился только просмотром местности, после чего наряд ушел в село Зызьномеж.

При осмотре местности 3.6.48 г. наряд обнаружил автоматическую винтовку с заряженным магазином, сумку с патронами, гранату и два головных убора.

Расследование и разбор неумелых действий с личным составом 5 ср производил начальник штаба 86 сп подполковник ШЕРЕНДАК.

Расследованием установлено, что причиной безнаказанного ухода двух бандитов явилось:

а) безответственное отношение к выполнению своих служебных обязанностей мл. сержанта СОСЕДОВА и оперуполномоченного, которые при движении и расположении на месте всех мер маскировки не приняли, этим самым бандиты обнаружили наряд преждевременно и безнаказанно скрылись. Решительных мер поиска бандитов не приняли, а ограничились только поверхностным осмотром местности.

б) недисциплинированности и беспечности личного состава наряда и в первую очередь старшего наряд-

да сержанта СОСЕДОВА и лейтенанта МЕЛЬНИЧЕНКО;
в) слабой огневой выучки личного состава наряда;
г) неумения личного состава действовать в лесу и производить обыск местности.

Командиром полка сержант СОСЕДОВ арестован на 5 суток строгим арестом.

VI. УХИЩЕНИЕ БАНДИТОВ, в котором не смог разбраться личный состав наряда, нерешительные действия наряда.

По этой причине было одно неумелое действие — в 86 сп.

11.6.48 г. ОВГ 7 ср 86 сп в составе 5 чел. под командой пом. командира взвода сержанта КРАВЧЕНКО и оперуполномоченного Козовского РО МГБ лейтенанта ГОЛОВКО, производили поиск бандитов в селе Будылув Козовского района, получила данные, что бандиты в селе Будылув заходят с юго-восточной стороны — от села Плотыче.

Сержант КРАВЧЕНКО и лейтенант ГОЛОВКО решили на юго-восточной окраине села Будылув, у дороги Будылув—Плотыче выставить секрет.

В 23.30 11.6.48 г. наряд в полном составе вышел от сельсовета через юго-западную и южную окраину села, по огородам, направился на юго-восточную окраину села для расположения секретом у дороги Будылув—Плотыче.

Не доходя метров 80 до дороги Будылув—Хутор Урытва, лейтенант ГОЛОВКО заметил 3 неизвестных, двигавшихся по дороге в направлении села, о чем предупредил состав наряда. В этот момент неизвестные находились в 40 метрах от крайнего дома села Будылув.

По команде сержанта КРАВЧЕНКО наряд броском приблизился к неизвестным на 30—35 метров; сержант КРАВЧЕНКО сделал окрик: "Стой, кто идет?". В ответ на окрик неизвестные по наряду произвели очередь из автомата и одновременно залегли в кювете около дороги. Наряд, в свою очередь, залег и открыл огонь по неизвестным; рядовой ШАБАНОВ ракетой белого огня дал сигнал "Кто вы?". Со стороны неизвестных последовал ответ ракетой крас-

ного огня "Мы свои" (сигналы на вторую декаду июня месяца) и послышался окрик на русском языке: "Прекратите огонь, куда вы стреляете, мы свои". Наряд, продолжая освещать местность, выпустил 6 осветительных ракет, со стороны неизвестных было выпущено еще 2 ракеты: одна (вторая по свету) — зеленого огня, другая (третья по счету) — белого огня.

В момент, когда с обеих сторон бросались ракеты, со стороны неизвестных на русском языке снова послышались слова: "Прекратите огонь, кто старший наряда — ко мне".

Сержант КРАВЧЕНКО, назвав себя, стал подниматься, чтобы подойти к неизвестным, но по нему, со стороны неизвестных была произведена очередь из автомата, после чего перестрелка, продолжавшаяся 6—7 минут, прекратилась. Наряд в полном составе подбежал к месту, где находились неизвестные, но последних уже не было.

Сержант КРАВЧЕНКО, разбив наряд на две группы по 3 человека в каждой, организовал преследование неизвестных: первая группа под командой сержанта КРАВЧЕНКО и лейтенанта ГОЛОВКО приступила к поиску по северной стороне улицы и по огородах, вторая группа под командой сержанта ТИМЧЕНКО — по южной стороне улицы и вдоль ее.

Поиск неизвестных, продолжавшийся до 2.00 12.6.48 г., результатов не дал.

При осмотре места, где находились неизвестные, было обнаружено до 30 автоматных гильз, 10 винтовочных и 3 гильзы от ракет.

Поиск неизвестных в селе Бudyлуv нарядом производился днем 12.6.48 г. Было установлено, что в ночь с 11 на 12.6.48 г. в районе села Бudyлуv наряды никакие не действовали, а 3 человека совпартактива, находившиеся в селе, в момент перестрелки отдыхали.

С наступлением темноты 12.6.48 г. наряд в полном составе выступил в хутор Дубы для выполнения задачи согласно плану.

Только 13.6.48 г. о перестрелке старший наряда сержант

КРАВЧЕНКО по телефону доложил командиру роты.

Расследование и разбор неумелых действий наряда с личным составом 5 ср производил зам. начальника штаба 86 сп майор ХАРИТОНОВ.

Расследованием установлено, что причинами ухода трех бандитов явилось то, что:

а) при столкновении с бандитами ни сержант КРАВЧЕНКО, ни лейтенант ГОЛОВКО не смогли быстро разобраться в обстановке и разоблачить ухищрение бандитов.

Ориентировка лейтенанта ГОЛОВКО о возможных действиях в районе села Будылув группы начальника РО МГБ майора ИГНАТЧЕНКО, а также красная ракета, данная бандитами на сигнал наряда "Кто вы?" и крики со стороны бандитов на русском языке в первый момент столкновения действительно создавали предположение о том, что наряд встретился или со своим нарядом, или с группой совпарт-актива.

Но в дальнейшем, когда за красной ракетой бандиты выпустили зеленую и белую ракету и продолжали вести огонь по наряду (до открытия огня по сержанту КРАВЧЕНКО) стало ясно, что перед нарядом находятся бандиты. Этот момент сержант КРАВЧЕНКО и лейтенант ГОЛОВКО упустили и с их стороны не было принято никаких мер к тому, чтобы отрезать путь отхода бандитам в село (как наиболее вероятный), хотя бандиты от окраины села находились в 40 метрах.

Эту пассивность в действиях наряда и использовали бандиты, чтобы оторваться от наряда и скрыться.

б) сержант КРАВЧЕНКО, установив уход трех бандитов, о случившемся командиру роты немедленно не донес, хотя к этому имелась полная возможность (по телефону), что и предусматривалось планом, а сообщил только утром 13.6.48 г., т. е. на вторые сутки.

Организованный им в течение 12.6.48 г. поиск бандитов по причине малочисленности наряда, отсутствия розыскной собаки и в крупном населенном пункте, понятно, никаких результатов дать не мог.

Командиром полка на сержанта КРАВЧЕНКО наложено дисциплинарное взыскание.

ВЫВОДЫ:

Неумелые действия служебных нарядов, имевшие место в частях дивизии во II квартале 1948 года, свидетельствуют о том, что в оперативно-боевой деятельности подразделений имеется целый ряд недочетов, снижающих результаты борьбы с бандитизмом.

Это положение подтверждается тем, что из общего числа бандитов, с которыми наряды имели столкновение в период апрель—июнь месяцы 1948 г. только 75% бандитов было уничтожено, а 25% — безнаказанно скрылось.

Эти недочеты в оперативно-боевой деятельности подразделений сводятся главным образом к тому, что:

а) личный состав отдельных подразделений слабо обучен действиям по захвату или уничтожению бандитов при обнаружении или столкновения с ними: в большинстве этих случаев служебные наряды боевой порядок и мер по охвату или окружению бандитов не принимали, при неожиданных столкновениях с бандитами личный состав не умеет сочетать свой огонь с одновременным движением по охвату или окружению бандитов, чем и воспользовались бандиты для того, чтобы оторваться от наряда и скрыться.

Служебно-тактическая и огневая подготовка личного состава в отдельных подразделениях стоит не на должном уровне.

б) Отдельные командиры подразделений халатно и несерьезно относятся к подготовке и инструктажу служебных нарядов, вследствие чего имели место случаи, когда боевая задача всему личному составу наряда не доводилась, когда личный состав на выполнение оперативно-боевой задачи выходил с неисправным или не своим оружием, чем нарушались требования приказа начальника войск МГБ СССР №005 за 1947 год.

в) Вследствие нетребовательности и попустительства старших служебных нарядов, а также низкой дисциплины некоторых военнослужащих, в служебных нарядах про-

должают иметь место проявления неорганизованности и беспечности, несоблюдение мер маскировки и дисциплины марша, особенно в ночное время, что приводило к тому, когда наши служебные наряды первыми обнаруживались бандитами и несли неоправданные потери в личном составе.

Только по этим причинам потери в личном составе в частях дивизии составили 5 чел. убитыми и 4 человека ранеными.

Вследствие этой неорганизованности при столкновении с бандитами личный состав проявлял растерянность и замешательство, а старшие служебных нарядов не могли правильно и четко руководить действиями личного состава.

г) До сих пор личный состав не научен соблюдать дисциплину огня и вести прицельный огонь по бандитам.

Во всех случаях неумелых действий огонь служебных нарядов, открываемый по бандитам, оказывался безрезультатным.

Из 50 бандитов, с которыми сталкивались наряды (при неумелых действиях) только 3 бандита были убиты, а 47 бандитов безнаказанно скрылось.

д) Штабы полков и батальонов недостаточно занимаются изучением причин неумелых действий служебных нарядов, не контролируют за своевременным изучением этих причин с личным составом и не оказывают командирам подразделений достаточной практической помощи в предупреждении и устранении тех недочетов в организации оперативно-боевой деятельности подразделений, следствием которых являются неумелые действия служебных нарядов.

Со стороны командования полков допускается невыполнение требований директивы МГБ СССР №33 в вопросах расследования причин неумелых действий только командирам частей и их заместителям. До сих пор имеются случаи, когда изучение причин неумелых действий и разбор их с личным составом поручается второстепенным лицам.

В целях предупреждения неумелых действий служебных нарядов в дальнейшем,

ПРИКАЗЫВАЮ:

1. Командирам частей и подразделений принять решительные меры по улучшению огневой и служебно-тактической подготовки личного состава.

Больше практиковать проведение стрельб из всех видов оружия в условиях ночи и ограниченной видимости.

Занятия по служебно-тактической подготовке проводить в условиях, приближенных к боевой деятельности наших частей, с обязательным использованием характерных положительных и неумелых действий служебных нарядов.

2. Улучшить подготовку и инструктаж служебных нарядов, обратив особое внимание на проверку состояния оружия у личного состава, выходящего на выполнение оперативно-боевых задач.

Категорически запретить высылать на службу личный состав с незакрепленным за ним оружием.

Потребовать от всего офицерского состава строгого выполнения приказа Начальника войск МГБ СССР №005-47 г.

3. При обнаружении бандитов личный состав служебного наряда располагать так, чтобы создавать охват или окружение бандитов и закрывать пути вероятного отхода их.

Осмотр жилых и нежилых построек производить только после полного их оцепления; для внутреннего осмотра домов и других построек группы назначать не менее 2—3 человек.

4. Требую от командиров полков в вопросах расследования причин неумелых действий строгого выполнения директивы МГБ СССР №33.

5. Описание характерных неумелых действий, помещенных в настоящем обзоре, размножить с расчетом на каждую роту и выслать в подразделения для использования в служебно-тактической подготовке личного состава.

Обзор довести до всего личного состава: описания характерных неумелых действий — рядовому и сержантскому составу; выводы и приказную часть — только офицерскому составу.

Исполнение донести к 30 июля 1948 г.

П. П. ЗАМ. КОМАНДИРА ДИВИЗИИ

ПОЛКОВНИК (РАДНЕНКО)

П. П. НАЧАЛЬНИК ШТАБА

ПОДПОЛКОВНИК (СЕРГЕЕВ)

Верно: начальник 1 отд. штаба 65 од ВВ МГБ

подполковник (БРОВКО).

Копія. Машинопис.

БТУ: Ф. П. Потічного. — Спр. 255. — Арк. 1631.

Список українських націоналістів Бережанського району
Тернопільської області, які загинули в боротьбі з гітлерів-
ськими і більшовицькими окупантами в 1941—1947 роках.

Серпень 1948 року

Бережанський р-н

СПИСОК

упавших революціонерів ОУН і УПА під час німецько-
більшевицької окупації 1941—1947 рр.

Ч.п. Прізвище та ім'я	18. (?) "Льоня"
1. Волощук Василь	19. (?) "Цісар"
2. Дубчак Роман	20. Масний Михайло
3. Гусак Володимир	21. Дарморіс Василь
4. Манацький Степан	22. Гладкий Володимир
5. Калатало Микола	23. Кондрат Андрій
6. Волощук Петро	24. Семчишин Онуфрій
7. Ворона Мирон	25. (?) "Борис"
8. Музичка Ілько	26. Івахів Андрій
9. Беринда Михайло	27. Стецко Василь
10. Ворона Петро	28. Турчин Степан
11. Масний Іван	29. Турчин Петро
12. Сирота Петро	30. Сенчишин Микола
13. Кузів Григорій	31. Кондрат Степан
14. Котурняк Микола	32. Лужецький Іван
15. Манацький Олекса	33. Бездух Семен
16. Пилипців Андрій	34. Семчишин Лаврентій
17. (?) "Плішка"	35. Волянський Василь

36. Лужний Михайло
37. Лужний Василь
38. Мотка Степан
39. Миколаївський Василь
40. Мандзій Михайло
41. Звірилин Теодор
42. (?) "Качур"
43. Парляк Теодор
44. Заставний Андрій
45. Легета Петро
46. Мороз Василь
47. Цепира Василь
48. Деркач Іван
49. Луців Степан
50. Луцишин Михайло
51. Легкий Іван
52. (?) Володимир
53. (?)
54. Небесний Володимир
55. Семків Іван
56. Бобовський Володимир
57. Долшний Василь
58. Легета Степан
59. Баричка Евстахій
60. Юзьків Михайло
61. Юзьків Євген
62. Заяць Пилип
63. Мрочко Василь
64. Кутний Іван
65. Шевчишин Григорій
66. Ганчарський Михайло
67. Процик Михайло
68. Королос Петро
69. Антонів Петро
70. Худоба Михайло
71. Шука Василь
72. Пасемник Теодозій
73. Ярема Микола
74. (?)
75. (?)
76. Штепований Михайло
77. Штепований Дмитро
78. (?)
79. Шкільний Дмитро
80. Репецький Лев
81. Білик Іван
82. Шагай Михайло
83. Луців Теодор
84. Білик Осип
85. Бартків Василь
86. Урбан Василь
87. Бабій Степан
88. Горсткий Омелян
89. Пилипишин Ярослав
90. Кудла Василь
91. Засадко Гаврило
92. Грабик Василь
93. Гаврилюк Володимир
94. Кудла Павло
95. Буняк Степан
96. Мидляк Михайло
97. Семенець Іван
98. Самарик Павло
99. Горсткий Тарас
100. Слабодуж Омелян
101. Засадко Василь
102. Горсткий Петро
103. Бартік Степан
104. Комарянський Михайло
105. Комарянський Степан
106. Гаврилюк Володимир
107. Заяць Василь
108. Чорний Степан
109. Нараївський Степан

110. Рихлавич Ігнатій	147. (?) Дмитро
111. Шморун Іван	148. Михайлів Іван
112. Весоловський Михайло	149. Паливода Михайло
113. Мручок Володимир	150. Яцишин Іван
114. Рихлавич Франко	151. Бардан Василь
115. Рихлавич Мартин	152. Тіцький Михайло
116. Рихлавич Юліян	153. Танчак Михайло
117. Ковальський Михайло	154. Дякович Василь
118. Дробницький Степан	155. Якимів Осип
119. Дулеба Григорій	156. Звіришин Тома
120. Вітковський Семен	157. Логуш Іван
121. Чепіль Григорій	158. Стухлий Степан
122. Возняк Іван	159. Яцишин Григорій
123. Дулеба Михайло	160. Прийдун Ілько
124. Турчин Михайло	161. Шепета Михайло
125. (?)	162. Яцишин Яків
126. Шур Микола	163. Шепета Михайло
127. Швидків Михайло	164. Чвартацька Анна
128. (?) "Ярий"	165. Гуменюк Микола
129. Вадус Микола	166. Проць Михайло
130. Бідула Михайло	167. Суховій Іван
131. Дулеба Іван	168. Васьків Володимир
132. Дякович Василь	169. Федик Богдан
133. Кузів Степан	170. Клемпоус Петро
134. Думенько Степан	171. Чмир Петро
135. Гриняшко Григорій	172. Кулина Володимир
136. Марків Степан	173. Федик Михайло
137. Матус Василь	174. Гуменюк Микола
138. Кузів Степан	175. Пісінок Володимир
139. Гриняшко Микола	176. Хамавок Володимир
140. Прокопів Микола	177. Теслюк Андрій
141. Захарків Степан	178. (?) "Красний"
142. Кавара Теодор	179. Галінський Володимир
143. Кавара Антін	180. Добрянський Степан
144. Пилипчак Теодор	181. Ткачик Михайло
145. Прокопів Василь	182. Гусин Михайло
146. Ярема Петро	183. (?) "Білий"

184. Машталір Михайло
185. Макар Петро
186. Воронич Михайло
187. Здебський Михайло
188. Бабяк Осип
189. Бойко Іван
190. Девіняк Теодор
191. Романовський Степан
192. Умриш Василь
193. Цьвик Степан
194. Білевич Володимир
195. Савик Петро
196. (?) "Морозенко"
197. (?)
198. (?)
199. (?)
200. Бойко Михайло
201. Тимчишин Павло
202. Романовський Іван
203. Бай Микола
204. Чорній Олекса
205. Кошук Микола
206. Пришляк Петро
207. Яцик Василь
208. Бай Володимир
209. Небор Михайло
210. Колодій Іван
211. Бай Василь
212. Сендецький Євген
213. Драбик Володимир
214. Кулаба Володимир
215. Мартинів Петро
216. Цимбал Володимир
217. Дупай Ярослав
218. Волох Михайло
219. Голяш Степан
220. Басара Михайло
221. Болох Іван
222. Болох Михайло
223. Мотурняк Михайло
224. Басара Мирон
225. Болох Іван
226. Корпишин Михайло
227. Баран Іван
228. Мотурняк Михайло
229. Шевців Яків
230. Болох Іван
231. Беринда Мирон
232. Болох Іван
233. Пиріг Василь
234. Венгер Степан
235. (?) "Вірний"
236. Миколишин Осип
237. (?)
238. Сеньків Микола
239. Грабар Михайло
240. Курило Теодор
241. Гарасимів Василь
242. Королос Петро
243. Бобало Микола
244. Мирон Дмитро
245. Клезор Володимир
246. Легета Іванна
247. Легета Марія
248. Мирон Микола
249. Легета Осип
250. Пришляк Іван
251. Куций Микола
252. Голубінка Корнелій
253. Дзюбак Григорій
254. Голубінка Роман
255. Мандзій Михайло
256. Шур Петро
257. Голубінка Степан

258. Буняк Михайло	295. Зімайло Василь
259. Кузів Богдан	296. Легкий Володимир
260. Карпюк Осип	297. Білоус Іван
261. (?) "Гонта"	298. Русин Антін
262. Клачик Маркіян	299. Михальчук Ярослав
263. Кутний Микола	300. Білоус Іван
264. Водойник Степан	301. Бабій Володимир
265. Косінський Петро	302. Поглод Ізидор
266. Видойник Михайло	303. Бесага Іван
267. Звіришин Олекса	304. Стецький Ярослав
268. Буняк Михайло	305. Михайлюк Іван
269. Петрина Іван	306. (?)
270. Іванишин Дмитро	307. (?)
271. Звіришин Степан	308. (?)
272. Кутний Адам	309. Гунька Агафія
273. Кутний Степан	310. Горбай Михайло
274. Скачило Лев	311. Львівський Василь
275. Пастух Василь	312. Здирко Михайло
276. Сабала Михайло	313. Варчак Степан
277. Рабик Петро	314. Васьків Ярослав
278. Карась Василь	315. Соляр Василь
279. Шумка Юрій	316. Урман Михайло
280. (?) Михайло	317. Совин Осип
281. (?) Гілярій	318. Соляр Михайло
282. Чабан Іван	319. Львівський Іван
283. (?) Петро	320. Мигдаль Василь
284. Пастух Григорій	321. Здирко Степан
285. Петрух Петро	322. Хміль Богдан
286. Островський Михайло	323. Мартинів Богдан
287. Ганчар Василь	324. (?) Андрій
288. Музика Іван	325. Глушор уміщений поміж 118—119
289. Лис Василь	326. Бойко Іван уміщений по- між 127—128
290. Федішин Михайло	
291. Вітрак Микола	
292. Захарій Володимир	РАЙОН
293. Захарій Теодор	Ч: 2
294. Поглод Василь	1. Шлюсар Михайло

2. Кобеленський Григорій
3. Кобеленський Теодор
4. Фарійон Богдан
5. Чопек Ілько
6. Бойко Іван
7. Музика Анна
8. Деніга Осип
9. Сточанський Михайло
10. Паньків Михайло
11. Пасічник Богдан
12. Гоменюк Ілько
13. Бойко Володимир
14. Кравець Кость
15. Островський Осип
16. Линда Дмитро
17. Процисин Іван
18. Березнюк Василь
19. Венгер Богдан
20. Мотіян Григорій
21. Жмут Степан
22. Пикачів Іван
23. Чияш Анна
24. Линда Теодозій
25. Пронишин Юрій
26. Білінський Богдан
27. Білінський Василь
28. Сточанський Яків
29. Целінський Франко
30. Нечисний Іван
30. Вівчар Володимир
32. Гладкий Осип
33. Гуменюк Іван
34. Козіцький Роман
35. Войтів Павло
36. Пронишин Іван
37. Пасічник Михайло
38. Васишлин Антін
39. Лемішка Микола
40. Васишлин Григорій
41. Кушнірина Мирон
42. Михальський Володимир
43. Кушнірина Антін
44. Рохват Кароліна
45. Гоцкалюк Микола
46. Ксенчук Микола
47. Позоляк Петро
48. Лемішка Євгенія
49. Рудий Осип
50. Яцик Петро
51. Яцик Дмитро
52. Бискуп Ярослава
53. Фешчак Семен
54. Худа Омелян
55. Коростіль Теодор
56. Жукевич Володимир
57. Гусар Ілько
58. Олійник Михайло
59. Сень Михайло
60. Олійник Григорій
61. Бойківський Петро
62. Юрків Богдан
63. Дусановський Василь
64. Белзецький Осип
65. Михальський Омелян
66. Бочан Володимир
67. Бочан Осип
68. Машталір Мирон
69. Данилюк Василь
70. (?) "Сорока"
71. Рудик Ілько
72. Демеда Омелян
73. Демеда Микола
74. Демеда Іван
75. Демеда Степан

76. Демеда Семен	113. (?) "Лоза"
77. Рудик Володимир	114. Вуйтина Олекса
78. Демеда Михайло	115. Вуйтина Павло
79. Міцкевич Володимир	116. Домінко Василь
80. Кінач Павло	117. Дідуник Михайло
81. Микицький Омелян	118. Луцишин Григорій
82. Рисак Павло	119. Пастушенчин Ілько
83. Чайковський Омелян	120. Яцура Осип
84. Лопушанський Антін	121. Яворський Микола
85. Бойко Іван	122. (?) "Зенко"
86. Бухта Василь	123. Луцишин Осип
87. Гацакера Омелян	124. Сеньків Омелян
88. Било Богдан	125. Андрусишин Василь
89. Пилихат Осип	126. Варенбус Іван
90. Стельмах Петро	127. Гринчук Володимир
91. Міліозина Богдан	128. Трач Степан
92. Забояк Омелян	129. Пастушенчин Ярослав
93. Раківський Ілько	130. (?) "Лоза"
94. Боїла Іван	131. Безь Іван
95. Пилихатий Антін	132. Дідуник Микола
96. Било Іван	133. Дідуник Теодор
97. Лемко Петро	134. Луцишин Володимир
98. Пилихат Богдан	135. Луцишин Степан
99. (?) "Луг"	136. Яцура Михайло
100. Запарнюк Тома	137. Галь Іван
101. Бутрин Дмитро	138. Яцура Володимир
102. Баран Ярослав	139. Рейтер Василь
103. Репіховський Дмитро	140. Кучерявий Володимир
104. Свинтецький Антін	141. Гвиник Павло
105. Святий Олекса	142. Когут Михайло
106. Урбан Михайло	143. Кучерявий Іван
107. Гнатів Іван	144. Кучерявий Володимир
108. Проць Павло	145. Когут Стах
109. Туменний Василь	146. Колісник Григорій
110. Сточанин Ярослав	147. Когут Іван
111. Вовк Мирослав	148. Ясний Григорій
112. (?) "Пластун"	149. Яцітик Володимир

150. Дідуник Богдан
151. Кумка Петро
152. Ганчук Петро
153. Кикіш Микола
154. Керніцький Петро
155. Зазуляк Тимко
156. Колісник Богдан
157. Тріль Тимко
158. Бідяк Марія
159. Барбон Ілько
160. Робаль Дмитро
161. Свинтух Павло
162. Зазуля Тимко
163. Олійник Степан
164. Керпський Михайло
165. Палка Іван
166. Білик Василь
167. Бончук Петро
168. Магдій Осип
169. Гай Дмитро
170. Білик Василь (син Андрія)
171. Гай Павло
172. Кикіш Остап
173. Шківський Петро
174. Сіно (?)
175. Кикіш Павло
176. Кикіш Володимир
177. Білик Микола
178. Бутрин Іван
179. Сояк Дмитро
180. Сояк Матвій
181. Сояк Володимир
182. Якимишин Звонислава
183. Катала Володимир
184. Закорчений Михайло
185. Катала Дмитро
186. Катала Григорій
187. Катала Теодор
188. Сахиця Григорій
189. Стрехманчук Теодор
190. Вуйтина Степан
191. Крушельницький Олекса
192. (?) "Сава"
193. Кушнір Августин
194. Фарійон Гриць
195. Рубльовський Михайло
196. Теслюк Степан
197. Шепіта Володимир
198. Рубльовський Михайло
199. Барський Михайло
200. Бойко Михайло
201. Барський Іван
202. Дерен Володимир
203. Крушельницький Павло
204. Пастухевич Омелян
205. Карпо Михайло
206. Кобилянський Теодосій
207. Панасюк Петро
208. Крушельницький М,
209. Човній Петро
210. Батрон Теодозій
211. Вовк Петро
212. Кикіш Михайло
213. Рудик Микола
214. Тур Ілярій
215. Чорній Дмитро
216. Чорній Степан
217. Шкафаровський І.
218. Шкафаровський Григорій
219. Шкафаровський Петро
220. Процишин Ілько
221. Турчин Іван
222. Дусановський Степан
223. Чорній Михайло

224. Чорній Ольга	23. (?) Іван
225. Куфель Михайло	24. (?) "Дик"
226. Васишин М.	25. (?) "Дуб"
227. Копцюх Степан	26. (?) "Незламний"
228. Бадран Михайло	27. (?) "Клен"
229. Копцюх Теодор	28. (?) "Чай"
230. Стецик Михайло	29. Грам'як Іван
231. Харків Іван	30. Кордіяк Іван
232. Чорній Богдан	31. Смачило Ілько
233. (?) "Луг"	32. Домбек Михайло
234. (?) "Гайдамака"	33. Заснійний Левко
235. Панасюк Василь	34. Солодкий Дмитро
236. Рудик Петро	35. Кіт Прокіп
237. Кульчицький Михайло	36. Котович Іван
РАЙОН Ч: 3	37. Бойко Дмитро
1. Куфлинський Микола	38. Луцишин Михайло
2. Антоняк Іван	39. Цебрій Теодор
3. Стасюк Євген	40. Попович Іван
4. Федечко Мирон	41. Подусовський Іван
5. Федечко Теодор	42. Павелко Галина
6. Боднар Осип	43. Смерека Павло
7. Боднар Іван	44. (?) "Співак"
8. Гайдук Григорій	45. Коцюбка (?)
9. Гірняк Юрій	46. (?) "Граб"
10. Кость Іван	47. Олексів Андрій
11. Левицький Микола	48. (?) "Чабан"
12. Гірняк Теодор	49. (?) "Чабан"
13. Горбачевський Антін	50. Рейтер Андрій
14. Флейтута Петро	51. Рейтер Теодор
15. Івашків Микола	52. (?) "Богданко"
16. Пришляк Іван	53. (?) "Чай"
17. Гніздюх Михайло	54. Славчин Павло
18. Стасишин Філько	55. Чуйко Павло
19. Стефанишин Богдан	56. Чуйко Григорій
20. Малащук Зенон	57. Бабій Петро
21. (?) "Лан"	58. Курилас Ярослав
22. (?) "Залізник"	59. Бойко Іван

60. Слимак Михайло	97. Періг Микола
61. Безвушко Володимир	98. Баран Василь
62. Головатий Василь	99. Стець Долько
63. Матвіїв Микола	100. Кусяка Іван
64. Сітарський Василь	101. Коропатницький Теодор
65. Галас Степан	102. Корніцький Василь
66. Сітарський Василь	103. Барилка Михайло
67. Стець Олекса	104. Берник Іван
68. Зацний Лев	105. Кусень Осип
69. (?) "Беркут"	106. Барилка Василь
70. Бусла Мирон	107. Барилка Михайло
71. Бугай Петро	108. Кульбачевський Микола
72. Веприк Степан	109. Світовий Микола
73. Галаса Іван	110. Чіхрай Петро
74. Галаса Іван	111. Лупиніс Іван
75. Шанайда Антін	112. Безкоровайний Григорій
76. (?) "Чорний"	113. Цицюра Григорій
77. (?) "Береза"	114. Стандирт Григорій
78. (?) "Івась"	115. Радь Іван
79. (?) "Борис"	116. Зелений Володимир
80. Павук Олекса	117. Кобрин Микола
81. (?) "Сірко"	118. Михайлишин Василь
82. (?) "Дик"	119. Огородний Володимир
83. (?) "Вир"	120. Огородний Михайло
84. (?) "Цмак"	121. Чипіль Микола
85. (?) "Калина"	122. Левицький Василь
86. Стокінний Михайло	123. Пажічківський Микола
87. Питель Зофія	124. Лопатка Степан
88. Волощук Степан	125. Прийдун Іван
89. Питель Дмитро	126. Купчак Василь
90. Погоріла Юстина	127. Дерніцький Василь
91. Шанайда Іван	128. Коваadlo Кирило
92. (?) "Руб"	129. Лопатка Осип
93. Питель Матвій	130. Білицький Михайло
94. Олійник (?)	131. Бойко Іван
95. Олійник Василь	132. Баран Микола
96. Бойко Дмитро	133. Лопатка Микола

134. Павлюк Петро	11. Статкевич Михайло
135. Павлюк Остап	12. Бартків Богдан
136. Павлюк Михайло	13. Гураль Ю.
137. Лопатка Григорій	14. Зінь Іван
138. Кравець Степан	15. Сивак Ілько
139. Кравець Степанія	16. Статкевич Ярослав
140. Безвушко Іван	17. Скасків Іван
141. Юськів Іван	18. Почигайло Іван
142. Попик Василь	19. Безпальків Михайло
143. Купчак Анастасія	20. Боднарчук Василь
144. Купчак Степан	21. Почигайло Василь
145. Голубович Микола	22. Сабат Павло
146. Баняк Степан	23. Цетнарський Гнат
147. Коваadlo Петро	24. Боліновський Петро
148. Коваadlo Микола	25. Калаш Петро
149. Осицький Іван	26. Камінський Олекса
150. Прийдун Степан	27. Мартиновський Михайло
151. Прийдун Степан	28. Пащак Зеновій
152. (?) "Левко"	29. Пащак Михайло
153. (?) "Топір"	30. Почигайло Василь
154. (?) "Гонта"	31. Почигайло Дем'ян
155. (?) "Сірий"	32. Почигайло Осип
156. (?) "Черник"	33. Романишин Михайло
157. (?) "Шек"	34. Турчин Василь
158. (?) "Маріян"	35. Чопей Василь
159. (?) "Оришка"	36. Шендерський Михайло
РАЙОН Ч: 4	37. Пащак Софія
1. Гривнях Степан	38. Когут Василь
2. Штогрин Дмитро	39. Безпалків Осип
3. Скасків Ярослав	40. Явний Петро
4. Скасків Михайло	41. Рудий Григорій
5. Гайдукевич Петро	42. Головка Осип
6. Гой В.	43. Ганчар Григорій
7. Зінь Андрій	44. Лапчак Григорій
8. Марущак Василь	45. (?) "Байда"
9. Сивак Михайло	46. Бартошів Григорій
10. Скасків Михайло	47. Коростіль Володимир

48. Курилів Юліян
49. Лапчак Василь (Іван)
50. Луцишин Іван
51. Посунько Олекса
52. Стасюк Іван
53. Стасюк Петро
54. Бартошів Зенон
55. Бромірський Корнило
56. Ганчар Василь
57. Д. Василь
58. Дубовський Володимі
59. Катерняк Іван
60. Лапчак Микола
61. Наглий Кость
62. Катерняк Григорій
63. Яськів Федір
64. Білий Іван
65. Гнатиків Лука
66. Рачій Іван
67. Федорів Петро
68. Бурик Григорій
69. Раціборський Григорій
70. Ковбасник Іван
71. Букавен Петро
72. Савка Михайло
73. Петровська Анна
74. Шур Аполінарій
75. Мурмило Олекса
76. Бобик Ярослав
77. (?) "Рев"
78. Корпан Іван
79. (?) "Вій"
80. Корпан М.
81. Михайло
82. Мисліцький Іван
83. Боднар Микола
84. Борсук Євген
85. Борсук Пилип
86. Рудько Володимир
87. Дум'ян Степан
88. Перепічка Теодор
89. Притула Степанія
90. Сміх Євген
91. Татарин Мартин
92. Чабаранок Семен
93. Череватий Михайло
94. Басюк Анна
95. Бобецька Ольга
96. Сміх Степан
97. Сміх Анна
98. Сміх Ольга
99. Сміх Анна
100. Сміх Степанія
101. Сміх Володимир
102. Басюк Степан
103. Береза Володимир
104. Камінський Євген
105. Довжинський Михайло
106. Козярик Семен
107. Корсан Володимир
108. Легин Гнат
109. Мщук Михайло
110. Плекан Василь
111. Калантай Євген
112. Клинчук Володимир
113. Козярик Нестор
114. Кучма Володимир
115. Шаюк Євген
116. Шаюк Євген
117. Шаюк Микола
118. Штогран Володимир
119. Винник Петро
120. Довжинський Мартин
121. Кола Павло

122. Козярик Евген	159. Лужний Петро
123. Плекан Омелян	160. Венгер Дмитро
124. Шаюк Евген В.	161. Шкіра Володимир
125. Закришка Микола	162. Пришляк Ярослав
126. Слобода Григорій	163. Комар Микола
127. Влізло Іван	164. Бабецький Михайло
128. Ільків Іван	165. Борисланський Осип
129. Максимів Василь	166. Косик Михайло
130. Пилипшин Іван	167. Крумшин Евген
131. Тербій Григорій	168. Куций Михайло
132. Жмут Федір	169. Сікорський Микола
133. Кващук Григорій	170. Сікорська Анна
134. Колодчин Степан	171. Гнида Антін
135. Лисак Василь	172. Путера Микола
136. Мисак Іван	173. Щука Петро
137. Покорний Микола	174. Муравський Іван
138. Криник Василь	175. Путера Михайло
139. Сташків Онуфей	176. Шкіра Степан
140. Щербій Стах	177. Голіят Василь
141. Лізло Пилип	178. Голіят Евген
142. Дяків Петро	179. Кохмат Василь
143. Козлик Степан	180. Пшенишняк Андрій
144. Коноплицький Пилип	181. Путера Петро
145. Коцан Микола	182. Голіят Микола
146. Мороз Марія	183. Голіят Володимир
147. Церпіта Василь	184. Галушак Володимир
148. Щербій Іван	185. Голіят Василь
149. Щур Григорій	186. Калан Василь
150. Ящик Микола	187. Заставецький Іван
151. Максимишин Григорій	188. Бей Федір
152. Сохацький Василь	189. Дарморіс Григорій
153. Максимишин Ярослав	190. (?) "Мирон"
154. Банах Степан	191. Бабій Теодозій
155. Муравський Степан	192. Гайдукевич Григорій
156. Рокицький Микола	193. Гайдукевич Іван
157. Лужний Михайло	194. Галай Михайло
158. Масляк Богдан	195. Заставецький Василь

196. Перегінець Степан
197. Перегінець Михайло
198. Перегінець Василь
199. Перегінець Андрій
200. Надбережний Василь
201. Чорний Михайло
202. Ясінський Іван
203. Заставецький Федір
204. Плескун Іван
205. Плескун Федір
206. Хома Михайло
207. Бей Левко
208. Вдовіцький Семен
209. Куліш Микола
210. Надбережний Василь
211. Васьків Євген
212. Комаринський
213. Будний Петро
214. Ганчар Теодозій
215. Цяпа Теодозій
216. Штогран Богдан
217. Васьків Василь
218. Кочкодан Теодозій
219. Фірман Володимир
220. Жабак Василь
221. Дюк Евстахій
222. Медицький Павло
223. Магута Іван
224. Підгайний Василь
225. Соляк Петро
226. Шкіра Григорій
227. Жабак Михайло
228. Соляр Василь
229. Соляр Микола
230. Смик Михайло
231. Фіголь Корнило
232. (?) "Мирон"
233. Бачинський Василь
234. Бугай Петро
235. Драбський Михайло
236. Дюк Василь
237. Медицький Василь
238. Маліновський Петро
239. Наконечний Михайло
240. Оружак Микола
241. (?) "Боян"
242. (?) "Крим"
243. Білик Микола
244. Смик Іван
245. (?) "Корч"
246. Дюг Михайло
247. Соляр Михайло
248. Соляр Іван
249. Вербовецький Михайло
250. Дрепко Григорій
251. Кований Микола
252. Крайдуба Іван
253. Кубай Павло
254. Мандзин Павло
255. Роздобутько Петро
256. Сташук Василь
257. Басараб Павло
258. Гладій Михайло
259. Гречкосій Яків
260. Китела Микола
261. Кок Петро
262. Кучинський Микола
263. Кучма Степан
264. Кований Микола
265. Надола Осип
266. Репокіс Іван
267. Тихий Микола
268. Томин (?)
269. Хоптій Григорій

270. Городицький Зенон	307. Баб'як Володимир
271. Гусак Петро	308. Левкович Амброзій
272. Сена Павло	309. Левкович Михайло
273. Сивульський Петро	310. Доскоч Володимир
274. Смолій Осип	311. Радинський Корнило
275. Ферко Іван	312. Товпаш Іван
276. Харапнекевич Омелян	313. Томашівський Володимир
277. Солук Ілько	314. Досяк Іван
278. Гусак Катерина	315. Даньків Богдан
279. Магомах Ілько	316. Козила Микола
280. Солук Михайло	317. Шкіра Василь
281. Куций Павло	318. Шкіра Микола
282. Цугратий Петро	319. Горгіца Михайло
283. П'юрко Іван	320. Чорний Євген
284. Цибульський Іван	321. Колодницький Федір
285. П'юрко Петро	322. (?) "Невтомний"
286. Левко Микола	323. (?) "Рік"
287. Левко Микола	324. (?) "Синиця"
288. П'юрко Петро	325. (?) "Яр"
289. Сулятицький Петро	326. Бар Микола
290. Чемерис Іван	327. Фурда Володимир
291. Левко Василь	328. Колодницький Ілярій
292. Хоптій Григорій	329. Колодницький Теодозій
293. Мандзин Павло	330. Залипко Іван
294. Кучма Петро	331. Мандибуря Іван
295. Шарий Степан	332. Тригуба Андрій
296. Пшенишняк Ярослав	333. Щепанівський Іван
297. Вітенко Ярослав	334. (?) "Зір"
298. Котовський Теофіль	335. Костів Богдан
299. Лужний Микола	336. Кужний Андрій
300. Рокицький Михайло	337. Трічник Микола
301. Сокольський Микола	338. (?) "Рух"
302. Борсук Микола	339. (?) "Шугай"
303. Галас Михайло	340. (?) "Лис"
304. Клюба Володимир	341. Поглод Левко
305. Харій Василь	342. Галабіда Іван
306. Дідора Теофіль	343. Мороз Іван

344. Соловій Василь	381. Середа Григорій
345. Василик Андрій	382. Середа Осип
346. Гаран Іван	383. Середа Ярослав
347. Данилів Богдан	384. Скотник Григорій
348. Добровольський Василь	385. Скотник Осип
349. Довгий Михайло	386. Чортоломний Богдан
350. (?) Федь	387. Чортоломний Іван
351. Довгий Ярослав	388. Шмулик Григорій
352. Дукач Михайло	389. Шмулик Осип
353. Ковалишин Корнило	390. Гатлан Іван
354. Кузишин Іван	391. Гатлан Лазар
355. Костів Юліян	392. Дзюба Володимир
356. Мельник Микола	393. Жарий Амброзій
357. Мельник Микола	394. Жарий Іван
358. Мельник Юліян	395. Кишираза Михайло
359. Пригода Іван	396. Ковалишин Микола
360. Рісний Михайло	397. Коляда Григорій
361. Русин Федір	398. Костів Юліян
362. Середа Іван	399. Кузишин Михайло
363. Скотник Амброзій	400. Лико Василь
364. Юхнович Іван	401. Мартиновський Богдан
365. Юхнович Іван	402. Мартиновський Іван
366. (?) "Джек"	403. Мартиновський Іван
367. Багрій Степан	404. Мартиновський Мирон
368. Баран Михайло	405. Невідомій Амброзій
369. Добровольський Михайло	406. Підлісний Іван
370. Добровольський (?)	407. Прокопів Ілярій
371. Коцій Амброзій	408. Середа Ярослав
372. Крупків Іван	409. Соловій Іван
373. Легкий Корнило	410. Соловій Петро
374. Мамчур Кость	411. Соловій Петро
375. Мартиновський Юрій	412. Шишка Петро
376. Паськів Іван	413. (?) "Голуб"
377. Паськів Михайло	414. Жарий Михайло
378. Підлісний Іван	415. Мельник Михайло
379. Пригода Михайло	416. Мельник Олекса
380. Прокопів Василь	417. Шишка Амброзій

418. Шишка Іван
419. Черевко Михайло
420. (?) "Зір"
421. (?) "Вода"
422. Банах Дмитро
423. (?)
424. (?) "Степ"
425. Зьомка Іван
426. Івашків Петро
427. Івашків Теодор
428. Івашків Петро
429. Плескун Іван
430. Михайлишин Осип
431. Савка Іван
432. Федів Степан
433. Шепанівський Іван
434. Мартинюк Григорій
435. Ковалишин Михайло
436. Сорока Григорій
437. Гринчишин Федір
438. Хома Федір
439. (?) "Чар"
440. (?) "Місяць"
441. Гусак Євген
442. Кашевка Ілярій
443. Кашевка Ярослав
444. Соляк Михайло
445. Букавин Ярослав
446. Квасничка Остап 4
447. Богдан Степан
448. Бойко Осип
449. Бокавин Анна
450. Бурда Василь
451. Водвуд Іван
452. Водвуд Марія
453. Гатлан Антін
454. Гоменюк Роман
455. Костецький Василь
456. Костецький Семен
457. Крук Степан
458. Марціновський Корнило
459. Панас Михайло
460. Чопей Євген
461. Бокавен Дмитро
462. Бокавен Степан
463. Бурда Василь
464. Бурда Остап
465. Водвуд Василь
466. Водвуд Михайло
467. Водвуд Іван
468. Водвуд Ярослав
469. Пинза Іван
470. Загурський Василь
471. Калиній Левко
472. Калиній Михайло
473. Калиній Остап
474. Квасничка Іван
475. Кирницький Андрій
476. Кирницька Галина
477. Коцій Володимир
478. Савич Федір
479. Стельмах Іван
480. Стросинський Микола
481. Стросинський Олекса
482. Чорний Ярослав
483. Шеремета Михайло
484. Шмулик Петро
485. Шмулик Юліян
486. Шмулик Осип
487. Крив'як Дмитро
488. Шмулик Василь
489. Підвінський Іван
490. Вишиваний Іван
491. Підвінський Григорій

492. Костинюк Михайло	502. Репецький Володимир
493. Леходоляк Павло	503. Сировець Володимир
494. Леходоляк Павло	504. Скринка Михайло
495. Манюк Федір	505. Жмут Федір
496. Галюк Дмитро	506. Сніцер Михайло
497. Чубан Осип	507. (?) "Дуб"
498. Шкіра Богдан	508. (?) "Говерля"
499. Банах Володимир	509. Русин Федір
500. Фуч Михайло	510. Черник Василь
501. Чубан Евген	511. (?) "Хвиля"
	512. (?) "Хмара"

З а в в а г и

Щодо списку про впадших революціонерів ОУН і УПА, в деяких селах не подано всіх упавших членів і учасників УПА, а саме:

1. В с. Котів Бережанського р-ну подано лише 21 упавших, а дійсно упало 32 особи;
2. в с. Мечищів подано лише 19 упавших, а приблизно має бути около 30 осіб;
3. в с. Слав'ятин Підгаєцького р-ну подано лише 75 упавших, а приблизно має бути около 100 осіб;
4. в с. Зарваниця Золотниківського р-ну подано лише 7 упавших, а повинно бути около 20 осіб.

Неподані на лісту упавших членів та учасників УПА ми вкоротці доповнимо та надішлемо.

Серпень 1948 р. VI.

Оригінал. Машинопис.

Передано упоряднику з виявлених у Прикарпатті документів ОУН.

Суспільно-політичний звіт за квітень—липень 1948 року про події на терені Підволочиського району

Серпень 1948 року

Р-н Підволочиська

СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНИЙ ЗВІТ

за мм. квітень—липень 1948 р.

Українське населення:

Прийшла весна, усім населенням так нетерпляче очікувана весна. На обличчі селян можна було завважити якесь задоволення, усмішку. Сусід сусідові під секретом багато щось розказував. Коли підслухати цю розмову, то всюди чулось одні слова: "Ще недовго, я тобі кажу, що до кількох тижнів — місяця щось буде. Побачиш". Та ці слова не були ще повною причиною внутрішнього підйому селян. За ними зима, яка принесла тільки страждань, тортур, переслідувань з сторони ворога та яка загартувала їх у боротьбі проти організування колгоспу, в боротьбі за врятування для себе і своїх дітей куска хліба. Вони тішились і дякували Всевишньому, що допоміг їм видержати.

З новою енергією селяни взялися до праці. Під легітом теплого весняного вітру, при акорді жайворонків — перших вістунів весни селяни обробляли поля з надією на краще завтра. Одначе десь далеко в глибині душі їх непокоїла одна журба, щоб плоди цієї праці не попались у руки ворога і їм не прийшлося умирати з голоду.

Чотирирічна большевицька дійсність не вбила національної свідомости та не зломилла національної гордості українських громадян. Не вдалось большевицьким сатрапам зробити українців слухняними ягнятами, які б автоматично виконували всякі большевицькі накази. До їх наказів населення відноситься з упередженням, ігнорує їх та саботує.

Большевики зарядили перевести святочно день першого травня. Крім шкільної дітвори та активу села, все населення в цей день працювало.

В другій половині квітня населення було повідомлене, що з початком травня відбудеться збирання державної позики й щоб на той час приготували гроші. В перших днях збирання позики показалось, що населення не тільки не приготувало грошей, але зовсім ворожо поставилось до цього большевицького зарядження. Господарі замикали хати, втікали з поля, деякі симулювали хворобу, а деякі прямо в вічі заявляли, що нічого не дадуть, бо не мають грошей.

6 травня в с. Шили Новосільського району селяни, яким не вдалось втекти в поля, ховались у соломі. Стрєбки робили по

соломах ревізії і так знайшли господаря Верещака В. За це підбільшили йому позику з 400 крб. на 1000 крб.

24 травня в с. Стриївка Збаразького району втікали з поля Верещак Дмитро і Клепач Петро. Їх зловив енкаведист Назаров, сильно побив та відвіз до району.

21 травня в с. Лисичинці Новосільського району уповноважений Проценко стріляв з пістоля за жінкою Г. А., яка втікала з дому. Жінка, не звертаючи уваги на стріли, кричала до нього: "Встріль мені в ..." (показуючи рукою на спину) та втекла.

3 травня в с. Яцівці Новосільського району жінка Кисілевич (переселенка з-за лінії Керзона) сказала до уповноваженого Тарашука: "Я ще грошей не дала і нічого не дам, бо не маю що. Ви ще нам дайте, бо ми приїхали голі. Нас подібні як ви пограбували і ви ще хочете тут нас зі шкури дерти". Коли Тарашук вдарив її в лице, вона накинулася на нього з поліном.

Були випадки, що люди виганяли большевицьку зграю з хати та називали їх вульгарними словами.

3 травня в с. Клебанівка Новосільського району до 85-літнього свящ. Копистянського А. ніччю за позику прийшов прокурор, уповноважений з області Рильський і голова сільради. Коли вони сказали священикові, чого вони до нього прийшли, він, довго не думаючи, кожного зосібна захопив за плече та випхав за двері і при тім говорив: "Бандити, не дасте людям виспатися і відпочити. До мене завтра вдень прийдете, бо я тепер сплю".

В багатьох оселях і актив села солідаризується з селянами та не виконує насліпо заряджень большевицького уряду, коли йде про грабіж селян.

13 травня в с. Шили Новосільського району голова райвиконкому Слободян Іван і перший секретар райпарткому Коваленко перевіряли, скільки зібрано позики. Коли виявилось, що до цього часу дуже мало грошей і в тім багато провинились десятники, голівари району скликали всіх десятників та почали їх лаяти і грозити, чому так мало зібрано позики. Між іншим, Слободян сказав: "Ви американські дипло-

мати, ми знаємо дуже прекрасно, що вам радянська влада не до смаку. Вас дати до Греції, там монархісти провчили б вас, і тоді ви знали б як оцінювати Радянський Союз". Десятники почали сміятися їм в вічі, що дуже роззлостило головарів. Коваленко почав називати їх бандитами, фашистами.

В перших днях 100% позику здала мала кількість населення, переважно невідпорний елемент. Інші відтягали зі здачею позики, по можності якнайдалше. Якщо б більшовики не були застосували терору, були б стягнули дуже мало грошей.

Не інакше справа мається з іншими зарядженнями більшевицької адміністрації. В червні прийшов наказ, щоб зі всіх близьких сіл по кількадесять людей йшли на роботи коло лінії газопроводу Дашава—Київ. Добровільно туди ніхто не пішов. Щойно під примусом вдалося більшовикам втягнути до роботи відповідну кількість людей.

Репресії, яких зазнає народ від більшевицьких бандитів, переходять уже границі його терпеливості. Гнів, який накипів у серцях народу, переливається в пімсту та відплату над ворогом за всі кривди та знуцання. Декуди народ сам розправляється з більшевицькими вислужниками.

30 червня в с. Фащівка Підволочиського району з руки цивільного населення вбитий сержант МГБ.

3 квітня в с. Клебанівка Новосільського району істребки покликали жінку Смола Катерину білити їм помешкання. Коли жінка відмовилась, один стрибок вдарив її в лице. Побачив це її син Михайло, став в обороні своєї матері та сильно побив цього стрібка.

2 червня в с. Кошляки Новосільського району уповноважений мінзагу Похилюк хотів сконфіскувати корову в гром. Харчук Катерини за те, що не здала державі всього молока. Господиня зі своєю сестрою взяла в руки сокири й загрозили Похилюкові, що якщо він відважиться брати корову, то порубають йому голову. Похилюк побачив, що сам не дасть ради з жінками, покликав на поміч істребків. Жінки повторили вразе свою погрозу і більшевицькі вислужники відійшли без нічого.

26 липня в с. Добромірка Новосільського району їхав у поле господар Зьобра Максим. По дорозі спинив його уповноважений по контингенті Чкалов і казав йому вернутись додому та готувати збіжжя на контингент. Господар йому відповів, що збіжжя ще зелене і нема що молотити. Чкалов почав лаяти господаря та матюкати. Це не сподобалось господареві, він обернув батіг і вдарив ним кілька разів по голові Чкалова та назвав його бандитом. За це господаря істребки арештували і сильно побили.

Як з одної сторони населення ненавидить і ворожо відноситься до большевиків і всякого роду большевицьких вислужників, так з другої сторони прихильно ставиться до українських повстанців та живе їхнім життям. Велика частина населення менше революційна, боїться, щоб повстанці до них заходили тільки тому, що боїться большевицького терору, боїться, щоб завтра не прийшлося за те, що були повстанці, відректись свого господарства та помандрувати на довголітні каторжні роботи. Одначе повстанський рух їм не байдужий. Тішаться успіхами повстанців та тим, що революційна боротьба провадиться до сьогодні.

Друга частина громадян, більше революційна, можна сказати, всеціло віддана повстанському рухові. Тішаться та просять, щоб повстанці їх частіше відвідували, допомагають повстанцям харчами та грішми, провадять розвідку. Вдячні повстанцям за те, що обороняють їх перед колгоспним ярмом, большевицьким терором та нищать большевицьких вислужників. Дуже часто громадяни самі домагаються, щоб повстанці ліквідували агентів, бо не будуть їх приймати до хати (ці останні слова вимовляють, звичайно, в жартівливій формі).

Навесні майже все населення сподівалось війни, можна сказати, що тільки тою війною люди жили. Вже числили на дні час вибуху війни. Тяжко було переконати, що війни не тільки навесні, але взагалі цього року може не бути, коли минув місяць травень, про війну перестали говорити, а в деякого вже виникли сумніви, чи взагалі цього року війна буде. В другій половині липня знова почали говорити про війну. Колгоспники, сподіваючись війни, отягають зо збором збіж-

жя, бо думають самі користуватися плодами своєї праці.

Зацікавлення міжнародними подіями не ослабло. Кожний інцидент, який мав який-небудь вплив на відносини в світі, нарід сприймав по-своєму та довгий час про це дебатує. Особливу увагу населення звернуло на політику Югославії щодо Радянського Союзу. Цій події дає правильну оцінку. Між іншим, говорять, що Югославія останнім своїм потягненням здемакувала перед світом справжнє імперіалістичне обличчя большевиків та спричиниться до того, що большевики будуть тратити свої позиції в інших державах світу, які здобули там в останніх часах своєю пропагандою.

Ще одне відрадне явище можна стрінути серед населення. Коли дискутувати з деякими людьми про майбутню війну й про те, яка доля чекає Україну на випадок того, як уступлять большевики й на наші землі прийдуть англійці чи американці, то переважно почується відповідь, що нові окупанти волі не принесуть і майбутнє України залежить тільки від постави українського народу. На підставі таких слів можна сконстатувати, що національна свідомість українського населення зросла, що українське населення держиться чисто самостійницьких залогень.

Говорячи загально про українське населення, треба окремо згадати про українську молодь.

Назагал молодь провадить себе неморально. Хлопці і дівчата впиваються самогоном, і перших можна часто стрінути на вулиці п'яних. Забав з танцями в переважній більшості сіл не справляють. Кажуть, що тепер, коли так багато людей впало і дальше летється кров, не час на танці. Весілля справляють також без музик. Забави з типовим большевицьким вереском можна почути кожної неділі в сколективізованих селах і в селах менш національно свідомих.

До большевиків переважно вся молодь відноситься ворожо і їх зарядження виконує неохочо або й зовсім саботує. В тих місяцях большевики забирали молодих хлопців на роботу в Донбас. Багато з них не поїхали туди та почали скриватися.

В квітні в с. Охрیمівці Збарзького р-ну шістьох хлопців дістали покликання явитись на военкомат. Вони повістки подерли, на военкомат не явились і від того часу почали скриватись.

4 червня в с. Клебанівка Новосільського р-ну чотирьом хлопцям прийшло покликання до війська. Вони пішли на военкомат з просьбою звільнити їх, бо мають старих батьків. На военкоматі не узглядили їх прохання. Хлопці рішили не йти до війська, щоб уникнути арештовання, вдома нь ночують.

Партійні пси за всяку ціну намагаються якнайбільше молоді втягнути до комсомолу. Тут мають вони великі труднощі, бо молодь до комсомолу вписуватись не хоче. Коли приїде з р-ну хтось до села в справі організування комсомолу й в тій цілі скликає молодь на сходини, молодь туди не йде.

14 червня до с. Розношинці Збарзького р-ну приїхала секретарка райкомсомолу зорганізувати комсомол та почала скликати молодь на сходини. Коли молодь довідалась про заміри секретарки, на сходини не пішла. Секретарка просиділа до вечора та, озлоблена, з нічим вернулась до району.

До революційної боротьби молодь відноситься прихильно та активно допомагає повстанцям. Вигребує закопану амуніцію та радо віддає її їм. Коротку зброю люблять молоді хлопці самі носити. Радо читають революційну літературу. Ввечері часто можна почути на вулицях села чи вдома революційні пісні, молодь не забуває і про тих героїв, які віддали своє молоде життя в боротьбі проти ворога за краще їх завтра, за Волю України. На Великодні Свята по всіх селах були прибрані вінками та квітами могили повстанців, були поставлені нові березові хрести.

В с. Богданівка Підволочиського р-ну при головній дорозі є могила "Героям Слави". Вночі з першого на друге травня молоді хлопці поставили хрест з табличкою, на котрій був вималюваний тризуб і напис "Слава Героям, впавшим за Волю України" та прибрали могилу вінками. Рано

на сам Великдень о/у РО МГБ ст. лейт. Тетерін з своїми бійцями зловив кількох молодих хлопців і примусив їх скинути з цієї могили хрест та позривати вінці. Слідуючої ночі хлопці прибрали знова могилу, як попереднього разу.

На полях під с. Шили Новосільського р-ну, є могила повстанців, які впали в боротьбі проти большевиків в 1944 р. Большевики кілька разів скидали з цієї могили хрест, однак хтось з місцевих людей завжди поставив новий хрест і замаїть цвітами.

Багато юнаків мріють про те, щоб взяти в руки зброю і спільно з повстанцями бити та проганяти з України ворога.

4 червня в с. Гнилиці Малі Новосільського р-ну МВД арештувало п'ять молодих хлопців у віці від 10—12 років життя. Ці хлопці час від часу на цвинтарі робили сходи, де вирішували деякі свої справи. Кілька разів писали листівки й кидали їх в селі та в райцентрі, на останніх сходах вирішили вбити 1-го секретаря райпарткому Коваленка, начальника РО МВД Йонова і голову райвиконкому Слободяна Івана. Щоб зреалізувати свій плян, потрібно було їм зброї. Зібрали 300 крб., намовили свого товариша-східняка (його батько працює в райбазі і має автомата), щоб він украв у батька автомат або купив його. Про цю справу від цього хлопчини довідався його батько і повідомив органи МВД. Того самого дня всіх хлопців арештовано. На допитах арештовані тримались гордо, на кожне питання відповідали сміливо, рішучо і сказали, кого хотіли застрілити. По допитах всіх звільнено.

Український нарід, маючи таке молоде покоління, може бути гордий, може твердо вірити в своє краще майбутнє і що день Воскресення України недалекий.

Адміністрація.

В останніх місяцях большевики перестали організувати колгоспи. Не добившись бажаних успіхів у зимі, з місяцем квітнем залишили колгоспну акцію, бо не могли перешкоджати людям у весняних роботах. В червні під час слоти знова думали большевицькі дурисвіти в деяких селах хитрощами та підступом втягнути селян у колгоспне ярмо, але це їм не вдалось, і вони залишили селян у спокою.

16 червня в с. Стриївка Збарзького р-ну, другий секретар райкомпартії Котляров і голова райвиконкому Литвинчук задумали зорганізувати другий колгосп. В тій цілі скликали на мітинг самих переселенців з-за лінії Керзона і намовляли їх вписатися до колгоспу, мовляв, їх колгосп буде мати більші привілеї і матеріально буде краще забезпечений. Селяни не дались обманути, з місця запротестували проти цього і брехуни з району від'їхали з нічим.

21 червня до с. Кошляки Новосільського р-ну приїхав заврай.ВНО Овченніков та скликав інвалідів Вітчизняної війни на збори. До них він сказав, між іншим "Ми вас закликали, товариші, щоб роз'яснити вам, щоб ви добровільно вступили до колгоспу. Зрозумійте, якщо ви будете перші, то вам у колгоспі буде краще. Ми вас просимо, других просити не будемо. Якщо ви добровільно не запишетесь, то ми вас зрабуємо до останнього куска хліба. Краще, щоб ви зрозуміли й вписались добровільно". Інвалід Харчук Теодор відповів йому: "Ми не є проти колгоспу, але колгосп не є будинок відпочинку ані санаторія, щоб інваліди були там перші. Для інвалідів держава повинна щось краще пожертвувати як колгосп. А якщо цього немає, то залишіть нас у спокою так, як ми жили дотепер. Я думаю, що мені нога в колгоспі не виросте, без якої не буду могли виконувати норм". Після цього присутні інваліди добавили ще кілька подібних завваг і розійшлись додому. Овченніков з гіркою міною від'їхав до району.

Важнішим завданням під час тих чотирьох місяців для представників большевицького уряду було якнайскорше зібрати понад план позику та видерти від селян для держави хліб.

В другій половині квітня по селах роз'їхались уповноважені. На мітингах вони пропагували селян, щоб приготували гроші, бо з початком травня буде збиратись позику і обов'язком кожного громадянина є в перших днях сплатити її в 100%. Позика потрібна державі на краще озброєння, бо капіталістичний світ готується до війни проти Радянського Союзу, і Радянський Союз мусить бути готовий відстояти свою незалежність та допомогти у визволенні другим поневоленим народам.

25 квітня в с. Пальчинці Новосільського р-ну 1-ий секретар райкомпартії Коваленко сказав на зборах: "Вороги навколо оточують Радянський Союз і хочуть накинути нам війну. Ми мусимо бути на осторозі, треба сповняти всі державні обов'язки й якнайбільше здати державі позики, щоб ми були сильні й могли відперти ворожий наступ".

Державні працівники зобов'язані були здати в позику однімісячну зарплату. Між селян була поділена позика в цей спосіб: біднякам назначено 100—500 крб., середнякам — 500—1000 крб., куркулям — 1000—3000 крб.

4 травня виїхали на села всі представники райадміністрації та декуди представники з області і почали збирати рабуйпозику. Першого ж дня большевицькі рабівники переконались, що зі збиранням позики не піде так легко, як їм вдавалося, населення поставилось проти цієї акції ворожо, грошей не хотіли платити та втікали в поля. Щоб достроково розчислитися з державою, большевицькі бандити, як завжди, застосували терор, розбивали хати, конфіскували майно, людей арештували і били.

В днях від 6—9 травня в с. Кошляки Новосільського р-ну, забрано в Підгурської Анни і Вавруха Павла по одній корові. В Хана Івана і в Підгурського Андрея по одному центнерові, в Живчика Івава — 4 ц збіжжя та сильно збили його. В цьому самому забрано в господарів 5 корів й 160 ц збіжжя. В цілому Новосільському районі сконфісковано у господарів 370 ц збіжжя і 47 корів, з чого 29 корів віддали господарям тоді, коли сплатили 100% позики.

Ці факти нас переконують, як облудною і брехливою є большевицька пропаганда, яка в газетах широко розписувалась про те, що нарід з великою охотою та патріотизмом здавав державі позику.

Помимо того, що, згідно з наказом міністерства фінансів СРСР збирання позики мало припинитись 9 травня, в терені стягали позику до кінця місяця травня. В людей зрабовано понад 100% позики. В Новосільськім р-ні зібрано, на підставі повідомлення районної газети, 113 % позики.

Закінчили большевицькі урядники здирати позику, взя-

лись до підготовки рабовання хліба. В червні вже агітували селян, щоб з днем 1 липня здавали контингент старим збіжжям, організуючи при цьому червоні валки.

6 червня в с. Кошляки Новосільського р-ну на зібранні десятників перший секретар райпарткому Коваленко сказав: "Треба скоро жати, молотити та здавати хліб державі, це якраз найвідповідальніший обов'язок кожного десятника. Організувати збірні токи для обмолоту збіжжя, здавати контингент старим збіжжям. Не піддаватись підшептам українсько-німецьких націоналістів про нездачу хліба державі, бо за це буде каратися судовим законом".

Большевицьким плянам перешкодила багато слота. Ніхто з селян не спішився вивозити останки хліба з комори, бо не знали коли начнуть жнива і дочекаються нового хліба. В повнім розгарі жнива зачались 19 липня. В перших днях збирання хліба большевики взялись до зреалізованя своїх плянів. По селах зорганізували збірні токи, куди селяни під примусом звозять збіжжя, молотять та відвозять на пункти заготзерна. В сколективізованих селах все обмолочене дотепер збіжжя забирають для держави, колгоспникам не дали ще нічого.

В с. Козярі Новосільського р-ну обіцяли колгоспникам дати по 6 кг збіжжя за трудовень, пізніше — по 1,5 кг, одначе ще до цього часу колгоспники не одержали жодного збіжжя.

На мітингах представники большевицької адміністрації часто згадують про війну. Говорять, що війна буде, але Радянський Союз виграє, бо за Радянським Союзом робітники цілого світу, комуністична партія, яка страшніша від тої бомби (атомної). В Англії і в США немає кому воювати, бо капіталісти не є вояками, вони тільки шукають у війні наживи.

7 квітня в с. Чагари Збараського р-ну уповноважена по контингенті Несторова Олександра сказала: "Війна буде напевно, але що з того, хто в Америці буде воювати? Бідні робітники і селяни з нами воювати не хочуть і не будуть, а американським панам, котрі хочуть війни для своєї наживи, виграти війну не вдасться".

25 квітня в с. Клебанівка Новосільського р-ну представник з області Рильський сказав: "Війни ми не боїмося, ні жодних атомних бомб, ми маємо в світі великий атом, — робочий клас-пролетаріат".

19 травня в с. Шили Новосільського р-ну капітан з воєнкомату Бусланін сказав: "США і Англія нам не страшні. Ми знищили фашизм, то ще знищимо капіталізм, і аж тоді, настане мир і добробут в цілому світі".

МВД і МГБ.

В боротьбі з українським підпільним рухом органи МГБ не застосовували якоїсь нової тактики. Засідки на підозрілих чи всипаних місцях є на денному порядку. Переважно на одному місці довго не сидять, а переходять з одного на друге. Часто ходять попід хати та наслушують, чи в хаті хто не говорить. Деякі оперативники, як ст. л-нт Трохимчук зі Збараського РО МГБ, практикує так, що зі своїми бійцями обступають підозрілі хати, освічують електричними лампками через вікна кімнати і, коли завважать, що в кімнатах панує спокій, відходять даліше.

Всякі акції, які роблять органи МВД без конкретних всип, не приносять їм майже жодних успіхів. За весь звітний час впав тільки один повстанець "Яків" випадково, котрий 18 квітня найшов на групу большевиків на полях між сс. Лозівкою і Яцивцями Новосільського р-ну. Інші успіхи большевиків, як вбивство повстанця Січа і повстанців Старого та Клина, здобуті завдяки всипам зовнішніх агентів. Перший убитий 24 квітня на засідці під Луб'янецьким лісом, другий окружений 21 червня в хаті господаря Ціхонського в селі Красносілка Збараського р-ну.

Є випадки, що на певні всипи большевики роблять засідки на протязі кількох кілометрів.

Першого травня зробили засідку на просторі 4 кілометрів між селом Черняхівці Збараського р-ну і лісом. На засідку попало 2-х повстанців, Zenko і Сулима, яких большевики тяжко поранили. Раненим повстанцям вдалося досягнути лісу та тим вони врятувалися.

Від місяця квітня большевики почали робити загальні

облави по полях і лісах. Звичайно, звертають увагу на поля і ліси, всипані ще попередніми руками. Облавами на полях і лісах часто керує УМГБ. Особливу увагу звернули органи МГБ на ліси. В лісах, в котрих сподіваються, що там перебуває хтось з провідних людей підпільного руху, організують підслухи та насипають більшу кількість агентів, які під ширмою голодних із СУЗ днем і ніччю волочаться по лісі та підлісних хуторах. В цей спосіб хочуть вислідити конкретне місце таборування чи криївки повстанців та вдарити по них більшими силами.

По селах роблять не багато загальних облав. Переважно роблять ревізії в поодиноких хатах, в одних тільки поверховні, в других — ґрунтовні, при яких перекидають все, що є на господарстві, перекопують подвір'я, стайні та льохи, валять стіни і печі, не раз тяжко зорієнтуватись, чи вони дійсно переводять ревізію, чи тільки в той спосіб контактуються з агентами. Трапляється одне і друге.

Більш ґрунтовні загальні облави в звітному періоді переводили большевики на Богданівських хуторах Підволочиського р-ну (14 червня) та в с. Яцівці Новосільського р-ну (7 липня). В облавах, якими керувало УМГБ, брало участь біля 500 чоловік з МВД. Майже на кожному господарстві переводили стислі ревізії вже в вищезгаданий спосіб, облави не принесли большевикам жодних успіхів.

Не маючи поважних успіхів в боротьбі з українським підпіллям, тому що нарід всеціло піддержує підпільний рух, большевицькі органи безпеки вдаються на підлі провокативні потягнення. Під ширмою українських повстанців вдираються до хат, знущається над господарями, грабують та вкінці арештують їх та забирають до спеціально викопаних криївок, де на допитах арештованих тортурують. В цей спосіб хочуть вони доказати народові, що українські повстанці — це бандити, грабіжники, які не дбають про добро і краще завтра українського народу, а противно, його нищать. Вони хочуть, щоб народ відрікся українського повстанця, не помагав їм, а тоді — повна перемога за большевицькими бандитами. Ці трюки тільки частинно приносять

їм деякі користи, однак вже другого дня народ переконується, що ті, що були вчора — не повстанці, а бандити з райцентру. Народ інстинктивно відчуває, хто ворог, а хто свій, оборонець їх свобод, борець за Волю України.

17 квітня в с. Гори Стрийовецькі Збараського р-ну група провокаторів зайшла на подвір'я секретарки с/ради — Гановської Надії та домагалась, щоб впустити їх до хати. По довшій церемонії секретарка впустила їх до кімнати. Вони заявили, що вони українські повстанці та по-більшевицькому почали лаяти її за те, що скоро не відчинила дверей. По кількох хвилинах розмови в хату вбіг стійковий та зголосив, що недалеко переходять большевики. Провокатори повиходили з хати та почали стріляти, після перестрілки вони знова повернулися до хати, та вже як большевики. Доказуючи секретарці, що в неї перед кількома хвилинами були "бандити", то значить повстанці, її арештували та забрали до Збараського РО МГБ. По кількох днях її звільнено.

Ніччю 12 липня в с. Луб'янки Вищі Збараського р-ну група провокаторів зайшла на подвір'я сестри повстанця "Ростислава" та домагалась впустити їх до хати. Коли жінка не хотіла їх впустити, бандити вдерлись до хати через вікно та арештували її під ширмою українських повстанців. Її зав'язали очі, запровадили до криївки в Луб'янецькому лісі й другого дня після протоколу її звільнили.

Бандити з МГБ і МВД не дають спокою і Героям, які зложили свої буйні голови на жертівнику Батьківщини. Большевики розкидають їх могили, щоб не залишилось жодних слідів-свідків кровавої боротьби українського народу з червоним окупантом.

2-го травня, під час Великодніх Свят, о/у РО МГБ Трохимчук розкидав могилу в с. Чернихівці Збараського р-ну; о/у РО МГБ — Тетерін розкидав могилу в с. Богданівка Підволочиського р-ну. Такі випадки були і в багатьох інших селах.

Органи МВД і МГБ активно допомагали адміністративним і партійним чинникам у стягуванні позики. Людям, які ском-

прометовані перед большевицькими органами безпеки, о/уповноважені самі визначували висоту позики. Між іншим, такий випадок був в с. Луб'янки Вищі Збараського р-ну, де о/у РО МГБ — Коннов визначив висоту позики громадянинові Будзанові Іванові, котрого син і дочка є в підпіллі.

З населенням оперативники, міліціонери і істребки поведуться брутально, шукають тільки нагоди, щоб когось побити, ограбити, а навіть застрілити. Вони є всевладні й за свої бандитські вчинки не несуть жодної відповідальности.

3-го квітня в с. Капустинецький ліс Збараського р-ну, вночі біля 23-ої години о/у РО МГБ — ст. лейт. Захаров зо 6-ма бійцями, щоб увійти до хати переспатись, розбив двері у громадянки Самотіс Марії.

16 травня в с. Синява Збараського р-ну істребки-східняки зі станиці з с. Шили Новосільського р-ну зловили трьох переходячих цивільних хлопців, забрали їх до Луб'янецького лісу, стягнули з них верхню одіж та тільки в білизні пустили їх додому.

30 травня в с. Луб'янки Вищі Збараського р-ну о/у РО МГБ — Коннов зробив засідку. На засідку попав хлопець Самотіс Іван, який повертався від дівчини додому. Большевики його зловили, тяжко побили.

26 травня в с. Шили Новосільського р-ну місцевий нач. істребків — Опалюк арештував двох юнаків — Дудик Івана і Чичота Євгена, віком 17—18 років. Арештованих постріляв на дорозі між селами Лисичинці і Шельпаки.

Багато працівників большевицьких органів безпеки зовсім не дбають про "добро держави" та не виконують солідно наказів своєї влади. Нпр., строго заборонено робити самогонку. Істребки, міліціонери шукать за самогонкою переважно тільки для того, щоб добре напитись та ще взяти з собою в кишеню. Коли бачать, що господар заможний, то щоб дістати ще якого хабара. Страшать, що подадуть в суд. Тоді, розуміється, перестрашений господар, щоб не відсидіти кілька років в тюрмі, радо дає ненажерливому бандитові що-небудь з харчів чи грошей. Останній, задово-

лений своїми надбаннями, намовляє господаря, щоб далше робив самогонку.

3 червня в с. Мусурівка Збарзького р-ну 2 міліціонери застали господаря Мазуранчик Івана при робленні самогонки. Вони хотіли побити апарат та покарати господаря. Останній угостив їх горілкою, і вони, добре напившись, залишили його в спокою.

Церква і священство.

Священики сталінської "церкви" стратили зовсім авторитет серед населення. Своєю аморальною поведінкою вдома, на вулиці та в церкві вони допровадили до того, що стали для населення об'єктом глузування та різних дотепів. З побожності до церкви ходять тільки люди старші, молодь в переважаючій кількості ходить до церкви тільки з при звичаєння, або й тому, що не має де збути вільного часу. В колгоспних селах молодь до церкви майже зовсім не ходить. Перестають ходити до сповіді хлопці і дівчата. В останньому випадку причиною цього є аморальна поведінка священиків, які під час сповіді щіпають дівчат за груди, лоскочуть по руках, сходять на любовні теми та запрошують їх на ніч до себе. Часто випитують дівчат, чи до них не заходять повстанці, або чи котрий з повстанців не є її нареченим.

До такого рода священиків, а є їх багато, належить Борса з села Медин Новосільського р-ну. Згаданий сповідав одну підпільницю впродовж двох годин. Найбільше цікавився він її минувиною, походженням і теперішньою працею в підпіллю. Очевидно, дівчина задля конспірації не могла йому відповісти на такі питання. Тоді він перейшов на любовні теми. Дівчина перервала сповідь та постановила від того часу більше ніколи не ходити до сповіді.

Така поведінка сталінських "душпастирів" допровадить до того, що молодь зовсім відрічеться від цієї "церкви".

Торгівля.

В райбазах є досить товарів т. зв. ширпотребу, та до сільських кооператив потрапляє їх дуже невелика кількість. Найчастіше завозять до кооператив папіроси, сірники, цу-

корки і нафту. Мануфактуру, цукор, обуву і мило завозять дуже рідко та в дуже невеликих кількостях. Нпр., до кооперативи в с. Кошляки Новосільського р-ну, яке начислює понад 500 господарств, завезено в місяці червні: 30 кг цукру, 10 кг папіросів, три пари черевиків, 30 кг цукорків, 20 кг риби і 300 л бензини.

Чи ж може село задоволитись такою кількістю товарів? Населення змушене купувати потрібні йому товари в спекулянтів. Спекуляція процвітає в велетенських розмірах, як до "грошевої реформи".

Сільськогосподарські продукти знову (в останніх тижнях) подорожili. Один центнер пшениці чи жита коштує від 800—1000 крб.

Серпень 1948 р. (5х3)

Копія. Машинопис.

Передано упоряднику з виявлених у Прикарпатті документів ОУН.

Інформаційні повідомлення про події в колгоспах Березанського і Підгаєцького районів Тернопільської області у другій половині 1948 року

Жовтень 1948 року

ВІДОМОСТІ З КОЛГОСПІВ

Бережанський р-он.

Під час жнив у колгоспах збіжжя косили жниварками. В жнива до помочі колгоспникам силою гнали большевики одноосібників (головно в'язати). В с. Мечищів слідчий Глебов бив одну дівчину, яка не хотіла йти до безплатної праці в колгоспі.

За роботу одноосібників у кур'янським колгоспі імені Шевченка протягом 3-ох років не платили нічого. Рівнож цього року нічого не платили за працю одноосібникам в колгоспі с. Мечищів.

Після зібрання збіжжя колгоспи зараз приступили до молочення і хлібоздачі. Від 1 га землі колгосп має здати 60 кг збіжжя.

План хлібопоставки найскорше виконав колгосп в селі Надорожнів, за що голова колгоспу — Самарик зістав уміщений на "дошці пошани" в обласній газеті "Вільне життя". Протягом м. серпня і частини м. вересня на терен сіл, де є колгоспи, большевики стягнули для охорони гарнізони МВД. В 4-ох колгоспах в час жнив стерегло понад 100 чоловік емведистів, міліції і "стрибків".

Для охорони перед вогнем в колгоспах клали багато стирт і далеко одна від другої.

Після виконання хлібоздачі для охорони колгоспів остали тільки гарнізони "стрибків" і міліція в с. Надорожнів. Гарнізони "стрибків" постійно збільшують, а декого звільняють, як не мають до нього довір'я.

Большевики говорили "стрибкам", що в Чортківщині і Підгаєччині спалено колгоспи і побито "стрибків". Таким способом большевики хочуть застрашити "стрибків", щоб вони добре себе вартували і не дали себе розброїти.

В колгоспах, під час молочення збіжжя, нараховують колгоспникам за один робочий день по 30% трудовдя.

В колгоспі с. Надорожнів-Діброва большевики видали колгоспникам авансом по 1,20 кг збіжжя на трудовдень. Видавали просо і жито.

В с. Мечищів колгоспники нарікають на бригадира — Воляк Миколу за те, що він про все доносить до правління колгоспу.

29.VIII.1948 р. в колгоспі с. Мечищів закінчили посів озимини.

6.IX.1948 р. в колгоспі с. Надорожнів-Діброва ніччю один "стрибок" побачив собаку, а видавалося йому, що це хтось підсувається до нього, і він почав стріляти. На стріл почали стріляти всі "стрибки" (крізь вікна) так, що стрілянина тривала досить довго, аж вкінці переконалися, що нічого нема.

7.IX. до колгоспу с. Кур'яни приїхали автомашиною большевики по соломі, а було це пізнім вечором. Побачивши це, стійкові "стрибки", які пільнували стирт, повтікали, бо думали, що це "бандьори".

15.IX. в с. Кур'яни голова колгоспу Слівінський говорив, що доложити усіх зусиль, щоб до Нового Року всі одноосібники вступили до колгоспу.

15.IX.1948 р. в с. Надорожнів завідуючий райсільгоспвідділу — Гулима перевірявав по колгоспних господарствах чи хто має своє збіжжя. З господарства Комаринської Ярослави забрали 5-ть кіп пшениці і 5-ть кіп жита, яке вона мала на присадибній ділянці. Комаринська ходила до райвиконкому в цій справі, а голова райвиконкому — Петренко обіцяв, що збіжжя віддадуть. Однак досі збіжжя не віддали, бо кажуть, що Комаринська "куркулька".

19.IX в колгоспах, сс. Кур'яни, Демня-Діброва і Підвисоке були забави з музикою, танцями і вечер'ю з нагоди закінчення жнив і хлібоздачі.

20.IX. в с. Надорожнів-Діброва старший агроном колгоспу — Цап Іван сварився з рахівничкою — Плекан Марією, чому вона на виконує як слід своєї роботи. Казав, що вона знається з "бандьорами" і тому саботує.

25.IX. в колгоспі Надорожнів-Діброва працівник райсільгоспвідділу хотів бити голову колгоспу Самарика за невиконання плану посіву озимини. Казав до нього, що він "куркуль" і саботажник та спімнув йому, що він ходить до церкви.

26.IX. в с. Кур'яни нічний вартівник колгоспу Лосик зголосив на гарнізоні "стрибків", що через село переходили 8-м озброєних і питали його чи нема гарнізону.

Після цього нач. гарнізону "стрибків" — Халькін телефонував до м. Бережан і 27.IX.48 р. прибув гарнізон ефедистів і заквартирував в с. Кур'яни.

28.IX. в с. Кур'яни зібрали кращі землі до колгоспу, а одноосібникам кажуть брати землю в с. Нараїв або писатися до колгоспу. Віддаль до надаваної в с. Нараїв землі виносить 12 км. Досі ніхто свіжий до колгоспу не вступив, а цю землю в с. Нараєві ніхто не бере. Населення сподівається в короткому часі зміни і повалення колгоспної системи. Декотрі з правління колгоспу бояться, щоб не були покарані за це, що забрали землю. Зараз нарікають одні на других за це, що вступили до колгоспу.

Підгаєцький р-он.

В с. Галич колгосп імені "30-річчя Радянської України" вдержується далі сильним терором та насильством з боку большевиків. До роботи добровільно ніхто не йде, тільки кожного дня ходять большевики, "стрибки" та колгоспна управа по хатах та виганяють кожного колгоспника до роботи. Хто відгрожується та не хоче йти до роботи, то зараз йому грозять судом, або з місця арештують. Рівнож, ці "правителі" ходять по колгоспниках та переводять ревізії, а де знайдуть яке старе залізо або якийсь ланцюг чи що інше залізне, то все забирають до колгоспу.

Кожний колгосп охороняють групи озброєних большевиків разом з місцевими "стрибками", яких силою повтягали до "стрибків". Всіх "стрибків" зараз силою примушують вступати до комсомолу. Деякі з них слабші характером вже повписувались до комсомолу.

На одноосібників, які живуть в колгоспних селах, йде зараз сильний натиск, щоб вписувались до колгоспу.

Взагалі ці т. зв. колгоспники з с. Галич хоч до роботи йдуть під примусом, та все-таки кажуть, що вони не є колгоспниками і нізащо не будуть, бо вони заяву не підписували й їх не підпишуть.

Жовтень, 1948 р.

Копія. Машинопис.

Передано упоряднику з виявлених у Прикарпатті документів ОУН.

Аналіз провалених операцій проти українського націоналістичного підпілля підрозділами 65-ї стрілецької дивізії внутрішніх військ МДБ Українського округу

8 жовтня 1948 року

УПРАВЛЕНИЕ 65 СТРЕЛКОВОЙ ДИВИЗИИ
ВНУТРЕННИХ ВОЙСК МГБ УО

8 октября 1948 г.

№ 1/006096

гор. Збараж

СОВ. СЕКРЕТНО

Экз № 2

КОМАНДИРАМ 86, 450 сп и 3-го ОМСВ
 Копия НАЧАЛЬНИКУ ВНУТРЕННИХ ВОЙСК МГБ УО
 ТОЛЬКО Н-ку ВВ МГБ УО
 ОБЗОР

По неумелым действиям служебных нарядов частей,
 что причинами их являлись:

65 сд ВВ МГБ УО

За III-й квартал.

Служебные наряды частей дивизии за период июль—сентябрь месяцы 1948 года 75 боестолкновений с бандитами, в результате которых убито 121 и захвачено 14 бандитов.

Количество боестолкновений по полкам и месяцам распределено следующим образом:

месяцы	86 сп			450 сп			2/277 сп			3 омсб			Всего по див.		
	кол. б/стол	убито	захвач.	кол. б/стол	убито	захвач.	кол. б/стол	убито	захвач.	кол. б/стол	убито	захвач.	кол. б/стол	убито	захвач.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
Июль	16	26	3	7	9	4	1	1	-	сл. вып. с 10.8			24	36	7
Август	10	15	—	15	19	5	1	1	-	2	5	-	28	40	5
Сентябрь	10	15	2	11	27	-	Выбыл 10.8		-	2	3	-	23	45	2
За III-й квартал	36	56	5	33	55	9	2	2	-	4	8	-	75	121	14

Наряду с этими служебными нарядами в июле—сентябре месяцах с/г было допущено 13 неумелых действий, количество их по частям видно из следующей таблицы:

Месяцы	86 сп	450 сп	2/277 сп	3 омсб	Всего по дивизии	В том числе		
						ОВГ	РПГ	др. нар.
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Июль	-	1	-	-	1	-	1	-
Август	2	2	-	-	4	-	3	1
Сентябрь	7	-	-	1	8	4	-	4
За III-й квартал	9	3	-	1	13	-	8	5

Вследствие неумелых действий служебных нарядов, безнаказанно скрылись 28 бандитов.

Наши потери при боестолкновениях с бандитами и неумелых действиях 4 человека убито и 4 ранено чел., из них:

3 омсб — убито 1 чел.

86 сп — убито 2 чел., ранено 3 чел.

450 сп - убито 1 чел., ранен 1 чел.

Из 13 случаев неумелых действий 9 случаев произошли в населенных пунктах, 2 случая в лесу и 2 случая в поле.

Нарядами руководили в 1 случае — офицер, в 12 — сержантский состав.

По сравнению со II кварталом 1948 года количество неумелых действий нарядов уменьшилось на 8 случаев.

Анализ неумелых действий служебных нарядов показал, 1. Отсутствие боевого расчета при боевом столкновении с бандитами и беспечность личного состава при проверке подозрительных лиц. По этим причинам было 2 случая неумелых действий служебных нарядов в 86 сп.

29.48 г. в 0.30 РПГ 5 чел. 5 ср 86 сп под командой командира взвода лейтенанта СКУРИХИНА, производя поиск бандитов в селе Веремьяны, Золотопотокского района, остановилась у дома местного жителя РОФАЛЮК Павла, с которым СКУРИХИН вступил в разговор. Личный состав наряда в это время не принял никакого боевого порядка, без мер наблюдения и предосторожности расположился у забора в одну линию на интервалах 2—3 метра друг от друга. Во время разговора лейтенанта СКУРИХИНА с гражданином РОФАЛЮК, от дома с противоположной стороны к наряду вышел неизвестный, которого заметил весь состав наряда, но мер к установлению личности не принял. Подойдя к наряду на 4-5 метров, неизвестный спросил "Кто вы такие", на что СКУРИХИН ответил "свои". Неизвестный, оказавшийся бандитом, видя, что он столкнулся с нарядом, неожиданно произвел очередь из автомата, а затем, сделав прыжок на правый фланг группы, где расположились сержант ДАУРЦЕВ и рядовой ШКУТОВ, пользуясь темнотой, побежал во двор, прикрываясь каменной стеной. Огонь, открытый ДАУРЦЕВЫМ и ШКУТОВЫМ, оказался безрезультатным, т. к. бандит в это время уже находился за домом. Поиск скрывшегося бандита производился составом наряда в темноте по причинам неисправности ракетницы и результатов не дал.

Расследованием, произведенным начальником штаба 86 сп подполковником ШЕРЕНДАК, установлено, что причинами безнаказанного ухода бандита являются:

- а) Выход на службу наряда с неисправной ракетницей;

б) Отсутствие боевого расчета состава наряда при столкновении с бандитом.

За неумелые действия служебного наряда, в результате чего скрылся бандит, командир взвода лейтенант СКУРИХИН командиром полка арестован на 5 суток, с содержанием на гауптвахте.

2. Проявление недисциплинированности при выполнении боевой задачи. Медлительность и неорганизованность действий при окружении бандитов в отдельных строениях. По этим причинам было 4 случая неумелых действий нарядов, из них в 86 сп — 2, 3 омсб — 1, 450 сп — 1.

В 23.20 4.9.48 г. командир отделения 8 ср 86 сп сержант ЛОМОВЦЕВ, возглавляя РПГ 5 чел. по поиску бандитов, во время движения по улице села КУЩЕ, Заложцевского района, в одном доме заметил небольшой свет и у входа во двор неизвестного гражданина, наблюдавшего за дорогой. Приблизившись к указанному дому, старший наряда решил оцепить и проверить дом, для чего приказал рядовому БОВЕР расположиться с правой стороны, а мл. сержанту БАРАБАНОВУ и рядовому ЧУВЕЛЕВУ с левой стороны двора. Сам ЛОМОВЦЕВ с рядовым КУЗЬМИНЫМ подошел к неизвестному для установления личности последнего. Во время разговора ЛОМОВЦЕВА с неизвестным, оказавшимся местным жителем — ВОЧИНСКИЙ, рядовой КУЗЬМИН без разрешения старшего наряда пошел вглубь двора. Когда КУЗЬМИН вошел во двор, бандит, находившийся в доме, произвел автоматную очередь, которой тяжело ранил КУЗЬМИНА в грудь. После произведенного выстрела бандит выскочил из дома и беспрепятственно побежал в огород. Другой бандит, не открывая огня, скрылся в том же направлении. К моменту открытия огня бандитом служебный наряд, по причине медлительности, оцепление дома не произвел и когда сержант ЛОМОВЦЕВ подошел к мл. сержанту БАРАБАНОВУ и рядовому ЧУВЕЛЕВУ, то бандиты уже скрылись, и проческа огорода оказалась безрезультатной. Поиск бежавших бандитов, организованный командиром роты ст. лейтенантом МАРМУРОВЫМ в 2.30 5.9.48 г., результатов не дал.

Расследование и разбор действий служебного наряда с личным составом по данному случаю производил командир 86 сп подполковник СЧАСТНЫЙ. В результате расследования установлено, что смертельное ранение рядового КУЗЬМИНА и безрезультатный уход бандитов произошел по причине:

а) Личной недисциплинированности рядового КУЗЬМИНА, который без разрешения старшего наряда ушел вглубь двора.

б) Медлительности наряда по оцеплению дома и растерянности во время боестолкновения.

в) Плохой обученности личного состава к действиям по окружению и ликвидации бандитов в отдельных строениях.

г) Плохая организация и отсутствие своевременных команд со стороны старшего наряда сержанта ЛОМОВЦЕВА по ликвидации бандитов.

Приказом по полку старший наряда сержант ЛОМОВЦЕВ арестован на 5 суток строгим арестом, командиру роты ст. лейтенанту МАРМУРОВУ мною объявлен выговор.

3. Плохая подготовка и инструктаж служебных нарядов. Выход нарядов на службу без необходимой проверки оружия и боеприпасов, с непригодными ракетницами. По этим причинам было 3 случая неумелых действий нарядов, из них в 86 сп — 2, 450 — 1 случай.

5.8.48 г. в 23.00 начальник Копычинского РО МГБ капитан ГАВРИАКО с группой прикрытия 4 ср 450 сп в количестве 5 чел. под командой зам. командира отделения мл. сержанта РОМАНЕНКО, прибыв на окраину села ХОТУВКА, Копычинского района, приказал составу наряда расположиться в канаве у моста, сам залег позади группы в яме.

Через 10—15 минут после занятия нарядом своих мест, согласно указаний сержанта РОМАНЕНКО, рядовой ВОЛОДИН, наблюдавший за восточной окраиной села ХОТУВКА, заметил двух неизвестных, идущих по дороге в сторону наряда. Не доложив о замеченном старшему наряду, ВОЛОДИН допустил неизвестных на расстояние 4—5 метров от себя, произвел окрик "Стой, кто идет", и сам стал

вставить. Неизвестные, оказавшиеся бандитами, произвели по ВОЛОДИНУ автоматную очередь, в результате чего последний был смертельно ранен в живот. Затем бандиты по кювету противоположной стороны дороги бросились бежать к постройкам села Хотувка. Состав наряда, наблюдавший за противоположной стороной, огонь открыл с опозданием, когда бандиты уже скрылись за дорогой. Освещение местности было также произведено несвоевременно, т. к. 4 ракеты дали осечку. Бандиты воспользовались неорганизованностью действий наряда и в темноте скрылись за постройками. Добежав до первого дома и не обнаружив бандитов, наряд преследование прекратил. Тревожная группа штаба 450 сп — 20 чел. с двумя служебными собаками под командой начальника штаба майора КИСЕЛЕВА, прибыв к месту боестолкновений через 40—50 минут, в результате произведенного поиска по следу нашла 2 гранаты и 2 фуражки, брошенные бандитами. Дальнейший поиск бандитов продолжался до 6.00 6.8.48 г., но результатов не дал, т. к. собаки были молодые и в работе в условиях населенного пункта отказали.

Расследованием, произведенным нач. штаба полка майором КИСЕЛЕВЫМ, установлено, что смертельное ранение рядового ВОЛОДИНА и безнаказанный уход двух бандитов произошел в результате:

а) Наряд вышел на службу без необходимой подготовки. Командир взвода лейтенант НОВОЖИЛОВ старшего наряда не проинструктировал и последний действовал согласно указаний начальника РО МГБ капитана ГАВРИЛКО.

б) Мл. сержант РОМАНЕНКО, получив распоряжение капитана ГАВРИЛКО, обстановку не уточнил и конкретных указаний составу наряда о действиях при столкновении с бандитами не дал.

в) Отсутствия систематической проверки состояния оружия и боеприпасов на гарнизоне и особенно перед выходом нарядов на службу. По причине осечки 4-х ракет, местность не освещалась, что дало возможность бандитам быстро скрыться в темноте.

г) Рядовой ВОЛОДИН об обнаружении неизвестных старшему наряда не доложил и проявил беспечность, выйдя из укрытия.

д) Начальник РО МГБ капитан ГАВРИЛКО взял для себя прикрытие без предварительного согласования с начальником гарнизона и конкретной задачи составу наряда не указал.

Приказом по дивизии № 0034 от 7.9.48 г. командир взвода 4 ср лейтенант НОВОЖИЛОВ за низкую воспитательную работу с личным составом, плохую подготовку нарядов и слабый контроль за состоянием оружия и боеприпасов, арестован на 5 суток, с содержанием на гауптвахте, зам. командира отделения мл. сержант РОМАНЕНКО за плохую организацию службы отделения и выход его на участок с неисправными ракетницами, арестован на 7 суток простым арестом.

Начальник УМГБ по Тернопольской области информирован о необходимости привлечения к ответственности начальника Копычинского РО МГБ капитана ГАВРИЛКО.

4. Беспечность личного состава наряда во время движения к месту службы и при возвращении на гарнизон. Дробление и действия войсковых групп по 2—3 человека. По этим причинам было 2 случая неумелых действий нарядов в 86 сп.

1.9.48 г. командир взвода 5 ср 86 сп лейтенант СКУРИХИН в соответствии с указаниями начальника Золотопотокского РО МГБ капитана ЧЕПЕЛЕВИЧ, выслал служебный наряд в количестве 5 чел. под командой командира отделения мл. сержанта НАФЕЕВА и оперуполномоченного РО МГБ капитана КУЗМИЧЕВА для поиска бандитов и охраны колхозных скирд хлеба в селах ЯЗЛОВЕЦ, Мале Залещики, БРОВАРЫ и ПШЕДМЕСЬЦЕ Золотопотокского района. Конкретный план работы РПГ не имела и, кроме того, лейтенант СКУРИХИН разрешил старшему наряда службу нести двумя группами одновременно в разных населенных пунктах. В 21.00 2.9.48 г. мл. сержант НАФЕЕВ по согласованию с оперуполномоченным капитаном КУЗМИЧЕВЫМ, разбил наряд на две группы — одна 3 чел.,

под командой капитана КУЗМИЧЕВА по обеспечению охраны колхозных скирд хлеба в с. ПШЕДМЕСЬЦЕ, другая 3 чел. под личным руководством с той же задачей в с. Мале Залещики. Группа капитана КУЗМИЧЕВА, достигнув огородов села ПШЕДМЕСЬЦЕ, стала двигаться по тропе на расстоянии 2—3 метра один от другого. Не доходя 600 метров до места расположения, поисковая группа была обстреляна автоматным огнем бандитов с расстояния 3-5 метров, в результате чего убит рядовой ВУРКАТ, двигавшийся впереди. Капитан КУЗМИЧЕВ и рядовой ЕРМАЩУК отскочили в сторону, залегли и открыли ответный огонь. Бандиты, видя, что наряд залег и огонь вел без освещения местности ракетами (ракетницы в группе не было), использовали складки местности и по посевам кукурузы скрылись в направлении села. Через 20 минут к месту боестолкновения прибыла группа под командой мл. сержанта НАФЕЕВА, приступила к поиску скрывшихся бандитов и закончила безрезультатно на рассвете 3.9.48 г.

Расследование и разбор неумелых действий наряда с личным составом производил врио начальника штаба полка майор ХАРИТОНОВ. Расследованием установлено, что причинами неумелых действий наряда явилось то, что:

а) Наряд к месту службы ходил по одному и тому же маршруту, бандиты это выявили и устроили засаду.

б) Во время движения по тропе состав наряда двигался беспечно и не был готов к боестолкновению с бандитами.

в) Командир взвода лейтенант СКУРИХИН разрешил дробление служебного наряда на группы по 2—3 чел., действующие в разных населенных пунктах.

г) Группа капитана КУЗМИЧЕВА не имела ракетницы.

д) Лейтенант СКУРИХИН выслал служебный наряд без плана работы и не поставил конкретной задачи по месту и времени несения службы.

Командир взвода лейтенант СКУРИХИН командиром батальона арестован на 5 суток с содержанием на гауптвахте.

5. Неумелая маскировка и плохая организация действий наряда по окружению бандитов. Отсутствия взаимодейст-

вия между составом наряда при преследовании бандитов. Слабая выучка личного состава стрельбе по движущимся целям. По этим причинам было 2 случая неумелых действий нарядов, из них в 86 сп — 1, в 450 сп — 1.

В 21.00 22.8.48 г. рядовые 9 ср 450 сп ПАХОМОВ (старший) и РЯБУХИН, находясь в головном дозоре, при выходе на опушку Цыганского леса, Скала Подольского района, в 200 метрах от себя заметили двух неизвестных, следовавших по кустарнику и ручью в направлении движения наряда. О замеченном дозор немедленно доложил старшему наряда командиру отделения мл. сержанту ЛИХАЧЕВУ. Мл. сержант ЛИХАЧЕВ решил неизвестных задержать, для чего приказал рядовому ПАХОМОВУ и РЯБУХИНУ не допустить ухода неизвестных вправо, руч. пулеметчику — мл. сержанту САЗОНОВУ и рядовому КАРНУКОВУ двигаться прямо на кусты, а сам с рядовым ПУЗИНОВЫМ пошел влево с целью отрезать пути ухода неизвестных по лощине в лес. Пройдя вперед 70—80 метров, ПАХОМОВ и РЯБУХИН были окрикнуты неизвестными: "Хто це?" ПАХОМОВ, заметив, что неизвестные вооружены и после окрика побежали в кусты, следовательно являются бандитами, открыл по последним огонь из автомата с дистанции 100-120 метров. Рядовой РЯБУХИН также открыл огонь по бандитам и вместе с ПАХОМОВЫМ стал преследовать. Два бандита, используя заросли кустарника, незаметно свернули влево, вышли из окружения наряда и скрылись в большой лес. Мл. сержант ЛИХАЧЕВ, услышав выстрелы, с остальным составом наряда побежал также в направлении малого леса. За лощиной на высоте указанная группа попала под обстрел третьего бандита, прикрывавшего отход двух других бандитов, которых преследовали ПАХОМОВ и РЯБУХИН. В результате медлительных действий ЛИХАЧЕВА, бандит оторвался от наряда и также скрылся в большой лес. Поиск бандитов, организованный командиром роты ст. лейтенантом ДВОЙНИЧНЫМ, прибывшим к месту боестолкновения с группой 8 человек в 23.00 и продолжавшийся до 22.00 23.8 48 г., положительных результатов не дал.

Расследованием, произведенным врио начальника штаба

450 сп капитаном ЛИТВИНОВЫМ, установлено, что основными причинами неумелых действий РПГ являются:

а) Неумелая организация действий наряда по окружению бандитов и отсутствие необходимого взаимодействия между составом РПГ при ликвидации бандитов.

б) Плохая маскировка личного состава во время сближения с бандитами.

в) Слабая выучка личного состава стрельбе по движущимся целям.

Приказом по 450 сп № 00369 от 26.8.48 г. командир отделения мл. сержант ЛИХАЧЕВ, за неумелую организацию действий наряда по ликвидации бандитов, арестован на 5 суток простым арестом.

В Ы В О Д Ы

Изложенные примеры неумелых действий служебных нарядов, имевшие место в июле—сентябре месяце 1948 г., свидетельствуют о том, что в оперативно-боевой деятельности частей имеется целый ряд недочетов, снижающих результаты борьбы с бандитизмом. Это подтверждается тем, что во время боестолкновений служебных нарядов с бандитами только 80% бандитов было уничтожено, а 20% безнаказанно скрылись.

Особенно увеличилось количество неумелых действий нарядов и безнаказанный уход бандитов за последнее время в подразделениях 86 сп, который только за сентябрь месяц имеет 7 случаев, во время которых уничтожено 16 бандитов.

Основными недочетами в оперативно-боевой деятельности частей и причинами неумелых действий нарядов являются:

1. Невыполнение командирами частей и подразделений требований директивы МГБ СССР № 33-47 г. и ВВ МГБ СССР № 9/2-00242-48 г. по улучшению организации оперативно-служебной деятельности войск и предотвращению случаев неумелых действий служебных нарядов.

2. Наличие фактов высылки служебных нарядов менее отделения и постановка задач старшим нарядов на одно-временный поиск бандитов, прикрытие совпартактива и охрану колхозного имущества.

3. Офицерский состав мало привлекается к руководству служебными нарядами, абсолютное большинство служебными нарядами руководят лица сержантского состава, так из 13 случаев неумелых действий — 12 случаях нарядами руководили сержанты.

4. Многие командиры подразделений несерьезно относятся к подготовке личного состава служебных нарядов. Старшими нарядов назначаются малоопытные, недисциплинированные сержанты, не способные обеспечить успешное выполнение задачи.

5. Слабая организация, а в ряде гарнизонов отсутствие проверок работы служебных нарядов офицерским составом.

6. Невыполнение некоторыми командирами подразделений требований директивы начальника ВВ МГБ УО № 00239-47 г. о подготовке и инструктаже служебных нарядов. Зачастую наряды высылаются без плана работы, не обеспечиваются схемами участка и без проверки оружия и боеприпасов.

7. Часть личного состава во время несения службы проявляет беспечность, особенно в пути движения к месту службы и обратно на гарнизон — громко разговаривает, курит и не соблюдает маскировки.

8. Слабая обученность личного состава к ведению огня по движущимся целям и в ночное время при освещении местности ракетами.

В целях недопущения неумелых действий служебных нарядов в дальнейшем — П Р И К А З Ы В А Ю:

1. Командирам частей (и отдельного батальона) установить постоянный контроль за выполнением командирами подразделений требований директивы МГБ СССР № 33-47 г и ВВ МГБ СССР № 9/2-00242 за 1948 год.

2. На занятиях с личным составом по служебно-тактической подготовке обратить больше внимания на отработку вопросов, связанных с практической работой служебных нарядов (блокирование объектов операции в ночных условиях, осмотр жилых и хозяйственных построек, взаимодействие состава наряда при окружении и преследовании бандитов).

3. Проверить выполнение командирами подразделений

моих приказов № 040 и 047-48 г. по огневой подготовке личного состава.

4. Пересмотреть старших служебных нарядов и сержантский состав, допущенный к выполнению этих обязанностей, и отдать приказом по полку (отдельному батальону).

5. Обзор донести до всего офицерского состава частей дивизии, примеры неумелых действий служебных нарядов использовать в учебно-воспитательных целях при проведении занятий с рядовым и сержантским составом по служебно-тактической подготовке.

Исполнение донести к 1 ноября 1948 года.

зам. КОМАНДИР 65 СД ВВ МГБ УО
ПОЛКОВНИК (ДУЛОВ)
ВРИО НАЧАЛЬНИКА ШТАБА ДИВИЗИИ
ПОДПОЛКОВНИК (ПАШКОВ)

Оригінал. Машинопис.

БТУ: Ф. П. Потічного. — Спр. 256. — Арк. 12—20.

Постанова бюро Кам'янець-Подільського обкому КП(б)У
"Про боротьбу з бандитизмом на території області"

18 жовтня 1948 року

ОСОБАЯ ПАПКА.

ПОСТАНОВЛЕНИЕ

БЮРО КАМЕНЕЦ-ПОДОЛЬСКОГО ОБКОМА КП(б)У
от "18" октября 1948 года.

"О БОРЬБЕ С БАНДИТИЗМОМ
НА ТЕРРИТОРИИ ОБЛАСТИ".

Заслушав доклад начальника областного управления Министерства Государственной Безопасности т. Руденко и начальника управления Министерства Внутренних Дел т. Кудрякова — о борьбе с бандами на территории области, бюро обкома КП(б)У отмечает, что органами МГБ и МВД в 1943 году проведена значительная работа по ликвидации бандитских групп "УПА" и их пособников, а также уголовных банд, вследствие чего, по сравнению с этим же

периодом 1947 года, уменьшилось количество бандитских проявлений "УПА" и уголовной преступности.

Однако за последнее время, в результате ослабления борьбы с бандитскими проявлениями, участились случаи вооруженных ограблений колхозов, кооперативов, сопровождающиеся убийствами советско-партийного актива, терроризации населения и распространения антисоветских листовок (Сатанов, Черный Остров, Острополь и другие районы).

Активизация бандитско-уголовных элементов объясняется также и тем, что между органами МГБ и МВД недостаточно налажена оперативно-деловая связь по борьбе и ликвидации действующих банд, не всегда своевременно на места бандитских проявлений выезжают работники МВД и МГБ, вследствие этого эффективность борьбы с действующими бандами еще находится на низком уровне.

Бюро обкома КП(б)У считает нетерпимым такое положение, когда некоторая часть работников МГБ и МВД при проведении операций проявляет трусость, нерешительность в преследовании банд, уклоняются от открытого боя с бандами и нередко, с целью скрытия своих неправильных действий, составляют всякого рода надуманные сообщения о переходе банд в пределы районов других областей. Следует также отметить слабую эффективность борьбы с бандами в результате плохой постановки осведомительной и агентурной работы.

Наряду с этим, следует отметить, что в ряде районов до сего времени не организована надлежащая охрана колхозной и кооперативной собственности, сторожевая и патрульная служба в райцентрах и населенных пунктах. Начальники органов МГБ и МВД проявляют в этом вопросе недопустимую халатность, а секретари райкомов КП(б)У слабо осуществляют контроль за их работой и не оказывают им должной практической помощи.

Некоторые райкомы КП(б)У недооценивают вопроса обеспечения борьбы с преступными элементами, нарушающими нормальную жизнь населения района и не принимают не-

обходимых мер по организации охраны населенных пунктов, колхозов, предприятий и учреждений.

Бюро обкома КП(б)У отмечает наличие со стороны отдельных руководителей партийных, советских и хозяйственных организаций притупления большевистской бдительности. Проверкой, проведенной в октябре месяце сего года, в ряде районов были установлены факты безответственного отношения к хранению документов, являющихся государственной тайной. Так, у председателей исполкомов райсоветов депутатов трудящихся Деражнянского — т. Шумеляк, Ружичное — т. Мудрецкого и других, на столах и в открытых ящиках столов обнаружены важнейшие постановления правительства, а также всевозможные сводки, характеризующие экономическое состояние района.

Бюро обкома КП(б)У — ПОСТАНОВЛЯЕТ:

1. Обязать Начальника Управления Министерства Государственной Безопасности т. Руденко и начальника Управления Министерства Внутренних Дел т. Кудрякова принять необходимые меры к решительной ликвидации бандитских групп на территории области, вне зависимости от их политической окраски.

Борьбу вести объединенными усилиями органов МГБ и МВД, включив в активную борьбу по ликвидации бандитских групп наиболее опытных работников органов МГБ и МВД.

Искоренить практику, когда некоторые работники МГБ и МВД с опозданием выезжают на происшествия и принимают меры к ликвидации банд лишь после их нападения на населенные пункты или совершения ими террористических актов.

Обязать райкомы КП(б)У на закрытых заседаниях рассматривать каждую проведенную органами операцию по борьбе с бандитскими проявлениями и применять строгие меры воздействия к работникам органов МВД и МГБ, проявивших трусость и неорганизованность в преследовании и ликвидации банд.

2. Обязать начальника облуправления МГБ т. Руденко и Начальника облуправления МВД т. Кудрякова усилить работу по ликвидации бандитско-пособнической базы, направ-

для работу на выявление связей бандитов в населенных пунктах, мест сборищ участников банд, для чего оживить агентурно-осведомительную сеть.

Действия органов МГБ и МВД по ликвидации бандитских групп в области вести в тесном контакте.

Операции проводить по тщательно разработанным планам, используя все возможности с таким расчетом, чтобы бандитам, находящимся в районе действия оперативно-чекистской группы, не удалось ускользнуть.

3. Обязать секретарей райкомов КП(б)У заслушать на заседаниях бюро начальников РО МГБ и МВД о состоянии борьбы с бандами и другими видами преступности и оказать им практическую помощь в части комплектования надежной охраны в колхозах и населенных пунктах путем привлечения для этой работы партийного, советского и комсомольского актива.

В целях улучшения работы в вопросах поддержания общественного порядка, считать необходимым в каждом населенном пункте, на каждые 50 дворов, в вечернее и ночное время, высылать двух патрулей, а также усилить сторожевую охрану всех государственных, кооперативных и колхозных объектов. На каждом объекте установить сигналы на случай тревоги.

4. Обязать райкомы, райисполкомы через органы МВД, в каждом населенном пункте создать комиссии по проверке противопожарных мероприятий, которыми охватить, в первую очередь, больницы, школы, дет. дома, скотофермы, фабрики, заводы, общежития и весь жилой сектор.

Комиссии обязаны подвергнуть тщательному осмотру отопительную систему и электроосвещение. На каждый объект составить акты, указав сроки устранения выявленных недостатков и обеспечения пожарным инвентарем. По каждому объекту установить ответственных лиц за противопожарные мероприятия.

5. Предложить начальнику УМВД т. Кудрякову уже организованные группы самообороны и те, которые в ближайшее время будут организованы, снабдить достаточным количеством боеприпасов и оружием.

Обратить особое внимание начальника УМГБ т. Руденко и начальника УМВД т. Кудрякова, чтобы оружие и боеприпасы выдавались бы тщательно проверенным лицам с таким расчетом, чтобы это оружие активно применялось для борьбы с бандитско-уголовным элементом.

6. Бюро обкома КП(б)У требует от всех секретарей райкомов КП(б)У, начальников РО МГБ и МВД принять исчерпывающие меры по наведению порядка в селах и районах области в деле борьбы с бандитизмом и другими видами преступности и тем самым обеспечить охрану государственного, колхозного и кооперативного имущества в районах и нормальную жизнь населения.

СЕКРЕТАРЬ ОБКОМА КП(б)У (А. УСТЕНКО)

Копія. Машинопис.

ДАХМО: Ф. П. —487. — Оп. 79. — Спр. 6. — Арк. 49—54.

Донесення командування 65-ї стрілецької дивізії начальнику внутрішніх військ МДБ Українського округу генерал-майору Фадееву про ліквідацію провідника ОУН Козівського району Тернопільської області "Семка" та референта СБ "Сіверка"

14 грудня 1948 року

СОВ. СЕКРЕТНО

Экз № 1

НАЧАЛЬНИКУ ВНУТРЕННИХ ВОЙСК МГБ
УКРАИНСКОГО ОКРУГА
ГЕНЕРАЛ-МАЙОРУ тов. ФАДЕЕВУ

гор. Киев

При этом представляю описание боевых действий РПГ 7 ср 86 сп под командой командира роты лейтенанта АВРАМЕНКО по ликвидации районного проводника ОУН "СЕМКО" и референта "СБ" районного провода ОУН "СЕВЕРКО" в 1 км. юго-восточнее м. Козова Тернопольской области 3.12.48 г.

Отличившихся при ликвидации бандитов лейтенанта АВРАМЕНКО, инструктора службы собак рядового ИГНАТЬЕВА и рядового ШЕСТИПАЛОВА прошу наградить ценными подарками.

Одновременно доношу, что рядовому ВШИВКИНУ мною выдано денежное вознаграждение в сумме 150 рублей.

ПРИЛОЖЕНИЕ: по тексту на "5" листах.

КОМАНДИР 65 СД ВВ МГБ УО ПОЛКОВНИК (ДУЛОВ)
НАЧАЛЬНИК ШТАБА ДИВИЗИИ

ПОЛКОВНИК (СЕРГЕЕВ)

О П И С А Н И Е

Боевых действий РПГ 8 чел. 7 ср 86 сп под командой командира роты лейтенанта АВРАМЕНКО по ликвидации районного проводника ОУН Козовского района "СЕМКО", он же "ВЛАДКО", он же "Д-22", и референта СБ районного провода ОУН "СЕВЕРКО" на поле в 1 км. юго-восточнее м. Козова Тернопольской области 3 декабря 1948 года.

Карта 100 000 — 41 г.

I. ОБСТАНОВКА

По данным Козовского РО МГБ станичная бандгруппа главаря "ЯВИР" в количестве 4-х вооруженных автоматами бандитов действует в селах Слобода-Злота (7672), УВСЕ (7270) и Трегубовских хуторах Козовского района.

За последнее время бандгруппа активных действий не проявляла, однако, действуя в указанных селах в районе проходящего газопровода ДАШАВА—КИЕВ, она постоянно угрожает возможностью диверсии на трассе газопровода. Кроме того, указанные бандиты ведут активную агитацию и пропаганду среди местного населения, направленную на срыв коллективизации и других мероприятий партии и правительства, имея у себя широкую агентурную сеть.

Местность в районе предстоящих действий открытая. Подступы к селам просматриваются со всех сторон, что затрудняет скрытность действия наших войск.

Погода в период действия РПГ ясная с наличием неглубокого снежного покрова.

II. Р Е Ш Е Н И Е

Для реализации данных Козовского РО МГБ командир 7 ср лейтенант АВРАМЕНКО решил возглавить РПГ в количестве 8 чел. и совместно с оперуполномоченным РО МГБ

лейтенантом ГОЛОВКО выйти на поиск и ликвидацию бандгруппы главаря "ЯВИР" в районе села Слобода-Злата (7672) и Трегубовских хуторов сроком действия на трое суток, с 1 по 3 декабря 1948 года.

Состав РПГ — войсковых офицеров 1, оперативных работников 1, сержантов 2, рядовых 5, служебно-розыскных собак 1 "АСТРА" (инструктор рядовой ИГНАТЬЕВ).

Вооружение: автоматов 6, винтовок АВТ 1, карабин 1, сигнальных пистолетов 1, патронов, 1 б/к на единицу оружия.

Сигналы взаимного опознавания, пропуска и отзывы — установленные на 1 декаду декабря 1948 г.

Связь с КП роты и РО МГБ — по телефону и пешими посыльными.

III. ХОД БОЕВЫХ ДЕЙСТВИЙ.

Поиск бандитов, проводимый РПГ в селе Слобода-Злата и на Трегубовских хуторах в течении 1, 2 и до вечера 3 декабря оказался безрезультатным.

3.12.48 г. в 18.00 оперуполномоченный РО МГБ лейтенант ГОЛОВКО с рядовым 7 ср ШАБАНОВЫМ взяли в селе Слобода-Злата подводу и выехали в РО МГБ м. Козова.

Старший наряда лейтенант АВРАМЕНКО по личной инициативе решил с остальным составом РПГ в количестве 7 чел. следовать на гарнизон пешим порядком, ведя поиск бандитов по маршруту движения Слобода-Злата—м. Козова.

Выслав вперед головной дозор в составе рядовых ВШИВКИНА (старший) и ШЕСТИПАЛОВА, лейтенант АВРАМЕНКО стал двигаться в голове ядра РПГ.

В 22.30 во время движения вдоль железнодорожного полотна в 1 км. от м. Козова, рядовые ВШИВКИН и ШЕСТИПАЛОВ в 80—100 метрах от себя заметили двух неизвестных, приближающихся к наряду. О замеченном дозор условным сигналом сообщил в ядро РПГ, залег и стал ожидать приближения неизвестных.

В период сближения дозора с ядром РПГ, неизвестные подошли на 50-60 метров и, заметив войсковую группу,

остановились. Рядовой ВШИВКИН, находившийся в 5—7 метрах впереди наряда, произвел окрик: "Стой, кто идет". Один из неизвестных ответил: "Мы истребки", затем по наряду открыли автоматный огонь.

Лейтенант АВРАМЕНКО приказал осветить местность ракетами, окружить и ликвидировать бандитов. Бандиты в это время побежали обратно, отстреливаясь на ходу. Инструктор службы собак рядовой ИГНАТЬЕВ, держа собаку "АСТРА" на поводке, пробежал 200 метров, сблизился с бандитами на 7—10 метров и очередь из автомата убил одного из них. Рядовой ШЕСТИПАЛОВ, преследуя бандитов с правого фланга, произвел очередь из автомата, в результате чего был ранен второй бандит. Рядовой ВШИВКИН в это время забежал вперед и отрезал путь ухода раненому бандиту.

Видя невозможность побега, бандит залег и открыл огонь из автомата по окружившему его составу наряда, в результате чего получил легкое ранение в плечо рядовой ШЕСТИПАЛОВ.

В целях избежания ненужных потерь среди личного состава, лейтенант АВРАМЕНКО приказал РПГ забросать бандита гранатами. Рядовые ВШИВКИН и ИГНАТЬЕВ, находившиеся в 10—12 метрах, бросили по одной гранате, осколками которых бандит был убит.

IV. РЕЗУЛЬТАТЫ БОЕВЫХ ДЕЙСТВИЙ.

В результате смелых и решительных действий состава РПГ убиты два бандита, которые оказались:

1. Районный проводник ОУН Козовского района "СЕМКО-ВЛАДКО", он же "Д-22".

2. Референ СБ райпровода ОУН "СЕВЕРКО".

Взяты трофеи: автоматов ППД 1, АВТ 1, пистолетов "ТТ" 2, патронов винтовочных 152, патронов автоматных 156, полевых сумок с ценными бандитскими документами две.

Наших потерь в личном составе и оружии нет, за исключением легко-касательного ранения в левое плечо рядового ШЕСТИПАЛОВА, который остался в строю.

В бою отличились:

1. Командир 7 ср лейтенант АВРАМЕНКО Андрей Семенович, — правильно принял решение на поиск бандитов, умело организовал и руководил действиями личного состава РПГ при столкновении с бандитами и принял сам активное участие в ликвидации их.

2. Инструктор службы собак 7 ср рядовой ИГНАТЬЕВ Николай Михайлович — сблизившись с бандитом на близкое расстояние, при помощи своей собаки "АСТРА" меткой очередью из автомата убил бандита "СЕМКО" и забросал гранатами второго бандита.

3. Рядовой ШЕСТИПАЛОВ Петр Васильевич — меткой очередью из автомата ранил второго бандита и, оказавшись сам раненым, продолжал вести бой.

4. Рядовой ВШИВКИН Алексей Федорович — под огнем бандитов, преследуя их, забежал вперед, отрезал путь отхода и вместе с рядовым ИГНАТЬЕВЫМ добились второго бандита, продолжавшего оказывать упорное сопротивление.

ВЫВОД: Успешному действию РПГ под командой командира роты лейтенанта АВРАМЕНКО способствовали:

1. Правильное принятие решения командиром роты лейтенантом АВРАМЕНКО на поиск бандитов в пути следования из села Слобода-Злота в м. Козова по избранному им маршруту. Умелая организация движения состава наряда и решительные действия при обнаружении бандитов.

2. Дисциплинированности и бдительности личного состава РПГ во время движения.

3. Умелые, решительные и настойчивые действия личного состава наряда при столкновении с бандитами в сочетании с отвагой и храбростью, проявленной в бою.

НАЧАЛЬНИК ШТАБА ПОЛКА

ПОДПОЛКОВНИК

(ШЕРЕНДАК)

9 декабря 1948 г.

ВЫВОДЫ КОМАНДИРА ДИВИЗИИ

1. С выводами начальника штаба 86 полка подполковника ШЕРЕНДАК — согласен.

2. Отличившихся в бою при ликвидации бандитов командира роты лейтенанта АВРАМЕНКО, инструктора службы собак рядового ИГНАТЬЕВА и рядового ШЕСТИПАЛОВА — представить начальнику ВВ МГБ Украинского Округа для награждения ценными подарками, рядового ВШИВКИНА премировать деньгами в сумме 150 рублей.

3. Описание размножить и разослать в части дивизии для изучения со всем личным составом.

КОМАНДИР 65 СД ВВ МГБ УО ПОЛКОВНИК

14 декабря 1948 г.

(ДУЛОВ)

Оригінал. Машинопис.

БТУ: Ф. П. Потічного. — Спр. 295. — Арк. 178—182.

На документі є резолюція керівництва ВВ МДБ Українського округу від 17.12.1948 року: "Возбудить ходатайство перед министром т. Савченко о награждении л-та Авраменко и рядовых Игнатъева и Шестипалова".

Доповідна записка Тернопільського обкому партії ЦК КП(б)У про хід боротьби із залишками формувань УПА і підпілля ОУН на території області за січень 1949 року

1 лютого 1949 року

№ 89/с

Совершенно секретно

Секретарю ЦК КП(б)У

товарищу ХРУЩЕВУ Н. С.

ДОКЛАДНАЯ ЗАПИСКА

о ходе борьбы с остатками банд и подполья украинско-немецких националистов по Тернопольской области за январь 1949 года

В целях усиления борьбы с остатками банд и оуновского подполья в области в январе с. г. проведено ряд организационных и чекистско-оперативных мероприятий.

Для розыска и ликвидации ОУНовских проводов и бандитских групп в районах области создано 104 чекистско-войсковых групп, которые направлены в места предполагаемого базирования ОУНовско-бандитских формирований.

Приняты меры к улучшению качества чекистской работы,

усилен контроль за деятельностью чекистско-войсковых групп.

Для оказания практической помощи райотделам МГБ в районы области командированы на продолжительное время 15 руководящих оперативных работников областного Управления МГБ.

В результате проведенных мероприятий по борьбе с ОУНовским подпольем и его вооруженными бандами в январе в области достигнуты следующие результаты:

убито бандитов — 61

захвачено бандитов — 4

Арестовано бандитов, националистов и их пособников — 229.

Всего ликвидировано бандитов, националистов и их пособников — 294.

У бандитов и участников ОУН изъято:

ручных пулеметов — 3

автоматов — 26

винтовок — 20

револьверов — 32

гранат — 57

патронов — 3110

разрушено бандитских схронов — 15.

Ликвидировано националистических формирований и бандитских групп — 24, из них:

районных "проводов" ОУН — 4

кустовых ОУН — 6

сельских ОУН — 10

бандгрупп — 4

Из числа руководящего состава подполья ОУН и бандформирований ликвидированы:

1. "Шелест" — он же "Олесь" — руководитель Тернопольского надрайонного "провода" ОУН

2. "Степан" — руководитель райпровода ОУН в Гусятинском районе

3. "Орленко" — руководитель райпровода ОУН в Микулинском районе

4. "Борис" — руководитель райпровода ОУН в Почаевском районе

5. "Чорнота" — руководитель райпровода ОУН в Зборовском районе
6. "Чувай" — руководитель СБ райпровода ОУН в Гусятинском районе
7. "Топир" — руководитель СБ райпровода ОУН в Зборовском районе
8. "Шах" — зам. руководителя райпровода ОУН в Почаевском районе
9. "Ленко" — хозяйственный руководитель райпровода ОУН в Шумском районе
10. "Мирон" — руководитель кустовой ОУН в Зборовском районе
11. "Довбуш" — руководитель кустовой ОУН в Бережанском районе
12. "Зима" — руководитель кустовой ОУН в Белобожницком районе
13. "Тарас" — руководитель кустовой ОУН в Чортковском районе
14. "Вовчек" — руководитель подрайонного "провода" ОУН в Почаевском районе
15. "Сучок" — руководитель кустовой бандгруппы ОУН в Почаевском районе
16. "Рен" — руководитель кустовой ОУН в Микулинецком районе
17. "Нечай"
18. "Богданко" — руководитель кустовой ОУН в Скала-Подольском районе — руководитель бандгруппы в Козовском районе.

Обком и райкомы КП(б)У провели в январе ряд мероприятий по усилению массово-политической работы среди населения, используя для этого кампанию по подготовке к выборам народных судов.

Агитаторы систематически выступают перед населением с докладами и беседами по разоблачению фашистской сущности идеологии и враждебной деятельности украинско-немецких националистов, разъясняют и на конкретных примерах показывают крестьянам преимущества колхоз-

ного строя над единоличным крестьянским хозяйством.

В результате проведенной массово-политической работы среди населения партийная организация области обеспечила успешное проведение выборов народных судов, а также добилась в январе дальнейшего роста и укрепления колхозов. За период с 1 по 20 января в области организовано 57 новых колхозов. За это же время в существующие и вновь организованные колхозы вступило свыше 10 тысяч крестьянских хозяйств.

На 20 января в области всего насчитывается 686 колхозов, объединяющие 99055 крестьянских хозяйств, что составляет 38,0% крестьянских хозяйств области. Колхозы имеют в своем пользовании 390740 га земли, в том числе пахотной 343855 га, или 43,2% всех пахотно-пригодных земель, находящихся в пользовании колхозно-крестьянского сектора области.

В январе в районах области было 13 бандитских проявлений, при которых убито 9 человек, в том числе: сельских активистов — 3, председателей колхозов — 1, участковых уполномоченных милиции — 1, бойцов группы охраны общественного порядка — 1 и местных жителей — 3.

В истекшем месяце ОУНовское подполье активизировало свою подрывную деятельность против проводимых на селе культурно-массовых мероприятий путем нападения на клубы, библиотеки, а также помещения сельских советов. В январе имело место 5 таких бандпроявлений.

Касаясь подрывной деятельности против клубов, школ и пр., руководитель пропаганды краевого провода ОУН — "502" в своей директиве руководителям окружных и надрайонных "проводов" ОУН от ноября 1948 года дает следующие указания:

"...Несмотря на враждебное отношение ОУН к большевистским клубам, кое-кто из подполья проявляет благодушие в этом деле. Забывают или не совсем осмысливают то, что большевистские клубы — это рассадник пропаганды и деморализации нашей молодежи. В связи с этой благодушностью в некоторых местах клубы в последнее время намного активизировали свою работу в форме олимпиад, драмкружков и пр[очее].

Подпольщики не видят, что за драмкружками организуются кружки по изучению Устава ВЛКСМ, а дальше комсомольские организации.

Мы не можем допустить активизацию в работе большевистских клубов, поэтому работу нашу нужно проводить в двух направлениях:

1. Разогнать клубы и не допустить, как можно дольше какую бы то ни было их практическую деятельность, запретить заведующим клубами из числа местных жителей заниматься работой, а присланных для этой цели из других местностей — немедленно из сел выдворять.

2. Оторвать нашу молодежь от клубов, запрещать ей принимать участие в их работе, а непослушных клеймить, как предателей своего народа.

Повести широкую разъяснительную работу среди родителей, не допуская деморализации молодежи по клубам...".

И дальше, по вопросу борьбы против комсомольских и пионерских организаций, в этой директиве говорится:

"...В дальнейшем путем личных встреч с молодежью, а также через листовки и обращения, как массовые, так и индивидуальные, вести разъяснительную работу против вступления ее в комсомол, а вступивших — призывать выходить из комсомола.

Опубликовать по селам списки комсомольцев, наказывать отдельных комсомольцев — активно работающих, призывая одновременно других прекращать работу в комсомоле.

Обратить внимание на существующие по школам пионерские организации, повести разъяснительную работу среди школьников и их родителей, не допуская вступление их в пионеры.

Предупреждать учителей, чтобы те прекращали работу по организации пионерских отрядов, убрать из сел всех пионервожатых, присланных из районов, если таковы где-либо имеются...".

Проведенными мероприятиями по розыску и ликвидации бандитов, совершивших бандпроявления, в январе раскрыто 38 бандитских проявлений, в том числе 7, совершенных в январе. Виновники бандпроявлений наказаны.

Проведение мероприятий по раскрытию остальных бандитских проявлений продолжается.

На областной партийной конференции, состоявшейся 5—7 января, и на проведенных во второй половине января районных партийных собраниях по обсуждению решений областной партийной конференции было сосредоточено особое внимание на усиление работы партийных организаций по коллективизации сельского хозяйства и окончательной ликвидации остатков банд и подполья украинско-немецких националистов.

Секретарь Тернопольского обкома КП(б)У (В. Дружинин)

1/II-49 г.

№ 89/с

Оригінал. Машинопис.

ЦДАГОУ: Ф. 1. — Оп. 23. — Спр. 5681. — Арк. 17—23.

Витяг із доповідної записки військового прокурора військ МВД Українського округу Г. Кошарського "Про факти брутального порушення радянської законності у діяльності т. зв. спецгруп МДБ" 15 лютого 1949 року

№ 4/001345

Министерством Госбезопасности Украинской ССР и его Управліннями в западных областях Украины в целях выявления вражеского, украинско-националистического подполья широко применяются т. н. спецгруппы, действующие под видом бандитов "УПА".

Этот весьма острый метод оперативной работы, если бы он применялся умно, по-настоящему конспиративно и чекистски подготовленными людьми, несомненно, способствовал бы скорейшему выкорчевыванию остатков бандитского подполья.

Однако, как показывают факты, грубо-провокационная и не умная работа ряда спецгрупп и допускаемые их участниками произвол и насилия над местным населением, не только не облегчают борьбу с бандитизмом, но наоборот, усложняют ее, подрывают авторитет советской законности

и бесспорно наносят вред делу социалистического строительства в западных областях Украины.

(...)

Насилия и грабежи, даже сам факт появления в населенном пункте спецбоевок, действующих под видом банды, как и любое бандитское проявление, действует на жителей устрашающе и несомненно мешает делу социалистического строительства в западных областях УССР, создает у некоторой части населения ложное мнение о том, что бандитское подполье еще сильно, что его следует бояться и т. п.

"ОУН"-овские бандиты терроризируют граждан, желающих вступить в колхозы, но если в селе появляется не "ОУН"-овская банда, а действующая под видом банды спецбоекка, от этого положение не меняется. В этом отношении характерен следующий случай:

23 сентября 1948 года в Каменец-Подольский горотдел МГБ колхозники с. Завалье по телефону сообщили, что в селе появилась вооруженная банда, в составе 12 человек, которая подошла к кооперативу и колхозному амбару, проверила замки, а затем проследовала в направлении с. Слободка-Рихтецкая.

Фактически это была не "ОУН"-овская банда, а спецбоекка Тернопольского областного Управления МГБ. Характерно, что эту спецбоекку приняли за банду не только колхозники, но и работники Каменец-Подольского горотдела МГБ, откуда для ликвидации "банды" на грузовой автомашине была направлена группа сотрудников и офицеров Каменец-Подольского военного училища МВД.

Эта "операция" закончилась тем, что, в результате аварии автомашины, были убиты офицеры — ст. лейтенант Харченко И. П. и лейтенант Кирпачев В. М., а 16 офицеров и шофер — солдат Кондрацкий получили телесные повреждения.

Примеры из деятельности спецгрупп, повлекшие преступные результаты, можно было бы продолжить, но материалы, которыми располагает Военная Прокуратура, конечно, не исчерпывает всех случаев нарушения советской законности, допускаемых спецгруппами. Факты, о которых

я докладываю Вам, были вскрыты в процессе расследования конкретных следственных дел, однако, не каждый случай нарушения советской законности находит свое отражение в следственных делах и расследуется. Мне кажется, что большинство фактов именно не расследуются.

Больше того, если Военная Прокуратура и ставит перед МГБ УССР вопросы о наказаний преступников, грубо попирающих советские законы, то со стороны МГБ УССР это не находит должного и быстрого реагирования: выискиваются не столько доказательства преступной деятельности лиц, грубо нарушивших закон, сколько различные поводы для того, чтобы "опровергнуть" факты, сообщенные Военной Прокуратурой и заволоклить расследование...

* * *

Органы МГБ, под руководством партии, проводят огромную работу по выкорчевыванию остатков украинско-националистического, бандитского подполья, в борьбе с которым хороши все средства и нужны хитрость и изворотливость.

Но, несмотря на сложность обстановки и коварность врага, недопустимы нарушения партийных и советских законов, недопустимы нарушения постановления СНК СССР и ЦК ВКП(б) от 17 ноября 1948 года и постановления ЦК КП(б)У от 23 января 1948 года, на что Вы, Никита Сергеевич, неоднократно указывали.

Поэтому как коммунист, для которого партийные решения являются незыблемым законом жизни, я считаю своим долгом о приведенных выше фактах доложить Вам.

Военный прокурор войск МВД Украинского округа
полковник юстиции Кошарский

Оригінал. Машинопис.

ЦДАГОУ: Ф. 1. — Оп. 16. — Спр. 68. — Арк. 10—17.

Доповідна записка Тернопільського обкому партії ЦК КП(б)У про хід боротьби з формуваннями УПА і підпіллям ОУН на території області за лютий 1949 року

1 березня 1949 року

№ 76/с

Совершенно секретно
Секретарю ЦК КП(б)У

Товарищу МЕЛЬНИКОВУ А. Г.

ДОКЛАДНАЯ ЗАПИСКА

о ходе борьбы с остатками банд и подполья украинско-немецких националистов по Тернопольской области за февраль 1949 года

В целях усиления борьбы с остатками банд и оуновского подполья в области в феврале с. г. проведено ряд организационных и чекистско-оперативных мероприятий.

Для розыска и ликвидации оуновских проводов и бандитских групп в районах области создано 104 чекистско-войсковых групп, которые направлены в места предполагаемого базирования оуновско-бандитских формирований.

В результате проводимых чекистско-оперативных и войсковых мероприятий:

Убито бандитов	— 59
Арестовано бандитов, националистов и их пособников	— 189
Выведено из подполья	— 1
Всего ликвидировано бандитов, националистов и их пособников	— 249 человек.

У бандитов и участников ОУН изъято:	
Ручных пулеметов	— 5
Автоматов	— 20
Винтовок	— 68
Револьверов	— 30
Гранат	— 60
Патронов	— 6527
Пишущих машинок	— 5
Разоружено бандитских схронов	— 15
Ликвидировано националистических формирований и бандитских групп — 17, из них:	
Районных проводов ОУН	— 3
Бандгрупп райпроводов ОУН	— 2
Кустовых ОУН	— 3
Сельских ОУН	— 8
Бандгрупп	— 1

Из числа руководящего состава подполья ОУН и бандформирований ликвидированы:

1. "Дума", он же "К-1" — руководитель пропаганды Чортковского окружного провода ОУН, ликвидирован 27.1.49 г. в селе Глищева* Теробовлянского района;
2. "Крик", он же "Копач" — хозяйственный руководитель Копычинского надрайонного провода ОУН;
3. "Жук" — руководитель районного провода ОУН в Теробовлянском районе;
4. "Вир" — руководитель районного провода ОУН в Залещицком районе;
5. "Степ" — руководитель районного провода ОУН в Золотниковском районе;
6. "Роман" — руководитель районного провода ОУН в Велико-Борковском районе;
7. "Игорь" — руководитель СБ районного провода ОУН в Теробовлянском районе;
8. "Гонта", он же "Зенко" — зам. руководителя СБ районного провода ОУН в Ново-Сельском районе;
9. "Марта" — руководитель УЧХ районного провода ОУН в Пробижнянском районе;
10. "Зирко" — руководитель бандгруппы СБ районного провода ОУН в Золото-Потоцком районе;
11. "Стахан" — руководитель подрайонного провода ОУН в Мельница-Подольском районе;
12. "Пелехатый" — руководитель кустовой ОУН в Пробижнянском районе;
13. "Гай" — руководитель кустовой ОУН в Скала-Подольском районе;
14. "Олень" — руководитель кустовой бандгруппы ОУН в Золотниковском районе;
15. "Яр" — руководитель кустовой бандгруппы ОУН в Велико-Борковском районе;
16. "Сирко" — руководитель бандгруппы ОУН в Бережанском районе;
17. "Шум" — руководитель сельской ОУН в Борщевском районе.

---

* Мається на увазі с. Глищева Теробовлянського району.

Обком и райкомы КП(б)У провели в феврале ряд мероприятий по усилению массово-политической работы, агитаторы систематически выступают с докладами и беседами по разоблачению фашистской сущности идеологии и враждебной деятельности украинско-немецких националистов, разъясняют и на конкретных примерах показывают крестьянам преимущество колхозного строя над единоличным крестьянским хозяйством.

В результате проводимой массово-политической работы среди населения в феврале организовано 62 новых колхоза. За это же время в существующие и во вновь организованные колхозы вступило 12 тысяч крестьянских хозяйств.

На 20 февраля в области всего насчитывается 748 колхозов, объединяющие 111809 крестьянских хозяйств, что составляет 43,9% крестьянских хозяйств области. Колхозы имеют в своем пользовании 433552 га земли, в том числе пахотной 382940 га, или 42,1% всех пахотно-пригодных земель, находящихся в пользовании колхозно-крестьянского сектора области.

В феврале месяце в районах области было 11 бандитских проявлений, при которых убито, ранено и уведено 9 человек, в том числе председателей сельсоветов — 2, председателей колхозов — 1, сельских активистов — 2, местных жителей — 4.

Проведенными мероприятиями по розыску и ликвидации бандитов, совершивших бандпроявления, в феврале раскрыто 17 бандитских проявлений, в том числе 4 февральских, виновники которых наказаны.

Проведение мероприятий по раскрытию остальных бандитских проявлений продолжается.

На областном партийном активе, состоявшемся 7—8 февраля, и на проведенных в феврале районных партийных собраниях по обсуждению решений XVI съезда ЦК КП(б)У было сосредоточено особое внимание на усиление работы партийных организации по коллективизации сельского хо-

зьяйства и окончательной ликвидации остатков банд и подполья украинско-немецких националистов.

Секретарь Тернопольского обкома КП(б)У

(А. Дебелый)

1/III-1949 г. №176/с

Оригінал. Машинопис.

ЦДАГОУ: Ф. 1. — Оп. 23. — Спр. 5681. — Арк. 43—47.

Доповідна записка Тернопільського обкому партії ЦК КП(б)У про хід боротьби з формуваннями УПА і підпіллям ОУН на території області за березень 1949 року

30 березня 1949 року

Совершенно секретно

Секретарю ЦК КП(б)У

Товаришу ХРУЩЕВУ Н. С.

ДОКЛАДНАЯ ЗАПИСКА

о ходе борьбы с остатками банд и подполья украинско-немецких националистов по Тернопольской области за март 1949 года

В целях усиления борьбы с остатками банд и ОУНовского подполья в марте с. г. проведено ряд организационных и чекистско-оперативных мероприятий. В области создано 104 чекистско-войсковых групп, которые направлены в места предполагаемого базирования ОУНовско-бандитских формирований.

В результате проводимых чекистско-оперативных и войсковых мероприятий:

убито бандитов	— 69
арестовано бандитов, националистов и их пособников	— 114
Всего ликвидировано бандитов, националистов и их пособников	— 183.
У бандитов и участников ОУН изъято:	
ручных пулеметов	— 2
автоматов	— 34
винтовок	— 34
револьверов	— 50

гранат	— 85
патронов	— 4229
пишущих машинок	— 2
разоружено бандитских схронов	— 24
Ликвидировано националистических формирований и бандитских групп	— 23, из них:
Бандгрупп надрайонных проводов ОУН	— 2
Районных проводов ОУН	— 3
Бандгрупп СБ райпроводов ОУН	— 2
Кустовых бандгрупп ОУН	— 6
Сельских ОУН	— 10

Из числа руководящего состава подполья ОУН и бандформирований ликвидированы:

1. "Крук" — руководитель СБ Бережанского надрайонного провода ОУН;
2. "Чародей", он же "Рубач" — руководитель Проскуровского надрайонного провода ОУН Каменец-Подольской области;
3. "Тарас" — руководитель пропаганды Тернопольского надрайонного провода ОУН;
4. "Помста" — руководитель УЧХ Чортковского окружного провода ОУН, она же функционер Центрального провода;
5. "Спартанка" — зам. руководителя УЧХ Чортковского окружного провода ОУН, она же функционер Центрального провода;
6. "Зон", он же "Н-2" — пунктовой связи краевого провода ОУН "Подилля";
7. "Рух" — пунктовой связи между краевым [и] Чортковским окружным проводом ОУН;
8. "Лиман" — руководитель районного провода ОУН в Ново-Сельском районе;
9. "Сон" — руководитель районного провода ОУН в Козовском районе;
10. "Гамалий" — руководитель районного провода [ОУН] Шумского района;
11. "Ромко" — руководитель СБ районного провода ОУН в Золотниковском районе;
12. "Быстрозир" — руководитель пропаганды районного провода ОУН в Шумском районе;

13. "Опара" — руководитель кустовой бандгруппы ОУН в Товстенском районе;
14. "Рог" — руководитель кустовой бандгруппы ОУН в Золотниковском районе;
15. "Ростислав" — руководитель кустовой бандгруппы ОУН в Збаражском районе;
16. "Дуб" — руководитель кустовой бандгруппы ОУН в Подгаецком районе.

В период подготовки и проведения весеннего сева массово-политическая работа среди населения области проводилась на основе решений XVI съезда КП(б)У, мартовского Пленума ЦК КП(б)У и была направлена на успешную подготовку к весеннему севу, организации новых и организационно-хозяйственному укреплению существующих колхозов, разоблачению враждебной деятельности украинско-буржуазных националистов и их пособников на селе — кулачества.

В районах области в марте с. г. проведены семинары руководителей агитколлективов, на которых с докладами "О задачах массово-политической работы среди населения во время подготовки и проведения весеннего сева" выступали секретари райкомов КП(б)У. На семинарах присутствовало свыше 960 руководителей агитколлективов.

Пробижнянский, Борщевский, Бережанский, Скала-Подольский, Чортковский, Струсовский и ряд других райкомов КП(б)У провели районные семинары агитаторов, которые систематически разъясняют трудящимся решения партии и правительства о подъеме народного хозяйства страны, внутреннем и международном положении Советского Союза.

Областная газета "Вільне життя", районные газеты и местное радиовещание за последний месяц напечатали и передали по радио 7 статей и очерков, посвященных преимуществу колхозного строя над единоличным крестьянским хозяйством и разоблачению украинско-буржуазного национализма и космополитизма.

В результате проводимой массово-политической работы среди населения в марте месяце организовано 62 новых колхоза. За это же время в существующие и вновь организованные колхозы вступило 8107 крестьянских хозяйств.

25 марта в области всего насчитывается 809 колхозов, объединяющие 127638 крестьянских хозяйств, что составляет 50,1% крестьянских хозяйств области. Колхозы имеют в своем пользовании 431039 га земли, или 47,5% всех пахотно-пригодных земель, находящихся в пользовании колхозно-крестьянского сектора.

В марте месяце в районах области было 4 бандпроявления, при которых уведен секретарь комсомольской организации, местный житель села Черкавщина* Белобожницкого района, в селе Поточаны Бережанского района разбили киноаппаратуру и сожгли ленту кинофильма "Доктор Пирогов". В селе Довжанка Козловского района убит местный житель, в Подволочисском районе бандиты убили женорга РК КП(б)У и председателя сельсовета в селе Рассоховарец** во время проведения совещания сельского актива.

Проведенными мероприятиями по розыску и ликвидации бандитов, совершивших бандпроявления в марте, раскрыто 17 бандитских проявлений, виновники которых наказаны, 2 февральских бандпроявления пока остались не раскрытыми, бандиты, совершившие их, не наказаны.

Проведение мероприятий по раскрытию остальных бандитских проявлений продолжается.

На пленуме обкома КП(б)У, состоявшемся 10—11 марта, и на проводимых в марте м[еся]це районных партийных собраниях было сосредоточено особое внимание на усиление работы партийных организаций по коллективизации сельского хозяйства, организационного укрепления существующих колхозов, подготовки и проведения весеннего сева и окончательной ликвидации остатков банд и подполья украинско-немецких националистов.

Секретарь Тернопольского обкома КП(б)У

(М. Борохович)

30.III.1949 г. № 240/с

Оригінал. Машинопис.

ЦДАГОУ: Ф. 1. — Оп. 23. — Спр. 5681. — Арк. 68—72.

---

* У тексті: Черкавщина.

** У Підволочиському районі є с. Росоховатець.

Звіт про особливості пропагандистської діяльності націоналістичного підпілля наприкінці 1948 року

2 червня 1949 року

ПРОПАГАНДИВНИЙ ЗВІТ

за місяці: вересень, жовтень, листопад, грудень 1948 р.

В попередньому звіті з'ясовано, які недотягнення помічались в роботі, які причини склалися на те і які побажання, щоб покращити вислід роботи.

Безумовно, що аналізу проведено тільки зі спостережень в певній частині терену, але, як виявилось, недотягнення дуже подібні. Вони залежать від умов у даному терені і виконання членами поставленої роботи. Наприклад, як можна провести якусь поважнішу акцію, коли в певних теренах члени журяться, де перекватирувати день, бо нема ні лісу, ні приміщень. Через те члени стараються конспіративно перекватирувати з дня на день, не розконспіровуючись жодними акціями. І хоч людей так не багато, то й ті не можуть використовувати часу вповні для праці. В тому випадку необхідно розв'язати справу приміщень, а далі систематики і пляновости в роботі. Приміщення мають велике значіння.

Як вже не раз підчеркувалося, що дуже важливим є політичне вироблення кадрів. Тоді члени вірять в успіх виконаного завдання, збуджуються заохочення і вміння підходу до справи. Але як член може реалізувати інструкції, коли вів їх не розуміє. Як міг, наприклад, районний референт реалізувати інструкцію пропагандивного чи то організаційного характеру, як він навіть не знає, де шукати за певними матеріалами. В таких випадках винні тільки зверхники.

Низам найкраще давати конкретно розроблений плян роботи на не дуже довгий протяг часу. Це їм не справить балагану, ні труднощів у виконанні. Такі пляни повинні систематично намічувати районіві, а навіть надрайонові провідники. Це навіть послужить доказом, що провідні кадри є в курсі справ свого терену і виконуваної роботи. Бо не йде про те, щоб інструкції виконувалися ідеально, але щоб гірше чи краще виконувалися взагалі.

Не можна також сказати, що низові члени є мало ідейні чи ліниві і не хочуть активно працювати, але, власне, порозуміння доручуваних завдань, їх доцільності робить про них таке поняття. Тоді навіть провідні члени говорять, що це люди тяжкі. Це до певної міри правда, бо є люди, в яких важко збудити заохочення і викресати так багато якостей, але покращити стан можна.

Чому треба детально підходити до справ при звітуванні і передаванні доручень?

Як відомо, що кожний політичний рух має тоді успіх, коли його ідеї є прогресивні, а члени цього руху є тісно зв'язані з масами, що полегшує поширювати ці ідеї. Такий широкий контакт з масами є, власне, основою в нашій боротьбі, бо тоді ми можемо поширювати свої ідеї туди, куди тільки бажано і необхідно. На жаль, в нас в більшості бракує такого контакту, і люди чомусь не прив'язують тому більшої ваги. Наприклад, візьмим до уваги кущового. Він має тих кілька сіл, а опирається тільки на деяких, а до деяких майже не заходить або дуже рідко. Такий стан пояснює тим, що це села погані і неможливо заходити. Але є переконання, що тому прив'язується мало ваги. Кущевий іде по легшій лінії опору і тому та справа відстає. Дуже часто така справа відстає з таких причин: в якомусь селі станеться якийсь інцидент, тоді до того села перестають заходити. З часом втрачають поняття про стан села, і воно стає страшним для членів. Його навіть оминають, а село, силою факту, не бачачи нашого руху, погіршується. Погіршується тільки тому, що різні каналії починають активізуватися, а наш рух послаблюється.

По-друге, коли впаде якийсь місцевий революціонер, зачинають активізуватися різні типи, бо думають, що вже більше немає нікого, большевики тому сприяють, а наші з тої причини не заходять, і село занепадає. Люди в тих селах назагал не погіршуються.

По-третє, коли впаде любий кущевий, на його місце приходить новий, який мало запізнаний з роботою, а головню з СБ-ськими справами. Він заходить до тих людей, до яких

його провадять стрільці, які остали в тому терені. Люди, до яких вони заходять, були зв'язані з революційним рухом ще з початків і, звичайно, в більшості повербовані (бувша конспірація дала большевикам матеріяли). Новий кущевий не цікавиться, що це за люди (бо його запровадили стрільці) і вповні опирається на них. Большевики з часом кущевого або ліквідують, або "бавляться" ним, бо мають змогу про все довідуватися.

Ясно, що в таких випадках не можна вести роботи задовільно. Тут треба пізнати нових людей, яких знайти можна. Щойно по такій розробці села можна вести роботу багато краще. Але, як знаю людей, які працюють в одному терені вже кілька років, не можуть попровадити до деяких сіл, тільки обмежуються до певних розкопсірованих кутків. Тому треба детально визвітовувати і інструктовувати низових членів про все — від найдрібніших до найповажніших справ.

Акції літературою ведуться досить слабо. Головно не використовується відповідної літератури вміло і своєчасно, що, власне, має дуже велике значення. Наприклад, різного рода перестороги, повідомлення, присуди, оголошення примінюються незадовільно, мовляв — це мало помагає. Якщо використовується така література, то з доручення, а не керуються вимогою даного терену і так, як треба. Є переконання, що вміле ведення акцій в тому напрямі має кольосальне значіння. Тут треба вміло споріднювати акції літературою з ліквідаціями, що має дуже позитивні наслідки. Але, як можуть члени своєчасно діяти всякого рода пересторогами, коли вони, кватируючи в селі, не цікавляться ним. Вони не знають, чи в селі організують активно піонерів, чи активізується клуб, як поводяться голови сілрад і т. д. і т. д. Через те література не може бути своєчасно примінена і давати бажаних наслідків. В той спосіб допускається до досить поганого стану, так, що потім потрібно досить зусиль, щоб це змінити на краще. З причини певного занедбання деякі одиниці активізуються, а від членів тоді почуєте: "завалити діда". На це треба звернути увагу і над ліквідаціями застановлятися.

Вишкільна робота серед кадрів.

Мимо сильного натиску на вишкільну роботу серед кадрів, вона з різних причин по різному відстає. Вина в тому також провідних кадрів. Знаю такі випадки, де члени не мали потрібної до вишколу літератури, не то якихось вишкільних розмов чи навіть контролей на ті теми.

Томи, які мали бути засвоєні кадрами протягом літа і осені, вивчені досить слабо. Одноразові розмови на ті теми є невистарчаючі, а потрібно їх більше. Дальше потрібно контролювати і доручувати вивчати реферати на ті теми. Контролі мають велике значіння, бо вони полегшують закріплювати матеріал, який низовим членам приходить тяжко. Тяжко приходять тому, що є багато незрозумілих слів і примінювати прочитане в розмовах досить тяжко. Це, власне, притуплює хотіння до читання матеріалів.

Також в членів (деяких) є брак зрозуміння читати реферати. Наприклад, один член запитав, нащо потрібно вивчати реферати. Отже ж, як він мав їх вивчати, як він не вбачав в тому необхідности. Коли йому роз'яснено конечність вивчати реферати, що реферати підносять політичне вироблення, яке є необхідне в нашій боротьбі (наведено приклади), то по короткім часі вишколу він не тільки відчув смак, але й жалував, що змарнував стільки часу.

Членів можна поділити на таких, що зрозуміли потребу читання і вивчення матеріалів, і їм треба тільки помагати в труднощах, і на таких, що не мають охоти читати і не розуміють потреби. На це мають різні мотиви. Говорять, що мене завтра чи позавтра "завалять", тому шкода мучитися; або, що має тільки чотири кляси і з нього й так нічого не буде. В таких випадках треба провести освідомлюючу роботу, вказати на неправильність такого думання, а навіть шкідливість. По такій роботі зобов'язати до самонавчання.

Коли з таким стрінувся, то не провадив розмови на вишкільні теми, а, власне, присвятив уваги на освідомлення потреби самонавчання. Вказано, яке велике значення має політичне вироблення членів, що, власне, від політичного вироблення і активности членів залежить успіх нашої бо-

ротьби. Бо чим більше вичерпуючих відповідей дасться на бажані суспільством питання (ми не в силі самі нічого зробити; що буде, як не буде війни; наша держава буде хлопська; що таке ОУН, УПА, УГВР, АБН; якщо ми хотіли б відірватися від ССРСР, то можна, бо так пише конституція; кого ми вбиваємо; чи ми боролися проти Польщі; краще чекати моменту і т. д. і т. п.), то успіх буде більший. Якщо член не зможе відповісти на такі питання, то прогрес боротьби — мізерний. Бо тільки від поширення наших ідей залежить наш успіх. Тому що вистарчить сама ідейність і посвята (хоч не зменшувано значення ідейности, а навіть наведено приклади на її значення), але необхідне політичне вироблення, що члена оцінюється і по тому на скільки він зробив для добра справи, а не тільки по тому, що він згинув у боротьбі.

Вказано на неправильність думання, що завтра чи позавтра згине і шкода перемучуватися читанням. Бо коли б так катастрофально думали всі члени організації, то не тільки був би прогрес у боротьбі, а цілковитий занепад. А, як бачимо, наша організація сьогодні досягла великих успіхів і це мусять безрадно признати наші вороги — більшовики. Революційна організація вимагає таких людей, які б працювали так, якби мали жити вічно. Тільки такі члени є запорукою успішного висліду боротьби.

Цю тему розробив до подробиць, доказуючи аргументами.

Збив неправильність "чотириклясівського" думання. Довів, що в більшості так думають лінюхи і в тому головна причина, а не в клясах. Бо організація так працює над своїми членами і п'ятьрічна боротьба є такою школою, що уступає під оглядом політичного вироблення людям, які покінчили певну освіту. Та практика, якої набув кожний член, не є результатом покінченої освіти (тут зазначено, що освіта має значення, але це не значить, що без освіти не можна прогресувати).

По такій вступній розмові можна провести розмову вже на вишкільні теми, а при кінці вказати конкретно, де за такими матеріалами шукати в літературі. За короткий пе-

ріод часу сконтролювати і допомогти закріпити матеріал. Потім добре з підзвітним піти на пару днів в терен і провірити, як він примінює вивчене в практиці. В той спосіб матеріал засвоюється краще.

На такій контролі найчастіше можуть дозволити собі районові провідники і референти і вони повинні їх проводити. Треба проводити такі контролі з доповненнями і вищим тереновим клітинам, тоді вишкільна робота покращає.

Велике значення мають усні доклади, які члени краще сприймають. Розмова повинна бути плинна і ясно висказувана.

Праця серед східняків.

Досить тяжко ліквідувати ізольованість між західними і східними українцями. Тяжко людей переконувати в тому, що на сході також є українці, до яких ми повинні ставитися добре, бо це справа великої ваги (наводяться факти, доказується, то люди знаходять тільки протидоказів, що, на правду, треба довший час переконувати). В більшості в людей вироблене поняття, що східняк — це руский. Тільки тоді, коли хтось з революціонерів детально вяснить цю справу — погоджуються. Ті люди, які думають здорово (є менше), вповні розуміють ці справи і навіть праця їх в тому напрямі дає гарні наслідки.

Як звичайно, большевики різними провокативними способами стараються розірвати наближення сходу зі заходом. Отакий один примір. Під час великих маневрів в полігоні червоноармійці часто заходили до селян. Населення ставилося до них досить добре. Мимо всяких опереджень політруків (доказування, що в Западній всі "бандьори", всі "бандити", "куркулі" і т. д. і т. д.), червоноармійці дальше заходили до селян і навіть сміялися з політруків. "Руководітелі", як звичайно, мусіли вдатися до знаних їм метод. Посилали в село певних червоноармійців в провокативних цілях. Вони постійно грабили селян, обкрадали, дуже погано поводилися. Люди стали в своїй обороні і кілька разів сильно побити деяких червоноармійців, а навіть кількох вбили. "Руководітелям" не залежало на наслідках, їм потрібно аргу-

ментів — от і мають. Потім скликали цілу частину і почали "доказувати: бачите, ми всім вам не раз говорили, що в Западній всі "бандьори", всі "бандити", всі "куркулі", а ви не вірили. Тепер бачите самі, що вони кожного радянського чоловіка вбили б. Вони навіть за дурниці потраплять вбити бійця і т. д.

Селяни потім говорять: "Ви нам говорили інакше, а ту "заразу" тільки бий. Вони щоби тільки щось вкрадувати і т. д.". Як бачимо, що тут з місця треба вяснити обом сторонам большевицьку підлість.

По фєріях ми мали змогу довідатися про відгуки нашої літератури на СУЗ. Досить захоплюються брошуркою "Учителька". Найбільше подивляють те, що комсомолка так переродилася і не видала повстанця. Довідалися також про взаємовиміну літератури. Коли "Учителька" дісталася двома шляхами, то одна принесла другій і сказала: "Я маю щось дуже гарне і можу дати тобі прочитати, тільки ти муши мені дуже скоро віддати, бо я також мушу віддати".

Коли доручили літературу одному східнякові (старший), то він просив, щоб йому оставити на кілька днів, бо це поважна література і над нею треба застановитися. При віддачі цієї літератури він висловився дуже позитивно і сказав, що це є поважні речі. Спеціально увагу звернув на постанови ІІІ НВЗ ОУН. Сказав, що це так, як конституція, і це йому дуже подобається. Коли йому дали матеріальну допомогу, то він подивляв і дивувався, що ми за люди, що не маємо своєї держави, а даємо допомогу.

Дуже бажане є популяризувати східняків-героїв визвольної-революційної боротьби. Цим спеціально цікавляться і захоплюються люди зі східних областей. Написано певну кількість листів, але відгуків поки що не досягнуто. Справа писання листів наразі стоїть досить слабо.

Праця серед молоді.

Молодь вже психічно є зближена до нас, а не любить большевиків. Доказом цього може бути, що молодь не вписується до комсомолів, піонерів і інших большевицьких організацій. Вона відчуває, що це щось підле, погане і тим

стидається. Навіть деякі комсомольці стараються закрити свою приналежність до комсомолу. Натомість, коли попадають в большевицьке середовище, головню в ЧА чи інші, скоро закидають свою мову та стараються говорити по-російськи. Кажуть, що з такими краще поводяться.

По проведенні лозунгових протирусифікаційних, протидеморалізаційних, проти вивозу на Донбас акцій не можна замітити бажаних наслідків. Протидеморалізаційні акції оцінюються по тому, що молодь має тяготіння до забав чи п'яток і при тому не керується переконаннями, а уважає, щоб тільки не надійшли повстанці і не застали їх на "гарячому". Наприклад, роблять забаву, то стоять на стійці і коли хтось надійде — розбігаються. Добре "засвоюють" кличі проти вивозу на Донбас, бо майже ніхто туди не попадає. Молодь в більшості не з'являється на поклики большевицької адміністрації, а втікає. Може найбільше респектує це покликування в ЧА.

Також не можна зазримітити тяготіння до читання нашої літератури. Найскорше читають, як вже згадувалося, якісь оповідання чи інші легші речі.

Серед шкільної дітвори треба діяти листівками проти організування жовтенят, піонерів, комсомолу, бо є випадки, де учителі заманюють дітей, а вони, не знаючи, чи це зле, чи добре, вписуються. Коли довідаються, що вони вписані в піонери, з плачем ідуть виписуватися.

Наведу один примір, як в одній місцевості діти протиставилися організуванню піонерів. До другої класи приїхала з району якась руска організувати піонерів. При вступі почала захвалювати піонерську організацію і закликала вписуватися. Один з хлопців встав і каже: "Ходіть, я вам впишуся". Вона прийшла до нього, а він тоді каже: "Ви хочете, щоби я вам вписався? Скорше запишіться самі!" — і розсміявся. Вона наварила і відійшла. Тоді другий каже: "Ви не говоріть до мене по-російськи, бо я вас не розумію". Вона відповіла: "Бо ти дурной!". "Ну, як я "дурной", то я не вписуюся, бо в піонерах дурних не потрібно" — відповів хлопець. Організаторка від'їхала з нічим. В іншій місцевості, коли представники з району

намагалися зорганізувати піонерів у старших класах, то учні для своєї оборони подавали такі аргументи, як: "Я не можу вписуватися до піонерів, бо вірю в Бога", або: "Я хочу бути таким, як мій тато і мама".

2.VI. 1949 р.

Бор.

Копія. Машинопис.

Передано упоряднику з виявлених у Прикарпатті документів ОУН.

Постанова бюро Вінницького обкому КП(б)У про ліквідацію українського націоналістичного підпілля та кримінальних банд на території області 7 червня 1949 року
ОСОБАЯ ПАПКА

ПОСТАНОВЛЕНИЕ

бюро Винницкого обкома КП(б)У от 7 июня 1949 года.

О ликвидации политических и уголовных банд в области.

т.т. Антишин, Меляков, Медунов, Каныгин, Павлов, Тернивский, Шваюн, Дудко, Майков, Стасюк, Селин, Стахуский, Князев.

Заслушав доклады начальников областных управлений МГБ, МВД и УО МГБ т.т. АНТИШИНА, МЕЛЯКОВА и КАНЫГИНА о ходе ликвидации политических и бандитских групп в районах области, бюро обкома КП(б)У отмечает совершенно неудовлетворительную работу в этом направлении как со стороны МВД и МГБ, так и областных управлений.

В результате такой крайне слабой работы по ликвидации бандитских групп в некоторых районах области — Барском, Жмеринском, Дашевском, Копайгородском, Комсомольском и Литинском до сих пор не ликвидированы 5 бандитских групп: банда предателя Родины, б/полицейского ЯКИМЧУКА, братьев ГУМЕНЮКОВ, ПОЛИЩУКА, МАРТЫНОВА и ПАНЧЕНКО.

Кроме того, в Комсомольском районе из-за плохой работы МВД и МГБ (т.т. КНЯЗЕВ и РУДНЕВ) в 1948 году в мае был убит уполномоченный райкома КП(б)У, зав. рай-ФО тов. СТАТКЕВИЧ, и в 1949 г. в июне в селе Люлинцы

был убит секретарь парторганизации тов. ФЕДОРИШИН.

Несмотря на ясность данных со стороны обкома КП(б)У указаний о ликвидации политических и уголовных бандитских групп, последние не только ликвидированы, а в некоторых районах стали увеличиваться за счет нелегалов, всякого рода преступников и т. д., что является пополнением оуновских банд. Это все является результатом ослабления борьбы со всякого рода бандами и со стороны РО МГБ и МВД, а также областных управлений.

Так, например, в Барском районе более 2-х лет оперирует банда предателя Родины ЯКИМЧУКА, но со стороны начальников РО МВД и МГБ т.т. СТАСЮКА и ДЕНИСЕНКО нужных мер не принимается. Больше того, тов. ДЕНИСЕНКО вместо наступательной борьбы занялся приобретением дома и беспокойством только о своем личном благополучии.

Начальник Копайгородского РО МВД тов. РЯБОКОНЬ — это политически беспечный человек, не понимающий необходимости вести решительную борьбу с бандитами и создания этим необходимых условий для работы трудящихся.

Крайне плохо работают начальники РО МВД и МГБ т.т. ВОЛКОВ и ШТЕМЕНКО (Литин), ОСИПОВ (Гайсин), ПОБИРСКИЙ и СЕРГИЕНКО (Жмеринка). Эти и ряд других начальников РО МВД и МГБ ослабили дисциплину среди личного состава, запустили агентурную работу и не борются с нарушениями паспортного режима, что отрицательно сказалось на всей работе этих райотделов. Так, например, на территории Жмеринского района продолжительное время орудует банда братьев ГУМЕНЮКОВ, но т.т. СЕРГИЕНКО и ПОБИРСКИЙ устранились от оперативного руководства по уничтожению этой уголовной политической банды, переложив всю эту работу на второстепенных работников.

Бюро обкома КП(б)У отмечает также неудовлетворительную работу областного управления милиции (нач. тов. КВАСНИКОВ), из-за чего в гор. Виннице имеют место хулиганство, частые нарушения паспортного режима и проживание лиц, вызывающих подозрение в принадлежности к разным группам украинских националистов.

С целью ликвидации политических и уголовных банд в области бюро обкома КП(б)У ПОСТАНОВЛЯЕТ:

1. Обязать начальников областных управлений МВД, МГБ и начальника УО МГБ железной дороги т.т. МЕЛЯКОВА, АНТИШИНА и КАНЬГИНА, а также горрайотделы МВД и МГБ принять самые решительные меры по усилению борьбы с политическими и уголовными бандами с тем, чтобы в ближайшее время очистить область от бандитов ЯКИМЧУКА, ПОЛИЩУКА, братьев ГУМЕНЮКОВ, МАРТЫНОВА, ПАНЧЕНКО и др.

2. Начальники РО МВД и МГБ Копайгородского района (тов. РЯБОКОНЬ), Барского (т. ДЕНИСЕНКО), Комсомольского (КНЯЗЕВ и РУДНЕВ), и Жмеринского (т. ПОБИРСКИЙ), за крайне неудовлетворительную работу по ликвидации бандитских групп, и отсутствие борьбы с уголовной преступностью в районах, за запущенность агентурной работы и нарушение паспортного режима заслуживают строжайшего партийного наказания и снятия с работы, но учитывая их заявление о том, что бандитские группы будут ликвидированы в ближайшие 10—15 дней, ограничиться указанием и потребовать доложить обкому КП(б)У 23-го июня 1949 года об исполнении настоящего постановления.

3. Обратить внимание секретарей Литинского, Барского, Копайгородского, Жмеринского, Гайсинского и Комсомольского РК КП(б)У на совершенно неудовлетворительный контроль и руководство органами МВД и МГБ в деле борьбы с бандитско-оуновскими группами и другими уголовными проявлениями, и потребовать от них принятия решительных мер по устранению имеющих место недостатков.

4. Обязать т.т. АНТИШИНА, МЕЛЯКОВА и КАНЬГИНА:

а) принять самые решительные меры по активизации борьбы против контрреволюционных проявлений, сионистов, а также различных представителей культов и сект, являющихся основной базой иностранной разведки;

б) организовать тщательную проверку лиц, прибывших в область по репатриации;

в) усилить борьбу по поимке нелегалов, указников и

этим ликвидировать почву для пополнения политических и уголовных бандгрупп;

г) коренным образом изменить и улучшить работу с агентурным составом, проверить сеть агентов, не внушающих доверия отчислить и пополнить за счет проверенных, могущих на деле выполнять агентурную работу по разоблачению предателей нашей Родины.

5. Поручить тов. ДУДКО принять необходимые меры по оказанию помощи органам МВД и МГБ в укомплектовании их кадрами за счет партийного и советского актива.

6. Обязать секретарей РК и ГК КП(б)У заслушать на закрытых заседаниях бюро отчеты начальников РО МВД и МГБ о состоянии дел по борьбе с бандитскими и уголовными проявлениями и принять самые решительные меры к их полной ликвидации.

7. Обязать т.т. АНТИШИНА, МЕЛЯКОВА и КАНЫГИНА представить обкому КП(б)У отчет о выполнении настоящего постановления 25/VI-49 года.

СЕКРЕТАРЬ ОБКОМА КП(б)У (М. СТАХУРСКИЙ)

Оригінал. Машинопис.

ДАВО: Ф. П.-136. — Оп. 52. — Спр. 7. — Арк. 6—8.

Довідка заступника начальника управління МВС України по Тернопільській області про діяльність націоналістичного підпілля в с. Дереніївка Буданівського району в ніч на 6 серпня 1949 року 15 серпня 1949 року

СПРАВКА

по бандпроявлению в Будановском районе [в] селе Дерени[й]вка в ночь на 6 августа 1949 года

Ночью 6 августа примерно в 0.30 мин. в с. Дерени[й]вка Будановского района бандиты "ОУН" в количестве 8-10 человек, вооруженные автоматами и винтовками, совершили нападение на дом, где размещалась группа ООП и квартира уч. уполномоченного Иванова К. И., и сожгли помещение сельского совета.

Участковый уполномоченный Иванов К. И. 5 августа с. г.

оформил свое увольнение из органов МВД в связи с отзывом его в Москву для работы за границей. С ним находилась его жена Иванова Е. И., которые должны были 6 августа выехать к новому месту работы.

На место уч[асткового] уполномоченного Иванова К. И. был прислан уч[астковый] уполномоченный мл[адший] лейтенант милиции Карнаухов А. И. С ним прибыл в село старший инструктор политчасти УМ УМВД лейтенант милиции Мишнев Георгий Петрович, прислан для оказания помощи на время уборочной кампании.

В селе Дерени[й]вка организовалась и функционировала группа ООП из 5 человек бойцов, вооруженных винтовками.

По прибытии нового уч[асткового] уполномоченного Карнаухова А. И. последний взял с собой 3 бойца группы ООП, вооруженных винтовками, и отправились на колхозный ток для ночной охраны колхоза им. Хрущева, а уч[астковый] уполномоченный Иванов со своей женой, инструктор политчасти УМ УМВД лейтенант милиции Мишнев и боец группы ООП Голанский остались в помещении, где размещалась группа ООП и квартира уч[асткового] уполномоченного Иванова для ночлега. На вооружении последних была одна винтовка, один карабин и пистолет ТТ.

В час ночи 6 августа бандиты численностью 8-ю человек, одетые в военную форму, вооруженные автоматами и винтовками, окружили помещение группы ООП и квартиру уч[асткового] уполномоченного Иванова, открыли по помещению автоматнo-винтовочный огонь. Находясь в помещении, Мишнев, Иванов и Голанский оказали упорное сопротивление, открыв по бандитам из имеющегося оружия огонь. Бандиты, не сломив сопротивление Иванова, Мишнева и Голанского, бросили в квартиру уч[асткового] уполномоченного Иванова гранату, после чего окна и двери обложили соломой и облили горючим и зажгли, продолжая при этом обстрел в окна и двери помещения. Таким образом преградили путь к выходу находящихся в помещении Мишнева, Ивановых и Голанского. В результате от пуль и огня погибли Мишнев, Ивановы и Голанский.

Бандиты, убедившись [в] их гибели, зашли в помещение сельсовета, послав одного дежурного — Баран У. Р. за председателем сельсовета, подожгли помещение [сельского] совета и ушли. По пути зашли на квартиру председателя колхоза им. Хрущева — Баран Г. (через пролом окна), убили последнего и скрылись. В момент нападения на помещение группы ООП, услышав выстрелы, сторож кооперации, расположенной от помещения группы ООП в 80—100 метрах, Левицкий И. Н. сейчас же позвонил в Буданов дежурному по РО МВД тов. Дужникову о случившемся, что подтверждалось рапортом тов. Дужникова и свидетельскими показаниями дежурных по [сельскому] совету Баран У. Р. и Шкугра В. Г., Котик И. П. и телефонисток Буданова и Янова — Кирпань А. Н. и Гичан Е. И., о чем дежурный по РО МВД немедленно доложил начальнику РО МГБ майору Нечипуренко (начальника) РО МВД ст[аршего] лейтенанта Никитенко и его заместителя в РО МВД не было — были [в] селе). Последний ответил, что выяснит. Через несколько минут дежурный по телефону спросил у майора Нечипуренко, что выяснено, последний ответил: "Все в порядке", кроме того, по телефону позвонил дежурному РО МВД уч[астковый] уполномоченный Ранецкий, что по направлению села Млиниски автоматная стрельба. Дужников опять немедленно доложил майору Нечипуренко, последний ответил: "Не беспокойтесь, все в порядке". Приблизительно через час уч[астковый] уполномоченный Мамишин доложил, что стрельба продолжается и что видна ракета белого цвета, о чем дежурный доложил майору Нечипуренко, но последний ответил, что он выяснит. Когда майор Нечипуренко убедился, что произошло действительно банднападение, дал указание дежурному, чтобы собрал людей, кто есть, для выезда на место происшествия.

Из показания телефонистки Гичак Е. И. видно, что об этом происшествии звонили как дежурному РО МВД, так же лично начальнику РО МГБ тов. Нечипуренко по несколько раз с разных ближайших сел уч[астковые] уполномоченные и лица, которых она не знает.

На место происшествия майор Нечипуренко с опергруппой и войсками прибыли в 4 часа. Принятыми мерами бандиты не задержаны, бой между бандитами и работниками МВД продолжался более часа.

Материал расследования прилагается.

Зам. начальника УМ УМВД по
Тернопольской области
полковник милиции

(Максимов)

15.8.49 г.

Оригінал. Машинопис

ЦДАГО: Ф. 1. — Оп. 23. — Спр. 5950. — Арк. 19, 20.

Доповідна записка завідуючого адміністративним відділом ЦК КП(б)У Г. Дроздова "Про проведення відкритих судових процесів у західних областях Української РСР над окремими учасниками бандитсько-терористичних груп"

До 5 вересня 1949 року
Секретарю ЦК КП(б)У
товарищу ХРУЩЕВУ Н. С.

Проведенный в Белобожницком районе Тернопольской области открытый судебный процесс над участниками бандитско-террористической группы оуновского подполья оказал положительное влияние на местное население в деле борьбы с украинско-буржуазными националистами.

В целях дальнейшей работы по разоблачению остатков оуновского подполья, показа населению его предательской деятельности и мобилизации населения на активную борьбу с украинско-буржуазными националистами целесообразно и впредь по отдельным делам практиковать проведение открытых судебных процессов в западных областях Украинской ССР.

В связи с этим необходимо установить следующие требования к подготовке и проведению открытых судебных процессов над отдельными участниками бандитско-террористических групп:

Учитывая, что успех открытого судебного процесса во многом будет зависеть от полноты следствия и доказательств по делу, а также от подготовительной работы к процессу, необходимо, чтобы вопрос об открытых судебных процессах в каждом отдельном случае решали обкомы КП(б)У по докладам военных прокуроров войск МВД и начальников областных Управлений МГБ или МВД.

Исходя из того, что Трибунал войск МВД Львовского округа укомплектован из более квалифицированных судебных работников чем трибуналы областей, целесообразно чтобы Трибунал округа дела, подлежащие к слушанию в открытых судебных заседаниях, принимал к своему производству. Председатель военного трибунала войск МВД округа привлекает к рассмотрению дел наиболее подготовленных судей из состава трибуналов войск МВД областей.

В случае несогласия Трибунала округа по тем или иным обстоятельствам слушать дело в открытом судебном заседании, председатель Трибунала округа ставит об этом в известность ЦК КП(б)У.

Открытые судебные процессы над отдельными участниками бандитско-террористических групп проводятся на украинском языке.

В состав выездных сессий трибунала и прокуроров, участвующих в судебных заседаниях в качестве государственных обвинителей, выделяются наиболее квалифицированные и владеющие украинским языком работники.

В каждом отдельном случае обкомы КП(б)У информируют ЦК КП(б)У:

а) о готовности к проведению открытого судебного процесса (месте и времени проведения, составе суда, защиты и обвинения, охране порядка и т. п.) не позже 5 дней до его проведения.

б) об итогах проведенного процесса не позже 5 дней после окончания процесса.

Следует также обратить внимание обкомов партии на необходимость проведения среди населения широкой массово-разъяснительной работы по разоблачению украинс-

ко-буржуазных националистов, используя материалы проводимых открытых судебных процессов.

Проект постановления ЦК КП(б)У прилагается.

Зав. Административным отделом ЦК КП(б)У

Г. Дроздов

Оригінал. Машинопис.

ЦДАГОУ: Ф. 1. — Оп. 16. — Спр. 68. — Арк. 39—41.

Постанова Політбюро ЦК КП(б)У про організацію відкритих судових процесів у західних областях УРСР над окремими учасниками українського націоналістичного підпілля
5 вересня 1949 року

ПБ-14/6

5/IX 1949 г.

Особая папка

О проведении открытых судебных процессов в западных областях Украинской ССР над отдельными участниками бандитско-террористических групп

ПОСТАНОВЛЕНИЕ ЦК КП(б)У

Проведенный в Белобожницком районе Тернопольской области открытый судебный процесс над группой участников бандитско-террористической группы оуновского подполья оказал положительное влияние на местное население в деле борьбы с украинско-буржуазными националистами.

ЦК КП(б)У постановляет:

1. Провести открытые судебные процессы над отдельными участниками бандитско-террористических групп, согласно приложению.

2. Установить, что в дальнейшем в каждом отдельном случае решение о проведении открытых судебных процессов принимают обкомы КП(б)У по докладу военных прокуроров войск МВД и начальников областных управлений МГБ или МВД.

3. Поручить проведение открытых судебных процессов Трибуналу войск МВД Львовского округа.

4. Обязать министров госбезопасности — тов. Савченко, внутренних Дел — тов. Строкача и прокурора войск МВД Украинского округа тов. Кошарского обеспечить высокое качество и быстрое окончание следствия по делам, на-

правляемым в Трибунал округа для рассмотрения в открытых судебных заседаниях.

5. Обязать председателя Трибунала войск МВД Львовского округа тов. Алутина и прокурора войск МВД Украинского округа тов. Кошарского обеспечить проведение открытых судебных процессов на украинском языке, в состав выездных сессий Трибунала и прокуроров, участвующих в судебных заседаниях в качестве государственных обвинителей, отобрать наиболее квалифицированных и владеющих украинским языком работников.

6. Обязать обкомы КП(б)У, председателя Трибунала войск МВД Львовского округа тов. Алутина и прокурора войск МВД Украинского округа тов. Кошарского информировать ЦК КП(б)У о готовности к каждому открытому судебному процессу не позже 5-ти дней до его проведения и об итогах процесса.

Придавая огромное политическое значение умело проведенным открытым судебным процессам в деле успешной борьбы с остатками банд оуновского подполья, ЦК КП(б)У обращает внимание обкомов КП(б)У, министров госбезопасности и внутренних дел, председателя Трибунала войск МВД Львовского округа и прокурора войск МВД Украинского округа на необходимость тщательной подготовительной работы к проведению открытых судебных процессов над отдельными участниками бандитско-террористических групп.

За: ХРУЩЕВ (5/IX-49 г), СЕРДЮК, ЛИТВИН,
НАЗАРЕНКО, СЕНИН (6/IX 49 г.).

Послано: тт. Коротченко, Мельникову, Гречухе,
Корниец, Сердюку, Литвину, Назаренко,
Савченко (МГБ), Строкачу, Дроздову,
Кошарскому, Алутину,
секретарям Дрогобычского, Ровенского,
Черновицкого, Волынского, Львовского,
Станиславского, Тернопольского, Закарпатского обкомов КП(б)У.

Оригінал. Машинопис.

ЦДАГОУ: Ф. 1. — Оп. 16. — Спр. 68. — Арк. 35, 36.

Доповідна міністра освіти УРСР Г. Пінчука секретареві ЦК КП(б)У І. Назаренку щодо прохання двох вчительок семирічної школи с. Буцнів Микулинецького району Тернопільської області про переведення їх на роботу до іншого регіону України

18 листопада 1949 року

Зовсім таємно

ЦК КП(б)У

тов. НАЗАРЕНКО І. Д.

Повідомляю, що до Міністерства освіти УРСР прибули вчительки семирічної школи в с. Буцнів Микулинського (правильно Микулинецького. — В. С.) району Тернопільської області — Звілінська Тетяна Сергіївна і Колеснік Юлія Андріївна з проханням відрядити їх на роботу до іншої області.

Це прохання пояснюється тим, що вони не можуть працювати в селі Буцнів, боячись загрози бандерівців за невиконання ними вимог служити їхній мерзенній справі.

Антирадянську літературу, вручену цим вчителькам бандерівцями, яку вони привезли з собою, передано Міністерству державної безпеки УРСР.

Звілінська Т. С. і Колеснік Ю. А. відряджені на вчительську роботу в Чернівецьку область.

Міністр освіти

Української РСР

(Г. Пінчук)

Оригінал. Машинопис.

ЦДАГОУ. Ф. 1. — Оп. 23. — Спр. 5681. — Арк. 296.

Лист завідуючого відділом партійних, профспілкових і комсомольських органів Вінницького обкому КП(б)У Гавриленка до ЦК КП(б)У

31 грудня 1949 року

ЦК КП(б)У

Подпольная организация "Украина" в действительности создана не была, а ее существование искусственно оформили Кичко, Калашников и Кочетов в 1944 году, после вступления Советской армии в гор. Винницу.

По инициативе Кичко в состав несуществующей подпольной организации "Украина" были включены фиктивные подпольные группы: "Серго" — руководитель Панов С. М., хлебозавода — руководитель Вильчук, группы Щелета, Пастухова, Калмыкова, электростанции и ряд антисоветских элементов.

Установлено, что Кичко не только не был руководителем подпольной организации, но и не являлся подпольщиком.

Поэтому бюро обкома КП(б)У 18/ХІ-49 года отменило свое решение от 12/ІХ-1944 года об утверждении отчета подпольной организации "Украина" как искусственно созданной и Кичко Т. К. подпольщиком не признало.

Зав. отделом партийных, профсоюзных
и комсомольских органов обкома КП(б)У (Гавриленко)
Винница, 31.ХІІ-49.
№ 4/2421

Оригінал. Машинопис.

ЦДАГОУ: Ф. 1. — Оп. 23. — Спр. 5941. — Арк. 1617.

**З постанови Політбюро ЦК КП(б)У "Про роботу Тернопільського обкому КП(б)У" 25 січня 1950 року
№ 23/158**

Заслушав отчетный доклад секретаря Тернопольского обкома КП(б)У т. Дружинина и содоклад инспектора ЦК КП(б)У т. Бережного, ЦК КП(б)У отмечает, что обком партии добился некоторого улучшения работы партийных организаций и укрепления советских органов. Трудящиеся области теснее сплотились вокруг партийных организаций, повысили свою активность в хозяйственном и культурном строительстве, в борьбе за социалистическую перестройку сельского хозяйства и ликвидацию остатков банд украинских буржуазных националистов. В области создано 1130 колхозов, объединяющих 83,8% крестьянских хозяйств.

Вместе с тем, ЦК КП(б)У отмечает наличие крупных недостатков в работе Тернопольского обкома партии и его первого секретаря т. Дружинина по руководству райкома-

ми партии, первичными парторганизациями, советскими и хозяйственными органами и особенно организационно-хозяйственным укреплением колхозов.

ЦК КП(б)У особо отмечает, что бюро Тернопольского обкома партии и первый секретарь обкома т. Дружинин недостаточно учитывают конкретные условия работы в западных областях и не ставят перед партийными организациями со всей большевистской остротой задачи борьбы с кулачеством, остатками банд украинских буржуазных националистов. Неудовлетворительно ведется работа по воспитанию бедняцко-средняцких масс крестьянства в духе непримиримой классовой борьбы с кулачеством и оуновским подпольем.

Многие партийные руководители районов и области не учитывают того, что теперь, когда основная масса крестьянства пошла в колхозы, кулачество и остатки банд украинских буржуазных националистов пытаются, пользуясь политической беспечностью партийных и советских работников, насаждать свою агентуру в колхозах, пролезть на руководящие посты и тем самым подрывать колхозы изнутри.

Массово-политическая работа среди трудящихся, особенно на селе, поставлена плохо и она не носит боевого, наступательного характера, глубоко не вскрывается классово-враждебная сущность украинских буржуазных националистов как злейших врагов, ведущих борьбу против интересов народа. Обком и райкомы КП(б)У повседневную агитационно-массовую работу на селе передоверили низовым агитаторам, часто неподготовленным для нее, а руководящие работники, в том числе секретари обкома и райкомов партии, лично почти не ведут политической работы среди населения. В условиях западных областей, где первичных парторганизаций на селе очень мало, такая практика является особенно нетерпимой...

Бюро обкома КП(б)У неудовлетворительно занимается вопросами идеологической работы среди населения, особенно среди молодежи, учащихся институтов, техникумов, школ и других учебных заведений. Допущена засоренность

учебных заведений враждебными элементами. Учащиеся и преподавательский состав недостаточно мобилизуется на разоблачение и изгнание националистических элементов из учебных заведений...

В области все еще имеются факты грубого нарушения советских законов, некоторые работники из партийно-советского актива и органов МГБ допускают случаи произвола по отношению к местному населению...

Обком и райкомы КП(б)У слабо руководят комсомольскими организациями. Неудовлетворительно ведется работа по укреплению боеспособности комсомольских организаций и повышению классовой бдительности комсомольцев. Парторганизации не оказывают необходимой помощи в идейно-политическом воспитании комсомольцев и несоюзной молодежи, упуская из виду то, что националистические элементы всячески пытаются усилить свое влияние на молодежь. Комсомольские организации мало привлекаются к работе по коллективизации сельского хозяйства, организационно-хозяйственному укреплению колхозов, к участию в работе культурно-просветительных учреждений. Недостаточно ведется работа по вовлечению в комсомол местной молодежи...

15. ЦК КП(б)У требует от Тернопольского обкома и райкомов партии со всей решительностью бороться против нарушений советской законности. Надо иметь в виду, что каждый случай нарушения советских законов наносит большой политический вред и используется враждебными элементами в борьбе против советской власти. Каждый факт нарушения советской законности должен быть без промедления и тщательно расследован и виновники со всей строгостью наказаны. О мерах, принятых в отношении нарушителей законов, доводить до сведения населения, обсуждать эти факты в партийных организациях, создавая повсеместно обстановку нетерпимости к этому позорному явлению.

ЦК КП(б)У требует от обкома и райкомов партии решительного усиления борьбы с остатками банд украинских

буржуазных националистов, за быстреешую ликвидацию их. Усилить руководство органами МГБ, поднять их ответственность за дело выкорчевывания оуновского подполья.

Задача быстреешей ликвидации остатков банд требует того, чтобы наряду с усилением работы органов МГБ, партийные организации подняли широкие массы трудящихся на беспощадную борьбу с врагом, разжигая классовую ненависть к нему. Повысить бдительность партийных, советских, хозяйственных руководителей, привлекать к строгой партийной ответственности тех работников, которые своей беспечностью дают возможность враждебным элементам проникать в советские, хозяйственные, земельные органы и другие организации...

Оригінал. Машинопис.

ЦДАГО: Ф. 1. — Оп. 6. — Спр. 1369. — Арк. 60—63, 68, 69.

Доповідна записка групи працівників ЦК КП(б)У про викриття в с. П'ятничани Орининського району Кам'янець-Подільської області мережі українського націоналістичного підпілля

5 січня 1950 року

Секретарю ЦК КП(б)У

товарищу МЕЛЬНИКОВУ А. Г.

ДОКЛАДНАЯ ЗАПИСКА

о результатах проверки положения дел в селе Пятничаны Орынинского района Каменец-Подольской области в связи с вскрытием в этом селе оуновского подполья

Органами МГБ Каменец-Подольской области 26 декабря 1949 г. в селе Пятничаны Орынинского района в доме колхозницы Васильковской К. П. был вскрыт схрон окружного провода ОУН.

Проверкой на месте установлено следующее: по данным органов МГБ, обнаруженный схрон был построен украинскими националистами в середине 1948 года, в котором была размещена типография окружного провода, печатавшая и распространявшая контрреволюционные листовки.

Бандиты, находившиеся в этом схроне, через сеть своих

связных собирали важнейшие секретные данные о хозяйственной и политической жизни Каменец-Подольской, Ворошиловградской, Запорожской и других областей УССР, а также данные по Казахской республике и РСФСР, которые впоследствии переправлялись в центральный провод ОУН.

Семья Васильковской К. П., в доме которой находился схрон, еще до Отечественной войны проводила враждебную работу, направленную против советской власти, и являлась в селе политически неблагонадежной. В 1928 году муж Васильковской был репрессирован органами советской власти как контрабандист, сама Васильковская К. П. была осуждена и отбывала тюремное наказание за проведение в селе подпольных абортов. В годы временной немецкой оккупации семья Васильковской, состоящая из нее и трех дочерей: Анны, Веры и Галины, находилась на оккупированной территории и активно сотрудничала с украинскими националистами и немцами.

После освобождения Украины от немецких захватчиков Васильковская К. П., числясь колхозницей, несмотря на ее трудоспособность (рождения 1901 года), до момента ее ареста в колхозе не работала ни одного дня, а систематически занималась спекуляцией. Чтобы уйти от ответственности и не дать возможности применить к ней Указ Президиума Верховного Совета СССР, она без разрешения правления колхоза устроилась с помощью директора уборщицей школы. Ее дочери Вера и Галина работали в колхозе. В 1949 году первая выработала 140 трудодней, а вторая 122 трудодня. В 1948 году за невыработку минимума трудодней на колхозном собрании стоял вопрос о выселении Веры согласно Указа Президиума Верховного Совета СССР, но в ходе обсуждения собрание приняло решение "предупредить ее".

Старшая дочь Анна проживала в городе Киеве до ареста ее первого мужа Мяхкова, осужденного в 1948 году за хищение социалистической собственности на 10 лет. После этого она вышла вторично замуж в Киеве за гражданина Придатко Н. А. (уроженец Краснопольского района Сумской области), с которым в скором времени выехала на

жительство в город Скала-Подольск Тернопольской области, находящегося в 6 километрах от села Пятничаны. Анна вместе со своим мужем систематически посещала дом матери и временами жила у нее.

Следует подчеркнуть, что хата Васильковской, как и вся эта враждебная семья, явилась подходящим объектом для контрреволюционной работы оуновского подполья. Она вполне отвечала требованиям бандитов для устройства схрона своей дислокацией в селе и окружавшей ее политически неблагонадежными соседями.

Так, например, Мелимука Анастасия, муж которой репрессирован органами советской власти как немецкий полицейский, Юрковская Евгения, брат которой в 1920 году расстрелян за контрабанду. Ее хата в 1948 году являлась притоном для крупных воров. Кара Домна — ее муж до Отечественной войны отбывал наказание за контрабанду, а в 1947 году был осужден за воровство коров.

Хата Васильковской стоит в конце села в 60—70 метрах от реки Збруч, т. е. на самом стыке границы Скала-Подольского района Тернопольской области. Своим внешним видом является худшей в селе.

Для предупреждения о появлении посторонних лиц двор Васильковской охранялся тремя цепными собаками (породы овчарка). Схрон, находившийся под хатой Васильковской, строился несколько месяцев. Для его оборудования привозились в дневное время подводами колхоза доски, столбы, рельсы от узкоколейки и др., что не могло быть незамеченным колхозниками и руководством села.

Следует отметить, что село Пятничаны, как и другие пограничные села, до 1930 года было поражено контрабандистами, которые впоследствии органами советской власти были репрессированы. В период Отечественной войны все население этого села оставалось на оккупированной территории, и многие из них активно сотрудничали с немцами и украинскими националистами.

После окончания войны в село Пятничаны из Германии возвратилось в порядке репатриации 106 человек, из них 45

человек с английской и американской зоны. Кроме этого, в село возвратилось 6 бывших кулаков, находившихся в ссылке, которые самовольно захватили ранее конфискованные усадьбы и строительный материал колхоза.

В настоящее время органы МГБ располагают серьезными компрометирующими материалами на 87 жителей этого села.

Обращает особое внимание то, что в руководстве села и колхоза находятся чуждые и сомнительные люди, не внушающие политического доверия. Так, например, председателем сельского Совета работает Шмагун П. Ф., беспартийный, во время Отечественной войны — с 1942 по 1945 год — находился в плену в Германии, освобожден американскими войсками; отец его жены Лотоцкий осужден к 4 годам за расхищение социалистической собственности, а сын его сестры осужден к 1 году лишения свободы. Работа сельского Совета находится в запущенном состоянии, сам Шмагун связан с чуждыми, спекулятивными элементами села.

Из 9 депутатов сельсовета 4 человека были в Германии, а 3 находились на оккупированной территории.

Из 7 членов правления колхоза им. Сталина 4 человека являются репатриантами, а 2 находились на оккупированной территории и активно работали на немцев. Из 5 бригадиров полеводческих бригад 4 работали бригадирами в сельскохозяйственной общине при немецкой оккупации. В бухгалтерии колхоза работает 4 человека. Главным бухгалтером работает Шмагун Н. Д., который по данным органов МГБ проходит как ярый националист, в период немецкой оккупации он работал главным бухгалтером земельной общины. Его помощником работает Мельник Екатерина, которая также при немцах работала в этой должности; учетчиком трудодней работает Валидуда Анна, отец которой был репрессирован в свое время органами советской власти, а в период войны после отбытия наказания находился в немецком плену.

В селе имеется неполная средняя школа, в которой работает 5 учителей, из них: 3 человека были на оккупирован-

ной территории, а 2 в Германии. Учительница Подлесная при немцах работала заведующей сливным пунктом и активно выполняла все задания немецких властей, ее отец в период оккупации выдвигался старостой села; учительница Слободян работала в школе учительницей и одновременно счетоводом немецкой управы. Директор школы Козуб находился некоторое время в немецком плену, а затем при немцах работал счетоводом в Орынинском райплодоовоще.

В селе имеется колхозная партийная организация, состоящая из 3 коммунистов. Секретарем партийной организации работает Полянский А. Г, член ВКП(б) с 1944 года, жена которого оставалась на оккупированной территории и была связана с полицией. Полянский не обеспечивает руководства партийной организацией, не вел борьбы с антисоветскими проявлениями. Работая заведующим мельницей, подозревается во взяточничестве и в связи с чуждыми элементами.

Член партии с 1944 года Нанега Н. Н. работает бригадиром полеводческой бригады, брат которого в 1920 году расстрелян органами советской власти как крупный контрбандист; дядя Нанеги являлся кулаком и арендатором мельницы; возвратившись из ссылки, захватил ранее принадлежавшую ему усадьбу и хату и в настоящее время нигде не работает.

Член партии Сухоставский работает председателем колхоза с 1947 года. С 1935 года по 1946 год служил в Советской Армии, откуда демобилизован в звании майора. Сельское хозяйство знает слабо, организаторскими способностями не обладает и, как коммунист, не возглавил в селе активную борьбу с украинскими националистами и их пособниками.

Следует отметить, что комсомольская организация, состоящая из 18 комсомольцев, вследствие бездеятельности была незаметна в селе и не пользовалась необходимым авторитетом, не проводила активной политической работы среди молодежи и была безучастна к имевшим место враждебным проявлениям в селе. Секретарем комсомольской организации является Кушик Н. Н. Райком комсомола ха-

рактирует его как безинициативного и недисциплинированного секретаря. Кушик работает почтальоном и доставлял гр[аждан]ке Васильковской выписываемые ею газеты "Правда Украины" и "Правда", которая, как сейчас установлено, передавала эти газеты бандитам, находившимся в схроне.

Таким образом, засоренность села и его руководящих органов чуждыми и сомнительными людьми, отсутствие политической бдительности со стороны партийной и комсомольской организации явилось благоприятной почвой для проникновения в село банд украинских националистов и организации в нем подпольной типографии окружного провода.

Проверкой на месте установлено, что в селе Пятничаны имели место случаи националистических проявлений. Так, в 1946 году по селу были разброшены националистические листовки, в 1948-1949 гг. в школе были забрызганы грязью плакаты и на портрете Крупской Н. К. выколоты глаза, в период проведения хлебозаготовок учащиеся младших классов распевали в школе направленные против сдачи хлеба антисоветские песни. В середине ноября 1949 г. во время свадьбы колхозника Сиранта Г. В., где присутствовал секретарь парторганизации Полянский, был произведен через окно выстрел, в результате которого ранены три колхозницы (Кушик М., Подлесная А. и Сирант Р.). Однако на все эти враждебные проявления руководители села и района не реагировали и не приняли необходимых мер по выявлению и разоблачению националистов.

Следует отметить, что конспирации бандитского схрона способствовали работники органов милиции Орынинского района Боднар Н. М., Кузик С. Г. и Черный П., которые часто бывая в селе по служебным делам, как правило, посещали квартиру Васильковской и всегда оставались в ней ночевать. По показаниям арестованной семьи Васильковской установлено, что участковый милиционер Скала-Подольского района Тернопольской области Примин посещал их хату как ухажор Васильковской Веры. Бывший

участковый милиционер Кузик С. при посещении квартиры Васильковской застал в ней неизвестного человека, который, как стало сейчас известно, был бандитом окружного провода. Был случай, когда спящего участкового милиционера Боднара бандит окружного провода застал в квартире Васильковской. Этот бандит проверил оружие, примерил на себе одежду (шинель и фуражку) Боднара и ознакомился с содержанием секретных документов, находившихся в его полевой сумке.

Районный комитет КП(б)У, райисполком, органы МГБ, располагая сигналами о неблагополучном политическом положении в селе Пятничаны, не реагировали на них и не приняли действенных мер по выявлению и ликвидации банд оуновского подполья.

Ответственные работники района редко бывали в селе и не вникали глубоко в содержание работы колхоза, сельсовета, школы, партийной и комсомольской организаций, относились формально, по-бюрократически к выполнению своих обязанностей. В селе не был создан актив из числа честных и преданных колхозников, на который мог бы опираться райком и райисполком в своей работе. Поэтому не случайно, что в беседе с секретарями райкома КП(б)У тт. Кабаевым и Комаровым, председателем райисполкома т. Мартынюком и другими районными руководящими работниками они не могли назвать ни одного активиста колхозника, дать характеристику на руководящий состав села. Больше того, указанные товарищи не могли ответить на вопросы, из кого состоит сельский Совет, правление колхоза, что за люди работают в школе и т. д.

Массово-политическая работа среди колхозников села находится в исключительно запущенном состоянии. За весь 1948—1949 гг. по данным райкома партии прочитано 29 докладов и лекций. Однако проверкой эти данные не подтвердились. По заявлению секретаря партийной организаций и председателя колхоза за этот период было прочитано всего 11 докладов, приуроченных к революционным праздникам. В селе числится агитколлектив в составе 16

агитаторов, которые никакой агитационной работы не ведут. Учителя школы не принимают участия в политической жизни села, с докладами и лекциями перед населением не выступают. В селе совершенно отсутствует наглядная агитация, нет лозунгов, плакатов, газетных витрин, досок производственных показателей; социалистическое соревнование среди колхозников организовано плохо. Последнее общее собрание колхозников было проведено в апреле 1949 года. В результате отсутствия должной массово-политической работы среди колхозников трудовая дисциплина в колхозе находится не на высоком уровне. Производственные нормы выполняет только одна четвертая часть колхозников. Из 389 трудоспособных колхозников в 1949 году не выработали минимума трудодней 46 чел., в среднем на одного трудоспособного колхозника приходится 191 трудодень. В течение последних трех лет колхоз не выполняет установленного плана урожайности сельскохозяйственных культур, план сдачи хлеба государству в истекшем году выполнен на 98%.

За нарушение трудовой дисциплины в 1948 году по решению общего собрания колхозников согласно Указа Президиума Верховного Совета СССР были высланы 3 колхозника; в июне 1949 года было созвано общее собрание колхозников по вопросу выселения трех колхозниц — нарушителей трудовой дисциплины. На собрании присутствовал бывший первый секретарь райкома КП(б)У т. Буга. В результате неподготовленности собрания и провокационного выпада со стороны жены секретаря парторганизации Полянского, которая в момент голосования дала сигнал не голосовать, собрание было сорвано, и колхозники не поддержали предложение о выселении нарушителей трудовой дисциплины. Первый секретарь райкома партии т. Буга скрыл от бюро райкома случай срыва этого собрания, заявив в частной беседе членам бюро, что собрание прошло на высоком уровне. Характерно, что секретари райкома партии тт. Кабаев и Комаров, бывая после этого в селе, не знали о срыве данного собрания, вплоть до нашей проверки.

В ходе проверки установлено непартийное поведение ряда ответственных партийных и советских работников района. Так, например, райвоенком Лугиня систематически пьянствует в рабочее время, сожительствует с дочерью бывшего кулака Вишневской, применяет рукоприкладство; в пьяном виде им был избит председатель колхоза им. Молотова коммунист Барнашевич. Секретарь райкома КП(б)У т. Кабаев занимался спекуляцией. В 1949 году им была зарезана больная свинья, которую он переработал на колбасы и сдал по завышенной цене для продажи в райпотребсоюз, причем этот случай не был даже обсужден на бюро райкома партии.

Председатель райисполкома т. Мартынюк работает плохо, не пользуется авторитетом в районе. Мать его жены во время немецкой оккупации работала переводчицей у румын, а сестра его жены замужем за немецким агентом Приходенко, который разыскивается органами МГБ.

В работе бюро райкома КП(б)У отсутствовала критика и самокритика, не было коллегиальности, многие вопросы решались без обсуждения на бюро, а только одним первым секретарем райкома т. Бугой. На бюро райкома партии 1 января с. г. члены бюро тт. Кабаев, Комаров и Мартынюк в своих выступлениях заявили, что т. Буга без обсуждения на бюро сам выдвинул в депутаты Верховного Совета УССР т. Дубину, которая, по их заявлению, оставалась на оккупированной территории и недостойно вела себя, а муж ее является дезертиром Советской Армии. Таким же образом была выдвинута лично т. Бугой кандидатура в депутаты областного Совета — Полунишина, муж которой репрессирован органами советской власти, а два ее брата расстреляны нашими органами как контрабандисты.

Бюро райкома КП(б)У очень плохо осуществляло руководство первичными партийными организациями, колхозами и районными организациями, не занималось подбором и воспитанием кадров. Об этом свидетельствует тот факт, что у руководства сельскими Советами и колхозами стоят люди, не внушающие политического доверия. Из 26 пред-

седателей сельсоветов 10 чел. находились в плену или в Германии, из 37 председателей колхозов — 8 чел. были в плену и на оккупированной немцами территории.

В результате неудовлетворительного руководства многие колхозы района, особенно колхозы сел бывшей пограничной полосы (Залесье, Шустовцы, Неверка, Подфилиппе, Бережанка), находятся в тяжелом организационно-хозяйственном состоянии. Имеются серьезные сигналы, что в этих селах орудует оуновское подполье, с которым в силу политической беспечности районных организаций не ведется борьба по их разоблачению и уничтожению.

Необходимо отметить, что областные и районные организации не придали должного политического значения факту вскрытия оуновского подполья в селе Пятничаны и не предприняли в самом начале решительных мер по разоблачению остатков националистического подполья, отнеслись к этому факту как к обычному явлению. Для расследования и проведения оперативной работы в село Пятничаны были командированы недостаточно квалифицированные работники. Вместо привлечения к ответственности всех прямых участников и пособников националистического подполья, тесно связанных с семьей Васильковской, органы МГБ освободили из-под ареста старшую дочь Васильковской — Анну и ее мужа Придатко лишь только потому, что на них арестованные Васильковская и ее дочери не дали показаний об их соучастии с бандой. И только после нашего вмешательства они были снова задержаны.

Нужно также сказать, что после ареста семьи Васильковской неизвестно куда и при каких обстоятельствах с ее хаты исчезло значительное количество имущества — 4 перины, 7 мешков муки и другие вещи, которые и до сих пор не найдены. Важно также отметить, что примерно за 10 дней до вскрытия схрона во двор Васильковской были привезены на двух колхозных подводах доски из Скала-Подольского района, которые также неизвестно куда девались.

В ходе проверки в селе Пятничаны было проведено два

общих собрания колхозников, первое проведено 28 декабря секретарем обкома КП(б)Ут. Бурденюком, на котором присутствовало 160—180 чел., второе собрание проведено нами 31 декабря 1949 года с участием секретаря обкома КП(б)У т. Привалова, на собрании присутствовало около 400 чел.

Несмотря на ультимативные требования, предъявленные колхозникам на собраниях о немедленной выдаче прямых пособников националистического подполья, никто из колхозников на собраниях не выступил и до сих пор не сообщили органам советской власти фамилии националистов и их пособников.

Считаем, что для проведения быстрой ликвидации остатков оуновского подполья и их пособников в селе Пятничаны и в Орынинском районе необходимо командировать группу опытных оперативных работников из МГБ УССР*.

Для усиления партийно-политической работы в районе и организационно-хозяйственного укрепления колхозов целесообразно было бы командировать группу партийных и советских работников республиканских и областных организаций, а также принять необходимые меры по укреплению руководства Орынинского района.

Консультант Отдела партийных, профсоюзных и комсомольских органов ЦК КП(б)У (С. Кобыляцкий)
Зав. сектором Административного отдела
ЦК КП(б)У (И. Пересащенко)
Инструктор Сельхозотдела ЦК КП(б)У (И. Мешков)
5 января 1950 г.

Оригінал. Машинопис.

ЦДАГОУ: Ф. 1. — Оп. 24. — Спр. 31. — Арк. 4—14.

* У документі: Міністерства МГБ УССР.

Постанова ЦК КП(б)У "Про стан організаційно-партійної і масово-політичної роботи в селі П'ятничани Орынинського району Кам'янець-Подільської області"

3 лютого 1950 року

ОБ-34/4-з
3/II-1950 г.

Особая папка
Секретно

О состоянии организационно-партийной и массово-политической работы в селе Пятничаны Орынинского района Каменец-Подольской области

ПОСТАНОВЛЕНИЕ ЦК КП(б)У

ЦК КП(б)У отмечает, что организационно-партийная и массово-политическая работы в селе Пятничаны Орынинского района Каменец-Подольской области находится в запущенном состоянии.

Ответственные работники Орынинского райкома КП(б)У и райисполкома в селе Пятничаны бывают редко. В содержание работы партийной и комсомольской организации, сельского Совета и колхоза не вникают и не оказывают им необходимой помощи в работе. Райком КП(б)У и первичная парт-организация изучением и подбором руководящих кадров в селе Пятничаны не занимались и не создали актива из числа честных и преданных колхозников, вследствие чего к руководству местных органов села пролезли чуждые люди.

Лекции, доклады, беседы по важнейшим вопросам текущей политики, внутреннего и международного положения Советского Союза для населения с. Пятничаны не читаются. Сельская интеллигенция не привлечена к участию в проведении политической работы среди колхозников. Колхозные собрания проводятся от случая к случаю и за последние 8 месяцев вовсе не созывались. Комсомольская организация бездействует и не пользуется должным авторитетом среди местной молодежи.

Коммунисты первичной парторганизации с. Пятничаны не занимают авангардной роли на селе, отрываются от масс, не прислушиваются к голосу колхозников и сельской интеллигенции, не изучают их настроений и запросов, притупили большевистскую бдительность и политическое чутье.

Все это создало такую обстановку, при которой остатки оуновского подполья сумели проникнуть в село Пятничаны и сделать в нем опорный пункт для проведения вражеской работы.

Орынинский райком КП(б)У, зная о неудовлетворительной работе партийной и комсомольской организаций, о запущенности политической работы в селе, располагая сигналами о вражеских проявлениях украинских националистов в селе Пятничаны, своевременно на них не реагировал и не принимал должных мер к улучшению массово-политической работы среди населения и ликвидации банды оуновского подполья.

ЦК КП(б)У постановляет:

1. Обязать Орынинский райком КП(б)У принять необходимые меры по укреплению первичной парторганизации села Пятничаны и коренному улучшению внутрипартийной и партийно-политической работы на селе.

2. Поручить райкому КП(б)У до 15 февраля с. г. провести районное партийное собрание, на котором обсудить вопрос о состоянии массово-политической работы в районе и задачах партийной организации по повышению большевистской бдительности и усилению борьбы с остатками украинских националистов.

3. Предложить Орынинскому райкому КП(б)У и первичной парторганизации села Пятничаны повысить уровень проведения массово-политической и воспитательной работы среди колхозников, повседневно разъяснять им важнейшие решения партии и правительства, организовать систематическое чтение лекций, докладов по важнейшим вопросам внутреннего и международного положения Советского Союза. Разоблачать перед колхозниками антинародную сущность украинских националистов и их пособников.

Пересмотреть состав агитколлектива села, усилив его за счет коммунистов, комсомольцев, сельской интеллигенции и передовых колхозников. Коренным образом улучшить работу агитколлектива, систематически инструктировать агитаторов, снабжать их газетами, политической и художественной литературой.

Райкому КП(б)У обеспечить ежемесячно выступления с докладами и лекциями руководящих партийных и советских работников перед населением села.

4. Обязать райком КП(б)У и первичную парторганизацию

цию села Пятничаны коренным образом улучшить руководство работой сельского Совета и правления колхоза. Создать в селе и колхозе актив из числа честных и преданных колхозников. Опираясь на этот актив, партийная организация должна мобилизовать колхозников на успешное решение хозяйственно-политических задач, стоящих перед селом и колхозом.

5. Обязать Орынинский райком КП(б)У до 1 марта 1950 года укрепить состав руководящих кадров сельского Совета и колхоза села Пятничаны и тех работников, которые не справились с порученной им работой и скомпрометировали себя, — освободить от занимаемых должностей, выдвинув вместо них честных и преданных большевистской партии и советской власти колхозников.

6. Обязать ЦК ЛКСМУ (т. Шевеля) разработать мероприятия и принять необходимые меры по улучшению работы комсомольских организаций в селах, прилегающих к западным областям УССР, обратив особое внимание на повышение их политической бдительности, поднятия роли и ответственности в деле борьбы с остатками украинских националистов.

7. Поручить обкому КП(б)У рассмотреть вопрос о председателе Орынинского райисполкома т. Мартынюке и бывшем первом секретаре райкома КП(б)У т. Буге, которые несут персональную ответственность перед партией за запущенность партийно-политической и хозяйственной работы в селе Пятничаны, за засоренность руководящих кадров села и колхоза и решить вопрос о возможности дальнейшего оставления их на руководящей партийной и советской работе.

8. ЦК КП(б)У считает необходимым обратить внимание Каменец-Подольского, а также Житомирского обкомов КП(б)У на улучшение массово-политической работы среди колхозников сел, граничащих с западными областями УССР, на повышение большевистской бдительности партийных и комсомольских организаций этих сел, на разоблачение и борьбу с вражескими проявлениями украинских националистов.

9. Обязать Каменец-Подольский обком КП(б)У (т. Бегму) и Орынинский райком КП(б)У (т. Яковчук) к 15 марта

доложить ЦК КП(б)У о выполнении настоящего постановления.

3 февраля 1950 г. Мельников.

гг. Кириченко, Сердюку, Литвину, Назаренко, Диденко, Бабенко, Ковалю, Шевелю, секретарям обкомов КП(б)У и секретарю Орынинского РК КП(б)У Яковчуку.

тир. — 15.

Оригінал. Машинопис.

ЦДАГОУ: Ф. 1. — Оп. 16. — Спр. 58. — Арк. 4—8.

Доповідна записка секретаря Кам'янець-Подільського обкому партії В. Бегми секретареві ЦК КП(б)У Л. Мельникову про ліквідацію боївки районного провідника ОУН Сидора Рябунця ("Грач")

10 лютого 1950 року

Совершенно секретно

Секретарю ЦК КП(б)У

товарищу МЕЛЬНИКОВУ Л. Г.

Каменец-Подольский обком КП(б)У докладывает, что 3 февраля сего года оперативной группой Управления МГБ по Каменец-Подольской области ликвидирована бандгруппа районного проводника ОУН — "Грач".

3 февраля сего года в 23 часа между селом Дедова-Гора Славутского района нашей области и селом Мощаница Острожского района Ровенской области устроенной засадой на территории Ровенской области обнаружена бандгруппа.

В завязавшейся перестрелке убит главарь банды "Грач" Рябунец Сидор Иванович, 1912 года рождения, уроженец села Майково Гощанского района Ровенской области. По заданию "провода" в 1947 и 1948 гг. он неоднократно выезжал в восточные области Украины, в частности Васильковский район Киевской области и город Киев. Находился в группе "Особого назначения", возглавляемой "Демяном", и работал по востоку. Организовывал и принимал личное участие в бандналетах по Славутскому району Каменец-Подольской области, Острожскому и Гощанскому районам Ровенской области.

Убит также бандит "Петро" — Колавский Алексей Леонтьевич,

уроженец села Мощаница Острожского района Ровенской области, и взят живым "Явир" — Колавский Максим Гордеевич, уроженец села Мощаница Острожского района Ровенской области.

Оперативная группа УМГБ потерь не имеет.

Бандой "Грача" в 1948-1949 гг. в Славутском районе ограблены магазины сельпо и похищено товаров на 140 тысяч рублей.

В процессе работы по ликвидации банды "Грача" на территории Острожского района Ровенской области обнаружено 11 "схронов", из которых 5 действующих и 6 "летних схронов".

Арестовано участников боевки "Грача" — 4 человека и 9 человек активных пособников. У ликвидированных бандитов изъято автоматов — 2, винтовок — 4, обрезов — 1, пистолетов — 3 и более 1000 экземпляров националистической литературы.

Секретарь обкома КП(б)У (В. Бегма).

Оригінал. Машинопис.

ЦДАГОУ: Ф. 1. — Оп. 24. — Спр. 31. — Арк. 37, 38.

Довідка про спецоперацію каральних органів з метою виявлення і ліквідації однієї з повстанських боївок на території Бережанського району Тернопільської області

28 червня 1950 року

Сов. секретно

С П Р А В К А

28 июня 1950 г. на имя Зам. министра госбезопасности СССР генерал-майора т. ДРОЗДОВА от т. СВЕРДЛОВА поступило сообщение следующего содержания:

- В ходе проводимых мероприятий по розыску руководящего состава ОУН задержанного ЗАЯЦ Мирослава Алексеевича были получены данные, что его родной брат "ЖЕЛЕЗНЯК", разрабатываемый как пунктовой члена Центрального "провода" ОУН — "БЕГЕМОТА", последнее время оперирует Лесниковско-Райским лесом Бережанского района.

В целях розыска "ЖЕЛЕЗНЯКА" и других скрывающихся с ним бандитов на рассвете 28 июня с. г. начато проведение чекистско-войсковой операции.

В процессе операции в лесу недалеко от села Рай Бережанского района разысканы и при оказании вооруженного сопротивления ликвидированы 4 бандита, у которых изъято 4 автомата, в том числе один "ППС", 3 пистолета ТТ, один "парабеллум" и оуновские документы.

В числе убитых опознаны: ЗАЯЦ Владимир Алексеевич, 1924 года рождения, уроженец с. Вульки Бережанского района, нелегал с 1943 г., кличка "ЖЕЛЕЗНЯК", районный эсбист, он же пунктовой связи члена Центрального "провода" ОУН — "БЕГЕМОТА".

МАЛЕВАННЫЙ Иосиф Стефанович, 1922 года рождения, с. Рогачин Бережанского района, кличка "РОМКО", "ВЕЛИКИЙ", "ИГОРЬ" — нелегал с 1947 г., состоял в боевке окружного руководителя СБ. Последнее время скрывался с "ЖЕЛЕЗНЯКОМ".

Личности остальных не опознаны. Из анализа взятых документов, оружия, видно, что в числе неопознанных будет руководитель СБ вышестоящего провода ОУН, скрывавшийся в Бережанском районе, известный нам цифровым псевдонимом "МК-5". В отношении "МК-5" нам стало известно из показаний захваченного МГБ УССР ГОЛЯША Григория, который показал, что с прошлого года в северной части Бережанского района скрывается прибывший в Тернопольскую область руководитель СБ, которого в подполье бандиты называют кличкой "ПЯТКА". Данная кличка исходит по псевдо "МК-5". Со слов боевиков, ГОЛЯШУ известно, что "ПЯТКА" руководитель СБ окружного "провода" ОУН, однако по всем документам, которые добыты в последнее время в отношении "МК-5", имеется основание предполагать, что он возглавляет СБ не ниже как в краевом "проводе" ОУН.

Эти данные требуют дополнительного уточнения.

ГОЛЯШ рассказал, что "ПЯТКА" происходит из гор. Перемышля (Польша). В Тернопольскую область прибыл в начале 1944 года.

Характерно отметить, что в подозреваемого нами в числе убитых "ПЯТКИ" и еще одного бандита обнаружено две бандитского покроя фуражки, каких пять было взято при ликвидации трех бандитов на севере Бережанского района,

где захвачены документи и фотокарточка "БАРСУКА", также были взяты документи "МК-5".

Исходя из этого, не исключено, что эти бандиты также находились в числе тех, которым удалось бежать.

Операцию в Лесников-Райских лесах и прилегающих к ним населенных пунктах продолжаем.

СПРАВКА: Копия перепечатана с документа, находящегося в особом фонде № 2, арх. № 2111, том №13, стр. 51—53.

В е р н о: ПОДПОЛКОВНИК М А Х О В

Копія. Машинопис.

ДА СБ України.— Ф. 13. — Спр. 372.— Т. 74.— Арк. 209, 210.

Звернення українських повстанців до селян Західної України із закликом не допустити вивезення з колгоспів хліба

1950 рік

За Українську Самостійну Соборну Державу!

Воля народам!

Воля людині!

СЕЛЯНИ ЗАХІДНОЇ УКРАЇНИ!

Знищуйте й ушкоджуйте жатки, комбайни, молотілки. Знищуйте й ушкоджуйте вози й автомашини під час вивізки зерна на заготпункти! Працюйте в цей час поволі, не спішіться, зривайте пляни! Все це дозволить на те, що хліб довше затримається в колгоспі. Тим самим Ви матимете можливість більше набрати хліба!

ГЕТЬ КОЛГОСПИ — НОВІТНЮ ПАНЩИНУ!

СМЕРТЬ БОЛЬШЕВИЦЬКИМ ГНОБИТЕЛЯМ І ВИЗИСКУВАЧАМ!

ЗЕМЛЮ — СЕЛЯНАМ!

ХАЙ ЖИВЕ ВІЛЬНЕ І ЗАМОЖНЕ УКРАЇНСЬКЕ СЕЛЯНСТВО!

ХАЙ ЖИВЕ УКРАЇНСЬКА САМОСТІЙНА СОБОРНА ДЕРЖАВА!

1950 рік

УКРАЇНСЬКІ ПОВСТАНЦІ.

Копія. Машинопис.

ДАТО: Ф.Р.-3432. — Оп. 1 — Спр. 157. — Арк. 1.

**Проект директиви командування внутрішніх військ МДБ
УРСР щодо захоплення живими учасників українського на-
ціоналістичного підпілля**

Після 9 січня 1951 року

**Проект
Совершенно секретно
экз. нр.1**

Министр Государственной Безопасности УССР в своей директиве нр. 32 требует во всей практической боевой деятельности стремиться к захвату бандитов живыми, так как опыт борьбы с оуновским бандитизмом показал, что "добыча языка" или захват бандитов живьем в настоящее время имеет колоссальнейшее значение в деле быстрейшего разгрома и ликвидации остатков оуновского подполья и его вооруженных банд.

Следует отметить, что указания Министра были своевременно доведены до сознания каждого военнослужащего и что войска в прошлом году имели ряд успешных действий по захвату бандитов, однако, в ряде случаев из-за неподготовленности личного состава к действиям по захвату состава группы это мероприятие не всегда удавалось.

Неудавшийся захват и последующая ликвидация одного бандита или бандгруппы в целом не давали возможность получить данные относительно других бандгрупп, скрывающихся в тщательно замаскированных убежищах.

Практика боевой деятельности подсказывает, что действия по захвату бандитов в настоящее время следует осуществлять специальными группами захвата, выделяемыми в каждой роте-гарнизоне.

Эту инициативу проявили начальник Отдела 2-Н УМГБ по Тернопольской области, подполковник АРНАУТЕНКО и командир 3 ср 450 сп, капитан ЛАГОДА, которые создали специальную группу захвата численностью 7 человек во главе с командиром взвода, лейтенантом АГАФОНОВЫМ.

В группу захвата были подобраны охотники, которые по своему физическому состоянию вполне отвечали требованиям работы группы. Состав группы для действия распределялся следующим образом:

- Два-человкка — ударники специализируются в нанесе-

нии ударов специальными деревянными колотушками из дерева твердой породы (дуб, береза, граб и т. д.). Колотушки длиной 40—50 см, имеют форму болванки ручной гранаты, с длинной ручкой.

После оглушения бандитов, ударники оказывают помощь группе нападающих в обезоружении бандитов;

- Четыре человека — нападающие, из них: два действуют по захвату рук, туловища; они же и связывают бандитов, третий с финским ножом предназначается для срезки поясных ремней с гранатами и пистолетами, четвертый с электрофонарем — для освещения бандита в момент нанесения ему удара;

Один человек вооружен дополнительно револьвером на случай вынужденной необходимости немедленного открытия огня при сопровождении бандита или неудачи захвата.

Вооружение группы захвата — табельное.

Группа захвата 3 ср 450 сп начала свое обучение и тренировку в последних числах декабря месяца прошлого года и уже благодаря ее подготовленности, имела в начале января с. г. хорошие результаты по захвату бандитов, по показаниям которых были ликвидированы крупные руководители оуновского подполья и несколько бандгрупп. Так:

По данным УМГБ Тернопольской области два бандита должны были притти в сарай одного местного жителя села МШАНЕЦ Будановского района.

Для захвата бандитов группа захвата 3 ср 450 сп — 7 человек, во главе с лейтенантом АГАФОНОВЫМ начала тренировку, которую проводили в течение трех дней, при этом действия по обучению проходили в сарае, подобном сараю хозяйства местного жителя, куда должны были притти бандиты.

Продварительно группой захвата были изготовлены две дубовых колотушки.

Тренировка по захвату бандитов проводилась следующим образом: ночью лейтенант АГАФОНОВ размещал группу захвата в сарае, при этом, у ударников вместо деревянных колотушек были сложенные плащпалатки по форме толстого удлиненного жгута, а командир роты посылал двух солдат в сарай якобы за инвентарем. Солдаты не знали о нахождении группы в сарае и,

как только они заходили, группа начинала действовать в соответствии с обязанностями каждого из них: ударники наносили удар свернутыми плащпалатками, нападающие тренировались в быстром захвате, связывании и обнаружении входивших.

Накануне выполнения задачи группа захвата проездом на автомашине мимо места захвата бандитов ознакомилась с местностью и расположением сарая, входом и выходом со двора.

24.12.50 года группа захвата, огневая группа и резерв к 21.00 были скрытно выброшены к окраине села МШАНЕЦ, Группа захвата незаметно подошла к сараю, и расположилась в нем. Огневая группа расположилась с боку сарая на случай ликвидации бандитов, если они не войдут в сарай или попытаются бежать со двора.

В 22.00 два бандита вошли в сарай. Пропустив их вглубь, ударники одновременно нанесли им удар колотушками и сшибли их с ног. Нападающие быстро набросились на них, связав им руки, а ударники, выполнив свою задачу, отобрали оружие. Одновременно один из группы нападающих разрезал у бандитов поясные ремни, сняв с них пистолеты и гранаты.

Пока бандиты приходили в себя, они были уже вынесены в поле, за 300 метров к машине, где были допрошены.

В ходе допроса было установлено, что один из захваченных бандитов "О" должен иметь 6.1.51 г. встречу с кустовым проводником на опушке леса Копычинского района. Для захвата кустового проводника живым была выделена группа захвата лейтенанта АГАФОНОВА, которая действовала совместно со спецгруппой УМГБ, а для блокирования участка встречи была привлечена 3 ср 450 сп.

6.1.8 21.00 группа захвата была выведена на место встречи, где ей была поставлена задача:

Спецгруппа УМГБ с бандитом "О" должна встретить бандитов и вести с ними разговор, а группе захвата, во главе с лейтенантом АГАФОНОВЫМ расположиться в пяти метрах и при завязке борьбы спецгруппы с пришедшими бандитами, наброситься на них и захватить живыми.

В 21.45 кустовой проводник "Б" с одним бандитом пришел на пункт встречи, где немедленно завязалась борьба между

спецгруппой и проводником. Бандит, сопровождавший проводника, бросился бежать. Нападающими из группы захвата проводник был тут же обезоружен и связан, а бежавший бандит огнем остального состава группы захвата был убит.

По показаниям захваченного проводника "Б" 7.1.1951 года в селах Копычинского района была проведена операция, во время которой были убиты два бандита из руководящего состава Копычинского районного "провода" ОУН.

Захваченный бандит "Б" показал также, что в ночь с 8 на 9.1.51 года в 22.00 он должен встретиться в Копычинском районе с районным проводником "Д" у трех скирд колхозного тока.

Для захвата райпроводника "Д" была выделена та же группа захвата лейтенанта АГАФОНОВА, а для поддержки, на случай ухода бандитов, выделены две огневые группы.

В 21.00 все группы расположились у скирд, но, до 23.00 райпроводник "Д" на пункт встречи не пришел. Группы снялись с места несения службы и с мерами охранения направились по шоссе к автомашинам.

В 23.30 дозорными на марше, были обнаружены двигавшиеся по шоссе два бандита. Принятыми мерами оба были убиты и оказались: один — райпроводник "Д", а второй — его охранник.

По данным захваченных 25.12.50 г. бандитов, в с. ЗВИНЯЧ Будановского района вскрыто убежище, в котором было убито 4 бандита.

Таким образом, благодаря умелым действиям группы захвата лейтенанта АГАФОНОВА, в течение 10—12 дней было захвачено — 3 и убито 9 бандитов.

Группа лейтенанта АГАФОНОВА продолжает систематическую тренировку и обучение к действиям по захвату в любых условиях и на любой местности.

Как вывод, следует сказать, что создание групп захвата имеет большое значение в оперативно-боевой деятельности войск и что этот опыт практической деятельности необходимо внедрить в ближайшее время в частях войск Округа.

Копія. Машинопис.

Ф. П. Потічного. — Спр. 353. — Арк. 11—15.

Аналіз командира 65-ї стрілецької дивізії полковника
Персикова та начальника штабу підполковника Зайкова
різних хитрощі, до яких вдавалися повстанці у 1950 році

8 березня 1951 року

УПРАВЛЕНИЕ 65 СТРЕЛКОВОЙ ДИВИЗИИ

ВВ МГБ УКР. ОКРУГА

8 марта 1951 г. нр.14/1-001098. гор. Збараж

СОВЕРШЕННО СЕКРЕТНО

Экз. №2

КОМАНДИРАМ ЧАСТЕЙ ДИВИЗИИ

Только: КОМАНДИРУ _____

гор. в/ч нр.

Копия: НАЧАЛЬНИКУ ВНУТРЕННИХ ВОЙСК МГБ
УКРАИНСКОГО ОКРУГА

гор. Киев

ОБЗОР

об ухищрениях, применявшихся бандитами в 1950 году
Ухищрения и приемы действий, применяемые бандитами
на территории, обслуживаемой частями дивизии, требуют
от наших служебных нарядов высокой бдительности, боевой
выучки, постоянной боевой готовности, отличного знания
оружия и умелого его применения в любое время суток.

Личный состав должен тщательно изучать все приемы и
методы ухищрений, применяемые бандитами, особенно в
настоящее время, когда бандиты, с целью сохранения сво-
их кадров, укрываются в специально оборудованных убе-
жищах и в течение длительного времени прекращают вся-
кие встречи с нижестоящими звеньями, избегают встреч с
местным населением.

Из показаний захваченных бандитов установлено, что
они в большинстве своем имеют запасные убежища, в ко-
торых укрываются в зависимости от сложившейся обста-
новки или времени года.

Убежища бандиты оборудуют в различных местах, как-
то: в домах (строениях), в лесу, поле, т. е. там, где это мало
привлекает внимание наших служебных нарядов.

В 1950 году в результате проведенных оперативно-войско-

вых мероприятий служебные наряды имели 174 боестолкновения, в результате которых было ликвидировано бандитов:

В убежищах:	При встречах, засадах, секретах:
В селе — 18,1%.	В селе — 47,37%.
В лесу — 7%.	В лесу — 15,2%.
В поле — 3,23%.	В поле — 9,1%.

Из приведенной таблицы видно, что в 1950 году большая часть бандитов была ликвидирована в населенных пунктах, однако это не значит, что войсковые наряды должны быть привязаны только к населенным пунктам, наоборот, поиск необходимо проводить везде днем и ночью и особенно на вероятных путях их движения.

Следует отметить, что бандиты в большинстве своем передвигаются с наступлением темноты — вечером. При подходе к населенному пункту обычно стремятся проникнуть в центр населенного пункта, с расчетом избежать встреч с нашими нарядами, которые несут службу секретов, засад на окраинах их.

Из имеющихся примеров оперативно-служебной деятельности частей дивизии в 1950 году установлено, что бандиты строят убежища в населенных пунктах — в жилых домах и надворных постройках у тех местных жителей, которые менее всего вызывают подозрение со стороны органов и войск МГБ — семей военнослужащих, членов колхозов и сельских активистов; в лесу — в небольшом удалении от лесных троп, дорог и источников воды.

Все эти приемы и методы ухищрений, применяемые бандитами, усложняют поиск их и требуют от личного состава высокой бдительности, чекистской смекалки и находчивости.

За период борьбы с оуновским подпольем на участке дивизии значительная часть личного состава частей и подразделений приобрела достаточный опыт и научилась распознавать все методы и ухищрения бандитов в какой бы то они форме не проявлялись.

Наиболее характерными примерами действий служебных нарядов в 1950 году являлись:

13.3.50 г. на х. ДРОГАНУВКА Микулинского р-на проводилась операция. Группа 8 ср 86 сп — 9 чел., под коман-

дой командира взвода ст. лейтенанта КРАХМАЛЬ, осматривая одно хозяйство, обратила, внимание на то, что на усадьбе его много срезанных деревьев, которые на строительство хозяйства не расходовались. Кроме того, рядовой АЛЕКСЕЕВ в 20 метрах от дома обнаружил замаскированную рыхлую землю, о чем доложил командиру взвода. Хозяин дома на заданные ему вопросы командиром взвода, отвечал путанно и вел себя растерянно.

В результате тщательного осмотра местности в 10 метрах от дома, в кустарнике была обнаружена замаскированная отдушина, а затем люк убежища, в котором при вооруженном сопротивлении убито 6 бандитов.

8.11.50 г. группа 5 ср 86 сп — 10 чел., под командой командира взвода лейтенанта ТИМОФЕЕВА в с. ЛУКА, Коропецкого р-на, вела поиск бандитов.

Проверяя хозяйство жителя СОЛТЫС, лейтенант ТИМОФЕЕВ заметил в 10 метрах от дома на дорожке мало выделяющуюся квадратом насыпь земли.

В результате тщательного осмотра был обнаружен замаскированный люк убежища, в котором при оказании вооруженного сопротивления убито три бандита.

Отмечены случаи, когда бандиты во время преследования их войсковыми нарядами скрываются в село, переодеваются, прячут свое оружие и под видом местных жителей стремятся уйти.

15.11.50 г. в районе села ТЛУСТЕНКА — Пробижнянского р-она, 3 бандита забрали колхозных лошадей и скрылись в направлении села КРУГОЛЕЦ, Гусятинского района.

Для поиска и ликвидации указанных бандитов выслана группа 5 ср 450 сп — 30 чел., под командой командира роты ст. лейтенанта ЗАМАШКИНА. Прибыв в село КРУГОЛЕЦ, мл. сержант МОИСЕЕВ с группой 4 человека выдвинулся на восточную окраину его и на расстоянии 500 метров от себя заметил трех неизвестных, следовавших верхом на лошадях. Неизвестные, оказавшиеся бандитами, заметили группу, бросили лошадей и стали уходить. В ходе пре-

следования нарядом два бандита были убиты, а третий достиг села НИЖБОРГ, забежал в один дом, переоделся, положил свой автомат в мешок и под видом местного жителя пытался скрыться, однако бандит был достигнут и убит.

Ведя поиск бандитов в лесу, личный состав войсковых нарядов должен обращать внимание на то, что в районе расположения убежищ, бандиты тщательно маскируют окурки папирос, обрывки бумаг, спичечные коробки, остатки пищи и другие предметы, по которым нетрудно обнаружить и ликвидировать их.

14.4.50 г. ЧВГ 8 ср 450 сп — 10 чел. под командой командира взвода лейтенанта ЖИВАКОВА в лесу Борщовского района вела поиск бандитов.

В ходе поиска рядовой ПРИКЛОНСКИЙ обнаружил под листьями окурки папирос обрывки бумаг спичечные коробки, о чем доложил командиру взвода.

Продолжая дальнейший поиск, ПРИКЛОНСКИЙ в 20 метрах от себя заметил, как открылась крышка люка и из убежища выбежал один бандит, который ПРИКЛОНСКИМ из ручного пулемета был убит; остальные два бандиты были убиты составом ЧВГ в убежище.

14.5.50 г. в Лубянецком лесу Збаражского р-на проводилась операция.

В ходе поиска рядовой 2 ср 3 осб ПЕТРОВ, осматривая местность, под кустом обнаружил клубочек с нитками, после чего он же обнаружил под листьями замаскированные остатки пищи, о чем доложил командиру взвода. Продолжая тщательно осматривать местность, ПЕТРОВ в 15 метрах от себя увидел выбежавших из убежища двух бандитов. Принятыми мерами один бандит был убит, второй, пользуясь густым лесом, скрылся.

5.6.50 г. группа 4 ср 3 осб — 5 чел., под командой командира отделения мл. сержанта БОРТЕНЕВА вела поиск бандитов в лесу Шумского р-на. В результате тщательного осмотра местности рядовой АЛЕКСАНДРОВ обнаружил под листьями насыпанную землю в разных местах, о чем доложил командиру отделения. Продолжая дальнейший

поиск, АЛЕКСАНДРОВ около сваленного дерева обнаружил замаскированную отдушину, а впоследствии был обнаружен люк убежища, в котором было убито 3 бандита.

Из показаний захваченных бандитов в 1950 году известно, что с появлением в селах войсковых групп, находившиеся там бандиты через своих связных устанавливают усиленное наблюдение, сами продолжают находиться на местах и в исключительных случаях укрываются на чердаки строений.

Только внезапное появление войсковых нарядов заставляет их врасплох, и они принимают все меры к выходу из села.

Перечисленные в обзоре примеры ухищрений, применяемые бандитами, известны нашему личному составу, который в своей практической работе должен обучать молодых солдат призыва 1950 года и повседневно передавать им свой опыт.

В целях быстрой ликвидации бандоуновского подполья на участке дивизии,

ПРЕДЛАГАЮ:

1. В повседневной оперативно-служебной деятельности изучать методы ухищрений бандитов и обучать на них солдат призыва 1950 года.

2. Поощрять солдат и сержантов, проявивших чекистскую смекалку и находчивость в части распознавания ухищрений бандитов, обобщать их и доводить до всего личного состава.

3. Настоящий обзор использовать в обучении личного состава частей дивизии.

КОМАНДИР ДИВИЗИИ

ПОЛКОВНИК

(ПЕРСИКОВ)

НАЧАЛЬНИК ШТАБА

ПОДПОЛКОВНИК

(ЗАЙКОВ).

Оригінал. Машинопис.

БТУ: Ф. П. Потічного. — Спр. 353. — Арк. 155—160.

Довідка Тернопільського обкому КП(б)У про діяльність українського націоналістичного підпілля ОУН на території області

18 серпня 1951 року

СПРАВКА

о действующих бандах на территории Тернопольской области

1. По состоянию на 1 августа 1951 года на территории Тернопольской области действует 47 бандитских групп общей численностью 144 бандита. Из них:

а) организационный референт краевого провода ОУН "Подилля" — "Бурлан" с охраной — 5 бандитов;

б) руководитель Тернопольского окружного провода ОУН "Олесь" с охраной — 4 бандита;

в) руководители Бережанского и Скалатского надрайонных проводов ОУН "Стецько" и "Шлях" — 5 бандитов;

г) руководитель "СБ" Кременецкого надрайонного провода ОУН с охраной — 4 бандита;

д) районных проводов ОУН — 11 с охраной 37 бандитов. Райпроводы действуют в Залещицком, Заложцевском, Кременецком, Лановецком, Мельнице-Подольском, Козовском, Ново-Сельском, Скала-Подольском, Толстенском, Шумском и Гримайловском районах;

е) кущевых бандбоек 31, в них бандитов 89.

2. В 14 районах области действующих бандгрупп и бандитов нет: Будановском, Велико-Борковском, Велико-Глубочецком, Вишневецком, Золотниковском, Золото-Потоцком, Копычинском, Микулинецком, Подволочиском, Почаевском, Скалатском, Струсовском, Теремовлянском и Чортковском. Наиболее поражены бандитскими формированиями Бережанский, Подгаецкий, Шумский, Лановецкий, Толстенский и Заложцевский районы области. В каждом из этих районов действует 3-4 бандитских групп с численностью бандитов у них от 10 до 15 на район.

3. В Заложцевском, Подгаецком, Бережанском, Зборовском, Козовском и Козловском районах бандиты непосредственно сами и через свою агентуру еще терроризи-

руют сельское население. В значительной части сел этих районов население не проявляет должной политической активности. При проведении хозяйственно-политических мероприятий партийные и советские органы в этих селах встречаются со скрытым сопротивлением, сельский и колхозный актив работает под нажимом, с оглядкой, собственной инициативы не проявляет. Значительная часть честных колхозников старается себя активно не проявлять.

Оригінал. Машинопис.

ЦДАГОУ: Ф. 1. — Оп. 24. — Спр. 805. — Арк. 67, 68.

Інформація про ліквідацію групи народних месників в Орининському районі Кам'янець-Подільської області

22 серпня 1951 року

Пролетарі всіх країн, єднайтеся!

КОМУНІСТИЧНА ПАРТІЯ (більшовиків) УКРАЇНИ
КАМ'ЯНЕЦЬ-ПОДІЛЬСЬКИЙ ОБЛАСНИЙ КОМІТЕТ
м. ПРОСКУРІВ

Відділ

22 августа 1951 г.

№ 282-с

Совершенно секретно.

При відповіді посилайтеся на цей номер і дату.

СЕКРЕТАРЮ ЦК КП(б) УКРАИНЫ

товарищу МЕЛЬНИКОВУ Л. Г.

ИНФОРМАЦИЯ

О ликвидации бандитской группы в Орининском
районе Каменец-Подольской области.

В результате проведенной областным Управлением МГБ работы было установлено, что группа бандитов во главе со Скала-Подольским районным проводником ОУН "Богун", укрывавшимся в Тернопольской области, периодически посещала Орининский район Каменец-Подольской с целью распространения антисоветской националистической литературы и установления связей с антисоветски настроенными элементами.

С мая 1950 года в составе этой бандитской группы находился перешедший на нелегальное положение уроженец села Подфилиппе Орининского района, некий Пирог Михаил Васильевич.

15-го августа сего года в селе Подфилиппе в бандитской явочной квартире Пирог был захвачен оперативной группой Управления МГБ.

На допросе он показал местонахождение схрона, где скрывались два районных проводника ОУН, известные в подполье под кличками "Богун" и "Андрей".

Работниками УМГБ был обнаружен этот схрон и при оказании вооруженного сопротивления ликвидированы районные проводники:

1. "Богун" — Штойко Николай Петрович, 1925 года рождения, уроженец села Иванково Скала-Подольского района Тернопольской области.

2. "Андрей" — Цепий Михаил Никитович, 1926 года рождения, уроженец села Вербивка, Скала-Подольского района Тернопольской области.

У ликвидированных и захваченного бандита изъято: автоматов — 1, винтовок СВТ — 2, пистолетов иностранной марки — 3, большое количество гранат, боеприпасов, до тысячи экземпляров антисоветской националистической литературы.

СЕКРЕТАРЬ КАМЕНЕЦ-ПОДОЛЬСКОГО
ОБКОМА КП(б)У — (В. БЕГМА)

бк-3.

Оригінал. Машинопис.

ЦДАГОУ: Ф. 1. — Оп. 24. — Спр. 805. — Арк. 187, 188.

Довідка начальника управління МДБ УРСР по Тернопільській області В. Коломійця секретареві ЦК КП(б)У О. Кириченку щодо посилення боротьби із залишками українського націоналістичного підпілля

24 серпня 1951 року

СПРАВКА

Совершенно секретно

Секретарю ЦК КП(б)У

товарищу КИРИЧЕНКО

1. О состоянии и мерах по усилению борьбы с остатками банд украинских буржуазных националистов и оуновского подполья в области

Выполняя указания Центрального Комитета КП(б)У о ликвидации остатков банд и подполья украинско-буржуазных националистов, органами МГБ Тернопольской области в 1951 году разыскано и ликвидировано 42 нелегально действовавших вооруженных бандитских групп и оуновских "проводов", в том числе:

Референтура пропаганды краевого "провода" ОУН;

Чортковский окружной "провод" ОУН;

Две типографии;

Три надрайонных "провода" и

Восемь районных "проводов".

Всего ликвидировано 122 бандита.

Кроме того, вскрыто и ликвидировано путем арестов 22 националистических организаций и бандитских групп численностью 109 человек, участники которых проживали легально и занимались антисоветской террористической и диверсионной деятельностью.

Всего арестовано 554 бандитов, участников ОУН и банд-пособников.

В результате принятых мер 15 районов из 38: Будановский, Вишневецкий, В[елико]-Борковский, Золотниковский, Копыченский, Микулинский*, Подволочиский, Почаевский, Струсовский, Теремовлянский, Гусятинский, Кременецкий, Чортковский, Монастырский и Скалатский полностью очищены от бандитских групп.

В остальных районах наличие бандитов и бандитских групп характеризуется следующими данными:

№№ пп	Наименование районов	К[оличест]во бандгрупп	К[оличест]во бандитов
1.	Бережанский	4	12

* Треба — Микулинецкий.

2.	Белобожницкий	1	4
3.	Борщовский	2	4
4.	Бучачский	1	3
5.	В[елико]-Глубочецкий	1	3
6.	Гримайловский	1	4
7.	Залещицкий	1	3
8.	Заложцевский	5	15
9.	Збаражский	1	3
10.	Зборовский	2	7
11.	Золотопотокский	1	3
12.	Козовский	1	3
13.	Козловский	1	3
14.	Коропецкий	2	7
15.	Лановецкий	1	4
16.	М[ельнице]-Подольский	2	5
17.	Новосельский	2	6
18.	Подгаецкий	4	13
19.	Пробижнянский	1	3
20.	Скала-Подольский	1	3
21.	Толстенский	3	9
22.	Шумский	4	13
23.	В[елико]-Дедеркальский	1	4
	[Всего:]	43	134

Всего в области по состоянию на 23 августа 1951 года действует 43 бандитских групп с общим количеством 134 бандитов.

Кроме того, в УМГБ состоит на учете 88 бандитов-нелегалов, принадлежность которых к бандгруппам не установлена и данных о местах их укрытия не имеется с 1945—47 гг.

Из руководящего состава бандоуновского подполья в области действуют: оргреферент краевого "провода" ОУН — "Бурлан"; два руководителя надрайонных "проводов" ОУН (Скалатского и Бережанского), — и один руководитель СБ Кременецкого надрайонного "провода" ОУН; девять руководителей районных "проводов" в районах: Залещицком, Заложцевском, Лановецком, М[ельнице]-Подольском, Козовском, Новосельском, Толстенском, Шумском и Гримайловском.

Бандитами ОУН в 1951 году совершено в области 10 бандитских проявлений террористического и диверсионного характера. 4 из них раскрыты, и участники совершения их

при оказании вооруженного сопротивления ликвидированы.

В ответ на совершенные бандпроявления органами МГБ выселено в отдаленные местности Советского Союза — 100 семей участников оуновско-бандитского подполья численностью 351 человек.

В соответствии с указанием секретаря ЦК ВКП(б) тов. Маленкова, даном на оперативном совещании начальников УМГБ в Москве в июле месяце 1951 года, Управлением МГБ Тернопольской области для быстрой ликвидации остатков банд украинских националистов создано 43 оперативно-войсковых группы, в состав которых выделено 132 наиболее опытных оперативных работников, в том числе:

Из областного аппарата МГБ	— 40 чел.
Присланных из МГБ УССР	— 32 чел. и
Работников райотделов МГБ	— 60 чел.

Указанные оперативно-войсковые группы приступили к поиску и ликвидации бандитских групп, против которых они созданы.

II. О мерах, принятых областным Управлением МГБ и милиции по борьбе с расхищением хлеба в колхозах при уборке урожая

В целях пресечения и своевременного вскрытия фактов хищения хлеба в колхозах при уборке урожая Управлением МГБ по решению бюро обкома КП(б)У в начале июня месяца 1951 года было проведено областное совещание начальников РО МГБ и милиции, участковых уполномоченных и старших групп ООП по вопросу усиления охраны колхозной собственности и мерах борьбы с бандитизмом.

Позже во всех райотделах МГБ проведены партийные и комсомольские собрания по изучению постановления Совета Министров СССР и ЦК ВКП(б) и июльского пленума ЦК ВКП(б) "О проведении уборки урожая и заготовке сельскохозяйственных продуктов в 1951 году", а также совещания с членами групп ООП по вопросу охраны и сохранности урожая, сельскохозяйственных машин и личного имущества колхозников.

Для оказания практической помощи райотделам на мес-

те из областного аппарата МГБ и милиции перед началом уборки командировано в районы области 55 работников.

22 августа по указанию секретаря ЦК КП(б)У товарища Мельникова дополнительно направлено в районы 78 человек.

Таким образом, всего в районы направлено 133 работников МГБ и милиции.

В первые дни уборки урожая были зафиксированы единичные случаи хищения хлеба в колхозах, однако за последнее время эти случаи увеличились.

Всего с начала уборки урожая органами МГБ и милиции по области вскрыто 268 случаев хищения хлеба, по которым привлечено к уголовной ответственности 333 человека, из них 254 человека арестовано.

Наиболее неблагополучными районами по хищению хлеба в колхозах являются:

№№ пп	Наименование района	Кол-во завед. дел	По ним привле- чено] человек	Из них арестовано	Приме- чание
1.	Бучачский	11	11	8	
2.	Будановский	141	7	13	
3.	Гусятинский	13	23	16	
4.	Гримайловский	14	16	13	
5.	Козловский	15	19	17	
6.	М[ельнице]- Подольский	20	24	13	
7.	Новосельский	10	19	17	
8.	Скалатский	22	22	13	

III. О настроении колхозников

В Управлении МГБ имеются данные, свидетельствующие о том, что часть колхозников в некоторых колхозах обеспокоена распространяемыми слухами о якобы предстоящей низкой оплате трудодней, работает без напряжения и от работы в колхозах уклоняется. Это подтверждается следующими высказываниями:

Козловский район

Село Тауров, к[олхо]з "17-е вересня": "...в нашем колхозе творится такое, что не разберешь. Вначале писали мало трудодней, ссылаясь на то, что будут давать по 4 кг на

трудодень, но когда люди закончили всю работу, то авансом дают по 300 г. Люди не желают получать этот аванс и на работу не выходят. Я работаю ежедневно с тех пор, как только растаял снег, и имею записанных всего лишь 48 трудодней".

Новосельский район

Село Кутиска, к[олхо]з имени Крупской: "...когда началась уборочная, председатель колхоза на собрании сказал, что в этом году дадут не менее чем по 2 кг хлеба на трудодень. Люди старались работать хорошо, чтобы побольше заработать трудодней. Но когда закончили уборку ржи, то заявили, что будут давать по 500 г на трудодень. В силу этого колхозники на работу не стали выходить".

Зборовский район

Село Славне, к[олхо]з им. В. Василевской: "...нам обещали дать на трудодень не менее 3 кг. Все люди работали, старались больше выработать трудодней, чтобы больше получить хлеба. Я вместе с мужем выработала 200 трудодней. Аванс дают по полкилограмма, но люди его получать отказываются, и в колхозе стали работать намного хуже".

Копыченский район

Село Клювинцы, к[олхо]з имени Молотова: "...у нас уборка хлеба еще не закончилась. Косят рожь, пшеницу, ячмень и овес. Люди работали хорошо, а теперь работают очень плохо потому, что правление колхоза в начале обещало выдать на трудодень по 2 кг, а теперь говорят, что дадут по 600 г".

Гримайловский район

Село Зелена, к[олхо]з имени Франко: "...мы работаем в колхозе и не знаем за что. Наш колхоз в этом году по хлебопоставке стоит на первом месте. Урожай в этом году очень хороший, на трудодень обещали дать по 5 кг. Колхозники работали хорошо, хлебопоставку уже сдали полностью, а хлеба на трудодни выдают только по 1 кг".

Заложцевский район

Село Серетец к[олхо]з имени Кирова "...работа в нашем колхозе идет медленно, народ работает без желания. Уже 12 августа, а людям хлеба еще не дали ни грамма, в силу

чего колхозники на работу не выходят, а идут собирать колоски. Наша мать из собранных колосков уже намолотила 30 кг ржи".

Враждебный советской власти элемент пытается распространять антисоветские провокационные слухи о якобы предстоящей низкой оплате трудодней с тем, чтобы разлазать трудовую дисциплину в колхозах.

За время хлебоуборки органами МГБ арестовано 54 участников ОУН и бандпособников, занимавшихся подрывной работой против проводимых политико-хозяйственных мероприятий на селе.

Начальникам райотделов МГБ даны указания об усилении репрессий в отношении оуновского и другого антисоветского элемента, пытающегося проводить подрывную работу в колхозах.

Начальник Управления МГБ Тернопольской области
Полковник (В. Коломиец)
24 августа 1951 года.

Оригінал. Машинопис.

ЦДАГОУ: Ф. 1. — Оп. 24. — Спр. 805. — Арк. 194—202.

Витяг з постанови Політбюро ЦК КП(б)У "Про деякі факти провалу чекістсько-військових операцій, що проводяться органами МГБ"

24 серпня 1951 року

№ 78/9

ЦК КП(б)У отмечает, что Министерство госбезопасности УССР и его органы на местах плохо организуют подготовку многих чекистско-войсковых операций и проваливают их.

Отдельные чекистско-войсковые операций, проводимые даже некоторыми руководящими работниками МГБ УССР и начальниками областных управлений МГБ, не дали положительных результатов и были провалены.

Операция по захвату бандита, проведенная в феврале с. г. в Винницком районе группой работников в 22 человека, которой руководили начальник Винницкого областного Управления МГБ т. Касаткин К. Н. и заместитель началь-

ника управления МГБ УССР т. Шорубалко А. К., была провалена, а бандит, ранив четырех человек, скрылся..

Подобные факты провала операций не единичны.

Отдельные областные управления и райотделы МГБ оперативные мероприятия по ликвидации бандгрупп и задержанию бандитов часто проводят без необходимой подготовки и оперативно неграмотно, некоторые работники органов МГБ и милиции при проведении оперативных мероприятий по изъятию бандитов и уголовных элементов, вместо решительных действий проявляют беспечность и часто трусость.

ЦК КП(б)У считает, что провалы чекистско-войсковых операций по уничтожению бандитов явились результатом политической беспечности, слабой оперативной и боевой выучки отдельных оперативных работников, неумелого сочетания агентурно-оперативной работы с боевыми операциями и низкого уровня дисциплины среди личного состава, что приводит к подрыву авторитета органов МГБ и милиции среди трудящихся в ряде районов республики.

Министерство госбезопасности УССР, областные управления МГБ смирились с фактами провала чекистско-войсковых операций, не анализируют причин провалов и не привлекают виновных к строгой ответственности, слабо организуют работу по ликвидации имеющихся групп оуновских бандитов, изъятию уголовных элементов и прекращению уголовных проявлений.

ЦК КП(б)У постановляет:

...3. За допущенную беспечность и безответственность в организации и проведении чекистско-войсковой операции в селе Зарванцы Винницкого района и провал операции начальнику Винницкого областного Управления МГБ т. Касаткину К. Н. объявить выговор, заместителю начальника Управления МГБ УССР т. Шорубалко А. К. указать.

4. Министру госбезопасности УССР тов. Ковальчуку Н. К. необходимо обратить внимание на имеющиеся факты провалов чекистско-войсковых операций по ликвидации бандитов ОУН вследствие допускаемой при этом безответственности.

5. Обязать Министерство госбезопасности УССР (т. Ковальчука Н. К.) и начальников областных Управлений МГБ принять решительные меры, предотвращающие провалы чекистских операций. Каждый факт провала рассматривать как чрезвычайное происшествие, по каждому из них проводить расследование и виновных в провале операций привлекать к ответственности.

6. Обязать обкомы, горкомы и райкомы КП(б) Украины оказывать органам МГБ повседневную и всемерную помощь, а также установить такой порядок, при котором были бы полностью исключены случаи провала чекистских операций. Допущенный каждый такой случай провала операций по ликвидации бандитов ОУН и других уголовных преступников обсуждать и виновных в этом привлекать к ответственности.

7. ЦК КП(б) Украины требует от всех работников органов МГБ повышения политической бдительности, повседневного изучения опыта советской разведки и умелого применения его в своей практической деятельности по борьбе с врагами советского народа.

Оригінал. Машинопис.

ЦДАГОУ: Ф. 1. — Оп. 16. — Спр. 70. — Арк. 51—54.

Донесення командира 3-го дивізіону 12-го загону ВО
МДБ Українського округу майора Кубасова та начальника
штабу капітана Ільїна про захоплення в полон пораненого
оунівця "СОЛОВ'Я" 20 жовтня 1951 року

ШТАБ 3 ДИВИЗИОНА 12 ОТРЯДА
ВНУТРЕННЕЙ ОХРАНЫ МГБ УО

20 октября 1951 г.

СЕКРЕТНО

Экз. №7

КОМАНДИРУ 12 ОТРЯДА ВО МГБ УКР. ОКРУГА
г. Львов В/часть 3238

Докладываю Вам, что 17 октября 1951 г. старший спец-
группы командир отделения 9 команды мл. сержант ЕМЕ-
ЛИН Василий Григорьевич доложил:

В 17 ч. 30 м. 15 октября в Подгаецком районе Тернопольской области в районе села Литятин в лесном массиве группой — 5 чел. ЕМЕЛИНА захвачен раненный бандит "СОЛОВЕЙ".

Трофеи: автомат. ППШ —1, реваган —1. Бандит захвачен при следующих обстоятельствах:

Ночью 15 октября, оперативным начальником капитаном СВЕРДЛОВЫМ группе Емелина было приказано совместно с группой 15 чел. 14 отряда выступить в засаду на месте встречи бандитов; придя на место, капитан Свердлов расположил весь л/с 20 чел. четырьмя группами, в том числе группу — 5 чел. Емелина и приказал: "Открывает огонь и захватывает бандита та группа, на которую выйдут бандиты", при этом назначил две группы по 5 чел. из 14 отряда, преследующими на случай ухода бандитов. Группа Емелина с проводником расположена была в центре; примерно в 17.30 15.10.51 г. мл. сержант Емелин услышал шум в кустах слева, который приближался в его направлении, он дал команду "приготовиться", но без его приказа огня не открывать. Через несколько минут на расстоянии 7—8 м. на тропке мл. сержант Емелин лично сам увидел бандита, который, заметив, по видимому, группу, вскинул автомат для стрельбы, но мл. сержант Емелин упредил его и дал по бандиту очередь, бандит упал и одновременно дал короткую очередь, которой по группе не попал. Мл. сержант Емелин произвел еще одну очередь и, подбежав к бандиту, выбил из его рук автомат, обезоружив бандита, приказал, ефр. Завершинскому обыскать его. Бандит оказался раненым в ногу и руку. К месту происшедшего подбежал к-н Свердлов и стал бандита допрашивать. Вышеуказанного бандита сдали в Тернопольское УМГБ. Капитан Свердлов приказал доложить обо всем командованию, а сам записал фамилия, имя и отчество и № части прохождения службы группы и сказал, что группа будет поощрена приказом Министра или Нач. УМГБ УО.

14 отряд этого бандита записал себе, что считаю неправильным и несправедливо.

Прошу Вашего ходатайства перед Начальником Войск, об урегулировании этого вопроса и прошу засчитать захваченного бандита за группой ЕМЕЛИНА — командир отделения 9 команды.

Отп. 2 Экз.

1 Экз. в адрес

2 Экз. в дело

Исп. Ильин

КОМАНДИР 3 ДИВИЗИОНА 12 ОТРЯДА
МАЙОР ВО (КУБАСОВ)
НАЧАЛЬНИК ШТАБА 3 ДИВИЗИОНА
КАПИТАН ВО (ИЛЬИН)

Оригінал. Машинопис.

БТУ: Ф. П. Потічного. — Спр. 356. — Арк. 108.

Постанова бюро Кам'янець-Подільського обкому КП(б)У про діяльність повстанців в селі Москалівка Білогірського району

6 грудня 1951 року

Совершенно секретно.

Особая папка.

ПОСТАНОВЛЕНИЕ

БЮРО КАМЕНЕЦ-ПОДОЛЬСКОГО ОБКОМА КП(Б)У

от 6-го декабря 1951 года

О бандитском проявлении в селе Москалевка,

Белогорского района, Каменец-Подольской области.

(т. т. Руденко, Янушевич, Броневој, Бегма)

В селе Москалевка Белогорского района в ночь на 5-ое декабря 1951 года вооруженная группа бандитов ворвалась в сельский совет, разбила телефон, уничтожила списки избирателей по выборам народных судей, кроме того, бандиты явились на квартиры кладовщика колхоза им. Ватутина и кассира колхоза, ограбили у них около 2 тысяч рублей, принадлежащих колхозу денег.

Бюро обкома КП(б)У считает, что бандитское проявление в селе Москалевка явилось результатом политической беспечности и благодушия со стороны Белогорского рай-

кома партии и его секретаря тов. Ячкуринского, исполкома районного Совета депутатов трудящихся и его председателя тов. Карцева, а также нач. РО МГБ т. Филоненко и нач. милиции тов. Герасина, которые не приняли должных мер к усилению охраны объектов социалистической собственности, сельсоветов, избирательных пунктов и общественного порядка в селах района, особенно в период подготовки и проведения выборов народных судей и народных заседателей.

Это свидетельствует о том, что Белогорский райком КП(б)У запустил политико-воспитательную работу среди партийно-комсомольского и колхозного актива, слабо воспитывает их в духе большевистской бдительности, не мобилизует актив сел, района на выявление и решительную борьбу против проявлений враждебных действий остатков украинских буржуазных националистов.

Бюро обкома КП(б)У ПОСТАНОВЛЯЕТ:

1. Осудить политическую беспечность и благодушие Белогорского райкома КП(б)У (т. Ячкуринского), райисполкома (т. Карцева), райотделения МГБ (т. Филоненко) и нач. милиции (т. Герасина), допустивших бандитское проявление в селе Москалевка и не принявших мер к задержанию бандитов.

2. Обязать Белогорский райком КП(б)У исполком райсовета депутатов трудящихся совместно с органами МГБ и милиции разработать мероприятия по усилению охраны избирательных пунктов, сельсоветов, государственной и колхозно-кооперативной собственности, а также обеспечения должного общественного порядка в селах района, особенно в период подготовки и проведения выборов народных судов.

3. Обязать Белогорский райком КП(б)У усилить массово-политическую работу среди населения, оживить работу сельских лекториев и командировать им в помощь во все села района партийно-советский актив для чтения лекций и докладов на темы: Ленин и Сталин — создатели украинского советского государства, о путях построения коммуниз-

ма в нашей стране, о руководящей и направляющей силе партии Ленина-Сталина в государственном, хозяйственном и культурном строительстве, о ленинско-сталинской дружбе народов и советском патриотизме, о братской помощи великого русского народа украинскому народу, о преимуществах социалистической системы хозяйства над капиталистической, а также лекции, разоблачающие украинско-буржуазных националистов как злейших врагов украинского народа.

Повысить политическую бдительность первичных партийных организаций, поднять на должный уровень роль парторганизаций по руководству и проведению идеологической работы среди интеллигенции и населения района.

4. Обязать начальника Белогорского РО МГБ (тов. Филоненко) принять все меры к выявлению и задержанию бандитской группы, совершившей бандпроявление в с. Москалевка.

5. Обязать областное управление МГБ (тов. Руденко), областное управление милиции (т. Киприк) оживить работу бригад содействия органам милиции и групп охраны общественного порядка в населенных пунктах области.

6. Обязать начальника областного управления МГБ (т. Руденко) принять все меры по оказанию помощи Белогорскому РО МГБ в поимке группы бандитов и обеспечить полную ликвидацию остатков украинских буржуазных националистов на территории области.

7. Обязать райкомы и горкомы КП(б)У обсудить настоящее постановление на заседании бюро и наметить конкретные мероприятия, вытекающие из настоящего постановления и обеспечивающие повышение большевистской бдительности парторганизаций, охрану избирательных пунктов, сельсоветов, колхозно-кооперативных организаций и общественный порядок в селах.

8. Поручить секретарю обкома КП(б)Украины тов. Повху не позже 10 декабря с. г. командировать группу штатных и внештатных лекторов и докладчиков для чтения лекций и докладов в селах Белогорского, Славутского, Берез-

довского, Теофипольского, Базалийского, Сатановского, Чемеровецкого и Орининского районов.

9. Обязать нач. облуправления МГБ тов. Руденко, нач. облуправления милиции тов. Киприка, все горкомы и райкомы КП(б)У доложить обкому КП(б)У о выполнении настоящего постановления к 25 декабря 1951 года.

Контроль за выполнением упомянутого постановления возложить на отдел пропаганды и агитации и административный отдел обкома КП(б)Украины.

Секретарь обкома КП(б)У (В. БЕГМА)

Оригінал. Машинопис.

ДАХм.О: Ф. П-487. — Оп. 79. — Спр. 12. — Арк. 10—12.

Довідка завідуючого адміністративним відділом Кам'янець-Подільського обкому КП(б)У А. Якушевича секретарю В. Бегмі про надзвичайні пригоди в Шепетівському, Антонінському і Красилівському райвідділах міліції МДБ

Грудень 1951 року

Совершенно секретно

СЕКРЕТАРЮ ОБКОМА КП(б)У

тов. БЕГМА В. А.

С П Р А В К А

о чрезвычайных происшествиях в Шепетовском райотделе, Антонинском и Красиловском райотделениях милиции МГБ.

19-го августа 1951 года в камере предварительного заключения Шепетовского райотдела милиции МГБ повесился на бинте, привязанном к решетке камеры, задержанный Хижняк.

Расследованием этого факта установлено, что 19-го августа 1951 года работниками Шепетовского РО МГБ были задержаны и доставлены в КПЗ РО МГБ хулиганившие в буфете граждане Зверев и Хижняк (оба инвалида Отечественной войны). В этот же день в 20.00 часовой КПЗ — милиционер Дидук обнаружил, что задержанный Хижняк повесился, о чем Дидук немедленно сообщил дежурному Ми-

хайлюку и начальнику милиции Шепетовского райотдела МГБ т. Бучеку и тут же перерезал бинт, на котором повесился Хижняк.

Тов. Бучек пытался скрыть перед облуправлением милиции МГБ и Шепетовским райкомом КП(б)У факт самоповешения Хижняка, о чем предупредил и своих подчиненных. 20-го августа 1951 года судмедэксперт врач Алехина, вскрыв труп Хижняка, дала заключение, что смерть наступила от сильного опьянения.

При вторичном вскрытии трупа и показаниями свидетелей установлена истинная причина смерти Хижняка т. е. самоповешание.

Постановлением бюро Шепетовского райкома КП(б)У от 25.IX.1951 года начальнику Шепетовского РОМ МГБ т. Бучеку Василию Николаевичу за скрытие факта самоповешания в КПЗ и подговаривание к этому своих подчиненных объявлен выговор с занесением в учетную карточку.

Виновные в непредотвращении самоповешения Хижняка и в укрывательстве приказом начальника облуправления МГБ наказаны в административном порядке. Из них: начальнику Шепетовского РОМ МГБ т. Бучеку В. Н. вынесено 10 суток ареста, мл. лейтенант милиции Михайлюк уволен из органов милиции, милиционерам Дидук и Хитячук вынесено по 5 суток ареста.

В ночь с 10 на 11 ноября с. г. в камере предварительного заключения Антонинского РО Милиции МГБ повесился задержанный Захарчук Ф. О.

Расследованием этого факта установлено, что при задержании на подводе у Захарка было обнаружено 180 кгр. сахарной свеклы, украденной с колхозного поля и, кроме того, при обыске на квартире изъято 9,3 цент. сахарной свеклы и 3 цент. сена, похищенного с колхозного луга.

По указанию начальника Антонинского РОМ МГБ т. Канунникова на основании ст. 93 УПК УССР до получения санкции на арест от прокурора Захарчук был водворен 10.XI в 20 час. в КПЗ. 11 ноября 1951 года в 3 час. утра при

смене постовых и при проверке камер ответственный дежурный по РОМ МГБ т. Пчеловский обнаружил Захарчука мертвым, уткнувшимся головой к стене и одновременно увидел привязанный к решетке окна камеры хлопчатобумажный свитер, на котором повесился Захарчук.

Особой инспекцией облуправления милиции МГБ установлено, что постовой милиционер по охране КПЗ Харчук Б. И. перед сдачей дежурства 11.XI-51 г. в 3 час. утра, будучи на посту, спал, что и позволило Захарчуку совершить акт самоповешания.

Это чрезвычайное происшествие 29.XI-51 г., обсуждалось на заседании бюро Антонинского райкома КП(б)У, однако не были вскрыты факты безответственного отношения работников милиции, отсутствие настоящей дисциплины и бездеятельности, приведшие к чрезвычайному происшествию. РК КП(б)У не дал политической оценки случившемуся факту и не привлек виновных к партийной ответственности.

Областное управление милиции (т. Киприк) и начальник политотдела облуправления милиции (т. Кузнечиков) на имеющихся двух случаях чрезвычайных происшествий не мобилизовали начальников милиции, политических работников и весь личный состав милиции на недопущение подобных позорных случаев недисциплинированности и преступной халатности органов милиции.

2-го декабря 1951 года работники Красиловского райотделения милиции МГБ Головатюк, Агапов (кандидат в члены ВКП(б)) и Мазур, будучи в пьяном состоянии, без всяких оснований избили ни в чем не повинного рабочего газопровода Дашава—Киев т. Лашко. От ударов в переносицу у Лашко образовались сильные отеки под глазами, вследствие чего он не мог ничего видеть и был направлен на лечение в больницу, где, пролежав 3 дня, выписан с улучшением его здоровья.

Приведенные выше факты свидетельствуют о том, что областное управление милиции МГБ и его политотдел, Антонинский, Шепетовский и Красиловский райкомы

КП(б)У крайне медленно выполняют постановления ЦК КП(б)У и бюро обкома КП(б)У "О состоянии партийно-политической и воспитательной работы среди личного состава органов милиции МГБ".

Партийные организации указанных выше райотделов МГБ и милиции недостаточно борются за сочетание партийно-политической и воспитательной работы со служебно-оперативной работой.

Полагал бы:

1. Приведенные факты самоповешаний в КПЗ и о рукоприкладстве отдельных сотрудников Красиловского РО МГБ обсудить на заседании бюро обкома КП(б)У с вызовом начальника облуправления милиции т. Киприка, начальника политотдела облуправления милиции т. Кузнечикова, зам. начальника облуправления МГБ по кадрам т. Вирко и начальников милиции т.т. Бучека, Канунникова и Нянчура.

2. Пункт 1-й постановления бюро Антонинского райкома КП(б)У от 29 ноября 1951 года "О чрезвычайном происшествии в КПЗ райотдела милиции" — отменить. Начальнику Антонинского РОМ МГБ т. Канунникову объявить партийное взыскание.

3. Указать секретарям Антонинского, Шепетовского и Красиловского райкомов КП(б)У на их неудовлетворительную работу по выполнению постановления ЦК КП(б)У от 10. VI-50 года.

4. Потребовать от начальника облуправления милиции т. Киприка и начальника политотдела т. Кузнечикова установления большевистской дисциплины и бдительности в органах милиции, а также усиления политико-воспитательной работы среди личного состава органов милиции области.

Зав. административным
отделом обкома КП (б)У

(А. Якушевич)

Оригінал. Машинопис.

ДАХм.О: Ф. П-487. — Оп. 79. — Спр. 12. — Арк. 22—24.

Витяг з оперативного зведення МДБ УРСР про результати боротьби проти оунівського підпілля на теренах Поділля за 26 грудня 1951 року, передане заступником міністра державної безпеки УРСР генерал-майором Поперекою міністру державної безпеки СРСР С. Ігнат'єву

27 грудня 1951 року

Министерство Государственной Безопасности
Украинской ССР

СОВЕРШЕННО СЕКРЕТНО

ПЕРЕДАТЬ НЕМЕДЛЕННО

ЗАПИСКА ПО "ВЧ"

МОСКВА МГБ С С С Р

товарищу ИГНАТЬЕВУ С.Д.

ОПЕРАТИВНАЯ СВОДКА

о результатах чекистско-войсковых мероприятий по ликвидации бандитско-оуновского подполья на территории западных областей Украины за 26 декабря 1951 года

26 декабря в западных областях Украины захвачены 3 бандита. Арестованы 2 участника ОУН и 1 бандпособник. Всего 6.

Оперативной группой УМГБ Каменец-Пододольской области с участием работников Управления 2-Н МГБ УССР 26 декабря была проведена комбинация с использованием ранее захваченного бандита и с применением специальных средств.

В результате этой комбинации на территории Копайгородского района Винницкой области захвачены живыми бандиты по кличкам "ШЕПЕЛЬ" и "МИРОН".

У них изъято 2 пистолета с патронами.

"ШЕПЕЛЬ" ранее являлся руководителем районного "провода" ОУН в Подгаецком районе, Тернопольской области, с 1949 года действовал в восточных областях Украины.

В последнее время "ШЕПЕЛЬ" возглавлял бандоуновское подполье на территории Винницкой области.

"ШЕПЕЛЬ" и "МИРОН" активно допрашиваются.

[...]

П О П Е Р Е К А _____

ЗАМ[ЕСТИТЕЛЬ] МИНИСТРА ГОСУДАРСТВЕННОЙ
БЕЗОПАСНОСТИ УССР - ГЕНЕРАЛ-МАЙОР

П О П Е Р Е К А

"27" декабря 1951 года.

№ 3406/п

г. Киев

Приняла: Алексеева.

Передал: Григорьев. 14.50 27. XII.-51 г.

Оригінал. Машинопис.

ДА СБ України. — Ф. 16. — Оп. 80 (1954 р.). — Спр. 2. —
Арк. 192—195.

Доповідна управління МДБ по Тернопільській області
про викриття і ліквідацію підпільної антирадянської моло-
діжної організації в селі Кошляки Новосільського району
12 січня 1952 року

СПРАВКА

По делу вскрытой и ликвидированной подпольной анти-
советской молодежной организации "СУМ" ("Спилка укра-
инской молодежи"), существовавшей в селе Кошляки, Но-
восельского района, Тернопольской области.

На основании поступивших в Новосельский РО МГБ дан-
ных о существовании подпольной антисоветской молодеж-
ной организации управлением МГБ Тернопольской облас-
ти в августе 1951 года были арестованы и привлечены к
уголовной ответственности участники названной выше ор-
ганизации:

1. ЗАРИЧНЫЙ Нестор Васильевич, 1933 года рождения,
уроженец и житель с. Кошляки, Новосельского района,
Тернопольской области, украинец, гражданин СССР, б/член
ВЛКСМ, образование 8 классов, до ареста учился в коо-
перативно-торговой школе, гор. Бережаны, происходит из
крестьян-середняков;

2. ЗАРИЧНЫЙ Ростислав Теодорович, 1931 года рож-
дения, уроженец с. Кошляки, Новосельского района, Терно-
польской области, украинец, гражданин СССР, б/член

ВЛКСМ, образование 8 классов, из крестьян-середняков, до ареста служил в Советской Армии;

3. БАКАЛЮК Ярослав Петрович, 1932 года рождения, уроженец и житель села Кошляки, Новосельского района, Тернопольской области, украинец, гражданин СССР, б/п, образование 8 классов, из крестьян-середняков, до ареста работал в колхозе;

4. ЗАГРИЙЧУК Мирослав Степанович, 1932 года рождения, уроженец и житель с. Кошляки, Новосельского района, Тернопольской области, украинец, гражданин СССР, б/п, образование 7 классов, из крестьян-середняков, до ареста работал мотористом кинопередвижки;

5. ЧУЧВАЛА Ярослав Теодорович, 1932 года рождения, уроженец и житель с. Кошляки, Новосельского района, Тернопольской области, украинец, гражданин СССР, б/п, образование 10 классов, из крестьян-середняков, до ареста учился во Львовском кинотехникуме.

На следствии участники антисоветской молодежной организации показали, что данная организация была создана летом 1948 года по заданию участника ранее вскрытой подпольной антисоветской организации "Универсал", ныне осужденного ШЕВЧУК Ореста Адольфовича.

Участники антисоветской организации через ЧУЧВАЛА Я. Т. летом 1950 года установили связь с бандитами оуновского подполья "СТРЕЛЕЦ" — НАДЯК Богданом и "АНДРЕЙ" — Крысоватым Василием (убиты осенью 1950 года), по заданию которых распространяли в селе антисоветские националистические листовки и собирали сведения о действиях работников МГБ и солдат, приезжавших в село.

Указанной выше антисоветской молодежной националистической организацией вначале руководил ЗАРИЧНЫЙ Ростислав Теодорович, а затем с осени 1950 года руководителем стал ЗАРИЧНЫЙ Нестор Васильевич.

Антисоветская молодежная организация "СУМ" ставила задачи:

а) приобретать огнестрельное оружие и боеприпасы к нему для вооруженного выступления против советской влас-

ти в случае войны между Америкой и Советским Союзом;

б) проводить среди населения антисоветскую агитацию, направленную на срыв проводимых советской властью мероприятий на селе;

в) распространять среди населения антисоветскую националистическую литературу и листовки;

г) проводить среди сельской молодежи агитацию, направленную против вступления в комсомол;

д) из числа антисоветски настроенной молодежи вовлекать в организацию новых членов.

Участники антисоветской организации под руководством ЗАРИЧНОГО Ростислава Теодоровича, а затем — ЗАРИЧНОГО Нестора Васильевича приобрели для себя огнестрельное оружие — винтовочные обрезы и патроны к ним, проводили нелегальные сборища, на которых обсуждали вопросы антисоветской работы и изучали антисоветскую националистическую литературу.

На протяжении 1948—1950 гг. неоднократно изготавливали и распространяли по селу Кошляки антисоветские националистические листовки, направленные против выборов в органы советской власти и против проводимых хозяйственно-политических кампаний.

При обыске у участников организации было изъято: два винтовочных обреза, боепатроны, антисоветские националистические брошюры и листовки.

Участники антисоветской молодежной организации о себе показали:

1. ЗАРИЧНЫЙ Нестор Васильевич, что он состоял членом антисоветской молодежной националистической организации, которую создал по заданию украинских националистов, занимал в организации руководящее положение, проводил с участниками организации сборища, на которых изучалась националистическая литература и обсуждались вопросы борьбы против советской власти. Неоднократно распространял антисоветские националистические листовки, как участник антисоветской организации имел на вооружении обреза с боепатронами.

2. ЗАРИЧНЫЙ Ростислав Теодорович, что он летом 1948 года принимал участие в создании антисоветской националистической организации и лично возглавлял руководство последней, неоднократно проводил нелегальные сборища участников созданной антисоветской организации, на которых изучалась антисоветская литература и обсуждались вопросы борьбы против советской власти. По его заданию участники антисоветской организации приобретали оружие. Лично сам имел на вооружении обрез с боепатронами.

3. БАКАЛЮК Ярослав Петрович, что он с 1948 года состоял в антисоветской молодежной националистической организации, посещал нелегальные сборища, на которых изучалась антисоветская националистическая литература и обсуждались вопросы борьбы против советской власти. Как участник антисоветской организации имел на вооружении винтовочный обрез с боепатронами, распространял по селу антисоветские листовки,

4. ЗАГРИЙЧУК Мирослав Степанович, что он с 1948 года являлся участником антисоветской молодежной националистической организации, посещал нелегальные сборища участников этой организации, на которых изучалась националистическая литература и обсуждались вопросы проведения антисоветской работы, предоставлял свой дом для проведения нелегальных сборищ участников организации, распространял антисоветские националистические листовки, ремонтировал оружие для других участников антисоветской организации, на личном вооружении имел обрез с боепатронами.

5. ЧУЧВАЛА Ярослав Теодорович, что он с лета 1948 года поддерживал связь с бандитами ОУН, по заданию которых собирал информационно-разведывательные сведения, для чего привлек участников антисоветской организации ЗАРИЧНОГО Н. В., БАКАЛЮК Я. П. и ЗАГРИЙЧУК М. С. В 1950 году примкнул к существовавшей в селе антисоветской организации "СУМ", снабжал участников этой организации антисоветскими листовками и лично сам распространял эти листовки. До дня ареста хранил националистическую литературу и антисоветские листовки.

Все участники антисоветской организации о своей преступной деятельности дали признательные показания.

25—26 декабря 1951 года все участники организации Военным трибуналом войск МГБ Тернопольской области осуждены к 25 годам ИТЛ каждый.

Начальник следотдела УМГБ Терноп. обл.
подполковник НАЙДЕНОВ

"11" января 1952 года.

Оригінал. Машинопис.

ЦДАГОУ: Ф. 1. — Оп. 24. — Спр. 1718. — Арк. 37—41.

Довідка начальника Золотниківського РВ МДБ капітана
Гусака про діяльність українських повстанців за період з
1944 до 1951 року 23 січня 1952 року

СПРАВКА

На территории Золотниковского района за период с 1944 по 1951 год действовало 53 вооруженных бандбоек "ОУН", численностью — 339 человек, в том числе действовали:

1. Бандбоек кущевых проводов	— 25
2. Бандбоек райпровода	— 0
3. Бандбоек областного провода	— 3
4. Бандбоек краевого провода	— 2
5. Бандбоек окружного провода	— 4
6. Бандбоек надрайонного провода	— 3
7. Бандбоек "УПА"	— 7

Всего ликвидировано бандбоек — 53, численностью — 339 человек, в том числе руководящего состава — 57 человек.

У ликвидированных бандитов "ОУН" изъято 373 единицы оружия, в том числе:

1. Ружья "ПТР"	— 1
2. Станковых пулеметов	— 2
3. Ручных пулеметов	— 27
4. Автоматов	— 139
5. Винтовок	— 205

6. Пистолетов	—99
7. Патрон	—33565
8. Гранат	—195

Указанными выше бандитами "ОУН" было совершено более 50 бандпроявлений, наиболее характерные из них:

1. В январе месяце 1947 года в селе Кутузов были ранены бандитами "ОУН": Депутат Верховного Совета УССР ЯРОВОЙ В. П. и секретарь Золотниковского РК КП(б)У ЧЕПЕЛЕНКО.

2. Летом 1945 года в с. Гниловоды бандитами "ОУН" были зверски убиты 31 человек Советских граждан польской национальности, в том числе — 22 малолетних детей.

3. 4 ноября 1945 года в селе Золотники бандитами "ОУН" было убито — 12 Советских граждан польской национальности.

4. Осенью 1945 года в селе Золотники бандитами "ОУН" было взорвано 6 административных зданий, в том числе здание РК КП(б)У, МВД и другие.

5. В январе месяце 1947 года бандитами "ОУН" была убита председатель сельсовета с. Союнов — ДУСАНОВСКАЯ.

6. В январе месяце 1947 года в селе Семикивцы бандитами "ОУН" был зверски замучен и убит секретарь РК ЛКСМУ — МИТИН.

7. В мае месяца 1947 года в селе Сокольники бандитами "ОУН" был убит работник МВД.

8. В октябре месяце 1947 года в селе Гайворонка бандитами "ОУН" был повешен председатель колхоза им. Молотова — ШВЫРЛО.

9. В январе месяце 1948 года в селе Сапова бандитами "ОУН" были убиты: Начальник Золотниковского РО МГБ майор ФАДЕЕВ, ст. опер. уполномоченный РО МГБ ст. лейтенант ХРАМЧЕНКО и вахтер РО МГБ старшина ГАВРИЩУК.

10. Летом 1948 года в Вишневецком лесу молодежной террористической группой с. Кутузов была зверски замучена и убита директор Кутузовской НСШ — КИВИЦКАЯ.

11. Летом 1948 года в селе Рассоховатец бандитами "ОУН" были убиты председатель сельсовета — МАНЗИЙ и зам. председателя сельсовета — БАРАН.

12. Летом 1949 года в селе Воля-Гетманская бандитами "ОУН" была разоружена группа охраны общественного порядка и убит зав. хатой-читальней этого села ОХРИМЕНКО.

Всего указанными бандитами "ОУН" было убито более 120 человек Советско-партийного и сельского актива, разрушено и сожжено более 15 зданий, в том числе 6 домов административных учреждений. Все указанные выше бандпроявления Золотниковским РО МГБ раскрыты и бандиты ликвидированы.

За указанное время, т. е. с 1944 года по 1951 год включительно, Золотниковским РО МГБ было арестовано членов "ОУН" и бандпособников 445 человек, в том числе вскрыто и арестовано:

1. Молодежных террористических организаций — 14, численностью — 35 человек, как-то:

а) Село Венева в 1945 году существовала молодежная террористическая "ОУН", численностью — 3 человека, 1925—1927 годов рождения, которой в 1945 году был совершен террористический акт по заданию областного референта СБ, бандита "ЖАР" над уч. уполномоченным милиции САЗАНСКИМ. Участники этой организации были в 1945 году арестованы и преданы суду военного трибунала.

б) Село Вронгаливка в 1947 году июне месяце была вскрыта и ликвидирована молодежная кущевая "ОУН"— "СВОБОДА", в составе — 5 человек, 3 из которых в 1947 году арестованы и преданы суду военного трибунала.

в) Село Вишневчик, в 1947 году была вскрыта станичная молодежная "ОУН", в составе 6 человек, возраста 18—21 лет, возглавляемая станичным "ОУН" — БЕРЕЖНИЦКИМ О. И., все участники этой организации арестованы органами МГБ. У арестованных изъято: винтовок — 2, гранат — 2.

г) В июне 1947 года в селах Соколов-Сокольники была вскрыта молодежная контрреволюционная "ОУН", под на-

званием "Морская пуля", в составе — 22 человека, возрастом — 17—19 лет, все участники этой организации арестованы и преданы суду Военного трибунала.

д) В апреле 1947 года в селе Гниловоды была вскрыта террористическая группа "ОУН" численностью — 3 человека, возрастом 17—19 лет. Участники этой организации совершили террористический акт над жителями села Гниловоды: ПАТРА Иван, его женой и малолетним ребенком. Все участники этой организации арестованы и преданы суду военного трибунала.

е) В апреле 1949 года в селе Раковцы была вскрыта молодежная террористическая "ОУН" в составе 3-х человек, возрастом — 22—24 лет. Участники этой организации арестованы органами МГБ. У арестованных изъято: ручных пулеметов — 1, винтовок — 3, патрон — 12.

ж) В мае 1949 года в селе Раковцы вскрыта молодежная террористическая "ОУН" численностью — 5 человек, возрастом 19—21 годов, участники ее арестованы и преданы суду военного трибунала.

У арестованных изъято: ручных пулеметов — 3, магазинов к пулеметам — 3, винтовок — 3, патрон — 1000 шт.

з) В июне 1949 года вскрыта была молодежная организация "ОУН", куда входили жители сел: Соснов, Маловоды, Бронгаливка, численностью — 5 человек, возрастом 19—30 лет. Участники этой организации арестованы, у арестованных изъято: ручных пулеметов — 1, винтовок СВТ — 1, патрон — 39 шт., пишущих машинок — 1 шт.

и) В июне 1949 года вскрыта была молодежная организация "ОУН", численностью 4 человека возрастом 17—19 лет. Участники этой организации участвовали в разоружении бандитами "ОУН" группы охраны общественного порядка села Воля-Гетманская. Участники этой организации арестованы и преданы суду военного трибунала.

к) В июле 1949 года в селе Кутузов была вскрыта молодежная террористическая "ОУН" численностью — 3 человека, возрастом 20—21 лет, участниками которой по заданию руководителя районного провода "ОУН" бандита

"СТЕП" в Вишневском лесу была зверски замучена и убита директор Кутузовской НСШ — КИВИЦКАЯ.

Все участники арестованы, у арестованных изъято: винтовок — 1, винтовочных обзоров — 1, гранат — 2.

м) Зимой 1949 года в селе Ишков была вскрыта молодежная куцеевая "ОУН" под названием "СВОБОДА", численностью — 6 человек, возрастом — 18—20 лет. Участники этой организации арестованы, у арестованных изъято: винтовок — 2.

н) В январе 1950 года в селе Зарваница была вскрыта молодежная "ОУН" в составе — 14 человек, возрастом — 18—24 лет. Все участники арестованы и переданы суду военного трибунала. У арестованных было изъято: винтовочных обзоров — 1.

о) В январе 1950 году в селе Бурканов была вскрыта молодежная "ОУН" численностью — 4 человека, возрастом 18—22, участники которой арестованы и переданы суду военного трибунала.

п) В 1951 году была вскрыта молодежная террористическая организация "ОУН" под названием "СИРКО", которая дислоцировалась в селе Сокольники и Бурканов, проводя а/советскую деятельность в Золотниковской средней школе. Организация состояла из — 8 человек, в возрасте 16—17 лет. 4 участника этой организации арестованы. У арестованных изъято: автоматов — 1, патрон — 34, толовая шашка весом 2 кг.

2. Членов "ОУН" и бандпособников арестовано — 360 человек.

3. В процессе проведенной работы оперсоставом РО МГБ и Советско-партийным активом по разъяснению среди населения приказов МГБ УССР "О явке с повинной участников банд "ОУН"овского подполья и бандпособников", в органы Советской власти за период 1945—1951 годов явилось — 191 человек участников "ОУН" и бандпособников.

Результаты ликвидации банд "ОУН"овского подполья дали возможность в 1950 году на территории района провести сплошную коллективизацию сельского хозяйства и

население района стало более активно участвовать во всех проводимых политико-хозяйственных мероприятиях Советской власти.

Действующие банды "ОУН" на территории Золотниковского района были полностью ликвидированы в конце 1951 года.

Начальник ЗОЛОТНИКОВСКОГО РО МГБ
капитан (ГУСАК)

23.I.1952 года.

Оригінал. Машинопис.

ЦДАГОУ: Ф. 1. — Оп. 24. — Спр. 1718. — Арк. 42—46.

Довідка про викриття органами МДБ молодіжної організації ОУН із числа учнів Золотниківської середньої школи Золотниківського району Тернопільської області

28 січня 1952 року

СПРАВКА

о вскрытой органами МГБ молодежной организации ОУН из числа учащихся Золотниковской средней школы Золотниковского района Тернопольской области.

Золотниковский район был сильно засорен контрреволюционным оуновским подпольем и его бандами. За период с 1944 по 1952 год на территории района ликвидировано 53 бандбоек кущевых, районных, надрайонных, краевых и окружных "проводов", в которых действовало 339 вооруженных бандитов. Кроме того, в районе изъято 360 членов ОУН и бандитских пособников. Явилось с повинной 191 человек.

За этот же период времени бандами ОУН совершено более 50 бандитских проявлений. В 1950 году бандитами были взорваны 5 зданий административных учреждений райцентра, в том числе здание РК КП(б)У, МВД и другие. В селах Гниловоды и Золотники зверски убито 43 человека советских граждан польской национальности, в том числе малолетних детей — 22.

В 1947 году в селе Семикивцы был зверски замучен секретарь райкома АКСМУ тов. МИТИН. В селе Гайворонка повешен председатель первого в районе колхоза им. Моло-

това тов. ШВЫРЛО. В селе Кутузов ранены депутат Верховного Совета УССР тов. ЯРОВОЙ и секретарь райкома КП(б)У тов. ЧЕПЕЛЕНКО.

В 1948 году в селе Сапова были убиты начальник Золотниковского райотдела МГБ тов. ФАДЕЕВ, старший оперуполномоченный тов. ХРАМЧЕНКО и вахтер райотдела МГБ тов. ГАВРИЩУК. В селе Рассоховатец убиты председатель сельсовета тов. МАНЗИЙ и его заместитель тов. БАРАН.

В 1949 году в селе Воля-Гетманская разоружена группа охраны общественного порядка и убит заведующий хатой читальней этого села тов. ОХРИМЕНКО.

Всего бандитами ОУН было убито более 120 человек советского и партийного актива района. Разрушено и сожжено более 15 зданий, в том числе 6 административных учреждений.

Оуновское подполье и его банды создавали на территории Золотниковского района контрреволюционные молодежные организации и руководили их антисоветской деятельностью.

За период с 1945—1951 год райотделом МГБ вскрыто 14 националистических организаций из молодежи в возрасте от 17 до 22 лет, с общим числом участников 85 человек. Участники этих организаций были вооружены автоматами, пистолетами, обрезам и другим оружием, занимались распространением антисоветских листовок и националистической литературы, а также организацией террористических актов против советского и партийного актива.

В 1945 году в селе Бенево была вскрыта организация из 3-х человек, которая по заданию оуновского подполья убила участкового уполномоченного милиции тов. САЗАНСКОГО.

В 1947 году было вскрыто 4 молодежных организации ОУН. Одна из них в селе Гниловоды совершила террористический акт над семьей активиста тов. ПАТРА И., убив его, жену и малолетнего ребенка.

В 1949 году было вскрыто 6 националистических орга-

низаций из молодежи. Участники организации села Кутузovo зверски замучили директора неполной средней школы того же села тов. КИВИЦКУЮ. В 1950 году таких организаций было вскрыто — 2.

МОЛОДЕЖНАЯ ОРГАНИЗАЦИЯ ОУН, ВСКРЫТАЯ В ЗОЛОТНИКОВСКОЙ СРЕДНЕЙ ШКОЛЕ

В декабре 1951 года вскрыта молодежная организация ОУН под названием "СИРКО", в которую входили 7 учащихся Золотниковской средней школы в возрасте 16—19 лет, жители смежных сел Сокольники и Бурканов. Из них 6 комсомольцев.

Эта организация была создана на базе двух независимо существовавших в селах Сокольники и Бурканов организаций и является охвостом разгромленного в районе контрреволюционного оуновского подполья и его банд.

Так, в июле 1950 года ученик 9 класса Золотниковской средней школы ГОМИЛКА П. А., по заданию бандита оуновского подполья МЕРВА Т. Т., создал в селе Бурканов националистическую организацию, в которую вошли также ученики Золотниковской средней школы, жители села Бурканов ДЫМИНСКИЙ Т. П. и КУХТЯК М. Е. Участники этой организации проводили свои нелегальные сборища и по заданию бандитов распространяли антисоветские листовки.

Арестованный ГОМИЛКА П. А. на допросах показал: "В июле 1950 года, находясь в Золотниковском лесу я встретил вооруженного бандита МЕРВУ. После непродолжительной беседы о целях и задачах украинских националистов и их борьбы, МЕРВА предложил мне вступить в националистическую организацию, на что я дал свое согласие и тут же получил от него указание распространять антисоветские листовки, а также договорились о тайнике, через который он будет снабжать меня ими.

Бандит также дал мне задание создать в селе Бурканов националистическую организацию из молодежи. Выполняя это задание, я вовлек в неё своих односельчан ДЕМИНСКОГО Т. П. и КУХТЯК М. Е."

В июне 1951 года учеником 10 класса Золотниковской

средней школы (во время ареста работал пионервожатым Сокольникской НСШ), житель села Сокольники ТЕСЛЮК В. С. создал националистическую организацию, в которую вовлек своих односельчан и соучеников ШЕПИТУ Я. И., КИЦКАЙ Я. И., ЦЮПРИК З. В.

Отец ТЕСЛЮКА В. С. — ТЕСЛЮК С. являлся активным участником существовавшей в селе Сокольники подпольной оуновской организации. В конце июня 1941 года в составе вооруженной банды принимал участие в нападении на отходящие через село автомашины с советскими войсками. В одном из таких нападений был убит. В период с 1944 по 1946 год в доме ТЕСЛЮКА В. С. находился схрон, где укрывались два бандита, по заданию которых ТЕСЛЮК уже тогда распространял националистические листовки и проводил разведку по заданию бандитов ОУН.

Арестованный ТЕСЛЮК В. С. на допросе заявил: "В 1951 году летом в райцентре Золотникове я нашел листовку, в которой оуновцы призывали молодежь не вступать в комсомол и вести борьбу. Прочитав листовку я убедился в её правоте. Кроме того, зародилась мысль мести за отца, и я стал на путь ОУН".

В июле 1951 года руководитель Сокольникской националистической организации ТЕСЛЮК, узнав о существовании в селе Бурканов такой же организации, сумел связаться с ней и договориться о объединении.

На первом сборище, которое состоялось в июле 1951 года, произошло слияние националистических организаций сел Сокольники и Бурканов в одну, под названием "СИР-КО". На этом же сборище был избран руководящий состав организации. Руководителем был избран ТЕСЛЮК В. С. заместителем — ГОМИЛКА П. А. и секретарем — ШЕПИТА Я. И. Всем участникам организации была присвоена бандитская кличка "ВИХОРЬ", "СТЕП" и т. д.

На последующих сборищах проводилось чтение националистической литературы. Обсуждался вопрос распространения антисоветских листовок. Было поручено секретарю организации — ШЕПИТА Я. И. изготовить штамп для пе-

чатанья антисоветских листовок. Штамп был изготовлен и печатаемые посредством этого штампа листовки распространялись всеми членами организации в селах Сокольники, Бурканов и в райцентре Золотники. Особенно много было распространено листовок в день 34 годовщины Великой Октябрьской Социалистической революции в СССР.

С целью приобретения оружия, было намечено совершить террористический акт над участковыми уполномоченными милиции сел Сокольники и Бурканов т.т. ЧОЛАЧ и КИСИЛЕВСКИМ, а также над активистами этого села т.т. ЛОПАТИНСКИМ Б. и ПАЛАСЮК Б., которых якобы подозревали в связях с органами МГБ.

Намечено было также совершить диверсионные акты — взорвать мост через реку Стрипу и здание, в котором размещены райком КП(б)У и Райисполком. Для осуществления этого участникам организации "СИРКО" ДЫМИНСКОМУ и ГОМИЛКА было поручено приобрести взрывчатые вещества.

На одном из сборищ 9 сентября 1951 года обсуждался вопрос об участнике организации "СИРКО" КИЦКАЙ Я., который подозревался в том, что он рассказал своему односельчанину БОГУШ З. о существовании этой организации.

ТЕСЛЮК В. как руководитель допрашивал КИЦКАЯ с применением к нему физических мер воздействия. Не добившись признания, в целях более глубокой конспирации на этом же сборище объявил организацию "СИРКО" распущенной. На деле же, эта организация продолжала вести антисоветскую деятельность до дня ареста её участников, сократив их до 5 человек (ТЕСЛЮК, ШЕПИТА, ГОМИЛКА, ДЫМИНСКИЙ, КУХТЯК).

Во время производства обыска у членов националистической организации "СИРКО" изъяты автомат ППШ —1, патронов — 34, толовая шашка весом около 2-х кг., оуновской литературы и листовок на 250 листах и резиновый штамп для печатания листовок.

Активные участники, так называемой организации "СИРКО" в количестве 4-х человек в декабре 1951 года арестованы.

1. ТЕСЛЮК В. С. — руководитель организации, по клич-

ке "ВИХОРЬ", родился в 1932 году в семье крестьянина-середняка села Сокольники Болотниковского района. После окончания в 1950—1951 учебном году Золотниковской средней школы работал пионервожатым Сокольникской НСШ. Член ВЛКСМ.

Его отец являлся активным участником существовавшей в селе Сокольниках подпольной оуновской организации. В июне 1941 года при нападении на отходившие советские войска был убит. С 1944 по 1946 год в доме ТЕСЛЮК В. С. находился схрон, где укрывались два бандита, по заданию которых уже тогда 13-ти летним, распространял националистические листовки и производил разведывательную работу.

2. ГОМИАКА П. А. — заместитель (руководителя) организации по кличке "СОКОЛ", беспартийный. Родился в 1934 году в семье крестьянина-середняка села Бурканов Золотниковского р-на. Ученик 10 класса Золотниковской средней школы.

Его два дяди — КОРОСТЫЛЬ П. К. и БАБИЙ П. М. за участие в массовых расстрелах советских граждан и измену Родине в мае 1951 года Военным Трибуналом приговорены к ВМН. Третий его дядя — КОРОСТЫЛЬ Ф. К. в 1945 году убит советскими войсками как бандит ОУН. Четвертый дядя — БАБИЙ И. М. в 1950 году Военным Трибуналом осужден к 25 годам ИТЛ.

По заданию бандита МЕРВА Т. Т. ГОМИАКА в 1950 году создал в с. Бурканов молодежную организацию ОУН и занимался распространением националистических листовок. Его отец и мать работают в колхозе на рядовых работах.

3. ШЕПИТА Я. И. — секретарь организации, по кличке "ГРОЗА". Родился в 1934 году в семье крестьянина-середняка села Сокольники Золотниковского района. Ученик 10 класса Золотниковской средней школы. Член ВЛКСМ.

Как секретарь организации изготовил штамп с текстом антисоветского содержания, печатал им листовки, которые распространял сам и снабжал ими своих сообщников.

Его родной брат — ШЕПИТА С. И., 1928 года рождения, в 1947 году Военным Трибуналом осужден к 10 годам ИТЛ как участник существовавшей в селе Сокольники мо-

лодежной организации ОУН "МОРСКАЯ ПУЛЯ", в которой занимал положение пропагандиста. Его отец работает в райпромкомбинате портным, мать домохозяйка.

4. ДЫМИНСКИЙ Т. П., по кличке "СТЕП", родился в 1934 году в семье крестьянина-середняка села Бурканов Золотниковского района. Ученик 9 класса Золотниковской средней школы, беспартийный.

ДЫМИНСКИЙ являлся рядовым членом организации и активно выполнял указания её руководителя — ТЕСЛЮКА. На допросе он показал:

"По заданию руководителя организации ТЕСЛЮКА я занимался выявлением советских активистов по селу Бурканов, для взрыва здания райкома КП(б)У достал толовую шашку и в разное время от члена организации ГОМИЛКА получал и распространял антисоветские листовки".

Его родной дядя — ДЫМИНСКИЙ С. П. в 1941 году участвовал в массовых убийствах и зверствах над советскими гражданами и бойцами Советской Армии, служил в немецкой полиции и ушел вместе с отступающими немецко-фашистскими войсками.

Отец ДЫМИНСКОГО работает в Золотниковском райкомхозе каменщиком, мать — в колхозе села Бурканов.

С остальными участниками этой организации, практическая деятельность которых была незначительной, органами МГБ и райкомом КП(б)У проведена соответствующая работа.

1. КУХТЯК М. Е. Родился в 1935 году в семье крестьянина-бедняка села Бурканов. Член ВЛКСМ, ученик 10 класса Золотниковской средней школы. Его мать в 1943 году убита местной полицией за неуплату налогов, отец работает в колхозе.

2. ЦУПРИН З. В. Родился в 1935 году в семье крестьянина-бедняка села Сокольники. Член ВЛКСМ, ученик 8 класса Золотниковской средней школы. Отец и мать работают в колхозе.

3. КИЦКАЙ Я. И. Родился в семье крестьянина-середняка села Сокольники. Член ВЛКСМ, ученик 9 класса Золотниковской средней школы. Родители работают в колхозе.

Считаю, что создание этой организации националистическим охвостом стало возможным благодаря отсутствия должной воспитательной работы с учениками школы со стороны педколлектива, комсомольской и пионерской организаций и абсолютного отсутствия всякой работы с родителями.

ИНСТРУКТОР АДМИНИСТРАТИВНОГО ОТДЕЛА
ЦК КП(б)У (МЕЛЬНИКОВ)
28 января 1952 г.

Оригінал. Машинопис.

ЦДАГОУ: Ф. 1. — Оп. 24. — Спр. 1718. — Арк. 15—24.

Вытяг з протоколу №6 засідання бюро Староконстантинівського РК КП(б)У 16 лютого 1952 року
Особая папка.

ВЫПИСКА ИЗ ПРОТОКОЛА №6
бюро Староконстантиновского РК КП(б)У
от 16 февраля 1952 года.

20. О недостатках в партийно-организационной, массово-политической, культурно-просветительной и чекистско-оперативной работы в районе по борьбе с оуновским подпольем.

(Докладывают: начальник РО МГБ тов. РОМАНЕЦ, секретарь РК КП(б)У тов. КОЛОВОРТНЫЙ)

Высказались:

т. ВАСИЛЬЧУК — секретарь РК КП(б)У
т. ГИЛЮК — секретарь РК КП(б)У
т. МАРКОВ — секретарь РК ЛКСМУ
т. МАРТЫНЮК — зав. ОППКО РК КП(б)У
т. РОМАНЕЦ — нач. РО МГБ
т. КОЛОВОРТНЫЙ — секретарь РК КП(б)У.

Заслушав информацию секретаря РК КП(б) Украины тов. КОЛОВОРТНОГО И. В. и начальника райотдела МГБ тов. РОМАНЕЦ Б. Ф. о недостатках в партийно-организационной, массово-политической, культурно-просветительной и чекистско-оперативной работе в районе по борьбе с оуновским подпольем, бюро РК КП(б)У отмечает, что на тер-

ритории района в первых числах февраля сего года органами КГБ была вскрыта и задержана группа бандитов оуновского подполья, имевшая свои явочные квартиры и бункер в с. Веснянка. Вражеская деятельность оуновского подполья и других преступных элементов проявлялась в прошлом году, находившая свое выражение в распространении украинских буржуазно-националистических и других листовок (с. Баблаи, Григоровка, Поповцы), поджогах, грабежах сельпо, сельсоветов и других видах.

Бюро РК КП(б)У считает, что наличие в районе оуновского подполья, длительное время проводившего свою враждебную деятельность, свидетельствует о серьезных недостатках в постановке партийно-организационной, массово-политической, культурно-просветительной и чекистско-оперативной работы РК КП(б), первичных парторганизаций и райотдела МГБ.

Секретари первичных партийных организаций, несмотря на неоднократные предупреждения РК КП(б)У, данные на семинарах, пленумах и в специальных мероприятиях, утвержденных бюро РК КП(б)У, не мобилизовали коммунистов и общественное мнение населения на повышение бдительности и борьбу с вражескими проявлениями. В селах района не было принято должных мер к исключению возможности проявления незамеченными враждебных элементов.

Отдел пропаганды и агитации РК КП(б)У и ОППКО недостаточно конкретно и последовательно направляли работу первичных партийных организаций на борьбу с украинским буржуазным национализмом.

Райотдел МГБ (тов. РОМАНЕЦ) и райотдел милиции (тов. СКРЫПНИК) также имели в своей работе существенные недостатки, неактивные работники РО МГБ и милиции не использовали накопленный большой опыт населения, находившегося длительное время в пограничной полосе, для повышения бдительности и четкой оперативной информации о всех подозрительных личностях, появляющихся в населенных пунктах, а зачастую сами допускали непрости-

тельную беспечность (выпивки — ЗИМСКОЙ), утеря планшета с опердокументами — ФУРСОВ) при выполнении служебных обязанностей.

На поступившие от населения сигналы (Морозовка) о появлении неизвестных лиц, реагировалось с опозданием. Режим приема на ночлег посторонних лиц в селах и в райцентре не соблюдался, а городской, сельские Советы и органы милиции не придавали этому серьезного значения.

Бригады содействия милиции и группы охраны общественного порядка в большинстве сел работают крайне неудовлетворительно.

Плохо еще ведется борьба с самогонварением, что в значительной мере способствует беспечности и притуплению бдительности населения.

Оуновские банды в настоящее время изменили тактику своей враждебной деятельности, отказались от открытой борьбы путем террора, ушли в глубокое подполье и начали враждебную подготовку и вербовку кадров, этим самым у ряда первичных парторганизаций, руководителей сельсоветов, колхозов, предприятий и учреждений создавалось ложное впечатление спокойствия, что, в свою очередь, привело к потере бдительности, ослаблению политической и воспитательной работы и чекистских мероприятий. Это позволило оуновскому подполью в 1951 году создать в районе систему связи, установить явочные квартиры и бункер и склонить на свою сторону некоторых отсталых колхозников.

И только после решения ЦК ВКП(б) и ЦК КП(б)У работа парторганизаций и органов МГБ и милиции в районе заметно улучшилась.

В целях недопущения в дальнейшем появления оуновских банд в районе и окончательной ликвидации их остатков, в целях повышения ответственности парторганизаций, органов МГБ и милиции за безопасность и политическую бдительность в районе, бюро РК КП(б)У

ПОСТАНОВЛЯЕТ:

1. Отметить, что вскрытие в районе оуновского подполья свидетельствует о недостаточной работе партийных

организаций, райотдела МТБ по обеспечению безопасности и политической бдительности и потребовать от всех членов бюро РК КП(б)У, секретарей первичных парторганизаций, Райисполкома, райотдела МГБ и милиции усилить партийно-организационную, массово-политическую, культурно-просветительную и чекистско-оперативную работу с тем, чтобы создать обстановку исключаящую возможность оседания оуновских и других банд в районе.

2. Обязать начальника РО МГБ тов. РОМАНЕЦ принять необходимые меры, обеспечивающие полную ликвидации в районе остатков оуновских банд в течение 2—3 месяцев и не допускать появления их в дальнейшем.

3. С целью принятия своевременных и совместных мер по наведению порядка и безопасности в районе потребовать от тов. РОМАНЕЦ Б. Ф. систематически информировать секретаря РК КП(б)У о всех проявлениях в районе и намечаемых мероприятиях.

4. Утвердить на 1952 год мероприятия по партийно-организационной, массово-политической, культурно-просветительной и чекистской работы в колхозах, бригадах и селах по борьбе с оуновским подпольем. Обязать секретарей РК КП(б)У установить контроль за выполнением этих мероприятий, о выполнении их доложить бюро РК КП(б)У к 25.IV.52 г. и 25.X.52 года.

5. Обязать секретарей первичных партийных организаций на очередных закрытых партийных собраниях обсудить вопрос: "О мерах по усилению партийно-организационной, массово-политической и культурно-просветительной работы по повышению большевистской бдительности".

6. Контроль за выполнением настоящего постановления возложить на секретаря РК КП(б)У тов. КОЛОВОРТНОГО.

СЕКРЕТАРЬ РК КП(б)У (И. КОЛОВОРТНЫЙ).

Отп. в 3-х экз.

Н. А.

Оригінал. Машинопис.

ДАХМО: Ф.П.-487. — Оп. 79. — Спр. 15. — Арк. 115—117.

Інформація Тернопільського обкому КП(б)У про ліквідацію двох груп підпілля ОУН у Лановецькому районі

29 лютого 1952 року

Секретарю ЦК КП(б) України
товарищу МЕЛЬНИКОВУ А. Г.

В январе месяце 1952 года Управлением МГБ СССР по Тернопольской области были получены агентурные данные о том, что в с. Ванжулов Лановецкого района в хозяйстве одного из жителей, работающего мельником, имеется бандитский бункер, в котором укрывается бандгруппа надрайонного руководителя ОУН. С целью организации поиска указанного бункера было поручено оперуполномоченному Лановецкого района РО МГБ Шепуля, который в течение трех лет оперативно обслуживал село Ванжулов, установить в этом селе всех мельников.

Выполняя это поручение, Шепуля сообщил в РО МГБ, что в селе Ванжулов проживает только два мельника, назвав их по фамилии. Произведенным поиском бандитский бункер в хозяйствах указанных мельников обнаружен не был. После этого для выяснения содержания бандитского бункера был использован агент МГБ, через которого было установлено, что в селе Ванжулов проживает и третий мельник, который является содержанием бункера.

20 февраля 1952 года при проведении чекистско-войсковой операции в хозяйстве этого мельника был обнаружен бункер, в котором ликвидированы 4 бандита, в том числе надрайонный руководитель ОУН "Прокип".

20 февраля 1952 года Управлением МГБ СССР по Тернопольской области была проведена чекистско-войсковая операция по розыску и ликвидации бандитов в селе Белозерки Лановецкого района. В ходе этой операции оперработниками МГБ на месте был подвергнут допросу один из бандпособников этого села с целью получения от него данных о месте нахождения бандитского бункера.

Указанный бандпособник после продолжительного запирательства спросил у оперработников МГБ, нет ли с ними работников Лановецкого райотдела МГБ и получив ответ,

что нет, указал место расположения бандитского бункера, в котором ликвидировано 4 бандита, в том числе бандглаварь "Арсен".

На вопрос бандпособнику, почему он спрашивал о работниках Лановецкого РО МГБ, последний ответил: "Я им не доверяю, т. к. они часто бывают пьяные, могут все разболтать, и сообщить данные о бандитах в их присутствии не могу".

По указанным фактам обкомом КП(б)У принимаются необходимые меры для наведения порядка в работе райотдела МГБ.

Секретарь Тернопольского обкома КП(б)У

Профатилов

Копія. Машинопис.

ЦДАГОУ: Ф. 1. — Оп. 24. — Спр. 1718. — Арк. 56, 57.

Доповідна записка Кам'янець-Подільського обкому партії
ЦК КП(б)У про стан і боротьбу проти підпілля ОУН на
території області

12 березня 1952 року

№ 121-с

Совершенно секретно

Секретарю ЦК КП(б) Украины
товарищу МЕЛЬНИКОВУ Л. Г.

ДОКЛАДНАЯ ЗАПИСКА

В дополнение к нашей докладной записке от 31.1.1952 года № 57/с о работе по ликвидации ОУНовского подполья в Каменец-Подольской области и улучшении партийно-организационной, массово-политической и культурно-просветительной работы сообщаем, что обкомом КП(б)У и органами МГБ по данному вопросу проведена следующая работа.

На проведенных 10-дневных семинарах первых секретарей горкомов и райкомов КП(б)У и секретарей горкомов и райкомов КП(б)У особое внимание обращено на улучшение работы в колхозных первичных парторганизациях и среди населения о повышении политической бдительности и т. д. На этих семинарах, а также на семинаре секретарей

первичных парторганизаций выступал начальник областного управления МГБ с лекциями об украинских буржуазных националистах как злейших врагах народа, агентах американо-английских империалистов. Такие же лекции были прочитаны на семинаре внештатных лекторов обкома, горкомов и райкомов КП(б)У.

В феврале сего года проведены 3-х дневные семинары секретарей первичных партийных и комсомольских организаций МГБ, где читались лекции о повышении бдительности, о советском патриотизме, об улучшении организационно-партийной и комсомольской работы, об украинских буржуазных националистах и др. На этих семинарах изучено также постановление бюро обкома КП(б)У от 31.1.1952 года "О положении дел в области по борьбе с ОУНовским подпольем".

В период отчетно-выборных собраний колхозов обращено было внимание на усиление руководства колхозов, особенно в селах, прилегающих к бывшей западной границе, и в селах, где имелись ОУНовские проявления.

Проведено областное совещание руководящих работников связи и потребительской кооперации с вопросом очищения этих систем от лиц, не внушающих политического и делового доверия.

С целью контроля за выполнением указаний, данных на совещаниях и мероприятиях, утвержденных бюро обкома КП(б)У, в 22 района области (главным образом граничащие с западными областями УССР) направлялись руководящие работники Управления МГБ и милиции, которые оказали на местах помощь в пересмотре, дооформлении и проведении совещаний с бригадами содействия милиции (БСМ).

В 28 районах пересмотрены 776 групп БСМ, в процессе чего исключено из групп 2127 человек и вновь принято и оформлено 2556 человек. Вновь оформлено 9 групп. Общая численность групп БСМ в области насчитывается 13723 человек.

Из указанного числа групп БСМ — 381 группа утверждена на сессиях и исполкомах сельсоветов депутатов тру-

дящихся, в 544 группах проведены инструктивные совещания, на которых присутствовало 7356 членов БСМ.

Члены БСМ привлекаются к постовой и патрульной службе, обходам по населенным пунктам и проверкам сторожевой охраны.

В результате проведенных мероприятий работа групп БСМ значительно оживилась и имеются положительные результаты по задержанию граждан без всяких личных документов, дезертиров производства и т. п.

В январе 1952 года МГБ УССР был утвержден план агентурно-оперативных мероприятий по ликвидации осевших на территории Каменец-Подольской области участников банд оуновского подполья, их пособнической базы и мерах по предотвращению проникновения оуновских эмиссаров на территорию области.

Оперативная обстановка указанного плана констатировала, что в ряде районов (Старо-Константиновский, Красиловский и другие) Каменец-Подольской области продолжает действовать группа бандитов во главе с надрайонным "проводником" "Матюшенко", а на административных границах Каменец-Подольской, Тернопольской и Ровенской областей орудуют бандгруппы, приходящие из Лановецкого и Острожского районов, руководимые бандглаварями "Арсеном", "Доном" и др.

Общее количество бандитов, действующих в области по состоянию на 1 января 1952 года, определялось в 11 человек.

Проведенными дополнительными мероприятиями было установлено, что в бандгруппе руководителя надрайонного "провода" ОУН "Матюшенко", кроме его самого, состоят бандиты "Карась" и "Славко" (он же "Тарас").

Бандгруппа "Арсена" насчитывала в своем составе 6 участников и представляла 3 группы, организационно считавшиеся районными "проводами", в том числе Белогорский районный "провод" (главарь "Славко", боевик "Богдан"), Антонинский районный "провод" (руководитель "Гейниш", боевик "Круча") и группа надрайонного "проводника" (главарь "Арсен", боевик "Левко").

Как установлено агентурными и следственными материалами, в этот же "надрайон" в свое время входила и группа бандглаваря "Нового", ликвидированная нами 12 октября 1951 года.

На административных границах северных районов области, смежных с Ровенской областью (Славутский, Плужнянский районы) действовала бандгруппа, руководимая бандглаварем "Доном" и насчитывавшая в своем составе 7 участников.

Таким образом, на территории области по состоянию на 1 февраля 1952 года насчитывалось дислоцировавшихся и появлявшихся в ряде наших районов из Тернопольской и Ровенской областей 5 бандгрупп с общим количеством 16 бандитов.

В утвержденном январском плане констатировалось также наличие в области до 200 выявленных участников ОУН, содержателей явочных квартир, бандитских убежищ и активных бандпособников.

Планом агентурно-оперативных мероприятия предусматривались следующие сроки ликвидации действующих бандитских групп: по бандгруппе "Матюшенко" — февраль месяц 1952 года, по бандгруппам "Арсена" и другим — март 1952 года.

В январе сего года были проведены активные агентурно-оперативные мероприятия по выявлению мест дислокации руководителя надрайонного "провода" "Матюшенко" и установления с ним легендированной переписки от имени главаря окружного "провода", захваченного УМГБ области.

В результате этой агентурной игры от "Матюшенко" в адрес легендированных нами пунктов связи было получено ряд писем, в которых он в кодированном виде доносил руководителю окружного "провода" о местах своей дислокации и адресах содержателей своих конспиративных квартир.

Агентурная установка адресатов, указанных "Матюшенко", свидетельствовала о подозрительном поведении и образе жизни последних, не оставлявших сомнение в том, что они действительно состоят в преступной связи с ним.

Проведенная агентурная комбинация по вручению ле-

гендированного письма через наши агентурные возможности одному из адресатов (в с. Сквородки Старо-Константиновского района) для руководителя бандподполья "Матюшенко" подкрепили наши подозрения и открыли перспективу для подставы ему нашей агентурной группы, установления связи с ним и последующего вывода его для захвата.

В письме, направленном в адрес содержателя конспиративной квартиры "Матюшенко" 25 января сего года, указывалось, что окружной "проводник" находится якобы в районе бандитской деятельности надрайонного "проводника" "Алкида", что по соседству с местом дислокации самого "Матюшенко", и поэтому считает удобным моментом для восстановления нарушенной связи и личной встречи с ним.

Далее в письме сообщалось, что окружной "проводник" намерен в ближайшие дни направить к нему по известному из переписки адресу "Жарова" и "Ильинского" — бывших бандитов (ныне агентов УМГБ).

Направлением подобного письма Управление МГБ исключало возможную подозрительность "Матюшенко" к подосланной агентурной группе и представляло это как результат преднамеренных действий окружного "проводника", изыскивающего возможности экстренной связи ввиду предстоящих организационных изменений в подполье и открывающейся якобы благоприятной перспективе в международной обстановке.

31 января сего года агенты "Жаров" и "Ильинский" были доставлены к месту дислокации "Матюшенко" и, тщательно проинструктированные, введены в его конспиративную квартиру.

Через квартирохозяев агентурная группа была немедленно принята "Матюшенко", а в ночь на 2 февраля сего года он вышел на предложенную ему встречу и явился на избранный нами пункт (с. Пашковцы Ружичнянского района), где и был захвачен.

При выводе "Матюшенко" на встречу на условленный пункт агент "Жаров" предложил ему назначить встречу ос-

тавшимися бандитам "Карасю" и "Славко" на 4 февраля 1952 года, обусловив место и пароли встречи.

В ночь на 5 февраля сего года бандиты "Карась" и "Славко" явились в с. Пашутинцы Красиловского района и в районе кладбища, как это было обусловлено с ними, были встречены нашей агентурной группой.

"Карасю" и "Славко" было передано устное распоряжение "Матюшенко" явиться в с. Пашковцы Ружичнянского района, где они были введены в сопровождении наших агентов в заранее подготовленные две конспиративные квартиры.

На этих квартирах находились три оперативных работника, которые с помощью агентов разоружили бандитов и доставили их в Управление МГБ.

Таким образом, с ликвидацией надрайонного "провода" "Матюшенко" УМГБ по материалам, которыми мы располагали, полностью разгромлено бандитское подполье Каменец-Подольского окружного "провода" ОУН, дислоцировавшегося на территории области.

Наряду с проведением мероприятий по ликвидации Каменец-Подольского окружного "провода" ОУН УМГБ с июля 1951 года велась активная агентурная разработка действовавших в северных районах области бандитских групп.

Из многочисленных агентурных материалов, показаниями захваченных бандитов устанавливалось, что террористический акт над председателем колхоза и уполномоченным РК КП(б)У совершили в с. Шибино Теофипольского района в июле 1950 года участники бандгруппы "Арсена".

После вскрытия схрона в селе Шибино, ареста активных бандпособников "Арсен" и подчиненные ему бандитские группы укрывались в с. Белозерка Лановецкого района Тернопольской области. Организованное преследование в день бандитского проявления в с. Шибино вывело оперативную группу РО МГБ также в с. Белозерку.

Однако поиски бандитов тогда не дали положительных результатов.

Агентурные мероприятия райорганов УМГБ не обеспе-

чивали вскрытие и ликвидацию выявленного бандитского подполья. В связи с этим в июле 1951 года приказом по УМГБ были созданы оперативные группы, на которые возлагалась задача выявления и ликвидации действующих бандгрупп на стыке Каменец-Подольской и Тернопольской областей в тесном контакте с Лановецким и другими райорганами МГБ Тернопольской области.

В результате 12 октября 1951 года в с. Дидковцы Белогорского района была ликвидирована бандгруппа в составе 3 участников, руководимая бандглаварем "Новый".

Как установлено агентурными данными, показаниями свидетелей и бандпособников, вместе с "Новым" в с. Дидковцы укрывались также "Арсен", "Богдан" и "Левко". Последние перед началом чекистско-войсковой операции покинули схрон и ушли в с. Белозерку.

27 декабря 1951 года при переходе из села Белозерки в села Теофипольского и Белогорского районов нашей области группа "Арсена" встретила в с. Марьяновка с двумя бойцами группы охраны общественного порядка. В результате попытки последних задержать переходившую банду бандиты открыли стрельбу, вследствие чего один боец был убит, а второй тяжело ранен.

Организованное преследование бандитов вновь вывело наши оперативные группы в село Белозерку.

В соответствии с полученными указаниями МГБ УССР и утвержденным планом численность действующих оперативных групп в Белогорском, Теофипольском и Базалийском районах нашей области была увеличена, а в Антонинском районе вновь создана.

Опергруппами УМГБ в названных районах в течение января и февраля месяцев 1952 года выявлены дополнительные бандитские явки, из числа которых ряд лиц, разоблаченных в преступной связи с бандитами, перевербовано.

Допросом этих бандпособников установлено, что бандгруппы, руководимые надрайонным "проводником" ОУН "Арсеном", не имея возможности базироваться на востоке, в результате частичного разгрома их бандитских звеньев и

пособнической базы вынуждены были передислоцироваться на зиму в с. Белозерку Лановецкого района Тернопольской области, оставив на востоке лишь бандгруппу "Гейниша" и с ним 2 бандитов.

О невозможности закрепления на востоке бандитских групп "Арсена" свидетельствует и такой факт: после ликвидации бандглаваря "Нового" и его подчиненных "Арсен" предпринял попытку оборудовать схрон на колхозном поле — с. Вязовец Белогорского района. Однако, в момент подготовки бандитского убежища бандиты были обнаружены колхозниками, расконспирированы и вынуждены были дальнейшую работу по оборудованию схрона прекратить и уйти в Тернопольскую область.

19—20 февраля сего года в с. Белозерка УМГБ Тернопольской области была проведена чекистско-войсковая операция. В двух установленных схронах были ликвидированы "Прокоп" со своей боевкой и "Арсен" с участниками подчиненной ему бандгруппы.

Оставшийся в живых и находящийся в настоящее время в УМГБ Каменец-Подольской области бандит "Голубь" (он же "Богдан") — Вдовиченко Степан Федорович, 1928 года рождения, уроженец с. Дидковцы Белогорского района Каменец-Подольской области, украинец, гражданин СССР, беспартийный, грамотный, на нелегальном положении в бандподполье с октября 1950 года показал, что на территории Белогорского, Теофипольского, Базалийского, Антонинского и Красиловского районов нашей области продолжительное время орудовала бандитская группа "Арсена", организационно представленная с августа 1951 года в следующем виде:

"Арсен" — надрайонный "проводник" и с ним бандит "Левко"

"Славко" — районный "проводник" и с ним бандит "Богдан"

"Гейниш" — районный "проводник" и с ним бандит "Круча"

"Новый" — руководитель "СБ" надрайонного "провода" ОУН и с ним боевики "Льодик" и "Назар" (ликвидированы в октябре 1951 года).

Руководитель надрайонного "провода" "Арсен" в своей организационно-бандитской деятельности подчинялся "Прокопу". Руководитель бандитского подполья "Прокоп" также неоднократно появлялся на территории Каменец-Подольской области, некоторое время укрывался вместе с "Новым" и "Арсеном" в с. Дидковцы Белогорского района и руководил бандитско-террористической деятельностью организационно подчиненных ему бандитских групп на востоке.

Будучи на ответственной от главной линии связи центрального "провода" ОУН, "Прокоп" направлял оуновских эмиссаров через свои бандитские группы в восточные области Украинской ССР.

Об этом свидетельствует и тот факт, что в ноябре 1951 года к "Прокопу" с задачей ухода на восток для связи с Каменец-Подольским окружным "проводом" ОУН шел по заданию центрального "провода" главарь Подольского краевого "провода" ОУН "Бурлан" вместе с бандитом "Кригой" (он же "Назар"), ушедшим в июне месяце того же года на запад.

Из показаний Вдовиченко усматривается, что из ранее действовавших в северо-западных районах Каменец-Подольской области бандитских групп после ликвидации "Нового" и "Арсена" уцелели 3 бандита, в том числе "Гейниш" (районный "проводник"), "Славко" (районный "проводник") и "Круча" (боевик).

Проведенными УМГБ мероприятиями установлены ряд бандитских связей "Гейниша", перевербовано ряд содержателей его конспиративных квартир и созданы необходимые условия для его захвата или оперативной ликвидации в случае его появления на одной из них.

Так, например, из числа выявленных бандитских связей "Гейниша" в Теофипольском районе наряду с другими привлечена к секретному сотрудничеству с органами МГБ под псевдонимом "Пархомчук" жительница хутора Безодня Туровского сельсовета. "Пархомчук", будучи разоблачена в связи с ОУН, рассказала, что в преступную связь с банди-

тами она вступила в 1950 году. Ее квартиру посещали и посещают "Гейниш", "Круча" и другие бандиты. В доме "Пархомчук" бандитами был оборудован схрон.

На квартире агента "Пархомчук" установлен радиосигнализационный аппарат "Тревога", а также снабжена она "СП-47" и "СП-12".

Наиболее перспективной квартирой из числа других перевербованных УМГБ в Базалийском районе является квартира бандитской связи "Гейниша" в с. Елизаветполь.

Содержательница бандитской явки "С", разоблаченная в связях с ОУН, заявила, что в преступную связь с подпольем она вступила в 1949 году и с этого времени периодически поддерживает связь с действующими организационными звеньями ОУН.

Только за последние годы ее квартиру периодически посещало до 10 бандитов, из числа которых она указывает бандитов "Гейниша" и "Круча" как недавно посетивших ее дом.

"С" в июне 1949 года принимала участие в подготовке и совершении террористического акта над председателем сельского совета Дацюком А. П.

"С" вручен "СП-47", в ее доме установлен радиосигнализационный аппарат "Тревога", а в соседнем доме организована засада в целях предупреждения предательства со стороны "С" и принятия своевременных мер по захвату и ликвидации бандитов в случае их появления.

Для установления связи с "Гейнишем" или "Славко" на одном из известных УМГБ вероятных мест укрытия их УМГБ рейдирована агентурная группа, в состав которой включен захваченный бандит Вдовиченко. Перед агентурной группой поставлена задача, в случае установления связи с "Гейнишем" и "Славко", их вывода на одну из перевербованных нами конспиративных квартир для последующего захвата или оперативной ликвидации.

В связи с тем, что 10 марта 1952 года в районе с. Белозерка обусловлена встреча между бандитскими группами "Гейниша" и "Арсена", с УМГБ Тернопольской области разработан план чекистско-войсковых засад.

На путях возможного продвижения к месту встречи бандитов "Гейниша", "Славко" и "Круча" проводятся активные агентурно-оперативные мероприятия, установлен учащенный график работы с агентурой и дополнительно командированы оперативные работники УМГБ во главе с зам. нач. УМГБ подполковником Фришко.

В Острожском районе Ровенской области длительное время действовала бандитская группа районного проводника "Дон", систематически совершавшая бандналеты на села Славутского и Плужнянского районов Каменец-Подольской области.

Участниками бандитской группы "Дона" совершены многочисленные ограбления кооперации в Славутском районе и распространялись оуновские листовки.

Действовавший в составе бандгруппы "Дона" подрайонный руководитель ОУН "Кайдаш" наиболее активно проявлял себя в селах Славутского района.

Еще в 1950 году созданная по приказу № 00333 от 18.X. 1949 года межобластная опергруппа МГБ снабдила Острожский РО МГБ серьезными материалами в отношении бандитских групп "Дона" и "Кайдаша", передав вместе с этим и данные по бандпособнической и организационной связи этого подполья.

Тогда же межобластная опергруппа МГБ и опергруппы УМГБ, действовавшие в Славутском районе в 1951—1952 гг., проводили мероприятия по разложению "Кайдаша", единственно уцелевшего из группы бандглаваря "Грача", ликвидированного нами 2 февраля 1950 года, направляя ему письма через родственников с предложением явки с повинной и разрыв с бандподпольем.

16 февраля 1952 года на Марьяновских хуторах Острожского района оперативно-чекистской группой УМГБ Ровенской области ликвидирована бандгруппа "Дона" в составе 5 участников. Ликвидация группы "Дона" проведена по данным "Кайдаша", явившегося с повинной и во искупление своей вины выдавшего известных ему участников бандитского подполья.

Таким образом, ликвидацией "Дона" и "Кайдаша" в основном завершена очистка северных районов Каменец-Подольской области от систематически появлявшихся и совершавших бандналеты бандитских групп на этом участке нашей области.

В утвержденном плане агентурно-оперативных мероприятий Управлению МГБ Каменец-Подольской области предлагалось также путем специальных допросов захваченных бандитов выйти на действующие в Киевской и Винницкой областях бандитские группы "Кобзаря" и "Черника".

Реализуя эти указания, УМГБ Каменец-Подольской области получило данные о времени и местах обусловленных встреч между этими бандитскими группами и руководителем Каменец-Подольского окружного "провода".

Кроме того, дополнительно установлены и уточнены районы дислокации этих бандитских групп, их конспиративные квартиры и характер особой обусловленности на случай экстренной связи руководителя окружного "провода" с главарями этих бандитских групп.

Всеми этими и другими данными по бандгруппам "Кобзаря" и "Черника" снабжены УМГБ Киевской и Винницкой областей.

Управлению МГБ Винницкой области для облегчения проводимых мероприятий по выявлению всей организационной и бандитско-пособнической связи на территории области нами переданы бандиты "Ромко", "Шепель" и "Мирон" со всеми следственными материалами, по которым проходит до 200 человек участников ОУН, содержателей бандитских явок и активных бандпособников в Винницкой области.

В связи с проводимыми мероприятиями по плану вывод "Кобзаря" и "Черника" из Киевской и Винницкой областей на территорию нашей области планируется на март—апрель 1952 года.

Что же касается мероприятий по захвату или оперативной ликвидации известного бандглаваря "Клима", то последние приурочиваются к 25 марта сего года в день обусловленной им встречи с руководителем Каменец-Подольского окружного "провода" ОУН.

Если "Клим" 25.3. сего года не сможет выйти на встречу, то в полученной нами через пункт связи, используемой втемную, записке "Клим" назначает очередные встречи на 5—6 апреля сего года.

На первой же встрече, которая состоится с "Климом", будет решен вопрос его захвата, а в случае невозможности, то его ликвидации.

Январским планом агентурно-оперативных мероприятий предусматривалась выемка документов из шести тайников, названных захваченными УМГБ бандитами.

В результате реализации этого пункта плана УМГБ произвело выемку важных в оперативном отношении документов Подольского краевого "провода" и Каменец-Подольского окружного "провода" ОУН, запасов оружия, боеприпасов, пишущих и множительных аппаратов, радиоприемников, большого количества антисоветской, националистической литературы, кодов, различных обусловленностей, награбленных в кооперациях товаров и многое другое.

В целях предотвращения проникновения бандитов ОУН в села северных районов нашей области в январе и феврале месяцах сего года на стыке административных границ с Тернопольской и Ровенской областями УССР нами создано 48 агентурных заслонов, куда привлечено 204 человека, из них старой агентуры 122 человека, вновь завербованной 6 человек и 76 человек, заагентуренных из числа лиц, имеющих близкие связи с бандитами ОУН.

После проверки заагентуренных лиц на практической работе по выполнению заданий органов МГБ и тщательного изучения их дальнейших агентурных возможностей по ряду из них будет решен вопрос о закреплении за органами МГБ путем вербовок и включения в действующую агентурную сеть.

Все лица, привлеченные к сотрудничеству с органами МГБ, тщательно проинструктированы в направлении выявления бандитов ОУН и разработки их связей. Через них же выявляются западники, осевшие на территории

области и лица, родственники которых продолжительное время проживают в западных областях УССР и могут быть использованы оуновским подпольем в своих преступных целях.

С каждым из них оперативным составом осуществляются регулярные встречи, а на случай обнаружения бандитов разработаны дополнительные способы связи.

Наиболее эффективными чекистскими мероприятиями по перехвату и ликвидации бандитов ОУН следует считать создание на территории области 20 квартир-ловушек в 10 районах области: Базалийском, Теофипольском, Белогорском, Дунаевецком и других.

Все квартиры-ловушки организованы у бывших содержателей бандитских явок и бандитских пособников после их разоблачения в преступных связях с ОУН.

Содержателям квартир, куда мы больше всего рассчитываем на явку бандитов в ближайшее время, нами вручены "СП-47" и "СП-12" и организованы засады. В некоторых квартирах установлены радиосигнализационные аппараты "Тревога".

В Белогорском районе в хут. Ставок организована квартира-ловушка у гражданки "И".

На допросе "И" показала, что преступную связь с бандитами ОУН она установила в 1949 году. В ее квартире неоднократно укрывались бандиты "Арсен", "Богдан", "Круча", "Новый" и другие. Последний раз бандиты в ее квартире были в ноябре месяце 1951 года и после ограбления кооперации ушли.

"И" вручен "СП-47" и для срочной связи приобретен и завербован связник под псевдонимом "Фаник", у которого установлен радиосигнализационный аппарат "Тревога".

Вместе с этим через агента "Чабанова" за квартирой "И" нами установлено наблюдение.

В с. Щасновка Базалийского района квартира-ловушка организована у гражданина "К", где систематически до 1951 года укрывались бандиты Новосельского районного "провода" ОУН Тернопольской области.

Для срочной связи "К" с органами МГБ специально подобран и завербован нами агент-связник.

Аналогичного характера квартиры-ловушки созданы в селе Норилы Белогорского района у гражданки "М" в селе Лысогорка Теофипольского района у агента "Елены" и др.

Наряду с проведением мероприятий по созданию агентурных заслонов и квартир-ловушек большое внимание было уделено активизации работы группы БСМ.

По состоянию на 1 января 1952 года выявлено 211 бандпособников и 14 человек легально проживающих участников ОУН.

На это же число органами было арестовано 147 человек активных бандпособников и участников ОУН.

За январь и февраль месяцы сего года дополнительно выявлено 118 человек бандпособников и арестовано 78.

В ходе борьбы с остатками подполья ОУН в нашей области продолжаем выявлять бандпособническую базу, из числа которых наиболее активных подвергаем аресту, а отдельную часть после разоблачения в связях с ОУН привлекаем к сотрудничеству с органами МГБ.

Бандитских пособников, преступная деятельность которых была незначительной, подвергаем профилактике.

Работу по ликвидации остатков осевших в Каменец-Подольской области участников бандоуновского подполья и созданной ими пособнической базы, а также по предотвращению проникновения оуновских эмиссаров на территорию области продолжаем.

Кроме того, для обеспечения мероприятий, утвержденных бюро обкома КП(б)У по ликвидации недостатков в партийно-организационной, массово-политической и культурно-просветительной работе в районах, прилегающих к бывшей западной границе, обком КП(б)У просит дать указания в получении для области материалов и оборудования, указанных в прилагаемой справке.

Областной комитет партии просит Центральный Комитет Коммунистической партии (большевиков) Украины разрешить в порядке ответной меры выселить из сел 30—40

семейств граждан, имевших связь с оуновским подпольем.
Секретарь обкома КП(б)У (В. Бегма)

Оригінал. Машинопис.

ЦДАГОУ: Ф. 1. — Оп. 24. — Спр. 1718. — Арк. 58—76.

Постанова ЦК КП(б)У "Про незадовільний стан навчально-виховної роботи в Золотниківській середній школі Тернопільської області" 4 квітня 1952 року

ОСОБАЯ ПАПКА

О НЕУДОВОЛЕТВОРИТЕЛЬНОМ СОСТОЯНИИ УЧЕБНО-ВОСПИТАТЕЛЬНОЙ РАБОТЫ В ЗОЛОТНИКОВСКОЙ СРЕДНЕЙ ШКОЛЕ ТЕРНОПОЛЬСКОЙ ОБЛАСТИ

Постановление ЦК КП(б)Украины

ЦК КП(б)У располагает фактами о серьезной запущенности воспитательной и учебной работы в некоторых школах Тернопольской области и особенно в Золотниковской средней школе.

Воспользовавшись притуплением бдительности учительского коллектива и комсомольской организации школы, а также отсутствием руководства школой со стороны райкома КП(б)У, враги народа — украинские националисты проникли в Золотниковскую среднюю школу и создали в ней из числа учащихся молодежную националистическую организацию, втянув в нее даже некоторых комсомольцев.

ЦК КП(б)У известно также, что некоторые райкомы партии Тернопольской области, в частности Золотниковский райком КП(б)У (секретарь т. Лешенко), очень плохо занимаются вопросами учебно-воспитательной работы в школах, улучшением преподавания основ наук и особенно Конституции СССР и Конституции УССР, истории, русской и украинской литературы, русского и украинского языка, не оказывают помощи учителям в воспитании учащихся в духе ленинско-сталинской дружбы народов, советского патриотизма, в духе ненависти к украинским националистам — агентам англо-американских империалистов и Ватикана.

Золотниковский райком партии фактически самоустранился от руководства идейно-воспитательной работой среди учителей, большинство которых только недавно пришли в школу и не имеют, опыта педагогической работы, не оказывает им помощи в овладении марксистско-ленинской теорией и методическими знаниями.

ЦК КП(б)У постановляет:

1. Считать необходимым провести пленум Золотниковского райкома КП(б)У, на котором обсудить вопрос о состоянии учебно-воспитательной работы в школах района.

2. Поручить первому секретарю Тернопольского обкома КП(б)У т. Профатилу принять участие в работе пленума Золотниковского райкома партии, обеспечить развертывание на пленуме острой критики недостатков в работе школ и принять меры к немедленному устранению этих недостатков.

Обсудить на пленуме Золотниковского райкома КП(б)У вопрос об укреплении руководства райкома партии.

3. Поручить т. Корниец, в связи с выездом его в Тернопольскую область, и заведующему отделом школ ЦК КП(б)У т. Овчаренко с привлечением работников Министерства просвещения УССР проверить на месте состояние учебно-воспитательной работы в Золотниковской и других школах Тернопольской области и свои предложения представить ЦК КП(б)У.

4. Настоящее постановление разослать всем обкомам и райкомам КП(б)У западных областей УССР.

Оригінал. Машинопис.

ЦДАГОУ: Ф. 1. — Оп. 16. — Спр. 72. — Арк. 26, 27.

Доповідна начальника управління МДБ по Кам'янець-Подільській області полковника Руденка міністру державної безпеки УРСР генерал-лейтенанту Ковальчуку про викриття й ліквідацію молодіжних організацій з липня 1951 по квітень 1952 року

10 квітня 1952 року

Сов. секретно.

МИНИСТРУ ГОСУДАРСТВЕННОЙ
БЕЗОПАСНОСТИ УКРАИНСКОЙ ССР
генерал-лейтенанту — тов. К О В А Л Ь Ч У К
гор. Киев.

ДОКЛАДНАЯ ЗАПИСКА

о вскрытых и ликвидированных за период VII-51 г.— IV-52 г.
ОУНовских молодежных организациях и группах,
участники которых проживали легально.

В борьбе с антисоветским националистическим подпольем 1951 год явился для Каменец-Подольской области переломным моментом в сторону всемерной активизации чекистской работы, которая была направлена на быстрейшее выполнение задач, поставленных перед чекистами области ЦК КП(б)У и МГБ УССР.

К началу 2-го полугодия 1951 года Управление МГБ и его периферийные горрайорганы располагали значительным количеством добытых агентурным и следственным путем данных, свидетельствовавших о наличии в области глубоко законспирированного антисоветского националистического действующего подполья ОУН.

В августе 1951 года Управление МГБ в соответствии с разработанными планами агентурно-оперативных мероприятий приступило к реализации имевшихся данных по южному участку нашей области.

Наряду с ликвидацией Каменец-Подольского окружного "провода" ОУН под шифром "ДОН", входящего в состав краевого "провода" ОУН — "Подилля" и его бандпособнической базы, УМГБ приступило к оперативной реализации вскрытых нами ОУНовских молодежных организаций в Виньковецком районе, участники которых проживали легально.

Имевшиеся у нас данные свидетельствовали о том, что действующее бандподполье ОУН, кроме проводимой ими подрывной работы по сбору информационных данных экономического, политического, военного и пр. характера, а также террористической и диверсионной деятельности — серьезное внимание уделяло подготовке и последующей

вербовке в ОУН лиц из числа учащейся молодежи, в т. ч. и членов ВЛКСМ.

Подготовкой и вербовкой в ОУН таких лиц занимались, главным образом, руководители подполья — надрайонные "проводники", которые на лиц, из числа антисоветски настроенных, обращали особое внимание и направляли не только их дальнейшую антисоветскую деятельность, но и личную жизнь, учебу, работу, в необходимых случаях оказывали материальную поддержку не только им, но и их семьям.

Таким образом, руководители бандподполья ОУН готовили кадры для антисоветской националистической работы из числа учащейся молодежи, которую впоследствии постепенно переводили на нелегальное положение.

В августе 1951 года Управлением МГБ были вскрыты в Виньковецком районе в селах Женишковцы и Покутинцы молодежные организации украинских националистов из числа, главным образом, учащейся молодежи.

Молодежная ОУН в с. Женишковцы состояла из 8 чел. и была создана в начале 1948 года по инициативе ученика в тот период 3 класса Женишковецкой средней школы —

МЕЛЬНИК Виталия Григорьевича 1930 г. рождения, уроженца с. Женишковцы, Виньковецкого района, Каменец-Подольской области, б. чл. ВЛКСМ, украинца, гр. СССР, из семьи учителя.

Эта группа, состоявшая исключительно из учащихся старших классов, хотя и была организационно оформлена и готовилась к подрывной антисоветской деятельности, однако тогда еще с подпольем ОУН связи не имела.

В состав националистической организации, кроме Мельника В. Г., первоначально входили:

ПАЮК Владимир Емельянович 1930 года рождения, уроженец с. Женишковцы, Виньковецкого района, Каменец-Подольской области, б. член ВЛКСМ, украинец, гр. СССР, из крестьян-середняков.

В тот период Паук Владимир являлся учеником 9 класса Женишковецкой средней школы, а затем по окончании ее был мобилизован в Советскую армию, учился в Сумском

военном артиллерийском училище и впоследствии в 1950 году перешел на нелегальное положение и вступил в банду ОУН.

КАЧУРИНЕЦ Иван Яковлевич, 1930 года рождения, уроженец с. Женишковцы, Виньковецкого района, Каменец-Подольской области, украинец, гр. СССР, б. член ВЛКСМ, из крестьян-середняков.

Окончив Женишковецкую среднюю школу, Качуринец И. Я. поступил в Каменец-Подольский педагогический институт и учился на 3-м курсе.

АНДРЕЙЧУК Анатолий Прокофьевич, 1928 года рождения, уроженец с. Женишковцы, Виньковецкого района, Каменец-Подольской области, украинец, бывш. член ВЛКСМ, гр. СССР, из крестьян-середняков.

Андрейчук по окончании школы был мобилизован в Советскую армию и служил в одной из воинских частей в г. Новоград-Волынский Житомирской области.

КРАВЧУК Александр Сергеевич, 1930 года рождения, уроженец с. Женишковцы, Виньковецкого района, Каменец-Подольской области, украинец, чл. ВЛКСМ, гр. СССР, из крестьян-середняков.

Окончив Женишковецкую среднюю школу, Кравчук А. С. был мобилизован в Советскую армию и служит в воинской части № 39196 в гор. Владивостоке.

В начале 1948 года в квартире Андрейчука А. П. было проведено организационное собрание, на котором участниками группы была принята присяга на верность антисоветской националистической организации, текст которой был выработан Мельником В. Г.

Присяга принималась в торжественной обстановке, каждым участником в отдельности и подпись под присягой учинялась личной кровью, заранее избранными псевдонимами.

Мельник избрал псевдоним "ВАСЯ-ОРЕЛ", Паук — "ЮРКО-ВЕРНЫЙ", Качуринец — "СВОБОДА-СТЕПАН", Андрейчук — "ПЕТРО-ПРАВДЕНКО", Кравчук — "ГРИЦЬКОВОЛЬНЫЙ".

Являясь организатором и вдохновителем антисоветской националистической группы, Мельник сочинял стихи резко националистического содержания, которые читал на организационных сборищах.

Группа ставила своей задачей борьбу с советской властью, на первое время путем изготовления и распространения антисоветских листовок. С этой целью они выработали текст листовки и приступили к изготовлению печатного шрифта из бритвенного осилка.

Однако к этому времени (ноябрь 1948 г.) группе и в частности Мельнику удалось связаться с действующим бандподпольем ОУН и дальнейшая практическая антисоветская деятельность их направлялась Виньковецким надрайонным "проводником" ОУН — "БОГДАНОМ".

По этому вопросу в своем дневнике Мельник Виталий писал:

"...Вот когда начала осуществляться моя мечта, мечта стать полезным борцом за свой родной край.

Когда организовалась наша группа, то мы ставили своей целью изготовить шрифт. Тогда ничего из этого не вышло.

А вот теперь зерно попало в готовую почву".

С действующим бандподпольем ОУН Мельник связался через быв[шего] ученика Женишковецкой школы, к тому времени уже студента Говоровского с/х техникума —

СУХОГО Анатолия Ивановича 1929 г. рождения, уроженца с. Женишковцы Виньковецкого района Каменец-Подольской области, украинца, бывш[его] чл.ВЛКСМ, гр. СССР, из крестьян-середняков.

Окончив Говорский с/х техникум Сухой работал агрономом в районах области, а затем был мобилизован в Советскую Армию и служил в учебном танковом полку в г. Бердичеве.

Сухой установил преступную связь с бандподпольем ОУН в ноябре 1948 года, будучи студентом 2-го курса Говоровского с/х техникума. В этот период он снимал угол в квартире жительницы с.Говоры — ЩЕГЕЛЬСКОЙ А. Н., которую посещали бандиты ОУН. Однажды ночью к ней на

квартиру пришли трое вооруженных бандитов и вступили с ним в разговор.

В беседе с Сухим бандиты интересовались его родственниками, какую он читает литературу, рассказывали об истории Украины в извращенном националистическом духе.

На допросе от 24.IX.51 г. Сухой показал:

"...Рассказывали они об этом с глубоким моральным воодушевлением, чувством "любви к украинскому народу", вели себя очень культурно и корректно, их рассказы меня очаровали, и я с первых бесед стал их единомышленником и душевно выразил свое желание стать участником революционной подпольной борьбы против Советской власти".

И далее:

"Меня очень заинтересовали рассказы бандитов, и находясь на уроке в техникуме, я притворился больным, отпросился у преподавателя и пришел домой с целью продолжать слушать рассказы бандитов о задачах ОУН, "истории" Украины, "подвигах героев ОУН".

Бандиты, чувствуя мою заинтересованность ими, с первой же встречи начали готовить меня для организационной ОУНовской работы с последующим переходом на нелегальное положение и оставили националистическую литературу для проработки и изучения".

В процессе беседы с Сухим на разные темы бандиты интересовались его родственниками и друзьями. Характеризуя своих родственников, Сухой назвал своего двоюродного брата — Мельника Виталия как надежного, способного и националистически настроенного человека, могущего быть использованным в ОУНовской работе. Тогда же Сухой рассказал бандитам, что Мельник сам сочиняет стихи националистического характера и готовит шрифт для изготовления листовок.

Бандиты заинтересовались Мельником и дали задание передать ему националистическую литературу.

Получив от Сухого литературу, Мельник ознакомил с ней Паюка, Качуринца, Андрейчука и Кравчука и сообщил им о том, что связался с действующим бандподпольем ОУН.

Узнав от Сухого о том, что Мельник самовольно создал организацию, бандиты возмутились его инициативой и запретили вовлекать в нее новых лиц до встречи с ними.

Вначале антисоветская националистическая деятельность организации направлялась на районным проводником "БОГДАНОМ" через Сухого (псевдоним "ПАВЛЕНКО"), который являлся связным между "БОГДАНОМ" и Мельником, а затем Сухой непосредственно связал Мельника с "БОГДАНОМ", от которого он и получал конкретные задания для организации.

Выполняя задания бандподполья ОУН, все члены организации, маскируя свои а/с националистические взгляды и убеждения, принимали активное участие в общественной и комсомольской жизни школы, много читали художественной литературы. Наряду с этим они также изучали и читали националистическую литературу, распространяли антисоветские листовки, писали информации, давали характеристики коммунистам, комсомольцам и сов. партизанам, составляли топографические планы села, занимались вербовкой в организацию новых членов ОУН.

В захваченных нами документах относительно организации имеются такие записи:

"... Основное внимание "друзья" обращают на конспирацию и учебу".

Мы сейчас усиленно учимся, изучаем особенно историю Украины, географию, постановления, брошюры, читаем художественную литературу, изучаем 10 заповедей националистов".

И далее:

"... Нужно больше учиться и если позовет Украина, сменить парту на коня, класс на поле боя, а перо на автомат".

В 1949 году организацией была подготовлена и завербована "БОГДАНОМ" и Мельником в ОУН под псевдонимом "ЛАСТОЧКА" —

СОСНА Алиса Яковлевна 1930 г. рождения, уроженка с. Женишковцы, Виньковецкого района, Каменец-Подольской области, украинка, б. чл. ВЛКСМ, гр. СССР, из служащих.

СОСНА А. Я., окончив Женишковецкую школу, поступила в Киевский лесохозяйственный институт, где училась на 4-м курсе. Периодически бывая в с. Женишковцы, Сосна не порывала связей с организацией и выполняла ее задания.

В августе 1949 года Сосна получила у Мельника 50 шт. антисоветских националистических листовок с заданием распространить их в г. Киеве. Тогда же ею эти листовки были в г. Киеве распространены.

В этом же году Мельником была завербована в организацию —

КРАВЧУК Галина Григорьевна, 1932 года рождения, уроженка с. Женишковцы Виньковецкого района Каменец-Подольской области, украинка, бывш. чл. ВЛКСМ, гр. СССР.

Окончив 8 классов Женишковецкой школы, Кравчук Г.Г. поступила на учебу в Хотинское педучилище, где училась на 2-м курсе.

КРАВЧУК Галина являлась родной сестрой Мельника Виталия и женой Кравчука Александра.

В 1948 году Кравчук Галина была посвящена Мельником в существование молодежной ОУН, о ее составе и получила от него националистическую литературу для ознакомления. С этих пор она стала выполнять поручения "БОГДАНА" по связи с организацией, передавала "грипсы", вызывала участников на организационные встречи.

В целях конспирации, по указанию "БОГДАНА", Мельник разделил организацию на две изолированные группы с таким расчетом, чтобы деятельность одной группы не была известна другой группе. Это было сделано на случай расшифровки и провала организации.

Мельник являлся не только организатором и руководителем организации, но и ее вдохновителем. Проживая легально, он писал стихи, резко антисоветского националистического содержания, которые передавал подполью. Многие из его стихов были одобрены подпольем, напечатаны и распространены.

В воспитании характера и формировании антисоветских взглядов Мельника немаловажную роль сыграла учитель-

ница Женишковецкой школы БЕРЕСТ Оксана Васильевна, о которой Мельник в своем дневнике говорит:

"... Что я больше всего сейчас хочу, так это встретиться с Оксаной Васильевной. Это мой идеал, она первый учитель и очевидно последний в моей жизни. Будут люди, но не такие".

БЕРЕСТ О. В., 1922 года рождения, уроженка с. Лелековка Кировоградского района Кировоградской области, имеет высшее образование, в 1947—1948 г.г. преподавала в Женишковецкой школе украинский язык.

БЕРЕСТ нами проверяется.

Члены Женишковецкой молодежной ОУН использовали комсомольскую организацию школы, как ширму, в своих антисоветских целях.

Например, из материалов, изъятых у членов ОУН, видно, как в марте 1949 года был в школе проведен вечер памяти Т. Г. Шевченко.

В записях говорится:

"... День памяти Т. Г. Шевченко отпраздновали. Учителей на вечере почти не было, очевидно боялись ответственности.

Вечер открыл Мельник, доклад был хорош, а еще лучше художественная часть. С каким пылом говорили стихи, в словах, которых звучал призыв к свободе, гнев к поработителям и т. п. Присутствующие с большим вниманием слушали, но были и пассивные, это люди с отсутствием воли. Жаль их, нужно чтобы и они поняли...

Сухой заявил, что такого вечера он еще не видел.

И действительно мы сами подготовили вечер, сами провели его и очевидно о нем уже имеется информация в органах МГБ. А вечер был действительно националистическим".

Особое внимание организация уделяла вопросам конспирации. На каждой встрече руководитель подполья "БОГДАН" об этом напоминал и говорил Мельнику и Сухому —

"... Не говори с тем, с кем можно, а говори с тем, с кем нужно".

К вопросу о конспирации Мельник писал в своем дневнике —

"... Мы понимаем, что наше дело рискованное и серьезное, но нами руководит вера в свою правду. Мы комсомольцы, но не советские люди, ибо понимаем всю ложь власти".

Определяя цели и задачи организации, Мельник говорил о них на своих организационных собраниях и писал в своем дневнике —

"...Необходимо поднять на борьбу не только крестьян, но и пролетариат и армию. Подготовка восстания ведется, наступит, когда-нибудь день свободы".

На одной из своих встреч 2 мая 1950 года "БОГДАН" с др[угими] бандитами в целях пополнения действующего бандподполья новыми кадрами предложили Мельнику и Сухому перейти на нелегальное положение и вступить в действующую банду ОУН.

Однако Сухой не дал своего согласия на это. Тогда "БОГДАН" дал ему задание поехать в г.Киев, связаться с Сосной Алисой и вместе с ней направиться в г.Сумы на связь к участнику ОУН — Паюку Владимиру, которому передать 400 р. денег и, спровоцировав о якобы грозящей опасности со стороны органов МГБ, предложить ему дезертировать из училища и перейти на нелегальное положение.

Сухой и Сосна выполнили задание "БОГДАНА", в результате чего Паук ушел в банду ОУН, где действовал под псевдонимом "НЕЧАЙ". В марте 1951 года он был в ходе операции захвачен нами живым.

На предложение "БОГДАНА" перейти на нелегальное положение Мельник дал согласие и осуществил это немедленно.

Связавшись по заранее обусловленной договоренности с Паюком, они вместе уже 20.VII-1951 года были на встрече с Сухим и "БОГДАНОМ" в Виньковецком районе.

"БОГДАН" передал Мельника (псевдоним "ОРЛИЧ") в распоряжение окружного "проводника" ОУН - "СКОБА",

который затем направил его для подрывной антисоветской националистической работы на восток в Киевскую область.

Члены организации, оставшиеся проживать легально, по совету подполья вступили в высшие учебные заведения, а лица призывного возраста с согласия "БОГДАНА" пошли служить по призыву в Советскую армию.

Качуринец учился в Каменец-Подольском пединституте, Сосна — в Киевском лесхозийственном институте, Кравчук Галина — Хотинском педучилище.

Сухой, Андрейчук и Кравчук служили в Советской армии.

Принятыми мерами все члены молодежной ОУН были нами разысканы, за исключением Кравчука, арестованы и осуждены.

Кравчук Александр по нашим материалам готовится к аресту органами контрразведки МГБ.

Все выявленные нами связи участников молодежной ОУН по с.Женишковцы, проживающие в настоящее время на территории области, взяты в активную аг.разработку. В отношении выехавших из области — ориентированы соответствующие органы МГБ.

Молодежная группа ОУН в с.Покутинцы, Виньковецкого района, Каменец-Подольской области состояла из 5 чел. и была создана в 1949 году по инициативе -

ГЕРАСЕМЕНЮКА Михаила Ефимовича, 1932 года рождения, уроженца с. Покутинцы, Виньковецкого района, Каменец-Подольской области, украинца, чл.ВАКСМ, гр. СССР, из крестьян-середняков.

В тот период ГЕРАСЕМЕНЮК учился в Зиньковской н/с школе и являлся секретарем комсомольской организации с. Покутинцы.

Его отец — Герасеменюк Ефим Васильевич имел связь с бандподпольем ОУН с 1948 года. Квартиру Герасеменюка систематически посещали бандиты ОУН, в том числе руководитель Дунаевецкого надрайонного "провода" ОУН "АЛКИД", он же "ОХРИМ".

Герасеменюк Ефим снабжал бандитов продуктами питания, информировал по интересующим их вопросам и выполнял отдельные поручения.

Посещая квартиру Герасеменюка, бандиты всегда вели беседы с членами его семьи на антисоветские националистические темы, читали им листовки, оставляли для ознакомления националистическую литературу.

Воспитывая семью Герасеменюка в антисоветском духе, бандиты особое внимание обращали на его сына — ГЕРАСЕМЕНЮКА МИХАИЛА, как могущего быть использованным в подрывной националистической работе.

Захваченный бандит "ЛУГОВОЙ" показал:

"...Несмотря на то, что Герасеменюк Михаил являлся чл. ВЛКСМ и секретарем комсомольской организации с. Покутинцы, он имел антисоветские взгляды и тянулся к ОУНовской работе".

Бандиты видели в лице Герасеменюка Михаила полезного для ОУН человека и после тщательной подготовки и проверки на выполнении практических заданий подполья завербовали его под псевдонимом "СТЕПАН".

По заданию Дунаевецкого надрайонного "проводника" "АЛКИДА" Герасеменюк привлек к ОУНовской работе своего соученика —

ЛОЗИНСКОГО Михаила Михайловича, 1982 года рождения, уроженца с. Покутинцы Виньковецкого района Каменец-Подольской области, украинца, чл. ВЛКСМ, гр. СССР, из крестьян-бедняков.

После учебы в школе Лозинский поступил в Каменец-Подольский учебный комбинат им.Ленина, который окончил в 1950 году по специальности техника животноводства.

В начале 1949 года Герасеменюк связал Лозинского с "АЛКИДОМ", который после соответствующей обработки завербовал его под псевдонимом "САГАЙДАЧНЫЙ" и направлял в дальнейшем всю его антисоветскую националистическую деятельность.

Получая от бандподполья националистическую литературу для изучения и распространения, Герасеменюк по своей инициативе у себя же на квартире ознакомил с ней учеников Покутинцевой школы — БРИГАДИРА Ивана, ГЕРАСЕМЕНЮКА Григория и НАГЛИЙ Василия и расска-

зал им о своей связи с действующим бандподпольем ОУН.

В дальнейшем Герасеменюк периодически собирал всех участников группы у себя на квартире и на этих сборищах они изучали националистическую литературу и через Герасеменюка получали задания от бандподполья по практической антисоветской деятельности.

Таким образом, к концу 1949 года в с. Покутинцы возникла националистическая группа, которую возглавлял Герасеменюк (псевдоним "СТЕПАН").

Кроме Герасеменюка и Лозинского (псевдоним "САГАЙ-ДАЧНЫЙ"), в эту группу входили:

БРИГАДИР Иван Константинович 1936 года рождения, уроженец и житель с. Покутинцы, Виньковецкого района, Каменец-Подольской области, украинец, чл. ВЛКСМ, гр. СССР, из крестьян-бедняков.

В настоящее время Бригадир является учеником 8 класса Зиньковской средней школы.

ГЕРАСЕМЕНЮК Григорий Демьянович 1936 года рождения, уроженец и житель с. Покутинцы, Виньковецкого района Каменец-Подольской области, украинец, б/п, гр. СССР, из крестьян-бедняков, образование 7 классов.

После окончания н/с школы Герасеменюк вступил в колхоз, где и работает до настоящего времени.

НАГЛИЙ Василий Афанасьевич 1935 года рождения, уроженец и житель с. Зиньков Виньковецкого района Каменец-Подольской области, украинец, б/п, гр. СССР, из крестьян.

В настоящее время НАГЛИЙ учится в Зиньковской средней школе.

На проводимых организационных сборищах Герасеменюк Михаил, направляя практическую подрывную антисоветскую деятельность членов группы, давал задания распространять получаемые от бандподполья националистические листовки, совершать диверсионные акты в период уборочной кампании путем вкладывания в снопы кусков железа в целях вывести молотильные агрегаты из строя, собирать информацию о положении в селе и колхозе,

характеристики на коммунистов и комсомольцев, сов. партийный актив, сельскую интеллигенцию и скомпрометированных перед властью лиц, составлять топографические планы села и местности, приобретать бланки комсомольских билетов, оружие, патроны, продукты питания и носильные вещи для участников действующего бандподполья.

Выполняя задания бандподполья ОУН, Герасеменюк вместе с Лозинским в ночь на 1 мая 1949 года с целью срыва первомайских торжеств совершили поджог дома секретаря партийной организации с. Покутинцы, в результате которого сгорело еще 5 домов и построек, принадлежащих колхозникам.

Они же в период уборочной кампании 1949 года разбросали в с.с. Зиньков и Черкасовка антисоветские националистические листовки.

Летом 1949 года Герасеменюк и Лозинский по своей инициативе готовили террористический акт над председателем колхоза и председателем сельсовета с. Покутинцы с целью забрать имевшееся у них оружие. О своих намерениях они на очередной встрече доложили "АЛКИДУ", который запретил им их осуществлять, опасаясь возможного провала.

В апреле 1951 года Герасеменюк был призван на службу в Советскую армию, в связи с чем дальнейшее руководство группой было возложено на Лозинского.

Став руководителем группы, Лозинский связал остальных участников с бандглаварем "АЛКИДОМ", который в дальнейшем стал непосредственно воспитывать, давать задания и направлять подрывную антисоветскую деятельность каждого участника в отдельности.

На протяжении периода апрель—сентябрь 1951 года все участники группы систематически выходили на организационные встречи с бандитами по заранее обусловленным паролям. На состоявшихся встречах они получали новые задания и отчитывались о результатах проделанной ими подрывной работы.

Так, например, участник группы Бригадир Иван, выпол-

няя задания подполья, достал через своего товарища компас, совместно с Герасеменюком Григорием начертил план села, собирал информацию о школе, сочинял стихотворения националистического содержания.

Лозинский Михаил использовался подпольем для выполнения наиболее серьезных заданий, т. к. он готовился к переводу на нелегальное положение.

В июле 1951 года Лозинский по заданию подполья выезжал на временную работу в Одесскую область — Раздельнянский племсовхоз с целью подбора лиц для вербовки в ОУН и распространения антисоветских националистических листовок.

На допросе 1 октября 1951 года Лозинский показал, что он пытался выполнить полученное задание, но в связи с создавшимися трудностями в вопросе оформления на работу и малым количеством времени, задания не выполнил. Однако вопросом подбора лиц для вербовки в ОУН он занимался. Напр., им был подготовлен к вербовке рабочий совхоза, житель с. Раздельная — ХОЛЯВКО Федор Григорьевич.

Возвратившись из Одесской области, Лозинский продолжал вести националистическую работу в с. Покутинцы. Он систематически закупал для бандитов одежду и продукты питания, у жителя с. Покутинцы ЛЮБОГО Ивана купил 73 патрона для автомата.

Выполняя задания бандитов по подбору "надежных" людей для антисоветской работы, Лозинский обработал для этой цели своего дядю — ПЕТЛЕВАННОГО Сергея Ивановича, которого знал как человека антисоветски настроенного. Лозинский давал Петлеванному читать националистическую литературу и рассказал о своей связи с действующим националистическим бандподпольем.

Узнав об этом, Петлеваннный сам выразил свое согласие встретиться с бандитами, что и было устроено Лозинским.

На первой же встрече с "АЛКИДОМ" Петлеваннный отдал ему имевшийся у него револьвер системы "Наган". В дальнейшем квартира Петлеванного использовалась бандподпольем как явочная.

Реализуя имеющиеся по этому делу материалы, Лозинский был нами подвергнут аресту.

Герасеменюк Михаил установлен на службе в Советской армии и по нашим материалам готовится к аресту органами контрразведки МГБ.

Остальные участники группы ОУН — Бригадир, Герасеменюк Григорий и Наглий нами разоблачены, однако в связи с их молодым возрастом и незначительной практической антисоветской деятельностью не арестованы.

Все выявленные связи участников группы, а также неарестованные участники ОУН находятся под постоянным агентурным наблюдением.

Таким образом, Управлением МГБ во II полугодии 1951 года вскрыто и ликвидировано две молодежные организации украинских националистов в составе 13 чел.

Из них: а) учащихся высших учебных заведений — 3 чел.

б) учащихся средних и н/средних учебных заведений — 10 чел.

в) бывших членов ВЛКСМ — 12 чел.

г) арестовано — 7 чел.

д) готовится к аресту — 2 чел.

е) подвергнуто профилактическим мероприятиям — 3 чел.

ж) ликвидирован в ходе операции — 1 чел.

Наряду с вскрытыми молодежными организациями ОУН Управлением МГБ разоблачено и арестовано ряд участников ОУН — одиночек, проживавших легально.

Наиболее характерными делами являются следующие:

В декабре 1951 года УМГБ арестован —

БУЧОК Степан Григорьевич 1925 года рождения, уроженец и житель с. Майдан-Александровский, Виньковецкого района Каменец-Подольской области, украинец, гр. СССР, быв. чл. ВЛКСМ, образование среднее, из крестьян.

Бучок С. Г. перед арестом работал преподавателем неполной средней школы в с. Ивашковцы Ново-Ушицкого района Каменец-Подольской области.

В 1947 году Бучок в доме своего отца связался с Виньковецким надрайонным "проводником" "БОГДАНОМ" и поддерживал с ним связь до момента ареста.

Квартира Бучок использовалась бандподпольем как явочная, где бандиты систематически ночевали, дневали и получали продукты питания.

В первый период своих посещений квартиры бандглаварь обратил внимание на Бучок как человека, которого можно использовать для националистической работы и с этих пор начал готовить его на вербовку, давая систематически для изучения националистическую литературу и отдельные поручения.

На допросе 8.IX.51г. Бучок показал —

"...Я понимал и чувствовал, что обработка меня со стороны подполья носит продуманный, строго рассчитанный и методический характер. Да и сами бандиты не скрывали того, что готовят меня для руководящей роли в бандитском националистическом подполье.

Они постоянно подчеркивали, что мне придется работать с людьми, руководить ими, воспитывать их также, как воспитывают меня в духе преданности идеям украинских националистов.

Не могу и не хочу скрывать, что я сам охотно шел на встречу этим бандитским стремлениям и хорошо усваивал все то, о чем они мне говорили в а/с националистических беседах со мной и что было записано в националистической литературе".

В декабре 1948 года руководитель бандитского подполья "БОГДАН" заявил Бучок, что он идеологически достаточно подготовлен для вступления в члены ОУН, что его практическая, преступная деятельность по заданию бандитов не вызывает сомнений, что он искренне предан ОУН, о чем свидетельствует его безропотное выполнение всех полученных бандитских заданий. Поэтому "БОГДАН" предложил Бучок оформить его организационную принадлежность к подполью, на что Бучок дал свое согласие.

Тогда же Бучок была принята присяга, о которой он показал:

"БОГДАН" предложил мне перейти в др. комнату и зажечь лампу. Затем он положил на стол свой пистолет,

приложил два пальца моей правой руки к пистолету и заставил повторить слова присяги. После этого он поздравил меня с членством в ОУН, пожелал мне успехов в борьбе за идею украинских националистов и присвоил мне псевдоним "ХВЫЛЕВОЙ".

Практическая организационная антисоветская деятельность Бучок началась, главным образом, сразу же после его вступления в ОУН.

Бучок систематически получал от бандподполья националистическую литературу для хранения, изучения и распространения.

Распространяя антисоветские листовки, Бучок привлек для этой цели своего товарища МИРОНОВА Арсентия Матвеевича, вместе с которым разбрасывал их в с. Майдан-Александровский.

Бучок по заданию подполья собирал информацию по вопросам о партийно-комсомольской прослойке села, руководителей и активистах, о бывш. кулаках и семьях репрессированных органами советской власти, о наличии сектантских групп и их составе, о польском населении, учащейся молодежи и прочее.

В 1949 году Бучок с согласия и одобрения подполья выехал на учебу в Дунаевецкий район Голозубинский ветеринарно-зоотехнический техникум с заданием продолжать информировать бандитов о количестве студентов, преподавательском составе, партийно-комсомольской прослойке техникума, о лицах, могущих быть использованными для обработки и последующей вербовки в ОУН.

Получая от бандитов задания по сбору информации и подбору нужных людей, Бучок всегда инструктировался о строгой конспирации, при этом его предупреждали, что он ценен и дорог для ОУНовского подполья и рисковать его провалом нельзя.

"БОГДАН" инструктировал Бучок при выполнении заданий избегать распросов, не проявлять назойливости, удовлетворяться личными наблюдениями.

Бандподполье действительно ценило и берегло Бучок

как участника ОУН, интересовалось его дальнейшим совершенствованием и материальным положением. "БОГ-ДАН" настаивал, чтобы Бучок выехал на учебу в Винницкий медицинский институт, при этом предлагал всемерную материальную помощь ему и его семье.

Таким образом, Бучок являясь членом организации украинских националистов, не только укрывал бандитов от преследования их органами советской власти, но и активно помогал им в их борьбе, снабжая бандитов сведениями шпионского характера по самым различным вопросам социальной и экономической жизни населения, подбирая и рекомендовал значительное количество лиц, главным образом, из числа учащихся для ОУНовской работы, которые впоследствии бандподпольем были использованы.

В декабре 1951 года МГБ арестован —

Щур Александр Петрович, 1924 года рождения, уроженец и житель с. Балин Смотричского района Каменец-Подольской области, украинец, гр. СССР, быв[ший] член ВЛКСМ, образование высшее.

Перед арестом Щур работал преподавателем средней школы в с. Балин Смотричского района Каменец-Подольской области.

Преступную связь с бандподпольем ОУН Щур установил в 1947 году и совместно со своей матерью и сестрой в течение 4-х лет укрывал в своей квартире бандглаварей и рядовых бандитов ОУН, снабжал их продуктами питания, получал от них для изучения националистическую литературу, информировал о положении в колхозе с.Балин.

По заданию бандподполья Щур (псевдоним "БОСЯ-ЧОК") написал статью антисоветского националистического содержания под заглавием "Пробуждение" и передал ее бандглаварю "АЛКИДУ" для использования ее в подполье.

Будучи студентом Черновицкого учительского института, Щур не порывал связи с бандитами и по их заданию представлял информацию о количестве студентов-западников и партийно-комсомольской прослойке института.

Через Щура бандиты узнавали о товарах, прибывших в магазины сельпо, систему охраны, после чего совершали налеты с целью ограбления.

В декабре 1950 и летом 1951 года бандитами были совершены ограбления магазинов сельпо, после чего Щур получил от них ряд награбленных вещей и деньги.

В феврале 1952 года УМГБ арестован —

ГОРЧИЦА Тадеуш Иосифович, 1931 года рождения, уроженец и житель с. Москалевка Гвардейского района Каменец-Подольской области, украинец, гр. СССР, бывш. член ВЛКСМ, образование неполное среднее, из крестьян-бедняков.

До ареста Горчица работал почтальоном в с. Москалевка и являлся секретарем комсомольской организации села, где насчитывалось до 40 чел. комсомольцев.

Преступную связь с бандподпольем ОУН Горчица установил в 1950 году, когда бандиты явились к нему на квартиру и попросили укрыться от преследования органов советской власти.

Впоследствии Горчица, его мать и сестра систематически представляли убежище бандитам в своей квартире, снабжали их продуктами питания, получали от них, хранили и читали националистическую литературу, стирали и чинили им белье и одежду.

Посещая квартиру Горчицы и оставаясь на ночлег и дневки, бандиты обрабатывали семью Горчицы в антисоветском националистическом духе и готовили Горчицу Тадеуша к вербовке.

В сентябре 1950 года после соответствующей обработки Горчица был завербован в ОУН под псевдонимом "ИГОРЬ".

В дальнейшем он по заданию подполья выписывал и передавал бандитам районную газету, выполнял отдельные поручения по приобретению всевозможных хозяйственных вещей, составлял планы села, приобрел и передал бандитам компас, собирал информацию по разным вопросам социальной и экономической жизни населения.

Свою связь с бандподпольем ОУН Горчица поддерживал до момента своего ареста.

В феврале 1952 года Управлением МГБ Каменец-Подольской области арестован —

ШПАК Петр Маркович, 1929 года рождения, 1929 года рождения, уроженец и житель с. Проскуровка Солобковецкого района Каменец-Подольской области, украинец, гр. СССР, бывш. член ВЛКСМ, образование низшее.

Преступную связь с бандподпольем ОУН Шпак установил в 1947 году, когда к нему на квартиру явились бандиты и попросили их укрыть от преследования органов советской власти.

Посещая систематически квартиру Шпак, вплоть до его ареста, бандиты обрабатывали его семью в антисоветском националистическом духе.

Будучи антисоветски настроенным, Шпак охотно читал националистическую литературу и выполнял все задания бандподполья.

Бандглаварь "АЛКИД" видел в лице Шпак подходящую кандидатуру для националистической работы и после тщательной обработки завербовал его в ОУН под псевдонимом "ТУР".

С этих пор квартира Шпак стала надежным местом укрытия для бандглаварей и рядовых бандитов ОУН от органов советской власти.

Осенью 1950 года в квартире Шпак окружной "проводник" "СКОБ" в течение 6 дней проводил конференцию и давал указания по дальнейшей подрывной работе надрайонным проводникам — "АЛКИДУ", "БОГДАНУ", "МАТЮШЕНКО", "ЛУГОВОМУ" и др. Квартиру Шпак периодически посещал также краевой "проводник" ОУН — "УЛАС".

Шпак все время снабжал бандитов продуктами питания, медикаментами и др. необходимыми предметами.

По заданию бандподполья Шпак вступил в комсомол, после чего доложил об этом бандглаварю ОУН и в целях доказательства, показал ему полученный комсомольский билет.

Выполняя задание бандитов, Шпак оборудовал в своем доме схрон, где хранил награбленное бандитами имущество.

во, ценности, оружие, пишущую машинку, националистическую литературу и продукты питания.

В 1948 году Шпак совместно с бандитами в колхозе с. Тарасовка похитил корову, которую зарезал у себя в доме и получил за это часть мяса.

Через Шпака бандиты узнавали о товарах, прибывших в магазины сельпо, систему охраны, после чего совершали налеты в целях ограбления. В 1951 году были таким образом совершены ограбления в с.с. Проскуровка и Малиевцы.

За оказываемую бандитам помощь Шпак получал от них вознаграждения вещами, награбленными в кооперациях, и деньгами.

Вместе со своей сестрой — ШПАК ЛИДИЕЙ, 1936 года рождения, ученицей 7 класса н/средней школы, похищал в колхозе для бандитов зерно, которое хранил у себя в схроне.

Его сестры Лидия и Нина (псевдоним "ХРЫСТЯ") были также привлечены бандподпольем к оуновской работе.

Лидия и Нина нами арестованы.

Наряду с делами, приведенными выше, Управлением МГБ за последнее время арестовано еще ряд участников ОУН из числа учащейся молодежи, проживавших легально, в том числе КУШНИР Анатолий, 1929 года рождения, студент Каменец-Подольского индустриального техникума (псевдоним "ДУБ"), Кушнир ВАЛЕНТИНА, ученица 9 класса средней школы, б. член ВЛКСМ (псевдоним "ВЕРА"), БУРТНЯК Михаил, 1931 года рождения — студент Каменец-Подольского пединститута и другие.

О ликвидации националистических организаций в с.с. Женишковцы и Покутинцы, а также о реализации дел на участников ОУН — одиночек, проживавших легально, нами информирован Обком КП/б/У.

В целях усиления массово-политической работы в селах, где были вскрыты организации, Обком КП/б/У созывал совещание секретарей РК КП(б)У области, где обращал внимание на слабую постановку политико-воспитательной

работы, особенно среди молодежи. В этих же целях на инструктивные совещания обкомом созывались семинары работников отделов агитации и пропаганды РК КП(б)У и лекторов.

НАЧАЛЬНИК УПРАВЛЕНИЯ МГБ КАМ.-ПОД. ОБЛ.
гвардии полковник — (Р У Д Е Н К О)

№ 464

"10" апреля 1952 г.

гор. Проскуров.

Оригінал. Машинопис.

ДА СБ України: Ф. 2.— Оп. 20. — Спр. 15. — Арк. 320—347.

Витяг з протоколу постанови бюро Берездівського райкому КП(б)У Кам'янець-Подільської області щодо боротьби з оунівським підпіллям у районі 15 квітня 1952 року

Сов. секретно.

КОММУНИСТИЧЕСКАЯ ПАРТИЯ (большевиков)
УКРАИНЫ

Берездовский Районный Комитет
Каменец-Подольской области

№Б-15/3 15-IV-1952 г.

ОСОБАЯ ПАПКА

Выписка из протокола заседания бюро Берездовского РК КП(б)У от 15 апреля 1952 года.

О состоянии чекистско-оперативной, партийно-организационной, массово-политической и культурно-просветительной работы по борьбе с оуновским подпольем в районе.

Заслушав информацию секретаря райкома КП(б)У тов. ЛИТВИНЕНКО И. Р. и и. о. начальника райотдела МГБ тов. ГРИГОРЬЕВА о состоянии чекистско-оперативной, партийно-организационной, массово-политической и культурно-просветительной работы по борьбе с оуновским подпольем в районе, в соответствии с постановлением бюро Каменец-Подольского обкома КП(б)У от 6 февраля 1952 года, бюро РК КП(б)У — ПОСТАНОВЛЯЕТ:

1. Утвердить на 1952 год мероприятия по партийно-организационной, массово-политической, культурно-просвети-

тельной и чекистско-оперативной работе в колхозах, бригадах и селах района. (Мероприятия прилагаются).

2. Обязать и. о. начальника райотдела МГБ тов. ГРИГОРЬЕВА систематически информировать о всех появлениях в районе и намечаемых мероприятиях для принятия совместных мер к наведению полного порядка и безопасности в селах района.

3. Контроль за выполнением настоящего постановления возложить на секретарей РК КП(б)У.

СЕКРЕТАРЬ РК КП(б)У (ЛИТВИНЕНКО)

Отп. в 3-х экз.

1-й экз. в ЦК КП(б)У,

2-й экз. в ОК КП(б)У,

3-й экз. в д. РК КП(б)У

отп. Н. С.

Оригінал. Машинопис.

ДАХм.О: Ф. П-487. — Оп. 79. — Спр. 15. — Арк. 115— 117.

Витяги з довідки заступника завідуючого відділом ЦК КП(б)У
І. Голинного про стан боротьби проти оунівського підпілля
в західних областях УРСР Після 17 квітня 1952 року

СОВЕРШЕННО СЕКРЕТНО

СПРАВКА

о состоянии борьбы с остатками бандоуновского подполья в западных областях УССР.

І. РАБОТА ПО ЛИКВИДАЦИИ ОУНОВСКИХ БАНД

По данным Министерства госбезопасности УССР к моменту издания закрытого письма ЦК ВКП/б/ "О неблагоприятном положении в МГБ СССР" в западных областях, по неполным данным, было учтено и разыскивались 1514 вооруженных оуновских бандитов.

Органы МГБ западных областей при помощи партийных организаций, за время с 1 августа 1951 года по 17 апреля 1952 года разыскали и ликвидировали 949 вооруженных оуновских бандитов, в том числе:

убито	—	635
захвачено живыми	—	252
выведено с повинной	—	62

Кроме того, за это же время в западных областях из числа участников ОУН и активных бандпособников арестовано 866 и выведено с повинной 193 человека, а всего 1059 человек. В порядке ответных мер на совершенные бандпроявления выселено 649 семей общей численностью 2470 человек.

Розысканы и ликвидированы 18 из 19 американских и английских агентов-парашютистов, эмиссаров закордонных оуновских центров, которые были выброшены с самолетов на парашютах в 1951 году на территорию Станиславской, Дрогобычской и Тернопольской областей.

Ликвидировано 172 руководителя и члена оуновских "проводов", 13 главарей бандгрупп, 14 руководителей оуновских организаций, участники которых проживали легально, а также ликвидировано 67 функционеров оуновских "проводов".

В результате проведенных чекистско-войсковых мероприятий за это время полностью ликвидировано 72 оуновских "провода", 92 бандитских группы и 22 оуновских организаций и групп, участники которых проживали легально.

Министерством госбезопасности проведена некоторая работа по ликвидации главарей ОУН и вооруженных бандитов в Каменец-Подольской, Житомирской и Винницкой областях, прибывших из западных областей для организации и проведения националистической деятельности, а также создания оуновских групп и пособнической базы в этих областях.

За время с 1 августа 1951 года по 17 апреля с. г. в этих областях всего ликвидировано 50 оуновских бандитов, в том числе:

	Всего	убито	захвач.	арестов.
Каменец-Подольская обл.	44	10	15	19
Житомирская область	6	6	—	—

В результате захвата бандитов живыми, органами МГБ выявлена значительная пособническая база, в отношении которой сейчас проводятся мероприятия по ее ликвидации.

2. БАНДПРОЯВЛЕНИЯ И ИХ РАСКРЫВАЕМОСТЬ

За время с 1 августа 1951 года по 15 апреля 1952 года на территории западных областей Украины было совершено

79 бандитских проявлений, в основном террористического характера, в том числе:

в августе 1951 года	—	20	бандпроявлений
в сентябре	"-	22	"-
в октябре	"-	8	"-
в ноябре	"-	14	"-
в декабре	"-	7	"-
в январе 1952 года	—	4	"-
в феврале	"-	1	"-
в марте	"-	1	"-
в апреле (20 дней)	—	2	"-

Количество бандпроявлений за этот период в каждой области представляется в следующем виде:

	Количество бандпроявлений	колич. раскрытых бандпроявл.
Львовская область	22	5
Станиславская область	15	6
Ровенская область	12	1
Тернопольская область	9	1
Волынская область	7	5
Дрогобычская область	6	3
Закарпатская область	7	1

3. СОСТОЯНИЕ ОУНОВСКОГО ПОДПОЛЬЯ

на 17 апреля 1952 года

По неполным данным, добытым через агентуру путем допроса захваченных участников оуновского подполья и изучения изъятых документов ОУН, по состоянию на 17 апреля с. г. в западных и Закарпатской областях осталось 647 вооруженных бандитов, из них:

в Станиславской области	—	212
в Львовской	"-	130
в Дрогобычской	"-	91
в Тернопольской	"-	86
в Ровенской	"-	84
в Волынской	"-	30
в Закарпатской	"-	8
в Черновицкой	"-	6

В настоящее время в западных и Закарпатской областях действуют: 71 оуновский "провод", 84 бандгруппы и 130 бандитов-одиночек, из них:

	Количество	Из них членов
Центральный "провод"	1	3
краевых "проводов"	3	3
окружных "проводов"	5	9
надрайонных "проводов"	14	21
районных "проводов"	49	69
функционеров всех "проводов"		160
бандгрупп	84	252

4. НЕДОСТАТКИ В РАБОТЕ ОРГАНОВ МГБ

В западных областях УССР уже осенью 1951 года создавалась благоприятная обстановка для полной ликвидации оуновского бандитизма к весне 1952 года.

Однако, в результате допущенных руководством отдельных управлений МГБ серьезных ошибок и крупных провалов, обстановка в западных областях продолжает оставаться напряженной. Главари оуновского подполья, используя ошибки и провалы в работе органов МГБ, усилили конспирацию и свою вражескую работу проводят сейчас более скрытно и несколько изменили свою тактику.

Подрывная деятельность оуновского подполья в настоящее время направляется на:

- а) усиление распространения националистической идеологии среди местного населения;
- б) пополнение подполья за счет легально проживающих лиц, главным образом из числа неустойчивой части молодежи;
- в) насаждение оуновской агентуры в селах и колхозах, не связанной между собой, но проводящей активную подрывную работу;
- г) подрыв политического и организационно-хозяйственного укрепления колхозов;
- д) подготовку оуновских кадров к активным антисоветским действиям на случай возникновения войны, а также активизацию шпионской деятельности в пользу американских и английских разведывательных органов.

Следует отметить, что Министерство госбезопасности УССР и областные управления МГБ западных областей, добившись некоторых результатов по ликвидации оуновского подполья и банд в Станиславской и некоторых других областях, посчитали эти результаты очень значительными, самоуспокоились и не создали нарастающего напряжения по окончательной ликвидации банд и оуновского подполья. Не полностью мобилизован чекистский аппарат на безусловную и быстрейшую ликвидацию остатков вооруженного бандитизма. В результате, до сих пор в областных управлениях и райотделах МГБ состояние агентурной работы продолжает оставаться неудовлетворительным.

Следует отметить, что Министерство и областные управления МГБ западных областей до сего времени не сумели внедрить надежную агентуру в т. н. центральный "провод" и в оставшиеся краевые и окружные "провода" ОУН, в результате нет прямых агентурных подходов к главарям этих "проводов".

Наряду с тем, что многие руководители чекистских органов западных областей слабо и нерешительно ведут работу по захвату бандитов живыми и вербовке их в качестве агентуры для розыска и ликвидации их главарей, отдельные руководители органов МГБ (начальник Станиславского областного Управления МГБ т. Костенко, и другие) проявляют легкомысленность и беспечность к завербованным бандитам, не конспирируют от них методов чекистской работы и часто, не понимая, что эти бандиты только под нажимом дают некоторые результаты, считают, что они идейно разоружились, вступают с ними в "сердечные" разговоры.

При использовании завербованных бандитов в проведении чекистских операций не соблюдают конспирации и не обеспечивают мероприятий, предупреждающих побеги этих бандитов, в результате имеют место случаи, когда завербованные бандиты проваливают операции и уходят в подполье полностью осведомленными о работе органов МГБ.

Имеют место случаи, когда серьезные оперативные ме-

роприятия проводятся без тщательной подготовки, руководящий состав не всегда принимает непосредственное участие в их осуществлении, часто передоверяя руководство этими мероприятиями малоопытным оперативным работникам. Это приводит к тому, что мероприятия по розыску и ликвидации бандитов остаются безрезультатными, так как бандитам удается безнаказанно скрыться.

Слабо используются возможности органов милиции и групп охраны общественного порядка. Начальники органов МГБ еще недооценивают значения того факта, что при правильном и активном использовании милиции и групп охраны общественного порядка можно закрыть доступ бандитов в села и колхозы и таким образом изолировать их от населения.

Серьезным недостатком является также и то, что многие руководящие работники мало предъявляют требовательности к подчиненному аппарату и не оказывают им необходимой практической помощи в чекистской работе.

В результате слабого контроля со стороны областных управлений и неудовлетворительного состояния агентурно-оперативной работы, ряд райотделов МГБ, на территории которых скрываются бандиты, бездействует и не принимает решительных мер к их ликвидации (Золочевский горотдел Львовской области, Славский райотдел Дрогобычской области, Мизочский райотдел Ровенской области и др.).

За последнее время отдельные обкомы и райкомы КП(б)У западных областей ослабили требовательность к органам МГБ, не реагируют должным образом на тот факт, что ликвидация оуновского бандитизма в ряде районов проходит медленно и неудовлетворительно.

Отдельные руководящие партийные работники на местах неправильно считают, что окончательная ликвидация остатков банд оуновского подполья должна проводиться только карательными методами, недооценивая первостепенного значения в условиях сегодняшнего дня идеологической работы в борьбе с националистическими проявлениями.

Именно этим можно объяснить то, что во многих

районах западных областей идеологическая работа среди населения, особенно среди молодежи, проводится слабо, периодически и в ряде случаев нецелеустремленно.

Необходимо отметить серьезные недостатки в работе областных Управлений МГБ по ликвидации банд и подполья украинско-буржуазных националистов. Особенно крупные недостатки имеют место в Львовской, Тернопольской, Ровенской и Станиславской областях...

В Тернопольской области имелись все данные закончить ликвидацию остатков оуновцев уже к весне этого года. В области была полная возможность подойти к ликвидации краевого "провода" ОУН, так как областное Управление держало в руках линию связи, идущую к краевому "проводу" ОУН. Однако, в результате самоуспокоенности и благодушия, проявленного руководством областного Управления МГБ, оуновцы разгадали замыслы Управления МГБ, перестроились и сохранили свои кадры (до 100 бандитов) и еще могут в результате этого некоторое время продержаться, если не будет усилена агентурно-оперативная работа по ликвидации остатков оуновских бандитов.

О плохой работе Тернопольского областного Управления МГБ свидетельствует ряд фактов. Вот отдельные из них.

В мае 1951 года при проведении агентурной комбинации были пойманы главари банды так называемого Чортковского окружного провода ОУН — "Крыга", "Косач" и "Клим".

Имея в своих чекистских руках таких бандглаварей, при условии глубоко продуманных оперативных мероприятий была полная возможность ликвидировать всех вооруженных бандитов и их связи, действовавших на территории районов южной части области. Тем более, что это был весенний период, когда бандиты активизировали встречи между собой и своими связями.

Но этого сделано не было, а наоборот была проявлена поспешность и легкомыслие. Не изучив главаря банды "Клим" и поверив его обещаниям, что он за несколько дней сам лично ликвидирует всех известных ему вооруженных бандитов, в том же мае месяце 1951 года бандита "Клима" отпустили, дав ему в помощь трех лучших агентов-боевиков.

Причем заместитель начальника отдела 2-Н областного управления МГБ тов. Дубовой и заместитель начальника отделения этого отдела тов. Абышев хвастливо заявляли, что не пройдет и трех дней, как все бандиты южных районов области будут ликвидированы. А получилось так, что этот "Клим" на второй же день при встрече с бандитами-оуновцами в Залещикском районе, расстрелял приданных ему боевиков, а сам с другими бандитами скрылся, рассказав бандитам и подполью о том, что "Крыга" и "Косач" в руках МГБ и о способе их поимки и использовании органами МГБ.

В результате такой беспечности, проявленной работниками областного Управления МГБ, на протяжении последних 6—7 месяцев в южной части области почти никаких результатов по ликвидации бандитов ОУН нет.

Отсутствие требовательности и постоянного контроля за работой райорганов МГБ, безответственное отношение отдельных начальников райотделов МГБ и их заместителей привело к тому, что в ряде районов области длительное время орудуют бандиты.

В Заложцевском районе на протяжении нескольких лет действуют четыре вооруженных бандитских группы. Бывший начальник этого райотдела МГБ Резников аппаратом не руководил, с агентурой не работал, бездельничал и пьянствовал. Руководство облуправления МГБ знало об этом и своевременных мер не принимало. Только в июне 1951 года Резников был снят с поста за провал работы и как скомпрометировавший себя.

С осени 1951 года и по настоящее время в этом районе находятся заместитель начальника облуправления МГБ т. Хорсун, 80 оперативных работников и рота солдат, а результатов нет. Больше того, в марте с. г. бандиты тяжело ранили бойца группы охраны общественного порядка Гуральского и забрали винтовку. Эта винтовка в последствии была найдена в бункере. Однако это бандпроявление было скрыто.

В Пробежнянском райотделе МГБ у руководства долгое

время находились: начальником райотдела МГБ — Петров и его заместителем Лизнев, которые еще в 1949 году заявляли, что на территории района бандитов нет, тогда как в мае 1951 года было установлено, что в этом районе длительное время орудуют бандиты ОУН: "Око", "Грим", "Бандура" и "Галушка", которые в том же 1951 году тяжело ранили оперативного работника райотдела МГБ и скрылись.

Следует отметить, что темпы и методы работы органов МГБ области такие, что в ближайшее время вряд ли дадут полную ликвидацию оуновских банд и подполья...

Все эти и другие недостатки работы органов МГБ привели к тому, что ликвидация остатков банд оуновского подполья затянулась...

До сих пор наблюдаются случаи представления в Военную Прокуратуру поверхностных и необоснованных материалов на санкционирование арестов граждан. Только в течение I квартала 1952 г. военными прокурорами по западным областям УССР было отказано в санкции на арест 18 человек.

Сроки следствия по делам о государственных преступлениях, несмотря на принимаемые министром госбезопасности УССР меры, в течение I квартала 1952 г. не улучшились и остаются неудовлетворительными. Это видно из следующих данных: в III квартале 1951 г. в сроки свыше 2 месяцев по УМГБ западных областей было окончено 33,4% дел, в IV квартале 1951 г. — 40% и в I квартале 1952 г. 42% дел. Особенно неудовлетворительны сроки следствия по УМГБ Ровенской и Львовской областей, где за II полугодие 1951 года и I квартал 1952 г. в сроки свыше 2-х месяцев было окончено около 60% дел.

Такие большие сроки следствия в УМГБ западных областей объясняются прежде всего тем, что дела возбуждались наспех, без достаточной проверки материалов, представляемых районными отделами МГБ.

Качество следствия по делам, расследуемым УМГБ западных областей, также является неудовлетворитель-

ным. Из-за неполноты расследования различными судебными инстанциями было возвращено на доследование в III квартале 1951 г. 6,7% дел; в IV квартале 1951 г. — 7% и в I квартале 1952 г. — 9,3%. Особенно неудовлетворительно состояние следственной работы в УМГБ Львовской области (возвращено на доследование в I квартале 1952 г. 10,3% дел); Ровенской (20,0%); Станиславской (10,4%) и Тернопольской (11,6% дел).

Таким образом, суммируя изложенное, надо полагать, что существенного улучшения состояния следственной работы в УМГБ западных областей УССР пока не наступило.

Зам. зав. административным
отделом ЦК КП(б)У (ГОЛЫННЫЙ)

Копія. Машинопис.

ЦДАГОУ: Ф. 1. — Оп. 16. — Спр. 12. — Арк. 44—56.

Витяги з довідки Міністерства державної безпеки УРСР
"Про стан і заходи про посилення боротьби із залишками
бандоунівського підпілля у західних областях УРСР"

23 квітня 1952 року

Ликвидация оуновских бандитов в Каменец-Подольской,
Житомирской и Винницкой областях

Выполняя указания ЦК КП(б)У, МГБ УССР были приняты решительные меры к быстрой ликвидации главарей ОУН и вооруженных бандитов, прибывших из западных областей для организации и проведения националистической деятельности, а также создания оуновских групп и пособнической базы в Каменец-Подольской, Житомирской и Винницкой областях.

За время с 1 августа 1951 года по 17 апреля с. г. всего ликвидировано 50 оуновских бандитов, в том числе:

	Всего убито захвач[ено]			арестов[ано]
Каменец-Подольская обл.	44	10	15	19
Житомирская область	6	6	—	—

В результате захвата бандитов живыми, органами МГБ выявлена значительная пособническая база, в отношении

которой сейчас проводятся мероприятия по ее ликвидации...

Недостатки

Приведенные данные свидетельствуют о том, что мероприятия органов МГБ по ликвидации остатков вооруженного оуновского бандитизма проводятся неудовлетворительно и поэтому обстановка в западных областях продолжает оставаться напряженной.

В результате понесенных потерь, уцелевшие главарь ОУН еще более усилили конспирацию и проводят вражескую работу очень скрытно.

Подрывная деятельность оуновского подполья в настоящее время проводится в следующих направлениях:

Усиление распространения националистической идеологии среди местного населения, особенно среди сельской и учащейся молодежи.

Пополнение подполья за счет легально проживающих лиц, главным образом, из числа неустойчивой части молодежи.

Насаждение оуновской агентуры в селах и колхозах, не связанной между собой, но проводящей активную подрывную работу.

Подрыв политического и организационно-хозяйственного укрепления колхозов.

Подготовка оуновских кадров к активным антисоветским действиям на случай возникновения войны, а также активизация шпионской деятельности в пользу американских и английских разведывательных органов.

В работе органов МГБ западных областей по окончательной ликвидации оставшихся главарей и вооруженных бандитов имеют место серьезные недостатки, главным из которых являются:

1. Органы МГБ западных областей еще не полностью мобилизовали чекистский аппарат на безусловную и быстрейшую ликвидацию остатков вооруженного бандитизма.

В результате, до сих пор в областных управлениях и райотделах МГБ состояние агентурной работы продолжает оставаться неудовлетворительным.

Следует признать, что нам еще не удалось внедрить на-

дежную агентуру в т. н. центральный "провод" и в оставшиеся краевые и окружные "провода" ОУН, и поэтому до настоящего времени не располагаем прямыми агентурными подходами к главарям этих "проводов".

Многие руководители чекистских органов слабо и нерешительно ведут работу по захвату бандитов живыми и вербовке их в качестве агентуры для розыска и ликвидации их главарей.

Наряду с этим, отдельные руководители при проведении острых и смелых агентурных комбинаций проявляют нерешительность, растерянность и в ряде случаев становятся в тупик, боясь благоразумно рискнуть в интересах дела ("как бы чего не вышло"). В результате проводимые мероприятия не достигают цели или же нередко проваливаются.

В то же время, во многих чекистских органах агентурная сеть засорена двурушниками и предателями, проникшими по заданию подполья, и меры к их выявлению и разоблачению принимаются все еще недостаточно.

2. В практике работы органов МГБ до сих пор продолжают иметь место факты, когда некоторые чекисты несвоевременно реагируют на сигналы агентуры о появлении в селах бандитов, о местах их укрытия или о подготавливаемых ими террористических актах.

3. Многие начальники городских и районных отделов МГБ недооценивают чекистскую работу по вскрытию и ликвидации оуновских организаций, участники которых проживают легально, поддерживают связь с главарями ОУН и по их указанию проводят активную националистическую деятельность и в ряде случаев подготавливают террористические акты.

Такие начальники органов МГБ не придают должного значения тому факту, что участники этих организаций являются основным резервом вооруженных бандитских групп.

4. Слабо ведется работа по разложению оуновского подполья и выводу с повинной участников ОУН и бандитов.

5. Имеют место случаи, когда серьезные оперативные мероприятия проводятся без тщательной подготовки, ру-

ководящий состав не всегда принимает непосредственное участие в их осуществлении, часто передоверяя руководство этими мероприятиями малоопытным оперативным работникам. Это приводит к тому, что наши мероприятия по розыску и ликвидации бандитов остаются безрезультатными, так как бандитам удается безнаказанно скрыться.

6. Слабо используются возможности органов милиции и групп охраны общественного порядка, начальники органов МГБ еще недооценивают значения того факта, что при правильном и активном использовании милиции и групп охраны общественного порядка можно закрыть доступ бандитов в села и колхозы и таким образом изолировать их от населения.

7. Серьезным недостатком является также и то, что многие руководящие работники мало предъявляют требовательности к подчиненному аппарату и не оказывают им необходимой практической помощи в чекистской работе.

В результате слабого контроля со стороны областных управлений и неудовлетворительного состояния агентурно-оперативной работы, ряд райотделов МГБ, на территории которых скрываются бандиты, бездействует и не принимает решительных мер к их ликвидации (Золочевский горотдел Львовской области, Славский райотдел Дрогобычской области, Мизочский райотдел Ровенской области и др.)

8. За последнее время отдельные обкомы и райкомы КП(б)У западных областей ослабили требовательность к органам МГБ, не реагируют должным образом на тот факт, что ликвидация оуновского бандитизма в ряде районов проходит медленно и неудовлетворительно.

Отдельные руководящие партийные работники на местах неправильно считают, что окончательная ликвидация остатков банд оуновского подполья должна проводиться только карательными методами, недооценивая первостепенного значения в условиях сегодняшнего дня идеологической работы в борьбе с националистическими проявлениями.

Именно этим можно объяснить то, что во многих районах западных областей идеологическая работа среди населения, особенно среди молодежи, проводится слабо, периодически и в ряде случаев нецелеустремленно.

Наши мероприятия.

В целях окончательной ликвидации вооруженного бандитизма в западных и Закарпатской областях и решения этой задачи в весенне-летний период МГБ УССР проводятся следующие основные мероприятия:

1. Разработан план мероприятий, которым предусматривается:

а) Принятие решительных мер к розыску и ликвидации в ближайшее время членов т. н. Центрального "провода" ОУН Кука, Галаса и Охримовича. Для этой цели созданы из числа лучших и опытных чекистов специальные оперативные группы во главе с начальниками и заместителями начальников управлений Министерства. Эти группы обеспечены транспортом, войсками и техническими средствами.

б) Укрепление оперативно-чекистских групп, созданных для ликвидации всех оставшихся оуновских "проводов" и бандгрупп, наиболее опытными квалифицированными работниками, имеющими опыт борьбы с националистическим подпольем.

Все усилия оперативно-чекистских групп направлены к тому, чтобы приобрести необходимую агентуру и внедрить ее в остатки Центрального, краевых, окружных, надрайонных и районных "проводов" ОУН, поставив перед этой агентурой задачу подвести участников "проводов" под оперативный удар.

в) Активное использование захваченных бандитских главарей по розыску их соучастников, разложению оуновского подполья и выводу бандитов с повинной.

г) Усиление агентурно-оперативных мероприятий по вскрытию и ликвидации националистических организаций, участники которых проживают легально, поддерживают связь с бандитами и проводят вражескую работу. Выявление среди них лиц, высказывающих намерение перейти на нелегальное

положение, и своевременное предотвращение их ухода в банды.

д) Разработка явившихся с повинной бандитов и участников ОУН с целью выявления среди них бандитов, явившихся с повинной по заданию подполья и продолжающих преступную деятельность.

е) Усиление чекистской работы в районах, где полностью ликвидирован оуновский бандитизм и где продолжительное время нет бандпроявлений.

ж) Активное использование войск внутренней охраны МГБ, милиции и групп охраны общественного порядка в деле розыска и ликвидации бандитов.

з) Проведение специальных мероприятий по своевременной ликвидации забрасываемых в СССР шпионов американской и английской разведок из числа участников оуновского подполья и других изменников родины.

и) Улучшение чекистской работы в районах Тернопольской, Ровенской, Каменец-Подольской и Житомирской областей, расположенных вдоль бывш. госграницы, с целью своевременного выявления и ликвидации бандитов, направляемых в восточные области Украины с вражескими заданиями главарей ОУН.

к) Совместно с обкомами КП(б)У организация и проведение выступлений перед населением захваченных оуновских главарей с разоблачением антинародной деятельности украинских националистов.

2. Учитывая имеющиеся материалы, каждым управлением МГБ разработаны конкретные планы мероприятий по ликвидации вооруженного бандитизма на территории западных и Закарпатской областей с назначением ответственных за исполнение и установлением сроков исполнения.

В целях усиления чекистской работы в гор. Львове, увеличить аппарат отдела 2-Н по городу, а начальник этого отдела является заместителем начальника УМГБ.

Одновременно подбираются оперативные работники органов МГБ восточных областей для направления их на постоянную работу в западные области в должности начальников райотделов МГБ.

4. Принимаются меры к усилению воспитательной работы среди оперативного состава органов МГБ, укреплению служебной дисциплины и соблюдению советской законности.
23.IV-52 Н. Ковальчук

Оригінал. Машинопис.

ЦДАГОУ: Ф. 1. — Оп. 16. — Спр. 72. — Арк. 61—80.

Доповідна секретаря Кам'янець-Подільського обкому КП(б)У В. Бегми секретареві ЦК КП(б)У Л. Мельникову про стан боротьби з українським націоналістичним підпіллям на території області 3 травня 1952 року

Пролетарі всіх країн, єднайтеся!
КОМУНІСТИЧНА ПАРТІЯ (більшовиків) УКРАЇНИ
КАМ'ЯНЕЦЬ-ПОДІЛЬСЬКИЙ ОБЛАСНИЙ КОМІТЕТ
м. ПРОСКУРІВ.

3 мая 1952 р.

Совершенно секретно
СЕКРЕТАРЮ ЦК КП(б) УКРАИНЫ
товарищу МЕЛЬНИКОВУ Л. Г.

ДОКЛАДНАЯ ЗАПИСКА

В дополнение к нашим информациям №57-с от 31.1.1952 года и №121-с от 12.III.1952 года о борьбе с ОУНовским подпольем сообщаем, выполняя намеченные мероприятия по ликвидации остатков бандитско-ОУНовского подполья:

1. С 20-го в ночь на 21.IV. сего года нами в Ставищанском районе Киевской области были захвачены живыми руководителем бандитской группы ОУН Каменец-Подольского окружного "провода" ОУН "КОБЗАРЬ" и его боевик "БОГ-ДАН". У захваченных бандитов изъято оружие, боеприпасы, документы, представляющий оперативную ценность.

Допросами бандитов установлено, что они базировались и проводили свою националистическую деятельность, главным образом, в Ставищанском и Белоцерковском районах Киевской области. Там они имели ряд явочных и бандитских конспиративных квартир и несколько схронов. Зах-

ваченные бандиты в районах базирования занимались грабежами сельских коопераций.

Учитывая, что преступная деятельность захваченных бандитов совершалась в основном на территории Киевской области, они для дальнейшего ведения следствия переданы следственной части МГБ УССР.

2. В ночь с 25-го на 26-ое апреля сего года, в результате осуществленной комбинации, нами были выведены из Тернопольской области в село Кадиевцы Каменец-Подольского района и захвачены живыми Чертковский надрайонный "проводник" ОУН, известный террорист "Клим" — Ярчук Михаил Васильевич, 1921 года рождения, уроженец села Иванково Скала-Подольского района Тернопольской области (в подполье с 1944 г.) и руководитель технического звена надрайонного "провода" ОУН "Неплюй" по фамилии Гнибида Владимир Васильевич, 1922 года рождения, уроженец с. Иванковцы Скала-Подольского района Тернопольской области (в банде с 1944 года).

У захваченных бандитов изъято оружие и документы. "Клим" и "Неплюй" дают развернутые показания о бандитских убежищах и других звеньях ОУН, подчиненных "Климу" как надрайонному "проводнику", а также о своей преступной диверсионно-террористической деятельности.

В ночь с 28 на 29-ое апреля сего года оперативной группой, во главе с начальником областного управления МГБ т. Руденко М. А., в результате осуществленной комбинации, выведены из Киевской области в село Майдан-Александровский Летичевского района Каменец-Подольской области и захвачены живыми руководителем бандитско-националистической группы в Киевской области "Черник" — Колесник Петр Михайлович, 1927 года рождения, уроженец села Великие Чернокинцы Пробижнянского района Тернопольской области, в банде ОУН с 1944 г. На востоке Украины с 1948 года.

"Черник" с мая 1951 года и до последнего времени действовал в Уманском, Христиновском и Ладыженском районах Киевской области. До этого был на территории Вин-

ницкой области, в Жмеринском, Литинском, Винницком и Калиновском районах.

Вместе с "Черником" захвачен бандит ОУН "Змагун"— Юркевич Владимир Семенович, 1919 года рождения, уроженец с. Носово Подгаецкого района Тернопольской области. В ОУН и на нелегальной положении находился с 1943 года, а на востоке Украины действовал с 1949 года.

У захваченных бандитов изъято также оружие, боеприпасы и ОУНовские документы.

Таким образом, ликвидацией главаря бандитской группы в Киевской области "Кобзаря" и его боевика "Богдана", а также ликвидацией бандитской группы ОУН "Черника" и его боевика "Змагуна" полностью завершён разгром так называемого Каменец-Подольского окружного "провода" ОУН в Каменец-Подольской, а также в Винницкой и Киевской областях.

СЕКРЕТАРЬ ОБКОМА КП(б)У

(В. БЕГМА)

Оригінал. Машинопис.

ЦДАГОУ: Ф. 1.— Оп. 24. — Спр. 1718. — Арк. 79—81.

Інформація Кам'янець-Подільського обкому партії ЦК КП(б)У про ліквідацію в с. Туровка Теофіпольського району членів надрайонного проводу ОУН

8 травня 1952 року

Совершенно секретно
Секретарю ЦК КП(б) Украины
товарищу МЕЛЬНИКОВУ А. Г.

Настоящим докладываем, что 7 мая сего года в селе Туровка Теофипольского района была обнаружена бандгруппа ОУН в количестве трех человек, которая при попытке уйти от оперативно-чекистской группы была уничтожена, в числе которых оказались:

1. Нагорный Тихон Кириллович, кличка "Гейниш", 1910 года рождения, уроженец с. Буглов Лановецкого района Тернопольской области, в бандподполье с 1943 года, быв-

ший эсбист, на Востоке Украины с 1948 года. Руководитель надрайонного "провода" ОУН в Базалийском, Теофипольском, Антонинском, Красиловском и др. районах нашей области.

2. Вдовиченко Яков Еремеевич, кличка "Круча", 1921 года рождения, уроженец с. Белозерка Лановецкого района Тернопольской области, в бандподполье с 1943 года, на Востоке Украины с 1948 года, боевик "Гейниша".

3. Кличка "Славко", установочные данные не выяснены. Белогорский надрайонный "проводник" ОУН, на Востоке с 1950 года.

У ликвидированных бандитов изъято:

автоматов — 3

пистолетов — 4

гранат — 6

боеприпасы, ОУНовская литература и документы.

Указанные бандиты на территории области совершили ряд террористических актов, ограблений.

Секретарь Каменец-Подольского
обкома КП(б)У

(В. Бегма)

Оригінал. Машинопис.

ЦЦАГОУ: Ф. 1. — Оп. 24. — Спр. 1718. — Арк. 82.

Доповідна записка начальника управління МДБ УРСР по
Тернопільській області полковника Коломійця про невдачу операцію з ліквідації двох підпільних груп ОУН у Підгаєцькому районі Тернопільської області 15 травня 1952 року

№ 3/2136

Совершенно секретно

Секретарю ЦК КП(б) Украины
товаришу МЕЛЬНИКОВУ А. Г.

город Киев

ДОКЛАДНАЯ ЗАПИСКА

об упуске чекистско-войсковой группой 2 оуновских
бандитов 20 апреля 1952 г. в Подгаецком районе
Управление МГБ ориентировало Подгаецкий РО МГБ о

том, что с наступлением весны оуновские бандиты могут активизировать свою деятельность, начнут чаще появляться в населенных пунктах с целью заготовки продуктов питания, приступят к осуществлению весенних встреч с главарями оуновско-бандитского подполья и другими бандгруппами.

Райотделу МГБ было предложено активнее проводить агентурно-оперативные и чекистско-войсковые мероприятия по розыску действующих в районе бандитских групп "Петра" и "Береста".

Для оказания практической помощи райотделу МГБ в Подгаецкий район был командирован зам. начальника отдела 2-Н УМГБ подполковник т. Дубовой.

Подполковник Дубовой, используя предстоящий религиозный праздник "Пасха", в дни празднования которой бандиты обычно появляются в населенных пунктах, разработал совместно с райотделом МГБ мероприятия по выставлению секретов в местах наиболее вероятного появления бандитов и на путях их продвижения к селам.

В ночь с 19 на 29 апреля с. г. в районе с. Словятин Подгаецкого района и в прилегающем к нему лесном массиве было выставлено 22 секрета с задачей захвата или ликвидации бандитов.

В 0 часов 30 минут состав одного из секретов, возглавляемого мл. сержантом Суховым, расположенный на лесной опушке, услышал звуки шагов, а через несколько секунд заметил 2 бандитов, вышедших из леса в 30 метрах от наряда.

Пропустив бандитов на середину наряда, ручной пулеметчик ефрейтор Драчков окликнул их, на что со стороны бандитов последовала автоматная очередь.

Состав наряда открыл по бандитам огонь, но после первых же произведенных очередей был ослеплен огнем своего оружия и потерял бандитов из поля зрения.

Осветить местность ракетами наряд не имел возможности ввиду отсутствия в секрете ракетницы.

Воспользовавшись неприцельным огнем со стороны состава наряда, бандиты безнаказанно скрылись.

Принятые меры розыска бандитов положительных результатов не дали.

Произведенным расследованием причин упуска бандитов установлено, что упуск бандитов произошел вследствие отсутствия в наряде ракетницы и применения в действие ручного пулемета без пламегасителя.

Готовивший наряд и. о. командира 3 команды 14 отряда ВО МГБ ст. лейтенант Шароварский, зная об отсутствии в секрете ракетницы, не принял мер к обеспечению таковой.

Кроме того, состав наряда показал крайне низкую подготовку к ведению стрельбы в ночное время.

Виновные в упуске бандитов наказаны правами командира отряда: и. о. командира 3 команды ст. лейтенант Шароварский арестован на 5 суток гауптвахты, командир отделения мл. сержант Сухов лишен увольнения в городской отпуск в течение месяца, ручному пулеметчику ефрейтору Драчкову объявлен выговор.

В целях недопущения безнаказанного ухода бандитов при столкновении их с нашими нарядами мною даны указания начальникам райотделов МГБ лично проверять готовность войсковых нарядов к несению службы, тщательно отрабатывать взаимодействие между находящимися на службе нарядами и назначать старшими нарядов только офицерский состав РО МГБ и внутренней охраны.

С личным составом подразделений 14 отряда ВО проведены тренировочные ночные стрельбы.

Причины упуска бандитов проработаны на оперативных совещаниях оперативного состава райотделов МГБ и офицерского состава подразделений внутренней охраны.

Начальник Управления МГБ Тернопольской области
полковник (Коломиец)

15 мая 1952 года

№ 3/2136

Оригінал. Машинопис.

ЦДАГОУ: Ф. 1. — Оп. 24. — Спр. 1718. — Арк. 83—86.

План агентурно-оперативних заходів з викриття і подальшого запобігання бандоунівським проявам в Кам'янець-Подільській області

19 травня 1952 року
Совершенно секретно

"УТВЕРЖДАЮ "

НАЧ УМГБ КАМ.-ПОДОЛЬСКОЙ ОБЛ.
ГВАРДИИ ПОЛКОВНИК (М. РУДЕНКО)
19 мая 1952 г.

ПЛАН

агентурно-оперативных мероприятий по вскрытию и дальнейшему пресечению бандоуновских проявлений в области,

I.

Во второй половине апреля и начале мая с. г. на территории области имели место ряд бандитских проявлений:

16 апреля с. г. в с. Головли-Украинские Славутского района вооруженной бандитской группой украинских националистов численностью в пять человек, пришедших из Острожского района Тернопольской (правильно: Рівненської. — В. С.) области ограблена сельская кооперация.

23 апреля проходившей бандоуновской группой по границе Славутского и Острожского районов ранен заместитель председателя Дедо-Горского сельского Совета.

30 апреля грабительской группой, прибывшей из Барановского р-на Житомирской области, ограблена кооперация в Новаки и убит сторож филиала Полонского райпромкомбината СОБОЛЕВСКИЙ Б. С.

В ночь на 4 мая двумя участниками бандоуновского подполья, действующими на территории Житомирской области, был ограблен колхоз с. Корчики Берездовского района.

Принятыми мерами награбленное имущество в кооперациях с. Головли-Украинские Славутского района и в колхозе с. Корчики Берездовского района у бандитов отбито и возвращено. Однако бандиты, скрывшиеся на территории Ровенской и Житомирской областей, остаются все еще не ликвидированными и не наказанными.

В конце 1951 года на территории Старо-Синявского района имело место ограбление кооперации, что обнаружено

во вскрытом бандитском схроне на колхозном поле Пилявского сельсовета и возвращено сельпо.

По имеющимся в УМГБ данным, ограбление это совершено двумя участниками бандоуновского подполья, подчинявшимися ликвидированному УМГБ в мае с. г. бандглаварю "ГЕЙНИШУ".

Из захваченных у "ГЕЙНИША" документов устанавливается, что эти бандиты из состава Кременецкого окружного "провода" Тернопольской области.

II.

В целях решительного пресечения дальнейших бандитских проявлениях указанных групп, вскрытия и их ликвидации, осуществить следующие агентурно-оперативные мероприятия:

1. Начальнику Славутского РО МГБ подполковнику тов. МОРОЗОВУ, в тесном контакте с Острожским РО МГБ, разработать конкретный план агентурно-оперативных мероприятий по розыску и ликвидации бандглаваря ОУН "КАЙДАША", совершившего ограбление в с. Головли-Украинские и ранившего зам. председателя Дедогорского сельсовета.

План мероприятий представить на утверждение УМГБ к 25 мая с. г.

2. Закрепить подполковника МОРОЗОВА и капитана КИШТЫМОВА для практического осуществления мероприятий по поимке или ликвидации бандглаваря ОУН "КАЙДАША" и подчиненной ему боевки, периодически совершающих вылазку на территорию Славутского р-на из Ровенской области.

3. Усилить работу агентурных заслонов Славутского РО МГБ в смежных с Ровенской областью населенных пунктах с тем, чтобы своевременно устанавливать факты появления в районе бандитской группы и принимать меры к их ликвидации.

4. Путем частых рейдовых мероприятий проверенной агентуры, имеющей подходы к организационным и деловым связям бандгруппы "КАЙДАША", выявлять места его

укрытия, маршруты движения и, в контакте с Острожским РО МГБ, немедленно реализовывать добытые данные.

5. Усилить работу групп БСМ и охраны общественного порядка, мобилизуя их на предотвращение бандитских проявлений, охрану общественной и социалистической собственности, воспитывая в них постоянную бдительность и чувство ответственности за успешное выполнение поручаемого задания.

Контроль за работой и воспитанием БСМ и групп охраны общественного порядка возложить на подполковника МОРОЗОВА.

6. Установить двухмесячный срок для ликвидации "КАЙ-ДАША", организатора бандитских и террористических проявлений в Славутском районе.

7. Для розыска и ликвидации бандитской группы, совершившей 30.IV.52 года убийство СОБОЛЕВСКОГО и ограбление кооперации в с. Новаки Полонского района, создать оперативную группу во главе с начальником Полонского РО МГБ подполковником МИХНИЧ.

Командировать в Полонский район и включить в состав опергруппы:

Начальника отделения ОУС УМ УМГБ капитана ЧЕМИЧ;

Ст. оперуполномоченного ОУС УМ УМГБ ст. лейтенанта МАЛЬЧИКОВА;

Ст. сыщика ОУС УМ УМГБ мл. лейтенанта милиции ГРЫЩУКА;

и проводника служебного собаководства лейтенанта милиции ЛЫКОВА.

8. Полонской оперативной группе разработать тщательные мероприятия по поимке или ликвидации бандитской группы и представить на утверждение УМГБ.

Организуя работу по поимке бандитов в тесном контакте с органами МГБ и милиции Барановского района Житомирской области (где дислоцируются бандиты), практически осуществить следующие мероприятия:

а) Выявить все родственные связи одного из участников

этой банды, бывшего полицейского ОСТАПЮКА, выходца из Шепетовского района, из числа которых провести надежную вербовку на конспиративный вывод его из подполья, для последующей вербовки и ликвидации всей банды.

В том случае, если ОСТАПЮК по соображениям оперативного порядка для вербовки не подходит, мероприятия по родственным связям осуществить для его захвата и последующего выхода на его бандитские связи;

б) Изучить агентурные возможности Шепетовского РО МГБ и милиции для разработки и контроля за родственными связями ОСТАПЮК;

Вербуемых родственников ОСТАПЮКА так же продолжать разрабатывать;

в) Мобилизовать агентурную сеть Шепетовского и Полонского райорганов МГБ и милиции на выявление мест укрытия разыскиваемой бандитской группы, обратив особое внимание на населенные пункты и лесные массивы у границы с Барановским районом: Новаки, Буртын, Панинки, Ворошиловка, Майдан-Волянск, Майдан-Лабунь, Цмовка, Дубиевка и др;

г) Усилить работу с лесниками и сторожевой агентурой, давая задания на проческу лесных массивов и, в частности, кустарников, густых зарослей с задачей обнаружения бандитских схронов и их стоянок;

д) Шире практиковать засылку маршрутной агентуры в вероятные по дислокации и укрытию бандитов пункты и лесные массивы, мобилизуя для этих целей и группы БСМ;

е) Через Барановское РО МГБ и в контакте с ним установить данные о родственных и иных связях участников бандитской группы на территории Житомирской области, изучая из числа последних кандидатуры на вербовку для засылки агентов по розыску мест укрытия бандитов;

ж) На вероятных местах прохождения бандитов практиковать организацию ночных и дневных засад.

9. Установить двухмесячный срок Полонской опергруппе для ликвидации разыскиваемой банды.

10. Командировать в Берездовский район для оказания

практической помощи в организации агентурно-оперативных мероприятий по розыску участников бандитского подполья, совершивших налет на колхоз с. Корчики, опытного оперативного работника УМГБ.

11. Обязать и. о. начальника Берездовского РО МГБ капитана ГРИГОРЬЕВА, в тесном контакте с Барановским РО МГБ Житомирской области, организовать розыск и ликвидацию бандитов, совершивших ограбление колхоза в с. Корчики и, как установлено, дислоцирующихся на территории Барановского р-на.

План агентурно-оперативных мероприятий РО МГБ представить на утверждение УМГБ к 25 мая 1952 года.

12. Капитану ГРИГОРЬЕВУ привлечь к розыску бандитов весь оперсостав РО МГБ и опытных работников РО Милиции.

13. При разработке мероприятий по розыску и ликвидации бандитов обратить внимание:

а) на усиление работы всего агентурного аппарата в смежных с Барановским районом населенных пунктах, активизации деятельности групп БСМ и Охраны общественного порядка с тем, чтобы своевременно срывать возможные планы бандитского подполья по совершению грабежей и иных проявлений в районе;

б) на тщательное исследование лесных массивов, что на стыке с Барановским и Шепетовским районами, так как не исключена возможность перехода бандгрупп из Житомирской области для укрытия в эти лесные массивы;

в) обеспечить агентурную проработку лиц на стыке Берездовского района с Житомирской областью, подозрительных по своим связям с ОУН, разоблачая и оперативно используя их для ликвидации бандитов;

г) осуществить ряд надежных вербовок из числа родственников и бандитских связей нелегала, быв. коменданта СБ Корецкой организации украинских националистов "ГРОЗНОГО" для его конспиративного вывода из подполья или захвата;

д) предусмотреть возможность проведения агентурных и

литерных мероприятии по "ГРОЗНОМУ" с тем, чтобы до 1 июля с. г. обеспечить его безусловный захват.

14. Учитывая возможное появление двух оставшихся в живых участников разгромленной банды Кременецкого окружного "провода" ОУН на территории Старо-Синявского, Ст. Константиновского, Красиловского и Теофипольского районов области, где они появлялись в конце 1951 года и весной 1952 г., считать необходимым:

а) активизировать работу перечисленных РО бандитских связей "КУЗЬМЫ" и "ПАВЛО";

б) командировать в Старо-Синявский, Старо-Константиновский и Красиловский районы для организации мероприятий и оказания помощи райорганам в выявлении и перевербовки бандитских связей по одному работнику из отделения 2-Н УМГБ;

в) в связи с тем, что на территории Старо-Синявского района установлены две квартиры разыскиваемых бандитов и последние перевербованы, усилить работу с ними и воспитать в них чувство безусловной выдачи бандитов органам МГБ в первое же их посещение;

г) в процессе работы с выявленной бандодержательницей по селу Дубово установлено, что бандиты в разговоре с сыном б/о-держательницы "Ч" интересовались ученицей 10 класса Пилявской средней школы по имени Мария. Не исключена возможность, что "М" бандитам известна или собирали на нее сведения для дальнейшего ее привлечения к националистической работе среди учащихся.

В связи с этим в ближайшие дни провести полную установку на "М" и ее родственников, последних взять в агентурную разработку на предмет установления их причастности к оуновскому подполью. В том случае, если "М" будет установлена как бандитская связь, немедленно ее разоблачить и завербовать;

д) учитывая то обстоятельство, что перевербованные УМГБ держатели бандитских явок "Ч" и "М" непосредственно сообщить опергруппе о приходе бандитов не смогут, поэтому подготовить и подвести к ним надежного связника. Подго-

товленного связника проинструктировать и обусловить с ним пароль, по которому он обязан будет сообщить опергруппе в момент нахождения в квартире "Ч" и "М" бандитов.

Изучить возможность постановки у связника радиосигнализационного аппарата "Тревога". Независимо от этого способы связи с ним отработать дополнительно, на тот случай, если бы аппарат почему-либо не сработал;

е) Иметь в РО МГБ в боевой готовности опергруппу не менее 7 человек, на вооружении которой должно находиться пригодное к огню оружие: РПД и боекомплект к нему (6 дисков), четыре автомата ППШ, две винтовки, необходимое количество боеприпасов и гранат.

С этой целью поручить РО МГБ выписать в АХО изложенное и взять под свою сохранность;

ж) При вскрытии бандитского схрона 16 марта с. г. между селами Пилява и Дубово, в последнем было обнаружено 13 номеров газеты "Радянське Поділля". Не исключена возможность, что газеты действующая бандгруппа получала от неустановленных еще нами своих связей по селу Дубово.

С целью выявления лиц, снабжавших бандитов газетами, обеспечить агентурной разработкой подозреваемых лиц по с. Дубово, выписывавших в 1951 году указанную газету.

Список лиц, выписавших газеты, выяснить через агентурные возможности РО МГБ на почте и в почтовых агентствах;

з) В связи с тем, что в летнее время бандиты большей частью "квартируют" в лесных массивах и густых кустарниках, главным образом, изучить возможность проверки и проверить через агентуру все кустарники, густые заросли, где бы возможны были их стоянки;

и) Всю работу по установлению мест дислокации бандитов и выявлению бандодержателей Старо-Синявскому РО контактировать со Старо-Константиновским, Красиловским, Антонинским и Меджибожским районами, а также с Хмельницким районом Винницкой области, куда по имеющимся данным, совершали рейд идентичные с разыскиваемыми бандиты.

Контроль и помощь по реализации указанных мероприятий возложить на 2 отдел УМГБ.

ЗАМ НАЧ. 2 ОТДЕЛА УМГБ КАМ.-ПОД. ОБЛАСТИ
ПОДПОЛКОВНИК (ШАМИЛЕВ)
17.V.1952 г.

Оригінал. Машинопис.

ДАХмО: П-487. — Оп. 79. — Спр. 14. — Арк. 110—118.

Протокол засідання бюро Староконстантинівського РК
КП(б)У про діяльність ОУН 16 серпня 1952 року

ПРОТОКОЛ №26

засідання бюро Староконстантиновского РК КП/б/У
от 16 августа 1952 г.

ПРИСУТСТВУЮТ ЧЛЕНЫ БЮРО:

т. КОЛОВОРТНЫЙ	— Секретарь РК КП(б)У
т. ВАСИЛЬЧУК	— Секретарь РК КП(б)У
т. ГИЛЮК	— Секретарь РК КП(б)У
т. ЛЫНДИН	— Пред. Райисполкома
т. РОМАНЕЦ	— Начальник РО МГБ
т. МАРТЫНЮК	— Зав. ОППКО РК КП(б)У
т. МАРКОВ	— Секретарь РК ЛКСМУ

ОСОБАЯ ПАПКА

§9. О постановлении бюро Каменец-Подольского обкома КП(б)У от 19 июля 1952 года "О фактах притупления большевистской бдительности со стороны Орынинского Райкома КП(б)У и первичной партийной организации с. Жердя." (Докладывает нач. РО МГБ тов. РОМАНЕЦ)

Обсудив постановление бюро Каменец-Подольского Обкома КП(б)У от 19 июля 1952 года "О фактах притупления большевистской бдительности со стороны Орынинского Райкома КП(б)У и первичной партийной организации с. Жердя", бюро Райкома КП(б)У отмечает, что аналогичные недостатки, отмеченные в настоящем постановлении, имеют место и в ряде первичных парторганизаций Староконстантиновского района.

В мае—июне 1951 года в с. Баглаях были двукратно

разбросаны ОУНовские листовки, при чем в одном случае листовка была брошена в дневное время на дороге против дома Б/заместителя председателя колхоза им. Кирова тов. ПРОКОПЧУК.

Со второй половина 1951 года до января 1952 года бандиты ОУН осели на территории района, оборудовали схрон в с. Веснянка приобрели явочные квартиры в с.с. Сквородки, Сахновцы, а также периодически посещали с. Морозовку, Жеребки и др., где собирали сведения об экономическом положении колхозов о политико-моральном благосостоянии населения и проводила националистическую пропаганду.

В селе Сахновцах бандиты нашли себе убежище в доме колхозника СТОПНЮК Архипа, жена которого является родной сестрой председателя сельсовета ФЕДОРЧУК. Муж и жена СТОПНЮК продолжительное время укрывали в своем доме бандитов, выписывали им газету "Радянське Поділля", готовили продукты питания, покупали художественную литературу, а также информировали об экономическом положении колхоза и настроениях колхозников. В колхозе им. Хрущева с. Сквородки бандиты похищали из птицефермы утки, у колхозников воровали свиньи, однако эти проявления не насторожили руководителей села. В селе Веснянка бандиты оборудовали себе схрон, воровали зерно в колхозе и посещали ряд колхозников, в том числе родственников некоторых коммунистов, и все это им удавалось совершать безнаказанно.

Такое положение произошло только потому, что организационно-партийная и партийно-политическая работы в ряде первичных парторганизаций, и прежде всего в парторганизациях колхозов им. Маленкова (секретарь парторганизации т. ПАСТУХ), им. Хрущева (секретарь парторганизации т. КУШНИР), им. Молотова (секретарь парторганизации тов. ЛУКЪЯНОВ) находится на крайне низком уровне. Коммунисты этих первичных парторганизаций и сельские Советы повседневной политической и культурно-просветительной работой не занимались, не изучали настроений кол-

хозников и оторвались от актива. Охрана социалистической собственности к личной собственности граждан несмотря на неоднократные указания со стороны РК КП(б)У и Райисполкома по прежнему поставлена неудовлетворительно, в результате чего в отдельных населенных пунктах беспрепятственно передвигаются подозрительные лица и другой бродячий элемент. Ничем другим как отсутствием надлежащей большевистской бдительности можно объяснить то, что в с. Самченцах после изгнания немецких оккупантов с 1945 года было совершено шесть убийств граждан из коих раскрыто только одно и то в последнее время.

Запущенность партийно-политической работы в приведенных выше первичных парторганизациях привела к тому, что эти колхозы продолжительное время отстают в выполнении хозяйственных и политических кампаний.

Бюро РК КП(б)У ПОСТАНОВЛЯЕТ:

1. Осудить как политическую близорукость секретарей первичных парторганизаций т.т. КУШНИР (колхоз им. Хрущева), т. ЛУКЪЯНОВА (колхоз им. Молотова), т. ПАСТУХ (колхоз им. Маленкова) и всех коммунистов этих парторганизаций, допустивших ослабление политической, организационно-партийной и культурно-просветительной работы в населенных пунктах, вследствие чего бандиты ОУН проводили там вражескую работу.

2. Обязать секретарей парторганизаций т. ЛУКЪЯНОВА, т. ПАСТУХ, т. КУШНИР разработать мероприятия по ликвидации последствий вражеской деятельности бандитов ОУН и к 31 августа с. г. представить их на утверждение бюро РК КП(б)У.

3. Для проведения докладов, лекций и бесед среди населения направить в колхозы им. Хрущева, им. Маленкова, им. Молотова, им. Чапаева бригады из числа партийно-советского актива сроком на 5 дней, обязав их оказать практическую помощь первичным парторганизациям в проведении намеченных мероприятий.

4. Обязать начальника РО МГБ т. РОМАНЕЦ усилить оперативное обслуживание указанных населенных пунктов с та-

ким расчетом, чтобы в ближайшее время полностью ликвидировать остатки пособнической базы ОУНовских банд. Путем усиления работы аппарата милиции и бригад содействия милиции обеспечить надлежащую охрану населенных пунктов социалистической и личной собственности граждан.

СЕКРЕТАРЬ РК КП(б)У (И. КОЛОВОРотный).

Оригінал. Машинопис.

ДАХмО: Ф.-П.-487. — Оп. 79. Спр. 15. — Арк. 197, 198.

Опис чекістсько-військової операції, проведеної у період з 9 до 11 жовтня 1952 року на стику Львівської й Тернопільської областей об'єднаним загonom внутрішньої охорони МДБ Українського округу з розшуку і ліквідації керівника оунівського підпілля "БАРСУКА" (Василя Кука)

30 жовтня 1952 року

ОПИСАНИЕ

чекистско-войсковой операции, проведенной в период с 8 по 11 октября 1952 года на стыке Львовской и Тернопольской областей сводным отрядом Внутренней охраны МГБ Украинского округа по розыску и ликвидации руководителя бандоуновского подполья Западной Украины "БАРСУК" и его прикрывающую банду "ДУБКИ".

Карта 50.000 и 200.000

1. ОПЕРАТИВНАЯ ОБСТАНОВКА

По данным оперативной группы МГБ УССР, полученным в 20.00 7.10.52 г., на стыке 4-х районов (Золочевский, Олесский, Подкаменский, Заложцевский) Львовской и Тернопольской областей в лесных массивах Ярославецкий Ляс и Ляс Ошовица, что 1 км. южнее Колтув (2060), в капитально оборудованных убежищах укрываются руководитель центрального "провода" бандоуновского подполья западной Украины "БАРСУК" и прикрывающая его банда "ДУБКИ" численностью до 5 бандитов, вооруженных ручными пулеметами, автоматами и пистолетами.

"БАРСУК" в 1949 году восстановил связи с заграничным центром, возглавил центральный орган банднационалисти-

ческого подполья в Западной Украине, осуществляющего руководство преступной деятельностью вооруженных банд и контрреволюционных националистических организаций.

"БАРСУК" имеет большой опыт подпольной, конспиративной деятельности против существующего социалистического строя, базируясь на преданные контрреволюционные националистические кадры. Он неоднократно, находясь в критическом положении, применял методы ухищрения, уходил из под удара органов и войск МГБ. В 1946 году "БАРСУК", оказавшись в блокированном нашими войсками в одном из населенных пунктов, с целью ослабить бдительность поисковых групп, дал приказ выйти с повинной в этом населенном пункте 30 бандитам с оружием. В момент сдачи бандитов, нашими войсками поиск в населенном пункте был временно прекращен, "БАРСУК", воспользовавшись этим, скрылся из района операции. В 1947 году "БАРСУК" во время проведения операции в течение нескольких часов находился под водой в пруду дыша посредством тростниковой трубки.

Операция планировалась на 8—10 октября с. г. в лесистой средне-пересеченной местности с наличием господствующих высот, дающих возможность хорошего наблюдения за подступами к району операции и трудности скрытого сосредоточения войск на исходное положение.

В районе операции со времен первой империалистической и отечественной войн сохранились две сплошные полуразрушенные траншеи, значительное количество окопов, блиндажей, которые облегчали маскировку и оборудование бандитами убежищ и соответственно составляли для личного состава поисковых групп затруднения быстро обнаружить их признаки.

Дороги в районе операции вследствие непрерывных дождей на позволяют быстро маневрировать подразделениям на автотранспорте.

ВЫВОДЫ: 1. Войскам предстоит действовать по поиску и ликвидации важного государственного преступника, имеющего большой опыт подпольной борьбы. Учитывая отсут-

ствие времени на подготовку войск к предстоящим действиям, необходимо привлечь для проведения операции части и подразделения в боевом отношении наиболее подготовленные и имеющие достаточный опыт борьбы с бандитизмом.

2. Господствующие высоты в районе операции с хорошим обзором прилегающей к ним местности требуют сосредоточение войск с разных направлений в ночное время с соблюдением маскировки, скрытности и внезапности действий.

3. Рельеф местности и наличие старых фортификационных сооружений затрудняет поиск убежищ и вызывают необходимость личному составу проявить настойчивость и находчивость при ведении поиска.

4. Пересеченная местность усложняет командирам и штабам управление подразделениями и требует особенно четко разработанной организации взаимодействия и устойчивой связи.

5. В предвидении возможной попытки банды прорваться через оцепление иметь плотное блокирование района операции и сильные подвижные резервы.

II. ПЛАН ОПЕРАЦИИ

Руководство операцией возглавляли — Заместитель Министра Госбезопасности УССР полковник г/б ФАДЕЕВ и Начальник Внутренней охраны МГБ УО полковник в/о СОКОЛЕНКО.

Принято решение: с рассветом 8.10.52 г. провести чекистско-войсковую операцию методом блокирования с последующим ведением активного поиска в районе операции по обнаружению убежищ, захвата или ликвидации главаря бандоуновского подполья и прикрывающей его бандгруппы "ДУБКИ".

Для проведения операции привлечь 2300 человек из состава 11, 12, 13, 14, 17 отрядов, для чего проводимую операцию 14 отрядом в Бережанском районе Тернопольской области временно прекратить, а 3/11, 3/12, и 3/13, 1/17 вывести из операции, проводимой сводным отрядом в Букачевском районе Станиславской области и в ночь с 7 на

8 октября на автотранспорте перебросить в пункты сосредоточения войск намечаемой операции. (См. приложение № 1).

Из привлекаемых частей специально выделить чекистско-войсковой отряд для поиска в районе наиболее вероятного нахождения убежища бандглаваря в сев. части Ярославецкий Ляс (2258, 2259).

Операцию провести в два этапа.

Для выполнения предстоящей задачи были привлечены (см. приложение 2).

Для блокирования района операции в периметре 20 км, назначить 13, 14 и 11 отряды с приданным 1/17 отряда, общей численностью 1850 человек. Для производства поиска — 12 отряд численностью 450 человек.

Частям были поставлены задачи;

На 1-й этап

11 отряду, усиленному 1/17 отряда численностью 920 человек под командой командира отряда подполковника в/о ШПАК, совершить ночной марш на автотранспорте и (для 1/17 и 3/11 из района операции, см. приложение, протяженностью 130 км) к 7.00 8.10.52 г. сосредоточиться: Тросьдянец Малы (1959), Нуще (2064), полевая дорога 3 км. юго-восточнее Колтув (2262), и к 8.00 выставить заслоны на рубеже: просека (2164), отдельные два дома (2160-г), восточная опушка леса западнее Нуще (2163-г) полевая дорога, идущая из Нуще на хут. Сьредня Буда, по безым. ручью по сев. восточной окраине Тросьцянец Малы, далее по лесной дороге из Тросьцянец Малы на Колтув, выс. 374,0 (2360), полевая дорога из Колтув на Нуще (2262), (2263), (2164-а).

Боевой порядок на рубежах заслона иметь из постов наблюдения, секретов, огневых точек, дозоров, резервных групп с ракетчиками, эшелонируя их в глубину с учетом местности и вероятных направлений движения бандитов, с плотностью 30—60 метров наряд от наряда, численность каждого наряда на менее трех человек.

Начальник группы блокирования ур. Ляс Ошовица — командир 11 отряда подполковник ШПАК.

КП и резерв — резервная группа с розыскной собакой — северная окраина хут. Сьредня Буда.

13 отряду в составе 2 и 3 дивизионов, численностью 490 человек под командой командира отряда полковника в/о ЧЕЧУРИНА совершить марш в ночное время на автотранспорте (из района операции — см. приложение — протяженностью 175 км.) и к 7.00 сосредоточиться, 2 км. вост. Монастырек (2157), к 8.00 выставить заслон на рубеже: выемка у дороги (2059), по южной опушке ур. Ярославецки Ляс, по дороге на Оберлясув до группы домов (2257-в), далее на север по западной опушке леса до развилки троп, пост Оберлясув (2257-б). На рубеже заслона иметь боевой порядок, такой же как и 11 отряд, с плотностью 30—50 метров наряд от наряда.

14 отряду в составе 2 и 3 дивизионов, численность 360 человек, оперативно подчинить командиру 13 отряда, совершить ночной марш на автотранспорте (см. приложение) и к 7.00 сосредоточиться на западной окраине Колтув (2460) и к 8.00 выставить заслон на рубеже — справа левая граница 13 отряда по северной опушке леса ур. Ярославецки Ляс до развилки дорог, южн. выс. 374,0 (2260-а), фронтом на восток и юг. Боевой порядок иметь тот же, что 11 отряд, с плотностью 30—50 метров наряд от наряда.

КП и резерв — 15 человек с розыскной собакой — выступ леса у тропы (2358).

Начальник группы блокирования ур. Ярославецки Ляс — командир 13 отряда полковник в/о ЧЕЧУРИН.

КП и резерв — резервная группа с двумя розыскными собаками — сев. зап. окраина Тросьцянец Малы (2157-б).

12 отряду численностью 450 человек, под командой командира отряда полковника в/о ЛАШМАНОВА в 5.00 выступить на автотранспорте из гор. Львова (3 д-н из района операции, см. приложение протяженностью 175 км.) и к 7.30 сосредоточиться в районе перекресток троп 1,5 км. восточнее Монастырек (2156) с 8.00 развернуться на рубеже — зап. опушка леса Ур. Ярославец Ляс имея боевой порядок в цепь с выдвинутыми флангами, впереди цепи 30—50 м. инструкторов со служебными собаками и дозор-

ными группами, производить поиск движением на восток.

Уравнительные рубежи:

Рубеж №1 — стык троп (2258), поляна у просеки (2158-а), выйти к 11.00.

Рубеж №2 — тропа с двумя домиками (2158), развилка троп с отдельным домом (2159-а) до выс. (2259-а), выйти в 15.00.

Рубеж №3 — лесная дорога из Колтува на Тросьцянец Малы, рубеж заслона 11 отряда, выйти в 18.00.

КП отряда и резерв — резервная группа с розыскной собакой за боевыми порядками.

От 12 отряда выделить 8 команду с задачей ведения поиска убежища по данным захваченного "П" в районе вероятного нахождения.

По окончании 1 этапа операции части и подразделения 12, 13, 14 отрядов используются по усмотрению руководства операций в зависимости от сложившейся оперативной обстановки.

К 18.00 каждого дня операции для усиления плотности боевого порядка на рубежах заслона в распоряжение командиров 11 и 13 отрядов выделять от 12 отряда по 10 резервных групп численностью каждая 7 человек, в составе каждой по три ракетчика. Службу резервными группами нести ежедневно с 19.00 до 7.00 на рубежах заслонов, предоставляя отдых личному составу поочередно, имея в группах наблюдателей.

Резервы на рубежах заслона установить:

- для дивизионов в составе группы,
- для команды — отделение, для группы — 5 человек.

Планом операции предусматривалась организация взаимодействия между частями и подразделениями. Организация взаимодействия возлагалась — на командира отряда — до команды, командира дивизиона — до группы, командира команды — до отделения, командира группы — до служебного наряда, командира отделения — до отдельного солдата. Нарядам, выделенным для несения службы на ответственных участках и направлениях задача ставилась

командирами отрядов и дивизионов. Особое внимание уделялось организации взаимодействия нарядов с группами ракетчиков в ночное время.

Для организации управления частями на период операции создан штаб в составе 10 человек, из них 8 офицеров округа.

Начальником штаба операции назначен — Зам. Начальника штаба округа полковник в/о КОВАЛЕВ и офицеры: подполковник в/о ИЛЬИНСКИЙ, майор в/о ХАЛДЕЕВ, майор в/о КУВАЛЬЦЕВ, НИС округа подполковник в/о ПЕТРОВ, ст. лейтенант в/о ТРУШКИН, офицер службы "С" мл. лейтенант в/о КОЗУЛЯЕВ, майор в/о ЕВГЕНЬЕВ, майор м/с в/о КУЗНЕЦОВ, майор в/о КРЫЛОВ.

КП руководства операцией с 7.30 Колтув, резерв одна группа от 1/17 отряда.

Связь на рубежах заслона была организована по радио и проводная, кроме того, были приданы радиостанции УКВ-"Р-106" командирам 11 и 13 отрядов для связи с руководством операции командиру 12 отряда для организации связи в период поиска с командирами команд и руководством операции.

В целях сохранения конспирации к разработке плана операции был допущен ограниченный круг офицеров штаба округа (полковник КОВАЛЕВ, полковник БРОМБЕРГ, майоры КУВАЛЬЦЕВ и ХАЛДЕЕВ).

Распоряжение на марш и сосредоточение частей в исходное положение дано шифром, командирам 11 и 12 отрядов лично Начальником внутренней охраны.

Боевой приказ и задача на проведение операции командирам отрядов были поставлены непосредственно в исходном положении Начальником Внутренней охраны.

Скрытность сосредоточения частей в исходных районах и выход непосредственно в район операции проверялась офицерами штаба операции полковником КОВАЛЕВЫМ, подполковником ИЛЬИНСКИМ, майором ХАЛДЕЕВЫМ.

Марш колонны основных сил,двигающихся по Тернопольскому шоссе в районы сосредоточения, проверялся начальником Внутренней охраны.

Телефонные разговоры по междугородним линиям МС и внутри частей вести категорически запрещалось.

Вся оперативно-боевая документация на период операции была вручена командирам отрядов непосредственно на марше и в исходных районах.

Задача личному составу ставилась в исходных районах без указания объекта операции.

Движение колонны частей и подразделений на ближайших подступах к району операции (3—5 км) совершалось с выключенным светом.

В ходе операции на отдыхе и в период приема пищи, при проверке службы, с личным составом проведено ряд бесед на темы повышения бдительности и сохранения военнo-чекистской тайны.

Планом предусматривалось материальное обеспечение операции, в каждой команде, кроме табельного оружия, иметь по 12 ракетниц с набором ракет, у строевых офицеров бинокли, компаса, на каждое отделение 5 щупов, одну большую лопату и две малых, 1 топорик, два противогаза.

Обмундирование походно-полевое, автотранспорт на весь личный состав — одна заправка ГСМ.

Продовольствие пятисуточная дача, из которых две сутодачи оперативного сухого пайка.

При штабе руководства в 11 и 12 отрядах были созданы пункты медпомощи с одним боекомплектом медимущества. Личный состав обеспечить индивидуальными пакетами. Эвакуацию больных и раненых производить в Золочев в медпункт отряда, с последующей транспортировкой в г. Львов, окружной госпиталь.

III. ХОД БОЕВЫХ ДЕЙСТВИЙ

Согласно плану, частями сводного отряда район операции к 8.00 8.10.52 г. был блокирован.

В связи с получением данных оперативной группы МГБ УССР о наличии убежищ в Ярославцеки Ляс и ур. Ляс Ошовица, руководством операции намечалось в первый день произвести поиск силами 12 отряда в уч. Ярославцеки Ляс (1-й этап), в последующем при уточнении оперативных данных в

ур. Ляс Ошовица силами 12, 13, 14 отрядов (2-й этап).

К 8.00 8.10.52 г. 49 на КП в Колтув прибыл руководитель операции — заместитель Министра Госбезопасности УССР полковник г/б т. ФАДЕЕВ, который имел дополнительные данные, уточняющие вероятный район нахождения убежища в лесном массиве ур. Ляс Ошовица.

Руководством операции было принято решение:

1. Ур. Ярославцеки Ляс держать блокированным, поиск 1-го дня операции в указанном лесу не производить.

2. 12 отряд перебросить в ур. Ляс Ошовица в район наиболее вероятного нахождения убежища с задачей частью сил блокировать район, остальными силами вести тщательный поиск по обнаружению убежища, захвата и ликвидации бандглаваря. Начало в 10.00.

3. Остальным частям на рубежах заслона усилить бдительность, уточнить на местности задачи каждому наряду и организовать взаимодействия в боевых порядках заслона.

Контроль за исполнением принятого решения осуществлять офицерами штаба операции.

Выполняя поставленную задачу, командир 12 отряда полковник в/о ЛАШМАНОВ перебросил личный состав подразделений на автотранспорте из района 2 км. вост. с. Монастырек и к 8.30 8.10. сосредоточил его в с. Колтув.

Оценив обстановку, командир 12 отряда решил:

1. Силами 2-го дивизиона, под командой командира дивизиона майора в/о СОРОКИНА блокировать вероятный район лесного массива Ур. Ляс Ошовица, 3-м дивизионом, под командой командира дивизиона подполковника в/о КУБАСОВА численностью 200 человек произвести поиск. Одновременно из состава 3-го дивизиона иметь 40 человек от 9 команды отборных солдат и сержантов под командой зам. командира дивизиона майора в/о ПИКМАН с задачей при обнаружении признаков убежищ частью сил блокировать участок, остальными силами, имея в своем составе штурмовую, огневую и группу захвата, действовать на захват и ликвидацию.

Во исполнении принятого решения, командирам дивизионов и команд, была поставлена боевая задача:

1. Командиру 2-го дивизиона в 9.00 выступить на автотранспорте из района Колтув по полевой дороге, в направлении Нуше (2262), (2163) и к 10.00 блокировать лесной участок в ур. Ляс Ошовица в квадрате (2163-аб). Боевой порядок иметь из постов наблюдения и огневых точек плотностью 5—5 метров наряд от наряда.

КП и резерв командира дивизиона 10 человек с розыскной собакой на дороге (2163а).

2. Командиру 3 д-на в 9.30 выступить на автотранспорте из района Колтув по маршруту 2-го дивизиона и с 10.00 начать поиск убежища с рубежа северная опушка леса движением на юг, имея боевой порядок-цепь плотностью локтевой связи, впереди инструктора со служебными собаками в 30—50 метрах.

КП и резерв командира дивизиона 10 человек с розыскной собакой за боевыми порядками.

3. Заместителю командира дивизиона майору в/о ПИКМАН с 8 командой численностью 40 человек двигаться во 2 эшелоне за цепью с задачей при обнаружении признаков убежища участок блокировать, организовать захват и ликвидацию.

В составе 3 команды был произведен боевой расчет, в котором предусматривались: группа блокирования и огневая группа 26 человек, под командой заместителя командира 8 команды лейтенанта в/о ЦВЕТКОВА, штурмовая группа и группа захвата 8 человек, под командой командира 8 команды ст. лейтенанта ХУРТИНА, резерв с розыскной собакой 6 человек.

В 10.00 подразделения 3 дивизиона приступили к поиску, в ходе которого рядовой 8 команды ТЕРЕХОВ при тщательном обыске местности обнаружил у ствола дерева в корнях замаскированную отдушину, о чем доложил майору в/о ПИКМАН. Последний блокировал участок от отдушины по периметру 25 метров. Штурмовая группа под командой ст. лейтенанта ХУРТИНА и зам. Нач. отдела

Управления 2-Н МГБ УССР капитана г/б СВЕРДЛОВА произвела 10 выстрелов из сигнального пистолета в отдушину. Спустя несколько минут по выходу дыма были определены еще четыре отдушины, проделанные под корнями стволов деревьев и обозначился люк убежища. (См. приложение №3 схема).

Для вскрытия убежища была привлечена группа захвата в составе рядовых ТЕРЕХОВА, АВДЕЕВА, КУЦКО под руководством капитана СВЕРДЛОВА и ст. лейтенанта ХУРТИНА, которые при помощи выгнутого щупа и прикрепленной к нему веревки подняли крышку люка. В это время из глубины убежища были услышаны глухие выстрелы.

Рядовые ТЕРЕХОВ, АВДЕЕВ, КУЦКО, одев противогазы, опоясав себя веревками, поочередно, через каждые 3—5 минут спускались в убежище, так как в нем была большая концентрация дыма и пороховых газов.

Рядовой КУЦКО опустившись в убежище услышал человеческий стон. Не имея возможности определить состояние бандита, КУЦКО зацепил веревкой за ноги, бандит в тяжелом состоянии был извлечен группой захвата на поверхность, находившийся в составе группы захвата фельдшер принял меры медицинского вмешательства, но так как бандит сам себя в убежище тяжело ранил, вскоре скончался. В последующем из убежища извлечено было еще два трупа. Принятыми мерами из числа трех убитых один был опознан — участник непосредственной охраны "БАРСУКА" — "ТАРАС".

Из убежища изъято: два пулемета, два автомата, три пистолета, 4 гранаты, 250 патронов, 2 пишущих машинки, ротатор, 2 радиоприемника, документы и предметы принадлежащие непосредственно "БАРСУКУ" и его жене "ОКСАНЕ".

В ходе ликвидации личной охраны "БАРСУК" 13.00 8.10. руководством операции были получены дополнительно данные о наличии запасного убежища "БАРСУК" в хозяйстве ШЕВЧУК, жительницы с. Курники Иванчевске Збаражского района Тернопольской области.

В соответствии с полученными дополнительными данными руководство операции решило:

1. 12 отряд из района Ур. Ляс Ошовица снять, перебросить в Курники Иванченске с задачей обнаружения убежища, захвата или ликвидации бандгруппы, укрывающейся в нем.

2. Одной команде 17 отряда, под руководством начальника инженерной службы округа подполковника в/о ПЕТРОВА и зам. начальника управления 2-Н МГБ УССР подполковника г/б ПОЛЕЩУКА производить дальнейшую раскопку обнаруженного убежища.

3. 13 и 14 отряды с рубежа заслона ур. Ярославецки Ляс снять и с 16.00 с рубежа полевой дороги Колтув, Нуще (2061), (2262), (2263), производить поиск убежищ движением на юг.

4. Руководство частями: 11 отряд с приданными 1/17, 13, 14 отрядов возложить на зам. НШ округа полковника в/о КОВАЛЕВА и зам. Нач. Управления 2-Н МГБ подполковника г/б ПОЛЕЩУКА. (См. приложение №4 о численном и боевом составе).

Выполняя решения руководства операции 12 отряд в 13.30 сосредоточился в Колтув, где командиром отряда было принято решение:

1. Командиру 2 дивизиона в 14.00 выступить на автотранспорте из района Колтув по маршруту: Колтув (2060), Сасов (2050), Золочев (2040), Тернополь, Збараж (0010), Курники Иванченске (общей протяженностью 100 км) и к 18.30 блокировать с хода Курники Иванченске с задачей недопустить выхода бандэлемента из села. Боевой порядок иметь из постов наблюдения, огневых точек, в наиболее вероятных местах движения бандитов заложить секреты.

КП и резерв 10 человек с розыскной собакой юго-восточная окраина села.

2. Командиру 3 дивизиона в 14.20 выступить на автотранспорте из района Колтув по маршруту 2-го дивизиона и к 19.00 блокировать 7 командой усадьбу ШЕВЧУК и прилегающие соседние два хозяйства, остальными силами подвергнуть осмотру дома подучетного элемента.

КП и резерв — резервная группа с. Курники Иванченске.

Совершив марш, дивизионы к указанному сроку приступили к выполнению поставленной задачи. Выделенная из 7 команды группа из 26 человек под командой командира группы лейтенанта ЛЕБЕДЬ с хода блокировала хозяйство ШЕВЧУКА и соседние две усадьбы. Три поисковые группы от 7 команды численностью каждая по 8 человек приступили к поиску. В хозяйстве ШЕВЧУК поиск производила поисковая группа под командой командира 7 команды ст. лейтенанта СОРОКИНА и руководством Начальника Управления 2-Н МГБ УССР подполковника г/б АРНАУТЕНКО.

В 19.30 рядовой ШУМАЙЛОВ, осматривая тщательно усадьбу обнаружил на огороде возле дома под хворостом отдушину убежища, о чем доложил ст. лейтенанту в/о СОРОКИНУ. Последний произвел 5 выстрелов из сигнального пистолета в убежище.

Бандиты, находясь в безвыходном положении, покончили жизнь самоубийством, один из четырех бандитов сдался живым (см. схема № 5 и 5а).

Среди убитых опознаны участники районного "провода", которые обслуживали "БАРСУКА".

Изъято: автоматов — 3, винтовок — 1, пистолетов — 4, гранат — 5, патронов — 500, пишущих машинок — 1, радиоприемник — 1, и оуновские документы, представляющие оперативный интерес.

С утра 9 октября поиск в домах подучетного элемента в с. Курники Иванченске производился 20-тью поисковыми группами. 3 дивизион руководством операции с утра 9.10 был направлен к месту дислокации, г. Львов, так как личный состав дивизиона двое суток совершенно не отдыхал.

В течение 9 октября поиск 2 дивизионом положительных результатов не дал и по решению руководства к исходу дня поиск в селе был окончен, дивизион возвращен в свои пункты дислокации.

Выполняя решение руководства операции подразделения

11, 13, 14, 17 отрядов с 10.00 8 октября до 16.00 11 октября производили поиск в ур. Ляс Ошовица, в ходе которого было обнаружено четыре старых нежилых убежища, из которых изъято — 1 сигнальный пистолет, одна граната, пулеметная лента и 42 патрона (см. схема №6 и 6а).

По решению руководства МГБ УССР операция была закончена. Части возвращены к местам постоянной дислокации.

Одновременно с ликвидацией личной охраны "БАРСУКА" в день проведения операции 8.10.52 г. служебным нарядом резервной группы 1 дивизиона 11 отряда — 7 человек под руководством Начальника Отделения УМГБ по Львовской области капитана г/б ОГДАНСКОГО и его заместителя командира отделения младшего сержанта АЙНУТДИНОВА в районе хут. Гумены (5030) Бусского района ликвидирована курьерская бандгруппа центрального "провода" главаря "ПРУТ", связывающая "БАРСУКА" с членом центрального "провода" на Волыни "ОРАНОМ".

ХОД БОЕВЫХ ДЕЙСТВИЙ

3.10.52 г. в 15.00 по сигналу "тревога", полученному в с. Нивице, служебный наряд резервной группы 7 человек, под руководством Начальника отделения УМГБ капитана г/б ОГДАНСКОГО и его заместителя — командира отделения мл. сержанта АЙНУТДИНОВА выехал на автомашине в с. Топорув, оттуда пешим порядком скрытно выдвинулся в хутор Гумены (5030) Бусского района к дому гр-на КМЕТЬ, в которой, по полученным данным, должны были укрываться бандиты.

В 18.00 наряд блокировал усадьбу гр-на КМЕТЬ и приступил в ней к поиску бандитов.

Осмотрев дом и не обнаружив ничего подозрительного, мл. сержант АЙНУТДИНОВ с рядовым МОРЕВЫМ приступили к осмотру сарая для чего привлекли хозяина дома и его дочь.

Осматривая чердак сарая, рядовой МОРЕВ обнаружил в сене корзину с остаткам пищи, тарелки и ложки, что вызвало у наряда подозрение.

Закончив осмотр чердака и ничего не обнаружив, все со-

шли вниз, где АЙНУТДИНОВ передал капитану ОГДАНСКОМУ корзину с остатками пищи и посуду.

Капитан г/б ОГДАНСКИЙ приказал АЙНУТДИНОВУ и МОРЕВУ вторично тщательно осмотреть чердак. Выполняя приказание ОГДАНСКОГО рядовой МОРЕВ стал подниматься по лестнице за хозяином дома и, поднявшись на верхнюю ступеньку, увидел на чердаке вооруженного бандита, направившего на него автомат. Спрыгнув с лестницы и крикнув — "на чердаке бандити", МОРЕВ с АЙНУТДИНОВЫМ выбежали из сарая, залегли с северной стороны усадьбы и изготовились к ведению огня.

В это время бандиты открыли огонь через дверь сарая. По команде руководителя наряд открыл ответный огонь.

В ходе перестрелки капитан ОГДАНСКИЙ зашел с западной стороны дома и предложил бандитам сдаться. Не получив ответа, ОГДАНСКИЙ произвел в сарай выстрел из сигнального пистолета, в результате чего возник пожар (загорелся сарай и дом).

Продолжая вести огонь, бандиты, под прикрытием дыма пытались выйти через чердачную дверь с северной стороны сарая, но огнем мл. сержанта АЙНУТДИНОВА были остановлены.

Бандиты, используя дым, ползком из сарая стали продвигаться в сторону, где находился капитан ОГДАНСКИЙ, при этом открыли сильный автоматный огонь, которым ОГДАНСКИЙ был убит.

Встретив сильное огневое сопротивление наряда с северной стороны дома, бандиты прорвались через оцепление с юго-запада и, прикрываясь строениями, начали отходить в направлении леса.

Заметив уход бандитов младший сержант АЙНУТДИНОВ приказал рядовым ИЗЗАТУЛИНУ, БОРИСОВУ и МОРЕВУ вести параллельное преследование, а сам с рядовым АРМЯШИНЫМ начал отрезать путь отхода бандитов от леса.

В ходе преследования протяженностью 700—800 метров, рядовой ИЗЗАТУЛИН с расстояния 60 метров огнем из автомата убил бандглаваря "ПРУТА".

Мл. сержант АЙНУТДИНОВ, ручпулеметчик рядовой БОРИСОВ и рядовой МОРЕВ, ведя преследование и огонь с хода, с расстояния 160 метров убили по одному бандиту.

У убитых изъято 6 единиц оружия.

Среди убитых, кроме главаря курьерской бандгруппы главного "провода" "ПРУТА", опознан руководитель техзвена Сокальского надрайонного "провода" ОУН "КРУК".

РЕЗУЛЬТАТЫ ОПЕРАТИВНО-БОЕВОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

Части внутренней охраны Украинского округа под руководством МГБ УССР 8.10.52 г. нанесли серьезный удар оуновскому подполью, ликвидировав бандгруппу личной охраны "БАРСУКА", курьерскую бандгруппу главного "провода" и бандгруппу надрайонного "провода" — организацию связанную с "БАРСУКОМ".

Всего убито 10, захвачен 1 бандит.

Изъято: 21 единица оружия, оуновские документы, представляющие оперативный интерес.

НАШИ ПОТЕРИ: В бою бандитами убит начальник отделения УМГБ Львовской области капитан г/б ОРДАНСКИЙ.

РОЛЬ ШТАБОВ В ОРГАНИЗАЦИИ И ПРОВЕДЕНИИ ОПЕРАЦИИ

На период проведения операции части, участвовавшие в ней, управляли своими подразделениями через свои штатные штабы, численностью 2/3 своего состава, работа которых была организована в соответствии требований директивы МГБ СССР №115.

Для руководства общей операцией сводного отряда округа был создан штаб руководства численностью 10 офицеров, из них 8 офицеров Управления округа, в составе:

- Начальник штаба операции — Зам. начальника штаба округа полковник в/о КОВАЛЕВ;

- Заместитель начальника штаба операции — Зам. начальника 2 отд. отдела округа подполковник в/о ИЛЬИНСКИЙ;

- Помощник начальника штаба операции — старший пом. нач. 2 отделения 1 отдела — майор в/о ХАЛДЕЕВ.

Для подготовки операции и контроля за частями привлекались:

- Заместитель начальника 1 отдела округа полковник в/о БРОМБЕРГ;
- Старший помощник начальника 1 отделения 1 отдела округа майор в/о ЗВЕРЕВ;
- Начальник связи операции — старший помощник Начальника отделения 3 отдела майор в/о КУВАЛЬЦЕВ;
- Помощник начальника связи операции — командир радиогруппы ОДС округа ст. лейтенант в/о ТРУШКИН;
- Начальник инженерной службы операции — нач. инж. службы округа подполковник в/о ПЕТРОВ.
- Заместитель руководства операции по политчасти — офицер политотдела округа майор в/о КРЫЛОВ;
- Начальник медпункта на КП операции — хирург окружного госпиталя майор м/с КУЗНЕЦОВ;
- Заместитель руководителя операции по АБТ Службе и снабжению майор ЕВГЕНЬЕВ;
- Офицер службы "С" мл. лейтенант в/о КОЗУЛЯЕВ.

Основной целью в своей работе штаб руководства ставил подготовку операции провести в строгой конспирации, для чего:

- К разработке оперативно-боевой документации на операцию был допущен ограниченный круг офицеров (3 человека);
- Все предварительные распоряжения командирам частей передавались только шифром. Распоряжения оформлялись двумя офицерами, допущенными к разработке оперативно-боевых документов;
- Переговоры по междугородным линиям МС и внутри частей по телефону были категорически запрещены.

Основным и главным в своевременном начале операции по плану были марш в ночное время и сосредоточение большого количества частей на исходном положении, в силу чего штаб руководства поставил задачу офицерам штаба провести эти мероприятия в срок и без чрезвычайных происшествий.

Офицерами штаба руководства были тщательно и всесторонне изучены маршруты сосредоточения войск по карте и разработан детально график марша частей. На основных магистралях движения колонн частей в район операции был организован контроль офицерами штаба, в части соблюдения дисциплины марша, маскировки, скрытности. Так, например:

- По Стрыйскому шоссе, где двигались 3/11, 3/12, 2 и 3/13 отрядов марш контролировал подполковник ИЛЫНСКИЙ;

- Прохождение колонн через Львов — полковник в/о БРОМБЕРГ;

- Движение колонн 3/11, 12, 13 отрядов по Тарнопольскому шоссе из Львова на Золочев — полковник в/о КОВАЛЕВ;

- Движение колонн 1 и 2/11, 2. и 3/14 отрядов — майор в/о ХАЛДЕЕВ;

- Учитывая пересеченность местности и предвидя возможные изменения в оперативной обстановке, а следовательно изменения боевых задач частям, были распределены технические средства связи, особенно УКВ-"Р-106" и радиостанции. Кроме этого, автотранспорт находился в постоянной боевой готовности;

- После получения частями боевой задачи офицерами штаба был организован контроль за выходом частей на рубежи заслона и в районы поиска, за организацией взаимодействия на местности между всеми элементами боевого порядка;

- В ходе операции офицеры штаба, находясь непосредственно в подразделениях и частях, контролировали выполнение ими задач;

- Штабом руководства ежедневно к исходу дня подводились итоги каждого дня операции и отрабатывались оперативно-боевые документы (боевые распоряжения, донесения, журнал боевых действий и т. д.) и доводились новые задачи частям на основе принятого решения руководства операции;

- В ночное время штабом руководства организовывалась офицерами штаба проверка несения службы заслонами;

- По окончании операции с командирами частей, их заместителями по политчасти и начальниками штабов частей подведены итоги операции и сделан разбор действий подразделений на марше и в ходе операции.

ВЫВОД:

Успешному проведению чекистско-войсковой операции и выполнению боевой задачи способствовало:

1. Мобильность и маневренность, скрытность и внезапность частей Внутренней охраны, обеспечившие успешную реализацию данных органов МГБ.

2. Хорошая боевая слаженность, выносливость, натренированность и выучка личного состава, сумевшего в трудных условиях успешно применить свой опыт по ликвидации бандитов.

3. Четкая и бесперебойная работа автотранспорта, особо в ночных условиях при форсированных маршах и переброске подразделений в районы других областей, которая была обеспечена хорошей обученностью и подготовленностью водительского состава.

4. Непрерывно действующая, устойчивая радио и проводная связь, обеспечившая твердое и надежное управления подразделениями и частями в ходе операции.

5. Добросовестное отношение к своему служебному долгу, смелые и решительные действия личного состава, стремление к уничтожению врага и готовность отдать жизнь на благо Родины.

6. Умелое руководство офицерского и сержантского состава своими подразделениями, высокая требовательность к выполнению боевой задачи всеми категориями военнослужащих.

7. Четкая организация и взаимодействие службы заслонов и качественное обеспечение организации службы со стороны штаба руководства операции и штабов частей, участвующих в операции.

8. Партийно-политическое обеспечение операции в целом и должная постановка политической работы в элемен-

тах боевого порядка подразделений и частей Округа.

ПРИЛОЖЕНИЕ:

1. Приложение №1 — График марша частей в район операции (додатки не друкуються. — В. С.).
2. Приложение №2 — Сведения о привлеченных частях.
3. Приложение №3 — Схема действия подразделений при ликвидации банды в убежище и схема убежища.
4. Приложение №4 — Сведения о боевом и численном составе.
5. Приложение №5 и 5а — О ликвидации районного "провода" в с. Курники Тернопольской области.
6. Приложение №6 и 6а — Схема хода поиска.
7. Приложение №7 — Схема ликвидации бандгруппы "ПРУТ".
8. Приложений №8 — План партийно-политического обеспечения.
9. Приложение №9 — Распоряжение по связи.
10. Приложение №10 — Карта оперативной обстановки.

**НАЧАЛЬНИК ВНУТРЕННЕЙ ОХРАНЫ
МГБ УКРАИНСКОГО ОКРУГА**

**ПОЛКОВНИК в/о (СОКОЛЕНКО)
НАЧАЛЬНИК ШТАБА ОКРУГА**

ПОЛКОВНИК в/о (АМЕЛИН)

30 октября 1952 г.

г. Львов. Верно: майор (підпис нерозбірливий).

Копія. Машинопис.

БТУ: Ф. П. Потічного. — Спр. 427. — Арк. 209—231.

**Звернення націоналістичного підпілля до українських
дітей із закликом виростати справжніми патріотами своєї
Батьківщини** **Без дати**

Учітеся, брати мої!

Борітеся — поборете!

УКРАЇНСЬКІ ДІТИ!

Ви є свідками запеклої боротьби українського народу за волю. Історія нашої боротьби записала славні приклади дитячого героїства й посвяти.

Українські діти допомагали й допомагають українським повстанцям, не зраджують ворогам таємниць.

Виростаєте на чесних і вартісних громадян!

Цього жадає від вас Україна!

ХАЙ ЖИВЕ ГЕРОЇЧНА УКРАЇНСЬКА ПОВСТАНЧА АРМІЯ!

СМЕРТЬ СТАЛІНУ!

ХАЙ ЖИВЕ УКРАЇНСЬКА САМОСТІЙНА СОБОРНА ДЕРЖАВА!

Листівка.

ДАТО: Ф. Р. 3432. — Оп. 1. — Спр. 4. — Арк. 34.

Донесення тимчасово виконуючого обов'язки начальника внутрішньої охорони МДБ Українського округу полковника внутрішньої охорони Яхимовича начальнику внутрішньої охорони МДБ СРСР про безрезультатні пошуки керівника Центрального проводу ОУН і Головного командира УПА Василя Кука

21 січня 1953 року

К н/ №№ 2671 от 2.12.52 г. и 1010 от 7.1.53 г.

УПРАВЛЕНИЕ ВНУТРЕННЕЙ ОХРАНЫ
МГБ УКРАИНСКОГО ОКРУГА

21 января 1953 г.

№ 12/.-0040

гор. Киев

СОВЕРШЕННО СЕКРЕТНО

Экз. № 2

НАЧАЛЬНИКУ ВНУТРЕННЕЙ
ОХРАНЫ МГБ СОЮЗА ССР
гор. Москва

Доношу, что проводившаяся со 2.12.52 г. операция на сты-

ке границ Бережанского, Зборовского и Козовского районов Тернопольской области закончилась 11 января 1953 года.

В период со 2 по 5.12.52 г. операция проводилась силами 14 отряда — 488 человек под руководством начальника отдела 2-Н УМГБ Тернопольской области подполковника г/б КОТЕНКО и заместителя по войскам — заместителя командира отряда майора в/о АРТЕМЕНКО в населенных пунктах АВГУСТУВКА (9060), КОНЮХИ (9050), ГЛИНКА (9060).

В результате этого этапа операции в с. КОНЮХИ были убиты два бандита, о чем донесено оперсводкой № 338 за 3.12.52 г. Место ликвидации этих бандитов и другие данные, которыми располагали органы МГБ, дали основания полагать, что в этом районе скрывается руководитель центрального "провода" ОУН.

Руководством МГБ УССР было принято решение на продолжение операции с привлечением дополнительных сил. В течение 5 и 6 декабря в район операции были сосредоточены 3/12, 2/13, 3/15, 1 и 3/17 отрядов, а 10.12.52 г. 3/10 отряда. Общая численность подразделений, участвовавших в операции, составила 1600 человек. Общее руководство операцией осуществлял Заместитель Министра Госбезопасности УССР полковник г/б ФАДЕЕВ и начальник охраны Округа полковник в/о СОКОЛЕНКО.

Проводившийся в период с 6 по 17.12.52 г. тщательный поиск по несколько раз в одних и тех же местах в лесном массиве западнее КОНЮХИ (9050) и восточнее РОЗГАДУВ (9050) результатов не имел.

В ходе операции был обнаружен ряд тщательно замаскированных бандитских убежищ, оставленных бандитами в 1951—1952 г.г.

В период с 18 по 30 декабря 1952 г. теми же силами (без 3/10 отряда) операция проводилась в населённых пунктах: КОРШИЛУВ (0060), ЦЕЦОВА, ЦЕЦУВКА, ХОРОСЬЦЕЦ (9060), АВГУСТУВКА (9060), ГОДУВ (9050). Руководство операцией осуществлял начальник отдела 2-Н УМГБ Тернопольской области подполковник г/б КОТЕНКО и

начальник 2 отделения 1 отдела штаба Округа полковник в/о ЧЕРНЫШЕВ. Результатов достигнуто не было.

30.12.52 г. распоряжением Заместителя Министра Госбезопасности УССР полковника г/б ФАДЕЕВА 2 и 3 дивизионы 14 отряда, 3 дивизион 15 отряда, 1 и 3 дивизионы 17 отряда были отправлены в свои пункты дислокации.

С 30.12.52 г. по 11.1.53 г. операция проводилась силами 2 дивизиона 13 отряда, 1 дивизиона 14 отряда и 3 дивизиона 12 отряда в лесном массиве (8010) Бережанского района и в ряде населенных пунктов, выполняя отдельные задания органов МГБ. Результатов в этот период также достигнуто не было.

ВРИО НАЧАЛЬНИКА ВНУТРЕННЕЙ ОХРАНЫ
МГБ УКРАИНСКОГО ОКРУГА
ПОЛКОВНИК внутренней охраны (ЯХИМОВИЧ)

Верно: (подпись)

Копія. Машинопис.

БТУ: Ф. П. Потічного. — Спр. 423. — Арк. 116, 117.

Витяг з довідки про наявність українського націоналістичного підпілля в районах західних областей УРСР станом на 1 січня 1953 року 30 січня 1953 року

Отдел

Входящий № 174

3 февраля 1953 г.

СОВЕРШЕННО СЕКРЕТНО

экз. №2

СПРАВКА

О районах, пораженных бандитизмом, и районах, в которых по данным органов МГБ бандиты не числятся.

По состоянию на 1 января 1953 г.

(По учетным данным МГБ УССР)

ТЕРНОПОЛЬСКАЯ ОБЛАСТЬ

РАЙОНЫ, В КОТОРЫХ ПО ДАННЫМ МГБ УССР
БАНДИТЫ НЕ ЧИСЛЯТСЯ: ЧИСЛЯТСЯ БАНДИТЫ:

1. Будановский

2. Бучачский

3. Белобожницкий

4. Борщовский

1. Бережанский

2. В.-Дедеркальский

3. Вишневецкий

4. Гримайлловский

5. В. Борковский	5. Заложцевский
6. В. Глубочецкий	6. Збаражский
7. Гусятинский	7. Золото-Потоцкий
8. Залещицкий	8. Козовский
9. Золотниковский	9. Мельница-Подольский
10. Козловский	10. Новосельский
11. Копычинский	11. Подгаецкий
12. Коропецкий	12. Почаевский
13. Кременецкий	13. Шумский.
14. Лановецкий	
15. Микулинецкий	
16. Монастырский	
17. Пробежнянский	
18. Подволочисский	
19. Зборовский	
20. Скала-Подольский	
21. Струсовский	
22. Скалатский	
23. Толстенский	
24. Тербовлянский	
25. Чертковский	

НАЧАЛЬНИК 1 ОТДЕЛА ШТАБА ВО МГБ
УКРАИНСКОГО ОКРУГА

ПОЛКОВНИК внутренней охраны (СМИРНОВ)
30 января 1953 г. Верно: (підпис нерозбірливий).

Копія. Машинопис.

БТУ: Ф. П. Потічного. — Спр. 423. — Арк. 94, 96.

Витяг з довідки про формування українського націоналістичного підпілля в західних областях УРСР станом на 1 січня 1953 року 30 січня 1953 року

СПРАВКА

о бандгруппах, числящихся на учете

Управления 2-Н МГБ УССР по состоянию на 1 января 1953 г.

№	Организационное	Кличка	Численность	Район действия	Какой отряд
п/п	положение	ОУН банд-главаря	б/группы	бандгруппы	обслуживали
				Тернопольская область	

1. Курьерская бандгруппа "БАЙДА" центрального "провода"	1	Сев.-зап. районы	14
---	---	------------------	----

2. Кустовая бандгруппа	"ЖЕЛЕЗНЯК"	2	Заложцевский	14
3. Кустовая бандгруппа	"ЖЕЛЕЗНЯК"	2	Бережанский и Рогатинский р-н Станиславск. обл.	14
4. Районный "провод"	"ОРЕЛ"	2	Северные районы	14
5. Кустовая бандгруппа	"ИГОРЬ"	2	Гримайловский	14
6. Районный "провод"	"МАРКИАН"	2	Мельнице-Подол. и Скала-Подол.	14
7. Кустовая бандгруппа	"ГОМИН"	4	Золото-Потоцк.	14
8. Кустовая бандгруппа	"БЫСТРЫЙ"	3	Подгаецкий	14
9. Кустовая бандгруппа	"ЛЫС"	2	Новосельский Лановецкий	14

Бандиты-одиночки:

1. Бандит-одиночка	"ФАНЧИК"	1	Шумский	14
2. Бандит-одиночка	"СКИБА"	1	Шумский	14
3. Бандит-одиночка	"ГНАТЮК"	1	Вишневецкий	14
4. Бандит-одиночка	ВЕРВИЦКИЙ	1	В. Дедекальск.	14
5. Бандит-одиночка	"ЯВИР"	1	Козовской	14
6. Бандит-одиночка	"НАЗАРЕНКО"	1	Почаевский	14

Всего бандгрупп и бандитов-одиночек по областям

Области	Бандгрупп	В них бандитов	Бандитов-одиночек
Львовская	17	44	7
Дрогобычская	4	10	4
Тернопольская	9	20	6
Ровенская	9	21	11
Волынская	8	18	2
Станиславская	19	59	25
Итого:	66	172	55

**НАЧАЛЬНИК 1 ОТДЕЛА ШТАБА ВНУТРЕННЕЙ
ОХРАНЫ МГБ УКРАИНСКОГО ОКРУГА
ПОЛКОВНИК внутренней охраны (СМИРНОВ)
30 января 1953 г.**

Копія. Машинопис.

БТУ: Ф. П. Потічного. Спр. 423. — Арк. 99, 103.

Витяг з донесення заступника начальника штабу внутрішньої охорони МВС українського штабу округу полковника Клокова начальнику штабу внутрішньої охорони МВС СРСР генерал-лейтенанту Сладкевичу про наявність українського націоналістичного підпілля в західних областях УРСР станом на 1 квітня 1953 року

6 квітня 1953 року

вх. № 419 на № 26/2-00206 от 27.03.53 г.

**УПРАВЛЕНИЕ ВНУТРЕННЕЙ ОХРАНЫ МВД
УКРАИНСКОГО ОКРУГА**

"6" апреля 1953 г. № 12/1-00231 гор. Киев

СОВЕРШЕННО СЕКРЕТНО

экз. № 2

**НАЧАЛЬНИКУ ШТАБА ВНУТРЕННЕЙ ОХРАНЫ МВД
СССР ГЕНЕРАЛ-ЛЕЙТЕНАНТУ товарищу СЛАДКЕВИЧ**

В соответствии Ваших указаний представляю сведения о количестве бандгрупп и бандитов, числящихся на учете в Управлении 2-Н МВД УССР по состоянию на 1.4.53 г.

Тернопольская область

1. Курьерская бандгруппа центрального провода "БАЙДА"	1	Козловский, Зборовский, Заложцевский, Бережанский
2. Районный провод "ОРЕЛ"	2	Зборовский, Вишневецкий, Кременецкий р-ны
3. Районный провод "МАРКИАН"	2	Мельница-Подольский, Скала-Подольский р-н
4. Кустовая бандгруппа "ЖЕЛЕЗНЯК"	2	Заложцевский р-н
5. Кустовая бандгруппа "ЖЕЛЕЗНЯК"	2	Бережанский р-н
6. Кустовая бандгруппа "ИГОРЬ"	2	Гримайловский и Скалатский р-ны
7. Кустовая бандгруппа "ГОМИН"	4	Золото-Потоцкий р-н
8. Кустовая бандгруппа "БЫСТРЫЙ"	3	Подгаецкий р-н
9. Кустовая бандгруппа "ЛЫС"	2	Новосельский и Лановецкий р-ны
Одиночка "ФРАНЧИК" и "СКИБА"	2	Шумский р-н
Одиночка "ГНАТЮК"	1	Вишневецкий р-н
Одиночка ВЕРБИЦКИЙ	1	Вельке-Дедеркальский р-н
Одиночка "ЯВИР"	1	Козовской р-н
Одиночка НАЗАРЕНКО	1	Почаювский р-н

Всего по западным областям УССР числится 53 бандгрупп, в них бандитов — 137, кроме того числится бандитов-одиночек — 44.

ЗАМ. НАЧАЛЬНИКА ШТАБА ВНУТРЕННЕЙ ОХРАНЫ МВД УКРАИНСКОГО ОКРУГА

ПОЛКОВНИК внутренней охраны (КЛОКОВ)

"6" АПРЕЛЯ 1953 г.

отп. 2 экз. экз. №1 — адр.

исп. Ратнер экз. №2 — дело

тк 226. Снята копия экз. №3 для полковника Ковалева.

6 квітня 1953 року

Копія. Машинопис.

БТУ Ф. П. Потічного. — Спр. 424. — Арк. 221—226.

План проведення чекістсько-військової операції по розшуку і ліквідації Провідника ОУН в Україні та Головного командира УПА Василя Кука в лісовому масиві на стику Львівської та Тернопільської областей 7 липня 1953 року

Сов. секретно

Экз. № 1

"УТВЕРЖДАЮ"
НАЧАЛЬНИК УМВД
ЛЬВОВСКОЙ ОБЛАСТИ
ПОЛКОВНИК:
(ШЕВЧЕНКО)
" " июля 1953 г.

"УТВЕРЖДАЮ"
НАЧАЛЬНИК ВНУТРЕННЕЙ
ОХРАНЫ МВД УССР
ГЕНЕРАЛ-МАЙОР:
(НАУМОВ)
" " июля 1953 г.

П Л А Н

проведения чекистско-войсковой операции по поиску и ликвидации главаря бандоуновского подполья "К" и прикрывающую его банду "ВОРОН" в лесном массиве на стыке Львовской и Тернопольской областей.

Карта 1:50.000 М-35-75-А и В.

I. ОПЕРАТИВНАЯ ОБСТАНОВКА

По данным органов МВД на стыке Львовской и Тернопольской областей, в лесном массиве северной части Ур. Ляс Ошовица, в капитально оборудованных убежищах укрываются главарь бандоуновского подполья "К" и прикрывающая его банда "ВОРОН", численностью до пяти бандитов, вооруженных ручным пулеметом, автоматами, пистолетами и гранатами.

Главарь банды имеет большой опыт конспирации и неоднократно прибегал к различным ухищрениям.

При проведении войсками одной операции он в течение нескольких часов находился под водой в пруде, дыша посредством тростниковой трубки. Состав охранной банды также имел большой опыт преступной деятельности и ухищрений и неоднократно уходила из под удара органов и войск.

Банда имеет пособническую базу из кулацких элементов и родственные связи в прилегающих к району операции населенных пунктах.

В Ур. Ляс Ошовица со времен первой империалистической и Отечественной войны сохранились две сплошные траншеи, значительное количество окопов, блиндажей, которые облегчают оборудование и маскировку убежищ бандитами.

II. ЦЕЛЬ И ЗАДАЧИ ОПЕРАЦИИ

Силами 50 отряда Внутренней охраны и сотрудников

УМВД Львовской и Тернопольской областей провести чекистско-войсковую операцию в районе Ур. Ляс Ошовица с задачей разыскать и захватить или уничтожить бандглаваря "К" и прикрывающую его бандгруппу "ВОРОН".

Начало операции — 6.00 28.5.53 г.

Продолжительность — двое суток.

III. Р Е Ш Е Н И Е

Операцию по поиску и ликвидации бандглаваря "К" и прикрывающей его бандгруппы "ВОРОН" провести методом блокирования Ур. Ляс Ошовица в координатах (2262), (2162), (2163), (2062) и (2063), с последующим тщательным поиском внутри блокированного района, сосредоточив основные усилия сил и средств отряда в районе Северной и Сев.-западной части Ур. Ляс Ошовица.

Боевой порядок отряда на операции иметь из групп блокирования, поиска и резервов.

IV. СИЛЫ И СРЕДСТВА

№№ пп	Подразделения	Личный состав		Всего
		Офицеры	Сержанты и рядовые	
1.	Оперативный состав	12	-	12
2.	Штаб отряда	20	3	23
3.	Команда автоматчиков	5	75	80
4.	1 дивизион	25	275	300
5.	2 дивизион	25	275	300
6.	3 дивизион	25	275	300
	ВСЕГО:	112	903	1015

V. ЗАДАЧИ ПОДРАЗДЕЛЕНИЯМ

Блокирование района операции:

Ур. Ляс Ошовица в координатах (2262), (2162), (2163), (2062) и (2063) блокировать 1 и 2 дивизионами, общей численностью 600 человек, с задачей — не допустить прорыва бандитов из блокированного лесного массива.

Начальник оцепления — начальник отдела 2-Н по Львовской области подполковник ПОЛУБИНСКИЙ, его заместитель по войскам — зам. начальника штаба 12 отряда — подполковник ИЛБИНСКИЙ.

Службу заслонов организовать:

а) 1 дивизион на рубеже сев. окраина Середня Буда (1962а), зап. опушка ур. Ляс Ошовица (2062), (2162) отд. дом (2262). Стык справа обеспечивает командир 1 дивизиона.

Наибольшую плотность нарядов иметь на сев. зап. опушке ур. Ляс Ошовица.

КНП и резерв иметь — отд. дом Средня Буда, ответственный за стык со 2 дивизионом на правом фланге командир 1 дивизиона.

- 1 команда на рубеже — сев. окраина Средня Буда, отд. два дома (2061).

НП и резерв иметь — отд. дом (2061).

- 2 команда на рубеже — справа отд. два дома (2061), слева отд. два дома (2162).

- 3 команда на рубеже — справа отд. два дома (2061), слева сев. опушка Ур. Ляс Ошовица (2262 а).

НП и резерв иметь в районе поляны (2261 г).

б) 2 дивизион на рубеже — справа стык с 1 дивизионом по сев. восточной опушке леса, лесная просека (2164), отд. два дома (2163), юго-зап. окраина Нуце и далее на юго-запад до стыка с 1 дивизионом. Наибольшую плотность нарядов создать на сев. вост. опушке Ур. Ляс Ошовице.

Стык слева обеспечивает командир 2 дивизиона.

КНП и резерв — сев. опушка Ур. Ляс Ошовица (2262).

- 4 команда на рубеже — справа стык с 1 дивизионом, слева просека (2163).

НП и резерв иметь — кустарник (2263 г).

- 5 команда на рубеже справа стык с 4 командой, слева отд. сарай (1963б). НП и резерв — зап. окраина Нуце (2063).

- 6 команда на рубеже справа стык с 5 командой, слева отд. дом (1962а). НП и резерв — в лесу (1963в).

В каждой группе иметь резерв численностью 4—5 человек.

Заслоны расположить на удалении 100—150 метров от опушки леса и наряды в них тщательно замаскировать.

В ночь с 28 на 29.5 заслоны усилить 50% личного состава поисковых групп.

Готовность заслонов — 6.00 28.5.

Организация поиска бандитов.

1. Поиск, захват или ликвидацию бандглаваря "К" и прикрывающую его бандгруппу "ВОРОН" провести силами 3 дивизиона, общей численностью 300 человек.

Начальник группы поиска — начальник отделения 2-Н УМВД Львовской области майор ГУБИН, его заместитель по войскам — командир 3 дивизиона подполковник КУБАСОВ.

В течение 28.5 дивизиону вести поиск. Исходное положение — южн. опушка ур. Ляс Ошовица, в общем направлении с юга на север.

а) 7 команда с исходного положения южн. опушка леса (1963а) восемью поисковыми группами вести поиск на север в полосе — справа рубеж оцепления, слева тропа (1962б).

Резерв команды — на правом фланге боевого порядка.

По окончании поиска к 18.30 28.5 сосредоточиться в районе отд. два дома (2163г) и с 21.00 28.5 до 5.00 29.5 50% личного состава использовать на усиление нарядов 4 команды.

б) 8 команда с исходного положения южн. опушка леса (1962б) восемью группами вести поиск с юга на север в полосе между просеками (1962), (2062). Ответственный за стык с 9 командой командир 8 команды. Резерв командира команды — в центре боевого порядка.

По окончании поиска к 18.30 28.5 сосредоточиться в лесу у отд. дома (2162г) и с 21.00 28.5 до 5.00 29.5 50% личного состава использовать на усиление нарядов 2 команды.

в) 9 команда с исходного положения сев. окраина Середня Буда (1962) восемью поисковыми группами в полосе — справа просека (2062а, в), слева рубеж заслонов. Резерв командира — вести на левом фланге боевого порядка. По окончании поиска к 18.30 28.5 сосредоточиться у отд. дома (2162) и с 21.00 до 5.00 29.5 50% личного состава использовать на усиление нарядов 3 команды.

Ответственный за стык с 8 командой — командир 9 команды.

Начало поиска — 7.00 28.5. Конец — 18.00.

Уравнительные рубежи — тропа (2062), (2063). Задача дня на рубеже — отд. дома (2162 в и г), (2163 г).

КП и резерв дивизиона южн. опушка рощи(1962 г).

Второй день операции поиск продолжается и ведется до рубежа оцепления — сев. восточная опушка Ур. Ляс Ошовица.

VI. ОРГАНИЗАЦИЯ ВЗАИМОДЕЙСТВИЯ

Взаимодействие в заслонах:

1. Заняв рубеж блокирования, наряды расчищают обзор и обстрел, организуют наблюдение и готовят данные для ведения огня как днем, так и ночью.

2. При выходе бандитов на наряд, последний подпускает их вплотную и принимает меры к захвату живыми.

Огонь открывать по команде старшего наряда после применения сигналов опознавания и при невозможности задержать живыми; при открытии огня бандитами — самостоятельно.

3. При прорыве банды через заслон команды:

- старший наряда, на участке которого произошел прорыв, оставив одного человека, организует немедленное преследование, обозначая направление ухода стрельбой трассирующими пулями или ракетами.

- командир группы на участке которого произошел прорыв с резервом и розыскной собакой немедленно выдвигается в район прорыва банды, уточняет обстоятельства прорыва и присоединив к себе наряд, ведущий преследование, продолжает преследование бандитов, обозначая направление ухода ракетами;

- командир команды, уточнив обстоятельства и направление прорыва банды, совместно с резервом и розыскной собакой на автомашине перерезает пути отхода банды и совместно с преследующим нарядом организует их ликвидацию;

- резервы соседних групп и команд используются распоряжением командиров команд.

4. В случае отхода бандитов обратно в блокированный район, преследование организовать резервами групп, обозначив направление ухода бандитов ракетами.

Взаимодействие в поисковых группах:

1. В исходном положении командиры поисковых групп ориентируют личный состав на местности, уточняют задачу, организуют взаимодействие, проверяют знание сигналов оповещения и опознавания.

2. Каждой поисковой группе назначить направление поиска по местным предметам или по азимуту, уравнильные рубежи.

3. При столкновении с бандитами на поверхности, поисковая группа, действуя скрытно и решительно, окружает и уничтожает банду. При уходе банды из под удара, поисковая группа преследует ее всем боевым порядком, обозначая ракетами направление ухода банды.

Соседние поисковые группы во всех случаях столкновения с бандой немедленно выдвигают часть сил для оказания помощи поисковой группе, встретившейся с бандой.

Командир команды немедленно, с резервом выдвигается к месту столкновения, уточняет обстановку, доносит по радио командиру дивизиона и возглавляет действия по уничтожению банды.

4. При обнаружении убежища с бандитами, поисковая группа окружает его, отыскивает люки и командир группы немедленно докладывает командиру команды, а последний по радио руководителю операции и в дальнейшем командир команды действует согласно его указаниям.

Взаимодействие между заслонами и поисковыми группами.

При столкновении поисковой группы с бандами, заслоны усиливают наблюдение, приводят в готовность резервы.

При выходе бандитов на заслон, нарядам огонь открывать только в упор, при условии исчерпывания всех мер по задержанию бандитов.

Поисковая группа, ведущая преследование, обозначает свое местоположение ракетами, а при выходе к заслону — сигналами опознавания.

Сигналы взаимодействия и опознавания:

Сигналы опознавания:

- "Кто Вы" — винтовка (автомат) стволом вверх.

- "Мы свои" — (винтовка (автомат) горизонтально над головой.

Сигналы взаимодействия:

- "Обнаружил банду, веду бой" — ружейно-пулеметная стрельба, серия красных ракет.
- "Преследую бандитов" — серия зеленых ракет.
- "Прошу помощи" — серия белых ракет.

Организацию взаимодействия с командирами дивизионов и команд проиграть на миниатюр-полигоне.

VII. СВЯЗЬ НА ОПЕРАЦИИ

Связь на операции организовать по радио, телефону, подвижными средствами и посыльными, согласно прилагаемому плану операции.

VIII. ПОЛИТИЧЕСКОЕ И МАТЕРИАЛЬНОЕ ОБЕСПЕЧЕНИЕ

1. Политическое обеспечение организовать согласно прилагаемому плану политического обеспечения.

2. В период подготовки операции проверить у всего личного состава, участвующего в операции, техническую исправность оружия и пригодность боеприпасов и гранат.

3. Весь личный состав обеспечить плащ-палатками и маскхалатами. В каждом отделении иметь по одному карманному фонарю, по два компаса, а в группах поиска — металлические щупы, по три больших саперных лопаты, две веревки с металлическими "кошками", по три противогаза и топор.

4. На каждый вид оружия иметь 1 б/к, на ракетницу — 25 ракет разного цвета, из них — 12 осветительных, на каждого стрелка иметь по 15 патронов с трассирующей пулей.

5. Всему личному составу выдать по 2 сутодачи сухого пайка, из них одна сутодача — неприкосновенный запас.

Питание/личного состава на операции организовать: в первый день операции — сухим пайком, во второй день — горячей пищей два раза в сутки (утром и вечером).

6. Провести технический осмотр автотранспорта и занятия в автогруппах с водителями по ознакомлению с маршрутами.

7. Для оказания медицинской помощи при КП отряда развернуть полковой медицинский пункт и при командах — санитарные посты.

IX. ФИЛЬТРАЦИОННЫЕ ПУНКТЫ И ПОРЯДОК ОХРАНЫ ЗАДЕРЖАННЫХ

Фильтрационные пункты:

№ 1 — Сев.-зап. окраина Нуше (2064).

№ 2 — Сев. опушка Ур. Ляс Ошовице (2262).

№ 3 — Сев. окр. Середня Буда (1962).

Всех задержанных направлять на ближайший фильтрационный пункт за счет подразделений и резерва штаба руководства.

X. РУКОВОДСТВО ОПЕРАЦИИ

1. Руководитель операции — нач. УМВД Львовской области (звание, фамилия); заместитель руководителя по войскам — командир 50 отряда — ВО МВД (звание и фамилия).

2. Штаб руководства операции — штаб во главе НШ 50 отряда.

3. КП с 6.00 28.5 — сев. зап. опушка роши (2164).

XI. Д О Н Е С Е Н И Е

Донесения командирам представлять:

- о готовности подразделений к маршу — по радио сигналом;
- о занятии исходного положения — по радио;
- о готовности службы заслонов и группы поиска — по радио и телефону;

- об обнаружении убежищ с бандитами — по радио, телефону и подвижными средствами;

- о столкновении с бандитами — по радио, телефону, посыльными.

РУКОВОДИТЕЛЬ ОПЕРАЦИИ

(звание и фамилия)

КОМАНДИР 50 ОТРЯДА

(звание и фамилия)

СОСТАВИЛ ЗАМ. КОМАНДИРА 12 ОТРЯДА

ПОДПОЛКОВНИК в/о: (ЩЕРБАКОВ)

" " июля 1953 г.

Отпечат. 2 экз. экз. 1 -

экз. 2 -

отп. Алексеева 7.7.53 г.

Оригінал. Машинопис.

БТУ: Ф. П. Потічного. — Спр. 429. — Арк. 44—52.

Донесення тимчасово виконуючого обов'язки начальника штабу 14-го Нижньодністровського загону внутрішньої охорони майора Никифорова начальнику штабу внутрішньої охорони МВС Української РСР про безрезультатність операції з розшуку та ліквідації повстанської групи на чолі з "Лисом"

11 вересня 1953 року

НИЖНЕДНЕСТРОВСКИЙ ОТР.
ВНУТРЕННЕЙ ОХРАНЫ

части оперативной
11 сентября 1953 г.

№ 002994

гор. Копычинцы

СОВЕРШЕННО СЕКРЕТНО

В/ч 3283

Экз. № 1

НАЧАЛЬНИКУ ШТАБА ВНУТРЕННЕЙ ОХРАНЫ
МВД УКРАИНСКОЙ ССР

г. Киев

Доношу, что с 4 по 6 сентября 1953 года проводилась операция 4 командой — 90 человек под руководством начальника Новосельского РО МГБ капитана ИЛЬИНЫХ и командой командира команды старшего лейтенанта ЛЫСЕНКО в лесном массиве (0824), (0830) Новосельского района, Тернопольской области по поиску и ликвидации бандгруппы "ЛЫС".

Операция проведена безрезультатно, так как данные органов МВД о наличии бандитов в районе проведения операции не подтвердились.

ВРИО НАЧАЛЬНИКА ШТАБА ОТРЯДА

М А Й О Р

(НИКИФОРОВ)

Оригінал. Машинопис.

БТУ: Ф. П. Потічного. — Спр. 425. — Арк. 229.

Уточнені дані оперативного відділу штабу внутрішньої охорони МВС УРСР про українське націоналістичне підпілля в західних областях УРСР станом на 20 вересня 1953 року.

25 вересня 1953 року

Министерство Внутренних дел Союза ССР
УПРАВЛЕНИЕ ВНУТРЕННЕЙ ОХРАНЫ
Украинской ССР

ОТДЕЛ ОПЕРГРУППА

25 СЕНТЯБРЯ 1953 г.

№ 12/ОГ-00592

Львов Отдел

Входящий № 1055

СОВЕРШЕННО СЕКРЕТНО

"29" сентября 1953 г.

экз. № 2

НАЧАЛЬНИКУ ОПЕРАТИВНОГО ОТДЕЛА ШТАБА
ВНУТРЕННЕЙ ОХРАНЫ МВД УКРАИНСКОЙ ССР
ПОЛКОВНИКУ тов. КОВАЛЕВУ

гор. Киев

При этом представляю уточненные данные о бандоуновском подполье в Западных областях Украины по состоянию 20.09.1953 года.

ПРИЛОЖЕНИЕ: По тексту на 12-ти листах, только в адрес.

ЗАМ. НАЧАЛЬНИКА ОПЕРАТИВНОГО ОТДЕЛА
ШТАБА ВО МВД УССР

ПОЛКОВНИК (БРОМБЕРГ)

Наименование бандформирования Колич. состав о бандитах и занимаемом ими положении в подполье ОУН Краткие установочные данные Район действия и верооятные места укрытия бандформ. Дата и место ликвидации

1	2	3	4	5
	Тернопольская обл.			
Вишневецкий районный провод	2	АДАМОВИЧ Николай, кличка "ОРЕЛ", 1925 года рождения, уроженец города Збараж, нелегал с 1944 года — руководитель "провода"	Вишневецкий район	
		КОМЕНДАНТ Алексей, кличка "СМЕШНОЙ", 1925 года рождения, уроженец Збаражского района, нелегал с 1928 года — охранник "ОРЛА"		
Кустовая бандгруппа	2	АМБРУЗЕВИЧ Владимир кличка "ЖЕЛЕЗНЯК" 1921 года рождения, уроженец Бережанского района, нелегал с 1944 года — главарь бандгруппы РЕГАЙЛО Зенон, кличка "СТЕПАН", 1929 года рождения, уроженец Подгаецкого района — участник бандгруппы	Бережанский район	
Кустовая бандгруппа	2	РОВЕНСКИЙ Степан, кличка "ЛЫС", 1927 года рождения, уроженец Новосельского района — главарь бандгруппы	Новосельский район	

	ДРОЗДОВСКИЙ Иван, кличка "ОРЕСТ", 1932 года рождения, уроженец Збараж- ского района, нелегал с 1950 года — участник бандгруппы	
Кустовая бандгруппа	2 КОСТИВ Степан, кличка "ИГОРЬ" 1929 года рождения, уроженец Гримайловс- кого района, нелегал с 1949 года — главарь бандгруппы ЖАГЕРОВСКИЙ Теофиль, кличка "ЛУ- ГОВОЙ", 1930 года рождения, уроженец Гримайловского района, нелегал с 1950 года — участник бандгруппы	Гримайловский р-н
Бандиты-одиночки	ГНАТЮК Петр 1922 года рождения, уроже- нец Вишневецкого района, нелегал с 1944 года.	Вишневецкий район
	КОЛЕСНИК М.	Зборовский район.

Оригінал. Машинопис.

БТУ Ф. П. Потічного. — Спр. 426. — Арк. 10, 11.

Довідка качальника 1-го відділу штабу внутрішньої охорони МВС Української РСР полковника Ковальова про чекістсько-військові заходи щодо розшуку та ліквідації повстанських груп Провідника ОУН в Україні та Головного командира УПА Василя Кука 4 грудня 1953 року

СОВЕРШЕННО СЕКРЕТНО

С П Р А В К А экз. № 2

о чекистско-войсковых мероприятиях по розыску и ликвидации бандоуновского главаря "ЛЕМЕША" на стыке районов Львовской, Тернопольской, Станиславской, Дрогобычской областей УССР.

ПО СТАНИСЛАВСКОЙ ОБЛАСТИ

1. Ответственными за организацию чекистско-войсковых и агентурных мероприятий по розыску и ликвидации бандгруппы "ШУВАРА", "БЕЛОГО", "НАЗАР" в Рогатинском, Бурштынском, Большевецком, Букачевском районах, на базах которых может укрываться "ЛЕМЕШ".

Начальник УМВД полковник КОСТЕНКО, зам. нач. УМВД полковник НЕЧАЕВ.

Начальник 1 отдела штаба УВО МВД УССР полковник КОВАЛЕВ.

ВРИО командира 17 отряда подполковник ЛЕСНЯК.

2. Против бандгруппы "ШУВАРА" и боевика "ЛЕСИК"

Рогатинского надрайонного "провода" ОУН назначены 4 и 5 команды 17 отряда и 20 оперативных работников.

Старший оперативный начальник — зам. начальника отдела УМВД подполковник ТАРАКАНОВ, его заместитель по войскам — командир 2 дивизиона капитан ЛАТЫПОВ.

3. Против бандгруппы "БЕЛОГО" боевик "ДУБ" Бурштынский районный "провод" ОУН — 8 команда 17 отряда и 20 оперативных работников.

Старший оперативный начальник — начальник отд. УМВД капитан ДОЛГИХ, заместитель по войскам — зам. командира 3 дивизиона майор ОРЛОВ.

Кроме того, против бандгруппы "БЕЛЫЙ" создана межобластная оперативная группа (Большевецкий, Бурштынский районы) для чего выделена 6 команда 17 отряда.

Оперативный начальник капитан ДОРОШЕНКО, заместитель по войскам — зам. командира 2 дивизиона майор ПАРНОСОВ.

4. Против бандгруппы Букачевского районного "провода" ОУН "НАЗАР" — 7 команда 17 отряда.

Оперативный начальник капитан БОЙЧЕНКО, заместитель по войскам — командир 7 команды капитан БУЩИН.

5. В декабре месяце с. г. предусмотрено провести чекистско-войсковые операции в следующих районах:

В РОГАТИНСКОМ РАЙОНЕ:

а) хут. Кривня, населенные пункты Липовка, Руда. Силами 16 и 17 отрядов и 2/13 отряда с 7 по 9.12;

б) в районе с. Черче силами 1 и 2/17 отряда с 14 по 15.12.

В БУКАЧЕВСКОМ РАЙОНЕ:

в селах Васючино, Журава 2/17 отряда 16.12.

В БОЛЬШОВЕЦКОМ РАЙОНЕ:

а) в лесном массиве между селами Витень, Телетники силами 16 и 1 и 3/17 отрядов с 10 по 13.12;

б) в лесном массиве между селами Выгода и Рудаяны силами 2/13 и 2/17 отрядов с 10 по 13.12;

в) с. Выговка 16.12 (отдельные хозяйства);

г) с. Болушаев 15.12 (отдельные хозяйства).

В БУРШТИНСКОМ РАЙОНЕ:

в лесном массиве, что у сел Рездвяны, Выгуква.

ПО ЛЬВОВСКОЙ ОБЛАСТИ

1. Ответственный за организацию чекистско-войсковых и агентурных мероприятий по розыску и ликвидации бандгруппы "АНТОНА" и "ЛИМАНА", на базе которых может укрываться "ЛЕМЕШ".

Начальник УМВД полковник ШЕВЧЕНКО, заместитель его — начальник 4 отдела подполковник ПОЛУБИНСКИЙ. По войскам — зам. начальника 1 отдела штаба УВО МВД УССР — полковник БРОМБЕРГ, командиры 11 и 12 отрядов подполковник ШПАК и полковник ЛАДМАНОВ.

2. Для ликвидации бандгруппы Золочевского районного "провода" ОУН "Антон" — 3 бандита — назначены подразделения 1, 3 и 4 команды 11 отряда.

Оперативный начальник — начальник 4 отдела, подполковник ПОЛУБИНСКИЙ.

Заместитель по войскам — командир 11 отряда, подполковник ШПАК.

3. Для ликвидации бандгруппы Золочевского надрайонного "провода" ОУН "ЛИМАН" назначены 2 команда 11 отряда с привлечением подразделений 2 и 3 дивизионов 12 отряда.

Оперативный начальник — зам. начальника 4 отдела, подполковник ГЛУЩЕНКО, заместитель по войскам — командир 12 отряда, полковник ЛАШКАНОВ.

4. С 7 по 20.12 провести чекистско-войсковые операции в районах:

ПО ЗОЛОЧЕВСКОМУ РАЙОНУ:

а) лес "Липка-Вода", юго-западнее Залесе (1842), силами 1 дивизиона 11 отряда (без 2 команды), усиленного 4 командой с 7 по 9.12.54 г.;

б) лес севернее Жулице (2846), силами 11 отряда с 10 по 11.12.;

в) лесные участки восточнее Бельзец (2842), силами 11 отряда с 12 по 1.12.;

г) Поле западнее Славна (1056), хутор Мочары (1436), г. Красна Гура (1654), поле восточнее Зажече (2050), силами 11 отряда с 15 по 15.12.

ПО ПОМОРЯНСКОМУ И ПЕРЕМЫШЛЯНСКОМУ РАЙОНАМ:

а) хутора Дубрава, Кутерноги, лес, 1 км сев.-зп. Белое

(0006), силами 12 отряда (без 1 и 2 команд) с 7 по 9.12.;
б) лес западнее Дунаев (0040) силами 12 отряда с 9 по 10.12.;
в) в селах Висьневчик, Чемерницы, Пленикув, хутор Красный лес, прилегающий к Висьневчик (0328), силами 12 отряда с 11 по 13.12.;

г) Лес с-в Болотня (9434) силами 12 отряда с 14 по 15.12.
ПО ТЕРНОПОЛЬСКОЙ ОБЛАСТИ

1. Ответственные за организацию чекистско-войсковых и агентурных мероприятий по розыску и ликвидации бандгруппы "ЖЕЛЕЗНЯКА", на базе которого может укрываться "ЛЕМЕШ".

Зам. нач. УМВД по Тернопольской области, полковник МАТВЕЕВ, по войскам — командир 14 отряда подполковник ГОЛИН.

Начальник отделения 1 отдела штаба УВО МВД УССР, подполковник КИЛЬЯЧЕНКО.

2. Для ликвидации Бережанского районного "провода" ОУН "ЖЕЛЕЗНЯКА" выделены 1 и 3 дивизионы 14 отряда.

В течение декабря месяца провести чекистско-войсковые операции в районах:

а) Писарувка (9642), Цверцях (9438), Иваховка (9442), Шайбувка (9036), Колеба (8834), силами 1 и 3/14 отряда с 7 по 8.12.;

б) Старый Бежбув и прилегающий лесной массив (8844), отдельные дома в районах отм. 78,0 (8446), Лапшин (8246), кол. Зарница (8246), ур. Негурна (8246), лесники (8646), силами 1 и 3/14 отряда с 9 по 10.12.;

в) Малая Разгадувка (0050), Краснопуца (9850), Разгадув (9852), Вольница (9450), и прилегающий лес. Силами 1/11, 2 и 3/12, 2 и 3/13, 14 отрядов с 16 по 21.12.

ПО ДРОГОБИЧСКОЙ ОБЛАСТИ

1. Ответственные за организацию чекистско-войсковых и агентурных мероприятий по розыску и ликвидации бандгруппы "ИГОРЬ", на базе которого может укрываться "ЛЕМЕШ".

Начальник УМВД, полковник ГРЫЦЕНКО, заместитель его — начальник 4 отдела, майор ЛИХОУЗОВ — по войскам командир 1 отряда, полковник ЧЕЧУРИН.

2. Для ликвидации Ходоровского районного провода ОУН "ИГОРЬ" выделен 1 дивизион 1 отряда.

3. В течение декабря месяца провести чекистско-войсковые операции силами отряда в районах:

- а) В урочище Бабичева Гура (8896);
- б) В лесном массиве сев. вост. Борыничи (8898);
- в) В селе Голдовице (8604).

Кроме того, вести активный поиск силами 1 дивизиона путем высылки РПГ в долину р. Днестр между селами Коширки (7000), Залесьце (7698), и путем выставления 25—30 секретов с 5 и 10 декабря в районе сел Душибы (8210), Хрусьятыче (8410), Лещин (8409), куда "ИГОРЬ" может прийти на пункт встречи.

В Илувском лесу между селами Илув (9090), хут. Висковец (8890), Стульско (9088).

В лесном массиве западнее с. Лопушна (0492).

В восточной части леса Бельчевский (7610).

В селе Лисятычи (7914).

Последовательность проведения намеченных операций и конкретные решения на каждую операцию будут приняты после уточнения на месте.

Помимо намеченных общих чекистско-войсковых мероприятий ответственными войсковыми командирами за розыск и ликвидацию бандгрупп назначены:

- За розыск и ликвидацию бандгруппы "ИГОРЬ" — командир 1 дивизиона 13 отряда, майор ЗЕМСКОВ.
- За розыск и ликвидацию бандгруппы "СКОРОГО" — командир 3 дивизиона 13 отряда, майор ЗОРИН.
- За розыск и ликвидацию бандгруппы "ХЕРСОН" — командир 2 дивизиона, подполковник АЛЕКСЕЕВ.

НАЧАЛЬНИК 1 ОТДЕЛА ШТАБА ВО
МВД УКРАИНСКОЙ ССР

П О Л К О В Н И К (КОВАЛЕВ)

"4" декабря 1953 года.

отп. 3 экз.

Оригінал. Машинопис.

БТУ: Ф. П. Потічного. — Спр. 426. — Арк. 140—146.

Бойовий наказ № 1 штабу Українського військового округу МВС УРСР щодо розшуку і ліквідації "ЛЕМЕША" — Провідника ОУН в Україні, Головного командира УПА

5 грудня 1953 року
СОВЕРШЕННО СЕКРЕТНО

экз. № 2

СЕРИЯ "Г"

БОЕВОЙ ПРИКАЗ № 1 ШТАБА УВО МВД УКРАИНСКОЙ ССР гор. ЛЬВОВ "10.00" 5.12.1953 года, карта 100.000.

1. "ЛЕМЕШ" — руководитель центрального "провода" банд оуновского подполья, по агентурно-следственным материалам МВД УССР, укрывается на стыке Станиславской (Рогатинский, Букачевский, Бурштынский, Большевецкий районы), Тернопольской (Бережанский, Козовской, Зборовский районы), и Львовской (Золочевский, Поморянский, Перемышлянский районы) областей.

Базой укрытия являются бандгруппы:

"ШУВАР" — Рогатинский район.

"БЕЛЫЙ" — Большевецкий и Бурштынский районы.

"НАЗАР" — Букачевский район.

"АНТОН" — Золочевский район.

"ЛИМАН" — Поморянский и Перемышлянский район.

"ЖЕЛЕЗНЯК" — Бережанский, Козовской и Зборовский районы.

"ИГОРЬ" — Ходоровский и Ново-Стрелищанский районы.

2. Части ВО МВД УССР в составе 17, 16, 14, 11, 12 и 13 отрядов и УМВД Станиславской, Тернопольской, Львовской и Дрогобычской областей, во исполнении оперативно-войскового плана, утвержденного Министром Внутренних дел УССР, проведением ряда последовательных чекистско-войсковых мероприятий в декабре месяце 1953 года производят поиск и ликвидацию "ЛЕМЕША".

Главное усилие органов и войск сосредоточивается в Рогатинском, Бережанском, Поморянском и Золочевском районах.

3. Командирам 17 с 2/13, 16 отрядов под руководством начальника УМВД Станиславской области организовать с 7

по 15 декабря 1953 года поиск и ликвидацию бандгруппы "ШУВАРА", "БЕЛОГО", "НАЗАР".

Главное усилие сосредоточить в Рогатинском районе по бандгруппе "ШУВАРА".

Ответственен — начальник 1 отдела штаба ВО МВД УССР, полковник КОВАЛЕВ и командир 17 отряда, подполковник ЛЕСНЯК.

4. Командиру 14 отряда под руководством начальника УМВД Тернопольской области с 7 по 15 декабря 1953 года организовать поиск и ликвидацию бандгруппы "ЖЕЛЕЗНЯК".

Главное усилие сосредоточить в Бережанском районе. Ответственен — командир 14 подполковник ГОЛИН и начальник 1 отделения 1 отдела УВО МВД УССР, подполковник КИЛЬЯЧЕНКО.

5. Командирам 11 (без 3 дивизиона), 12 под руководством нач. УМВД Львовской области с 7 по 15.12.53 г. организовать поиск и ликвидацию бандгрупп "АНТОНА" и "ЛИМАНА".

Главное усилие сосредоточить:

Командиру 11 в Золочевском районе по бандгруппе "АНТОНА". Командиру 12 в Поморянском районе с. Бяла по бандгруппе "ЛИМАН".

Ответственные — зам. нач. 1 отдела штаба УВО МВД УССР, полковник БРОМБЕРГ; командир 11, подполковник ШПАК, командир 12, полковник ЛИМАНОВ.

6. Командиру 13 (без 2 д-на) под руководством нач. УМВД Дрогобычской с 7 по 15.12. 53 г. организовать поиск и ликвидацию бандгрупп "ИГОРЯ", "СКОРОГО", "КРУК".

Главное усилие сосредоточить в Ходоровском районе по ликвидации бандгруппы "ИГОРЬ".

Ответственен — командир 13, полковник ЧЕЧУРИН.

7. Командирам 14, 11, 12, 13 быть готовым к чекистско-войсковым мероприятиям в районе Разгадув, Плихув, Краснопуца, проводимым в период с 16 по 21.12.53 г.

8. Всем командирам частей при проведении чекистско-войсковых мероприятий особое внимание обратить;

а) на дисциплину в целом и особенно в боевых порядках и дисциплину огня, исключив столкновения между наря-

дами и поражения огнем граждан, непричастных к бандитизму;

б) на надежную плотность боевых порядков, как на рубежах блокирования объектов операции, так и в поиске, имея глубину боевых порядков на отдельных направлениях в два эшелона;

в) на подготовку личного состава к захвату бандитов живыми. Применяя в дело оружие при явной невозможности захвата;

г) на наличие резервов для парирования случайностей и немедленной реализации данных органов, добытых в ходе операции;

д) на тщательную разработку и личное утверждение плана обеспечения объектов с аппаратами "тревога";

е) на охрану КП и подразделений, располагающихся на отдыхе.

9. Командирам частей и подразделений и их заместителям по политчасти добиться непрерывности в партийно-политической работе, разъяснить всем солдатам, сержантам и офицерам государственную важность выполняемой задачи и добиться высокой чекистской смекалки, находчивости, организованности и дисциплинированности.

10. Командирам, штабам и политаппаратам частей в поддержании воинского порядка и твердой дисциплины главное внимание обратить на высокую исполнительность всех военнослужащих, исключая нарушения советской законности.

Потребовать от личного состава тактичного и вежливого обращения с населением.

При поисках, обысках и других мероприятиях не допускать порчи и разрушения имущества граждан, вызванные же необходимостью повреждения — немедленно восстанавливать.

11. Командирам частей и их заместителям по хозяйственной и технической части, личный состав одеть в зимнее обмундирование (полушубки, валенки, плащ-палатки).

Питание организовать горячей пищей два раза в сутки.

Размещение личного состава в жилых домах проводить по согласованию с председателями сельских советов, не занимая зданий общественного пользования (школы, больницы).

Запретить пользоваться у граждан продуктами, топли-

вом, керосином, соломой. Всем указанным обеспечить по-
печением хозаппаратов отрядов.

Под особым контролем держать топку печей, освещения,
курения личного состава при расположении на отдыхе.

Автотранспорт иметь технически исправным, обеспечен-
ным горючим и приспособленным для перевозки личного
состава в зимних условиях (тенты, цепи, лопаты).

12. Штабам частей при проведении чекистско-войсковых
операций организовать устойчивую, непрерывную связь с
подразделениями и вышестоящими штабами. О ходе опе-
раций доносить ежедневно к 10.00 и 20.00, при боестолк-
новении, обнаружении убежищ, имеющих оперативный ин-
терес, — н е м е д л е н н о.

Т О В А Р И Щ И!

Выполняя настоящий приказ, прошу всех командиров,
политработников, сержантов и солдат проявить максимум
энергии, инициативы и настойчивости в выполнении по-
ставленной перед нами государственной важности задачи.

Особенно рассчитываю на старослужащих солдат, сер-
жантов, готовящихся к увольнению из наших рядов домой,
которые в оставшийся срок службы, до конца с честью вы-
полнят свой воинский долг и умело передадут накоплен-
ный ими боевой опыт остальному личному составу.

Командирам частей и подразделений за проявленное
усердие, подвиги, отличие по службе, личный состав все-
мерно поощрять. Особо отличившихся представлять для
поощрения моими правами и правами Министра.

Приказ объявить всему офицерскому составу в полном
объеме; сержантскому и рядовому составу пункты 2, 8, 9,
10 и последующие.

п.п. ВРИО НАЧАЛЬНИКА ВНУТРЕННЕЙ ОХРАНЫ
МВД УКРАИНСКОЙ ССР ПОЛКОВНИК (ВОЛКОВ)

В Е Р Н О: Зам. нач. 2 отд. 1 отдела штаба

Подполковник (Милешкин)

Копія. Машинопис.

БТУ: Ф. П. Потічного. — Спр. 426. — Арк. 136—139.

Довідка начальника 1-го відділу штабу Українського військового округу МВС УРСР полковника Ковальова щодо розшуку та ліквідації "Лемеша" — Провідника ОУН в Україні, Головного командира УПА

14 грудня 1953 року

СОВЕРШЕННО СЕКРЕТНО

С П Р А В К А экз. №

о проведении чекистско-воисковых мероприятий частями Внутренней охраны МВД УССР в период с 7 по 13 декабря 1953 года по розыску и ликвидации главаря бандоуновского подполья "ЛЕМЕША".

1. В соответствии утвержденного плана Министром Внутренних Дел УССР на территории Львовской, Тернопольской, Станиславской областей 11, 12, 13, 14, 16, 17 отрядами — общей численностью 2.600 человек, проводились оперативно-воисковые мероприятия по розыску и ликвидации бандгрупп "ШУВАРА", "БЕЛОГО", "НАЗАРА" в Рогатинском, Бурштынском, Большевецком районах Станиславской области, "ЛИМАНА", "АНТОНА" в Золочевском, Поморянском районах Львовской области, "ЖЕЛЕЗНЯКА" в Бережанском районе Тернопольской области.

2. В период с 7 по 13.12. сводным отрядом Внутренней охраны МВД в составе 2/13, 16, 17 отрядов — общей численностью 1.100 человек — проведены мероприятия по поиску и обнаружению бандитских убежищ в Станиславской области — Рогатинский район, в населенных пунктах: Липовка, Руда, хут. Крывень, Яхлуш, Фрага, Дзички, Адамов и прилегающих к ним лесных массивах.

В результате поиска в хут. Крывень обнаружено 13 старых убежищ, в с. Руда 3 убежища.

В лесном массиве западнее Липовка (Фирлеюв) найден зарытый в землю автомат ППП и 15 патронов. Оружие густо смазано.

В Бурштынском районе: в населенных пунктах: Брошув, хут. Вуглево (20 хоз.), Слободка Большевецкая (5 хоз.), Демешковце (11 хоз.), Немиши (9 хоз.), всего подвергнуто осмотру 82 хоз-ва.

В результате поиска ничего не обнаружено.

Тернопольская область.

Бережанский район — 14 отрядом в составе 1 и 3 дивизионов численностью 350 человек, произведены мероприятия в Нарановских хуторах: Колеба, Шайбовка, Иваховские хутора и прилегающих лесных массивах.

В результате поиска обнаружено три старых убежища.

9.12 с. г. в ходе осмотра 32-х хозяйств в с. Вербов одна из поисковых групп под командой мл. лейтенанта РЫКИНА 9 команды при осмотре хозяйства дьяка ГЕБКО в сарае обнаружила бандгруппу "ЖЕЛЕЗНЯК".

В результате боя бандглаварь "ЖЕЛЕЗНЯК" и боевик "СТЕПАН" были ликвидированы, у которых изъято 1 автомат, 1 карабин, 1 пистолет, б/патроны, оуновские документы и литература.

Наши потери: убит командир группы 14 отряда мл. лейтенант РЫЖКИН и ранен рядовой РЫКОВ.

Последующий поиск в лесу восточнее Вербов положительных результатов не дал.

Львовская область.

Золочевский район — мероприятия проводились 11 отрядом — 250 человек в лесу юго-восточнее Ляцке-Вельке, хут. Зажече и на полях в районе с. Гончаровка (Бельзец).

В результате поиска обнаружено нежилое убежище в хут. Зажече.

В Поморянском районе силами 12 отряда — 500 человек — проводились мероприятия по с. Белое (36 хоз.), хутора Дуброва, Кузобайтица, Гуральна, Кутерноги, южная часть с. Чемеринцы, лес, прилегающий к с. Дунаюв.

За время поиска всего обнаружено 5 старых убежищ и одно убежище в хозяйстве ГОДКА Марии с. Белое, которое оборудовано весной 1951 года "ЛИМАНОМ".

В указанном убежище периодически в течение 1951—53 г.г. до сентября месяца укрывался "ЛИМАН" с боевиками.

В настоящее время оперативной группой УМВД снята содержательница убежища, ее брат Василь, работающий зав. кооперацией в с. Белое, который систематически поддерживал связь с бандитами, зав. клубом БОРИЩ Левко и

другие связи. Принимаются меры оперативным составом по установлению места укрытия "ЛИМАНА".

НАЧАЛЬНИК 1 ОТДЕЛА ШТАБА УВО МВД
УКРАИНСКОЙ ССР ПОЛКОВНИК (КОВАЛЕВ)
"14" декабря 1953 г.

Оригінал. Машинопис.

БТУ: Ф. П. Потічного. — Спр. 426. — Арк. 149—151.

Інформаційно-методичний лист начальника першого відділу штабу ГУВО МВС СРСР генерал-майора Головка про хитрощі і прийоми дій, до яких вдавалися повстанці у зимових умовах Січень 1954 року

ГЛАВНОЕ УПРАВЛЕНИЕ ВНУТРЕННЕЙ
ОХРАНЫ МВД СССР
(Оперативный отдел)

Январь 1954 года

ИНФОРМАЦИОННО-МЕТОДИЧЕСКОЕ ПИСЬМО
№ 01/1

"Ухищрения и приемы действий, применяемые бандитами в зимних условиях".

В успешном выполнении задачи по ликвидации остатков буржуазно-националистических банд, наряду с хорошей боевой и служебной выучкой личного состава, большое значение имеет знание всеми военнослужащими внутренней охраны приемов действий и ухищрений, применяемых бандитами в различных условиях обстановки.

Изучением случаев обнаружения и боевых столкновений с бандитами, показаний захваченных бандитов и данных органов МВД установлено, что оставшиеся разрозненные мелкие бандгруппы и бандиты-одиночки в зимних условиях применяют следующие ухищрения и приемы действий:

І. При передвижениях

С выпадением снежного покрова передвижения бандитов сокращаются. Бандиты в большинстве своем уходят в заранее подготовленные в земле или строениях убежища и укрываются там до наступления весенних дней.

Снежный покров демаскирует передвижение бандитов вне дорог, поэтому, чтобы не оставлять следов, они выходят из убежищ в исключительных случаях (для связей, пополнения продуктами питания) и, как правило, в ветренные и темные ночи, во время снегопада и метелей, когда их следы быстро заметаются снегом.

В прошлую зиму зафиксирован ряд случаев, когда при выходе из убежищ бандиты, чтобы не оставлять ясных отпечатков следа на снегу, поверх обуви одевали широкие бесформенные башмаки из соломы, заметали свои следы при помощи сита (засевали их снегом).

Часть бандитов не имеет постоянных мест укрытий и на протяжении зимы применяет так называемый "кочевой" способ укрытий. В данном случае бандиты обычно укрываются на короткий срок в домах, на чердаках и сеновалах своих родственников, связников и пособников.

Так, в прошлую зиму на территории ряда районов Литовской ССР оставшиеся отдельные мелкие бандгруппы не имели постоянных укрытий и в течение зимних месяцев укрывались на короткое время в хозяйствах своих родственников и пособников, переезжая на санях и повозках из одного пункта в другой.

Широко применяют так называемый "кочевой" способ укрытий и мелкие бандгруппы и бандиты-одиночки на территории Эстонской ССР. Бандиты постоянно меняют места своих стоянок, ночуя каждый раз на новых хуторах, в стогах сена и в лесу, в шалашах. Бандиты, входящие в состав бандгрупп, рассредоточиваются поодиночке и поддерживают связь между собой при помощи записок, оставляемых ими в условных местах так называемых "лесных почтовых ящиках".

Передвигаясь из одного пункта в другой, бандиты соблюдают правила предосторожности и тщательно ведут наблюдение за местностью, особенно за дорогами, используя бинокли.

Совершая передвижения на местности пешком, бандиты стараются не оставлять следов, путать их; по снегу ходят гуськом, ставя ноги на один и тот же след.

В прошлую зиму имели место случаи, когда бандиты, с целью скрытия направления своего движения, при преодолении отдельных участков местности (занесенные снегом дороги, улицы, на подходах к населенным пунктам и т. п.) передвигались вперед пятками в специально сделанной для этой цели обуви с каблуками на носках.

Нередко бандитам, не имеющим постоянных мест укрытий, приходится проводить дни и ночи в лесных массивах. В этих случаях они на месте ночлега разгребают снег, подстилают ветки или сено и, ложась, укрываются верхней одеждой. Некоторые бандгруппы на эти случаи имеют плащ-палатки или небольшие брезента, из которых устраивают шалаши. Останавливаясь для отдыха в лесу, обычно выбирают густые заросли, многолетние ели и лиственницы, ветви которых растут невысоко от земли, что дает им возможность хорошо маскироваться и вести наблюдение.

Имели место случаи обнаружения стоянок мелких бандгрупп в небольших кустарниках, расположенных на открытой местности и в небольших рощах вблизи хуторов.

По показаниям захваченных бандитов, ими такие места укрытия избираются потому, что наши служебные наряды поиск ведут чаще всего в больших лесных массивах и мало обращают внимания на небольшие рощи, кустарники, мелкие заросли и овраги.

Из лесов в села и хутора бандиты переходят преимущественно с наступлением темноты, а из населенных пунктов возвращаются в лес перед рассветом. Пособники и связники для встречи с бандитами выходят обычно в первой половине ночи.

Бандиты никогда не заходят в усадьбы без предварительной проверки и тщательного их осмотра как днем, так и ночью. Почти всегда подходят к селу с тыльной стороны, не спеша, прислушиваясь и присматриваясь. Только после того, как посланный вперед один из бандитов убедится, что в усадьбе ничего подозрительного нет, он подает условный сигнал и бандиты по одному заходят во двор.

Когда бандитам нужно зайти в дом, они всегда стучат в

боковые или задние окна, негромко, легкой дробью пальцами по стеклу и переговоры с хозяином дома ведут в полголоса.

При входе в дом не разрешают хозяевам зажигать свет пока не будут тщательно замаскированы окна. В ряде случаев, с целью отвлечения войсковых нарядов дают указания пособникам, проживающим в данном населенном пункте, зажигать свет в своих домах.

В отдельных случаях, прежде чем зайти в усадьбу, бандиты посылают в дом своих пособников или членов их семей.

В дом заходят не все бандиты. У дома остаются один-два бандита, которые ведут наблюдение за окружающей местностью и обеспечивают охрану бандитов, зашедших в дом.

В последнее время бандиты все чаще стали совершать передвижения с короткоствольным оружием под видом местных жителей, имея при себе только пистолеты и гранаты.

Зафиксированы случаи легального проживания бандитов в населенных пунктах по фиктивным документам, которые они приобретают путем ограбления граждан, приклеивают к паспортам свои фотокарточки и, маскируясь таким образом под местных жителей, свободно передвигаются в дневное время, не боясь встречи со служебными нарядами, считывая на их небдительность.

В прошлую зиму был зафиксирован ряд случаев передвижения бандитов на лыжах и в маскировочных халатах под видом солдат внутренней охраны и бойцов местных групп охраны общественного порядка.

2. При оборудовании и маскировке убежищ.

Наиболее распространенным типом бандитских убежищ являются убежища, построенные в земле путем рытья котлована, с обшивкой стен, потолком с накатниками и с ходами сообщений (или без них), с одним-двумя выходами (люками) и несколькими отдушинами, которые тщательно маскируются. Такие убежища бандиты строят в лесах, рощах, кустарниках, оврагах и в населенных пунктах.

В лесах убежища оборудуются на возвышенных местах, в небольшом удалении от лесных дорог и троп и источников с водой. Выходы (люки) и отдушины убежищ устраиваются под старыми пнями, между деревьями и под кучами хвороста. Иногда при оборудовании убежищ осенью над крышкой люка высаживаются отдельные деревья или кусты.

Осенью прошлого года бандиты оборудовали убежища в небольших рощах, перелесках и на полях вблизи населенных пунктов — в местах, на которые войсковые наряды при проведении поиска бандитов обращают недостаточно внимания.

В населенных пунктах убежища устраиваются в хилых и нежилых строениях, в садах и на огородах, под стогами сена и соломы, в подвалах и на чердаках, в колодцах и т. п. Ходы в убежища (люки) могут быть устроены под навозными кучами, сложенными бревнами и дровами, под стойлами скота, скирдами соломы и стогами сена, сложенной на огородах ботвой, под собачьими будками.

Люки убежищ, построенных в жилых помещениях, бандиты устраивают под печками, в полу возле плиты со стороны топки, через духовку плиты, под порогом или в нижней части стен дома, в погребах дома под овощами и в других местах земляного пола жилых и нежилых комнат.

При закрытии люка убежища в доме с земляным полом крышка люка поливается водой и посыпается песком, после чего песок подметается и крышку люка трудно обнаружить без применения щупа.

Отдушины убежищ выводятся в дымоходы, под углы домов, под крыльцо, скирды соломы и копны сена, под пни, в дупла и под корни деревьев и кустов, под кучи хвороста и т. д.

За последнее время бандиты нередко стали укрываться в убежищах, оборудованных ими в общественных строениях (в колхозных и школьных сараях, амбарах и железнодорожных будках), рассчитывая при этом на то, что эти места меньше вызывают подозрения у оперативных работни-

ков и не подвергаются наблюдению и тщательному осмотру войсковыми нарядами.

В Паневежском районе Литовской ССР войсковым нарядом было обнаружено бандитское убежище в железнодорожной будке.

Один из захваченных бандитов показал, что он в течение прошлой зимы укрывался в убежище под колхозным амбаром.

Имели место случаи обнаружения войсковыми нарядами бандитов в жилых и нежилых строениях, закрытых снаружи на замок.

Иногда бандиты в одной усадьбе оборудуют несколько убежищ.

Войсковой наряд при осмотре одной усадьбы обнаружил убежище, в котором хранились продукты питания и награбленная бандитами мануфактура. В ходе дальнейшего поиска было обнаружено второе убежище с оружием и другими предметами. Продолжая настойчивый поиск, наряд, при осмотре кладовой, между двойными стенами обнаружил третье убежище. В нем был захвачен один бандит, который показал, что оборудование в усадьбе трех убежищ было рассчитано на то, что при обнаружении одного из них войсковой наряд прекратит поиски.

В последнее время при проведении операций в западных областях УССР обнаружены убежища с характерными особенностями в устройстве люков и отдушин убежищ.

Люк одного из убежищ представлял собой выкопанный в земле вертикальный ход, глубиной свыше метра и не обшитый досками. Крышка люка была сделана снизу и закрывалась бандитами изнутри убежища. Сверху люк (вход) был засыпан землей и плотно утрамбован. Отдушины из убежища были выведены в два торцовых столба сарая, которые были просверлены внутри по всей их длине и выходили под крышу сарая.

Вход другого убежища, обнаруженного под домом, шел из подвала и представлял из себя наклонный ход глубиной до двух метров, вырытый в земле и тоже не обшитый дос-

ками. Крышка люка закрывалась бандитами, как и в первом случае, изнутри убежища, сверху люк был засыпан землей и плотно утрамбован.

Такое устройство люков не давало возможности обнаружить убежища даже с помощью обычных металлических шупов.

Один из захваченных участников бандгруппы показал, что в последнее время при устройстве убежищ вне жилых и нежилых строений, бандиты, во избежание обнаружения отдушин убежищ по выходу из них теплого воздуха и образующемуся при этом инею или проталинам, выводят отдушины в специальные ровики, длиной 6—8 метров и глубиной до 20 см. По всей длине ровиков набиваются колышки, которые переплетаются хворостом и затем ровики сверху засыпаются землей, толщиной слоя до 1 метра, и тщательно маскируются под фон окружающей местности. Конец ровика, являющийся продолжением отдушины, выводится под корни деревьев, пней и кустарников. Испарения, проходя по ровику, охлаждаются и образующийся иней оседает на колышках и хворосте.

8. При столкновениях с войсковыми нарядами.

Бандиты, как правило, избегают боевых столкновений с нарядами внутренней охраны и стремятся прежде всего к тому, чтобы скрыться от них без потерь. Когда же скрыться от нарядов незамеченными не представляется возможным, бандиты открывают по наряду огонь и сразу же разбегаются в разные стороны, пытаются скрыться в различных направлениях по одному.

При внезапном блокировании войсковыми нарядами усадеб, отдельных строений, находящиеся в них бандиты в большинстве случаев стремятся внезапным огнем нанести потери нарядам и прорваться из окружения, а когда им это не удается — оказывают упорное вооруженное сопротивление.

В 6.30 9 декабря 1953 года войсковым нарядом по заданию органов МВД была блокирована усадьба бандпособника. Укрывавшиеся на чердаке дома два бандита, обнаружив, что выходы из усадьбы закрыты, открыли внезапный

огонь по наряду и пытались прорваться из окружения. Огнем наряда оба бандита были уничтожены.

Бандиты, укрывающиеся в убежищах, до обнаружения нарядами мест их укрытия, себя не проявляют. Только убедившись, что убежище обнаружено, бандиты оказывают вооруженное сопротивление и предпринимают попытки во что бы то ни стало уйти от войсковых нарядов.

Разведывательно-поисковая группа незадолго до рассвета скрытно подошла к одному из хуторов, блокировала его и приступила к поиску бандитов. Поиск продолжался около трех часов и в течение этого времени два бандита, укрывавшиеся в убежище, оборудованном в двойной стене дома, ничем себя не обнаруживали. И только когда убежище нарядом было найдено, бандиты выскочили через имевшийся в убежище лаз на чердак и, обстреляв группу осмотра огнем из ручного пулемета, перебежали в сарай.

Выбежав из сарая и ведя огонь на ходу, бандиты нанесли потери группе осмотра (вследствие пренебрежения отдельными военнослужащими мерами маскировки и неиспользования ими местных предметов для укрытия от огня бандитов) и предприняли попытку прорваться через линию заслонов. Огнем группы блокирования бандиты были уничтожены.

Застигнутые врасплох войсковыми нарядами при посещении своих родственников и пособников, бандиты укрываются на чердачных помещениях домов, в нежилых комнатах или кладовых, затем при попытке военнослужащих открыть дверь — открывают по ним огонь или выбрасывают гранаты и вслед за этим пытаются скрыться.

В 14 часов 13 декабря 1953 года войсковым нарядом был внезапно блокирован хутор родственников бандита. Находившийся в доме бандит-террорист, заметив наряд, укрывается в кладовой.

Во время поиска бандита в доме старший группы осмотра предложил хозяйке хутора — матери бандита, отрицавшей наличие своего сына в доме, открыть дверь кладовой. В момент открытия двери бандит бросил гранату под ноги своей матери и быстро закрыл дверь. Вслед за взрывом

гранаты бандит выскочил из кладовой в темный коридор и при попытке скрыться был ликвидирован группой осмотра.

Имели место случаи, когда бандиты, не имея возможности незамеченными скрыться от войсковых нарядов, применяли всевозможные ухищрения, чтобы обмануть наряды. С этой целью они выдавали себя за местных жителей, их родственников, притворялись больными и т. п.

Во время поиска в одном из сел западных областей Украины войсковой наряд заметил неизвестного, который, обнаружив военнослужащих, быстро вошел в дом.

Это обстоятельство вызвало подозрение у войскового наряда и дом был блокирован для осмотра. Находившиеся в доме два неизвестных на требование предъявить документы пытались доказать, что они являются сыновьями хозяина дома.

При обыске у них были обнаружены антисоветские листовки и патроны.

На допросе они признались, что являются участниками одной бандгруппы и что, заметив приближение войскового наряда, они спрятали оружие.

При осмотре дома бандпособника другой войсковой наряд обнаружил на кровати старика. Он оказался "больным". Под периной, на которой лежал "больной", были обнаружены и ликвидированы два бандита.

Бандпособник на допросе показал, что бандиты, заметив приближение наряда к дому, легли на кровать, а он накрыл их периной, лег на нее сам и притворился больным.

При проведении операции в лесных массивах, когда район операции плотно блокирован, находящиеся в нем бандиты стремятся установить расположение заслонов, открывают по нарядам внезапный огонь и предпринимают попытки прорваться через заслон.

Отмечены случаи попыток бандитов выйти из блокированного района под видом военнослужащих, участвующих в операции. Подобный случай имел место при проведении операции в одном из районов Литовской ССР, когда четыре бандита, оказавшись в блокированном лесу, оделись в плащ-палатки военного образца и, воспользовавшись не-

бдительным несением службы заслонами, беспрепятственно прошли линию заслонов и безнаказанно скрылись...

Военнослужащие, находившиеся в заслоне и видевшие бандитов в плащ-палатках, приняли их за солдат из группы поиска и никаких мер к задержанию их не приняли.

В начале марта прошлого года в одном из сел проводилась операция по поиску бандитов, укрывшихся в убежище. Перед рассветом на один из заслонов вышли трое неизвестных в маскхалатах. Приняв их за офицеров, проверяющих службу заслонов, наряд произвел оклик. Неизвестные, оказавшиеся бандитами, обстреляли наряд и пытались скрыться. Решительными действиями заслона бандиты были ликвидированы.

Позже было установлено, что находившиеся в убежище бандиты, обнаружив военнослужащих в маскхалатах и, установив, что село блокировано, оделись в белые маскхалаты и пытались под видом военнослужащих выйти из района операции.

Отмечены также случаи, когда отдельные бандиты, не имея возможности выйти из заблокированного района операции, залезали на хвойные деревья, привязывали себя веревкой к стволу дерева и в таком состоянии находились от одних до двух суток.

Одна из бандгрупп хранила запасное оружие и боеприпасы (в ящиках и корзинах) на деревьях, привяжав их к вершинам густых елей.

Действия бандитов, обнаруженных в убежищах, в основном аналогичны их действиям в строениях. Открыв огонь или выбросив несколько гранат, бандиты стремятся в этот момент выскочить из убежища и предпринимают все меры к тому, чтобы безнаказанно скрыться.

п.п. НАЧАЛЬНИК 1 ОТДЕЛА ШТАБА ГУВО
МВД СССР генерал-майор ГОЛОВКО.

15 января 1954 года.

Верно: Старший инспектор 1 отдела штаба ГУВО
МВД СССР — Подполковник (ВОЙНИК).

Оригінал. Машинопис.

БТУ: Ф. П. Потічного. Спр. 432. — Арк. 86—97.

Інформаційно-методичний лист виконуючого начальника штабу внутрішньої охорони МВС УРСР полковника Яхимовича

1 лютого 1954 року

ШТАБ ВНУТРЕННЕЙ ОХРАНЫ МВД УКРАИНСКОЙ ССР
1 февраля 1954 г. №12—084
гор. Киев **СЕКРЕТНО**

ЭКЗ .№

КОМАНДИРАМ ЧАСТЕЙ ВО МВД УКРАИНСКОЙ ССР Только: 10, 11, 12, 13, 14, 16, 17, 18, Уч. ОДС.
город _____ в/ч _____

При этом высылаю информационно-методическое письмо №01/1, составленное оперативный отделом ГУВО МВД СССР для изучения его с личным составом и особенно для обучения солдат молодого пополнения, прибывшего в подразделения.

Начальник ВО МВД УССР ПРИКАЗАЛ:

1. При изучении материалов, изложенных в письме, использовать имеющиеся местные факты ухищрений и приемов действий, применяемых бандитам в зимних условиях.

2. Командирам частей и подразделений при организации оперативно-боевой деятельности учитывать возможность подобных ухищрений со стороны бандитов и соответственно с этим ставить задачи личному составу.

3. Штабам частей и подразделений в ходе борьбы с остатками оуновского бандитизма выявлять и описывать ухищрения и приемы действий бандитов и широко использовать их при обучении личного состава.

4. Информационно-методическое письмо размножить и разослать до команды

ПРИЛОЖЕНИЕ: по тексту на "12" лист.

ВРИО НАЧАЛЬНИКА ШТАБА ВО МВД УССР
ПОЛКОВНИК (ЯХИМОВИЧ)

Оригінал. Машинопис.

БТУ: Ф. П. Потічного. Спр. 432. — Арк. 83.

Доповідна записка начальника управління МВС УРСР по Хмельницькій області полковника М. Руденка секретареві Хмельницькому обкому КП(б)У В. Бегмі про причини провалу операції з метою захоплення Провідника ОУН в Україні і Головного Командира УПА Василя Кука ("Леміш")

11 березня 1954 року

Совершенно секретно

Секретарю Хмельницького обкома КП України

тов. БЕГМА

Копия: Секретарю ЦК КП України

тов. КИРИЧЕНКОА. И.

гор. Киев

На протяжении 1952 года УМВД Хмельницкой области регулярно информировало Вас о завязывании связей агентурой УМВД с т. н. членами Центрального "провода" ОУН "Лемишем" и "Орланом". Вы также были ознакомлены с перепиской, которая исходила от члена Центрального "провода" "Орлана" к нашему спецагенту "Н-26".

С целью контроля со стороны обкома КПУ Вы неоднократно встречались с агентурой, которая работала по разработке членов т. н. Центрального "провода" ОУН "Лемиша" и "Орлана".

В результате правильного направления агентуры и ее воспитания 11 июля 1953 года член Центрального "провода" "Орлан", его жена "Маричка" и связник-боевик "Чумаков" были конспиративно выведены из Кременецкого района Тернопольской области в Белогорский район Хмельницкой области, где и захвачены живыми.

При захвате "Орлана" отобраны ценные в оперативном отношении документы, полученные "Орланом" от "Лемиша".

Во время пребывания нашей агентуры на базе "Орлана" в течение 12 дней "Орлан" рассказал "Н-26" подробные места встречи со связниками "Лемиша", а также пароли. Кроме этого, "Орлан" договорился с нашим агентом "Н-26" о приобретении на востоке Украины мест для укрытия "Лемиша" и его жены "Оксаны" в связи с желанием "Лемиша" перейти в восточные области Украины.

Тогда же "Орлан" дал указания своему связному с "Лемишем" — "Бурому" по прибытии "Лемиша" укрывать его на базе "Орлана" и установил дату 20—21 сентября 1953 года для встречи "Бурого" со связниками ОУН с Востока.

В то же время "Орлан" передал записку (грипис) через связного "Лемиша" — "Байда" о том, что он уходит на Восток, и ряд других сообщений в адрес "Лемиша".

Когда был пойман "Орлан" (11 июля 1953 года), то уже 12 июля министр внутренних дел Украинской ССР тов. Строкач дал указания своему заместителю тов. Поперека вылететь самолетом в г. Хмельницкий и забрать в МВД УССР "Орлана" и его жену "Маричку".

В связи с тем, что при захвате "Чумака" и его сопротивлении ему было нанесено телесное повреждение, "Чумака" был отправлен в МВД УССР машиной.

18 июля 1953 года в адрес тов. Строкача были направлены все материалы агентуры ("Н-26", "Жарова", "Ильинского" и "Быстрого"), из которых было видно, что "Лемиш" придет на Восток, а также пароли и явки связных "Лемиша" со связными "Орлана".

18 июля 1953 года по Вашему совету я написал в адрес тов. Строкача большую просьбу о том, чтобы тов. Строкач разрешил УМВД Хмельницкой области продолжать работу и захватить "Лемиша" и его жену "Оксану", причем по существу этой докладной записки я дал обязательство МВД УССР о том, что коммунисты, работающие по этому делу в количестве 4 человек (Руденко, Шамилев, Рудик и Салабай) поймают или уничтожат "Лемиша", то есть те же товарищи, которые работали и по поимке "Орлана". Однако ответа от тов. Строкача до сего времени не получил.

Вскоре после этого МВД УССР забрало в свое распоряжение агентуру УМВД Хмельницкой области ("Н-26", "Жарова", "Ильинского" и "Быстрого") и приступило к поимке "Лемиша".

Я тогда считал, что МВД УССР располагает более опытными кадрами и, естественно, большими возможностями, чем УМВД Хмельницкой области. Тем более, что в это дело

по поимке "Лемиша" включилось и МВД СССР (генерал-лейтенант Жуков), хотя и переживал, что УМВД Хмельницкой области от этого дела было отстранено. Однако считал, кто бы ни поймал "Лемиша", лишь бы поймать.

Хотя я и был отстранен от этого дела по поимке "Лемиша", однако за дело болел и в сентябре или октябре 1953 года в третий раз написал тов. Строкачу о том, что агента, работающая по поимке "Лемиша", забранная с УМВД Хмельницкой области, разлагается, пьянствует, неконспиративно себя ведет, работает с несколькими работниками МВД УССР из западных областей УССР, переходит из рук в руки, что может отрицательно сказаться на поимке "Лемиша".

В январе 1954 года я получил решение ЦК КП Украины и решение Коллегии МВД СССР, где отмечаются факты плохой работы МВД УССР по борьбе с ОУН, а также узнал о том, что "Лемиш" до сих пор не пойман и не уничтожен.

13 января 1954 года я по этому вопросу обратился в обком КПУ лично к Вам и, как мне стало известно, 16 января с. г. Вы сообщили устно об этом ЦК КП Украины.

В феврале 1954 года тов. Строкачем был издан приказ по МВД УССР о плохой работе по розыску "Лемиша" и были наказаны ряд низовых работников, часть которых никакого отношения не имеет к разработке "Лемиша", а просто пьяницы, разложившиеся люди, которые скомпрометировали себя и органы перед населением, их конечно тов. Строкач правильно наказал, однако неправильно то, что люди, которые по существу сорвали операцию по поимке "Лемиша", в приказе не были отмечены, и этот приказ не стал мобилизующим средством для работников МВД УССР, действительно работающих по разработке и поимке "Лемиша".

После получения решения ЦК КПУ 6 февраля с. г. я вновь обратился с докладной запиской к тов. Строкачу и просил дать возможность ознакомиться со всеми материалами с того времени, как был забран из УМВД Хмельниц-

кой области "Орлан" и агентура УМВД Хмельницкой области, а также с показаниями самого "Орлана" и др. пойманных нами бандитов, чтобы составить план УМВД Хмельницкой области по поимке "Лемиша". Однако и на это письмо ответа до сего времени не получил. Спустя месяц после того, как Вы устно сообщили ЦК КПУ о провале МВД УССР операции по поимке "Лемиша", я решил 16 февраля с. г. обратиться по этому поводу к Председателю Совета Министров Союза ССР тов. Маленкову Г. М.

В субботу 27 февраля с. г. первый зам. министра Внутренних дел Союза ССР тов. Лунев позвонил мне и тов. Строкачу по "ВЧ", чтобы мы прибыли в Москву для подробного разбора поданного мною заявления на имя тов. Маленкова.

В понедельник, 1 марта с. г. тов. Строкач позвонил ко мне по "ВЧ" и спросил, не знаю ли я по какому поводу нас вызывают в Москву. Я тов. Строкачу заявил, что очевидно вызывают по поводу поданного мною заявления на имя тов. Маленкова Г. М. о провале МВД УССР операции по поимке "Лемиша". Тут же мне тов. Строкач сказал, чтобы я сейчас же выезжал в Киев и из Киева полетим самолетом в Москву.

Я уехал в Москву, а ко мне в УМВД Хмельницкой области приехала комиссия по проверке работы, начиная с 1944 года, так как я в этом Управлений работаю с этого времени.

По разбору моего заявления к тов. Луневу были приглашены: начальник 4 Управления МВД СССР генерал-лейтенант т. Харитонов, генерал-лейтенант тов. Строкач, генерал-майор тов. Поперека, полковник Хамазюк, капитан Свердлов и я.

Несмотря на то, что все вышеперечисленные товарищи пытались доказать тов. Луневу о том, что мероприятия проводились правильно, тов. Лунев сделал очень правильное заключение о том, что факты, изложенные мною в заявлениях, подтвердились и что если бы УМВД Хмельницкой области не было отстранено от этого дела, то

результаты по поимке "Лемиша" были бы совершенно другие. Такое же заключение сделал 6 марта с. г. и тов. Серов, ныне Председатель Комитета государственной безопасности при Совете Министров Союза ССР.

В чем, собственно говоря, заключается провал операции по "Лемишу", о котором я сообщил тов. Маленкову Г. М.

1. Еще в подполье, когда была наша агентура на базе "Орлана", и тогда, когда "Орлан" уходил с нашей агентурой на Восток, в июле месяце "Орлан" написал письмо на имя "Лемиша" и передал его связнику "Лемиша" — "Байде", который дислоцировался на территории Тернопольской области. О связи "Байды" с "Лемишем" МВД УССР было известно.

С оперативных соображений нужно было бы дать возможность "Байде" вручить письмо "Орлана" "Лемишу". Тем более, что 11 июля "Орлан" уже был в наших руках и письмо, написанное "Орланом" "Лемишу", надо полагать, было правдоподобное, так как "Орлан" не подозревал нашей агентуры в причастности к МВД, иначе он не пошел бы на Восток. Однако МВД УССР, не учитывая этого, через 12 дней после поимки "Орлана" уничтожило "Байду" и забрало у "Байды" письмо, написанное "Орланом" "Лемишу".

2. Перед отходом на Восток "Орлан" в присутствии нашего агента "Н-26" инструктировал связного Центрального "провода" "Бурого" как нужно будет ухаживать за "Лемишем", когда он придет на базу "Орлана", а "Бурый" после отхода "Орлана" на Восток оставался специально для связи "Лемиша" с "Орланом", причем "Орланом" было названо даже число 20/21 сентября 1953 года, т. е. время, когда придет "Лемиш".

Можно полагать, что эти данные были правдоподобные, так как "Орлан" нашей агентуре верил и пошел с ней на Восток.

Не дожидаясь прихода "Лемиша" к "Бурому" 20/21 сентября 1953 года, МВД УССР решило 2 сентября, т. е. за 18 дней раньше, ликвидировать "Бурого", и эту операцию завершило успешно.

Теперь МВД УССР доказывает, что "Байду" и "Бурого" они хотели забрать живыми, однако не удалось. И другой вариант, что "Орлан" говорит на следствии, что "Лемиш" к "Бурому" не пойдет до тех пор, пока не пойдет к нему "Орлан". Вполне понятно, в настоящее время "Орлан" легендирует, чтобы его МВД УССР отпустило к "Лемишу", и он, безусловно, сделает так, как сделал в свое время "Улас", который МВД УССР был завербован, пущен к "Лемишу" и рассказал ему о том, что он агент МВД УССР и завербован для поимки "Лемиша". "Лемиш", конечно, ему простил все это и дал право работать в подполье.

3. Допускаю, что по "Байде" и "Бурому" МВД УССР допустило ошибку — преждевременно их ликвидировало, оставался еще один канал связи — "Юрко" и "Кривой". Между прочим, "Кривой" являлся родственником "Лемиша" из Днепропетровской области. В сентябре 1953 года наша агентура ("Жаров" и "Карпо") встречалась с "Кривым" и "Юрко", которые вручили через нашу агентуру 20 тысяч денег для "Орлана" от "Лемиша". МВД УССР вручило "Юрко" и "Кривому" записку от "Орлана" в адрес "Лемиша".

Несмотря на это, МВД УССР через месяц или два проводит операцию по ликвидации последней связи с "Лемишем" — "Юрка" и "Кривого", бросив гранату в схрон. При операции "Кривой" был убит, а "Юрко" был оглушен и остался жив.

В схроне обнаружена база "Лемиша" — архивы, 70 тысяч рублей денег и другое имущество "Лемиша".

Теперь МВД УССР считает, что "Лемиш" придет на эту базу и строит свои мероприятия - на этой базе поймать "Лемиша", несмотря на то, что из схрона изъято все (архивы, разные документы, деньги и т. д. и т. п.).

Выходит, МВД УССР подрубило сук, на котором оно сидело по поимке "Лемиша". Связных всех перебило и записки, которые шли в адрес "Лемиша", захватило в свои руки.

МВД УССР имело еще одну возможность поймать "Лемиша", так как все данные говорили о том, что "Лемиш"

находился на базе "Шуваря", он же "Довбак", а это еще раз правдоподобно и тем, что в 1953 году "Лемиш" через "Орлана" прислал записку "Довбака" нашему агенту "Н-26", из которой явствует, что "Шуварь", он же "Довбак", находится вместе с "Лемишем", однако и эта операция в феврале 1954 года была сорвана.

База "Шуваря" была установлена, а при проведении операции сидевшие в скроне "Шуварь" и другие лица, не исключена возможность и "Лемиш", за 7 часов до начала операции ушли в неизвестном направлении.

Тов. Строкач в Москве доказывал, что УМВД Хмельницкой области не было привлечено к операции по поимке "Лемиша" лишь только потому, что "Лемиш" дислоцировался не на территории Хмельницкой области. Я считаю это неправильным, а именно:

а) "Орлан" также дислоцировался не на территории Хмельницкой области, однако пришел за четверо суток на территорию Хмельницкой области, т. е. на место, где существует легендарный Каменец-Подольский окружной "провод" ОУН. О "проводе" ОУН в Хмельницкой области также известно и "Лемишу", с санкции которого "Орлан" ушел на Восток.

Лично "Лемиш" нашего агента "Н-26" в 1952 году ввел в состав УГВР за кордоном, он является делегатом предстоящего съезда ОУН, а все подпольщики, ныне наша агентура, награждены "Лемишем" оуновскими знаками.

Кроме того, лично "Лемиш" составлял смету на расходы по оуновскому подполью Хмельницкой области;

б) По поручению ЦК КПУ УМВД Хмельницкой области в 1952 году ликвидировало 2 банды в Киевской области. Причем бандиты захвачены живыми, посланные в Киевскую область центральным "проводом";

в) УМВД Хмельницкой области также ликвидировало 3 банды в Винницкой области, участники которых также захвачены живыми с пистолетами, гранатами и автоматами;

г) Наконец, УМВД Хмельницкой области ликвидировало

Теперь МВД УССР доказывает, что "Байду" и "Бурого" они хотели забрать живыми, однако не удалось. И другой вариант, что "Орлан" говорит на следствии, что "Лемиш" к "Бурому" не пойдет до тех пор, пока не пойдет к нему "Орлан". Вполне понятно, в настоящее время "Орлан" легендирует, чтобы его МВД УССР отпустило к "Лемишу", и он, безусловно, сделает так, как сделал в свое время "Улас", который МВД УССР был завербован, пущен к "Лемишу" и рассказал ему о том, что он агент МВД УССР и завербован для поимки "Лемиша". "Лемиш", конечно, ему простил все это и дал право работать в подполье.

3. Допускаю, что по "Байде" и "Бурому" МВД УССР допустило ошибку — преждевременно их ликвидировало, оставался еще один канал связи — "Юрко" и "Кривой". Между прочим, "Кривой" являлся родственником "Лемиша" из Днепропетровской области. В сентябре 1953 года наша агентура ("Жаров" и "Карпо") встречалась с "Кривым" и "Юрко", которые вручили через нашу агентуру 20 тысяч денег для "Орлана" от "Лемиша". МВД УССР вручило "Юрко" и "Кривому" записку от "Орлана" в адрес "Лемиша".

Несмотря на это, МВД УССР через месяц или два проводит операцию по ликвидации последней связи с "Лемишем" — "Юрка" и "Кривого", бросив гранату в схрон. При операции "Кривой" был убит, а "Юрко" был оглушен и остался жив.

В схроне обнаружена база "Лемиша" — архивы, 70 тысяч рублей денег и другое имущество "Лемиша".

Теперь МВД УССР считает, что "Лемиш" придет на эту базу и строит свои мероприятия - на этой базе поймать "Лемиша", несмотря на то, что из схрона изъято все (архивы, разные документы, деньги и т. д. и т. п.).

Выходит, МВД УССР подрубило сук, на котором оно сидело по поимке "Лемиша". Связных всех перебило и записки, которые шли в адрес "Лемиша", захватило в свои руки.

МВД УССР имело еще одну возможность поймать "Лемиша", так как все данные говорили о том, что "Лемиш"

находился на базе "Шуваря", он же "Довбак", а это еще раз правдоподобно и тем, что в 1953 году "Лемиш" через "Орлана" прислал записку "Довбака" нашему агенту "Н-26", из которой явствует, что "Шуварь", он же "Довбак", находится вместе с "Лемишем", однако и эта операция в феврале 1954 года была сорвана.

База "Шуваря" была установлена, а при проведении операции сидевшие в схроне "Шуварь" и другие лица, не исключена возможность и "Лемиш", за 7 часов до начала операции ушли в неизвестном направлении.

Тов. Строкач в Москве доказывал, что УМВД Хмельницкой области не было привлечено к операции по поимке "Лемиша" лишь только потому, что "Лемиш" дислоцировался не на территории Хмельницкой области. Я считаю это неправильным, а именно:

а) "Орлан" также дислоцировался не на территории Хмельницкой области, однако пришел за четверо суток на территорию Хмельницкой области, т. е. на место, где существует легендарный Каменец-Подольский окружной "провод" ОУН. О "проводе" ОУН в Хмельницкой области также известно и "Лемишу", с санкции которого "Орлан" ушел на Восток.

Лично "Лемиш" нашего агента "Н-26" в 1952 году ввел в состав УГВР за кордоном, он является делегатом предстоящего съезда ОУН, а все подпольщики, ныне наша агентура, награждены "Лемишем" оуновскими знаками.

Кроме того, лично "Лемиш" составлял смету на расходы по оуновскому подполью Хмельницкой области;

б) По поручению ЦК КПУ УМВД Хмельницкой области в 1952 году ликвидировало 2 банды в Киевской области. Причем бандиты захвачены живыми, посланные в Киевскую область центральным "проводом";

в) УМВД Хмельницкой области также ликвидировало 3 банды в Винницкой области, участники которых также захвачены живыми с пистолетами, гранатами и автоматами;

г) Наконец, УМВД Хмельницкой области ликвидировало

2 банды в Тернопольской области, причем одна из них, банда, руководимая бандитом "Клим", который был пойман УМВД Тернопольской области и завербован для поимки "Лемиша" и "Уласа", послан в подполье с тремя работниками УМВД, работников пострелял, а сам ушел в подполье, УМВД Хмельницкой области через агентуру, "Клима" и "Неплюя", поймало живыми, а другие три бандита были убиты.

Тогда же никто не говорил о том, что вышеуказанные бандиты действуют не на территории Хмельницкой области и нам вмешиваться туда нечего, а наоборот было предложено использовать наши возможности. Так почему же сейчас тов. Строкач делает такой вывод? Если это ошибка, т. е. "Лемиш" не пойман потому, что оперативной смекалки не хватило у работников МВД УССР и СССР, работающих по этому делу, то это еще полбеда, но меня смущает другое, не подвел ли кто-либо из этих работников тов. Строкача как человека, обличенного нашей партией доверием, с целью компрометации, а это я обосновываю следующим и, мне кажется, это надо проверить:

1. В октябре 1952 года под руководством быв. зам. министра госбезопасности УССР тов. Фадеева при участии Шевченко — быв. зам. министра, ныне нач. УМВД Львовской области, меня и Коломиец — быв. нач. УМВД Тернопольской области, составлялся план по поимке "Орлана" и "Лемиша". В то время только завязывались еще связи нашего агента "Н-26" с "Орланом", "Лемишем" через "Бурого". И уже тогда тов. Фадеев ставил вопрос о ликвидации "Бурого".

Я тогда не согласен был с таким планом и, несмотря на то, что я его подписал во Львове с некоторыми исправлениями, приехав из Львова, я позвонил в МВД СССР тов. Хамазюку и тов. Бурдину, которые меня поддержали (они и в настоящее время работают в МВД СССР) и дали распоряжение не включать в план ликвидации "Бурого".

Если бы в то время ликвидировали "Бурого", "Орлан" не был бы пойман до настоящего времени.

2. Все же зимой 1952—53 гг. МВД УССР пыталось через агентурную группу "Закат" ликвидировать "Бурого" и расшифровало агентурную группу "Закат" перед "Орланом" как вероятную группу МВД, в результате "Бурый" на встречи не явился и только поэтому остался живой. А спустя полгода "втемную" через "Бурого" пришлось нам захватить "Орлана".

3. 7 июля 1953 года перед самым захватом "Орлана" ("Орлан" был захвачен 11 июля) план был утвержден тов. Поперекой, где было написано: "За поимку и захват "Орлана" ответственность лично возлагается на тов. Руденко".

Без предупреждения в период, когда я в своем кабинете инструктирую и советуюсь с товарищами Шамилевым, Салабаем, Рудик, Свердловым, как лучше схватить "Орлана" при его появлении, заходит в кабинет полковник Данилов, ранее работавший зам. нач. УМВД Львовской области, снятый ЦК за провал операции по ОУН, и начинает вмешиваться в инструктаж, причем пытается запугать меня и работников, что если не захватите всех троих живыми, сядете в тюрьму. Внес дезорганизацию перед операцией и тут же оперуполномоченные УМВД тов. тов. Рудик и Салабай, которым был поручен самый важный участок при операции, пытались отказаться от участия в операции, заявляя, что они в тюрьму садиться не хотят. Я обозлился на тов. Данилова, так как оперработники тов. тов. Салабай и Рудик мною готовились для операции целый месяц и собственно отстранил от всякого инструктажа тов. Данилова, и он через несколько минут уехал в неизвестном для меня направлении. Такой инструктаж мог бы повредить делу, и "Орлан" мог быть опять не захвачен.

4. Характерно, что после поимки "Орлана" и, как я указал выше, все данные УМВД Хмельницкой области были за то, что "Лемиш" будет в наших руках, дело было поручено все же полковнику Данилову, который имел взыскание от ЦК КПУ за срыв операции и понижен до зам. нач. райотдела. Однако враг нашей партии и народа Мешик, несмотря на это, забрал его в МВД УССР, и он

продолжал и при тов. Строкаче проваливать такие дела, как поимка "Лемиша".

Немаловажную роль играл в этом деле и тов. Сараев, а также тов. Майструк, первый — начальник 4 Управления МВД УССР, а второй — заместитель. Оба они скомпрометировали себя перед ЦК и в настоящее время, кажется, уже не работают.

В этом деле также принимал активное участие и заместитель тов. Данилова — тов. Клименко, который также имеет взыскание от ЦК и послан с понижением на периферию, однако Мешик его также подобрал, и он в настоящее время работает в Министерстве по линии ОУН.

Еще меня смущает один факт: не поймав "Лемиша", МВД УССР расшифровало "Орлана", который имеет обширные связи не только в ОУН на Украине, но и среди антисоветских организаций за кордоном, где проживал до 1947 года и являлся участником переговоров с англичанами и американцами.

Расшифровка "Орлана" заключается в том, что тов. Строкач и представитель МВД СССР тов. Жуков без надобности на оперативных совещаниях объявили оперработникам западных областей, что "Орлан" пойман и находится в МВД УССР.

Кроме этого, "Орлан" был сведен на очную ставку с бандитом "Юрко", которого МВД УССР готовит послать на встречу со связниками "Лемиша".

Как известно, "Юрко" на делах не проверен и может уйти в подполье и рассказать "Лемишу" о том, что "Орлан" находится в руках МВД.

Без особой необходимости "Орлан" выводился в лес на поиски схрона "Лемеша".

Учитывая, что на операции по "Лемишу" привлекались тысячи солдат, офицеров, много транспорта и др. средства, а также неумело использовалась агентура УМВД Хмельницкой области в ряде западных областей, кроме этого, без необходимости уничтожены связи "Лемиша", можно сделать вывод, что операция по "Лемишу" окончательно провалена.

Я считаю, что ряд моментов, указанных мною в заявлении, МВД УССР от ЦК скрыло. Что собственно я хочу этим сказать. Мне хотелось бы, чтобы провал операции по "Лемишу" был достоянием коммунистов, работающих в МВД УССР и на периферии с таким расчетом, чтобы весной 1954 года мобилизовать всех чекистов на ликвидацию оуновского подполья на Украине и в первую очередь на поимку главаря ОУН "Лемиша".

Ведь этот вопрос поднимался на партийном комитете МВД УССР, однако его заглушили тов. Строкач и Сараев, не дали возможности его обнародовать.

Сообщаю изложенное для Вашего сведения и реагирования.

Начальник Управления МВД Хмельницкой области
полковник (М. Руденко)

11 марта 1954 г.

г. Хмельницкий

Оригинал. Машинопис.

ЦДАГО: Ф. 1. — Оп. 17. — Спр. 65. — Арк. 37—54.

Спеціальне повідомлення заступника начальника 4-го
Управління МВС УРСР полковника Крикуна начальнику 4-го
Управління Ф. Харитонову про поширення націоналістичних
лістівок у населених пунктах Тернопільської області

12 березня 1954 року

12 марта 54

СОВЕРШЕННО СЕКРЕТНО

№ 811/сл

Экз. № 2

НАЧАЛЬНИКУ 4 УПРАВЛЕНИЯ МВД СОЮЗА ССР

Генерал-лейтенанту товарищу ХАРИТОНОВУ Ф. П.

СПЕЦИАЛЬНОЕ СООБЩЕНИЕ

об обнаружении националистических листовок в селах
Старая Ягольница Белобожницкого района и Шульганивка
Чертковского района Тернопольской области.

В ночь на 9 марта сего года в селе Старая Ягольница
Белобожницкого района Тернопольской области, неизвестными
преступниками на стене сарая, принадлежащем колхознице
КАЧУРОВСКОЙ С. А., сделана антисоветская надпись и наклеена
одна старая националистическая лис-

товка, содержание которой направлено против предстоящих выборов в Верховный Совет СССР.

Аналогичные по содержанию надпись и оуновская листовка обнаружены в соседнем селе Шульгановка Чертовского района, на здании медпункта.

Подписи своевременно уничтожены, а листовки изъяты.

УМВД ведет розыск авторов антисоветских надписей и распространителей националистических листовок.

ЗАМ[ЕСТИТЕЛЬ] НАЧАЛЬНИКА 4 УПРАВЛЕНИЯ
МВД УССР подполковник К Р И К У Н

Верно (підпис нерозбірливий)

Разослано:

1 экз - т. Кириченко

2 - т. Харитонову

3 - в дело

Копія. Машинопис.

ДА СБ України: Ф. 2. — Оп. 21 (1960 р.). — Спр. 2. —
Арк. 45, 46.

Постанова Політбюро ЦК КП(б)У у зв'язку з провалом
операції по ліквідації керівника українського національно-
го підпілля В. Кука 15 березня 1954 року

П-23/3-з

ОКРЕМА ПАПКА

15.III-54 р. ПРО ДОПОВІДНУ ЗАПИСКУ НАЧ. УМВС
ХМЕЛЬНИЦЬКОЇ ОБЛАСТІ т. РУДЕНКА

(тт. Кириченко, Подгорний, Коротченко, Назаренко)

Постанова ЦК КП України

Доручити тт. Подгорному, Тарасову і Нікітченку розглянути доповідну записку нач. УМВС Хмельницької області т. Руденка про причини провалу операції по ліквідації члена так званого центрального проводу ОУН "Леміша" і пропозиції подати Президії ЦК КП України до 1 квітня. ц. р.

О. Кириченко.

Оригінал. Машинопис.

ЦДАГОУ: Ф. 1. — Оп. 16. — Спр. 74. — Арк. 85.

Витяги з доповідної записки військового прокурора Прикарпатського військового округу А. Лабутєва про факти порушення соціалістичної законності працівниками МВС західних областей УРСР

Не пізніше 31 березня 1954 року

Первому секретарю Центрального Комитета
Коммунистической партии Украины
товарищу КИРИЧЕНКО А. И.

Некоторые работники органов МВД западных областей Украины до сих пор не поняли важнейшего государственного значения, которое придается нашей Партией и Правительством всемерному укреплению в стране социалистической законности, как одному из важных и действенных средств борьбы с врагами Советского государства, и продолжают творить произвол.

Это находит свое выражение в случаях незаконного освобождения от уголовной ответственности лиц, совершивших тяжкие государственные преступления, и наоборот, — в случаях фальсификации дел, на основании которых обвинялись в государственных преступлениях невиновные советские граждане, либо виновные в менее тяжких преступлениях. Вопиющие нарушения законности, сопровождавшиеся наступлением тяжелых последствий, допускались иногда также при проведении агентурно-оперативных мероприятий.

II. О фальсификации дел по обвинению граждан в государственных преступлениях, о преступной провокации, допущенной работниками МВД Тернопольской области...

2. В феврале с. г. от начальника УМВД Тернопольской области поступило в Военную прокуратуру ПрикВО для передачи в суд дело по обвинению Мандзюк Ивана Петровича, Слободян Дмитрия Васильевича и Макух Богдана Николаевича в принадлежности к молодежной антисоветской националистической организации.

Изучением дела установлено, что работники УМВД, за-

нявшиеся подготовкой материалов по делу, допустили вопиющее беззаконие.

В 1953 году эти работники УМВД систематически подсылали к Слободян под видом бандитов ОУН своих агентов, с ведома которых Слободян вербовал молодежь села в антисоветскую организацию украинских националистов.

Они же, работники МВД, через агентов неоднократно снабжали Слободян антисоветской националистической литературой с задачей распространять ее среди завербованной молодежи, что он и выполнял.

По наущению агентов МВД, Слободян раздал, кроме того, имевшееся у него неисправное огнестрельное оружие завербованным им подросткам.

Двое из подростков: Королюк Иван, 1939 г. рождения, и Колодий Андрей, 1936 г. рождения, на основании сфальсифицированных материалов 1 октября 1953 года были арестованы по обвинению в измене Родине и освобождены спустя три месяца.

По указанным фактам преступной провокации со стороны работников МВД, под воздействием которых группа подростков стала на путь совершения преступлений, и по факту незаконного ареста Королюк и Колодий Военной прокуратурой ПрикВО возбуждено уголовное дело.

Расследование этого дела производит помощник Военного прокурора ПрикВО подполковник юстиции Голубцов с участием представителя Тернопольского областного комитета партии.

Вопрос о дальнейшем направлении дела в отношении Мандзюк, Слободян и Макух будет разрешен в зависимости от результатов расследования дела о виновниках провокации..

Докладываю о приведенных выше нарушениях социалистической законности на Ваше рассмотрение.

Военный прокурор ПрикВО

генерал-майор юстиции

А. Лабутев.

Верно: Макарова.

Копія. Машинопис.

ЦДАГОУ: Ф. 1. — Оп. 16. — Спр. 66. — Арк. 5—14.

Доповідна записка членів комісії президії ЦК Компартії України першому секретареві ЦК КПУ О. Кириченку щодо перевірки фактів, пов'язаних із провалом операції по захопленню Провідника ОУН в Україні і Головного командира УПА Василя Кука ("Лемиша")

5 квітня 1954 року
Секретарю ЦК КП України
товарищу КИРИЧЕНКО А. И.

По порученню Президиума ЦК КП України произведена проверка фактов, указанных в заявлении начальника УМВД Хмельницкой области т. Руденко, о неправильных действиях МВД УССР по захвату "Лемиша".

Проверка показала, что МВД УССР действительно допустило ошибку в том, что преждевременно ликвидировало основные связи с "Лемишем" и не привлекло т. Руденко к составлению планов и проведению операции по ликвидации "Лемиша". Однако не установлено, что эти операции были сорваны преднамеренно, можно считать, что ошибки при их проведении были допущены в результате поспешности и непродуманности со стороны отдельных руководящих работников МВД УССР.

Кроме того, считаем, что в интересах оперативной работы не нужно было разглашать на совещании работников МВД во Львовской области о поимке "Орлана" и проводить очную ставку "Орлана" с "Юрко".

В своем заявлении т. Руденко указывает, что после подачи им заявления на имя товарища Маленкова Г. М. о неправильных действиях МВД УССР по поимке "Лемиша" т. Строкач послал комиссию для проверки работы УМВД Хмельницкой области.

Тов. Руденко, в присутствии которого дал объяснение т. Строкач по этому вопросу, сам не настаивает на том, что комиссия была послана с целью ущемления его по работе.

Тов. Строкач признал, что он допустил ошибку, не ответил т. Руденко на его докладные записки по вопросам проведения операции по захвату "Лемиша".

Тт. Строкач и Руденко с выводами комиссии согласны.
(Подгорный) (Тарасов) (Никитченко)
5 апреля 1954 года

Оригінал. Машинопис.

ЦДАГО: Ф. 1. — Оп. 17. — Спр. 65. — Арк. 33, 34.

Спеціальне повідомлення начальника 4-го управління
МВС УРСР підполковника Крикуна начальнику 4-го
управління МВС СРСР генерал-лейтенанту Ф. Харитонову
про захоплення оунівця Дмитра Костюка на Тернопільщині

22 липня 1954 року

22 июля 54

СОВЕРШЕННО СЕКРЕТНО

№ 4/9-5116

Экз. № ____

НАЧАЛЬНИКУ 4 УПРАВЛЕНИЯ МВД СОЮЗА ССР

Генерал-лейтенанту тов[арищу] ХАРИТОНОВУ Ф. П.

СПЕЦИАЛЬНОЕ СООБЩЕНИЕ

о задержании в Тернопольской области нелегала ОУН
КОСТЮК Д. П.

Управлением КГБ при СМ УССР по Станиславской об-
ласти разыскивался нелегал —

КОСТЮК Дмитрий Петрович, по кличке "КРУК", 1904 го-
да рождения, уроженец села Репужинцы Чернелицкого райо-
на Станиславской области, который в феврале 1944 года ушел
в банду ОУН, где был хозяйственником бандгруппы.

В сентябре 1944 года КОСТЮК был задержан, но из под
стражи бежал и перешел на нелегальное положение.

В результате проведенных оперативных мероприятий
КОСТЮК был установлен и задержан в селе Хмелевое
Товстенского района Тернопольской области, где прожи-
вал по фиктивным документам на имя переселенца из
Польши — БЕРЕЗОВСКОГО Петра Ивановича.

НАЧАЛЬНИК 4 УПРАВЛЕНИЯ МВД УССР

ПОДПОЛКОВНИК

К Р И К У Н

Верно: (підпис нерозбірливий)

отп. 4 экз.

Разослано:

1 — ЦК КПУ

3 —

2 — т. Харитонову

4 — в дело

22.VII.54 года.

Копія. Машинопис.

ДА СБ України: Ф. 2. — Оп. 21. — Спр. 2. — Арк. 233, 234.

Спеціальне повідомлення заступника начальника 4-го управління КДБ при Раді Міністрів УРСР полковника Поліщука начальнику 2-го відділу 4-го управління КДБ при РМ СРСР полковнику Бурдину про встановлення Ярославом Децьком хреста на могилі полеглих оунівців у селі Вербів Бережанського району Тернопільської області

7 червня 1955 року

7 июня 1163/н

8 июня 1955

4/1/2982

Совершенно секретно

Экз. № 4

НАЧАЛЬНИКУ 2 ОТДЕЛА 4 УПРАВЛЕНИЯ КГБ
ПРИ СМ СССР — ПОЛКОВНИКУ тов[арищу] БУРДИНУ
СПЕЦИАЛЬНОЕ СООБЩЕНИЕ

об антисоветском проявлении в с. Вербов

Бережанского района Тернопольской области.

В ночь на 5 июня с. г. в селе Вербов Бережанского района на холме бывшей оуновской могилы неизвестными был установлен дубовый крест.

Принятыми мерами был установлен участник указанного проявления —

ДЕЦКИЙ Ярослав Григорьевич, 1934 года рождения, житель с. Вербов.

При обыске в хозяйстве ДЕЦКОГО обнаружены остатки дерева, из которого был изготовлен крест.

ДЕЦКИЙ задержан, расследование по указанному проявлению ведет оперативно-следственная группа УКГБ при СМ УССР по Тернопольской области.

ЗАМЕСТИТЕЛЬ НАЧАЛЬНИКА 4 УПРАВЛЕНИЯ КГБ
ПРИ СМ УССР — ПОЛКОВНИК (ПОЛИЩУК)
Верно: О[пер]уполномоченный 1 отд[ела] 4 упр[авления]
КГБ
лейтенант (підпис нерозбірливий)

отп. 4 экз.

Разослано:

1 — ЦК КПУ

2 — т. Бурдину

3 — в секрет[ариат] 4 упр[авления] т. Григорьеву

4 — в дело № 7.

7.VI. 55 года.

Копія. Машинопис.

ДА СБ України. — Ф. 2. — Оп. 21 (1960 р.). — Спр. 5. — Арк.
129—130.

На документі є помітка: "Черновик уничтожен".

Витяг з довідки заступника начальника 4-го управління
КДБ УРСР, майора Зубатенка про окремі акції
націоналістичного підпілля на Тернопільщині у 1955 році
6 жовтня 1956 року
Совершенно секретно.
Экз. № ____

С П Р А В К А

о враждебных проявлениях, совершенных в западных
областях Украины в 1955 году.

Тернопольская область

1. 10 апреля 1955 года в с. Могильница Будановского
района сожжен дом председателя колхоза "Вильне життя",
члена КПСС МАКОДЫМА.

2. 25 мая 1955 года в окно жителя с. Млыниске Буданов-
ского района КЕЦУР брошена граната, которая, не попав
в окно, разорвалась в 2,5 метрах от дома. В доме КЕЦУР в
это время находился прибывший в отпуск майор польской
армии МРОЧКОВСКИЙ.

3. В ночь на 5 июня 1955 года в с. Вербов Бережанского района на "символической" могиле, насыпанной в 1941 году украинскими националистами, был поставлен деревянный крест высотой в 4 метра, на который надет сплетенный из зелени венок. Совершившие это проявление участники молодежной националистической группы — СТЕЦИЙ, БРИДУН и КОНДРАТ, арестованы и осуждены.

4. В ночь на 19 сентября 1955 года в с. Юлинцы Лановецкого района неизвестными преступниками подожжено две скирды необмолоченной ржи, принадлежавшей колхозу имени Буденного. По подсчетам комиссии пожаром уничтожено было 200 центнеров зерна, предназначавшегося для выдачи колхозникам на трудодни.

ЗАМ[ЕСТИТЕЛЬ] НАЧАЛЬНИКА 4 УПРАВЛЕНИЯ
КГБ ПРИ СМ УССР — М А Й О Р (ЗУБАТЕНКО)
"6" октября 1956 г.

Оригінал. Машинопис.

ДА СБ України: Ф. 2.—Оп. 26 (1960).—Спр. 1.—Арк. 198—202.

ПІСЛЯСЛОВО

Великою кров'ю заплатило Поділля за свій жертковий внесок у боротьбу за незалежність України у 1944—1955 роках. Але той український здвиг не припинявся, він шукав інші форми. І не тільки на рідній землі, але й на вигнанні в "Сибіру неісходимому", на шахтах Воркути, Караганди і Донбасу, в переселенських господарствах Далекого Сходу, Казахстану, Херсонщини й Криму жеврів вогник самозречення в ім'я України.

А не давала йому загаснути прихована до слушного часу революційна енергія українства, що виривалася раз-у-раз з найпотаємніших глибин на теренах Поділля. І кожен чин цього зриву піднімав дух українських патріотів, вселяв упевненість і надію, що справа визволення України не загубиться після жорстокого терору. Скажімо, мешканець села Розсохач Чортківського району Володимир Мармус у листопаді 1972 року створив підпільну організацію з 9 осіб, від яких прийняв написану ним же присягу на вірність Україні. І ця клятва була продемонстрована в Чорткові в ніч на 22 січня 1972 року, коли в місті було розклеєно 19 антирадянських листівок і вивішено 4 національні синьо-жовті полотнища.

Засудивши українських патріотів за цей акт, більшовицька влада взялася виховувати місцеве населення шляхом поширення доповіді Л. Брежнєва "Про 50-річчя Союзу СРСР", особливу увагу звернувши на села, "які в минулому були найбільш поражені націоналізмом, зокрема Розсохач і Джурин Чортківського району, Шумляни і Литвинів — Бережанського, Стіжок і Сурож — Шумського, Вишнівець — Збаразького, Бариш — Бучацького, Конюхи — Козівського, Озерна — Зборівського та інші" (ЦДАГОУ: Ф. 1. — Оп. 25. — Спр. 877. — Арк. 68).

Однак тих, хто прийшов на Тернопілля непрошеними гостями, це не задовольняло. Цілком очевидно, що "ветерани-комуністи" вже тоді відчували отой глибинний український здвиг, що обіцяв невдовзі змести нав'язаний нашому

народові тоталітарний режим, тому вони вже навіть злякалися ставити свої підписи на доносах до ЦК КПУ про події на Чортківщині, де мовляв, "творються ужаси націоналізма". А "амністія бывших бендеровцев привела к тому, что вешают флаги националистические, бросают листовки в самом Чорткове. На 1 мая в одном селе посрывали флаги советские... 30 процентов коммунистов ходит в церковь, справляют пасху, идеологическая работа запущена, революционные праздники не отмечают, а прорывают одну свеклу..." (*там само.* — Арк. 65—65 зв.).

І це буде продовжуватися аж до буремних 90-х, коли на широкому українському видноколі заграють голосні сурми нашої волі. Тоді, коли попіл утаємничено спаленого енкаведистами Головного командира УПА Романа Шухевича, розвіяний у збручанській долині, почне стукати в серця українців, вимагаючи від них нового революційного здвигу.

І Поділля, цей терновий вінок України, візьме на себе спокуту за наші провини перед полеглими героями. Воно не тільки делегує тисячі подвижників у ланцюг Злуки в січні 1990, не тільки випустить на волю із Співочого поля справжню українську пісню, а й об'явиться на вулицях столиці велелюдними мітингами, щоб засвідчити: ще не вмерла Україна!

Зрештою, український здвиг тернового поля України викристалізує остаточно й життєвську філософію уродженця Поділля Миколи Луківа, котрий у вересні 1990 року напише в Тернополі до буденності прості, але в суті геніальні рядки, які щемним трепетом відізвалися в душах мільйонів українців: "Росте черешня в мамі на городі..."

У словах цієї пісні не було революційних закликів, але вони змусили мільйони українців заглянути в свої душі, побачити власне єство. Це також було важливо для новітнього українського здвигу...

ІМЕННИЙ ПОКАЖЧИК

- Абишев 687
Абрамов 235, 244
Абрамович 187
Авдєєв 721
Авдохін 207
Авраменко (нач. РО НКВД) 173
Авраменко Андрій (л-т) 207, 531—536
Автономов 242
Агапов 617
Агафонов 591-594
Адамович Микола ("Орел") 746
Айнутдінов 724-726
Аксимчук Іван 56
Акуленко 246
Александров 598, 599
Алексєєв (с-т) 464
Алексєєв (рядов.) 597
Алексєєв (підп.) 751
Алексєєва 620, 744
Алексишин 169
Алкід ("Охрім") 645, 667, 668, 670, 671, 675, 677
Алутін 568
Альохіна 616
Амброжко Франко 113
Амбрузевич Володимир ("Заліз-
няк") 746
Амелін 730
Амрожий Роман 457
Андріанов 210, 218
Андрій 484
"Андрій" (кущ. пров.) 296
"Андрій" (Лановецький) 234, 243
Андрійчук 431
Андрійчук Анатолій ("Петро"-
"Правденко") 660, 662, 667
Андріщенко 236, 244
Андріяшов 15, 26
Андрусишин Василь 486
Андрющенко 210
Антишин 559, 561, 562
"Антон" 749, 752, 753, 756
Антонів Петро 481
Антонов 348
Антонюк С.І. 30
Антоняк Іван 488
Апраксін 411
Армяшин 725
Арнаутенко 591, 723
"Арпат" 8
"Арсен" (Лановецький) 641, 643,
644, 646-650, 654
"Арсен" (Скала-Подільський) 208,
219, 234, 241, 311
Арсенич Микола 121
Артеменко 732
Артюшенко 237
Асмолов 294
Атаманьчук Францішек 101
Ашот 81
"Б" 593, 594
Баб'як Володимир 494
Бабенко 234, 242, 587
Бабєцький Михайло 492
Бабій 63
Бабій Володимир 484
Бабій П.М. 634
Бабій Петро 488
Бабій Степан 481
Бабій Теодозій 492
Бабушкін 218, 235, 242
Бабченко 275, 278, 279

Бабяк Осип 483
Баворовський Франко 322
Баганюк Ванідлат 364
Багрій Степан 495
Бадран Михайло 488
Базар 62
Базник Іван ("Гамалія") 7
Базник Іван 14
Бай Василь 483
Бай Володимир 483
Бай Микола 483
"Байда" 490
"Байда" 770, 773, 774
Байда"(пн-зх райони) 734, 736
Байдуж 107
Бакалюк Ярослав 621, 623
Бала Йосип 14
Балабан 306, 308
Балабанчук 201
Балабуст В.С. 287
Баліскер 193
Банах Володимир 497
Банах Дмитро 496
Банах Степан 492
Баңдера Степан 35, 39, 44, 51, 52,
75, 321
"Бандура" 688
Бандурін 208
Баняк Степан 490
Бар Микола 494
Барабанов 519
Баран 168
Баран Василь 489
Баран Василь ("Жук") 363
Баран (заст. голови сільради) 626
Баран Іван 483
Баран Микола 489
Баран Михайло 495
Баран У.Р. 564
Баран Ярослав 486
Баранов 240, 263, 267
Барановський 434
Барбон Ілько 487
Бардан Василь 482
Барилка Василь 489
Барилка Михайло 489
Барилка Михайло 489
Баричка Евстахій 481
Барнашевич 581
Барсов 111
"Барсук" (Підгаєцьк) 236, 243
"Барсук" 590
Барський Іван 487
Барський Михайло 487
Бартик Степан 481
Бартків Богдан 490
Бартків Василь 481
Бартошів Григорій 490
Бартошів Зенон 491
"Бархан" 243
"Бас" 234, 241
Басара Мирон 483
Басара Михайло 483
Басараб 62
Басараб Павло 493
Басарабова 97
Басов Василь 134, 135
Басюк Анна 491
Басюк Степан 491
Батик Степан 362
Батов 455
Батрак 200
Батрон Теодозій 487
"Батько" 75, 77
Батьков 193
Бахмуцан 404
Бачинський 433
Бачинський Василь 493
Бачинський Петро 58
"Башуцький" 218

"Баян" 209
"Баян" (Струковський) 220, 234, 243
Беванова Марія ("Наталка") 313
Бевз 288
Бевз Палагна 354
Бевзелюк 348
"Бегемот" 588, 589
Бегма В. 177, 586-588, 602, 612, 615, 656, 695, 697, 698, 769
Бегма Марія 257
Бедрій Степан 62
Безверхній 265
Безвушко Володимир 489
Безвушко Іван 490
Бездух Семен 480
Безекін 207
Безик Микола ("Береза") 386
Безкоровайний Антін 14
Безкоровайний Григорій 489
Безкоровайний Діонісій 14
Безовський Дмитро ("Сталь") 363
Безпалків Осип 490
Безпальків Михайло 490
Безь Іван 486
Бей Левко 493
Бей Федір 492
Белецький 33
Белзецький Осип 485
"Бензах" 169
Бензей 63
Беказ 16
Бережанський Омелян ("Блакитний") 14
Бережний 570
Бережницький О.І. 626
Береза Володимир 491
"Береза" (Новосільський) 210, 221
"Береза" 489
Березнюк Василь 485
Берест Оксана 665
"Берест" 699
Беринда Мирон 483
Беринда Михайло 480
"Беркут" 489
"Берлан" 234
Бермиш Михайло 452
Берник Іван 489
Бесага Іван 484
Беспалов 209
Бестевич Катерина ("Тьотя") 312
Белаш 170, 176
Белецький 264
Белишев І.О. 20
Белінський Ярослав ("Бистрий") 137, 138, 152, 153, 180, 181, 200
Белов 235, 242, 388
Белотелов 207
Беляев 142, 144
Бзовий Іван 54
Било Богдан 486
Било Іван 486
Бискуп Ярослава 485
"Бистрий" (Підгаєцький) 735, 736
"Бистрий" (Бучацький) 210, 236, 243
"Бистрий" 386
"Бистрий" (Хмельн. обл.) 770
"Бистрий" (Скалатський) 311
Бистров 433
Бистрозір ("Шум") 548
Бідованець 112
Бідула Михайло 482
Бідун Василь 118
Бідяк Марія 487
Біла Євгенія 100
Білаєнко Павло 448
Біланюк 270
Біланюк Володимир 53, 56
Білас Євген 54

Білевич Володимир 483
 Білий 210
 Білий Іван 491
 "Білий" (Терноп. обл.) 482
 "Білий" (Станісл. обл.) 747, 748, 752, 753, 756
 Білик Василь (син Андрія) 487
 Білик Василь 487
 Білик Іван 481
 Білик Йосифа 450
 Білик Микола 451, 452, 487, 493
 Білик Осип 481
 Білинський 315
 Білицький Михайло 489
 Білінський Богдан 485
 Білінський Василь 485
 Білінський Іван ("Метелик") 7
 Білінські Владзімеж 105
 Білоус 434
 Білоус Іван 484
 Білоус Іван 484
 "Бір" (Борщевський) 221, 222
 "Бір" (Копичинський) 233, 243
 Бланшевич Параска 171
 "Блиск" 235, 243
 Блінов М.П. 28
 "Бліс" 207
 Бловицький 428
 Бобало Микола 483
 Бобецька Ольга 491
 Бобик Ярослав 491
 Бобовський Володимир 481
 Бовер 519
 Бовкун 117
 Богачек Павло 451
 Богдан Степан 496
 Богдан Степан 140
 "Богдан" (Білогірський) 643, 647, 648, 654
 "Богдан" (К.-Под.) 695, 697
 "Богдан" (Виньковецький провідник) 661, 663-667, 672, 673—675, 677
 "Богдан" (Скалатський) 210, 221
 "Богданко" (Подольський) 538
 "Богданко" 488
 Богданов 275
 Богомоллов 321
 Богун 92
 Богун Іван 3
 "Богун" (Микулинський) 235, 242
 "Богун" (Підволоч.) 222
 "Богун" (С-Подільський) 601
 "Богун" (Золотниківський) 208
 Богуш З. 633
 Боднар Іван 488
 Боднар Микола 491
 Боднар Н.М. 578, 579
 Боднар Осип 488
 Боднарчук Василь 490
 Боднер 78
 Боіла Іван 486
 Бойківський Петро 485
 Бойко (кер боївки) 168
 Бойко (прац. РВК) 133, 134
 Бойко Володимир 485
 Бойко Дмитро 488, 489
 Бойко Емілія 101
 Бойко Іван 14
 Бойко Іван 483—486, 488, 489
 Бойко Михайло 483, 487
 Бойко Олена 414
 Бойко Осип 496
 Бойко Панас 78
 Бойко Юхим ("Буря") 296
 "Бойко" 209, 221
 Бойченко 748
 Бойчук Іван ("Дуб") 256
 Бойчук Олександр ("Льон") 256
 Бойчук Ярослав ("Сірко") 386, 387

Бокавен Дмитро 496
Бокавен Степан 496
Бокавин Анна 496
Боліновський Петро 490
Болох Іван 483
Болох Михайло 483
Большаченко 435, 438
Бондаренко 207
Бондаренко А.І. 191
Бончук Петро 487
"Бор" 559
Борис 118
"Борис" (Копиченський) 312
"Борис" (Почаївський) 537
"Борис" (пров.) 181
"Борис" 480, 489
Борисенко 400
Борисланський Осип 492
Борисов 725, 726
Борисюк 270
Борковський М. 390
Боровой 235, 242
Бородін 210, 218, 235, 242
Борохович М. 29, 550
Борса 512
Борсук Євген 491
Борсук Микола 494
Борсук Пилип 491
Бортенев 598
Бортник 450
Борщ Левко 757
Босов 208
Бохан А.А. 21
Бохенок Михайлина 454, 455
"Боцман" 168
Бочан Володимир 485
Бочан Осип 485
Бочкарьов 210, 218
Боян 92
"Боян" 493
Брагін 211, 233, 243
Брайко 211
Брежнев А. 788
Бригадир Іван 668—670, 672
Бригада Олег ("Вірний") 76
Брик Стефан 72, 74
Брикович Роман 63
Бринович Омелян 60
Бринович Степан 60
Бриньовський Василь 62
Бровін 208
Бромберг 717, 727, 728, 746, 753
Бромірський Корнило 491
Броневий 612
Броніслав 103
Бросій 343, 344
Брухальська Стефанія 8
Брюхачов 233, 241
"Бряск" ("Остап") 222
Буга 580, 581, 586
Бугай Петро 61, 489, 493
Бугайченко І.Ф. 21
Будзанов Іван 511
Будика Степан 7
Будний Петро 493
Бузичнік М.Х. 21
Букавен Петро 491
Букавин Ярослав 496
Букатинський Адам ("Орел") 331
Буланий С.І. 28
Булига 265
"Бульба" (Дановецький) 234, 242
Бульбак Павло 450
Буняк Михайло 484
Буняк Степан 481
Бурда Василь 496
Бурда Остап 496
Бурденюк 583
Бурдін 776
"Бурій" 770, 773, 774, 776, 777

Бурик Григорій 491
 "Бурлак" 296
 "Бурлак" (Струсовський) 218, 220
 234, 242
 Бурлаков 400
 "Бурлан" 600, 604, 649
 Бурмака 177
 Бурмистренко 30
 Буртняк Михайло 678
 "Бурун" 106
 "Буря" 190
 Бусел Яків ("Київський") 121, 127,
 226—228
 Бусла Мирон 489
 Бусланін 508
 Бутрин Дмитро 486
 Бутрин Іван 487
 Бухта Василь 486
 Бучек 370
 Бучек Василь 616, 618
 Бучок Степан ("Хвильовий")
 672—675
 Бущин 748

 Вавруха Павло 506
 Вади(i)с О.А. 21, 22, 34
 Вадус Микола 482
 Вайс 99
 Валідуда Ганна 576
 Варенбус Іван 486
 Варламов 471
 "Варнак" 8
 Варови Владислав 101
 Варчак Степан 484
 Варяниця Христя 354
 "Васечко" 47
 Василевська Ванда 607
 Василенко Богдан ("Буря") 362
 Василик Андрій 495
 Василик Федір 63

 Василюк 434
 Васильєв (л-т) 207
 Васильєв (райпрокурор) 418
 Васильковська Віра 574, 578
 Васильковська Галина 574
 Васильковська Ганна 574, 575, 582
 Васильковська К. П. 573—575,
 578, 579, 582
 Васильчук 636
 Васильчук (секр. РК КП(б)У) 708
 Васютін 268
 Васьків Василь 493
 Васьків Володимир 482
 Васьків Євген 493
 Васьків Ярослав 484
 Ватутін 612
 Ващук 189
 Вдовиченко Степан ("Голуб",
 "Богдан") 648, 650
 Вдовиченко Яків ("Круча") 698
 Вдовіцький Семен 493
 Ведмідь 464
 Величко 208, 219, 241
 Веліканов 235, 242
 Вельце Тадеуш 103
 Венгер 434
 Венгер Богдан 485
 Венгер Дмитро 492
 Венгер Степан 483
 Венгера Ярослав ("Чорний", "Па-
 вук") 7, 14
 Венгринович о. 48
 Веприк Степан 489
 "Верба" 210, 221
 Вербицький 441
 Вербицький (шкіль.) 62
 Вербицький (В-Дедерк.) 735, 736

Вербовецький Михайло 493
Верещак Дмитро 499
Верещанський Володимир ("Яз-
мин") 312
Весоловський Михайло 482
Виговський 97
Видойник Михайло 484
Винник Іван Панькович 449
Винник Іван Степанович 449
Винник Осип 449
Винник Петро 491
Винницький 62
Винниченко 294
Виноградов 388, 404
"Вир" 489
"Вир" (Заліщ.) 545
Вирко 618
Вихря 422
Вишиваний Іван 496
Вишневіська 581
Вівчар Володимир 485
"Віір" 208
"Вій" 491
Вілошченко Федір 78
Вільчук 570
"Вірний" 483
"Вітайло" 388
Вітенко Ярослав 494
Вітковський Семен 482
Вітрак 362
Вітрак Микола 484
"Віці" 153
"Влашек" 257
Влізло Іван 492
Вовк Мирослав 486
Вовк Петро 487
"Вовчок" 538
Вовчук Степанида 201
"Вода" 496
Водвуд 263, 265, 267—269
Водвуд Василь 496
Водвуд Іван 496
Водвуд Іван 496
Водвуд Марія 496
Водвуд Михайло 496
Водвуд Ярослав 496
Водойник Степан 484
Возняк Іван 482
Войнік 767
Войтенко 208, 218
Войтів Павло 485
"Волинь" 76
Волков 207
Волков (нач. РВ МВС) 560
Волков (полк.) 755
Володийовський 103
Володимир 481
Володін 520-522
Волох Михайло 483
"Волох" 180, 181
Волощук Василь 480
Волощук Петро 480
Волощук Степан 489
"Воля" 311
Воляк Микола 514
Волянський Василь 480
Ворков 78
Воробйов 441, 468
Воробйов П.С. 30
Воробкевич Роман 62
"Ворон" (Заліщ.) 241
"Ворон" (Збаразький) 168, 222
Ворона Мирон 480
Ворона Петро 480
Воронець Іван 112
Воронич Михайло 483
Воронін 394
Воронков 241
Ворох Степан ("Оріх") 15
Ворошилов 335

Воченський 519
Вуйтина Олекса 486
Вуйтина Павло 486
Вуйтина Степан 487
Вуркат 523
Вшивкін Олексій 531, 533—536
"Вятч" 218

Гавель 379
Гавриков 210
Гавриленко 569, 570
Гаврилишин 306, 315
Гаврилко 208
Гаврилко (нач. РВ МВС) 520, 522
Гаврилюк 208, 209, 235, 236, 243
Гаврилюк Василь ("Птах") 332
Гаврилюк Володимир 481
Гаврищук 625, 630
Гай Дмитро 487
Гай Павло 487
"Гай" (С-Под) 545
"Гай" 75, 76
"Гайворон" 420
"Гайда" 207
"Гайдамака" 488
Гайдук 451, 452
Гайдук Григорій 488
Гайдукевич Григорій 492
Гайдукевич Іван 492
Гайдукевич Петро 490
Галабіда Іван 494
Галай Михайло 492
Галай П.В. 266
"Галайда" 225, 234, 219
Галас 693
Галає Михайло 494
Галас Степан 489
Галаса Іван 489
Галаченков 219
Галиченко 207

Галімов 463-465
Галінський Володимир 482
"Галка" 209, 220
Галушак Володимир 492
"Галушка" 688
Галюк Дмитро 497
Галя 270
"Галя" 424
Галь Іван 486
"Гальма" 169
"Гамалій" (Шумс) 548
"Гамалій" сотник 420, 425
Гановська Надія 452, 510
Гановський Петро 452
Ганчар Василь 484, 491
Ганчар Григорій 490
Ганчар Теодозій 493
Ганчарський Михайло 481
Ганчук Петро 487
Гаран Іван 495
Гарасимів Василь 483
Гаркун 138
"Гарт" 14
Гатлан Антін 496
Гатлан Іван 495
Гатлан Лазар 495
Гафінець Василь 74
Гацакера Омелян 486
Гашевський Юрій ("Гамалія") 331
Гвиник Павло 486
Гейко 757
Гевчук Василь 450
Гевчук Павло 450
Гейніш" 643, 648—651
Герасеменюк Григорій 668, 669, 671, 672
Герасеменюк Михайло ("Степан") 667-670, 672
Герасеменюк Юхим 667
"Герасим" 202, 210, 235, 242

Герасименко В. 123, 173, 174
Герасін 613
Герасютенко Д.В. 21
Герінг 93
Гирич Іван 457
Гілюк 636
Гілюк (секретар КП(б)У) 708
Гілярій 484
Гірка Олекса 61
Гірняк Ігор 54
Гірняк Теодор 488
Гірняк Юрій 488
Гітлер 5, 36, 50, 51, 81, 412
Гічан Є.І. 564
Гладій Михайло 493
Гладкий Володимир 800
Гладкий Осип 485
Гладнюк М.А. 171
"Гланка" 373
Глебов 513
Глушков 463
Глущенко 749
"Гнат" 207, 220
Гнатиків Лука 491
Гнатів Іван 486
Гнатюк Петро 747
"Гнатюк" (Вишневецький) 735, 736
Гнибіда Володимир ("Неплюй") 696
Гнида Антін 492
Гніздюх Михайло 488
"Говерля" 497
Годка Марія 757
Гой В. 490
Голанський 563
Голинний І. 680, 689
Голін 750, 753
Голіят Василь 492
Голіят Володимир 492
Голіят Євген 492
Голіят Микола 492
Головатий Василь 489
Головатюк 617
Головка Осип 490
Головко 474-476, 533
Головко (ген.-майор) 758, 767
Голояд Петро 112
Голоят Василь ("Бистрий") 223
"Голуб" (Вишневецький) 167
"Голуб" (Гусятинський) 162, 165, 167, 180
"Голуб" 495
Голубінка Корнелій 483
Голубінка Роман 483
Голубінка Степан 483
Голубович Микола 490
Голубяк Остап 54, 56
Голяш Григорій 589
Голяш Степан 483
Гольдштайн Ян 100
Гоменюк Ілько 485
Гоменюк Роман 496
Гомілка П.А. ("Сокіл") 631-635
"Гомін" (Золото-Потоц) 735, 736
"Гомін" (25 квітня) 422
Гондз Петро 14
Гонта ("Зенко") 545
"Гонта" (Бережанський) 208, 221
"Гонта" (Товстенський) 423, 424
"Гонта" 484, 490
"Гонта" (Гусятинський) 311
Гонтар 116
Гончар 167
Гончаров 470, 472
Горбай Михайло 484
Горбачевський 168
Горбачевський Антін 488
Горбачик 426
Горбунов 468, 469

Горгіца Михайло 494
 "Гордій" 223, 224
 "Гордій" (Новосельський) 210, 221
 Горкунова 142
 "Горлієнко" 222
 "Горлорав" 169
 Горобець 434
 Городицький Зенон 494
 Городничев 465
 Горсткий Омелян 481
 Горсткий Петро 481
 Горсткий Тарас 481
 Горчик Ярослав ("Дзвін", "Гамалія") 258
 Горчиця Тадеуш ("Ігор") 676
 Горшов 208
 Гостіш 219
 Гостіщев 207
 Готельбойм М.Д. 187
 Готра Петро 403
 Гоцкалюк Микола 485
 "Граб" 211, 218, 228, 233, 241, 423, 424, 488
 "Граб"- "Деркач" 208
 Грабар Михайло 483
 Грабик Василь 481
 Градовий Григорій ("Черник") 331
 Грам'як Іван 488
 "Граніт" (п. реф.) 222
 "Грач" 651
 Гребченко 348
 Гревогубенко 426
 Гречаник Петро 54
 Гречкосій Яків 493
 Гречуха М. 30, 228, 233, 261, 262
 Гривнях Степан 490
 Григор'єв (вбитий в 47 р.) 343
 Григор'єв 620
 Григор'єв (капітан) 705
 Григор'єв (нач. райвід.) 679, 680
 Гриневець Іван 61
 Гринкевич 60
 Гринчишин Федір 496
 Гринчук Володимир 486
 Гриняшко Григорій 482
 Гриняшко Микола 482
 Грицай Дмитро 121
 Гриценко 750
 Грицик Михайло 101
 Грицина 209
 Грицишин Василь ("Івась", "Запорожець") 312
 Грищук 703
 Гріель Чеслав 103
 "Грізний" (Бережанський) 244, 388, 389
 "Грізний" (Житом.) 705, 706
 "Грім" 688
 "Гроза" 114, 162, 180, 181, 184
 Грон Михайло 171, 176
 Грушевський 336
 "Грязний" 218
 Губанов 453
 Губін 740
 Гудима Павло ("Груби") 102
 "Гук" (Дедекальський) 242
 Гуков 455
 Гулима 515
 Гуменюк 348
 Гуменюк Іван 485
 Гуменюк Микола 482
 Гуменюки 559—561
 Гунька Агафія 484
 Гунька Осип 47
 Гунько Ярослав 376
 Гур'янов 117
 Гуралевич Петро 307
 Гуралевич Степан 307
 Гуралевич Ярослав 307

Гураль Ю. 490
Гуральський 687
Гусак 624, 629
Гусак Володимир 480
Гусак Євген 496
Гусак Катерина 494
Гусак Петро 494
Гусакова 43
Гусар Ілько 485
Гусєва 246
Гусин Михайло 482
Гущев 218
Гущин 209
Гюндєрова 335

"Д" 362, 594
Д. Василь 491
Данилевич Степаниця ("Зірка") 258
Данилишин 97
Данилишин Марія 355
Данилів Богдан 495
Данилов 396, 777, 778
Данилюк 366
Данилюк Василь 485
Данильченко 207
Даньків Богдан 494
Дарморіс Василь 480
Дарморіс Григорій 492
Даурцев 518
Дацок А.П. 650
Двигун 470, 472
Двойнічний 524
Дворецька К.А. 432
Дебелий А. 547
Дєвіняк Теодор 483
Дєйка Петро ("Варяг") 7
Дєйнека 78
"Дєм'ян" 587
Дєм'янюк П.В. 28

Дємбицький Василь ("Гай") 296
Дємеда Іван 485
Дємеда Микола 485
Дємеда Михайло 486
Дємеда Омєлян 485
Дємеда Семєн 486
Дємеда Степан 485
Дємченко 461-463
Дємчишина 76
Дємшин 177
Дєнега Осип 485
Дєнісенко 560, 561
"Дєнь" 236, 244
Дєрен Володимир 487
Дєркач Іван 481
"Дєркач" 218, 241
Дєрніцький Василь 489
Дєрьогін (Дєрягін) 209, 219
Дєжавра А.Д. 274
"Дєжек" 495
Дєжумбаєв Анаркуль 400, 401
Дєжус Йосиф 12
"Дєзвін" 220
Дєржинський 370
Дєзюба 390
Дєзюба Володимир 495
Дєзюба Михайло 307
Дєзюбак Григорій 483
"Дєк" 488
"Дєк" 489
Дєкий Василь 101
Дємінський С.П. 635
Дємінський Т.П. ("Степа") 631, 633, 635
Дєрба А.М. 274
Дєдєнко 273
Дєдєнко 587
Дєдик Петро ("Зєнко") 386, 387
Дєдєра Теофіль 494
Дєдєук 615, 616

Дідуник Богдан 487
 Дідуник Микола 486
 Дідуник Михайло 486
 Дідуник Теодор 486
 Дмитренко Михайло ("Блакит-
 ний") 363
 Дмитрик А.В. 261
 Дмитро 482
 Дмитров 93, 94
 "Днестр" 208, 221
 "Добрий" 420
 Добринський Ян 101
 Добровольський 495
 Добровольський Василь 495
 Добровольський Михайло 495
 Добрянський Степан 482
 "Довбак" 775
 "Довбня" 169
 "Довбуш" (Бережанський) 538
 "Довбуш" (В-Борківський) 221
 "Довбуш" 210
 "Довбуш" (Збаразький) 218
 "Довбуш" (Почаївський) 221
 "Довбуш" (Скала-Подільський)
 420
 "Довбуш" (Шумський) 210
 "Довбуш" (Вінничина) 92, 94
 Довгий Михайло 495
 Довгий Ярослав 495
 Довгополий 63
 "Довеня" 222
 Довжинський Мартин 491
 Довжинський Михайло 491
 Долбусін В.К. 29
 Долгих 748
 Долгов 208, 241
 Доленга Євстахій 14
 Долішний Василь 481
 Долянський 60
 Дольнер 92
 Домбек Михайло 488
 Домбруфка Вінценти 100
 Домінко Василь 486
 "Дон" (Бучацький) 236, 244
 "Дон" 643, 644, 651, 652, 658
 Дорошенко 748
 Дорумов 218
 Доскоч Володимир 494
 Досяк Іван 494
 Дояренко 211
 Драбик Володимир 483
 Драбський Михайло 493
 Дражновський Осип 62
 Дранишніков 434
 Драпалюк Дем'ян 425
 Драчков 699, 700
 Дрепко Григорій 493
 Дробиш М.Г. 21
 Дробницький Степан 482
 Дроздов Г. 565, 567, 568, 588
 Дроздовський Іван ("Орест") 747
 Дроздовський Омелян 454
 Дружинін В. 123, 175, 178, 179,
 237, 254, 391, 430, 438, 440,
 541, 570, 571
 Друль Григорій ("Луговий") 7
 "Дуб" (Бережан.) 219
 "Дуб" (Борщевськ.) 167
 "Дуб" (Підгаєцьк.) 549
 "Дуб" (Теребовл.) 423
 "Дуб" 488, 497
 "Дуб" (Бурштинський) 748
 Дубина 581
 Дубовий 687, 699
 Дубовський Володимир 491
 Дубський 473
 Дубчак Роман 480
 Дудз'як Тадеуш 103
 Дудик Іван 511
 Дудка Андрій 354

Дудка Ф.М. 261
Дудко 559, 562
Дудко Анна 450
Дудко Васина ("Сіра") 307
Дудник 76
Дужников 564
Дукач Михайло 495
Дулеба Григорій 482
Дулеба Іван 482
Дулеба Михайло 482
Дулов 527, 536
"Дума" ("К-1") 545
Думанський о. 48
Думенько Степан 482
Дум'ян Степан 491
Дупай Ярослав 483
Дупак Богдан 101
Дусановська 625
Дусановський Василь 485
Дусановський Степан 487
Дутка Петро 14
Дутов 211
Душієвич 103
Дюбенко 448
Дюг Михайло 493
Дюк Василь 493
Дюк Євстахій 493
Дяків Петро 492
Дякович Василь 482

"Еміль" 32
Євгенєв 717, 727
Єгер Юзеф ("Король") 105
Єжов 400
"Єлена" 655
Єлець 209
Єлін 234
Єлісеєв 264, 266, 267
Ємелін Василь 610—612
Єпішев А.А. 431

Єременко (гол. райвик.) 425
Єременко 426
Єремихін Микола Ілліч 371, 372
Єрмаков 235, 243
Єрмащук 523
Єршов 208
Єрьоменко 235, 244
Єфімов 348

Жабак Василь 493
Жабак Михайло 493
Жагеровський Теофіль ("Луговий") 747
Жадченко 210
"Жар" 626
"Жар" (Золотниківський р-н) 310
Жарий Амброзій 495
Жарий Іван 495
Жарий Михайло 495
"Жарко" 166
Жарковський 431
"Жаров" 645, 770, 774
Живаков 598
Живчик Івава 506
Жилевський Мирослав ("Мрутько", "Банчужний") 238
Житников 233
Жмут Степан 485
Жмут Федір 492, 497
Жук Павло ("Дзюба") 102
"Жук" (Заложцівський) 420
"Жук" 169
"Жук" (Золотниківський) 208, 236, 243
"Жук" (Теребовл.) 545
Жукевич Володимир 485
Жуков 211, 235, 242
Жуков (комс.) 335
Жуков (МВС) 778
Жуков (ген-лейт) 771

Заблоцький 51
 Заблоцький Симон 62
 Заболіцев 210
 Забояк Омелян 486
 Завалов 265, 268
 Завара 99
 Заваригін 209
 Завершинський 611
 "Загадачан" 210
 Загайко Степан ("Орел") 305
 Загорнюк Роман 208
 Загривий 233
 Загреба 323
 Загрійчук Мирослав 621, 623
 Загула Мар'ян ("Груби") 103
 Загурський Василь 496
 Задворний 114, 115
 Задорожний 246
 Заєць Володимир ("Залізник") 588, 589
 Заєць Мирослав 588
 "Заєць" (Почаївський) 169
 Зазуля Тимко 487
 Зазуляк Тимко 487
 Заічковський Володимир 78
 Заїка Іван 92
 Зайков 595, 599
 Зайонц 105
 Зайцев (гол. трибуналу) 442
 Зайцев 209, 466, 467, 469
 Зайчнівський Іван 61
 Закермечний Володимир 12
 Закорчений Михайло 487
 Закришка Микола 492
 Залеський 379
 Залипко Іван 494
 "Залізник" (Береж, Коз і Збор) 734, 736, 750, 752, 753, 756, 757
 "Залізник" (Вінниця) 271
 "Залізник" (Заложцівський) 734, 736
 "Залізник" 488
 Замашкін 597
 Замчелюк 415
 Занухов 242
 Запарнюк Тома 486
 Запорізький Олекса 48
 Запорожець 207, 219
 "Запорожець" 169, 180, 188
 Заремба Марія 458
 Зарезін 211
 Зарічний Нестор 620-622
 Зарічний Ростислав 620-623
 Заруднев 208
 Засадко Василь 481
 Засадко Гаврило 481
 Заснійний Левко 488
 Засоцький В.М. 261
 Засоцький М.В. 261
 Заставецький Василь 492
 Заставецький Іван 492
 Заставецький Федір 493
 Заставний Андрій 481
 Захарій Володимир 484
 Захарій Теодор 484
 Захарків Степан 482
 Захаров 348, 456
 Захаров ст. л-т 511
 Захарченко 394, 401, 410
 Захарчук 434
 Захарчук Ф.О. 616, 617
 Зацний Лев 489
 Заяць 100
 Заяць Василь 481
 Заяць Пилип 481
 Зброжик Володимир 52, 54, 55, 65
 Зварук Іван 61
 Зверев 615, 727
 Звілінська Тетяна 569
 Звір Герасим 101

Звірилин Теодор 481
Звіришин Олекса 484
Звіришин Степан 484
Звіришин Тома 482
Здебський Михайло 483
Здирка Афтан 11
Здирко Михайло 484
Здирко Степан 484
"Здоровий" 218, 234, 241
Зелений Володимир 489
Земсков 751
"Зенко" (Збаразький) 508
"Зенко" 486
"Зерпалюк" 225
Зенухов 234
"Зима" 538
Зинов'єв 400
Зімайло Василь 484
Зімський 638
Зінченко К.З. 30
Зінь Андрій 490
Зінь Іван 490
"Зір"(Борщевськ.) 222
"Зір" 494, 496
"Зірко" 236, 243, 545
Зіц 92
Зленко 220, 226, 305
Зозулов 237
Зозуля Михайло 354
Зозульов А.М. 28
Золов 267
Золотарьов 464, 465
"Зон" (Н-2) 548
Зорін 751
Зотов 211, 218
Зубкалюк А.М. ("Гай") 313
Зьобра Максим 501
Зьомка Іван 496

"Г" 654

804

Іван 488
Іванець Михайло 54
Іванишин Дмитро 484
Іванищев 140, 141
Іванків (Бережанська група) 418
Іванків 389
Іванків Дем'ян 14
Іванов (к-н) 208
Іванов (підп.) 116
Іванов 468
Іванов К.І. 562, 563
Іванова Є.І. 563
Іванчук Василь 271
Івасів Василь 62
Івасів Михайло 54
Івасів Петро 308
"Івась" 489
"Іваськів" 209
Івахів Андрій 480
Івахів Микола 99
Івашків Микола 488
Івашків Петро 496
Івашків Теодор 496
Іващенко 207, 234, 241
Івченко 210, 242, 405
Ігнатченко 476
Ігнат'єв Микола 531, 533-536
Ігнат'єв С.Д. 619
Ігор" (Гримайлівський) 735, 736
"Ігор" (Ходор і Н-Стріл) 750—752
"Ігор" (Теребовл.) 545
"Ігор" (Заложцівський) 235, 242, 310
"Ігор" (Чортківський) 311
Іжек 364
Іззатулін 725
Ізосімов 209
Ільїн 210, 610, 612
Ільїних 745
Ільїнський 396, 645, 717, 726, 728, 738

"Ільїнський" 770
 Ільків Іван 492
 Ільницький Степан ("Ясень") 256
 Іонов 210, 234, 242
 "Ірка" 78
 Іртюк 207
 Ісаєв 210
 "Іскра" (В-Глубочицький) 235, 242
 "Іскра" (Козлівський) 235, 242
 "Іскра" (Монаст.) 207, 219
 "Іскра"-Ох" (В.Глубочицький) 219

 Йолкін 211
 Йонєц Казимир 118
 Йонов 451, 504

 "К" 654, 655
 К. О. 449
 Кабаєв 579-581
 Кавара Антін 482
 Кавара Теодор 482
 Каганович Л.М. 294, 322, 329, 349, 361
 Казаков 246
 Казанський 236, 243
 Казанцев 208, 219
 "Казах" 184
 Казмирук 306, 315
 "Кайдаш" (Терноп.) 384, 651, 652
 "Кайдаш" (К-Подільськ.) 702, 703
 Калан Василь 492
 Калантай Євген 491
 Калатало Микола 480
 Калаш Петро 490
 Калашников 569
 "Калина" 208, 225 (Борщівський)
 Калина" 489
 Калиник 78
 Калиній Левко 496
 Калиній Михайло 496

 Калиній Остап 496
 Калінін 211
 Калініченко 132
 Калмиков 570
 Кальненко 142, 144
 Камінський Євген 491
 Камінський Олекса 490
 Камінські Мечислав 103
 Канаєв 453
 Канигін 559, 561, 562
 Канунников 616, 618
 Каплін 257
 Капустін 134, 135, 140, 142, 207, 235
 Кара Домна 575
 Карабін Григорій 101
 Карабін Пилип 101
 Караванський 167
 Карандашов 210, 235, 242
 Карасевич 54
 Карасенко М.М. 29
 Карась Василь 484
 "Карась" 643, 646
 Карасьов 209
 Карасьов 219, 235, 244
 "Карат" 296
 Кардаш Василь ("Сян") 100
 "Карий" 207, 220
 "Кармелюк" 219, 234, 243
 Карнаулов 401
 Карнаухов А.І. 563
 Карнуков 524
 "Карпенко" 373
 Карплюк Осип 484
 Карпо Михайло 487
 "Карпо" агент 774
 "Карпо" (В-Бірківський) 210, 218, 235, 242
 Карцев 613
 Карюка (Корюка) 210, 218

Касаткін 244, 348
Касаткін К.Н. 608, 609
Катала Володимир 487
Катала Григорій 487
Катала Дмитро 487
Катала Теодор 487
Катанцев 210, 218
Катерняк Григорій 491
Катерняк Іван 491
Кахановський І.Ф. 183
Качнов 234, 241
"Качубка" 218
Качур Павло 111
"Качур" 481
Качуринець Іван ("Свобода"-
"Степан") 660, 662, 667
Качуровська С.А. 779
Кашевка Ілярій 496
Кашевка Ярослав 496
Каштан (Каштанов) 211, 218
Каштелян Анна 452
Квас Максим 450
Квасничка Іван 496
Квасничка Остап 496
Квасніков 560
Кваша 149
Кващук Григорій 492
"Кей" 234, 243
Кекіш 422
Керзон 505
Керницький 63
Керницький Петро 487
Керпицький Михайло 487
Киба Володимир 14
Кивіцька 625, 628, 631
"Кизим" 242
Кий Лев ("Хмара") 102
Кикіш Володимир 487
Кикіш Микола 487
Кикіш Михайло 487
Кикіш Остап 487
Кикіш Павло 487
Кипіпіда Лука 12
Киприк 614, 615, 617, 618
Кирєєв 171
Кирилюк 431, 434
Кириченко 431, 438, 780
Кириченко О. 587, 602, 603
Кириченко А.І. 769
Кирницька Галина 496
Кирницький Андрій 496
Кирпань А.Н. 564
Кирпачов В.М. 542
Кисельов 462, 468, 521
Кисилевський 633
Кисломед В.М. 29
"Кит" 311
Китела Микола 493
Кичко Т.К. 569, 570
Кишираза Михайло 495
Кізіма 211
Кілячков 209
Кільяченко 750, 753
Кінач Павло 486
Кінілов 175
Кіров 607, 709
Кіт Прокіп 488
"Кіт" 169
Кіцкай Я.І. 632, 633, 635
Кіштимов 702
Клачик Маркіян 484
Клемпоус Петро 482
"Клен" 488
Клепач Петро 499
Клезор Володимир 483
Клезор Станіслав 100
Клим Ярослав 63
"Клим" (Почаївський) 222
"Клим" (Чортківський) 686, 687
"Клим" (Трембовлянський) 209, 218

"Клим" (Товстенський) 424
 "Клим" (Підволочиськ) 456
 "Клим" (К-Подільськ.) 652, 653
 "Клим" 776
 "Клим" (Будановський) 241
 Климанов 422
 Клименко 778
 Клименко П.І. 28
 Климов 211, 236, 243
 "Клин" (Новосільський) 508
 "Клин" (Козівський) 168
 Клинчук Володимир 491
 Кліш Мирон 46, 49
 Клоков 735, 736
 Клюба 426
 Клюба Володимир 494
 Клюкін 211, 218
 Кметюк Тарас 56
 Кметь 724
 "Кметь" 51
 "Книш" 311
 Князев 559, 561
 Кобеленський Григорій 485
 Кобеленський Теодор 485
 Кобеляцький 207
 "Кобзар" 652, 695, 697
 Кобилянський Теодосій 487
 Кобиляцький С. 583
 Кобрин Микола 489
 Ковадло Кирило 489
 Ковадло Микола 490
 Ковадло Петро 490
 Коваленко 450
 Коваленко (секр.райпарткому)
 504, 506, 507
 Ковалишин Корнило 495
 Ковалишин Микола 495
 Ковалишин Михайло 496
 Коваль (повстан.) 168
 Коваль (ст. лейт.) 294
 Коваль 587
 Коваль Микола 74
 Коваль Олександр ("Лісовик") 76
 Ковальов (л-т) 137, 138
 Ковальов (полковник) 717, 722,
 726, 728, 736, 746, 747, 751, 753,
 756, 758
 Ковальський Михайло 482
 Ковальський Ярослав ("Ас") 7
 Ковальчук (СБ) 62
 Ковальчук 657, 658
 Ковальчук Микола 14
 Ковальчук Н. 695
 Ковальчук Н. К. 609, 610
 Ковальчук Роман Іванович 365
 Ковальчук Роман Романович 365
 Кований Микола 493
 Ковбасник Іван 491
 Коворницький Іван ("Нечипір")
 331
 Ковун Михайло ("Степ") 312
 Ковч Остап 106
 Ковшар 289, 290
 Когут Василь 490
 Когут Іван 486
 Когут Михайло ("Орлик") 332
 Когут Михайло 486
 Когут Стах 486
 Когут Федір ("Вівчар") 332
 "Когут" (Борщівський) 233, 243
 "Когут" (Бережанський) 311
 Козак Іван 14, 62
 Козак Микола 52-56
 "Козак" 47
 Козарук 270
 Козила Микола 494
 Козіков 209
 Козіцький Роман 485
 Козлик Степан 492
 Козлов 411

Козуб 577
"Козуб" 51
Козуляев 717, 727
"Козюк" 311
Козярик Евген 492
Козярик Нестор 491
Козярик Семен 491
Кок Петро 493
Кола Павло 491
Колавський Макс ("Явір") 588
Колавський Олексій ("Петро") 587
Колесник Володимир 424
Колесник Петро ("Черник") 696, 697
Колеснік Юлія 569
Колеснік В.Д. 29
Колісник Богдан 487
Колісник Григорій 486
Колісник Євгенія 450
Колісник М. 747
Колісник Петро ("Тихий", "Яків") 311, 312
Коловоротний І.В. 636, 639, 708, 710
Колодений Броніслав 101
Колодій Іван 483
Колодницький Ілярій 494
Колодницький Микола 14
Колодницький Теодозій 494
Колодницький Федір 494
Колодчин Степан 492
Коломієць (полк.) 394, 700
Коломієць В. (нач. УМВС) 434, 602, 608, 776
"Колос" 210, 221
Коляда Григорій 495
Коляса Іван 101
Комар Григорій ("Решето") 308, 312, 316
Комар Данило 12
Комар Микола 492
Комаринська Ярослава 515
Комаринський 493
Комаров 579-581
Комарянський Михайло 481
Комарянський Степан 481
Комендант Олексій ("Смішний") 746
Компанець І. 21, 22, 128, 129, 146, 157, 172, 173, 175, 177, 202, 211, 216, 219, 220, 226, 240, 245, 246, 236, 237, 259, 261, 262, 268, 298, 305, 309, 316, 324, 338, 349, 353, 369
Кондрат Андрій 480
Кондрат Степан 480
Кондратьєв 210
Конешев 212, 213
Коннов 452, 456, 457, 511
Коновалець 39
Коновалець Євген 342
Коноплицький Пилип 492
Конотопський 62
Копистянський 499
"Копур" 209
Копцюх Степан 488
Копцюх Теодор 488
Кордіак Іван 488
Кордяк 436
Коренной 234, 241
"Корінь" (Шумський) 222
"Корінь" 167
"Корінь" (Гримайлівський) 211, 218, 225, 233, 243
Корнієць 30, 568, 657
"Корній" 222
Корніцький Василь 489
Коробухін 218
Королишин петро 101

Королос Петро 481
Королос Петро 483
Король 62
Король Іван 62
Корольков 265
Корольов 343
Корольов 452
"Корол" 169
Коропатницький Теодор 489
Коростенев Микола 72
Коростиль П.? (Ф) К. 634
Коростиль Володимир 490
Коростиль Теодор 485
Коротченко Дем'ян 30, 133, 170,
309, 568
Коротченко Петро 401
Корпан Іван 491
Корпан М. 491
Корпишин Михайло 483
Корсан Володимир 491
"Корч" 493
"Косач" 686, 687
Косик Михайло 492
Косінський Петро 484
Косолапий" 211, 218
Костенко (прокурор) 288
Костенко 395, 684, 747
Костенко (ком. від.) 92
"Костенко" 169
Костенюк Мирослав 56
Костецький Василь 496
Костецький Семен 496
Костинюк Михайло 497
Костів Богдан 494
Костів Степан ("Ігор") 747
Костів Юліян 495
Костів Юліян 495
Костів Ярослав ("Зелений") 7
Костін Микола 142-144
Костюк Василь 307
Костюков С.Й. 29
Кость Іван 488
Кость" 167
Котало Гигорій 199
Котало Дмитро 199
Котало Федір 199
Котенко 732
Котик І.П. 564
Котилевський Г.І. 372
Котляров 454, 455, 505
Котович Іван 488
Котовський Теофіль 494
Котомкін 288-290
"Котр" 243
Котурняк Микола 480
Кохмат Василь 492
"Коц" 168
Коцан Микола 492
Коцій Амброзій 495
Коцій Володимир 496
Коцка 97
"Коцур" 222
Коцюба Максим 101
Коцюба Микола 101
Коцюбка (?) 488
"Коцюбка" 235, 242
Коцютко Михайло 199
Кочетков В. 343, 345
Кочетов 569
Кочкодан Теодозій 493
Кошарський Г. 438-440, 444, 541,
543, 567, 568
Коцук Микола 483
Крабзюк 288
Кравець Кость 485
Кравець Настя 118
Кравець Степан 490
Кравець Степанія 490
Кравченко 474-477
Кравченко (нач.РО НКГБ) 234, 243

Кравченко Я. В. 30
 "Кравченко" (Пробіжн) 169
 "Кравченко" (пом. командира) 152, 180
 Кравчук (голова колгоспу) 193
 Кравчук Галина 664, 667
 Кравчук Михайло ("Чумака") 386
 Кравчук Олександр ("Грицько"-
 "Вільний") 660, 662, 664, 667
 Кравчук Олексій ("Аркан") 363
 Кравчук Роман 121
 Крайдуба Іван 493
 Кракович 5
 Крамар Н.М. 20
 Крамарчук 63
 Красварал 57
 "Красний" 482
 Красножон 168
 Краснощоків 470—472
 Красьніцкі Анджей 105
 Крахмаль 597
 Крац 92
 Кременський 287
 Кресків Оксана 355
 Кривий Олекса 46
 "Кривий" 774
 "Кривонос" 209, 218, 225, 235, 242
 Криворучко Маріян 103
 Крив'як Дмитро (Шумляни) 100
 Крив'як Дмитро 496
 "Кривяк" 169
 "Крига" ("Назар") 649
 "Крига" (Чортківський) 686, 687
 Крижанівський 63
 "Крик" ("Копач") 545
 Крикун 779, 780
 "Крилатий" 423
 Крилов 207, 210
 Крилов (майор) 717, 727
 "Крим" (Заліщ.) 207, 234, 241, 311
 "Крим" 493
 Криник Василь 492
 Крис Микола 257
 "Крис" 225
 Крисоватий Василь ("Андрій") 621
 Кришталь 170
 "Кріп" 209, 218, 235, 243
 Кріса 62
 Кротов 464-466
 "Круг" 312
 Крук Степан 496
 "Крук" (Береж.) 548
 "Крук" (булавний) 166
 "Крук" (Сокальський) 726
 "Крук" 753
 Крумшин Євген 492
 Круп Казімеж 101
 Крупків Іван 495
 Крупська 607
 Крупська Н.К. 578
 Крутнік І.Г. 28
 "Круч" 211
 Круча" 643, 649-651, 654
 Кручовий" 47
 Крушельницький М. 487
 Крушельницький Олекса 487
 Крушельницький Павло 487
 Крячун 30
 Ксенчук Микола 485
 Кубай Павло 493
 Кубасов 610, 612, 719, 740
 Кубиско 167
 Кувальцев 727
 Кудасов В.М. 288
 Кудла Василь 481
 Кудла Павло 481
 Кудряков 247, 288—290, 527, 529
 Кужний Андрій 494
 Кузик С. Г. 578, 579

"Кузик" 427
 Кузишин Іван 495
 Кузишин Михайло 495
 Кузів 15, 26
 Кузів Богдан 484
 Кузів Григорій 480
 Кузів Степан 482
 Кузнечиков 617, 618
 Кузнєцов 717, 727
 "Кузьма" 127
 Кузьма" (Кременецький) 207,
 220, 706
 Кузьменко 218
 Кузьмін 519, 520
 Кузьмін Т.П. 29
 Кузьмічов 522, 523
 Кузьмічук Йосип 51
 Кук Василь ("Барсук", "Леміш",
 "К") 121, 312, 391, 398, 408, 693,
 711, 712, 721, 723, 724, 726, 731,
 736—738, 756, 769—776, 778, 779,
 780740, 747, 749, 750, 752
 Кукурудза 78
 Кулаба Володимир 483
 Кулаков 470, 471
 Кулик 167, 211
 Куликов 235, 242
 Кулиминяк 344
 Кулина Володимир 482
 Куліш 218
 Куліш Микола 493
 Кульбачевський Микола 489
 Кульчицький Михайло 14
 Кульчицький Михайло 488
 Кумка Петро 487
 Купибіда Омелян 456
 Куприковський 169
 Купріянов 234, 243
 Купчак Анастасія 490
 Купчак Василь 489
 Купчак Степан 490
 "Кур'ян" ("Хмара", "Бурко") 424
 "Курган" 222
 Курилас Ярослав 488
 Курилів Юліян 491
 Курило Теодор 483
 Курлишев 201
 Курлов Андрій 122
 Курнас Іван ("Ягор") 313
 Курній" 421, 423
 Кусень Осип 489
 Кусяка Іван 489
 Кутний Адам 484
 Кутний Іван 481
 Кутний Микола 484
 Кутний Степан 484
 Кутовий Степан 60
 Кутраль Іван ("Богдан") 363
 Куфель Михайло 488
 Куфлинський Микола 488
 Кухар С.І. 28
 Кухарський ("Чумак") 377
 Кухта Іван 257
 Кухтяк М.Є. 631, 633, 635
 Куценко Ф.Н. 29
 Куций Микола 483
 Куций Михайло 492
 Куций Павло 494
 "Куцик" 47
 Куцко 721
 Кучер І.Я. 28
 Кучерявий Володимир 486
 Кучерявий Іван 486
 Кучинський Микола 493
 Кучма Володимир 491
 Кучма Петро 494
 Кучма Степан 493
 Кушик М. 578
 Кушик Н.Н. 577, 578
 Кушнір 184, 709, 710

Кушнір Августин 487
 Кушнір Анатолій ("Дуб") 678
 Кушнір Валентина ("Віра") 678
 Кушнір Ганна 403
 Кушнір С.Ф. 21
 Кушнірина Антін 485
 Кушнірина Мирон 485
 Кушніриха 5

Лабутев А. 781
 Лавренюк 323
 "Лавро" 234, 243
 Лагода 591
 "Ладько" 424
 Лазуник Микола ("Владко",
 "Панас") 331
 "Лан" 488
 Лановий Дмитро 12
 Лаптів 274
 Лаптів М.І. 29
 Лапчак Василь (Іван) 491
 Лапчак Григорій 490
 Лапчак Микола 491
 Латипов 748
 Латишев 209
 Лашканов 749
 Лашко 617
 Лашманов 715, 719
 Лебідь 723
 Левицька Іванна 47
 Левицький 63
 Левицький Василь 489
 Левицький І.Н. 564
 Левицький Микола 488
 Левицький Михайло ("Мирон")
 331
 Левін 241
 Левко Василь 494
 Левко Микола 494
 Левко Микола 494

"Левко" 490
 "Левко" (бойовик) 643, 647, 648
 "Левко" (облпровідник
 Житомирщини) 271
 Левкович Амброзій 494
 Левкович Борис ("Хрін") 78
 Левкович Михайло 494
 Левченко Л. 308
 Легета Іванна 483
 Легета Марія 483
 Легета Осип 483
 Легета Петро 481
 Легета Степан 481
 Легин Гнат 491
 Легкий Володимир 484
 Легкий Іван 481
 Легкий Корнило 495

Лемішка Євгенія 485
 Лемішка Микола 485
 Лемко Петро 486
 "Лемко" 166
 Ленін 229, 336, 613, 614
 "Ленко" 538
 "Лесик" 747
 Лесицин Іван 14
 Лесняк 747, 753
 Леходоляк Павло 497
 Леходоляк Павло 497
 Лешенко 656
 Лещенко 207, 219
 Лизнев 218
 Лико Василь 495
 Ликов 703
 Лиман" (Золочівський) 749, 752,
 753
 Лиман" (Н-сіл.) 548
 Лиман" 756—758
 Лиманов 753

Линда Дмитро 485
 Линда Теодозій 485
 Линдін 708
 Линючий 246
 Липка 436
 Лис Василь 484
 "Лис" (Коропецький) 211, 221
 "Лис" (Микулинський) 211, 220
 "Лис" (Новосіл.) 735, 736, 745
 "Лис" 494
 "Лис" (керівник боївки) 223
 Лисак Василь 492
 Лисар Ярослав ("Кур'ян") 386
 Лисенко 193
 Лисенко 745
 Лисенко Д.А. 28
 Лисий М. 198, 200
 "Лисий" 211, 221 (Пробіжнянський).
 Лиска" 51.
 Лисків 434
 "Лис-Ласточка" 182
 Лист" 257
 Листван Станіслав 100
 Лисяк Олег 52, 53, 55
 Литвин К. З. 431
 Литвин (КП(б)У) 568, 587
 Литвиненко І.Р. 679, 680
 Литвинов 289, 290, 525
 Литвинчук 454, 455, 505
 Литвяк Іван 142—144
 Лихачов 524, 525
 Лихоняк Ганна ("Одарка") 312
 Лихоузов 750
 Лізло Пилип 492
 Лізнєв 688
 Ліпатов 177
 "Лісовий" 166
 Літвінська Євгенія 8
 Ліхман 343
 "Ліщина" 423
 Ліщинський 62
 Лоба Василь 403
 Лобутов 218
 Логінов 405
 Логуш Іван 482
 "Лоза" 486
 Лозинський Михайло ("Сагайдачний") 668—672
 "Лойк" 211
 Ломачевський 348
 Ломовцев 519, 520
 Лопатинський Б. 633
 Лопатка Григорій 490
 Лопатка Микола 489
 Лопатка Осип 489
 Лопатка Степан 489
 Лопушанський Антін 486
 Лосик 515
 Лотоцький 576
 Лотоцький Богдан 53, 56
 "Луг" 486, 488
 Лугиня 581
 "Луговий" 668, 677
 Лужецький Іван 480
 Лужний Василь 481
 Лужний Микола 494
 Лужний Михайло 481
 Лужний Михайло 492
 Лужний Петро 492
 Лук'янов 208, 709, 710
 Лукашевич 292
 Лукашів 434
 Луків Микола 789
 Лунєв 772
 Лунков 218
 Лупиніс Іван 489
 Луцишин Володимир 486
 Луцишин Григорій 486
 Луцишин Іван 491

Луцишин Михайло 481
Луцишин Михайло 488
Луцишин Осип 486
Луцишин Степан 486
Луців М. 63
Луців Степан 481
Луців Теодор 481
Лучинський 246
Лучко 169
"Лучко" 210
Любачевський М.В. 372
Любий Іван 671
Любов 208
Лютий" 193
Лялін 210
Лятовський 76, 79
Лях 456
Львівський Василь 484
Львівський Іван 484
"Льодик" 648
"Льоня" 480

"М" 655
Магдй Осип 487
Магдін Надя 79
Магомах Ілько 494
Магута Іван 493
Мазур 617
Мазуранчик Іван 512
Мазуренко 78
Мазюковський Михайло 131
Маївський Роман 121
Майко 33
Майков 559
Майоров 274
Майсак М.В. 29
Майструк 395
Майський Михайло 14
Макар Петро 483
Макаров 18, 137, 140, 141

Маковський 47
"Максим" (Новосельський) 375
"Максим" (Товстенський) 423
"Максим" 424
"Максим" ("Кий") 311
Максимишин Григорій 492
Максимишин Ярослав 492
Максимів Василь 492
"Максимлюк" 375
Максимов (МВС) 565
Максимов 209
Максимович 371
Максимчук 78
Максимчук Михайло 303-305
Малафаєвський 210
Малащук Зенон 488
Маленков Г. М. 709, 772
Малинін 175, 211, 219, 236—240, 244
Малиновський Іван 63
Малиновський Петро 493
Мальков 348
Мальований Йосип ("Ромко", "Великий", "Ігор") 589
Мальцев 207
Мальчиков 703
Мамченко В.Р. 29
Мамчин Роман 60
Мамчур Кость 495
Манаєвський 453
Манацький Олекса 480
Манацький Степан 480
Мандзин Павло 493, 494
Мандзій Михайло 481, 483
Мандибура Іван 494
Манзій 626, 630
Манін 218, 235, 242
Манчур Михайло 414
Манюк Федір 497
Маньковський Зенон 62

Марак Ярослав 14
 "Марічка" 769, 770
 "Марія ("М") 706
 "Марія" 87
 "Маріян" 490
 Маркевич 169
 Маркевич Роман 60
 Марків Степан 482
 "Маркіз" 209, 221
 "Маркіян" 735, 736
 "Марко" (Монастириський) 373
 "Марко" (кущовий) 421
 Марков 235, 242, 636
 Марков (ЛКСМ) 708
 Маркс Карл 370
 Мармуров 519, 520
 Мармус Володимир 788
 "Марта" 545
 Мартинишина Катерина 403
 Мартинишина Марія 403
 Мартинів Богдан 484
 Мартинів Петро 483
 Мартинов 219, 236, 243
 Мартинов (кер. групи) 559, 561
 Мартиновський Богдан 495
 Мартиновський Іван 495
 Мартиновський Мирон 495
 Мартиновський Михайло 490
 Мартиновський Юрій 495
 Мартинюк 466-469
 Мартинюк (голова райвиконкому)
 579, 581, 586
 Мартинюк Григорій 496
 Мартинюк (ОППКО) 636, 708
 Мартін 242
 "Маруся" (з Вінниці) 271
 Марущак Василь 490
 Марціновський Корнило 496
 Марченко 129
 Марчишин 219
 Маскалюк 415
 Маслов 252
 Маслов Мирон 414
 Масляк Богдан 492
 Масний Іван 480
 Масний Михайло 480
 Матвєєв 295, 750
 Матвіїв Микола 489
 Матвіївна Анна 357
 Матій 354
 Матіщук 269
 Маторняк Михайло 312
 Матронів" 169
 Матус Василь 482
 "Матюшенко" 643—646, 677, 678
 Махов 590
 Мацкіян (Манцкьян) 208
 Маштаков 463
 Машталір Мирон 485
 Машталір Михайло 483
 Медвідь 168
 "Медвідь" (Підгаєцький) 211, 221
 Медицький Василь 493
 Медицький Павло 493
 Медунов 559, 561
 Мелекасян 210
 Мелексет 218
 Мелимука Анастасія 575
 Мелимуха Микола 354
 Месяков 559, 561, 562
 Мельник (РВК) 185
 Мельник Андрій 25
 Мельник Антон ("Мацек") 103
 Мельник Василь 260, 261
 Мельник Віталій ("Вася"- "Орел",
 "Орлич") 659—666
 Мельник Г.Н. 434
 Мельник Дмитро 72, 74
 Мельник Катерина 576
 Мельник Микола 495

Мельник Микола 495
Мельник Михайло 495
Мельник Н.І. 434
Мельник Олекса 495
Мельник Федір 113
Мельник Юліян 495
Мельников 209
Мельников 408
Мельников 568, 573, 587, 636, 640, 641
Мельников Л. 431, 544, 601, 606, 695, 697, 698
Мельниченко 472-474
Мельничук Захар 207
"Мельничук-Ігор" 220
"Мельничук" (Вишневецький) 235, 242
Меньшиков 218
Мерва Т.Т. 631
Мерзлікін 234, 241
Меркулов 17, 20
Мерчук Лев 426
"Меткий" 233, 241
Мец Лавро 199
Мешик 777, 778
Мешков І. 583
Мигаль Ярослав 466
Мигдаль Василь 484
Мидляк Михайло 481
Микицький Омелян 486
Микола 74
"Микола" 222
Миколаївський Василь 481
Миколишин Осип 483
Микулин Микола 72, 74
Мимрик Ганна ("Уля") 386
Мирон Дмитро 483
Мирон Микола 483
"Мирон" (Вінницьк.) 619, 652
"Мирон" (Зборів) 538
"Мирон" 492, 493
Миронов Арсентій 674
Мисак Іван 492
Мислицький Іван 491
Мисяк 74
Мисяк Теодор 73
Митніков 243
Митько 167
Михайлишин Василь 489
Михайлишин Осип 496
Михайлів Іван 482
Михайло 274, 484, 491
"Михайло" (рефер.) 331, 380
Михайлов 140, 141
Михайлов (серж.) 463-466
Михайлюк Іван 484
Михайлюк Клим ("Мороз") 7
Михайлюк 616
Михальський Володимир 485
Михальський Омелян 485
Михальчук Ярослав 484
Миців 344
Мишко 175
"Мишко" (Шумський) 242
Мілешкін 755
Міліозина Богдан 486
Мінчаковський Еміліян 101
"Місяць" 496
Мітек Ян ("Місь") 103
Мітін 625, 629
Міхнич 703
Міхновський 39
Міцкевич Володимир 486
Мішнев Георгій 563
"МК-5" ("П'ятка") 589, 590
"Могила" 152, 167, 180
Моїсєєв 597
Мокроусов 211, 218
Молдаванов 143
Молоствов 210

Молотов 278, 581, 607, 625, 629, 709, 710
 Молчанов 466—468
 Мордвінов 400
 Морєв 724—726
 Мороз Василь 481
 Мороз Іван 494
 Мороз Ігор 266—269
 Мороз Ірина 47
 Мороз Марія 492
 Мороз Р.І. 21
 Мороз Роман 60
 "Мороз" 92
 Морозенко 3
 "Морозенко" (Гусятинський) 234, 243
 "Морозенко" (Коропецький) 211, 218, 221, 236, 243
 "Морозенко" (Новосільський) 169
 "Морозенко" 483
 Морозов 702, 703
 Моряк" 208, 219, 234, 241, 255, 256
 Москалик Кирило 351
 Москальов 25
 Моспан 62
 Мотіян Григорій 485
 Мотка Степан 481
 Мотурняк Михайло 483
 "Мохнач" 209, 220
 Мошлюк В.П. 261
 "Мрикало" 209
 Мричко Ярослав 45
 "Мрія" 38
 Мрозовицький Станіслав 3
 Мрочко Василь 481
 Мручок Володимир 482
 Мудрецький 529
 Музика Анна 485
 Музика Іван 484
 Музичка Ілько 480
 Муколій 288
 Мулик Володимир 54
 "Мур" 222
 Муравський Іван 12, 492
 Муравський Степан 492
 Мурій Осип 60
 Мурмило Олекса 491
 Мустаєв 401
 Муха 439
 "Муха" 138
 Мухін 234, 241
 Муцак 274
 Мушинські Теофіль 100
 Мщук Михайло 491
 Мяжков 574
 Н.С. 680
 "Н-26" 769, 770, 773, 775
 Нагай Євгенія 12
 Наглий Кость 491
 Наглий Василь 668, 669, 672
 Нагнедеда Павло 316
 Нагорний Тихін ("Гейніш") 697, 698, 702
 "Награбняцький" 225
 Нагребнецький 209
 Надбережний Василь 493
 Надбережний Василь 493
 Надола Осип 493
 Надяк Богдан ("Стрілець") 621
 "Назар" (Велико-Глибочицький) 367
 "Назар" 648
 "Назар" (Станіславська обл.) 747, 748, 752, 753, 756
 Назаренко І.Д. 568, 569, 587
 "Назаренко" 735, 736
 Назаров 132
 Найда Михайло 404
 Найдьонов 287, 624

Наконечна 434
 Наконечний 425
 Наконечний Михайло 493
 Наливайко 3
 "Наливайко" 190, 191, 221
 Нанега Н. Н. 577
 Нараївський Степан 481
 Насонов 274
 "Наталка" 331
 "Наталья" 138
 Наумов 737
 Нафеєв 522, 523
 Небесний Володимир 481
 Небор Михайло 483
 Невідомій Амброзій 495
 "Невтомний" 494
 "Недолиз" 242
 Недолиць 234
 "Недоля" (Товстенський) 257
 "Недоля" (Глустанський) 234, 241
 "Незламний" 488
 Незломний (керівник боївки) 223, 224
 "Незломний" (Пробіжнянський) 221
 "Неплюй" 776
 "Непорадний" 211, 218
 Несторова Олександра 507
 Нефьодов 207, 209
 Нехерещенюк Г. Н. 189
 Нечаєв 747
 Нечай Данило 3
 "Нечай" (Дедеркальський) 168
 "Нечай" (Козлівський) 218
 "Нечай" (Монастирський) 207, 219
 "Нечай" (член облпроводу Вінниччини) 271
 "Нечай" (Гусятинськ.) 152, 166
 "Нечай" 538
 "Нечай" (Скала-Подільський р-н) 307
 Нечестний Юхим ("Херсон") 296
 Нечипуренко 246, 464, 564, 565
 Нечисний Іван 485
 Никитченко 421
 Никифоров 745
 Ніздопа Миколай 112
 Нікітенко 208, 233, 241
 Нікітенко 564
 Нікітін 207, 209, 218
 Ніколаєв 209
 Ніколайчук 434
 Новак Стефан 100
 "Новий" (Товстенський) 420, 423
 "Новий" 644, 647-649, 654
 Новиков 348
 Новичихін 132
 Новожилов 522
 Новосад 63
 Новоселицька 138
 Новостюк Степан ("Жук") 331
 Новосьолов І.П. 30
 Нощенко 275-277
 Нянчур 618
 "О" 593
 Овечкін 236
 Овчаренко 657
 Овченніков 505
 Огданський 724-726
 Огородний Володимир 489
 Огородний Михайло 489
 Огородник Михайло ("Роман") 255
 "Око" 688
 "Око-Мара" 167
 "Оксана" 77
 "Оксана" (Кук) 769, 770
 "Оксана-Люта" (Чортківщина) 270

Ол(р)євич Михайло 99
 "Олег" (Новосільський) 210, 221
 "Олег" (Тлустанський) 234, 241
 "Олекса" (Вінниця) 270
 Олексів Андрій 488
 Олексюк Антін 54, 65
 "Олень" (Борщівський) 222
 "Олень" (Золотн) 545
 "Олесь" 600
 Олійник 209, 293, 344, 414, 434, 489
 Олійник Василь 489
 Олійник Григорій 485
 Олійник Михайло 485
 Олійник Олекса 60
 Олійник Степан 487
 Олійник Ярослав 61
 Оліщук Ольга ("Буда") 258
 Оля (з Вінниці) 78, 271
 "Омелько" (Білобожницький) 420, 425
 Оникієнко Г.К. 29
 Онисько Микола 100
 Онуферко (Коник) 44
 Опалюк 511
 Опанівські Валенти 105
 Опара Юрій 54
 "Опара" (Товстен) 549
 "Опара" (Тлустянський) 209, 218
 "Орал" 220
 Орап І.Г. 21
 "Орел" (Козівський) 386
 "Орел" (Монастирський) 219, 236, 243, 256
 "Орел" 113, 167
 "Орел" (кущовик) 223
 "Орел" (північні райони) 735, 736
 "Орел" (Скалатський) 311
 "Орел-Бурляка" 209
 "Орест" 222
 Орєхов 208
 "Оришка" 490
 "Орлан" 724, 769, 770, 772-777, 778
 "Орленко" 235, 243, 537
 "Орлик" 312
 Орлов 748
 "Орльонок" 184
 Оружак Микола 493
 Осауленко П.П. 30
 "Оселед" 167
 "Оселедець" 209, 234, 241
 "Осип" 51
 Осипов 560
 Осипчук 212, 213
 Осицький Іван 490
 "Остап" (Гримайл) 211, 218, 225, 233, 241
 "Остап" (Товстенський) 332
 Остапчук 367
 Остапюк 704
 "Остаток" 208
 Островський Михайло 484
 Островський Осип 485
 "Островський" 209, 221
 Оськов 140, 141
 Охрименко 626, 630
 Охримович 693
 Охримович Василь 57, 59, 60, 64
 Охримович Теодозій 52, 53, 55
 Очківський 76
 "П" 716
 П'янковський 158
 Павелко Галина 488
 Павлишин Осип 60
 "Павло" (Кременецький) 706
 "Павло" 127
 Павлов 559
 Павлюк Михайло 490
 Павлюк Остап 490

Павлюк Петро 490
 Павук Олекса 489
 Павшенко 207, 235, 242
 Пажічківський Микола 489
 Паіченко К.А. 28
 Пайкош М. 62
 Паласюк Б. 633
 Паливода Михайло 482
 Палій Ярослав ("Ланківський") 7, 14
 Палка Іван 487
 Паляниця Варвара 451
 Панарочний 167
 Панас 62
 Панас Михайло 496
 "Панас" (Білобожн.) 222
 Панасюк 444, 446
 Панасюк Василь 488
 Панасюк Петро 487
 Панірчук Іван 63
 Панов С.М. ("Серго") 570
 Панченко 559, 561
 Паньків Іван 76
 Паньків Михайло 485
 Паркевич Маріян ("Марму") 103
 Парляк Теодор 481
 Парносов 748
 Парнюгін 242
 Парфілов 468
 "Пархомчук" 649, 650
 Пасемник Теодозій 481
 Пасіка Іван 51
 Пасічник Богдан 485
 Пасічник Михайло 485
 Пастріляк І. 9
 Пастух 709, 710
 Пастух Василь 484
 Пастух Григорій 484
 Пастухевич Омелян 487
 Пастухов 570
 Пастушенко Володимир 11
 Пастушенчин Ілько 486
 Пастушенчин Ярослав 486
 Паськів Іван 495
 Паськів Михайло 495
 Патра Іван 627, 630
 Патюк Ілля ("Ісай") 296
 Паук Андрій 46
 "Паук" 210
 Пахновський 372
 Пахомов 524
 Пачовський Данило 62
 Пашков 527
 Пащак Зеновій 490
 Пащак Михайло 490
 Пащак Софія 490
 Паюк Володимир ("Юрко"-
 "Вірний", "Нечай") 659, 662, 666
 Педіус Василь ("Остап") 312
 "Пелехатий" 545
 Пеліпас М. Ф. 30
 Перегінець Андрій 493
 Перегінець Василь 493
 Перегінець Михайло 493
 Перегінець Степан 493
 Перепічка Теодор 491
 Перепьолкін 193
 Пересащенко І. 419, 583
 Пересицькін 210
 Періг Микола 489
 Пермяков 211
 Персіков 599
 Песоцький 235, 242
 Петерзіль Євгенія 270
 Петлюра Симон 39, 342
 Петльований 168
 Петльований Сергій 671
 Петрик 168
 Петрикевич 63
 Петрикув Рудольф 100
 Петрина 441

Петрина Іван 484
 Петришин 371, 372
 Петрів Всеволод 4
 Петро 484
 "Петро" (Підгаєцький) 699
 "Петро" (крайов. Пров.) 391, 408
 Петров 211, 246
 Петров (нач райвідділу) 688
 Петров (підполковник) 717, 722, 727
 Петров рядовий 598
 Петровська Анна 491
 Петрук 287
 Петрух Петро 484
 Пех Антон ("Зелений") Збаразь-
 кий 258
 Печенкін 219, 236, 243
 Песков 293
 Песотський 207
 Пивоварчук Іван 101
 Пикачів Іван 485
 Пилип" (Шумський р-н) 376
 Пилипишин Ярослав 481
 Пилипишин Іван 492
 Пилипців Андрей 480
 Пилипчак Теодор 482
 Пилипчук Іван 72, 74
 Пилипчук Михайло 450
 Пилипчук Петро 14
 Пилихат Богдан 486
 Пилихат Осип 486
 Пилихатий Антін 486
 Пинза Іван 496
 Пиріг Василь 483
 Пиріг Михайло 602
 Пирогов 550
 Питель Дмитро 489
 Питель Зофія 489
 Питель Матвій 489
 Підвінський Григорій 496
 Підвінський Іван 496
 Підгайний Василь 493
 Підгурська Анна 506
 Підгурський Андрій 506
 Піддубний 171, 176
 Підкова 97
 "Підкова" 209, 219
 Підлісна 577
 Підлісна А. 578
 Підлісний Іван 495
 Підлужна Ірина ("Ірка") 271
 Підцерковний Михайло 99
 Пікман 719, 720
 Піліпченко Федір 271
 Пінчук Г. 569
 "Пірат" 235, 244
 Пісінок Володимир 482
 Піскунов 208
 "Пісня" 222
 Пітушевський 62
 Піхтєєв 390
 Плаксіє Дмитро ("Богдан") 331
 "Пластун" 486
 Плекан Василь 491
 Плекан Марія 515
 Плекан Омелян 492
 Плєскун Іван 493, 496
 Плєскун Федір 493
 Плєшко 169
 "Плішка" 480
 Побережник Михайло 53, 56
 Побінський Михайло 113
 Побірський 560, 561
 Побурко Михайло 134, 135
 Поворозкін 371, 372
 Повха 614
 Поглод Василь 484
 Поглод Ізидор 484
 Поглод Левко 494
 Погоріла Юстина 489

Подсвільс 57, 58
 Подсипаний 210
 Подусовський Іван 488
 Позоляк Петро 485
 Покорний Микола 492
 Покосовська Емілія 101
 Полазанов 209
 Полиз 218
 Полікарп" 367
 Поліщук 348, 559, 561, 722
 Полубінський 738, 749
 Полуботок 433
 Полуектов 211
 Полунишина 581
 Поляков 414
 Полянський А.Г. 142, 143, 577, 578, 580
 Полько 201
 "Помста" 548
 Понамарчук 210
 Понас Михайло 140
 Поніщенко 219
 Понтелеєв 209
 Поперека 371, 619, 620, 777
 Попик Василь 490
 Попов 235, 242, 269
 Попович Іван 488
 Популяк 390
 Постнов 210, 218, 234, 243
 Посунько Олекса 491
 Потікевич Іван 14
 Потічний П. 132, 138, 228, 343, 381, 527, 536, 594, 730, 733—736, 744, 745, 747, 751, 755, 758, 767, 768
 Похилюк 500
 Почапський Ярослав 47
 Почегайло Степан ("Ігор") 312
 Почигайло Василь 490
 Почигайло Василь 490
 Почигайло Дем'ян 490
 Почигайло Іван 490
 Почигайло Осип 490
 Почтаренко 400
 "Прач" 210, 211, 235
 Привалов 185, 186, 583
 Пригода Іван 495
 Пригода Михайло 495
 Придатко Н. А. 574, 582
 Прийдун Іван 489
 Прийдун Ілько 482
 Прийдун Степан 490
 Приклонський 598
 Примін 578
 Притула ("Хміль") 305
 Притула Степанія 491
 Притуляк 78
 Притуляк Денис 52, 53, 55
 Приходько 208
 Приходько А.Г. 20
 Пришляк Іван 483, 488
 Пришляк Петро 483
 Пришляк Ярослав 492
 "Прокіп" 640, 648, 649
 Прокопець 210, 218
 Прокопів Василь 482, 495
 Прокопів Ілярій 495
 Прокопів Микола 482
 Прокопчук 709
 Прокоф'єв 111
 Пронишин Іван 485
 Пронишин Юрій 485
 Пронін 236, 244
 Профатилів 641, 657
 Процик Михайло 481
 "Процик" 235, 242
 Процисин Іван 485
 Процишин Іван ("Азерко") 7
 Процишин Ілько 487
 Процишин Мар'ян 14
 Процишин Ярослава 454

Проць Михайло 482
 Проць Павло 486
 "Прут" 724-726
 Пугач 254
 "Пугач" 168, 207, 225
 Пузінов 524
 Пуста Іван 366
 Путера Микола 492
 Путера Михайло 492
 Путера Петро 492
 Путєвський 264
 Пчеловський 617
 Пшенишняк Андрій 492
 Пшенишняк Ярослав 494
 П'юрко Іван 494
 П'юрко Петро 494

 Рабик Петро 484
 Работенко Петро 364
 Радинський Корнило 494
 Радь Іван 489
 Развегаєв 371
 Разевелюк 116
 Рай П. 372
 Рак Петро ("Овоч") 332
 Раківський Ілько 486
 Ранецький 564
 Рассадін 287
 Ратилюк Т.К. 261
 Ратнер 736
 Раубо 33
 Рац Устав 100
 "Рац" 243
 Раціборський Григорій 491
 "Рач" 242
 Рачій Іван 491
 Рашидов 209, 218
 "Рев" 491
 "Ревуха" 423
 Ревуцький 174

 Рега Михайло 308
 Рега Петро ("Тур") 308
 Рега Смочило 308
 Регайло Зенон ("Степан") 746
 Редліх Болеслав ("Соль") 103
 Резніков 687
 Рейтер Андрій 488
 Рейтер Василь 486
 Рейтер Теодор 488
 Ремеза Володимир 62
 "Рен" (Микулинецький) 538
 "Рен" 106
 Репецький Володимир 497
 Репецький Лев 481
 Репіховський Дмитро 486
 Репокіс Іван 493
 Рибальченко 264, 266-268
 "Риг" 421, 422
 Рижкін 757
 Риков 757
 Рилов 265
 Рильський 499, 508
 Римар Василь 452
 Рисак Павло 486
 Рихлавич Ігнатій 482
 Рихлавич Мартин 482
 Рихлавич Франко 482
 Рихлавич Юліян 482
 "Ріг" 549
 "Різак" 168
 "Різка" 235, 242
 "Рік" 494
 Рісний Михайло 495
 Робаль Дмитро 487
 Роберт 105
 Ровенський Степан ("Лис") 746
 Рог 116
 Рога Василь 14
 Рогельська Яніна ("Бася") 103
 Родимець 414

Родітетлев 287
 Розбійник" 184
 Роздобутько Петро 493
 Розніченко 344
 Розумов 456
 Рокицький Микола 492
 Рокицький Михайло 494
 "Ром" 242
 "Роман" 131
 "Роман" (В-Бірківськ.) 545
 Романенко 520, 522
 Романець 708
 Романець Б. Ф. 636, 637, 639
 Романишин Михайло 490
 "Романишин" 211
 Романов 236, 243
 Романовська Текля 415
 Романовський Іван 483
 Романовський Степан 483
 Романько 93, 94
 Ромашенко 400
 "Ромко" (Вінницька) 652
 "Ромкол" 548
 Роснецький Клим 54
 "Ростислав" 549
 "Ростислава" 510
 "Рот" 311, 312
 Рофалюк Павло 518
 Рохват Каролина 485
 "Руб" 489
 "Рубан" 210, 236, 243
 "Рубаха" 166
 "Рубач" 234, 241
 Рублевський 395
 Рубльовський Михайло 487
 "Руда" 168
 Руденко М.А.(нач. упр. МГБ)
 288—290, 527, 529, 531, 612, 614,
 615, 657, 678, 696, 701, 769, 770,
 777, 779, 780
 Руденко 113, 116
 Руденко (мол. л-т.)208
 Руденко Р. 133, 134, 170, 172, 177,
 274, 275, 371, 372, 444
 Рудзинська 431
 Рудий Григорій 490
 Рудий Осип 485
 Рудий П.І. 261
 Рудик Володимир 486
 Рудик Ілько 485
 Рудик Микола 487
 Рудик Петро 488
 Рудік 770, 777
 Руднев 559, 561
 Рудько Володимир 491
 Русин Антін 484
 Русин Федір 495, 497
 "Рух" 494
 "Рух" (Чортк.) 548
 Рябенко 267, 269
 Рябкін 266
 Рябник 211, 221
 Рябоконець 560, 561
 Рябунець Сидір ("Грач") 587, 588
 Рябухін 524
 Рясний 177
 "Рясний" 207, 225
 "С" 650
 Сабала Михайло 484
 Сабат Павло 490
 "Сава" (Чортківський) 312
 "Сава" 487
 Савенков 218
 Савик Петро 483
 Савицький Василь ("Чайка") 77,
 78
 Савич Федір 496
 "Савич" 242
 Савицький 453, 454

Савка Б. 7
 Савка Іван 496
 Савка Михайло 491
 Савченко 177, 201, 275-277, 280, 438-440, 444, 445, 536, 567, 568
 Савчук Микола 364
 Савчук Михайло 364
 Сагайдак Дем'ян 14
 Садовніченко 264, 268
 Сазанський 626, 630
 Сазонов 524
 Сайдмахмудов 470-472
 Салабай 770, 777
 Самарик 514, 515
 Самарик Павло 481
 Самоціс Марія 511
 Самотуг 394, 410
 Сараєв 145, 147, 156, 211, 219, 236-240, 244, 254, 262, 295, 296, 778, 779
 Сафронов 219, 399
 Сахиця Григорій 487
 Сваричевський Лев 56
 Свердлов 588, 611, 772, 777
 Свердлов (капітан) 721
 Свєрчніков 209
 Свєчкін 243
 Свинтецький Антін 486
 Свинтух Павло 487
 Світовий Микола 489
 Святий Олекса 486
 Сєлєвєстов 208
 Сєлін 559
 Семашко 177, 269, 276
 Сембат 82
 Семен Микола ("Лев") 258
 Семенець Іван 481
 Семенов 208, 219
 Семенченко 208, 218
 Семільзов 211
 Семків Іван 481
 "Семко"- "Владко", "Д-22" 531, 532, 534, 535
 Семкулей 133, 134
 Семчишин Лаврентій 480
 Семчишин Онуфрій 480
 Семчишин Тиміш 46, 49
 Сєна Павло 494
 Сєндецький Євген 483
 Сєнишин 65
 Сєнишин Любов 47
 Сєнін 568
 Сєнчишин Микола 480
 Сєняк Степан 406
 Сєнь Михайло 485
 Сєньків Микола 483
 Сєньків Омелян 486
 Сєргєєв 371, 464
 Сєргєєнко (Жмеринка) 560
 Сєргєєнко 233, 243
 Сєрдюк 568, 587
 Сєреда Григорій 495
 Сєреда Іван 495
 Сєреда Микола 101
 Сєреда Осип 495
 Сєреда Ярослав 495
 "Сєрна" 209
 Сєрнєцький Данило 62
 Сєсак 335
 Сєров 773
 Сєров І. 17, 20
 Сєвєк Ілько 490
 Сєвєк Михайло 490
 Сєвкін 241
 Сєвувльський Пєтро 494
 "Сєдїр" 47
 Сєлкін 218, 233
 Сємєнєв 323
 Сємонов 209
 Сємор Михайло 426

"Синиця" 208, 217, 225
"Синиця" 494
Сировець Володимир 497
Сирота Петро 480
Сиротина 292
Сич 287, 288
"Сич" (Львівський) 404, 409
Сичов Л.І. 29
"Сіверко" 531, 532, 534
Сіганов 246
Сікора 246
Сікора Степан 54
Сікорська Анна 492
Сікорський 85
Сікорський Микола 492
Сіліванов 448
Сіменченко 218
Сіненко 234, 243
Сіно 487
Сірант Р. 578
Сіранта Г.В. 578
"Сірий" (Козівський) 221
"Сірий" (Чортківський) 420
"Сірий" 490
Сірін 137, 138, 207
"Сірко" (Бережн.) 545
"Сірко" (Підволочиський) 207,
217, 235, 242
"Сірко" 489
Сітарський Василь 489
Сітенко 438—440, 444
"Січ" 508
Сказько 366
Скалатський Микола 451
Скалатський Олекса 451
Скалатський Тарас 451
Скалецький Володимир 12
Скалецький Данило 11
Скалецький Михайло 12
Скалецький Теодор 12
Скасків Іван 490
Скасків Михайло 490
Скасків Ярослав 490
Скачило Лев 484
Скиба" (Шумський) 735, 736
Скибіцька 431
Скоба" 666
Скорий" 751, 753
Скоробогатов 466, 467, 469
Скотник Амброзій 495
Скотник Григорій 495
Скотник Осип 495
Скринка Михайло 497
Скрипник 637
Скурихін 210
Скурихін 518, 519
Скурихін 522, 523
Слабодуж Омелян 481
"Славка" 207
"Славко" ("Тарас") 643, 646
"Славко" (Білогірський) 643, 648—
651, 698
"Славко" (Дедеркальський) 217,
235, 242
Славчин Павло 488
Сладкевич 735
Слєпцов 260, 261
"Сливка" 166
Слимак Михайло 489
Слівінський 515
Слобода Григорій 492
Слободян 577
Слободян Іван 499, 504
Слободянюк 183
Слонь М.В. 20, 21, 177
Смачило Ілько 488
Смачний 208, 219
Смерека Павло 488
"Смерека" 332
Смельцев 207

Смик Євген ("Вій") 401, 409
 Смик Іван 493
 Смик Михайло 493
 Смирнов 209, 211, 234, 241
 Смирнов (полк.) 734, 735
 Смирнов Іван 142-144
 Сміх Анна 491
 Сміх Володимир 491
 Сміх Євген 491
 Сміх Ольга 491
 Сміх Степан 491
 Смол 272
 Смол Катерина 500
 Смол Михайло 500
 Смолій Осип 494
 "Сніп" (Вишневецький) 207, 220
 "Сніп" 223
 Снісаренко Г.С. 29
 Сніцер Михайло 497
 "Снов" 166
 Соболевський Б. С. 701, 703
 Совин Осип 484
 Совяк Володимир 487
 Совяк Дмитро 487
 Совяк Матвій 487
 Созанський Володимир ("Хмара")
 7, 14
 "Сокира" - ("Топор") Зборівський
 311
 "Сокіл" (Бережанський) 208, 225
 "Сокіл" (Вишневецький) 207, 217,
 235
 "Сокіл" (Збаразький) 168
 "Сокіл" 87, 88
 Соколенко 713, 730, 732
 Соколов 207, 287
 Сокольський Микола 494
 Солей 211
 Солнцев 208
 "Соловей" (Золотниківський) 422
 "Соловей" (Копиченський) 312
 "Соловей" 610, 611
 Соловій Василь 495
 Соловій Іван 495
 Соловій Петро 495
 Соловій Петро 495
 Солодкий 201
 Солодкий Дмитро 488
 Солтис Онуфрій 51, 597
 Солук Ілько 494
 Солук Михайло 494
 Соляк Михайло 496
 Соляк Петро 493
 Соляр Василь 484
 Соляр Василь 493
 Соляр Іван 493
 Соляр Микола 493
 Соляр Михайло 484
 Соляр Михайло 493
 Соляхов 398, 399
 "Сон" 548
 Сопегін 139
 Сорока Григорій 496
 "Сорока" 485
 Сорокін 242
 Сорокін 719, 723
 Сорочій 209
 Сосєдов 472-474
 Сосна Аліса ("Ластівка") 663, 664,
 666, 667
 Сохацький Василь 492
 "Сошенко" 217
 Сошка 103
 "Спартак" 180
 "Спартанка" 548
 Співак 30
 "Співак" 488
 Сталін 5, 160, 162, 229, 230, 244,
 245, 284, 285, 302, 317, 319, 321,
 324, 327, 329, 336, 338, 341, 346,

347, 359, 412, 413, 576, 613, 614
 Стандирт Григорій 489
 Старенький Дмитро 14
 "Старий" (Новосільський) 508
 "Старий" 456
 Старинов 105, 106
 Старовський 303-305
 Старченко 322
 Стасишин Філько 488
 Стасюк 559, 560
 Стасюк В 375
 Стасюк Евген 488
 Стасюк Іван 491
 Стасюк Петро 491
 Стасюк Тарас ("В'юн) 258
 Статкевич 559
 Статкевич Михайло 490
 Статкевич Ярослав 490
 "Стахан" 545
 Стахурський М. 348, 559, 562
 Шашків 265, 267-269
 Шашків Онуфей 492
 Шашук Василь 493
 Стебельський Петро 450
 Стезальцев А.С. 171
 Стельмах Іван 496
 Стельмах Петро 486
 Стельмашук Мар'ян 14
 "Степ" (В-Глибочицький) 207, 219,
 235, 243
 "Степ" (В-Сільський) 242
 "Степ" (Золотниковський) 208,
 217, 225, 545
 "Степ" (Підгаєцький) 211, 218,
 236, 243
 "Степ" 496
 "Степан" (Гусятинський) 537
 "Степан" (Бережанськ.) 757
 Степаненко 235, 243
 Степань 378
 "Степовий" (Почаївський) 209,
 221
 "Степовий" 424
 Стефанишин Богдан 488
 Стеценко 218, 439
 Стецик Михайло 488
 Стецко Ваніль 480
 Стець Долько 489
 Стець Олекса 489
 Стецький Ярослав 484
 Стецько Ярослав 35, 36, 51
 Стецько" (Бережанський) 600
 Стокінний Михайло 489
 Стоколяс 139
 Стопнюк Архип 709
 Сточанин Ярослав 486
 Сточанський Михайло 485
 Сточанський Яків 485
 Стоянцев 295
 Стригун 207
 Стріла" 210
 Стріла" (Микулинський) 235, 242
 Строкач 305, 308, 315, 316, 444,
 445
 Строкач Т. 94, 105, 116, 117, 275—
 277, 279, 280, 567, 568, 770—772,
 776, 778, 779
 Стросинський Микола 496
 Стросинський Олекса 496
 Стрехманчук Теодор 487
 Струсь Василь 425
 Ступников 426
 Стухлий Степан 482
 Суворов 406
 Судоплатов 117
 Сузанський Володимир 351
 "Сулима" (Збараський) 508
 "Сулима" 422
 Сулятицький Петро 494
 Суматохін 455

"Сумний" 331
Супрун 370
Супрунов 207
Сурело 211, 218, 233, 241
Суркін 210
"Сурма" 153, 236, 243
Сусленко 235, 243
Сухий Анатолій ("Павленко")
661-663, 665-667
Сухий" 222
Сухов 699, 700
Суховій Іван 482
Сухорольський 108
Сухоставський 577
"Сучок" 538
"Сушко" 210, 225
Счастний (Счастний) 394, 396, 520
Сюганов 133
Сюдрик 61
Табак (брати) 442
"Табак" 210, 219
Талахадзе 211, 219
Таманов 247
Танчак Михайло 482
Таполинічка 188
Тарабур 466, 467, 469
Тарайковський 210, 219, 236, 243
Тараканов 748
"Тарас" (Борщівський) 222
"Тарас" (охоронець Кука) 721
"Тарас" (Чортків) 538
"Тарас" 423
"Тарас" (Терн.) 548
"Тарас" (кулеметчик) 166
"Тарас" (провідник) 181, 236, 244
Тарашук 499
Тарашук Павло 11
Таренков 234, 241
Тарнавські Станіслав ("Вірські")
103
Татарин Мартин 491
Темків 167
"Темний" (Почаївський) 235, 242
Тербій Григорій 492
Терехов 720, 721
Терещенко М.П. 28
Терещук Василь 100
Тернівський 559
Теслюк Андрій 482
Теслюк В. С. ("Вихор") 632-635
Теслюк Степан 487, 632
Тетерін 241, 510
Тигран 81
Тимофеев 597
Тимош 456
Тимченко 475
Тимчишин Павло 483
"Тирса" 8
Тихий 63
Тихий Микола 493
"Тихий" 378
Тихолиз Роман ("Мороз") 257
"Тичина" 207, 220, 223
Тищенко 148, 211
Тищенко Степан 232, 233
Тікоренко 210
Тімещик 274
Тіцький Михайло 482
Тішим Хасат ("Грізний") 256
Ткач Мартин 457, 458
Ткаченко 235
Ткаченко Г.А. 21
Ткаченко К.К. 29
Ткачик Михайло 482
Ткачов 211
Товпаш Іван 494
Томашівський Володимир 494
Томин 493
Томін Василь 351
"Топір" (Бережанський) 388

"Топір" (Зборівський) 538
 "Топір" 490
 Топоров 452
 Топчій 444
 "Торко" 211
 Торубара 234, 243
 Торфілов 218
 Тофан Микола 60
 Трач Володимир 51
 Трач Степан 486
 Трембач Петро 371
 Трендовальський
 ("Косар") 312
 Третяк Іван ("Явір") 7
 Трещук 366
 Треско 235
 Тригуба Андрій 494
 Тригубчак 434
 Трипалюк Роман 450
 "Тріко" 209
 Тріль Тимко 487
 Трічник Микола 494
 Трофімов 241
 Трохим Автаназ 100
 Трохимчук 455, 508, 510
 Троцький 82
 Трушевський 379
 Трушкін 717, 727
 Тряско (Треско) 210, 242
 Туленков 218, 234, 242
 Туменний Василь 486
 Тур Ілярій 487
 "Тур" (кущовик) 223
 "Тур" (Монастирський) 208
 "Тур" (Скалатський) 169
 "Тур" (центрпрвід) 408
 Туркевич Рафаїл 103
 Туровський Владислав ("Тур")
 103
 Туровські Владзимеж ("Тур") 103

Павло

Турок Михайло 12
 "Тур-Сурма" (Монастирський)
 219
 Турчин Василь 490
 Турчин Емілія Миколаївна 450
 Турчин Іван 487
 Турчин Михайло 482
 Турчин Петро 480
 Турчин Степан 480
 "Турчій" 167
 "Туча" (Дедеркальський) 235, 244
 Тюрін 265, 267, 268
 Тягнирадно С.К. 29
 Угревич ("Маркотним") 103
 Удалов 234, 241, 463, 470-472
 Удовиченко П.П. 28
 Усік Марія 403
 Укж Семен 357
 "Улас" 677, 774, 776
 Умриш Василь 483
 Урбан Василь 481
 Урбан Михайло 486
 Урило 242
 Уртмінцев 406
 Ус(ь)ков 218, 234, 243
 Усачов 208
 Устенко А. 179, 195, 212, 291, 294,
 531
 Устяник Степан 54
 Ухман Михайло 484
 Ушкар І. М. 261
 Фадєєв (ген.майор) 411, 531, 713,
 719, 732, 733, 776
 Фадєєв майор 625, 630,
 Фанік" 654
 Фарина 436
 Фарійон Богдан 485
 Фарійон Гриць 487

Федечко Мирон 488
Федечко Теодор 488
Федик Богдан 482
Федик Михайло 482
Федин Василь 414
Федишин Іван 14
Федишин Михайло 484
Федів Степан 496
Федір 106, 108
"Федір" 169
Федоришин 560
Федоришин Коля ("Залізник") 76
Федорів Петро 491
Федоров 467, 469
Федорчук 709
Федь 495
Федьків Зеновій ("Ігор") 7, 14
Ферещук 185
Ферко Іван 494
Фешчак Семен 485
Фіголь Корнило 493
Фігурка Василь 100
Фідорчук 208
Філіпчук Дмитро ("Івась") 256
Філоненко 613, 614
Філонич" (Козловський) 221
Фірман Володимир 493
Фірсов Михайло 142, 144
Флайшкагер 105
Флейтута Петро 488
Фокін 211
"Фолонич" 209
Франко Іван 607
Франчик" (Шумський) 735, 736
Фриз Микола 52, 54, 56
Фрідман 187
Фрішко 651
"Фукс" 209, 220, 234, 241
Фурда Володимир 494
Фуркалов 236, 244
Фурсов 638
"Фуск" 223
Фуч Михайло 134, 135, 497
Хабаза Омелія 306
Халдєєв 717, 726, 728
Халькін 515
Хам Микола 450
Хамавок Володимир 482
Хамазюк 772, 776
Хамуляк Микола 60
Харапнекевич Омелян 494
Харитонов 274, 471, 476, 523, 772
Харитонов Ф.П. 779, 780
Харій Василь 494
Харків Іван 488
Харламін 210
Харман" (В-Бірківський) 221
Харченко 173
Харченко І. П. 542
Харчук Б. І. 617
Харчук Дмитро ("Орлик") 386
Харчук Катерина 500
Харчук Теодор 505
Харьков 208, 218, 234, 241
"Хвиля" 76, 497
"Херсон" 751
Хижняк 615, 616
Химій Василь 409
"Хитрий" 166, 219
Хитячук 616
"ХІІ-100" 417
"Хіроман" 210
"Хмара" (Золотопотоцький) 168
"Хмара" (Новосільський) 210, 221
"Хмара" (К-Подільськ.) 180
"Хмара" 497
Хмелєвська 208
Хмель 168
Хмельницький Богдан 3, 382, 383

Хміль Богдан 484
Хміль" 404, 409
Ходачок Теодор 12
"Ходачок" 210
Хойтен М. 322
Холодний 270
"Холодний" 75, 76
Холявка 198-200
Холявко Федір 671
"Хом'як" 310
Хома Михайло 493
Хома Федір 496
Хоменко 237, 448
Хомин Іван 72, 74
Хомишин Іван ("Холодноярцев"-
"Дніпро") 332
Хомишин Іван 72
Хомік Іван 74
Хомова 51
Хомяк Ілько 46
Хоптій Григорій 493, 494
Хоростківський Михайло 14
Хорсун 295, 422, 687
"Хорт" 234
"Хотиня" 311
Хохлов 234, 241
Храмченко 625, 630
Храпатий 207, 235, 244
Храпов С.Ф. 29
"Хрома" 180
Хроневич 63
Хрустіл 99
Хрущов 30, 128, 129, 170, 179, 220,
226, 255, 259, 261, 262, 263, 245,
303, 325, 384, 413, 420, 425, 431,
536, 543, 547, 563-565, 568, 709,
710
Худа Омелян 485
Худоба Михайло 481
Хуртін 720, 721

Цап Іван 515
Цветков 720
Цвігун Ніна 357
Цвіневкі Адам 100
Цебрий Теодор 488
Цегельна Марія 450
Цегельський Роман 51
Цекавий" 312
Целінський Франко 485
Цепира Василь 481
Цепій Михайло ("Андрій") 602
Церковний Антон 260
Церпіта Василь 492
Цетнарський Гнат 490
Цех Іван 404
Цесьма Я. 101
Цибрій Петро ("Жар") 331
Цибульський Іван 494
Циганенко П.Г. 30
"Цикун" 209, 219
Циленська 288
Цимбал Володимир 483
Цимбалев Омелян ("Вілько") 258
Цицора Григорій 489
"Цісар" 800
Цісик 62
Ціхонський 456
"Цмак" 489
Цугратий Петро 494
Цуприк Богдан 53, 56
Цюприк (Цупрін) З.В. 632, 635
Цяпа Теодозій 493
Цьвик Степан 483

"Ч" 706, 707
Чабан Іван 484
"Чабан" 488
"Чабанов" 654
Чабаранок Семен 491
"Чай" 488

Чайка Йосип 428
 Чайковський 167
 Чайковський Омелян 486
 Чапаєв 710
 "Чар" (Чортківський) 119, 130, 218, 241
 "Чар" 496
 "Чар"- "Орест" 208
 "Чародій" ("Рубач") 548
 "Чашка" 222
 Чвартацька Анна 482
 Чекан Василь ("Гук") 304
 Челідзе 208
 Чемерис Іван 494
 Чемич 703
 Чепак 294, 295
 Чепелевич 236, 244, 522
 Чепелевський 219
 Чепеленко 625, 630
 Чепіков 172
 Чепіль Григорій 482
 Череватий Михайло 491
 Черевко Михайло 496
 "Черемош" 163
 Черендак 473
 Черкас Михайло 113
 "Чернета" 312
 "Чернець" 209
 Черник Василь 497
 "Черник" 490
 "Черник" (Вінницька обл.) 652
 Чернишенко П.Т. 29
 Чернишов 462, 463, 732
 Чернокнижніков 294
 Чернокожих 234, 243
 Чечота Євген 511
 Чечурін 395, 715, 750, 753
 Чижов 473
 Чипіль Микола 489
 Чипура Анатолій ("Гамалія") 75-77, 79
 Чияш Анна 485
 Чіхрай Петро 489
 Чкалов 501
 Чмир Петро 482
 Чобото 295
 Човній Петро 487
 Чолач 633
 Чопей Василь 490
 Чопей Євген 496
 Чопек Льво 485
 Чорний 62, 131
 Чорний Євген 494
 Чорний Захар Андрійович ("Свіжий") 386
 Чорний Михайло 493
 Чорний П. 578
 Чорний Степан 481
 Чорний Ярослав 496
 "Чорний" (Будановський) 211
 "Чорний" (Коропецьк.) 363
 "Чорний" 489
 Чорній Богдан 488
 Чорній Дмитро 487
 Чорній Михайло 487
 Чорній Олекса 483
 Чорній Ольга 488
 Чорній Степан 487
 "Чорноморець" 78
 "Чорнота" (Зборівський) 538
 "Чорнота" (Кудла) 272
 "Чорнота" (Гримайлівський) 311
 Чортоломний Богдан 495
 Чортоломний Іван 495
 Чубан Євген 497
 Чубан Осип 497
 Чубарєв 211, 219
 Чубаров 234, 243
 Чубей Василь ("Лев") 332
 "Чувай" (Гусятинський) 538

Чувальов 519
"Чуй" 166
"Чуйкевич" (Гримайлівський) 373
"Чуйкевич" (Збаразький) 235, 244
Чуйко Григорій 488
Чуйко Павло 488
Чумак 168, 235, 242
Чумак Стефан 60
"Чумак" (Копичинський) 208, 233, 241
"Чумак" (бойовик) 769, 770
"Чумак" (Шумський) 311
Чумакевич 434
Чуприк Тетяна 364
Чупрун 403
Чуркін 402
Чучвала Ярослав 621, 623
Чучвич Петро 72, 74

Шабалін 234, 241
Шабанов 474, 533
Шагай Михайло 481
Шагай У. 121
Шаганов 323
Шакіров 209
Шалигін 208, 219, 234
Шамілев 777
Шамільов 708, 770
Шанайда Антін 489
Шанайда Іван 489
"Шапкар" 234, 241
Шаповалов 207
Шарапов 398
Шарий Степан 494
Шароварник 308
Шароварський 700
Шарпак (Лановецький) 217
"Шарпак" 207
Шарянов 210
Шатський 397

"Шах" 538
Шахнович Володимир 14
Шаюк Євген 491, 492
Шаюк Микола 491
Шваюн 559
Швець 208, 219
Швидків Михайло 482
Швирло 625, 630
Шевель 586, 587
Шевельов 468
Шевців Яків 483
Шевченко 209
Шевченко (МДБ) 513, 737, 749, 776
Шевченко Т. 39, 301, 665
Шевчишин Григорій 481
Шевчук (гол. колгоспу) 288
Шевчук 265, 267, 268, 351, 721—723
Шевчук Орест 621
"Шек" 490
"Шелест" ("Олесь") 537
"Шелест" (Микулинський) 373
"Шелест" 391, 409
Шендерський Михайло 490
Шепанівський Іван 496
"Шепель" (Підгаєцький) 619
"Шепель" (Вінницький) 652
Шепета Михайло 482
Шепіта Володимир 487
Шепіта С.І. 634
Шепіта Я. Й. ("Гроза") 632—634
Шепуль 640
Шепульський Іван ("Рубач") 181
Шеремета Михайло 496
Шерендак 518
Шермун 158
Шестак Степан 362
Шестипалов Петро 531, 533-536
Шинарський 122
Шинкаренко 133, 211

Шиприжевич Волод. 60
 Шипуля 462, 464, 465
 Шифонюк 212, 213
 Шишін 217, 235, 242
 Шишка Амброзій 495
 Шишка Іван 496
 Шишка Петро 495
 Шкафаровський 487.
 Шкафаровський Григорій 487
 Шкафаровський Петро 487
 Шківський Петро 487
 Шкільний Дмитро 481
 Шкіра Богдан 497
 Шкіра Василь 494
 Шкіра Володимир 492
 Шкіра Григорій 493
 Шкіра Микола 494
 Шкіра Степан 492
 Шкугра В.Г. 564
 Шкурін 34
 Шкутов 518
 Шлюсар Михайло 484
 "Шлях" 600
 Шмагун Н.Д. 576
 Шмагун П.Ф. 576
 Шмата Василь 62
 Шматок 209
 Шмирін 217
 Шморун Іван 482
 Шмулик Василь 496
 Шмулик Григорій 495
 Шмулик Осип 495
 Шмулик Осип 496
 Шмулик Петро 496
 Шмулик Юліян 496
 Шоломков (Шеломков) 264, 266—
 269
 Шорубалко А.К. 609
 Шпак 714, 749, 753
 Шпак Лідія 678
 Шпак Ніна ("Христя") 678
 Шпак Петро ("Тур") 677
 "Шпак" 311
 "Шпачок" 304
 Шпунар Володимир 454
 Шпунар Осип 454
 "Шрам" 166
 Шредер 57, 59
 Штеменко 560
 Штепований Дмитро 481
 Штепований Михайло 481
 Штогран Богдан 493
 Штогран Володимир 491
 Штогрин Дмитро (професор) 120
 Штогрин Дмитро 490
 Штойко Микола ("Богун") 601,
 602
 Штуцький Микола 100
 "Шувар" 747, 752, 753, 756
 Шугай 418
 "Шугай" 494
 Шужевич-"Білий" 331
 Шуйкевич 381
 Шуйський Г. 259
 Шука Василь 481
 Шуляк Михайло ("Хитрий") 200
 "Шуляк" 75, 76
 Шульгін 324
 "Шум" (Борщ) 545
 "Шум" (Будановський) 219, 241
 "Шум" (Збараський) 210, 218, 235,
 242
 Шумайлов 723
 Шумило 78
 Шумиляк 529
 Шумка Юрій 484
 Шур Аполлінарій 491
 Шур Микола 482
 Шур Петро 483
 Шурак 434

Шурик 434
 Шурубалка 394
 Шухевич Роман 121, 391
 Шуцький 167
 Шушкевич ("Чубко") 377

Щегельська А.Н. 661
 Щегрин Яків 54
 Щедрін М. 293
 Щелет 570
 Щепанівський Іван 494
 Щербаков 744
 Щербатюк" 169
 Щербій Іван 492
 Щербій Стах 492
 Шука Петро 492
 Шур Григорій 492
 Шур Олександр("Босячок") 675, 676

Юзьків Євген 481
 Юзьків Михайло 481
 Юлаєв Салават 80
 Юр"єв 210, 218, 234, 242
 Юркевич Володимир ("Змагун") 697
 Юрків Богдан 485
 "Юрко" (Шумський) 244
 "Юрко" 774, 778
 Юрковська Євгенія 575
 Юрчинська Ольга 62
 Юськів Іван 490
 Юхнович Іван 495

"Явір" (Козовський) 532, 735, 736
 "Явір" 169
 Явний Петро 490
 "Явний" 218
 "Яворенко " 257
 Яворів Василь ("Бойко") 270

Яворський 62
 Яворський Микола 486
 "Яг" 311
 Ягленко В.М. 20, 21
 "Ягор" 311
 "Язмин" 311
 Якименко 139
 Якимишин Звонислава 487
 Якимів Осип 482
 Якимчук 431, 559-561
 "Яків" 508
 "Якір" 423
 Яковенко 236, 243
 Яковлев 210
 Яковлев (сержант) 400
 Яковчук 586, 587
 Якубець 211
 Якушевич А. 615, 618
 Яник 434
 Янушевич 612
 "Яр" (В-Бірк.) 545
 "Яр" (Велико-Глибочицький) 420, 424
 "Яр" 494
 "Яр"- "Мармак" 373
 "Яр" (Теребовлянський) 311
 Ярема Микола 481
 Ярема Петро 482
 "Ярема" (Трембовл.) 222
 "Ярема" (к-р) 163
 Яремчук 370
 Ярий 167
 "Ярий" 482
 Яровий В.П. 625, 630
 Ярчук Михайло ("Клим") 696
 "Ясень" 219, 244
 Ясінський 323
 Ясінський Іван 493
 Ясінські Владіслав 101
 Ясний Григорій 486

"Яструб" (обл. пров.) 181
"Яструб" 169
Яськів Федір 491
Яхимович 391, 731, 733, 768
Яхнічев 371
Яценко 246
Яцик Василь 483
Яцик Дмитро 485
Яцик Петро 485

Яцишин Григорій 482
Яцишин Іван 482
Яцишин Яків 482
Яцітик Володимир 486
Яцура Володимир 486
Яцура Михайло 486
Яцура Осип 486
Ячкуринський 613
Ящик Микола 492

ЗМІСТ

Вступ.....	3
1.09.1939—21.06.1941.....	5
22.06.1941—1943.....	35
1944—1955.....	120
Післяслово.....	788
Іменний покажчик.....	790

Сергійчук Володимир. Український здвиг: Поділля.
1939—1955. — К.: Українська Видавнича Спілка,
2005. — 840 с.

Велику допомогу у пошуку невідомих документів подали керівники і співробітники Державного архіву Служби безпеки України Сергій Богунов, Олександр Іщук, Сергій Кокін та Георгій Смирнов, за що їм велика вдячність. Як і директору Центрального державного архіву громадських об'єднань України Володимиру Лозицькому.

Художнє оформлення Михайла Черненка.

Технічний редактор Надія Логунова.

Комп'ютерна верстка Миколи Сергійчука.

Підписано до друку 10.06.2005. Формат 84x108/32. Гарнітура
Мисль. Друк офсетний. Умов. друк. арк. 44,1. Обл.-вид. арк. 38,1.
Наклад 3000. Зам. 5—965.

Оригінал-макет виготовлено в Центрі українознавства Київського
національного університету імені Тараса Шевченка: 01033,
Київ, вул. Володимирська, 60.

Віддруковано в ЗАТ "Віпол", м. Київ, вул. Волинська, 60.